



HISTORIÆ PHILOSOPHIÆ SYNOPSIS.

SIVE

De Origine, & Progreſſu Philoſophiæ:
De Vitis, Sectis, & Syſtematis
omnium Philoſophorum

LIBRI IV.

JOHANNI V.
LUSITANIÆ REGI, &c.
DICATI

AB JOH. BAPTISTA CAPASSO
Phil. & Med. Doct. Neapolitano.







NEAPOLI,
Typis Felicis Muſcæ, An. MDCCXXVIII.

SUPERIORUM CONCESSU.

Quidquid de re bona dilucide dicitur, mihi præclare dici videtur: iſtiuſmodi autem res dicere ornate velle, puerile eſt: plane autem, & perſpicue expedire poſſe, docti, & intelligentis viri.

Cic. 3. de Fin.



tui Mathematici honore insignitum,

a 2 grat.


Imperium,



JOHANNI V.

SERENISSIMO, POTENTISSIMOQUE

LUSITANIÆ REGI, &c.

CHRISTIANÆ FIDEI PROPAGATORI AUGUSTO

SCIENTIIS, ET VIRTUTIBUS INCLYTO

BONARUM ARTIUM, LITERARUMQUE OMNIUM

IN ALMO LUSITANIÆ REGNO

REDUCTORI, ET REFORMATORI

LITERATORUM PATRONO GENEROSISSIMO

MECOENATI SUO OPTIME MERITO

JOH. BAPTISTA CAPASSUS

HISTORIAM PHILOSOPHIÆ

PERPETUUM GRATI ANIMI TESTEM

D. D. D.



UID Tibi, REX AUGUSTISSIME, pro immortalibus tuis in me, fratremque meum P. Dominicum Capaſſum Soc. J. tui Mathematici honore inſignitum, beneficiis,

grati animi, atque obſervantiæ teſtem offerrem, diu, multumque mecum cogitavi. Cum ecce mihi in mentem venit, omnemque incerti animi ſolicitudinem abſtulit, Platonis, præſtantiſſimi Philoſophorum effatum illud, Optimam eſſe Remp. in qua Philoſophi regnent, vel Reges philoſophentur. Quapropter pergratum quid me Tibi facturum duxi, ſi pro tot, tantiſque tuis in nos promeritis SERENISSIMUM BRASILIENSIUM PRINCIPEM, Filium natu maximum, in Philoſophicis inſtituerem; ut ad Regnorum regimen (quod ſerius contingat) omnibus, quæ perfectiſſimum Regem deceant, virtutibus inſtructus valeat pervenire. Philoſophiæ tamen præcepta non ex unius Philoſophi, ſive ex veteribus, ſive ex recentioribus, fonte Sibi haurienda exiſtimavi, ſed ex omnibus, ut quidquid boni, & rationi, Religionique conſonum in ipſorum ſingulis perpenderit, ſeligens, ex omnibus Philoſophiæ Syſtematis unum, optimumque Sibi propoſitum habeat. Verum cum duo ad optimum quemque Principem conſtituendum neceſſaria ſint, Philoſophia, quæ præceptis ſuis mores componat, ac ſapientem efficiat; Reges enim, & Principes non ſunt ii, qui ſceptra tenent, ſed qui imperare ſciunt: & Hiſtoria, quæ virtute præſtantium actiones

imi-

imitandas proponens, Prudentiam, quæ omni Principi, ut anima corpori, necessaria est, doceat; Historia enim si adsit, ex pueris facit senes; sin absit, ex senibus pueros; operæ precium me facturum esse existimavi, si uno hoc Libro utrumque Optimo Principi, qui Tibi præ Regnis omnibus & naturæ lege, & præclaris suis moribus, carissimus est, præstarem. Hanc igitur Universalem Philosophiæ, & Philosophorum Historiam compendiariam, à me plurium annorum spatio, & labore non parvo ea tantum mente concinnatam, ut SERENISSIMO PRINCIPI, ceterisque Regiis Filiis, quantum mihi pro viribus licuit, erudiendis prodessem, oro, REX MAXIME, ut benignus accipias, ac futurum confido, ut sicut Lucius Lucullus, alios plurimos ut omittam, præstantissimus Imperator Historiarum lectione, & Philosophiæ præceptis factus est; ita præclarus tuus iste Princeps, tua cura, & solicitudine in optimis quibusque liberalibus artibus eruditus, per hanc Philosophiæ Historiam, quæ in tuo Nomine, à me semper plurimumque honorando, lucem videt, Tibique pro grata beneficiorum memoria sistitur, ac dicatur, in eum Regem evadat, quem omnes admirari possint, & imitari. Neque inficias ibo, Regium tuum optimumque Filium domesticum exemplum habere ad imitandum:

dum: in Te enim uno Numæ Pompilii, secundi Romanorum Regis, Pietatem, & Religionem, ac penitus aversum ab omni bello animum, pacis, tranquillitatisque amicissimum posset ediscere. Enim vero eximium tuum, ac singularem ad nostram veram, Sanctam, Catholicamque Religionem propagandam amorem, quo præ ceteris præclaris dotibus animus tuus, in hoc verè Regius, decoratur, sæpius ostendisti. Testes sunt magnifica Templa, à Te summis sumtibus erecta, & splendidissime ornata; quorum unum, vel alterum memorem: quod scil. Divo Antonio, Thaumaturgo Lusitano, vulgo Patavino dicto, ingenti mole, mirabilique architectura erexisti, selectisimo marmore ornatum preciosis donis cumulasti, ac pro suscepta Prole dicasti, quod nulli ex præcipuis in Europa secundum uno ore fatentur omnes: & Patriarchale in Regia tua Ulyssiponensi Aula extructum, amplissimo censu ditatum, plurima, preciosaque sacra supellectili ornatum, maximis, ac singularibus Pontificiis Privilegiis insignitum, & undique tam mirum, ut non ultra pia, Regalisque munificentia ascendere posse videatur. Sacri etiam Ritus, ac Cæremoniæ, quorum Tu amantissimus, ut recte isthic administrarentur, ne dum à Summo nunc Regnante Pontifice, tunc vero Beneventi Archiepiscopo Cardi-

nali

nali Ursino, expetisti, ut quales illic, ubi optime quam alibi, fierent, exscriptos ad Te mittendos curaret; verum etiam vel primum de illis magistrum, qui Romæ degeret, accitum Ulyssiponem adduxisti, & amplissimo stipendio donatum isthic detines. Atqui non ultima eximiæ Pietatis, Religionisque tuæ hæc laus est; omnium enim maximam eam duco, quod ad Christianam Fidem longe lateque ad extremum usque Sinarum Imperium propagandam, nec curis, nec laboribus, nec maximis etiam sumtibus pepercisti. Quare, ut præclara tua alia ad id facta prætercam, non ita pridem nobilem virum tuo Nomine Legatum ad magnum Sinarum Imperatorem misisti, ac insigne donum, quale & danti, & accipienti par esset, Arma scilicet, Argentea Vasa, splendidissimas Vestes, odorum Magmata, Telas Aureas, & ut verbo rem absolvam, omnigena preciosa: quibus, & Legato duæ cohortes nitido amictu, novemque Divini verbi Præcones, ac nostræ in ea Regna Fidei reductores, ex inclyta Soc. J. doctissimi, comites accesserunt. Hæc autem omnia eo tantum consilio pie illacrymans mittere dixisti, ut his donis, ac legatione, Sancta Christi Fides in ea Regna, unde extorris jam fuerat, gloriosa rediret, radicesque in eis figeret validiores. Quam singularem in Christia-

nam

nam Religionem Pietatem à JOH. III. progenitore Tuo, immortali memoria digno, una cum sanguine in Te traductam fateor, cujus nomen, doctrinam, & sanctimoniam sortitus es. Hic enim anno 1540. Pauli III. Pont. Max. concessu Divum Franciscum Xaverium cum Socio ad novas Indorum gentes mittendum curavit, ut Christi Fide imbuerentur. Altera etiam Numæ Regis præclara animi dos in Te, REX OPTIME, refulget; quod scil. ille belli osor acerrimus, Romanam gentem pugnacissimam, bellique cupidissimam ad pacem reflecteret, acceptumque Imperium Religione, atque justitia gubernaret. Tuus enim animus, quia liberalium artium studiis deditissimus, quàm pacis cupidus sit, vel tui dicant populi, qui jure merito hoc semper de Te prædicant:

Ducere Tu nobis das læta per ocia vitam.

Quod si quandoque bellum, Te Regnante, tuis armis susceptum vidimus, hoc nonnisi ad immanem Turcarum gentem debellandam, ac Christi Religionem sartam, tectamque servandam indictum fuit. Qua perfida hostium gente, tua potissimum classe, debellata, sumtu vero infinito, Italiæ quies per Te parta est. In Te etiam uno, nec ignoro, M. Antonini Philosophi, Lycurgi, Solonis, M. Catonis majoris, Ciceronis, & his simi-

ſimilium, doctrinam, juſtitiam, integritatemque mirari poſſe SERENISSIMUM PRINCIPEM; alioſque ſecum fratres, in hoc plurimum fortunatos, quod tanto ſint Genitore prognati. Ex Te ediſcere poterunt Regiam Academiam Hiſtoriarum fovere: cujus primam inſtitutionem, quæ in Regnis aliis ad hujus inſtar conditæ ſunt, Tibi referunt acceptam. Ex Te denique eos, ut paucis me expediam, liberales artes, Matheſin præcipue, quam Tu ſummopere colis, tueri, & ad tuæ gentis utilitatem in tuis Regnis promovere; nam

Te Regnante tuis redierunt Palladis artes: literatos viros complecti; & tandem omnes omnium Philoſophorum, optimorumque Regum virtutes habere poſſe, ultro quidem verum fateor cum reliquis. Sed ut optima quæque remedia continuo uſu recepta, ſegnius inſuetis in corpus agere novimus; ita pari ratione domeſticum quodque exemplum, noſtris oculis jugiter objectum, minorem quandoque vim habere ad animum commovendum, quam quod rarum ex aliis, non ſemel adnotavimus. Si vero domeſticis, atque continuis, aliena, & inſueta accedant exempla, fortiori ſtimulo animus ad virtutem concitatur. Hinc perutile Tuis, REX INCLYTE, me facturum exiſtimavi, ſi ſcientias, virtuteſque omnes, quas Ipſi in Te uno junctas

contemplantur, eas & in aliis, ſparſim tamen, ac diviſim, in hoc Libro legant extitiſſe. Sparſim extitiſſe dixi; nam

- - - - - quæ ſparguntur in omnes,
In Te miſta fluunt; & quæ diviſa beatos
Efficiunt, collecta tenes - - - - - Claud.

Verùm id unum præ aliis in Te omnes admiramur, quod cum Imperium tuum in quatuor Orbis plagas tam late pateat; Sol enim

Exoritur Regnis, occidit atque tuis;

Tibi tamen, tot, ac tanta negocia ſuſtinenti, Aſtronomicis obſervationibus, aliiſque Matheſeos ſtudiis vacandi ocium ſit, ut totus in Regnorum regimine, & totus in Palladis artibus eſſe videaris. Jure igitur merito inclytum, & immortale Nomen tuum

Imperium, Famam terminat Oceano.

Atqui ne tempus, Tibi vel in gravioribus negociis, vel in ſeverioribus ſtudiis inſumendum, in prolixa harum literarum lectione fruſtra teras, finem faciam iiſdem plane verbis, quibus Stiliconis laudes exorſus eſt Claudianus:

Continuent Superi pleno ſic veſtra favore
Gaudia, ſucceſſuſq; novis ſucceſſibus addant.

Sic Deus Opt. Max. Filiorum tuorum Connubia, felici omine inchoata, plurima Virili Prole reddat feliciora: *Dies ſuper dies Regis adjiciat, &*

annos

annos ejus usque in diem generationis, & generationis. Tandem Te, REX GENEROSISSIME, oro, obtestorque, ut pro gratiis, quas Tibi pares nec referre, nec agere ego, fraterque meus possumus, hoc Historiæ Philosophiæ munus, specie quidem tenuissimum, sed grati animi, nostræque in Te observantiæ omni ævo testem futurum locupletissimum, Regia, qua soles, humanitate accipias; ac nos, nostrosque in potentissimum patrocinium tuum peramanter adsciscas.

Neapoli Parthenopes 8. Kal. Aprilis 1728.

JOHANNI V.

LUSITANIÆ REGI

Potenti, Magnanimo, Pio, Felici.

QUæ tibi non olim licuit tentare Vetustas,
Quo staret nomen tempus in omne tuum!
Molibus impositas, agesis, juvet addere moles,
Quas mirata ætas cernat, & obstupeat.
Nec Rhodii parcant operique auroque, Colossus
Immanis nomen consecret ut patriæ.
Mausolo exurgat post ultima fata sepulcrum,
Ulla dies ævo ne memori eximeret.
Attollas non ante unquam conspecta theatra
Unius impensa, Scaure superbe, tua.
Quo tandem tanto miracula reddita sumtu?
Aggestave adeo quid potuistis opes?
Ultra non equidem quam fictilis una lucerna
Aut Stoici, aut Cynici pallia Diogenis.
Hem qui non oboli unius domini, tibi Mida
Insultantque opibus, Crœse beate, tuis.
At Tu, quem colit & Tellus, atque inclyta ab ortu
Solis ad Hesperium fama cubile canit;
Miratusque tuis longe stupet Indus uterque
Parere insanum classibus Oceanum:
Et quibus in terris populos nox atra tegebat
Tartareo pressos tristia colla jugo;
Æthereum affulsisse jubar lætantur, & Orco
Erepti jajam triste onus excutiunt.
Hinc Tibi læta fides merito gratulatur, & optat
Terras imperio quaque patere tuo.
Tu quoque posthabitis opibus, Regnoque potenti,
Queis satis, atque super, Rex generose, nites;
Indulges sophiæ studiis, & moribus æquis,
Parta quibus sceptro gloria magna tuo est.
Cur tua miremur posthac florentia Regna,
Quæ complexa sinu Pallas amica fovet?
Et quos Sancta Themis stabili cum pace revincit,
Cur non quisque tuis invideat populis?
Ut rediisse Orbis jam sentiat Antoninos,
Nec priscos nobis deesse patres patriæ.
In Te igitur nostri stat maxima gloria Secli,
Quodque futura canant, quodque imitentur, habent.

LECTORI PHILOSOPHO.



Aucis quidem, Benevole Lector, Philosophicæ Historiæ historiam enarrabo, ne longa, inutilique Præfatione, te ad Libri lectionem properantem in ipso limine intempestivus videar remorari. Cum viginti ab hinc annis Philosophicas Institutiones hîc Neapoli studiosos juvenes docerem; æquum mihi visum fuit, Proœmii loco quædam de Origine, & Progressu Philosophiæ, clarioribusque Philosophis, Institutionum initio præfigere. Quapropter quotquot in celebrioribus nostræ urbis Bibliothecis, maxima præcipue Vallettiana exstabant, libros de Philosophiæ Historia tractantes legi, sperans, me in ipsorum aliquo perfectam, omnibusque numeris absolutam Historiam inventurum; eam scilicet, quæ ab Origine initium sumens, per varias Mundi gentes, ætates, & sectas, Philosophiæ progressum, & Philosophorum ad nostra usque tempora Systemata demonstraret. Sed cum omnes spem fallerent; quidam enim de Origine pauca delibabant, alii de Barbarica Philosophia, vel de ejus parte aliqua, tractabant, plurimi denique de Græcanica prolixius agebant; cumque, neque ex Magnis Lexicis Historicis, neque ex familiaribus eruditorum colloquiis aliquem noverim, qui secundum hanc ideam Historiam Philosophiæ confecerit; Tractatum ipse concinnavi, in quo secundum prædictum ordinem, omnibus adhuc intentatum, Philosophicæ Historiæ veluti embryonem tradidi discipulis. Hunc autem imperfectum (non enim ultra Græcos erat) relinquere coëgit tum mea infirma corporis valetudo, tum doctissimi Thomæ Stanley edita, Anglica tamen lingua, Historia Philosophiæ; verebar enim, ne secundum eandem ideam ipse suam Historiam contexuisset. Sed ut ipsam latine jam ab eruditissimo Joh. Clerico versam statim habere curavi, Stanlejum (sicut & alios, qui speciosum hunc Historiæ Philosophiæ titulum libris suis præfigunt) non Universalem, sed Particularem Philosophiæ Historiam, de Græcis scilicet tantum, prolixe tamen, & erudite nimis tractantem vidi, additis in calce quibusdam de Chaldæorum, Persarum, & Sabæorum Philosophia, & Philosophis; quibus speciosissimæ Joh. Clerici Notæ, & Index Philologicus accesserunt. Quare imperfectum Opus statim perficere decrevi. Hoc igitur meum qualecumque Opus antea mancum, nunc vero quinque annorum spatio, & non cur-

curta librorum supellectili expletum, & tuo usui, ut potui, elaboratum, benignius accipe, Amice Lector. Si autem non satis, quod volui, sim assecutus; voluntas interea egregiam laudem meretur. Enim vero ut mihi summa essent omnia, ut Ciceronis phrasi utar, temporis tamen vix satis habui ad Opus tam grande innumerorum pene librorum, longi, quietique temporis, sanæ mentis, firmæque corporis valetudinis indigum, absolutissime, ut par erat, perficiendum. Sed

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Ovid. 3. de Pont. Eleg. 4.

Si quis igitur feliciori, ὡς λόγος ἐςι, ovo natus omnia simul hæc à Cœlo dona nactus sit, quod incompletum meum est, compleat: mea enim mens ea tantum in hujus Historiæ elaboratione fuit, ut doctioribus ideam tantum perfecti Operis, quod adhuc in literaria Republica non exstat, indicarem. Atque hac quidem de caussa Synopsis, *sive Compendii verbum inscriptioni addidi, ut quidquid ad absolutissimam hujus Historiæ perfectionem desit, supplere quis valeat. Atqui si ad me hæc omnia præfatum, propter eaque benignius respiciendum, Zoile quisquis es, non commoveris; sed conviciari ulterius, & proscindere, pergis, scias, te & facillimam Provinciam suscepisse,*

Nam facilis cuivis rigidi censura cachinni,

atque illud porro agere, quod voluptati est pluribus. Qua in re, quod ad me attinet, nihil est quod tibi opportunius reponam, quam ut te cum pluribus relinquam.

EMI-

EMINENTISS. SIGNORE

IL Dottor Fisico Giambattista Capassi supplicando espone à V. E. come desidera dare alle stampe una sua Opera intitolata *Historiæ Philosophiæ Synopsis*. Intanto priega V.E. degnarsi di commetterne la revisione à chi meglio le parerà, e l'averà dall'E.V. à gratia ut Deus.

R. D. Joseph Buonocore Prælector Philosophiæ in Seminario Archiepiscopali videat, & in scriptis referat. Neap. 3. Januarii 1728.

D. ANTONIUS CAN. CASTELLI VIC. GEN.

D. Petrus Marcus Giptius Can. Dep.

EMINENTISS. ET REVERENDISS. DOMINE

IN legenda hac jussu E. T. *Historiæ Philosophiæ Synopsi* quantopere delectatus sim, nemo ignorare potest, quicumque scit, non modo quam sit jucundissimum Originem nosse ejus præ cæteris eximiæ disciplinæ, a quibus videlicet primum exculta, quibusque profecta initiis ad nostra usque tempora paulatim creverit, sed facta etiam dictaque memoranda omnium, qui à mundi primordiis hactenus in ea floruerunt, Sapientum, quorum certe cœtibus atque Academiis veluti interesse videbar, audire Sermonem, Virtutes intueri, tanta nempe solertia diligentiaque collecta, tantaque elegantia, nitore & gratia ab auctore eruditissimo & sapientissimo conscripta est. Nihil autem in ea offendi, quod vel Catholicæ Religioni, vel bonis moribus esset adversum; quin potius multa tum Veterum, tum Recentiorum egregia facta, sententias, responsa, digna profecto quæ & memoria teneant omnes, atque imitentur. Cum igitur non mediocrem ex hujus dignissimi Operis lectione utilitatem capere possint, e re publica futurum censeo, si typis edatur, ubi tamen ita quoque E. T. visum fuerit. Neapoli ex ædibus Seminarii xv. Kalendas Majas. MDCCXXVIII.

Addictiss. atque Obsequentiss. Servus
Joseph Buonocore.

Attenta supradicta relatione Imprimatur. Neap. 20. Aprilis 1728.

D. ANTONIUS CAN. CASTELLI VIC. GEN.

D. Petrus Marcus Giptius Can. Dep.

EMI-

EMINENTISS. SIGNORE

IL Dottor Fisico Giambattista Capassi supplicando espone à V. E. come desidera dare alle stampe una sua Opera intitolata *Historiæ Philosophiæ Synopsis*. Intanto priega V. E. degnarsi di commetterne la revisione à chi meglio le parerà, e l'averà dall'E.V. à gratia ut Deus.

Dom. Nicolaus Cyrillus Primarius Medicinæ Professor Regius videat, & in scriptis referat.

MAZZACCARA REG. PISACANE REG. VENTURA REG.

Provisum per S. Em. Neap. 9. Aprilis 1728.

Mastellonus.

EMINENTISS. DOMINE

EMinentiæ Tuæ imperio obtemperaturus, intentissimè legi *Historiæ Philosophiæ Synopsim* à *Cl. V. Jo: Baptista Capasso* conscriptam, atque in eâ tantum abest ut quid occurrerit, quod Regiæ Jurisdictioni adversaretur, ut potiùs quæ ex quamplurimorum tum veterum tum recentiorum Autorum monumentis diligentissimè excerpsit, atque in breve veluti Encheiridion contraxit, talia reputem, ut tot tantorumque Philosophorum exemplis propositis, omnium animi ad eam scientiam comparandam totidem igniculis accendi facilè possint, quod, nî fallax Platonis sententia, ad Reipublicæ beatitudinem quammaximè facturum confido. Librum igitur, ad publicam commoditatem & sapientiam comparatum, publicâ luce publicoque encomio dignissimum censeo, si tamen ad meum judicium Tua gravissima accesserit autoritas. Neapoli. Nonis Aprilis, MDCCXXVIII.

Addictiss. & Obsequentiss. Famulus
Nicolaus Cyrillus Professor Regius.

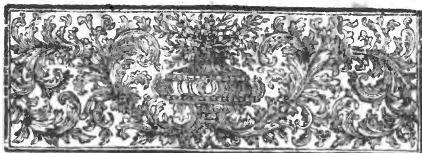
Visa supradicta relatione Imprimatur, & in publicatione servetur Regia Pragmatica.

MAZZACCARA REG. PISACANE REG. VENTURA REG.

Provisum per S. Em. Neap. 5. Aprilis 1728.

Mastellonus.

HISTO-



HISTORIÆ PHILOSOPHIÆ SYNOPSIS,

SIVE

De Origine, & Progressu Philosophiæ: De Vitis, Sectis, & Systematis omnium Philosophorum.

PROŒMIUM.

Philosophia, cujus bono, ut Plato in Tim. ait, nullum optabilius, nullum præstantius, neque datum est mortalium generi Deorum concessu, atque munere, neque dabitur; quamque Macrobius post Aristotelem Artem Artium, & Scientiam Scientiarum, & alibi idem Aristoteles Scientiam virtutis, & Cic. Virtutum Principem, appellavit; ut ab origine ad nostra usque tempora pervenerit, Historica Synopsi pertractare, ne dum omnibus perutile, sed & necessarium semper esse existimavi. Fateor quidem, Philosophiæ Historiam complures scripsisse; sed qui de ipsa opus omnibus numeris absolutum confecerit, inveni profectò neminem. Plures quidem de Philosophiæ Origine, & Inventoribus agunt: complures Philosophorum Vitas, & Systemata exponunt: quamplurimi denique Philosophorum Sectas considerant; sed nemo profectò (quantum mihi id curiosiùs indaganti innotescere potuit) adhuc est, qui à Philosophiæ Origine initium sumens, ejus Progressum per varias Philosophorum Sectas; & denique quicquid ad nos usque de ea actum, vel dictum sit, methodicè demonstraverit. Magnum igitur operæ pretium me facturum esse existimavi, si quicquid hac de re à quamplurimis Historicis sparsim dictum inveni, uno hoc brevi quidem, sed perquàm utili Tractatu cunctis ob oculos ponerem. Quem Historicum Philosophiæ Tractatum in quatuor libros dividere placuit, in quorum primo Philosophiæ Definitionem, & Divisionem; Philosophiæ, ejusque Nominis Originem, & Finem, & ea, quæ ad ipsum conducunt; & qui primi Sapientes habiti sint, explicabimus. In secundo de Philosophia Barbarorum, ejusque Sectis agemus. In tertio Græcanicam Philosophiam, Græcorumque Philosophorum Vitas, & Sectas considerabimus. In quarto denique Recentiorum omnium Philosophorum Systemata, & novam philosophandi rationem ostendemus.

LIBER I.

De Ortu Philosophiæ, & de Primis Sapientibus.

ANtequam Historicum hunc Philosophiæ Tractatum aggrediamur, sciendum vel in ipso limine est, quid illud sit, quod pertractandum suscipimus; quot ejus partes; quis finis, & similia. Quamobrem de his primum nobis agendum est.

CAPUT I.

De Philosophiæ Definitione, & Divisione.

PHilosophia multifariam à Philosophis definita est. Pythag. eam ab universali subjecto vocavit Γνῶσιν τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐςίν, *Cognitionem entium, quæ entia sunt*. Et alibi: Γνῶσιν θείων τε, καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τῶν ἐν τούτοις αἰτιῶν, *Cognitionem Divinarum, humanarumque rerum, & caussarum, quæ in ipsis sunt*. Quam definitionem sequitur etiam Cic. 2. de Offic. Aliàs etiam ab ultimo fine à Pythagora, quem Socrates, & Plato secutus est, definitur: Ὁμοίωσις τῷ Θεῷ, κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ, *Assimilatio Deo, quatenus homini possibile est*. Hinc Seneca Ep. 48. ait: *Hoc est, quod mihi Philosophia promittit, ut parem Deo faciat*. Sed hic Philosophiæ finis potius, quam definitio est.

Platoni definitur, quod sit Ὄρεξις τῆς θείας σοφίας *Appetitus Divinæ Sapientiæ*. In Phæd. tamen ait pag. 378. Philosophiam esse Μελέτην τοῦ θανάτου, *Meditationem mortis*: Ejus verba sunt: *Quicunque Philosophiam recte tractant, videntur latuisse cæteros homines, quod nihil aliud sic commentarentur, quàm mori. Nonne maxime apparet, Philosophum præter cæteros homines animum, quammaxime potest, à commercio corporis separare?* Hanc verò definitionem ex Pythagora Platonem hausisse præter Porphyrium in vita Pythagoræ Divus Hieron. quoque contra Rufin. testatur his verbis: *Primus Pithagoras dixit, Philosophiam Meditationem esse mortis, quotidie de carcere corporis educere nitentem animæ libertatem.* Hoc quoque eleganter expressit Apulejus lib. de Philosophia inquiens: *Philosophum oportet nihil sic agere, quàm ut semper studeat animam à corporis consortio separare: & ideo existimandum, Philosophiam esse corporis affectionem, consuetudinemque moriendi*. Et Cic. l. 1. Tuscul. Disput. hoc idem confirmat his verbis: *Tota enim Philosophorum vita commentatio mortis est*. Et paullò post: *Quare hoc commentemur, mihi crede, disjungamusque nos à corporibus, hoc est, consuescamus mori*.

Per mortem autem non naturalem intellige, sed voluntariam, seu, ut Psellus ait: θάνατον δὲ τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν ἐκληπτέον, *mortem autem mortificationem affectuum accipiendam*. Perperam igitur Platonem intellexit Cleombrotus Ambraciota, qui lecto ipsius de Anima tractatu, se de alto muro præcipitem dedit; de quo Callimachus jucundè nimis lusit hoc Epigrammate, quod legitur apud Euripid.

Εἴπας Ἥλιε χαῖρε, Κλεόμβροτος Ἀμβρακιώτης
Ἥλατ' ἀφ' ὑψηλοῦ τείχεος εἰς Ἀΐδην.
Ἄξιον οὐδὲν ἰδὼν θανάτου κακόν, ἀλλὰ Πλάτωνος
Ἓν, τὸ περὶ ψυχῆς, γράμμ' ἀναλεξάμενος.

Di-

Dictum ubi, Phœbe valeto, Cleombrotus Ambraciota
Ad Ditem ex alto pariete desiliit.
Non in morte malum cernens quid, sed quia lecta
Una ipsi de Anima charta Platonis erat.

Clem. Alex. Pædag. l. 1. *Philosophiam ipsam definiunt: Studium rectæ rationis*. Et Strom. 1. *Est Philosophia quidem exercitatio; Sapientia autem Scientia divinarum, & humanarum rerum, ipsarumque caussarum*. Et paullò post Philosophiam exponit per inquisitionem veritatis, & naturæ eorum omnium, quæ sunt. Et 2. Strom. ita: *Philosophia est ejus, quod vere est, appetitio, & earum, quæ ad id tendunt, disciplinarum*. S. Justinus adv. Judæos p. 3. Philosophiam definit. *Philosophia ejus, quod est, scientia, & veri cognitio est*. Ex quibus deducunt aliqui, Philosophiam esse desiderium, & appetitum sapientiæ; ut Sophia sit habitus mentis, Philosophia voluntatis. Sed hæ voces promiscue usurpantur.

Nos verò cum Cic. Senec. Clem. aliisque Philosophiam definimus, esse *Cognitionem omnium rerum per caussas, quatenùs homo eas naturæ lumine consequi potest*. Et quidem rectiùs; veri namque Philosophi illud est, ut eorum omnium, quæ fiunt, vel facta sunt, caussas, philosophicamque rationem reddere satis sit.

Philosophiæ partes Homerus omnium primus duas agnovit, Physicam scil., seu eam, quæ Deum, & quæ à Deo fiunt, considerat; & Ethicam, seu illam, quæ tractat de iis, quæ ab hominibus non efficiuntur, sed aguntur, hoc est, res homini contingentes. Idque vel ex hoc Homeri loco Illad. 3. vers. 127. veteres Critici arguunt, in quo Pallas, seu Sapientia Diomedi omnem caliginem, quæ mortales hebetat visus, ita abstergit, ut Deos, & homines noscat, dicens:

Ἀχλὺν δ' αὖ τοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἕλον, ἣ πρὶν ἐπῆεν,
Ὄφρ' εὖ γινώσκῃς ἠμὲν Θεὸν, ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
Caliginem verò tibi ab oculis abstuli, quæ prius inerat,
Ut bene dignoscas tùm Deum, tùm etiam homines.

Et Marius Victorinus l. 1. Rhet. Cic. idem sentire videtur, dum ait: *Plena Philosophia est, quæ constat ex duabus, Physica, & Ethica. Physica est, quæ de divinis, Ethica, quæ de humanis agit, in quarum prima Metaphysica, in secunda Politica etiam continetur.*

Apulejus Philosophiam dividit in Intellectualem, Naturalem, Rationalem, & Moralem, sive in Metaphysicam, Physicam, Logicam, & Ethicam; in quibus omnibus Platonem excelluisse dicit; sic enim lib. de Dogmate Platonis: *Naturalem ab Heracliticis, Intellectualem à Pythagoricis, Rationalem, atque Moralem ab ipso Socratis fonte, &c.*

Macrob. l. 2. in Somnium Scip. sic ait: *Cùm sint totius Philosophiæ tres partes, Moralis, Rationalis, & Naturalis*. Ubi videtur nomine Naturalis Physicam simul, & Metaphysicam intellexisse; nam mox subdit: *Naturalis, quæ de Divinis corporibus disputat*. Idem cùm Seneca Stoici omnes sentire videntur. Neque mirum, quod Macrobius Naturalem Philosophiam de Divinis corporibus disputare dixerit; nam non solùm Aristoteles 10. Met. 6. & alibi, Metaphysicam Θεολογικὴν Ἐπιστήμην, *Theologicam Scientiam* appellavit; sed Physicam quoque appellatam fuisse Theologiam testatur Divus Aug. 8. de Civ. Dei c. 1. Veteres enim putabant, Naturam nihil aliud esse, quàm Deum; qui alio etiam nomine Mundus, & Πᾶν appellatus est. Et Basil. res naturales eleganter vocat Παιδευτήριον τῆς Θεογνωσίας, καὶ ψυχῶν λογικῶν διδασκαλεῖον, *Scholam cognitionis Dei, & animarum rationalium Cathedram*. Et Clem. Alex. in suo Protreptico:

Philosophia autem, ut dicunt veteres, est diuturnum Sapientiæ consilium, quod æternum ambit amorem.

Salomon tandem, qui à Divino Spiritu Sapientiam accepit, tres tantum Philosophiæ partes agnovit, Moralem, Naturalem, & Contemplativam; quarum primam per proverbia, secundam per Ecclesiasten, tertiam per Canticum Canticorum tractavit.

Sunt & hæ partes in plures adhuc divisæ, ut in Physicam Speculativam, sub qua Mathesis, & Medicina continentur; & in Practicam, quæ Agriculturam, Chirurgiam, &c. complectitur. Sed nos de his parum solliciti, utpotè de iis, quæ non sunt hujus loci; communem Philosophiæ divisionem retinentes, illam in Physicam, quæ Naturalia, in Metaphysicam, quæ Transnaturalia, vel Naturalia in abstracto considerat, & Ethicam, quæ hominum mores componit, dividimus, sub qua Politicam contentam consideramus.

CAPUT II.

De Philosophiæ Etymo, Origine, & Fine.

Cuncti jam norunt, Philosophiam ἀπὸ τῦ φίλ☉, ϗ σοφία dictam esse: unde idem sonat, ac Amor, Studium, & Appetitus Sapientiæ. Hinc Cic. 1. de Leg. ait: *Philosophia dicta est ab amore, quo cuncti eam prosequuntur.* Ex Laërt. aliisque habemus, primum Pythagoram Sapientiam Philosophiam appellasse, quam nos deindè Sapientiæ Amorem diximus; seque, ut aliorum fastum, arrogantiamque confunderet, qui Sophi, & Sophistæ, hoc est, Sapientes dici affectabant, Philosophum, seu Sapientiæ studiosum dixisse, cujus occasionem hanc refert Cic. 5. Tuscul. inquiens: *Pythagoram Phliuntem venisse ferunt, eumque cum Leonte Principe Phliasiorum doctè, & copiosè disseruisse quædam; cujus ingenium, & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quæsivisse ex eo, qua maxime arte confideret: at illum, artem se quidem scire nullam, sed esse Philosophum*; hoc est, Sapientiæ Amatorem, vel, ut Lactant. interpretatur, quæsitorem; quod Sapientis nomen soli Deo conveniret. Idem confirmat eit. Laërt. qui addit, Philosophiam ante Pythagoram Σοφίαν, hoc est, Sapientiam dictam esse.

Hoc etiam confirmatur ex eo, quod Laërt. præ cæteris narrat de aureo illo Tripode, quod cum Oraculum jussisset, Sapientum præcipuo tradendum, Thales oblatum sibi remisit ad alium, & ille rursus ad alium, donec in se reversus Thales consecravit Didymæo Apollini, Sapientis nomen soli Deo tribuens.

Philosophia, qua, ut Cic. 2. de Leg. inquit, nihil à Diis immortalibus uberius, nihil florentius, nihil præstabilius hominum vitæ datum est, omnium scientiarum antiquissimam, omnes testati sunt. Ipsam tamen ex Admiratione ortam Plato, & Aristoteles dixerunt. Et primus quidem in Theæteto ait. Μάλα φιλοσόφυ τῦτο τὸ πάθος τὸ θαυμάζειν. Οὐ γὰρ ἄλλη ἡ ἀρχὴ Φιλοσοφίας, ἢ αὕτη. *Valde Philosophi illa affectio est admirari. Non enim alia Origo est Philosophiæ, quàm ista.* Secundus vero 11. Metaphysices 2. inquit. Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν, ϗ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν. *Propter Admirationem homines & nunc, & olim philosophari cœperunt.* Ex quibus appositè nimis Cic. 1 de Nat. Deor. inquit. *Magno argumento esse debet, caussam, idest principium Philosophiæ esse Inscientiam.* Galenus in Hist. Philos. ait. *Xenocrates ideò repertam Philosophiam asserit,*

asserit, quia cum turbulenta sit activa vita, se ad contemplationis studium prudentes homines contulerunt.

Enim verò cùm Deus rerum omnium caussas jam sciat, muta verò animantia nec sciant, nec scire possint; homo medius inter Deum, & bestias constitutus & nescit, & scire cupit. Quod autem homo naturaliter scire appetat, clarissime nobis ostendit Cic. 2. de Fin. ubi ait: *Sic ad intelligendum natus est homo, quasi mortalis Deus, &c.* Et Quintil. 1. Instit. Orat. 1. *Sicut aves ad volandum, equi ad cursum, ad sævitiem feræ gignuntur; ità nobis propria est mentis agitatio, atque solertia, unde origo animi cœlestis creditur.* Aristoteles 1. Rhet. c. de Jucundit. ait: *Discendo venitur ad eum statum, qui animo nostro est naturalis.* Hoc autem clarius ex Lactantio Firm. de Falsa Sapientia l. 3. c. 6. habetur, ubi: *Alii putaverunt sciri posse omnia: hi sapientes utique non fuerunt. Alii nihil: ne hi quidem sapientes fuerunt; illi, quia plus homini dederunt, hi quia minus: utrisque in utramque partem modus defuit. Ubi ergo Sapientia est? Ut neque te omnia scire putes, quod Dei est; neque omnia nescire, quod pecudis. Est enim aliquid medium, quod sit hominis, idest scientia cum ignorantia conjuncta, & temperata. Scientia in nobis ex anima est, quæ oritur à Cœlo; ignoratio à corpore, quod est è terra. Unde nobis cum Deo, & animalibus est aliqua communitas.*

Ex Admiratione igitur, quæ nihil aliud est, quàm *Animi in rem propositam intuitio cum cupiditate cognoscendi caussam*, homines in mirabilium naturæ effectuum caussis inveniendis animum defixerunt; & prima quidem in facilioribus, deinde verò pauliatim ad difficiliora contenderunt. Quare multi præsentis vitæ felicitatem in caussarum cognitione ponentes, solos felices dixerunt, qui eò non admirantur, quòd rerum omnium caussas jam didicerint. Sic Horat.

Nil admirari prope res est una Numici,
Solaque, quæ possit facere, & servare beatum.

Et Virg.

Felix, qui potuit rerum cognoscere caussas.

Hinc Plutarchus l. περὶ τῦ Ἀκόειν de Auditu refert, Pythagoram finem Philosophiæ Ἀθαυμασίαν statuisse. Sic enim de ipso ibi loquitur Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐκ φιλοσοφίας ἔφησεν περιγεγονέναι τὸ μηδὲν θαυμάζειν. Ὁ γὰρ φιλόσοφος λόγος, τὸ μὲν ἐξ ἀπορίας, καὶ ἀγνοίας θαῦμα ἐξαίρει, γνώσει, καὶ ἱστορίᾳ τῆς περὶ ἕκαστον αἰτίας; *Is enim id se lucri à Philosophia retulisse dixit, ut nihil admiraretur. Nam Philosophica ratio admirationem, atque stuporem ab hæsitatione, atque ignoratione profectum eximit, singularum rerum cognitione, atque enarratione per caussas suas exhibita:* Atque hæc Origo Philosophiæ, sive Originis caussa fuit.

Ut autem Athaumasiam hanc facilius adsequamur, primo opus est non mensibus, sed annis, iisque compluribus. Quod enim à Præceptoribus traditur Philosophiæ compendium; non integer Philosophiæ cursus est, sed potius Elementa, quibus ad Philosophiæ studia faciliùs quis possit accedere. Et jure quidem Chio Platonis auditor urgentibus suis, ne nimium vellet in Philosophia addiscenda occupari, respondit, minimum sibi decennio opus esse, priusquam absolvat. Aristoteles Platonem 20. annos audivit: Theophrastus, Eudemus, atque alii Peripatetici Aristotelem annis minimum 12. audivere: Zeno Stoicæ sectæ conditor, & Epicurus annis 18. Philosophiæ operam dedere: Amelius Plotinum audivit annis 24. ut Porphyrius ait in vita Plotini; adeò operosum Philosophiæ studium est.

Secundò opus est, ut ad Philosophiæ institutionem bonus dux obtingat, qui scil spinosis, & inutilibus quæstionibus auditorem non remoretur. Solemnis & hodiè, & olim tricis istis peccandi mos. Cujus notæ Philosophos Lucianus in

in Hermotimo irridet, inquiens: *Πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες, omnes, ut dici solet, de umbra asini contendunt Philosophi.*

Tertiò, ut auditor Philosophiæ Aristotelem, Platonem, aliosque Philosophos intelligat, græcè sciat opus est propter multa in iis non tam conversa, quàm perversa: cum enim in latino sermone sæpè nulla sit vox, quæ apposité græcam exprimat, ad græcum fontem recurrendum est. Quod & S. Thomas Aquinas monet in l. 1. de Cœlo lect. 11.

Quartò, quò optimis disciplinis instructiores, & veritatis amore flagrantes magis erimus, eò citiùs, & facilius Philosophiæ cursum peragemus. Hinc jure quidem optimo Lactantius l. 3. c. 25. ait: *Multis artibus opus est, ut ad Philosophiam possit accedi.*

Non autem putetis velim, Philosophiam nonnisi ab altioris mentis viris addisci posse; nam omnibus vel infimæ notæ philosophandum. Hinc optimè Clem. Alex. 4. Strom. *Est ergo philosophandum omnibus, mulieribus æque, ac viris.* Et paulò post: *Philosophatur servus, & mulier.* Quin etiam Epicurus scribens ad Menæceum, referente eodem Alexandrino ibidem, pulchre nimis ait, omne tempus, & ætatem ad philosophandum esse accommodata. Ejus verba sunt: *Nec si sit aliquis juvenis differat philosophari, neque si sit senex defatigetur philosophando; nam nec est aliquis immaturus, neque nimis provectæ, & exhaustæ ætatis ad adipiscendam animi sanitatem. Qui autem dicit, non dum esse, vel præteriisse tempus philosophandi, similis est ei, qui dicit, ad beatitudinem vel non dum adesse tempus, vel præteriisse. Quare juniori philosophandum est, & seni: huic quidem, ut senescens juvenescat bonis per gratiam eorum, quæ facta fuerint; illi autem, ut sit simul juvenis, & senex per futurorum metus vacuitatem.*

Philosophiæ verò Finem Pythagoras, Socrates, Plato, Seneca, aliique dixerunt, esse Ὁμοίωσιν τῷ Θεῷ, Assimilationem Deo; & alibi idem Plato, & Cic. Meditationem mortis, seu Segregationem à corpore, affectuumque mortificationem, ut supra dictum est; vel, ut idem Cic. 1. de Leg. *Ut homo per Philosophiam cultum Deorum, & veram religionem susciperet.* S. Justinus adv. Judæos p. 3. Philosophiæ Finem Vitæ Beatitudinem posuit, dum ait de ipsa loquens. *Beata autem vita hujus scientiæ, ac sapientiæ est præmium.*

CAPUT III.

De Philosophiæ Inventoribus, seu de Primis Sapientibus.

INgenuè quidem fateor, nihil apud Historicos controversum magis esse, quàm Philosophiæ Inventores. Quæque enim gens suos jactat, quibus inventionis gloriam tribuat, primosque Sapientes appellet. Et Babylonii quidem, & Assyrii Chaldæos: Persæ Magos, quorum primum Zoroastren fuisse memorant: Indi Gymnosophistas: Celtæ, seu Galli Druidas: Phœnices Ochum: Thraces Zamolxin, & Orpheum: Libyci Atlantem: Ægyptii Vulcanum Nili filium, Philosophiæ faciunt Inventores. Et

Hoc certant alii, sed adhuc sub judice lis est.

In hoc tamen omnes ferè Historici conveniunt, Philosophiam à Barbaris initium sumsisse, etsi inter ipsos non constet, quis eorum primus fuerit. Sed de his fusiùs infra.

Laërtius verò non Barbaros, sed Græcos Philosophiæ Inventores facit, dum inquit: *Itaque Philosophia non à Barbaris, sed à Græcis initium sumsit,*

cujus

cujus & ipsum nomen barbaram omnino abhorret appellationem. Et quidem Musæum Athenienſem Eumolpi filium Deorum Generationem omnium primo tradidiſſe, ſphæram inveniſſe, atque ex uno fieri, & in unum reſolvi omnia dixiſſe, aſſerunt: Linum verò Thebanum Mundi Generationem primum ſcripſiſſe, ferunt; cui tale initium fecit:

Ἤν ποτέ τοι χρόνος ὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἀπεφύκει.

Tempus erat, quo cuncta ſimul ſunt condita quondam.

Nemo quidem eſt, qui ignoret, Græcos omnium primos dictos eſſe Sapientes, inter quos præcipuè ſeptem illi fuere, Thales, Solon, Periander, Cleobulus, Chilon, Bias, & Pittacus; quibus plerique adnumerant Anacharſim Scytham, Myſonem Cheneum, Pherecydem Syrum, Epimenidem Cretenſem, & Piſiſtratum Tyrannum. De quibus ſic Cic. 5. Tuſcul. *Itaque & illos ſeptem, qui à Græcis Σοφοὶ, Sapientes à noſtris & habebantur, & nominabantur; & multis ante ſæculis Lycurgum, cujus temporibus Homerus quoque fuiſſe ante hanc Urbem Conditam, traditur; etiam heroicis ætatibus Ulyſſem, & Neſtorem accepimus, & fuiſſe, & habitos eſſe Sapientes.*

Nobis verò, *qui ex Fide vivimus*, id certo certius conſtat, Adam ſicut & primum Parentem, ita & primum Sapientem extitiſſe. Hinc Suidas ex quodam antiquo inquit: *Adam jure optimo primus Sophus, ſive Sapiens dici poteſt*, &c. Et paullò poſt: *Hic enim eſt, qui invenit ſingula, & omnibus canones, & regulas, fineſque, ultra quos non tranſirent, adaptavit. Hujus ſunt Artes, & Literæ, hujus Scientiæ Rationales, & non Rationales*. Ipſi enim Deus, Sapientiæ Fons, & Origo, in ipſa ſui creatione Sapientiam indidit, quam ipſe deinde filios ſuos docuit. Itaque vel ex hoc manifeſtum eſſe poteſt, quod nomina rebus impoſuerit, quod, ut Plato ait, proprium Sapientis eſt. Idem quoque innuit Pythagoras, dum ait: *Μὴ μόνον λογιώτατον, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτατον ἡγεῖσθαι τῶν σοφῶν τὸν θέμενον τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασι, Non ſolum diſertiſſimum, ſed antiquiſſimum ſapientum putari eum, qui poſuit nomina rebus*; Ex Clem. Alex. in Epitome τῶν Θεοδότου. Non enim caſu, & ad placitum, ut ajunt, ſed per ſe ſignificantia nomina rebus impoſuit: ſic enim tantum Sapientem decebat, qui Deum ipſum & Creatorem habuerat, & Præceptorem: Imo Bochardus, aliique clare demonſtrant, Hebraica animalium nomina (qua lingua Adamum locutum fuiſſe, omnes Sacræ Scripturæ Interpretes cum Auguſt. teſtantur) eorum naturam, & proprietates exprimere. Adam igitur primus Sapiens, deinde verò ejus filii, Hebræi ſcilicet illi Veteris Teſtamenti Patriarchæ, & Prophetæ, & Doctores ante omnes nationes veri Sapientes & habendi, & dicendi ſunt. Sed quis Philoſophiæ ab Adamo ortæ, per Adami filios uſque ad Abraham Progreſſus fuerit, videamus.

CAPUT IV.

De Philoſophiæ ab Adam uſque ad Abraham Progreſſu.

Quamvis Adam per peccatum Dei Gratiam, & Caritatem amiſiſſet; non tamen ſcientias, quas à Deo acceperat: peccatum enim ex ſui natura plus voluntati, quàm intellectui officit, ut patet in omnibus, qui per peccatum Gratiam quidem, & Caritatem, ſcientias verò, quas notas habent, non amittunt. Adam igitur poſt peccatum plura de ſiderum ſcientia, aliiſque rebus filios ſuos docuit; quæ ut facilius ad poſteros ſuos tranſirent, ejus Nepotes in duabus columnis, lapidea una, lateritia altera inſcripſerunt; quarum lapideam

ſuis

suis adhuc temporibus in Syria superfuisse, Josephus de Nepotibus Seth 1. Antiqu. 5. scribit, dicens: *Sideralem scientiam, ac Cœlestium rerum cognitionem excogitaverunt. Ne autem inventa sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent, quàm prænoscerentur, scientes, Adamum universalem rerum interitum præcecinisse, unum incendio, diluvio alterum, excitatis duabus columnis, utrique sua inventa inscripserunt, &c.*

Inter hos Adami Nepotes primum sibi vendicat locum Enoch, ab Adamo per lineam Seth septimus, Noë verò proavus, qui libros composuit, in quibus, ut cit. Joseph tradit, quicquid de Astronomia à majoribus acceperat, vel ipse invenerat, scripsit, quæ præter Tertullianum Origenes quoque Homil. 28. in Num. memorat, dicens: *De quibus quidem nominibus (stellarum) plurima in libellis, qui appellantur Enoch, secreta, & arcana continentur; sed libelli illi non videntur apud Hebræos in autoritate haberi*. Apostolus etiam Judas in Epist. Canonica verba quædam citat Prophetiæ Enoch de die Judicii universalis, quæ sunt: *Prophetavit etiam & de his septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis facere judicium contra omnes*. De Enoch ita Sulp. Sever. Hist. Sacr. l. 1. *Jared Enoch genuit, qui ob justitiam translatus à Deo traditur*. Et Samaritanus: *Accepit eum Angelus ejus*. Onkelos: *Non occidit eum Dominus*; idest, non passus est mori. Jonathan: *Sublatus fuit, & adscendit in Cœlum ex mandato coram Domino*. Arabs ad Hebræos. *Translatus est in Paradisum*. Josephus denique: Ἀνεχώρησε πρὸς τὸν Θεόν. De hujus libris quæstio est inter autores. Augustinus de C. D. l. [illegible] 21. ait, ex duobus Enochi libris, olim circumlatis, unum apocryphum plane, & fabulosum; alterum eum fuisse, quem Judas Apost. citat, & quem Judæi approbantes olim legebant. Hunc fabulæ Græcorum Ἀννακὸν, Annacum indigitarunt.

Fuere quoque nonnulli ex descendentibus ex Cain, qui Philosophi nomen meruere; quorum multi quidem in pascendis ovibus, & colendis agris, plures verò in Mechanicis artibus inveniendis operam navabant, quæ Practica Physices pars est. *Nam Cain*, ut Moses in Gen. ait, *ædificavit Civitatem; Jabel fuit pater habitantium in tentoriis, atque pastorum; Jubal fuit pater canentium in cithara, & organo; Tubalcain fuit malleator in cuncta opera æris, & ferri*.

Deinde anno Mundi 1656. perdito jam per Diluvium, quod annum unum & dies decem duravit, omni hominum, & animantium genere, Noë Dei jussu ex Arca, quam spatio centum annorum extruxerat, una cum inclusis filiis, & animantibus exiens, Terram inhabitavit, quæ iterum per ipsum hominibus, & animalibus omnibus repleta est. Noë igitur novi orbis veluti pater extitit: quare oportebat, ut Deus eandem illi Sapientiam impertiretur, quam olim Adæ in prima Mundi Creatione tradiderat. Vixit Noë post Diluvium annos 350. ut Scientias, & Artes, quas secum in Arca servaverat, posteros suos docere potuisset.

Hinc Noë à quamplurimis Paganorum habitus est pro Saturno, hoc est pro Deorum primo, & Sapientissimo, & à profanis, novi Mundi Genesim ignorantibus, Cœlum, Janus, & Deorum Pater appellatus est. Hic est Poëtarum Deucalion, & Ogyges; & Persarum *Adam Assani, secundus Adam*. Et Janus fortasse dictus est, quòd primus Vinum, quod Hebraice Jain dicitur, invenerit: Sunt tamen, qui asserunt, Noë non esse vini repertorem, quod jam ante diluvium vini usus, & viticultura, quæ agriculturæ pars est, extiterit. Hic plantas terræ restituit ex seminibus, vel tenellis plantis, quas in Arca servaverat. Primus terram cum animalibus aravit. Mechanicas artes à Cain inventas, & Mathematicas disciplinas ab Adamo, Seth, ejusque successoribus

exco-

excogitatas, filios suos docuit. Navigationis usum, & instrumentum, præceptore Deo, hominibus monstravit: unde ejus posteri, duce Japhet Noë filio, facile deinde mari se commiserunt, occidentalesque insulas repleverunt. Leges filiis suis tradidit, quibus nascens Mundus multiplicari potuisset; præsertim verò legem Conjugii renovavit: legem dixit contra occisores: carnium, & piscium esum antea intentatum concessit, excepit tamen animalium sanguinem, & carnes suffocati, vel morticini, à quibus sanguis effusus non erat: quam deinde legem Moses quoque confirmavit.

Tandem ex Arca exiens, in Assyria, Arabia, & tota Ægypto Gymnasia celeberrima instituit, quibus & ipse, & filii ejus Scientias, & Artes omnes posteris suis propagarunt, ac per Mundum disseminarunt. Annos demum natus 940. missis sortibus, filiis suis Orbem distribuit, cujus divisioni supervixit annos decem, & mortuus est.

Noë successerunt tres ejus filii Japhet, Sem, & Cham, quorum ultimus, quia Patrem ebrium, & denudatum simul cum Chanaan ejus filio irriserat, &, ut Doctores Hebræi scribunt, referente Levi in Gen. c. 9. testiculos Patri exsecuerat, à Patre maledictionibus oneratus una cum posteris suis, & fratrum dominio subjectus, Babyloniam, & Ægyptum habitavit. Itaque Cham (cujus etiam profani sub nomine Camesis meminere) quia paterna benedictione destitutus, non parvam plagam posteritati suæ attulit: nam ex ipso descendentes Ægyptii nigri, & deformes, Mauri nigri, & simi nati sunt. Certissimum enim est, originem nigredinis non à regione, ut hactenus creditum est, ob solis ardorem, sed à stirpe, & sanguine Chus, procedentis à Chanaan, oriri. Nota hic ex Gen. c. 9. tantum constare, à Noë maledictione affectum fuisse Chanaan ejus Nepotem, non Cham ejus filium; unde ajunt, reliquos tres filios Cham, Chus, Mesraim, & Phuth, ejusque posteros servitutis pœnam non incurrisse, sed tantum Chananæos, qui soli ab Israëlitis vel penitus extincti, vel in alienas terras ejecti.

Japhet primus Noë filius, ab Hesiodo, aliisque Poëtis Japetus appellatus, exemplo Arcæ à Patre constructæ, naves primus formavit, & audacter se mari commisit, unde *Audax Japeti genus* dictum est. Hic Græciam, Mediterraneasque Provincias à Patre obtinuit, quas ipse cum filiis suis sequentibus sæculis Gymnasiis illustravit, ex quibus Sapientia in Europam omnem, Septentrionemque derivavit. Hinc non immeritò Europæorum, & Septentrionalium Pater appellatur. Etsi autem filii Japhet initio pauciores fuerint reliquis gentibus; deinde tamen vi paternæ benedictionis, *Dilatet Dominus Japhet*, hoc est, ejus sobolem, numero omnes superarunt: unde ex Septentrione in Asiam, Africam, & omnes Orbis partes effusi sunt, & sic etiam filiis Sem, secundum quod Pater prædixerat, commisti.

Sem cognomento, ut omnes fere Hebræi volunt, Melchisedech, tertius Noë filius, dignitate autem primus, quia ex eo pii homines geniti sunt, qui in Dei cognitione permanserunt; ex fratribus verò suis ii sunt procreati, qui se ad falsa numina converterunt. Sem, & Japhet pallium humeris imponentes, & retrorsum incedentes, Patris nuditatem, & virilia, quibus Cham, & Chanaan illudebant, operuerunt. Hinc Noë à vino evigilans, cum didicisset, quæ fecerat ei filius suus minor, & quòd filii sui Sem, & Japhet aversis faciebus incedentes, ne ejus verenda viderent, ipsum operuissent, benedixit utrique dicens: *Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus ejus: Dilatet Deus Japhet, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus ejus*. Filii Sem habitaverunt Asiam.

Dum verò anno Diluvii 131. Mundi verò 1788. *erat terra*, ut Moses Gen.

c.11. ait, *labii unius*, *& sermonum eorundem*, Noë Nepotes Civitatem, & Turrim Babel ædificarunt, invicem dicentes: *Venite faciamus nobis Civitatem, & Turrim, cujus culmen pertingat ad Cœlum, & celebremus nomen nostrum, antequam dividamur in universas terras*; sive, ut Genebrardus interpretatur, quæ non posset posthac ullo Diluvio perire. Deus verò cum vidisset hoc, dixit: *Confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque linguam proximi sui*. Civitas igitur, & Turris simul nomen acceperunt à confusione linguarum. Babel enim, quasi Balbel, idest σύγχυσις, confusio, redditur. Atque ita divisit eos Dominus in universas terras, atque cessaverunt ædificare Turrim. Ex una igitur lingua Hebræa omnium matre, & Mundo coæva, 70. linguæ, ut Hebræis placet, factæ sunt.

CAPUT V.

De Abraham, ejusque Philosophia, aliisque usque ad Mosen.

Abraham, à quo tertia Mundi ætas incipit, ex Thare, quem statuarium fuisse tradunt Rabbini, per lineam Sem nascitur in Ur Chaldæorum anno Mundi 1950. Ur autem Urbs, seu Regio juxta 70. dicitur ab ignis cultu. Chaldæi enim, Assyrii, & Persæ ignem colebant, ut notat præ cæteris Seldenus de Dîs Syris; atque hinc Zoroastres, Zarates, Zaradust dictus est, ut notat Salmasius. Nomen loco huic Ur mansit usque ad Ammiani ævum, quem vide l.25. Sed Judæi Ur Chaldæorum pro Igne accipiunt, & de vivicomburio Haranis mira narrant, ut notat Hornius. Tarich Regum Persæ tradit, Chaldæos Abrahamum in Ur, sive Orsa comburere voluisse, quod Deum suum adoraret. Idem prolixius Rambam ex monumentis, & Annalibus Zabæorum in More Nebuchim 3. Ab Eusebio Ur Chaldæorum Camarina dicitur à Chaldæorum Philosophorum nomine. Hic, qui Pater Credentium, & Fidei nostræ initium audit, quia ex ipso orinnda erat benedicta Progenies multiplicanda tanquam arena maris, ob quam appellatus est Abraham, hoc est, Pater multorum populorum, ante enim dicebatur Abram, ut habemus Gen.17. hic, inquam, vixit tempore confusionis linguarum; ipse tamen cum tota sua familia in lingua Heber permansit. Huet. tamen Demonstr. Evangel. t.2. p.244. & 245. Hebraicam linguam non ab Heber, sed ab Abrahamo nomen accepisse putat, quem nonnullis hujus linguæ inventorem creditum refert; quia scilicet linguam hanc primus posteris suis tradidit, cum aliam à majoribus accepisset: Abraham enim Chaldæus cum esset, Chaldæa lingua primum usus, Hebraicam à Chananæis didicit, posterisque tradidit, ut notant Scaliger, Vossius, Grotius, & Seldenus.

Joseph 3.Antiqu. c.8. de Abrahami tempore, & virtutibus hæc Berosi verba citat: *Post Diluvium verò decima ætate erat quidam justitiæ cultor, Vir Sapiens, & sideralis scientiæ peritus*. Et Divus Ambrosius l.1. de Abraham c.2. & 3. ait, Sacram Scripturam in unius Abrahami persona melius, quàm Plato Princeps Græcorum Sapientum, qualis optima Respublica esse debeat, non qualis unquam extiterit; & Xenophon in ficta Cyri vita, non qualis hic Princeps fuerit, sed qualis sapientissimus, & undique perfectus Princeps esse debeat, demonstraverit; in uno, inquam, Abraham non fictum, sed verum optimi, sapientissimique Philosophi exemplar ostendere.

Et de

Et de ipso quidem per divinum magisterium edocto hæc subdit: *Magnus planè vir, & multarum virtutum clarus insignibus, quem vatis suis Philosophia non potuit æquare. Denique minus est, quod illa finxit, quàm quod ille gessit, &c.* Cujus rei hanc subdit rationem: *Hoc autem, quod pro magno inter septem Sapientum dicta celebratur, Θεῷ ἕπου, Deum sequi, perfecit Abraham, factoque Sapientum dicta prævenit, & secutus Deum exivit de Terra sua.* Et quidem nonne veri Philosophi character est, quod Abraham primo Dei jussu Bona, Parentes, & Patriam relinquens, Ægyptum petierit? Quod solus, & perpetuus Dei cultor una cum tota sua familia semper extiterit, aras Deo erigens, & sacra offerens in terra aliena? Quòd nihil bonorum possidens in sola spe divinæ promissionis semper vixerit? Quòd eò obedientiæ devenerit, ut Filium suum Deo immolare non dubitaverit?

Sed, ne longum faciam, à summo moralium virtutum hujus sapientissimi Justorum Patris, ipsiusque Messiæ Progenitoris, ad Physicas, & Mathematicas ejus disciplinas gradum facio. Et quidem *Astrologiam, & Chaldaicam*, ut Eusebius apud Eupolemum ait, *invenisse fertur*. Rudis enim ante Abraham Astrorum scientia apud Chaldæos, & Babylonios erat. Hanc tamen scientiam, quam soli Abrahamo acceptam Babylonii referre debent, quadringenta septuaginta millia annorum à majoribus traditam possedisse Babylonii jactant; quos ideo stultitiæ, vanitatis, aut imprudentiæ Cic. l. 1. & 2. de Divin. condemnat. Verum tamen est, ut ex Cic. ibidem educitur, Chaldæos primos Astrologiæ fuisse inventores, ut Ægyptii Geometriæ autores habiti sunt, & Phœnices Arithmeticæ, cujus etiam lineas ab eodem Patriarcha in Palæstinam profecto acceperant. Philon etiam lib. de Nobilit. affirmat, quòd *Primus Pater Judæorum Chaldæus erat natione, patre prognatus siderali scientiæ dedito, uno ex eis, qui circa Mathesim versarentur.* Imo & primus Matheseos apud Chaldæos præceptor quibusdam habitus est. Quod Josephus etiam confirmat, qui ex Beroso ostendit, Abrahamum Ægyptiis Numerorum, & Siderum scientiam tradidisse. Instituit enim Sacerdotes Heliopolitanos, referente Alexandro Polyhistore apud Euseb. 9. πρπ. c. 4. & 10. 2. Et per hanc quidem scientiam pervenisse Abrahamum ad investigationem Dei, scribit Philo Judæus. Nam ex cœlis, atque elementis, & ex sempiternis motibus, ex ordine invariabili, ex stata ratione annorum, ac temporum assecutus est profecto, esse sapientiam aliquam, à qua ista omnia tam certa, & constantia regerentur. Ergo illam ipsam quæsivit, & coluit, abjectis, spretisque Deorum insaniis, quos ipse sibi homo erat fabricatus, ut opus suum adoraret ipse autor.

Illud prætereà certo certius ex Josephi testimonio 1. Antiquit. c. 8. constat, quòd Abraham à Palæstina in Ægyptum veniens, Mathematicas disciplinas Ægyptios docuerit; cujus verba sunt: *Numerorum scientiam, Siderumque benignè illis communicavit. Nam ante Abrahami ad se adventum Ægyptii ignorabant has disciplinas. A Chaldæis enim profectæ ad Ægyptios, indè ad Græcos devenerunt.* Hinc Ægyptii illum Diis adscripserunt, & grati animi testimonium præbentes, quòd omnium fere scientiarum semina ipsis attulerit, sub Saturni nomine coluerunt. Alia porro memoratu digna, sub Saturni nomine, ex Sanchoniathone Berytio, qui antiquissimus Phœniciarum rerum scriptor, Trojano tempore antiquior, & Mose uno, altero ve sæculo recentior extitit, ex Sanchoniathone, inquam, refert Philo Byblius, qui ejus opus è lingua Phœnicum, vel, ut Genebr. mavult, Syriaca, Græcè reddidit. Talia sunt: Quòd Cœlo Patri unigenam filium totum flammis absumtum sacrificaverit; quod ex eo deductum est, quòd Abraham filium suum unigenitum Isaac super accenso ignê Deo sacrificare paraverit. Sic etiam Saturnum sibi virilia circumcidisse,

 & com-

& commilitones omnes, idem ut facerent, adegisse, fabulantur ex eo, quod Abraham se, & suæ familiæ mares, ut habetur Gen. 17. circumciderit; & his similia. Videatur fusius Divus Ambrof. de Abraham. Abrahami quoque vitam descripsit Hecateus Abderita, qui erat in comitatu Alex. Magni, Philo Byblius, Artapanus, Eupolemus, Demetrius apud Eusebium, & Berosus apud Josephum.

Abrahamo non solum in hæreditate, sed in Sapientia quoque, & Pietate successit Isaac ejus filius, in quo benedictionem acceperunt omnes gentes Terræ, ex quo omnes Prophetæ, & Viri justi, & ipse tandem Messias, cujus figura ipse fuerat, geniti sunt; & cujus familia continua Pietatis, & Sapientiæ Schola fuit. Isaac successit Jacob ejus filius, cui Deus ipse Sapientiam, & arcana sua per somnium communicavit.

Jacobi Sapientiam, & Pietatem veluti in hæreditatem obtinuit Joseph ejus filius, qui speciali Dei dono ex avium volatu, & voce, ex astrorum cursu, & adspectu futura prædicere, & somnia interpretari jam noverat. Et quidem postquam biennium in carceribus innocens Josephus exegerat, Pharao ex pincernæ sui consilio, cui Joseph ex somnio futuram felicitatem prædixerat, è carceribus eum educi jussit, ut ipsi somnium septem vaccarum pinguium, totidemque grandium spicarum, & contra aliarum siccarum septem, ac totidem exilium interpretaretur. Ita Joseph solvitur, regique somnium interpretatus est, septem annis proximis maximam frugum ubertatem futuram, consequentibus septem inopiam. Videns igitur Pharao divinum in Joseph spiritum, ipsum Magnum Ægypti Ædilem, & Σιτάρχην, hoc est, rei annonariæ Præfectum fecit, æquato secum Imperio, si solium, & primatum excipias. Tum Joseph, abundantibus per totam Ægyptum frumentis, magnam copiam congessit, multiplicatisque horreis, adversus futuram famem consuluit. Atque hinc colligunt Ruffinus, Julius Firmicus, Pierius, & Baronius, Josephum sub nomine Serapidis, & Osiridis ab Ægyptiis cultum fuisse; idque tum ex nominibus, tum ex Hieroglyphicis, quibus Osiridem designabant, deducunt: quibus subscribunt Clem. Alex. Augustin. A Lapide, & Bonfrerius. Jam omnes norunt, fertilitatem, & sterilitatem Ægypti ex Nilo pendere; sed quæ fluminis altitudo ad fertilitatem requiratur, hic adnotandum. Plin. 5. 9. *Duodecim cubitis si Nilus exundet, famem sentit Ægyptus; si tredecim, etiamnum esurit. Quatuordecim cubiti hilaritatem afferunt: quindecim securitatem: sexdecim delicias: maximum incrementum ad hoc ævi fuit cubitorum octodecim*. Hinc Rex Pharao, ex cujus somniis, quæ Ægypto futura erant, prædixerat, eum spiritu Dei plenum, & omnium sapientissimum dixit, ut habetur Gen. 1. 41. his verbis. *Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit? Quia ostendit tibi Deus omnia, quæ locutus es, numquid sapientiorem, & consimilem tui invenire potero?* Quare eum Pharao constituit super universam terram Ægypti, & Dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ, ut erudiret Principes ejus, sicut semetipsum, & senes ejus prudentiam doceret. Inde tunc temporis Ægypti Regnum verè Philosophicum à Joseph, omnium eo tempore sapientissimo, in sapientia sua gubernatum, & edoctum dici potuit. Ex Artapano quoque arguit Euseb. in Præp. Evangel. quod Joseph Ægyptum ingressus senes Pharaonis, hoc est, Ægyptios Sacerdotes artes, & scientias docuerit; atque hinc factum est, ut ejus familia in Ægypto permanens Hermiuthii, hoc est, Hermetis nomen obtinuerit, eo quod Josepho, quem Mercurium quoque Τρισμέγιστον Termaximum appellabant, scientias, artesque omnes Ægyptii acceptas referebant. Joseph tandem, qui Ægyptum venerat, venundatus an. æt. 17. & regnare cœperat an. 30. mortuus est an. 110.

Job

Job quoque Princeps Idumæus de Terra Hus, de ſtirpe Eſau, quamvis in Populo Dei nec natus, nec edoctus, inter primos tamen Mundi Sapientes connumerari meretur; Is enim fuit, qui non ſolum in Ethica, in qua omnium maxime & verbo, & exemplo excelluit; ſed & in Phyſicis quoque, & Theologicis ſumme eruditus Præceptor extitit. In ſuis enim libris, ſivè de Deo, ſivè de Angelis, & Anima, ſivè de Naturalibus rebus ſermonem inſtituit, mirum quàm doctè, & eruditè omnium naturas, cauſſas, & effectus inveſtigat. Hic omnium moralium virtutum, Patientiæ in primis non ſolum magiſter fuit, ſed etiam exemplar. Jobi hiſtoriam ita breviter, & eleganter deſcripſit Sulp. Sever. Hiſt. Sacr. l. 1. n. 23. *Hoc tractu temporum Job fuit, legem naturæ, & agnitionem Dei, & omnem juſtitiam complexus, prædives opibus: atque eò illuſtrior, quod his neque integris corruptus, neque amiſſis depravatus eſt. Nam cum per diabolum exutus bonis, filiis etiam eſſet orbatus, ad extremum diris ulceribus affectus, non potuit vinci, ut præ doloris impatientia aliqua in parte peccaret. Mercedem denique divini teſtimonii conſecutus, ſanitati redditus, omnia, quæ amiſerat, in duplum recepit.*

Et talis quidem virtutis fuit Job, ut Deus ipſe eum proprio ore laudaverit, cùm dixerit ad Satan: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in Terra, homo ſimplex, ac rectus, & timens Deum, & recedens à malo?* Præterquam quod ejus eruditiſſimus liber (quicquid dicant, qui librum hunc Moſi tribuunt, ac Jobum hunc nunquam extitiſſe contendunt, ſed librum Jobo adſcriptum ſub ficta Jobi perſona à Moſe confectum volunt ad tolerantiam in Iſraëlitis excitandam, qua ſuæ peregrinationis labores in Arabiæ deſertis perferre potuiſſent. Hæc enim ſententia ab Eccleſia Catholica damnata jure eſt, ac Jobi liber Canonicis adnumeratus) ejus, inquam, liber Moralis, Naturalis, & Theologicæ ſcientiæ refertiſſimus eſt. Sic enim ipſe de Metallis, & Lapidibus c. 28. diſputat: *Habet argentum venarum ſuarum principia, & auro locus eſt, ubi conflatur. Ferrum de terra tollitur, &c. Locus Sapphiri lapides ejus.* Et mox de Sapientia diſputans ait, eam nec in Abyſſo, nec in mari, nec apud homines, nec apud Cœlorum aves inveniri, ſed in ſolo Deo ipſam eſſe, eamque ſolum ipſum intelligere. Unde Deum hominibus dixiſſe ſubdit: *Ecce Timor Domini ipſa eſt Sapientia, & recedere à malo intelligentia.* Philoſophandi modus brevis, & elegans; ſicut Hebræorum, & antiquorum omnium fuiſſe, notat Clem. Alex. 1. Strom. his verbis: *Modus priſcis philoſophandi velut Hebraicus, & ænigmaticus; nam breviloquentiam amplectebantur, quæ admonitioni apta eſt, & eſt utiliſſima.*

Porro Daniel Huet. Demonſtr. Evang. Propoſ. 4. pag. 322. & ſequentibus putat, Jobi Principis Arabis caſus toleratos à Moſe adhuc juvene, inter Arabes degente apud Socerum ſuum Jethro, ad populares ſuos ſcriptos eſſe, ut eos ad tolerandas diuturnæ ſervitutis miſerias, & meliora à Deo petenda, & ſperanda, propoſito Jobi exemplo, inſtitueret. Jobum verò ipſum revera extitiſſe, eumque diro, ac tetro ulcere eroſum in acerbiſſimas calamitates incidiſſe, atque ad eum uxorem, & amicos conveniſſe, jam ſatis ex multorum teſtimoniis probat cit. Autor ibidem. Vera igitur Jobi hiſtoria eſt, ſed à Moſe poëtice digeſta ad ſolatium Iſraëlitarum, ex cit. Huet. ſententia.

Fuit Jobus Moſe vetuſtior: Salomonem ſexcentum circiter annos præceſſit. Natus eſt ſæculo ab O. C. 23. in Terra Hus, quam Ariſtæus inter Arabiam, & Idumæam collocat: ſecundum quam ſententiam & Arabs cum Huet. & Idumæus cum Thomaſino, aliiſque dici poterit. Multi ejus hiſtoriam non à Moſe, ſed ab ipſomet Jobo, vel ejus amicis, ut alii putant, ſcriptam, à Moſe ex Arabico, ut Hebræi volunt, vel è Syro, ut Origenes contendit, tantùm

con-

conversam existimarunt. Philo, Jobum Jacobi tempore vixisse putat, & Dinam uxorem accepisse: Hieronymus, Mosis: Gregorius, Judicum: Alii, Davidis: alii denique ipsum ex sapientibus Babylonis fuisse, autumant, teste Rambam. Communis opinio est, vixisse tempore servitutis Israëlitarum in Ægypto. Denique mortuus est an. æt. 211. vel, secundum alios, 217. cujus opinionis differentia ex eo orta est, quod quidam volunt, Jobi calamitates annum unum, alii annos septem durasse. An autem idem fuerit cum Jobab Rege Edom, de quo Gen. 36. v. 33. an alter, quæstio est apud autores, atque ipsos etiam Catholicæ Ecclesiæ Patres. Vide, præter Sacra Biblia, Huet. Bellarm. aliosque. Extat etiam Historia Jobi Frid. Spanhemii. Tradunt Hebræi, Jobum eo tempore, quo Israëlitæ promissæ terræ exploratores venerant, mortuum in Chanaan esse; ejusque, dum viveret, precibus Deum Chananæis pepercisse. Domus, & Sepulcrum ejus fuit in Trachonitide. Hieronymus, Abulensis, Vossius.

CAPUT VI.

De Mose, Salomone, eorumque Philosophia.

MOses filius Amram de Tribu Levi, cui ab eventu, ut scribit Josephus, nomen impositum fuit, quod scilicet à filia Pharaonis è flumine sit servatus; *Moy* enim aquam vocant Ægyptii: itaut Moyses vocetur, qui ex aqua emersus respiraverit, hoc sibi nomine à filia Pharaonis aptissime imposito, ut notat Philo in Vita Mosis, & Clem. Alex. 1. Strom. in quo fusiùs ostendit, quæ ejus vita, quæ facta, quæ Philosophia, omnigenaque doctrina, à qua, tanquam ex fonte, omnis ad Græcos doctrina promanavit. Eandem Etymologiam nominis Mosis suis carminibus expressit Ezechiclus in Judaic. Tragœd. Actu, qui inscribitur Ἐξαγωγὴ, Eductio, sic:

Ὄνομα δὲ Μωσῆν ὠνόμαζε τοῦ χάριν
Ὑγρᾶς ἀνεῖλε ποταμίας ἀπ' ᾐόνος.
Nomenque Moses indidit, quod scilicet
Ripa repertum sustulit me fluminis.

In Circumcisione autem Joachim, & post assumtionem Melchi, sive Melchil nominatum Mystæ volunt. Moses Arithmeticam, & Geometriam, Rhythmeticam, & Harmonicam, Medicinam, & Musicam, Philosophiam, quæ symbolis traditur, & Hieroglyphicis, omnemque scientiam à Chaldæis, & Ægyptiis, sicuti Regium Puerum decebat, edoctus est. Natus est an. 37. post obitum Levi, hoc est, anno Mundi conditi 1368. ut scribit R. Abraham filius Hija Hispanus. Septimus fuit à Patriarcha Abrahamo. Quod significat Salmaticensis in libro Johasin per hæc verba: *Moses doctor noster (super eum pax) fuit septimus Sanctorum Patrum, itidem ut Sabbathum*. Basilius Magnus tradit, Mosen à cognitione Ægyptiarum disciplinarum ita mentem exercuisse, ut perveneri ad contemplationem τοῦ ὄντος.

Hic κατ' ἐξοχὴν Vir Dei Deuteron. 33. appellatur. Ejus Vitam, Virtutes, & illustria facta, quia ex sacris libris omnibus nota, opus non est, ut hîc repetam. Tantùm addam, quod scribit Eupolemus l. de Jud. Reg. *Mosen primum fuisse Sapientem, & Grammaticam primum tradidisse Judæis, & Phœnices accepisse à Judæis, Græcos autem à Phœnicibus.*

Moses à Clem. loc. cit. & alibi, Propheta, Legislator, ordinandæ, Instruendæque aciei gnarus, exercitus ducendi artem tenens, Politicus, & Philosophus

ſophus dicitur. Et ipſum quidem ſapientiſſimum Philoſophum oſtendunt illi Veteris Teſtamenti libri, quos Moſis germanos, & genuinos eſſe, innumerorum pené ſcriptorum tùm ſacrorum, tùm profanorum teſtimoniis probat Daniel Huet. Demonſtr. Evang. Prop. 4. c. 1. & 2. præcipuè verò Sanchoniathonis, Homeri, Heſiodi, Thaletis, Solonis, Pythagoræ, Anaxagoræ, Socratis, Platonis, Ægyptiacarum Mercurii Columnarum, Taciti, Plinii, Apuleji, aliorumque; imo ex ſolis ejus libris Homerum, Heſiodum, Solonem, Pythagoram, omneſque Græcos, quicquid in eorum libris vel fabuloſæ hiſtoriæ, vel Philoſophicæ ſcientiæ, vel legalis diſciplinæ eſt, hauſiſſe oſtendit. Idem ſentire videtur Porphyrius, qui Moſen de Judæis veriſſima ſcripſiſſe agnoſcit. *At Moſaica quidem Philoſophia*, ſubdit Clem. Alex. 1. Strom. *quadripartitò dividitur, & in partem Hiſtoricam; & eam, quæ propriè vocatur Legitima, quæ quidem eſset Moralis actionis propria; tertiam autem eam, quæ pertinet ad Sacrificia, quod quidem eſt naturæ contemplationis; & poſtremò quartam ſpeciem Theologicam, quæ eſt ſuprema contemplatio, quam, dicit Plato, eſſe revera magnorum Myſteriorum.* Et 2. Strom. *Clarum eſt ergo, omnes alias virtutes, quæ ſcriptæ ſunt apud Moſen, Græcis principium totius Moralis præbuiſse: magni, inquam, animi virtutem, & temperantiam, & prudentiam, &c.*

Et à Mercurii quidem (ſecundi tamen, quem eundem cum Moſe eſſe infra dicemus) Columnis Philoſophiam ſuam hauſerunt Eudoxus Cnidius, Conuphidis Ægyptii diſcipulus, Plato, & Pythagoras; quorum ultimus, ut ſcribit Jamblicus in ejus vita, Sidone cum Mochi ſucceſſoribus congreſſus fuit: qui Mochus Laërtio, & Suidæ Ochus appellatur. Sed quia is, quem Jamblicus commemorat, de rerum natura diſſeruit; facilè nos indè deducimus, Jamblici Mochum, ſeù Laërtii Ochum eundem eſſe cum illo, quem Strabo Moſchum Sidonium appellat, quemque Phyſica tractaſſe ait, & Trojano excidio fuiſſe antiquiorem. Quare hìc emendandus videtur Jamblicus, & loco *Mochi*, *Moſchi* legendum eſt. Meminit ejuſdem Sext. Emp: qui à Moſcho doctrinam ſuam Democritum ſumſiſſe ſtatuit, Poſidonio id teſtante.

Facilè autem probatu eſt, Moſen cum Moſcho eundem eſſe, tum ex nominis affinitate, tum quod uterque & Trojano bello antiquior, & Phyſica tractaſſe fertur, undè & Phyſiologi dicti ſunt. Sidonius autem credi potuit ab iis, qui patriam ſuam ignorabant; vel quod potiſſimum Sidone doctrina ſua propagata fuerit, vel propter Judææ viciniam: nonnunquam enim Judæos cum Phœnicibus confundi certum eſt.

Ariſtobulus Judæus apertè oſtendit, Peripateticam Philoſophiam ex Moſe manaſſe. Notandum tàmen hìc eſt primò, Columnas Mercurii, unde Plato, Pythagoras, omniumque fere nationum ſapientes edocti ſunt, non confundendas eſſe cum Columnis illis, quas filii Seth fecerunt, ut perperàm egiſſe videtur Euſebius. Secundò, Mercurium hunc (quem ſecundum vocat, & Moſen eſſe evincit Huetius) autorem Columnarum, non confundendum eſſe cum Primo Mercurio, ſeù Triſmegiſto illo, quem Joſephum, Jacobi filium, eſſe, ſupra oſtendimus.

Validiſſimis quoque veterum ſcriptorum teſtimoniis eruditiſſimus Huet. ibidem c. 3. & 4. probat, Moſen non ſolum eundem eſſe cum Moſchò, & Mercurio Secundo, ſive Theuth, & Taauto, quem Ægyptii utpote literarum, multarumque ſcientiarum inventorem inter Deos retulerunt; ſed eundem quoque cum Oſiri, ſive Baccho, Api, Mnevi, Serapide, Oro, Anubi, Vulcano, Typhone, omniumque fere nationum Diis. Et Oſiris quidem idem eſt apud Ægyptios, ac Sol, ſeu Apollo, quem Orph. in Hymnis Bacchium appellat, imo cum Baccho à pleriſque confunditur: & ſicuti Bacchus, ita & Moſes

Ei-

Bimater. Qui autem Ægyptiaca lingua dicitur Apis, Græca verò Μόσχος, Vitulus scilicet, Osiris est, quem sub Vituli forma Ægyptii adorabant, ex quo Bos in Osiridis tumulo apparuit; quem Apim Tibullus l.1. Bovem Memphitem vocat:

Te canit, atque suum pubes miratur Osirim
Barbara, Memphitem plangere docta Bovem.

Vossius verò 1. Idol.29. de Apide Ægypti disserens ait: *Facile adducor, ut credam, Apis nomen fuisse illud, quo Josephus in sacris nuncupatus. Nempe ut exprimat Hebræum Ab, Pater*. Jam verò quæ appellatio Josepho accommodatior, quam *Ab*, sive *Patris*? quippe qui nutricius totius fuerit Ægypti; quales κατὰ μεταφορὰν patres dicti: ut nutrix Plauto altera mater. Ipse etiam Joseph Gen.45. v.8. fratribus suis ait, se constitutum esse in *Patrem Pharaonis*. Imo fortasse eodem pertinet, quod Pharaonis jussu acclamatum sit ante eum *Abrech*, quod significat *Pater Rex*, *&c.* Mnevis Bos erat alter Osiridi sacer, sive ipsemet Osiris, qui sub forma bovis Heliopoli colebatur; unde Bos Heliopolitanus dictus est. Philo Byblius, & Macrobius Serapim eundem cum Osiride, seu Api faciunt. Orus, quem multi Osiridis filium faciunt, à Macrobio, & Eusebio idem cum Osiride censetur. Anubis tandem Ægyptiaca lingua dicitur Canis, sub cujus forma colebatur Mercurius, ut ait Servius in 8. Æn. vel filius ipse Osiridis, qui, ut scribit Diodorus, ex eo quod canem gestabat, Ægyptii Canem venerantur, & Anubim Deum canino capite effingunt.

Neque verò hoc mirum videri debet; clarè enim Huet. ib. c.10. ostendit, Fabulares omnes Deos unum, eundemque esse, Mosen scilicet, ac Fabulares omnes Deas unam, eandemque esse, nempe Sephoram Mosis Uxorem; quarum Dearum pleræque Mariam Mosis Sororem referunt. Et quidem non immerito, nam universa propemodum, ut cit. Autor ostendit, Ethnicorum Theologia ex Mose, Mosisque actis, vel scriptis manavit; veluti Theologia est Phœnicum, Græcorum, &c.

Non solum autem Fabulares omnes Dii Græcanici ex ipsa Mosis persona larvata, & adscititio habitu contecta provenerunt; sed & magna Græcorum Mythologiæ, seu Fabularis Historiæ pars ex Mosis scriptionibus, verbis, doctrina, & institutis provenit. Postquam enim à vero deflexerunt homines, & in multiplices errorum anfractus delapsi, fabulas fabulis congesserunt; plurimùm illis placuit, uni eidemque fictitiæ personæ plures adjungere significationes, & alias quidem physicas, alias verò historicas. Undè variæ à Græcis Deorum, & Heroum personæ Mosi impositæ fuerunt; Mosaicamque doctrinam innumeris fabulis obduxerunt. Sic ex. gr. pro ædificatione Turris Babel, cujus culmen Cœlum pertingeret, fabulam de Gigantibus, bellum Jovi inferre volentibus, commenti sunt. Moses è Nili undis à Pharaonis filia eductus locum dedit Ægyptiorum fabulæ, quòd Mercurius Nili filius sit; & similia. Quod, quia à Josepho, Justino, Clem. Alex. Euseb. Huet. aliisque satis superque probatum est, non est, ut hîc repetam.

Mosen Heliopolitanum fuisse volunt Ægyptii. Hic plura scripsit stylo utplurimum historico, simplici, & humili, qualis scilicet rudem populum sibi subditum decebat; præsertim verò Pentateuchum, sivè volumen quinque librorum, quod Moses Israëlitis scripsit in deserto, ut per beneficiorum memoriam, & legum cognitionem, solitudinis, & peregrinationis incommoda facilius sustinerent. Quæ sententia est Theodoreti, Bedæ, Tostati, & Eusebii. Verùm Genesim in Ægypto scriptam ad consolationem Hebræorum, dum ibi opprimebantur, Perer. affirmat. Præclara, & ex sacris Codicibus jam nota Mosis miracula magicis artibus Ægyptii, & Græci tribuere. Hinc Mosen inter præcipuos

cipuos Magos collocant Plin.l.30.c.1.Justin.36.Apul.Apol.& Strabo 16. Tandem annum agens 120. jubente Domino, mortuus est in Terra Moab; cujus cadaver integrum semper mansit, Israëlitis tamen incognitum semper, ne Mosen, ut Deum adorarent. Refert Trabellius Pollio, Mosen morientem questum esse, quod juvenis moreretur. Et de Mose hæc breviter.

Mosi in sanctitate, & sapientia septuaginta illi de senibus Israël successerunt, quos Moses ipse jussu Domini sibi discipulos congregaverat, & quibus Deus dedit de Spiritu Mosis, ut habetur Num. 11. ut sustentarent secum onus populi, ne solus gravaretur. Horum præcipui fuere Josue, & Samuel; quorum primus in Israëlitarum gubernatione succedens librum confecit, ipsius nomine inscriptum. Samuel quoque librum composuit, quem quorundam Græcorum ritum, & fabularum fontem omnes faciunt.

Cæteris tamen Hebræis sapientibus prætermissis, ad Salomonem, omnium, qui præcesserant, & qui futuri erant, sapientissimum Davidis filium, accedamus. Postquam Rex Salomon solemne sacrificium Deo obtulerat, ex 3. Reg. 3. apparuit ei Dominus per somnium nocte dicens: *Postula quodvis, ut dem tibi.* Cui respondens Salomon ait: *Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum, & malum.* Cui Dominus: *Ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens, & intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* Sapientiam igitur, quam diutiùs optaverat, ab ipso Domino accepit Salomon; quod de se pluries ipse testatur, ut Sap. c. 7. *Optavi, & datus est mihi sensus; & invocavi, & venit in me spiritus Sapientiæ.* Et mox omnium rerum scientiam se à Deo accepisse asserit his verbis: *Dedit mihi Deus eorum, quæ sunt, scientiam veram, ut sciam dispositionem Orbis terrarum, & virtutes Elementorum, &c. & quæcumque sunt abscondita, & improvisa: omnium enim artifex docuit me Sapientia.* Et ib. c. 9. Sapientiam petit à Domino dicens: *Da mihi sedium tuarum assistricem Sapientiam.* Tandem ex 3. Reg. 4. & 5. *Præcedebat igitur Sapientia Salomonis Sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum; & erat Sapientior cunctis hominibus.* Sulp. Sever. Hist. Sacr. l. 1. n. 70. de Salomonis sapientia hæc habet: *Ita in admirationem ingenii, prudentiæque ejus reges vicinarum gentium amicitiam ab eo, fœdusque petiere, parati imperata facere.*

Quæ hucusque de Salomonis Sapientia verba attulimus, confirmantur ex ejus scriptis, in quibus universam Philosophiam contineri volunt Hebræi: ex communi enim omnium S. Scripturæ Interpretum, etiam Rabbinorum, sententia, Salomon Moralem per Proverbia, ut supra quoque dictum, Naturalem per Ecclesiasten, & Contemplativam, sive Theologicam per Cantica Canticorum tractavit. Atque hinc factum puto, ut plerique Græcorum, & Ægyptiorum Sapientum, qui Salomonis inventa sibi vendicarunt, tres quoque Philosophiæ partes agnoverint, quas per tres colligatos circulos, qui à majori Theologiæ circulo complecterentur, sub Encyclopædiæ nomine exhibebant, ut docet Joh. Pier. Valerian. Hieroglyph. l. 38. c. 8. Logicam quoque in his libris à Salomone traditam fuisse Origenes demonstravit.

Scripsit prætereà Salomon tria millia Parabolarum; Carminum quinque millia; Psalmorum numerum auxit; Physiologiam, sive Naturalium rerum scientiam tractavit, scribens *à cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quod prodit de pariete; & disseruit de jumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus. Et veniebant ad eum de cunctis populis ad audiendam Sapientiam Salomonis,* ut ex cit. 3. Reg. 4. & 5. Ejus tamen libri plurimi interciderunt: nam tria millia Parabolarum, quinque millia Canticorum, Physiologiam, libros Legis, aliosque Sacros Salomonis libros, ut narrat Genebr. in sua Chronograph.

combussit Nabuzardan Princeps militiæ Nabucdonozoris Regis Babyloniorum. Conscripsit volumina de abstrusissimis naturæ secretis. Quæ omnia Dei providentia interierunt. Abul. Glossa censet, combusta fuisse à Chaldæis; Eusebius vero, & ex eo Glycas, ab Ezechia Rege. In monte Sion ipse docuit, constituta ibi celeberrima Academia. Prov. 9. 1. Ab eoque doctrinam suam hauserunt Pythagoras, Socrates, Plato, & Aristoteles, teste Eusebio, Ambrosio, Clem. Alex. & aliis.

Qui post Salomonem fuere in populo Dei Sapientes, ut plurimum Sanctitate, vitæ asperitate, continentia, & miraculis clari celebrantur. Tales fuere Elias, Elisæus, Daniel cum tribus suis amicis Chaldæis, Zorobabel, Esdras, & omnes denique Hebræorum Prophetæ, quos Græci deinde in vitæ moribus Philosophi quidam imitati sunt. Sed eorum vitam, dogmata, & facta, quia minoris momenti, & jam ex Sacris Bibliis cunctis obvia, prætermitto. Atque hæc de Philosophiæ Natura, Fine, & Origine, & de primis Sapientibus breviter dixisse sit satis.



LI-



LIBER II.

De Philosophia Barbarica, ejusque Sectis.



HActenus egimus de Philosophiæ, ipsiusque Sapientiæ Origine, & Progressu sub primis illis Dei populi Sapientibus; observantes ut ab Adamo, primo omnium parente sapientissimo, per Seth, & Enoch ad Noë, à Noë verò, ejusque filiis ad Abraham; ab Abrahamo denique, ejusque nepotibus Josepho, Jobo, Mose, & Salomone ad Chaldæos primum, & Hebræos omnes; ac tandem, postquam Abraham Dei jussu Ægyptum petiit, ad Ægyptios pervenerit, quos scientias ferè omnes ipse docuit. Videndum nunc est, qualis, quantusque per varias Philosophorum sectas Philosophiæ Progressus fuerit. Et primo quidem de Barbarorum sectis agemus, quum id Græcorum etiam plerique, ut Laërtius, Sotion, Hermodorus Platonicus, aliique fateantur, Philosophiam apud Barbaros primùm floruisse, deinde verò apud Græcos. Imò non solius Philosophiæ, sed etiam omnium ferè artium Barbari fuere inventores, ex Clem. Alex. 1. Stromat.

Barbaros autem eos omnes voco, qui extra Græciam, & Italiam ortum habuere, ut Africani, & Asiatici omnes, & ex Europæis Thraces, Galli, &c. Græcos verò, qui in aliqua ex vetustissimis Græciæ Provinciis nati sunt. Omnis igitur Philosophia dividetur in eam, quæ extra Græciam, & Italiam floruit, quam Barbaricam, & in eam, quæ in Græcià, quam Græcanicam appellabo. Inter Barbaros verò Hebræos primo loco placuit numerare, quorum originem omnium novimus vetustissimam. Et rationi quidem consonum videtur, ut, postquam superiori libro Hebræos primos Sapientiæ inventores, & excultores vidimus, in hoc secundo Hebræorum sectas omnium primo enumeremus, quorum Philosophiam Græca longè antiquiorem Cassianus etiam Exegeticon primo, multis evincit; & Clem. Alex. 1. Strom. generationibus multis etiam ait fuisse antiquiorem his verbis: Δι᾽ ὧν δειχθήσεται ἀναμφιλέκτως πάσης σοφίας ἀρχαιοτάτη ἡ καθ᾽ Ἑβραίους φιλοσοφία: *Quibus ostenditur citra ullam controversiam, Hebræorum Philosophiam esse quavis Philosophia longè antiquiorem.* Imo idem loc. cit. Platonem ipsum τὸν ἐξ Ἑβραίων φιλόσοφον vocat.

CAPUT I.

De Hebræis, eorumque Sectis.

POpuli, qui sub veri Dei cultu vivebant, vario sæpè nomine appellabantur. Et quidem Hebræi ab Heber secundæ ætatis Patriarcha, & Sem pronepote, à quo originem suam ducebant, & cujus lingua utebantur, dicti sunt: vel,

ut alii malunt, sic dicti quasi advenæ à verbo Hebræo *Havar*, *Transivit*, eo quod Abraham à Deo vocatus à terra Chaldæorum transivit flumen Euphratem, & venit in terram Chanaan. Unde Rabbinorum multi cum R. Seb. Gen. 10. putant, Abraham omnium primò Hebræum dictum, & ex eo deinde ejus posteros Hebræos appellatos fuisse.

Iidem Israëlitæ etiam dicti sunt à Jacob tertiæ ætatis Patriarcha, qui post Angelicam luctam Israël vocatus est, quod nomen *Prævalentem Deo* significat. Hoc deinde nomine filii Jacob distincti sunt à filiis Esau, qui Idumæi, hoc est, Rufi à patre, qui rufus erat, vocabantur.

Tandem Judæi nominati sunt à Tribu Juda tres ob caussas. Et primo quia omnium maximè florens, & integra hæc erat, ita ut cæteris sub captivitate Babylonica quasi evanescentibus, hæc sola, Duce Zorobabele, ex omni Hebræa gente redierit, solique ex Hebræa natione Judæi superfuerint. Secundo quia Reges ex ea fuerunt. Tertio quia ex ea Messias nasci debebat. Sed his de Hebræis breviter adnotatis, eorum sectas inquiramus.

SCRIBÆ, RABBINI.

UBi in Israël Prophetæ esse desierunt, hoc est sub posteriori Templo, post exilium Babyloniense, quum divina Numinis vis, afflatusque eos non ageret, penes quos tantùm recta Legis, divinæque voluntatis sententia servabatur, vivendique norma; Doctores esse cœperunt, qui ante Christum natum nullis utebantur titulis speciosis; nam dudum ante tempora Christi omnes Doctores, Prophetæ, Interpretes, Legis Expositores, & in genere omnes Literati dicebantur *Sopherim* à verbo *Sophar*, sive *Saphar*, ut placet Lamy, *numerare*, *narrare*, quæ vox Græcis vertitur Γραμματεῖς, Νομικοὶ, Νομοδιδάσκαλοι. Hinc & Latini eos à Græca voce Γραμματεῖς, quæ ἀπὸ τοῦ γράφειν *Scribere* est, *Scribas* dixerunt, licet potiùs *Narratores*, & *Expositores Legis* vertendi essent. Atque hinc forsan factum putamus, ut Græci Hebraicæ voci alludentes, suæ gentis Sapientes Σοφοὺς dixerint.

Scribæ ergo dicebantur, qui Scripturas exponebant, & à corruptelis vindicabant: Legem populo in Templo, & Synagogis prælegebant, in qua omnes erudiebant: dubia, & obscura quæque interpretabantur: Tribuum, Regiæque stirpis Genealogias asservabant; atque alia id genus sacra munia exercebant; ut præter alios notat eruditiss. Lamy in Appar. Bibl. pag. 192. Itaque, ut Prophetæ voluntatem Dei pronunciabant, ita Scribæ Legem ejus interpretabantur. Quorum utrumque munus omnium optimè obivit Moses, qui voluntatem Dei, Prophetarum more, populo aperiebat, & Scribam agens Dei Legem sæpius exponebat. Hinc utriusque muneris primordia ab ipso Mose videntur deducenda.

Sunt inter autores, qui volunt, Scribas ortos esse circa captivitatem Babylonicam, circa tempus scilicet, quo Prophetiæ donum in Malachia exspiravit, & Sacerdotes plus negociis, & regimini, quàm plebis institutioni vacare videbantur: quæ ministerii pars certo hominum generi, qui Sopherim, hoc est Scribæ, sive potiùs Legis expositores dicebantur, reservata est. Et Esdras quidem, Zachariæ, Aggæo, & Malachiæ coætaneus, sæpe vocatur Sophar, Scriba; & in 3. lib. apocrypho, qui Esdræ nomine insignitur, Ἀναγνώστης τοῦ Νόμου, Doctor Legis ordinariè vocatur. Hinc educit Lamy Appar. Bibl. l. 1. c. 9. Scribarum nomen antiquissimum esse.

Deinde verò circa Christi tempora Doctores, & Principes Legis doctrina excellentes, Rabban, & Rabbi dicti sunt à radice *Rabbab*, *multiplicatus fuit*, ut

ut illi dicerentur Rabbi, qui multiplici doctrina prædití erant: nisi malis sic dictos à voce *Rab*, quæ *Magnum* significat; soli enim Rabbini supra omnes Judæorum ordines Magni æstimabantur; itaut Regi ipsi essent præferendi. Qui autem Hebræorum lingua Rabbini, & Sopherim dicebantur, Latinis Scribæ dicti sunt.

Hi singulis sabbatis in Scholis, seu Synagogis docebant. Vide Joseph. 2. adversus Appionem, & Philon. l. 3. de Vita Mosis. Distinctis ipsi Cathedris sedebant, primas semper affectantes; quod & exprobrat eis Dominus Jesus Matth. 23. 6. dicens: *Super Cathedram Mosis sederunt Scribæ, & Pharisæi*. Nam quia Scribarum secta erat Orthodoxa, una cum Pharisæis super Cathedram Mosis sedisse dicuntur, ut qui eam vacuam invasissent, dum Sacerdotes divitiis abutentes Ecclesiasticis suum munus desererent. Sed neque ipsi, neque Pharisæi erant necessariò de genere Sacerdotum, quorum proprium super Cathedram illam sedere erat: Scribæ enim ferè de paupere Simeonis Tribu erant; Pharisæi verò, quibus hodie Rabbini successerunt, de qualibet. Cozri, & Cab. Historica.

Summæ autoritatis erant, iique ab Ezra instituti. Scribarum munus erat, ut de Lege consulti ex sacris libris responderent, itaut divinarum Scripturarum essent interpretes, unde & Scribarum nomen sortiti sunt. Epiphanius l. 1. Panarii Pharisæos Theologis nostris, Scribas Canonistis assimilat, quòd illi Scripturarum Mysteria penitiùs scrutabantur, hi Leges Civiles, & Mosaicas secundum Legis corticem curabant; itaut non secus ac apud Romanos in rebus dubiis ex Sibyllarum voluminibus Aruspices, apud Hebræos ex scriptis legibus Scribæ consulerent; unde in Evangelio Legisperiti etiam vocati sunt.

Notat Lamy in Appar. Bibl. l. 1. c. 9. Doctores Judæorum occupari solitos circa hæc tria, nempe circa *Mischna*, hoc est circa Traditiones; circa *Midras*, hoc est circa studium Scripturarum, ut eas vel mysticè, vel allegoricè explicarent; & circa *Miera*, hoc est circa textum Bibliorum. Qui verò legem scriptam profundiùs interpretabantur, *Agadici* dicebantur à verbo *Nagad*, *narrare*.

Præter hanc literariam Judæorum Doctorum occupationem, manibus quoque elaborationem ipsis tribuit Lamy ibid. ubi celebre illud Gamalielis effatum refert, quod est in lib. Pirke Avot. *Pulcrum est studium Legis una cum opificio aliquo: hæc enim duo juncta peccati oblivionem inducunt; at studium Legis absque opere manuario & cessare solet, & esse caussa peccatorum*. Atque hinc factum, quod Divus Paulus, qui Gamaliele præceptore usus paternam legem diligenter didicerat, Scenofactoriam artem exercebat.

Quoad Scribarum Scholas, refert Divus Hieronymus in c. 8. Esaiæ, duas fuisse nobiles familias, seu Collegia, Scammai, & Hillel, ex quibus orti sunt, vel potius incrementa sumserunt Scribæ, & Pharisæi, quorum scholam suscepit Rabbi Akibas; post Akibam Meir, cui successit Johanan filius Zacchei, cui Eliezer, cui Delphon, cui Joseph Galilæus, cui tandem usque ad captivitatem Jerusalem, Josue. Optat. l. 3. ait, in monte Sion septem fuisse Collegia, seu Scholas Judæorum, in quibus divinæ literæ præcipuè legebantur. Sed etsi multæ Judæorum Scholæ, omnes tamen ex discipulis Hillelis, & Scammai ortæ traduntur. Prima Schola, cujus caput Hillel, non multo ante Christum floruit. Huic se opposuit Scammai doctrinâ pariter celebris, contrarias plane Hilleli opiniones sequens, qui & multos sibi asseclas doctrinæ fama comparavit. Divus Hieron. l. cit. nomen *Hillel Dissipator*, *Scammai* verò *Profanus* interpretatur, eo quod per Traditiones, & *δευτερώσεις* suas, Legis præcepta dissipaverint, & profanaverint. Utriusque tamen Scholas non multò prius, quàm Chri-

Christus nasceretur, in Judæa ortas idem tradit, earumque opiniones apud Talmudicos perpetuò recenseri. Petrus Cunæus de Rep. Hebr. l. 1. c. 12. *Is autem (Hillel) magni Concilii princeps erat, & alterum sub se præsidem habuit Sameam, hominem truculentum, ambitiosumque, cujus sectatores, cum paulò post contra discipulos Hillelis insurrexissent, tantis studiis animos hominum concitavere, pene uti totus populus pertractus in partes sit*. Et l. 2. c. 17. *Talmudicorum illud est, octodecim res esse, de quibus contentio fuit inter familiam Hillelis, & Samei, quas nec Elias quidem expedire possit. Profectò hoc est ad desperationem desipere. Adeo enim nodosa, & intricata commenti sunt duo illi dissidentium Sectarum duces, ut nec vates quidem, aut cœleste oraculum ferre opem potuisse autument*. Idem Cunæus l. c. asserens, omnes Sectas, & Hæreses ortas post exilium Babylonense fuisse, addit: *Scio equidem, ante Babylonense exilium fuisse quosdam, qui Naziræi, Kenæique, & Rechabitæ dicerentur: sed ii certâ quadam vitæ disciplinâ, non opinionibus, sententiisque, diversi à reliquo populo erant*.

Johanan Ben Zacchai etsi inter discipulos Hillelis eruditione minimus fuisse dicatur; ipsum tamen universum Cabbalæ, ac Scripturarum corpus, cunctas etiam Philosophiæ partes exactissimè tenuisse, ac Scholæ Scribarum, & Pharisæorum magna cum laude præfuisse, asseverat in Chronol. Genebr. p. 205.

Inter 80. Hillelis Doctoris insignis discipulos clariores memorantur Jonathan filius Uziel, cujus paraphrasis Chaldaica in vet. Testam. magna ex parte exstat; & Simeon Justus filius Hillelis, pater autem Gamalielis, & avus Simeonis junioris. Hic Simeon Justus Christum ulnis excepit, & in ipso spiritum Synagogæ magnæ (qui erat Prophetico minor, communi major) defecisse, autores sunt Talmudici in Tract. Pirke Avot. Idem sentit Rabbi Moses Ægyptius, qui non tantùm Hillelis discipulum Simeonem hunc Justum fecit, sed etiam filium, & Gamalielis patrem, & præceptorem. Genebr. p. 200. De Judæorum Doctorum Scholis vide Lamy pag. 194. Hieron. & Genebr. locis cit. atque alios.

Verùm, ut post Præceptorum doctrinam de Judæorum discipulis etiam verba faciamus: sciendum; quod postquam quis eorum profectuum suorum specimen aliquod dedisset, & gradu aliquo dignus inventus esset, fiebat consors, sive socius alicujus Rabbi per manuum impositionem, sicut & Moses olim socium sibi sumpsit Josuam, sicut habemus Num. c. 27. v. 18. Quando verò Rabbi suo *Talmid* (sic enim discipulus hebraicè dicitur) manus imponebat, hæc loquebatur: *Ego tibi impono manum, & manus tibi imposita esto*. Idem verò Talmid ubi aliis docendis aptus erat, Rabbi vocabatur, & in Cathedra sedebat: nam usque dum Talmid erat, in scamno, sive depressiori subsellio ad pedes sui Rabbi considebat.

RECHABITÆ.

Postquam Josaphat Rex Juda Israëlitarum Regi Achab fœdere junctus est, congregati sunt cum Rechab, & filio ejus Jonadab Judæi quidam Prophetæ contra Sacerdotes Baal; quæ Rechabitarum Secta ab institutore Rechab dicta est; duravitque usque ad tempus Jeremiæ, ad obsidionem scilicet Jerusalem, quo se contulerunt post destructionem eorum solitudinis factam à Chaldæis.

Rechabitas natione facit Madianitas eruditissimus Witsius in dissertat. de Rechabitis, quos ex distributione terræ Chanaan olim Chananæos vocatos ait; eosque Mosi in deserto se junxisse, & in Tribu Juda adnumeratos esse refert: Hos

Hos Sanedrin assessores Rabbinorum plerique crediderunt: sed eos fefellit cit. Witsius, nec putat, hoc magnum Judæorum Consilium in captivitate durasse.

Rechabitarum vitæ austeritatem narrat, & celebrat Petrus Martyr, & Jeremias c. 35. qui eos jussu Domini in domum Dei introducens, eis vinum ad bibendum tradidit, qui responderunt: *Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos, & filii vestri usque in sempiternum; & domum non ædificabitis, & sementem non seretis, & vineam non plantabitis, nec habebitis; sed in tabernaculis habitabitis, cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super terram, in quâ vos peregrinamini. Obedivimus ergo, &c.* Quam resistentiam, & à vino abstinentiam à Deo remuneratam refert Witsius. Petrus Martyr refert, eos in Mundi peregrinatione illas semper regiones quæsivisse, ubi pax, & abundantia vigebant, pastoralemque vitam, quam à patribus suis acceperant, retinuisse.

Hujus Sectæ, præter alios, fuisse Daniel traditur, qui leguminibus, & aqua etiam in Chaldæorum Regis palatio vescebatur. Unde placuit hic Dario, qui eum fecit unum ex tribus Principibus, quos super 120. Satrapas Regni constituerat. Vide Joseph. 2. de Bell. Jud. 7. aliosque. Dicti sunt Scribæ, seu Doctores 1. Paralipom. 2. versu ult. & in Chronicis passim.

ESSÆI, SIVE ESSENI.

Celebres quoque fuere inter populi Dei philosophos Essæi, quos Plinius l. 5. c. 17. Essenos vocat, eorumque vitam sic nobis describit: *Gens sola, & in toto Orbe præter cæteras mira, sine ulla fœmina, omni venere abdicata, sine pecunia, socia palmarum.* Et mox subdit: *Ita per seculorum millia, incredibile dictu, gens æterna est, in qua nemo nascitur. Tam fœcunda illis aliorum vitæ pœnitentia est.* Porphyrius fusius eorum mores, & instituta persequitur occasione Ἀποχῆς Abstinentiæ eorum insignis: sed ex Josepho omnia mutuatur. Vide etiam Euseb. in Præpar. Evangel. & Phil. Jud. De his ita Petr. Cun. de Rep. Hebr. l. 2. c. 17. *Ex quibus dehinc Essæi tertium genus orti; religionum sanctimoniam omnem paulò magis scrupulatim ad anxias quasdam superstitiones exegerunt.*

Essæos Rechabitarum successores quidam faciunt, eo quod eis in moribus, & doctrinis similes erant. Eorum autem originem quidam ducendam censent ab iis, qui, ut Legem faciliùs adimplerent, sub Juda Machabæo in desertis locis se abdiderunt. Lamy verò in suo Appar. Bibl. putat, Essæos, sive Essenos sic dictos quasi Hassidæos, quæ vox idem Hebraicè sonat, ac Pius, Sanctus. Et in Scriptura Hassidæi quidem appellantur, qui Judæ Machabæo adhæserunt. Notandum tamen hic est, Essenorum sectam à Josepho inter hæreticas, & schismaticas ideo adnumerari, quod caussantes, se sanctioribus ceremoniis uti; in Templo Jerosolymitano sacrificare nollent; hinc à reliquis schismate erant divisi, & superstitionibus quibusdam tenebantur, etsi eorum sectam orthodoxam multi crediderunt. Saducæis, Samaritis, & Bajethosæis (quæ tres sectæ in unam jam coaluerant) adversabantur, quod hæ sectæ cupiditatibus, & impietatibus vacabant. Fato multa tribuebant, & Astrologiæ operam dabant, ex Epiphanio. Σοφοὶ sapientes à multis vocabantur.

Philo in lib. *Omnes probos esse liberos*, sic præclarè Essæos describit: *In Syria, & Palæstina, quæ partes sunt Judæorum haud modicæ, dicuntur quidam nomine Essæi numero ultra quatuor millia, à voce græca ὁσίοι, Sancti sic appellati, quia summa religione Deo serviunt, non mactando victimas, sed suasme-*

suasmetipsorum mentes componendo ad sanctimoniam. Hi vicatim habitant, urbes fugiunt propter familiaria civibus earum vitia. Alii Agriculturæ student, alii artes exercent, quæ pacis sociæ sunt. Neque aurum, neque argentum sibi condunt, neque agros latos parant cupiditate redituum, sed necessitate victus. Nemo bellicorum armorum apud eos est opifex, sed neque in pace ullum mercaturæ genus attingunt. Servos non habent, sed liberi omnes sunt, mutua ministeria sibi exhibentes. Rationalem, & Naturalem Philosophiam respuunt; Divinam amplectuntur. Morali maximè student, patriarum legum auxilio usi, quas præcipuè septima die docent. Imbuuntur autem Sanctitate, Justitia, cæterisque virtutibus tres regulas adhibentes, Dei, Virtutis, Hominumque amorem. Deum illos diligere, illud est indicio, quòd perpetuam castitatem servent, jusjurandum, & mendacium non dicant, & quod bonorum omnium, nullius verò mali autorem esse Deum arbitrentur. Virtutis studiosos esse ex eo perspici potest, quòd pecuniam, & gloriam negligant, voluptates respuant. Hominum verò caritate flagrare indicat amor, & societas inter eos. Una est enim omnibus domus, una vestis, unum ærarium, unus sumtus, communis victus, & vita. Quin etiam quæstus in commune conferunt, ægrotantes communiter curant, & seniores loco parentum habent.

Sed Essæorum vitam, & instituta fusius hic ex Josepho 18. Antiquit. 2. & 2. de Bello Jud. 7. tradere animus est: eorum namque secta probitate, fama, & religione Pharisæorum, & Saducæorum sectas superabat. Erant igitur Essæi summè continentes, divitias, luxum, & voluptates contemtui habentes; omnia in communi possidebant: juvenes, & pueros, qui se illis committebant, nonnisi post longas preces, & post annum probationis, suo cætui adnumerabant. Ubi verò ipsis adnumerati erant, omnia eorum bona communi cætui adscribebant. Cùm verò juvenes post annum probationis in suos recipiebant, eos hæc solemniter vovere faciebant: Deum scilicet supremo cultu adorare: Principes, & Magistratus venerari: nulli nocere: Justitiam facere; & omnibus æquè prodesse. Si verò quis eorum eo quod malè viveret, ab eorum cætu abscindebatur, vel ultrò discedebat, nonnisi post longam, & asperrimam pœnitentiam, & preces, in integrum restituebatur. Ab hominum commercio, & civitatum tumultu remoti, & simplici victu contenti vivebant. Diem inchoantem silentio, & precibus suscipiebant. Deinde quisque eorum proprio muneri exercendo, vel libris tùm sacris, tùm profanis, hoc est qui de herbarum, lapidum, & metallorum natura, & viribus tractabant, evolvendis, vacabat. Omnes una congregati mensæ assidebant, quæ à precibus inchoabat, summo silentio perficiebatur, & gratiarum actione desinebat. Horis quoque pomeridianis ad cœlestes contemplationes, & librorum lectionem incumbebant. Eorum doctrinæ à doctrinis Pharisæorum in hoc solùm discrepabant, quòd Pharisæi multa fato tribuebant. Essæorum vita propter singularem animi tranquillitatem, & frugalitatem ultra centum annos erat. Eorum mores, & vivendi consuetudo Prophetis, & Rechabitis in omnibus similes erant; adeo ut à quibusdam Ecclesiæ Patribus pro Christianis habiti sint, quos Philo Therapeutarum nomine nobis descripsit; & Joseph l. 10. c. 13. Pythagoreis affines, & 2. de Bell. c. 12. Religiosis nostris similes fecit, eorumque sectam Orthodoxam dixit. Quæ credebant, non solùm tormentorum tolerantia, sed morte etiam confirmabant. Animam, quam immortalem credebant, è Cœlo in corpus per tractionem quamdam descendisse affirmabant; quæ deinde anima è corpore tanquam è carcere læta egrederetur, ut ad Paradisum voluptatis, quem ultra Oceanum pro animabus justis locabant, reverteretur; contrà verò antra obscura ad æternam impiorum pœnam agnoscebant. Vid. Joseph loc. cit.

PHA-

PHARISÆI.

ERat quoque Pharisæorum secta (qui ab Hebræo *Phares*, quod est *dividere*, dicti sunt; erant namque moribus, dignitate, & habitu à reliquis divisi) quæ etiam Orthodoxa Josepho dicitur. Rigidi legum observatores erant: hominem liberum ponebant, & animam immortalem credebant, quæ post mortem in alia corpora transiret, si bene viveret, vel æterno supplicio sepulta foret, si male se gereret. Omnia Deo, & Fato tribuebant. Pharisæorum secta propter excellentem doctrinam, & morum (apparentem tamen) probitatem populo venerationi habebatur. In medio populorum habitabant, omnes fere ambitiosi, & lucro summè dediti. Decimas vel minimarum etiam rerum persolvebant, Matth.23.33. Ad seipsos, vasa, & omnia mobilia lavanda, & purificanda nimis intenti, Marc. 7. 4. Admodum quoque superstitiosè sabbata observabant, Johan. 9. 16. & Matth. 12. 2. Sæpius jejunabant; plures adhuc bis in hebdomada, die scilicet Lunæ, & Jovis, Luc. 18. 12. Phylacteria, & fimbrias ampliores, quàm vulgò, gestabant, Matth.23.6.

Erant autem Phylacteria Scripturæ quædam, quibus aliqua legis dicta asservabantur, ἀπὸ τοῦ φυλάσσειν, *custodire*; quæ Phylacteria fronti, & lævo brachio alligata portabant ad significandum, se quotidiè legem ante oculos, & præ manibus habere, juxta præceptum Deuteron. 6. 8. Fimbriæ verò erant flocci varii coloris, quos palliorum angulis alligabant, ut sensibile, & continuum legis monumentum ipsis esset, ex Num. 15. 38. Quæ externa legis insignia Judæi etiam nunc Synagogam ingredientes portant. Vid. Buxtorf. Synag.

Eleemosynam Pharisæi palàm dabant; & faciem suam flavo colore tingebant, ut viderentur frequenter jejunantes, Matth. 6. 2. & 5. 16. Magnam ab eo injuriam sibi fieri putabant, qui impurus existens ipsos tangere ausus esset: impuros autem ipsi habebant non solùm gentiles, & publicos peccantes, sed omnes etiam sibi odiosa exercentes. Tandem eorum sanctitas non erat nisi superbia, ambitio, & lucri cupiditas. Dulcibus suis discursibus populum, & præcipuè feminas seducebant, ut se propriis divitiis privantes, eas ipsis darent sub prætextu, quod ipsi populus Dei essent, & Legis Depositarii, Matth. 2. 14. Pharisæorum sectam Act. c. 26. v. 5. accuratissimam Apostolus vocat, eo quod cæteris sectis autoritate, & doctrina præstaret.

Pharisæorum ordo natus est sub Alexandro, & Demetrio Syriæ Regibus, an. scilicet Mundi 3944. Urbis cond. 585. Jonathan an. 18 ex Josepho l. 13. Antiquit. c. 9. 18. & l. 18. c. 2. & 2. de Bell. c. 7. Ben Gorion Hist. Judaic. l. 4. c. 25. refert, illorum sectas septem fuisse; & contra Saducæos docuisse, Traditiones religiosè servandas. Apud plebem, quæ ipsis maximè adhærebat, plurimum poterant; & à multis Σοφοὶ, Sapientes dicebantur.

SADUCÆI, BAJETHUSÆI, ET KARRÆI.

SAducæorum sectam principem sectam appellat Petrus Cunæus de Rep. Hebr. l. 2. c. 17. inquiens: *Diximus, principes sectas tres fuisse, Pharisæorum, Saducæorum, Essæorumque*. De nomine Autorum Sadoc, & Bajethos sic dicti sunt. Hi namque Antigoni Sochæi boni præceptoris mali discipuli, Saducæorum, & Bajethusæorum sectas condiderunt: quas duas sectas in unam deinde coaluisse, & suo etiam tempore Constantinopoli, alibique perseverasse, refert Genebr. Chronol. l. 2. Sunt inter Judæos, qui scribunt, hunc Antigonum Sochæum claruisse an. Mundi 3460. ex Lamy Appar. Bibl. l. 1. c. 9. Hæ sectæ negabant

 omnem

omnem legem ore traditam, nec ulli rei fidem habebant, quæ quinque Mosaicis libris non contineretur: unde Karaim, Biblici, & Legistæ dicti sunt. Hanc autem Saducæorum sectæ opinionem ortam dicunt ex quodam Antigoni dicto aliter accepto, quàm ipse intellexerat. Dicebat enim Antigonus: *Ne sitis sicut servi, qui Domino serviunt pro pretio, & mercede, sed sicut servi, qui serviunt gratis citra spem ullius mercedis; sitque timor cæli super vos:* Quam Antigoni sententiam sic perperam ejus discipuli interpretati sunt, quasi inde sequeretur, à Deo nihil præmii esse expectandum.

Hæc deinde Saducæorum secta Samaritam sub Alex. Magno à quodam Manasse excitatam sibi addixit, multosque ob naturalis sensus libertatem habuit sectatores ad Romanam usque captivitatem; quo tempore ita debilitata est, ut nonnisi 700. post annos efferre se cœperit, autore quodam Anan, & Saule ejus filio, qui eam in Judæorum populo, quantumvis exiliis afflicto, renovasse dicuntur, eò quod Anan Talmudici doctoratus insignia, hoc est, esse Gaon non potuerit consequi. Unde docuit in suis libris, fabulam esse quicquid Talmudici dicerent, vel quicquid per Traditiones, & ritus à sanctis viris per ordinem deduxerint. Hæc eadem secta, quam Joh. Leo suis etiam temporibus in Africa extare dixit, magistratibus non obtemperandum docebat.

Alexandra, & Aristobulus favebant Saducæis, Hircanus Pharisæis: unde & civilia bella, & Romanum denique jugum, Pompejo ambas partes mulctante: Genebr. Chronol. l. 2. ex Josippo, & aliis. Saducæorum quoque secta ex Josepho lib. 13. Antiquitatum c. 9. 18. & lib. 18. c. 2. & lib. 2. de Bell. c. 7. orta dicitur sub Demetrio, & Alexandro Syriæ Regibus an. Mundi 3944. Urbis cond. 585. Jonathan an. 18. Sed Lamy in Appar. Bibl. tempus, quo Saducæi cœperint, ignorari fatetur.

Saducæi interpretantur *Justi*, non quod tales fuerint, sed speciosum hoc justitiæ nomen sibi vendicabant. Hæc secta divitibus, & magnatibus ut plurimum componebatur, quibusdam etiam Sacerdotibus, quibus ob sensus libertatem arridebat. Sacrum Codicem secundum literam tantum recipiebant Saducæi; unde nec Prædestinationem, nec Resurrectionem, nec Animæ Immortalitatem, nec Angelos, nec Spiritum Sanctum credebant. Prophetas, Hagiographos, Masoreth, & omne Perus, hoc est, Traditiones Patrum, & omnem Legis expositionem rejiciebant. Et id ferè in Judæa Saducæi erant, quod Samaritani in Samaria. Tanti denique inter Pharisæos, sive Catholicos, & Saducæos tumultus in gubernatione exorti sunt, ut Judæam tandem perdiderint. Voluptatibus dediti nonnisi ob temporalem bonorum retributionem Deo serviebant. Vide Fleury de Morib. Israël. c. 6. & Genebr. Chronol. l. 2. Sacrificabant in Templo, & inter Judices Synedrii sedebant, ut ex Act. Apost.

Karræos, quia cum Saducæis in omnibus conveniebant, itaut eosdem cum illis quidam fecerint, meritò hìc ponimus. Hi numero in oriente non pauci. Karræi per contemtum vocabantur à Judæis Manseim, hoc est, Spurii, & pro pessimis hæreticis habebantur. Contrà verò hi odio habebant Judæos, eosque appellabant Rabbanitas, quòd Rabbinorum traditionibus uterentur. De Karræis, quos Karraitas vocat, ita Petr. Cunæus de Rep. Hebr. l. 3. c. 8. *Est factio eorum quædam cordatior. Ii sunt Karraitæ, qui spretis hominum placitis Talmudica præcepta pro nugamentis habent, & nihil admittunt, nisi Sacri Codicis contextum. Sed id hominum genus cæteris Judæis invisissimum est. Itaque cum sint oppido pauci, sed ad unum omnes ditissimi, filias suas cum dote summa vix dare nuptum queunt.*

SAMA-

SAMARITANI.

INter sectas Judæorum Schismaticas primo loco ponenda Samaritanorum secta est, quæ originem habuit à Jeroboam filio Nabath, qui prætextu jugi, quod Roboam Rex populo volebat imponere, decem sibi Tribus allexit, & in Tribum Ephraim, ex qua erat, se recepit, ibique novum Regnum instituit, quod dictum est Israël, quia major pars Tribuum Jeroboam adhæserat. Judæis verò in contemtum Ephraëmitæ à Tribu Ephraim appellati sunt. Samaritani autem dicti sunt à monte, & Urbe Samariæ; nam, stante primo Templo, quod erat nomen Urbis, deinde fuit nomen Regionis, cujus Metropolis erat Sichem, quæ & Neapolis dicta est.

Hi cum Gentilibus, hoc est cum Chutæis sub Salmanasar, decem Tribus captivas abducente, commixti sunt, ritusque pariter Religionis permixtus. Sed Ethnicismum dediscere cœperunt Samaritani post extructum Templum in Monte Garizim; cujus constitutus fuit Pontifex Manasse filius Jaddi Judæorum Pontificis. Cæteris Scripturæ libris rejectis hi solum Pentateuchum retinuerunt, in Schismate permanentes, eo quod crederent, se non teneri ire Jerusalem ad Deum adorandum, quòd Dei cultus priùs viguisset in Ephraim, quàm Jerusalem; Arca enim Domini diu fuerat in Silo juxta Ephraim.

Notandum hîc est, odium illud, quod Samaritanos inter, & Judæos exarserat, eò devenisse, ut Judæis non liceret cum Samaritanis edere, nec bibere. Unde notatur etiam in Johan. c. 4. v. 9. Samaritanam illam mulierem miratam nimis esse, quod Jesus, qui Judæus erat, aquam ab ipsa peteret. Dispar autem Religio, & vicinia tanti caussa odii fuerat. Samaritani etsi in quatuor sectas contra legem Mosis discissi; in hoc tamen cum Saducæis præcipuè conveniebant, quòd Prophetas minimè reciperent.

ZELOTÆ, SEU GAULONITÆ.

JOsephus Antiqu. l. 18. c. 1. aliam Judæorum sectam recenset, eorum scilicet, qui sectati sunt Judam Gaulonitem ex Urbe Gamala, quos doctiss. Lamy in Appar. Bibl. l. 1. c. 9. eosdem putat cum iis, qui in Hist. Judaica Zelotæ appellantur. Hujus autem Judæ doctrinam, & novæ sectæ condendæ occasionem talem Josephus refert: Pulso Archelao in exilium, Judæa redacta est in Provinciam, & à Romanis censa, ut vectigalibus subjaceret. Tum Judas Gaulonites ex Urbe Gamala sollicitavit populos ad defectionem, censum nihil aliud esse dictitans, quàm manifestam servitutis professionem. Multi præbuere aures sermonibus ejus, & quasi alteri, quàm Deo servire illicitum fuisset, jugum Romanorum excussere. Sic de ipsis Petrus Cunæus de Rep. Hebr. l. 2. c. 17. *Utique Gaulonitæ pervicacissimæ pietatis homines, ut Cæsarem de cervicibus suis depellerent, solum Deum tenere terrarum regna jactabant.* Et omnes quidem Judæi in genere putabant, indignam sanè rem esse, se peregrino populo vectigalia pendere; Deus enim Deuteron. c. 17. prohibuerat, ne Rex alienigena, sed unus de fratribus eligeretur. Hinc Judæi pro exitialibus fere hominibus habebant Publicanos, quia scilicet publica vectigalia ipsis à Rom. Pop. imposita erant.

Ita factum est, ut cùm omnes Judæi Romanos odio haberent, aliqui tamen zelo magis exarserint, ut secta peculiaris eorum, qui Judam sectabantur, insti-

instituta sit. Hi se justos dicebant, credentes, solum Deum Dominum habendum, ac principem, seque faciliùs exquisitissima pœnarum genera cum cognatis, ac carissimis suis laturos jurabant, quàm mortalem aliquem appellaturos Dominum.

HERODIANI.

JUdæorum sectis adjungit Epiphanius Herodianos, quorum etiam mentio fit in Evangelio, sic dictos, vel quia crederent, Herodem Ascalonitam esse verum Messiam, ut vulgaris fert opinio; vel quòd Herodis domestici essent, ut aliis placet. Erant enim inter Judæos, qui Herodi, tanquam Regni usurpatori, fortiter resistebant: unde qui pro eo erant, & ipsi palam suffragabantur, Herodiani dicti sunt.

NAZARÆI.

IDem Epiphanius reliquis Judæorum sectis adnumerat Nazaræos. Sic autem à Judæis Christianos appellatos novimus etiam ex Divo Hieronymo, qui citat Evangelium Nazaræorum Hebraico idiomate scriptum. Et quidem Christi sectatores Antiochiæ primùm Christiani appellari cœperunt; à Judæis verò in Judæa per despectum dicti sunt Nazaræi, eo quod crederent, Dominum Jesum in Nazareth oppidulo nátum: hinc sub hoc nomine ter de die Christianis in Synagogis maledicebant.

HELLENISTÆ.

SIc dicti quasi Græcisantes, eo quod Græca Sacrorum Bibliorum versione, non Hebræa in Synagogis uterentur. Hinc Hebræis, quia Schismatici, odio habiti, etsi nulla doctrinarum ἑτεροδοξία ab ipsis dividerentur. Odii etiam caussa erat, quòd Hebræi Græcorum studia ita abominabantur, ut Rabbini illi maledicerent, qui porcos aleret, & Græcorum studia filios suos edoceret.

Hujus autem sectæ occasio fuit, quòd postquam Hebræa lingua vernacula esse desiit, Sacra Biblia græcè primùm reddita sunt Alexandriæ; unde Hellenistarum origo à Græcis Alexandrinis ducenda videtur. Notat doctiss. Lamy Appar. Bibl. l. 1. c. 9. Græcos (quos inter, & Hebræos etiam Christianam Religionem amplexatos dissidia viguisse in Act. Apost. legimus) non Græcos idololatras reputandos, sed Hellenistas, cùm Græci idololatræ eo temporis nondum albo Christianorum adscripti fuissent, uti erant jam Hellenistæ. Hi Pythagoram in doctrina sectati sunt.

ALEXANDRINI.

SChismatica quoque hæc secta Alexandrinorum erat, ut notat Philo; hi enim, contra expressum Dei præceptum, Templum, quod Onias in Ægypto extruxerat, adeuntes, ibi, & non in Jerusalem, sacrificabant. Schismate autem tantum à Judæis Hierosolymitanis divulsi erant, doctrina in omnibus consentientes, & Jerusalem Judaicæ gentis caput agnoscentes.

Sunt & aliæ sectæ minoris notæ, ut EFNEI, qui dicunt ipsum esse Christum, qui docuit eos omnem abstinentiam. MORBONEI, qui ipsum etiam Christum esse, qui docuit eos in omni re sabbatizare. MERISTEI, qui Scripturis ex parte credunt. GENISTEI, qui de genere Abrahæ se esse gloriabantur.

Et tan-

Et tandem HEMEROBAPTISTÆ sic dicti, eo quod quotidie vestimenta, & corpora sua lavarent.

Verbum hic addam de secta RANATITARUM, Judæorum scilicet ranas venerantium, quam memorat Philastrius in Biblioth. Patr. Sup. Verùm licet Judæi venerationem aliquam pro ranis omnes habuerint, quod Deus per ipsas Ægyptios afflixerit; nullibi tamen invenitur, fuisse apud Judæos gentem, quæ peculiari cultu ranas veneraretur. Plura de Hebræorum sectis qui cupit, adeat Isidor. 8. Orig. 4. Josephum, Philonem, Fleury de Mor. Israël. Lamy App. Bibl. atque alios.

CAPUT II.

De Chaldæis, eorumque sectis.

CHaldæi, qui, ut testis est Aristoteles in Magico, si Aristotelis hoc opus est, & Sotion de Successione, referente Laërtio, Babylonios, & Assyrios Philosophiam docuere, antiquissimum Doctorum genus sunt, ut ait Cic. l. 1. de Divinat. Sed Chaldæorum nomen gentis, an artis fuerit, dubium est apud autores. Herodotus, Cicero, & alii, hoc gentis, non artis nomen esse, opinantur. Chaldæi enim, ut ait Diodorus, disciplinas non more Græcorum propagabant, qui omnes auditores eas promiscue docebant, sed per generis, & familiæ traditionem eas in natione conservabant. Imò & inter ipsos familiæ quædam peculiares erant studiis addictæ, quæ propria sibi sede concessa, immunem publicorum onerum, & vectigalium vitam ducebant. Hinc Cic. l. cit. ait, quòd *non ex artis, sed ex gentis vocabulo nominati sunt*.

Doctiss. Stanlejus habet, Chaldææ regionis accolas dictos esse Chasdim quasi Chusdim à Chuso Chami filio. Et Hesychius Χαλδαῖος interpretatur γένος Μάγων πάντα γινωσκόντων, genus Magorum, qui omnia noscunt. Sed Dicæarchus, in Vita Græciæ, citatus à Stephano in voce Χαλδαῖοι, ait à Nino *decimum quartum Regem, qui appellabatur Chaldæus, Babylonem celeberrimam Urbem ad Euphratem fluvium ædificasse, omnibus in eundem locum collectis, qui Chaldæi dicuntur, & dici regionem Chaldæam*. Sic & eruditiss. Joh. Cleric. à Rege ejusdem nominis potiùs Chaldæam dictam putat. Ex Marcellin. etiam habemus, dictos fuisse Chaldæos non ab Arphachsad, ut Josephus vult; nec à Chased filio Nachor, sed sectæ nomen fuisse, quæ postea in gentem excrevit.

ZOROASTREM Chaldaicæ Philosophiæ, omniumque artium inventorem fuisse, omnibus in confesso est. Sed etsi multi numerentur Zoroastres fuisse, de quibus fusè laudatus Stanlejus; nulli tamen dubium est, quin primus Zoroastres, Chaldæus scilicet, sive Assyrius, artium, & scientiarum apud Chaldæos inventor extiterit. Quo autem tempore vixerit, magna inter autores dissentio est.

Scripsit hic, ut refert Plin. l. 30. c. 1. vicies centena millia versuum, quos Hermippus indicibus, & commentariis illustravit. Oracula, quæ forte antecedentium versuum partem aliquam faciunt, & in quæ Syrianus duodecim libros interpretationum scripsit; summo labore ex pluribus collegit, & typis edidit Franciscus Patricius aucta ad 320. versus, quos, ex Patricio, in sua Philosophiæ Hist. græce, & lat. habet cit. Stanlejus, cum notis ad ipsos τὰ πάνυ Johannis Clerici, de literaria Rep. viri optimè meriti. Zoroastri etiam tribuitur liber. *de Magia, quem laudant Arabes. Autorem etiam ipsum quidam faciunt libri de Agricultura, & Mechanicis, Revelationum, de Somniis, eorumque interpretationibus*: sed hæc alius Zoroastris recentioris, vel apocrypha censent eruditi.

BE-

BELUS secundum inter Chaldæos Philosophos locum sibi vendicat, cui Astronomiæ inventionem quidam tribuunt. Huic Semiramis filia Templum præcelsæ altitudinis media Babylone erexit, ex quo Chaldæi astra contemplabantur. De Belo historiam lege apud Ælianum Var. Hist. l. 13. c. 3 Sed aliis minoris notæ Chaldææ gentis Philosophis prætermissis, ad Berosum veniamus.

BEROSUS, Græcis Βήρωσσος circa Ptolemæi Philadelphi tempora vixit. Chaldæorum Philosophiam, & Astronomiam tribus libris à se scriptam Græciæ intulit; hinc, ut autor est Plin. l. 7. c. 37. *Ob divinas prædictiones ei ab Atheniensibus publicè in Gymnasio statua, inaurata lingua, posita est*. Horum librorum meminere præter alios Tertullianus, Athenæus, & Clem. Alexandr. Hujus operis præclara nobis fragmenta conservavit Josephus l. 1. contra Apion. & l. 5. Antiqu. Jud. Vitruvius l. 9. c. 6. 7. testatur, hunc Berosum in insula, & Civitate Coo consedisse, ibique aperuisse disciplinam.

Berosi filiæ meminit Justinus Martyr in Paræn. quam Babylonicam Sibyllam vocat, eamque Cumis vaticinatam cum cæteris Cumanis Sibyllis voluit. Atque hæc de Beroso, & Chaldæis Philosophis.

Chaldæorum Sectæ, vel à sedibus, quas in sua regione tenebant, vel à disciplinis, quas profitebantur, nomen sortitæ sunt. Et à locis quidem alii Orcheni ab Orchoë Chaldææ; alii Borsippeni à Borsippe Babyloniæ; alii aliis nominibus insigniti, & distincti erant à locis, ubi degebant: atque hi, ut in sectis fieri solet, aliter atque aliter de rebus statuebant. Qua de re præter alios vide Strabon. lib. 16. ex quo id præcipue habemus, quod quædam fuit Babyloniorum Philosophorum secta, quæ ex naturalibus hominum iis eventura se prædicere profitebatur. Sed hæc à cæteris non probabatur.

Potissimum autem Chaldæorum Philosophorum Sectæ nomen à disciplinis, quibus se addixerant, sortiebantur. Harum vero Sectarum præcipuas quatuor fuisse multi ex Daniele Propheta colligunt, qui accersitos à Nabuchodonosor omnes Doctos ad sui somnii interpretationem in quatuor classes distinguit, Hhartumim scilicet, Aschaphim, Mechaschephim, & Chaschdim.

Hhartumim, secundùm Abarbanelem, dicebantur Magi rerum naturalium periti; sive, secundùm Jachiadem, Magi, qui Theoreticam scientiam colebant. Et quidem hi cognoscendæ rerum naturæ operam dabant: quæ contemplatio Theologiam, & Physicam, seu cognitionem Dei, rerumque naturalium complectitur.

Aschaphim à cit. Jachiade dicuntur Magi, qui scientiam activam colebant; & quamvis vulgo exponantur Astrologi, potiùs tamen convenire videntur cum Magis Persarum, qui Sacerdotes, & rituum, quos magicos appellabant, erant Magistri.

Mechaschephim dicebantur Revelatores rerum absconditarum; unde Moses Machmanides, Abarbanel, aliique putant, eos diabolicis artibus usos, non secus ac ii nunc, quos Sortiarios vocamus.

Chaschdim, quos Strabo Chaldæos Astronomicos vocat, quamvis omnibus Chaldæis eruditioni addictis peculiariter attributum nomen fuerit; inter eos tamen potissimum sic vocabantur, qui Astrologiæ, qua præ cæteris nationibus excellebant, operam dabant. Ab his Pythagoram astrorum scientiam hausisse testatur Porphyrius in Vit. Pythag. Et Gell. 14. 1. ait, primos Chaldæos in patentibus campis stellas observasse: quare Eudoxus, referente Petron. & eodem Gell. 17. 21. in excelsissimi montis cacumine consenuisse creditur, ut astrorum, Cœlique motus observaret. Chaldæos etiam, & Babylonios magistros habuit Democritus; ut refert Ælian. Var. Hist. l. 4. c. 20. sub quibus multum profecit; unde & librum scripsisse meminit Laërt. *De Sacris in Babylone lite-*

literis, & *Orationem de Chaldæis*. Imò & Aristoteles, magnus ille naturæ indagator, Callisthenei consobrino suo, & discipulo cum Alexandro in Asiam eunti in mandatis dedit, ut earum rerum, quas Chaldæi in Cœlestibus observassent, commentarios ad se mitteret; cui Callisthenes bis mille circiter annorum observationes misit, ut est apud Simplic. in Aristotelem l. 1 I. de Cœlo.

Ex modò dictis colligitur, omnem Chaldaicam doctrinam in quatuor partes fuisse distributam, in contemplationem scilicet Divinarum, humanarumque naturarum, hoc est, in Theologiam, & Physicam, quam partem utramque exercebant Hhartumim: in Ritus Religionis, quam secundam partem Aschaphim tenebant: in Divinationem ope Astrologiæ, quæ tertia pars propria erat Chasdim: & in Divinationem ope aliarum artium, quam ultimam Mechaschephim faciebant. Ex quibus duas posteriores Diodor. Astrologorum nomine, duas vero priores sub Physicorum, & Sacerdotum nomine complecti visus est, dum ait, Chaldæos imitari Sacerdotes Ægyptios, adhuc autem Physicos, & Astrologos.

Et ut ad Chaldæorum doctrinam propiùs considerandam accedamus, sciendum primò est, Zoroastrem omnem naturam divisisse in Æternam, quæ principio, & fine caret; in eam, quæ principium habuit, sed non habet finem; & in eam, quæ finem æque habet, & principium; sive in Deum, Spiritus, & Corpora.

De Deo quàm optimè senserint Chaldæi, testis est præter alios Euseb. Præp. l. 9. c. 10. & sequens Oraculum à Porphyrio laudatum:

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίαν λάχον, ἠδ' ἄρ' Ἑβραῖοι
Αὐτογένεθλον ἄνακτα σεβαζόμενοι Θεὸν ἁγνῶς.
Chaldæis solis Sapientia cessit, Hebræisque,
Æternum casto venerati Numen honore.

Deum enim rerum omnium Principium unicum, cunctorum parentem, ac regem agnoscebant, ac rebus omnibus præsidere dicebant. Et Zoroastres passim in oraculis ipsum vocat Πῦρ, Ignis, Φάος, Lux, Ἀκτῖνες, Radii, & φέγγος, Splendor.

Ex hoc Igne, sive Lumine diffunduntur radii ad infinitum lucidum spatium, Ὑπερκόσμιον φῶς Supramundanum Lumen, sedem scilicet Beatorum; & ex hoc illuminatur mundus corporeus, seu Cœlum Empyreum; ex quo æthereus illustratur; & ab hoc demum lumen ad sublunarem mundum procedit.

Quoad secundam naturam, eam scilicet, quæ Æviterna à scholis vulgò dicitur, quia principium habet, sed non finem, Chaldæi sub hac ponebant Deorum genus, quod sub Deo patre, & rege collocatum testatur Eusebius, Mentes hominum, & intelligibiles, & intellectuales omnes naturas, seu Νοητὰς, & Νοερὰς, Dæmones bonos, & malos; quorum primos Lucem, secundos Tenebras vocabant.

Non solùm autem Veri, Æterni, Summi, omnium Principii, & Finis, & in sua essentia Unius Dei scientiam, & cultum Chaldæi habebant, sed ejusdem Triadis mysterium agnovisse, ne dum ex Psello colligitur, qui ait: *Venerantur etiam fontanam Triadem fidei, veritatis, & amoris*; sed ex ipsis Zoroastris Oraculis v. 5. clarum fit, ubi ait:

Παντὶ γὰρ ἐν κόσμῳ λάμπει Τριάς, ἧς Μονὰς ἄρχει.
Toto enim in Mundo lucet Trinitas, cujus Unitas initium est.

Quam Trinitatis scientiam Chaldæi, ut & cæteras Divinas, humanasque scientias, nonnisi ab Hebræis per Traditionem edocti sunt.

Tertia natura eorum est, quæ principium, & finem habent. Sub hoc genere primò ponit mundos corporeos Zoroastres quos septem numerat, Empyreum scili-

scilicet; tres Æthereos, sphæram nempe Fixarum, & Sphæram Erraticarum, & Ætherem inter Empyreum, & Sphæram Fixarum; & denique tres Mundos materiales dictos, Aërem scilicet, Terram, & Aquam; sic enim in Oraculo. *Terram in medio posuit, Aquam vero in sinu Terræ, & Aërem supra hæc.*

Dæmonum genera sex ponebant, Igneum scilicet, quod per aërem, qui supra nos est, sed infra Lunam, volitat; Aëreum, quod per aërem nos ambientem vagatur; Terrestre; Aqueum; Subterraneum, & Lucifugum. Omnia tamen hæc Dæmonum genera Dei odio flagrare, atque hominibus adversari docebant; esse tamen alia aliis pejora. Atque hæc breviter de doctrina Hhartumim.

Secunda Chaldaicæ doctrinæ pars in divinandi artibus sita, præcipue in Astrologia versabatur, cujus Chaldæi inventores, vel saltem instauratores habiti sunt. Astrologiæ partes duas excolebant, Meteorologicen scilicet unam; quæ stellarum motus considerabat, Apotelesmaticen alteram, quæ ad Divinationem proprie pertinebat: harum primam deinde Græci Astronomiam, secundam Astrologiam dixerunt.

Astronomia docebat, omnium vitas, & actiones pendere à stellis fixis, & erraticis, earumque multiplici cursu humanum genus gubernari; ex ipsis autem septem stellas, seu planetas habere rationem caussarum agentium in unumquodque eorum, quæ in vita accidunt; partes verò Zodiaci adjuvare. Deos etiam, auctore Diodoro, duodecim statuebant, quos Principes appellabant, eorumque singulis mensem unum, & Zodiaci signum unum tribuebant. Ex Planetis autem alios Beneficos, Jovem scilicet, & Venerem; alios maleficos, Martem scilicet, & Saturnum; communem autem Mercurium statuebant, eoquod cum Beneficis sit beneficus, cum Maleficis maleficus.

Planetarum vim non semper eandem, Zodiaci signa, & Stellas, earumque numerum, quomodo singulas humani corporis partes singulis Zodiaci signis per mutuam sympathiam tribuerint; Planetarum domos, adspectus; exaltationes stellarum, & depressiones; &, ut uno verbo rem absolvam, quæ de Astrologiæ Theoria, & Praxi Chaldaica scripta sunt, si quis scire cupiat, adeat Stanlejum, qui ex Sext. Empir. Psello, Patricio, aliisque cuncta descripsit.

Ne dum autem Astrologiam in Divinatione usurpabant Chaldæi, sed alias præter hanc divinandi artes invenere, ut ex Diodor. L. 1. Maimon. & Deuteron. 18. habemus. Et quidem per Auspicia, per Somniorum interpretationem (quam Philo Judæus Abrahamo inventam refert, & ex Chaldæorum ad Nabuchodonosorem responso Daniel. 2. habemus maximo apud eos usu fuisse) per interpretationem Prodigiorum, per Extispicium, ut apparet ex Ezechiel. 21. & tandem per Necromantiam.

Chaldaicæ doctrinæ pars tertia, quam Aschaphim exercebant, Magice dicitur; eamque à Zoroastre Chaldæo inventam ait Plin. l. 30. c. 1. Hujus duo sunt genera, Naturale scilicet, & Theurgicum. Naturalis Magice omnium rerum naturalium tam cœlestium, quàm sublunarium virtutes, sympathias, & effectus considerat. Per hanc Aschaphim mirabilia in rerum natura tùm in hominibus singulis, tum in Provinciis integris se facere posse, dicebant; ut animalia omnia noxia à plantis, vineis, & civitatibus fugare; grandinem cohibere; plantarum folia perennare &c. Quæ omnia per plantas, metalla, animalia, verborum pronunciationem, humanos gestus, fumum, & similia fieri putabant, fideium ope ad id primariò concurrente. Quæ superstitiosa Naturalis Magice ad nos usque pervenit. Unde Clem. Alex. in Protrept. ait: *Magi autem suæ impietatis gloriantur, jam se ministros habere Dæmonas aut qui eos in suorum famulorum numerum adscripserint, & necessitate adactos servos fecerint suis carminibus &c.*

Ima-

Imagines etiam quasdam, sive Figuras, & Signa; Græcis Στοιχεῖα dicta, sive ad averruncandum, sive ad prædicendum, sub certis constellationibus confecta, usurpabant, eaque instar Amuletorum erant.

Altera Naturalis Magiæ pars Theurgica, & ùt Græcis dicitur Telestica, ex qua, ùt Psellus ait in Orac. mens perficitur, quantum potest, per potentiam materialium, quæ hic sunt. Hæc etiam dicitur Disciplina rituum, & opus pietatis: Θεουργικὴ enim θεῦ ἔργον, Dei opus, hoc est opus ad Dei cultum spectans, sonat. Atque ad hanc Magiæ partem peculiariter allusisse videtur Plato in Alcibiad. 1. cùm ait, Magiam Zoroastris fuisse cultum Deorum.

Theurgicis his ritibus putabant Chaldæi, Dæmonas in hominum colloquium venire; & bonos quidem elici, malos autem averruncari. Hi autem ritus in Sacrificio potissimum consistebant.

Tandem notandum est, Chaldæos Theurgico ritu coluisse quidem Deum Verum, quem omnium parentem, & regem, unum, bonum, rerum omnium Principium, & Finem &c. dicebant, ritu tamen, ex multorum sententia, idololatrico; ipsi namque nomen, & imaginem Beli (qui idem est cum Babal Phœnicum, qua voce Hebræi Dominum vocant) tribuebant. Hinc est, quod Deus Oseæ 2.16. Hebræo populo dixit: *Non vocabis me amplius Babali*. Huic Summo Numini magnificum, & mirabile templum dicatum à se observatum describit Herodotus. Secundo loco Spiritus, quos Deos, Angelos, Dæmonas, & Animos appellabant. Animos enim partem divinæ naturæ dicebant, & immortales credebant; unde Pausan. Messeniacor. 4. p. 277. ait: *Ego Chaldæos, & Indorum Magos primos scio dixisse, immortalem esse hominum mentem. Illis autem assenserunt tum alii Græci, tum potissimum Plato Aristonis filius*. Tertio tandem loco Cœlestia Corpora, & Elementa.

Pro Coronide addam, quod Græci Chaldæorum dogmatum plurima, præcipuè Aristoteles, & Plato, susceperunt; & Plotinus, Porphyrius, Jamblicus, & Proclus ea ferè omnia sunt secuti, atque ipsa tanquam divinas voces amplexati sunt. Plura de Chaldæorum doctrina qui cupit, adeat Michaëlem Psellum, qui præter Oracula Chaldaica, scripsit etiam brevem dogmatum Chaldaicorum declarationem; quæ omnia Græcè & Latinè edidit Franciscus Patricius in nova edit. de Philosophia &c. & Th. Stanleium, qui ex ipsis, aliisque sua mutuavit in Tract. de Philosophia Chaldæorum.

CAPUT III.

De Persarum Philosophia, & Sectis; & de Sabæis.

MAximum Asiæ Regnum Persis suos etiam habuit Sapientes, quos Magos appellabant Persæ æquè, ac Arabes, qui vicinis Chaldæis, sicut & hi Hebræis omnem suam eruditionem acceptam ferebant. Persarum Magi sic nominati dicuntur Herodoto l. 1. c. 107. quasi somniorum conjectores; quam vocem à Medis mutuatam refert, qui ante conditam Persicam Monarchiam sic etiam suos Ὀνειροπόλους vocabant. Alii putant, hoc nomen Meagim Hebraicum esse, & Meditabundos significare. Doctiss. tamen Joh. Cler. putat, Magos dictos potius fuisse Mahgim, Murmuratores, quod sacra facerent, murmurando preces nescio quas. Notat cit. Cler. ex Ægid. Menagio in Præfat Diog. Laërt. *Magos oportuisse ex matris cum filio concubitu progenitos esse, si Græcorum, & Latinorum quamplurimis scriptoribus credimus*. Scriptorum loca videsis apud cit. Ægid. Porphyrius quoque de Magis hæc habet: *Apud Persas sanè divinarum*

verum Sapientes , & Numinis magistri Magi appellantur . Id enim significat Magus lingua Persica . Tam augustum vero apud Persas , & venerandum habetur hoc hominum genus , ut Darius &c. Notandum hic ex Lucian. de Longævis, non solùm Persas, sed etiam Parthos, Medos, Sacas, aliasque vicinas nationes suos Magos habuisse; unde Plinius Arabum Sapientes Magos appellat. cap.30. 1. Subtilissimus Joh. Clericus in Indice ad Hist. Philosoph. Orient. verbo *Magus* , notat, Stanlejum male confundere Magos, qui proprie Persarum erant, cum Chaldæis; atque, eos diserte distinctos fuisse à Curtio l.5. c.1. ubi describit eos, qui obviam processere Alexandro in Persidem eunti: *Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi &c.* Et distinctos etiam à Celso l.1. ubi reprehendit Antagonistam, qui pro Magis Chaldæos dixerat. Putat igitur nunquam satis laudatus Clericus, Chaldæos primis saltem temporibus Astrologos tantum putatos fuisse, Magos vero Sacrorum Antistites, seu Rituum Præsides. Apul. Apologia 1. *Nam si, quod ego apud plurimos lego, Persarum lingua Magus est, qui nostra Sacerdos &c.* Suidas: Μάγοι, παρὰ Πέρσαις, οἱ φιλόσοφοι, καὶ φιλόθεοι; *Magi, apud Persas, vocantur Philosophi, & Philothei.* Hesych. Magum appellat τὸν θεοσεβῆ, καὶ θεολόγον, καὶ ἱερέα, *Dei cultorem, Theologum, & Sacerdotem.* Et Divus Hieron. in c.11. Danielis: *Magos Philosophos fuisse Chaldæorum, & ad artis eorum scientiam Reges, & Principes ejusdem gentis omnia facere.*

Zaradem, Zaraduissit, sive Zoroastrem Persicæ Philosophiæ primum institutorem omnes faciunt; quem Laërtius Persam, Clem. Alex. Medum, Suidas Medo-Persam voluit. Zoroastrem Persica lingua ἀστροθύτην significare, Laërt. in Proœm. notat. Clem. Alex. l.4. Recognitionum ait, Persas genus suum ducere ab uno ex filiis Cham, qui Mesraim appellabatur, quem post obitum Zoroastrem, hoc est, vivum sidus nominavere. Eum autem igne à Dæmone immisso crematum tradit: cineres lectos, & ad Persas delatos, ut ab iis tanquam à cœlo in terram delapsus ignis perpetuis servaretur excubiis, & pro Deo coleretur. Notant tamen hic quidam, hoc Zoroastris nomen eximiæ eruditionis viris apud Barbaros commune fuisse. De tempore, quo vixit, nil certi ex autoribus. Hic, ex Justino, cui omnes ferè veteres consentiunt, primus magicas artes invenisse, & Mundi principia, siderumque motus diligenter observasse dicitur. Elmanicus tamen Arabs historicus contendit, Magicam Philosophiam à Zoroastre non institutam, sed adauctam, vel restitutam. Scripsit hic, ex Suida, De Natura libros quatuor, de Gemmis unum, Astroscopia Apotelesmata quinque; &, ex Eusebio, Persicorum sacram collectionem, cujus fragmenta laudata ab eodem, & recensita sunt.

Hystaspes ex Achæmenia Persidis regione, teste Herodoto, oriundus, Arsamenis, sive Arsacis filius, qui tempore Cyri vixit, Magorum eruditionem multum adauxit. *Prudentissimus fuit*, verba sunt Ammiani Marcellini l.23. c.6. *qui, cum superioris Indiæ secreta fidentius penetraret, ad nemorosam quandam venerat solitudinem, cujus tranquillis silentiis præcelsa Brachmanorum ingenia potiuntur; eorumque monitu rationes mundani motus, & siderum, purosque sacrorum ritus, quantum colligere potuit, eruditus, ex his quæ didicit, aliqua Magorum sensibus infudit.*

Osthanes, qui Persarum eruditionem in Græciam invexit, Magus quoque fuit insignis, de quo sic Plin. l.30. c.1. *Hic maximè Osthanes ad rabiem, non aviditatem modo scientiæ ejus Græcorum populos egit.* Et Minucius Felix in Octavio ait: *Magorum eloquio, & negotio primum, verum Deum merita majestate prosecutum, & Angelos veri Dei assistere novisse, &c.* Persarum etiam Philosophus Ochus dicitur à Suida in Ὦχος; à Laërtio vero Phœnix memoratur in Præfat.

Ma-

Magorum summa erat apud Persas existimatio, itaut Cic. de Divinat. l. 1. c. 41. neget, *Persarum Regem quempiam potuisse esse, qui non ante Magorum disciplinam, scientiamque percepisset*. Quomodo autem puer futurus Rex à Magis institueretur, docet Plato in Alcibiad. 1. Dion Chrysostomus ait, *Magos in Regis consilia admissos, eique in jure dicendo assessores fuisse, quippe qui naturæ rerum essent periti, & nossent qua ratione Dii essent colendi*. Et Dion testatur, Cambysem, expeditione Ægyptiaca suscepta, Regni expeditionem Magis commisisse. Clearchus Solensis apud Laërt. Gymnosophistis ipsos facit antiquiores. Magi Chaldæorum Astrologiæ, & quæ ex ipsa manabat, futurorum prædictioni non credebant.

Divus Hieron. l. 2. contr. Jovin. ait, quòd Eubulus *narrat apud Persas tria genera Magorum, quorum primos, qui sint doctissimi, & eloquentissimi, excepta farina, & olere, nihil amplius in cibo sumere*. Dinon, & Auctor τοῦ Μαγικοῦ docent, Magos sibi exteriorem cultum, & auri usum interdixisse; habuisse vestem candidam, lectum humum, escam olus, caseum, & panem: arundine pro baculo usos, qua summa præfixum caseum ori applicantes comedisse. Et Sozomenus Hist. Eccl. l. 2 c. 13. ait, Magos Societatis suæ Præfectum habuisse, quem Μέγαν Ἀρχιμάγον, Magnum Archimagum ipse vocat. Et Clem. Alex. 3. Strom. *Certe Magis curæ est à vino, animatis, & rebus venereis abstinere.* Strabo l. 15. eos σεμνοῦ τινος βίου ζηλωτάς, *venerabilis cujusdam vitæ Æmulatores* appellat. Hæc autem à venereis perpetua abstinentia etiam mulieribus, quæ in Sacerdotium Solis, ut ait Justinus l. 10. sive Dianæ, ut Plutarchus in Artaxerxe scribit, legebantur, imperabatur. Ob quam certe sobrietatem, & castitatem, vitam in longos annos Magos produxisse, affirmat Lucianus in Macrobiis. Tantum in Perside ortos Magi in sua doctrina instituebant; alios vero nonnisi jubente Rege, ut notat Philostr. in Protagora; *Non solent Persarum Magi instituere eos, qui Persæ non sunt, nisi Rex jusserit*.

Quod ad Magorum occupationem, notat Laërt. in Proœm. primum cultum erga Deos habuisse, quibus sacrificia, quasi soli ab ipsis audirentur, offerebant. De justitia item verba faciebant, iniquumque arbitrabantur, atque impium igni sepelire: justum matri, & filiæ commisceri, ut in l. 23. docebat à Diogene laudatus Sotion. Moribus autem à reliquis hominibus, & præcipuè à Sacerdotibus Ægyptiis, (quibus antiquiores omnes faciunt, sicut & Gymnosophistis) discrepasse, asserit Herodotus l. 1. c. 140. Hi namque nullius animantis occisione se polluebant, exceptis iis, quæ Diis mactabant; Magi verò suis manibus, excepto homine, & cane, omne animal occidebant; imò inter se certabant, quis eorum plures formicas, serpentes, reptilia, & volucria plura occiderit. Notari hic dignum est, quod habet Plutarch. l. de Invidia, & Odio; propria cujus verba hæc sunt: *Persarum Magi Mures occiderunt, quos & odio habebant, dicebantque esse Dei indignantis animal: similiter omnes Arabes, & Æthiopes eos execrantur*. Et Cic. Tuscul. Quæst. l. 1. c. 45. Persarum in sepeliendo morem describens ait: *Persæ cera circumlitos condunt, ut quammaxime permaneant diuturna corpora. Magorum mos est non humare corpora suorum, nisi à feris sint antea laniata*.

Magorum Doctrina circa hæc omnis erat: primò Theologiam, & Physicam considerabat: Secundò, Divinationem: Tertiò, Cultum Deorum, & Sacros ritus, potissimum vero Magicos. Et Suidas quidem ipsos Theologiæ, & Physices peritos vocat: Laërt. eos de Essentia, & Generatione Deorum verba fecisse: & tandem Dion Chrysostom. eos naturarum peritos dixit.

Zoroastres Magus in sacro Persicorum rituum Commentario sic de Deo locutus est: *Hic est primus incorruptibilis, æternus, ingenitus, sine partibus,*

E 2 *omni-*

omnibus aliis dissimillimus , moderator omnis boni , donis non capiendus, bonorum optimus , prudentium prudentissimus , legum , æquitatis , & justitiæ parens , ipse sui doctor , physicus , & perfectus & sapiens , & sacri Physici unicus inventor . Idem Zoroastres, quem secutus est Plato, omnia in tria genera divisit, ut Pletho ex Plutarcho colligit , in Æterna scilicet , Æviæterna , & Corruptibilia,sive in Deum, Spiritus, & Corpora. Duos autem Deos ex Zoroastre Magos cognovisse, notat idem Plutarchus; unum bonorum opificem, quem verè Deum Horomazen vocabant ; alterum vero malorum autorem , quem Dæmonem , & Arimanium appellabant: & illum quidem luci, hunc autem tenebris; & ignorantiæ similem dicebant ; medium vero inter eos Mithram,quem veluti mediatorem credebant,cui votivas,& eucharisticas victimas immolabant, & Jovi quidem tauros integros, Mithræ vero , sive Soli, equos.

Divinandi , prædicendique ars, quæ Magos omnibus claros fecit, notatur præ cæteris à Laërt. ubi ait , eos περὶ πρόῤῥησιν ἀσχολεῖσθαι , circa prædictionem occupari . Et Strabo l.16. ait , magno in pretio habitos esse *apud Indos Gymnosophistas, apud Persas Magos, & qui Necyomantici, Lecanomantici,& Hydromantici dicuntur.* Ælianus Var. Hist. l. 2. c. 17. *Persicorum Magorum sapientiam tum alta complexam esse,quæ ipsis scire fas esset, tum etiam vaticinandi scientiam* , testatur . Et Lucianus in Macrobiis Magos vocat Γένος Μαντικὸν καὶ Θεοῖς ἀνακείμενον , *Genus Fatidicum , & Diis consecratum*. Eos autem ex noctis corporis vaticinasse, notat Velleius Paterculus l.2. 17. & ex portentis etiam, ut de Xerse narrat Valer. Max. l.1. c.6. Et Suidas : Μαγικὴν ταύτην εὗρον Μῆδοι , καὶ Πέρσαι· διαφέρουσα τῆς γοητείας, καὶ φαρμακείας αὐτῆς ; *Magicam hanc artem invenere Medi, & Persæ : differt autem à Goëtia , & Pharmacia ipsa :* Goëtia est species Magiæ , quæ fit per invocationem dæmonum maleficorum juxta sepulcra factam: Pharmacia vero per assumtum medicamentum .

Tertia Magorum disciplinæ pars , quæ circa sacros magicos ritus versabatur, unde à Platone Magia Θεῶν Θεραπεία , Deorum Cultus vocabatur , constat ex Herodoto l.1.c.131. & Strab. l.15. qui Magos , neque Templa , neque Aras, neque Statuas habuisse , testantur. Verùm cùm ex iisdem variis in locis constet, hæc omnia Magos habuisse , dicendum , Persas initio his omnibus caruisse; posteriores verò Persas hæc à Græcis , quibus commercio juncti erant , accepisse. Cujus sententiæ videtur Clem. Alex. in Admonit. ad Gentes, ubi de Magis ait; *Hos sub dio sacra facere , ait Dinon , sola Deorum simulacra ignem, & aquam putantes.* Et mox : *Non existimant , ligna, & lapides Statuas esse Deorum , ut Græci &c. sed ignem , & aquam , ut Philosophi ; attamen per multos annorum circuitus , humanæ formæ simulacra ab iis coli ostendit Berosus in 3. Chaldaicorum , cum hoc introduxisset Artaxerses Darii filius , Ochi nepos , qui primus Veneris Tanaidis simulacrum Babylone statuit* . Thomas Hyde contrà negat , Persas Igni divinum cultum tribuisse ; ut videre est in sua Hist. Persarum . Theodoretus vero Hist. Eccl. l.5. c.39. dicit , Magos à Persis vocari τοὺς τὰ στοιχεῖα θεοποιοῦντας , *Elementis divinitatem tribuentes* . Hic tamen Elementorum nomine Theodoretum Stellas intellexisse, notat Valesius ad cit. locum.

Subdit idem Herodotus , quod Persæ sacra facienti non licebat sibi privatim precari bona, sed communiter universis Persis bene precari, imprimis autem Regi. Sacrificanti Magus adstans (nullum enim Persis sine Mago legitimum erat sacrificium ; publica enim , privataque sacra omnia Magi obibant ; Hinc cit. Herodot. l.1. ἄνευ γὰρ δὴ τοῦ Μάγου οὔ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι ; *absque Mago sacrificia peragere apud eos nefas est*) Theogoniam , quam incantationem esse dicunt , accinebat . Hæc vox Θεογονία Carmen significat , in quo Deorum Genealogia continebatur . Apud Chaldæos tale , vel simile fuit Carmen in usu.

Peracto

Peracto sacrificio, ac carnibus adstantibus distributis, omenti partem flammis ad liquandum dabant in Deorum honorem, carmen interea accinentes. Quem Persicum in sacrificando ritum confirmat Catullus Epigrammate de Magis:

Gnatus ut accepto veneretur carmine Divos,
Omentum in flammis pingue liquefaciens.

Aliquando vero cæsas hostias totas igne absumebant; quod sacrificii genus *Holocaustum*, hoc est, *totum igne absumptum* Hebræis etiam in usu fuit. Varios Persarum sacrificandi ritus vide apud Herodotum, Xenophontem, Suidam, Apulejum, & ex his Brissonium de Regno Pers. l. 2. In locis editis sacrificia fiebant; quibus absolutis, nullas Diis victimæ carnes relinquebant; dicebant enim, Deum nihil velle præter hostiæ animam. Plura de Sacrif. Pers. vide apud cit. Herodotum, Brissonium de Regn. Pers. l. 2. & alibi; & Ammian. Marcell. l. 23.

Persarum Deos hos faciunt Herodotus, & Strabo, Jovem scilicet, per quem, iisdem testibus, omnem Cœli circuitum intelligebant; quem etiam Jovem sub nomine Beli, ut à Chaldæis acceperant, coluerunt; Solem, Lunam, Venerem, Ignem, Terram, Ventos, & Aquam: Laërt. vero Ignem, Terram, & Aquam tantum refert eos habuisse. Soli, testibus iisdem Herodot. & Strab. sacra faciebant, quem etiam Mithram ab ipsis Persis dictum fatetur idem Strabo, & Deorum maximum, ùt ait etiam Cyrus apud Xenophontem, ubi per eum jurat; & Hesychius addit, sanctissimum apud Persas Reges fuisse jusjurandum *per Solem*. Quod confirmat Claudianus l. 1. de Laud. Stilicon. ubi & vinum in sacrificiis Diis oblatum à Regibus Persarum, eorumque per Mithrem jusjurandum memorat his versibus:

Rex ipse micantem
Inclinat dextra Pateram, secretaque belli,
Et vaga testatur volventem sidera Mithrem.

Quam Pateram patria lingua Condy vocatam scribit Athenæus l. 11. Quæ autem, & qualia fuerint reliquorum Deorum Sacrificia, vide apud cit. auctores, Suidam, aliosque. Persæ suos etiam Reges ut Deos habebant, & venerabantur, Xenoph. Strab. 10. atque alii. Mos autem adorandi talis erat: Genu flexo, proni procumbentes in terram, fronte humum feriebant, ac terram osculabantur. Curt. 5. & 8. Val. Max. 7. 3. Joseph. 20. 3. Martial. 10. Epigr. 72.

Notandum denique, Persidem ad Magorum disciplinam addiscendam præter alios Græcorum adivisse Pythagoram, Democritum, Pyrrhum Scepticorum parentem, & Apollonium Thyanæum, qui à Magis quæ pertinent ad Deorum cultum, Animæ immortalitatem, & Μετεμψύχωσιν, per quam homines reviviscerent, cæteraque studia, quæ vitam respiciunt, didicerunt. Addam quod habet P. Jovius l. 13. Hist. Reges Persarum hodiernos Σοφὶς, Sapientes vocari, Deorumque interpretes.

Asiæ pars Arabia, quam etiam Sabæam dicunt à Saba filio Chusi, & Chami nepote, suos habuit populos ab antiquis temporibus eruditos, quos Cic. 1. de Divin. c. 41. & 42. auguriorum, & auspiciorum peritissimos vocat, & caussam hanc addit: *Arabes autem, & Phryges, & Cilices, quod pastu pecudum maxime utuntur, campos, & montes hyeme, & æstate peragrantes, propterea facilius cantus avium, & volatus notaverunt.*

Quis verò Sabæorum religionis, & disciplinæ autor fuerit, non bene constat apud autores. Multi cum Lactant. putant, Sabæorum religionem, sive potiùs superstitionem, originem duxisse à Chamo Noachi filio, qui maledictus à patre, & expulsus, in Arabia consedit: Lactantii verba sunt de Sabæa gente: *Hæc prima fuit gens, quæ Deum ignoravit; quoniam princeps ejus, & conditor cultum Dei à patre non accepit, maledictus ab eo.*

In

In hoc, quod rationi consonum est, fere omnes conveniunt, Theologiam, cum reliquis disciplinis, à Chaldæis, penes quos utpote ab Hebræis accepta sanior erat, ad Persas, & ex his ad Sabæos populos sibi finitimos, corruptam tamen, promanasse. Hinc mirum non est, si Plinius in Arabia Magos memorat, & Ptolemæus in Arabia Magorum sedem collocet. Porphyrius quoque in Vit. Pythag. ipsum præter alias regiones, quas discendi caussa lustravit, in Arabiam quoque ivisse, & cum Rege vixisse testatur.

De Sabæorum *θρησκείᾳ* pauca quidem, & forsan à scriptoribus corrupta haberi possunt. Narrat Maimonides, eos Stellas pro Diis habuisse, Solemque Deorum principem summum Dominum, & Dominum Boni appellasse; Deosque duplici ritu, diurno scilicet, & menstruo coluisse. Atque hinc factum est, ut primum diem Soli, secundum Lunæ, tertium Marti, quartum Mercurio, quintum Jovi, sextum Veneri, & septimum Saturno dicaverint. Verùm Joh. Seldenus testatur, primos Chaldæos tempus in dierum hebdomadas pro Planetarum numero divisisse. Quis autem cultus mensium Diis dicatorum, & qualis fuerit, lege apud Rabbinos, qui de his scripserunt; potissimum verò doctiss. Joh. Spencerum, qui de Sabæis fusè, ac doctè nuper egit l. 2. de Legib. Mosaicis.

CAPUT IV.

De Sectis Indorum.

OMnis Chaldæorum, Persarum, & Assyriorum sapientia, quam à Noë, ejusque filiis, orientalem terræ plagam peragrantibus, profectam probavimus, hinc inde per universos terræ populos propagata, Indos quidem ad Orientem, Ægyptios verò, Phœnices, aliasque nationes ad Occidentem erudivit. Unde ex una hac Chaldæorum doctrina variæ apud diversas nationes Philosophantium sectæ ortæ sunt.

Et primo Indos Philosophiam docuerunt GYMNOSOPHISTÆ, ut tradit autor Magici, Sotion apud Laërt. Strabo, Clemens Alex. Apulejus, Solinus, August. aliique. *Gymnosophistæ* autem dicti sunt quasi *Nudi Sapientes*. Horum duplex genus præter alios, Strabo l. 15. & Clem. Alex. 1. Strom. faciunt, BRACHMANES scilicet, & GERMANES, sive, ut Alex. ait, Sarmanas, inter quos HYLOBII etiam sic dicti quasi Sylvicolæ, quòd in Sylvis viverent, numerantur.

BRACHMANES apud Indos maximo honore habiti, quia eorum doctrina meliori ordine tradebatur. Hi infantibus in cunis; imo antequam nascerentur, eorum matribus, Præceptores dabant, ut optime erudirentur. In Sylvis prope urbem habitabant, ubi nimia frugalitate, summa continentia, continua mortis meditatione, seria semper, & de virtutibus meditantes, & colloquentes vivebant; quare eorum vita continua mortis meditatio, & ad ipsam præparatio erat. Eorum doctrina parum, aut nihil à Græcorum doctrina discrepabat; hi namque ab illis multa mutuati sunt. Mundum non ab æterno fuisse, sed in tempore, qui tamen aliquando finem habiturus esset, eumque figuræ rotundæ, putabant. Deum Mundi Creatorem, & Gubernatorem sua Majestate Universum replere credebant. Animas immortales, easque vel æternum felices, vel æternum infelices ponebant. Aquam rerum omnium principium esse dicebant; & præter quatuor illa communia Mundi Elementa, quintum corpus esse quoddam, ex quo Cœlum, & Astra formata sint. Notat Phil. 7. vit. Apoll. quòd *Brachmanes ad Philosophiam suam neminem admittebant, qui non antea se novisset.*

Cele-

Celebris inter Brachmanes fuit Buddes, quo Præceptore usus est Manes Persa, suæ sectæ conditor, ut autor est Suid. Clem. Alex. aliique. Hujus præsertim meminit Divus Hieronymus l. 1. adversus Jovinianum, ubi ait, eum uti Deum honoratum; *Quem è latere suo Virgo dicebatur generasse*. Quæ fabula orta videtur ex historia de Adamo, ex cujus latere nata Virgo Eva.

Præter alia Brachmanarum, aliorumque Indiæ populorum dogmata, maximum illud erat Παλιγγενεσία Regeneratio, seu animarum in muta animantia, boves præcipuè, transitus; unde apud eam gentem bobus, referente Sacchino l. 5. Hist. Societ. Jesu, & Maffejo lib. 1. Rer. Indic. non minus quàm auro pretium erat; imo Deum ipsum, sive Dæmonem sub Bovis figura, sicut Ægyptii Apin, adorabant.

Clem. Alex. Strom. l. 3. sic nobis Brachmanes describit: *Brachmanes quidem neque animatum comedunt, neque vinum bibunt; sed aliqui quidem ex iis quotidie, sicut nos, cibum capiunt, nonnulli autem ex ipsis tertio quoque die, ut habet Alexander Polyhistor in lib. de Reb. Indic. mortem autem contemnunt, & vivere nihili faciunt: credunt enim esse* Παλιγγενεσίαν, *Regenerationem: aliqui autem colunt Herculem, & Panem. Qui autem ex Indis vocantur* Σεμνοὶ, *hoc est, Honesti, & Venerandi, nudi totam vitam transigunt: ii veritatem exercent, & futura prædicunt, & colunt quandam Pyramidem, sub qua existimant alicujus Dei ossa reposita. Neque verò Gymnosophistæ, & qui dicuntur* Σεμνοὶ *Venerandi, utuntur mulieribus: hoc enim præter naturam, & iniquum esse existimant: qua de caussa seipsos castos conservant. Virgines etiam sunt, quæ dicuntur* Σεμναὶ, *hoc est Veneranda. Videntur autem observare cœlestia, & per eorum significationem quædam futura prædicere.* Hactenus Clemens.

Inter alios, qui Indos Sapientiæ amore adiverunt, sunt Democritus, ut refert Ælian. Pyrrho Eleus, Scepticorum pater, & Anaxarchus, quibus Alexander Polyhistor Pythagoram adnumerat lib. de Symbol. Pythagoric. ipsum enim fuisse discipulum Nazarati Assyrii, & audivisse præter Gallos etiam Brachmanas testatur. Quod etiam confirmat Apul. l. 2. Florid. *Brachmanes sapientes viri sunt*, &c. & mox: *Brachmanæ Pythagoræ contulerunt pleraque Philosophiæ ejus; quæ mentium documenta, & corporum exercitamenta, quot partes animi, quot vices vitæ, quæ Diis manibus pro merito suo cuique tormenta, vel præmia.*

GERMANES verò HYLOBII, seu Sylvicolæ, qui Indis maximo etiam in honore erant, arborum frondibus, & fructibus vescebantur, earundemque corticibus pudenda tantum tegebant (cætera namque nudi, unde & Gymnosophistis commune nomen factum est) omni Venere, vinoque abdicato, in id summè incumbebant, ut optima Moralis dogmata addiscentes, populo, & Regibus consilia traderent, omnibusque prodessent. Inter Germanes Medici potissimum honorati, qui summa frugalitate viventes, morbos omnes potiùs victûs ratione, quàm remediis fugabant.

Cæterum hi Philosophi summæ suæ austeritatis, & patientiæ specimen Alexandro Magno Indos subjuganti dederunt, dolores, & ærumnas sustinentes. Eorum enim quidam ad terram prostratus, & solis ardores, & pluvias fortiter sustulit: quidam verò per totam diem uni tamen pedi innixus, altero triangulare ligni fragmentum sustentabat. Eidem etiam imperterriti dicere solebant: *Traduces quidem corpora de loco; animas autem nostras non coges facere, quæ nolumus. Ignis est hominibus maximus cruciatus, eum nos contemnimus.* Hinc Cic. 5. Tusc. de Indis hæc tradidit: *In ea tamen gente primùm ii, qui Sapientes habentur, nudi ætatem agunt, & Caucasi nives, hyemalemque vim perferunt sine*

sine dolore; cumque ad flammam se applicuerint, sine gemitu aduruntur. Et Plin. l. 7. c. 2. *Philosophos eorum, quos Gymnosophistas vocant, ab exortu ad occasum perstare contuentes solem immobilibus oculis: ferventibus arenis toto die alternis pedibus insistere*. Et l. 6. c. 19. *Quintum genus celebratæ illic, & prope in religionem versæ Sapientiæ deditum, voluntaria semper morte vitam accenso prius rogo finit*. Vide Clem. Alex. Plinium, Platonem, Eusebium, aliosque.

Tandem illud addam, quod Hylobiorum quidam Alexandro dicere solebat, homines olim in abundantia omnium voluptatum, & deliciarum, & ab omni dolore immunes vixisse; sed cùm hac felicitate abusi fuissent, Jovem eos doloribus, ærumnis, & laboribus damnasse. Quod ex Historia primi hominis, ante peccatum in Paradiso voluptatis feliciter viventis, post culpam verò laboribus damnati, ortum habuisse videtur.

Sectam hic addam Persarum inter Indos habitantium, qui præter summum unicum Numen, septem primarios ministros, seu Imperatores statuunt: Primum horum dicunt Hamasda, homines ad vitæ honestatem impellentem: Secundum Bhamam, qui brutis, & aquatilibus omnibus præest: Tertium Ardibesth, qui curam ignis habet, ne exstinguatur: Quartum Sarywaër, qui in metalla potestatem habet, & mineralia; unde peccatum putant, mineralia sordibus commista relinquere: Quintum Espander, qui de agrorum, tellurisque conservatione curam habet: Sextum Aawerdath, maris, & aquarum omnium munditiei conservandæ intentum: Septimum denique Ammadaeth, arborum, fructuum, & herbarum calamitatem avertentem. Hos autem omnes nullam vitæ, & necis in animalia potestatem habere, ajunt, sed tantum summo Deo propriæ administrationis rationem reddere. His autem inferiores statuunt ministros 25. quorum singulis peculiaris cura demandata est. Videatur Varenius de Japonens. p. 301.

Hæc eadem secta animas hominum immortales statuit; easque à corpore separatas per ministrum Dei Saroch duci ad judices Mearesum, & Saros, ut actiones vitæ ad libram examinentur, sique bonæ malis præponderent, Deo associari, cumque eo lætas esse ajunt; sin contra, à Diabolis, qui libræ adstant, abripi ad infernum ad ignis cruciatus, per mille annos duraturos: deinde verò post Mundi Παλιγγενεσίαν in ipsum redituras credunt. Ejusdem quoque opinionis sunt Japonenses Sinis vicini, qui ipsam à Xaca, & Amida exceperunt: quique Mundi Παλιγγενεσίαν, & animarum ab inferis exitum post singulos mille annos credunt.

Sectam aliam fuisse, Aristoteles refert, quæ CALLANORUM dicebatur; de qua sic Cunæus de Rep. Hebr. l. 1. c. 4. *Portentosum est, & cum summa inscitia conjunctum, quod Aristoteles apud Clearchum autumavit, Judæos esse ab Indiæ Sapientibus propagatos, sed nomen mutavisse, quippe Philosophos illos, qui apud Indos* CALLANI *appellantur, in cava Syria Judæos dici. Pudet me anilitatis, adeo hoc nihili est*. Verùm hæc Callanorum secta dici forsan potuit à Calano, celeberrimo Gymnosophistarum philosopho, cujus meminit Plutarchus in Alexandro, ubi refert, Onesicritum Cynicum ab Alexandro missum, ut Calanum ad se venire rogaret. Plutarchi verba l.c. sunt: *Ajunt, Calanum quàm superbe, & aspere jussisse ei, ut posita veste audiret se nudus: alioqui non congressurum cum eo se, ne si à Jove missus esset quidem: Dandamim egisse placidius, ac de Socrate, &c.* Et paullò post: *Calanum autem, ut ad Alexandrum proficisceretur, Taxiles induxit. Sphines vocabatur; sed quia sermone Indico Cale pro Salve salutans obvios compellaret, Calanus est à Græcis nominatus*. Et paullò post: *Eadem tempestate Calanus, cum aliquandiu alvi fluore laborasset, rogum postulavit sibi strui; ad quem postquam est equo delatus, Deos precatus, libamina sibi ipse infudit, capillisque suis rem divinam fecit. Inde rogum*

gum conscendens, assistentes Macedonas complexus est, rogavitque lætum ut diem illum transigerent, & cum Rege perpotarent. Illum ipsum brevi ait Babylone se revisurum. Ita fatus decubuit, &c.

Idem Plutarchus loco citato Alexandrum narrat cum Gymnosophistis disputasse, acresque ad resolvendum quæstiones eis præbuisse; cujus verba sunt: *Ex Gymnosophistis, qui præcipuè Sabbam ad defectionem impulerant, & plurimum fatigaverant Macedones, decem acres ad respondendum, & contractos habitos, cepit. His quæstiones obscuras posuit, necem denuncians primo, qui parum rectè respondisset, inde ordine reliquis: Unum natu maximum dedit judicem; primus interrogatus, vivos ne plures esse, an mortuos censeret? vivos ait; neque enim jam esse eos, qui mortui sunt. Secundus, terram, an pelagus grandiores gigneret belvas? terram, quippe hujus, inquit, pelagus portio est. Tertius, quod animal callidissimum esset? quod hactenus, inquit, homo non cognovit. Quartus requisitus, quamobrem Sabbam ad rebellionem concitasset? responsum dedit, quo honeste viveret, aut malè periret. Quintus rogatus, diem, an noctem putaret fuisse priorem? Diem, ait, uno die. Adjecit autem, cùm id Rex admiraretur, implicatarum interrogationum necesse esse, ut essent implicatæ responsiones. Ita progrediens sextum percunctatus est, quemadmodum quis maximum se efficiat? Si potentissimus, inquit ille, nec formidabilis esset. Ex reliquis alius rogatus, quemadmodum ex mortali quis Deus evadat? si quid fecerit, inquit, quod facere denegatum sit homini. Alius de vita, & morte, utra valentior? respondit, vitam, tam multa tolerantem mala. Postremus, quatenus hominem vivere deceat? eatenus, dum mori, quam vivere non censeat præstare. Ita tandem versus ad judicem pronunciare jussit sententiam. Qui quum alium alio dixisset segnius respondisse: ergo tu, inquit, primus moriere, qui ita decernis. Minime vero, Rex, inquit ille, nisi tu mentiaris: qui primum dixisti, interfecturum te illum, qui pessime respondisset. Hos igitur muneribus honoratos dimisit.*

CAPUT V.

De Sinensium Sectis, & primo de Confutio, & Xaca.

IN ulteriori Asiæ parte Orientali situm est vastissimum & antiquissimum Sinarum Imperium, quod vulgò China appellatur, Tartaris, Japonibus, aliisque nationibus conterminum: cujus primus Imperator à Chinensibus Historicis Fohi traditur, quem ante Christum natum 2952. in Thronum ascendisse volunt. Quod ut Sacrorum Bibliorum historiis concordet, Vallemontius in tom. 2. Element. Hist. l. 5. supponit, Sinensium Fohi fuisse nostrum Noë.

In hoc igitur vastissimo, & antiquissimo Imperio, & proprie in Oppido Leuyè prope Civitatem Ki seu in Provincia Xanton natus est anno ab O.C. 3233. & ante Christum natum 771. ut vult cit. Vallemont. sive 551. ex computatione Trigaldi, omnium Philosophorum Sinensium Princeps CONFUTIUS, quem Sinensium Socratem vocat, & probat Franc. Mothæus Vayerius in Tract. de virtutibus Paganorum; & primo quidem quòd Confutius circa id temporis mortuus sit, quò Græcus Socrates natus est, itaut eodem seculo & Sinæ Confutium, & Græcia Socratem viderit. Deinde verò quod Confutius, non secus ac Socratès, reliquis scientiis contemtis, Moralem tantum & exercuerit, & auxerit; itaut de ipso illud Ciceronis in Socratem jure dici posset, quod Moralem Philosophiam è Cœlo devocaverit.

Enimverò licet ipse propter suam Philosophiam, & morum probitatem maximo apud Sinenses in honore haberetur; itaut Mandarinorum unus (sic Sinenses Regni Magnates, penes quos Reip. regimen est, vocare solent) esset, omne tamen Reip. regimen deponens, propterea quòd ipsam ex vôto gubernare propter Imperatoris potentiam non posset, ad Philosophiam publice docendam se contulit; cujus omnia fere dogmata ad familiarum quietem, & publicam tranquillitatem stabiliendam tendebant; potissimum verò ad optimam puerorum educationem, & maximam patribus in filios autoritatem inducendam, ex qua deinde filii Regiæ dominationis jugum portare edíscerent. Hic omnium Philosophorum, qui ipsum præcesserant, morales sententias collegit, & in 4. volumina redegit, quibus ipse quintum suarum addidit. Sinenses ejus Philosophiam tanti faciebant, ut nec minimum ipsius dogma vel Imperatores immutare possent. Nemo etiam Sinensium Doctoratus lauream consequi potest, nisi in Confutii Philosophia prius approbatus. Confutio maximos honores à Sinis tribui, omnes fatentur: sed an statuam quoque erexerint, dubium: Affirmat Trigautius l. 1. Exped. Sin. c. 10. Martinius verò l. 4. Hist. Sin. p. 132. ait; *Statuam illi non efformant, sed solum nomen literis aureis exaratum Academiæ fronti superimponunt, cui honores habentur, qui vivis magistris solent.*

Fuit præterea ex Regno Siam insignis Philosophus, in Metaphysicis præcipue magnus, nomine XACA; cujus Philosophiam, ut refert P. Borry, Orientales omnes & amplexati, & admirati sunt. Hic Mundum ex nihilo creatum, & in nihilum rediturum putavit. Unum reale rerum omnium Principium, sive unum Cœli, & Terræ Creatorem credidit; qui bonos gloriæ suæ præmio, malos verò Inferni pœnis afficeret. Quoad Moralia verò, humanam felicitatem non in aliquo bono positivo, sed tantum in bono negativo, hoc est in nuda privatione omnium malorum, sive in pura negatione omnium incommodorum, posuit.

Sinarum libri tres Orbis Terrarum sectas numerant. (sic enim vocant Regnum suum una cum adjacentibus Provinciis; alias enim non norunt) quarum primam Literatorum, alteram Sciequia, tertiam Lanzu vocant, seu, ut P. Martinius, Philosophicam, Idololatricam, & Epicuream. Ex his tribus aliquam Sinæ omnes, & reliqui populi contermini, qui Sinensium Characteres habent, profitentur; quales sunt Japones, Choriani, Tonchini, & Cochinchinenses.

Literatorum secta, seu Philosophica, Sinensium propria, & omnium antiquissima, inter reliquas & re, & autoritate eminet; penes hanc enim est Regni regimen, quæ & pluribus etiam libris abundat: soli namque Philosophi ad Remp. administrandam admittuntur. Hæc sui Institutorem Confutium jactat, qui Sinensium quoque Mercurius dicitur. Et quidem sicut Ægyptii Sapientes ex institutione sui Thoyt, seu Mercurii, unum Deum, quem Hemepht vocant, colunt; ita hi Sinenses Philosophi unum Numen adorant. Notandum tamen hic est, quod habet cit. Martinius, hos Philosophos fateri, se Supremi hujus Numinis Essentiam, & Naturam, & modum, quo colendus sit, ignorare; unde melius putant omnem cultum omittere, quàm in illo errare: quare nullas illi preces, nullos ritus, aut cæremonias exhibent; nullam ipsius imaginem habent, eo quod sub humano sensu Deus cadere nequeat.

De hoc autem Supremo Numine sic P. Trigautius in Expeditione Christiana ad Sinas: *Hinc asserunt, Regi Cœlorum sacrificandi, eumque colendi munus ad solum Regem spectare: Ad hunc finem Rex duo habet Templa sane magnifica in utraque Regia, Nanquinensi, & Pequinensi; Cœlo dicatum est unum, Terræ alterum: in his olim ipse per se litabat, nunc in ejus locum Magistratus gravissimi, quos Magistratus Rituum vocant, successere; Cœloque, & Terræ, non secus*

ac

ac Ægyptii Osiridi, & Isidi, boves, & oves magno numero mactant, aliosque multos ritus exhibent. Porro proprium Literatorum Fanum est ipsius Confutii, Sinensium Philosophorum Principis; id ei per leges in qualibet Urbe construitur eo in loco, qui est supra Ludum literarum: id magno sumtu consurgit, & contiguum habet Palatium ejus Magistratus, qui primum literarum gradum consecutis præest. Et paullò post: *In hoc Fanum novilunio, & plenilunio quolibet conveniunt Magistratus omnes Urbani cum renunciatis Baccalaureis, Magistrum solitis genuflexionibus, & inclinationibus, cereis etiam, & suffitu veneraturi.*

Hujus itaque sectæ Asseclæ nihil spectant magis, quàm justum, & perfectum Reip. regimen, virtutumque Moralium exercitationem. Tractat hæc de Cœlo, Terra, & Homine, tamquam de iis, in quibus omnium rerum cardo versatur. De Cœlo, & Terra scientia merè naturalis est, ubi de rerum principiis, de generatione, & corruptione, de motibus Cœlorum, siderum, & de Astrologia utraque, de agris demum, agrorumque mensura, &c.

De Homine verò scientia tota est, quæ ad mores spectat; quatenus scilicet homo est sociale animal rationis, & regiminis capax. In eo præcipui ordines, seu tituli quinque: Primus Patris & Filii est, in quo de Obedientia miranda magis, quàm imitanda proponuntur. Secundus Uxoris, & Mariti, ubi de ipsorum differentia, de connubiis, &c. Tertius est Regis, & Subditorum, ubi de Fidelitate, & paterno Regis erga suos amore. Quartus est Amicorum, ubi de Amicitia. Quintus de Fratribus, ubi de majoris amore, & minoris obsequio.

Deinde docet ter mille miros ritus, seu præcepta, ad urbanitatem, bonos mores externos, modestiam, circumspectionem, & similia spectantia. Prudentiam, Pietatem, Fortitudinem, qua nos ipsos vincimus, multis, ac egregie laudat; Justitiam, ac virtutem illam, qua alios metimur ex nobis, seu nobiscum conferimus, illud scilicet, *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*, extollit, ac commendat, in eaque summam perfectionis consistere, docet.

De futuris hæc secta minime sollicita est, nec de iis disputat, ea potissimum persuasa ratione, quod nec ea, quæ ante oculos sunt, & coram videt, recte ordinare, aut intelligere possit. Virtutes omnes tum internas, tum externas sedulò colendas docet, idque faciendum propter ipsum virtutis bonum, seu propter se, nullo alio spectato fine: *Fac*, inquiunt, *virtutem absque eo quod aliud expectes præmium: ipsa sibi nimis sufficit: nil hac in orbe pulcrius*. Aliaque præclariora in horum Philosophorum libris sunt, quibus nec antiqui illi nostri Philosophi unquam cogitarunt vel paria, vel meliora. Hanc sectam etiam vicini populi sequuntur, ut Choriani, Cochinchinenses, & alii. Confutii Philosophiæ Compendium vide in Hist. Sin. l. 4. p. 129.

Secunda Sinarum Secta, seu Idololatrica, respondet Philosophis Ægyptiorum, & Sciequa, Omyto, Xekiao, Foekiao, vulgo Amida, & apud Japonenses Sciacca, Xaca, & Amidabu vocatur, cujus auctorem Xaca facit Martinius. Hanc autem si diligenter discutiamus, ab iis Gymnosophistis, Brachmanibus, Persis, Bactrianis, qui Indostanis intercapedine continebantur, profectam, in Chinam deinde Colonias misisse, ex dogmatis eorum facile patebit.

Multitudinem Mundorum hæc credit: Metempsychosin, seu animarum in bruta post mortem transitum, omnem denique Pythagoræ Philosophiam profitetur. De hac Secta ita P. Martinus Martinius in Atlantis China: *Xekiao Secta est, quam nostri putant, primo post Christum natum in China introductam. Metempsychosin admittit, duplex est, interna una, externa altera: hæc idola colit: Animarum Transmigrationem post mortem in peccatorum pœnam docet; ab omni, quod vixit, perpetuo abstinet; ridicula lex, & ab ipsis sequacibus sacrificulis passim explosa; necessaria tamen ab ipsis judicata ad ru-*

rudiorum à vitiis abstractionem, & virtutum incitamentum. Interea Metempsychosin præclaræ putant Philosophiæ moralis partem pulcherrimam, dum spectat passionum, pravarumque affectionum omnimodam vacuitatem, atque victoriam; hæc dum obtineatur, in animalia, prout illorum affectibus fuerunt homines obnoxii, migrare perhibet. Nihil præmii, nihil pœnæ post mortem agnoscit, nisi vacuum: nihil in hac vita veri esse vult, nisi prout à nobis apprehenditur, idemque bonum, & malum esse respectu diversorum.

Barbam, & cæsariem continuò radunt: in montibus, & speluncis contemplationi vacant: eorum templa plena sunt immanibus idolorum monstris æreis, marmoreis, ligneis, luteis; itaut adyta Persarum diceres. Hujus sectæ Philosophi 4. Elementa admittunt, secus ac Sinæ reliqui, ex quibus Elementarem Orbem compositum volunt. Hæc eadem Secta, ex Trigautio l. 1. Epedit. Sin. c. 10. certum Triadis modum inducit, quo tres Deos in unum Numen coalescere fabulantur.

Tertia Sinensium Secta, quam ipsi Lanzu appellant, orta est à Philosopho quodam Confutii coævo, quem 80. annis in matris utero, priusquam nasceretur, gestatum dicunt, unde eum Lanzu, hoc est, Philosophum Senem appellant. Hæc Paradisum pollicetur; imo in suis Templis quorundam effigies exponunt, quos ad Cœlos volasse credunt. Ad hanc rem consequendam exercitationes quasdam præscribunt, positas in vario sedendi ritu, certisque precationibus; imo etiam pharmacis, quibus spondent, una cum Divorum suorum favore, vitam in mortali corpore longiorem. Hujus Sectæ asseclarum speciale munus est Dæmonas impiis precationibus, & certis ritibus exorcizatos, domibus pellere. Imbres quoque se daturos, & propulsuros, pro necessitate, promittunt.

Verùm P. Martinius hanc Sectam Epicuream vocat, utpote ea, quæ post mortem nihil esse asserens, in voluptate felicitatem ponit; longam vitam, imo & immortalem per medicinam promittit, multasque ad comparandas, augendasque voluptates artes invenit. Ex hac Magi quidam sunt, & Astrologi, qui omnium maximè Christianæ Religioni infestissimi sunt. Videantur, præter alios, PP. Jesuvitæ Martinius, Kirkerius, Trigautius, & Borry, ex quibus hæc de Sinarum Sectis adnotavimus.

Aliter tamen P. Carolus Gobien ejusdem Societatis in Præfat. suæ Hist. de Sinensium Imperatoris Edicto pro Religione Christiana, sentire videtur, dum ait, quatuor esse Sinensium Philosophorum Sectas; quarum primam eorum facit, qui potius cultu Majorum, quàm caussa pietatis, unum Supremum Spiritum Omnipotentem, & Æternum in Mundo agnoscunt, qualem fortasse à primis Monarchiæ seculis eorum Majores sub nomine Sciam-ti Domini Cœlorum adoraverunt. Horum numerus minor est, quamvis Imperator hujus melioris, & prudentioris Sectæ caput sit; sæpius enim ipse in Templis sacra offerens testatus est, se tantum huic Summo Numini litare, non idolis, & fabulosis illis spiritibus, quos populus sibi finxit.

Secunda, quæ & Prædominans dici posset, est Recentiorum Philosophorum, qui in natura nihil præter ipsam naturam agnoscunt, quam altissimum Mundialis Ædificii culmen appellant: hanc autem naturam definiunt: *Principium Motus, & Quietis*. Universam Mundi Machinam à Suprema Ratione, quam Li vocant, gubernari, inquiunt, eamque caussam esse omnium mutationum, quæ in ipsa accidunt.

Hujus Sectæ institutor fuit Philosophus quidam nomine Tsciò lien-chie, qui mortuus est anno Christi 1084. Hic sua dogmata æquivocis semper verbis exponebat: in quorum expositione etiamnum Sinenses interpretes laborant.

Du-

Duplicem hi in rerum omnium compositione materiem agnoscunt, Perfectam unam, tenuem, & subtilem, hoc est, quæ semper in motu sit; Imperfectam alteram, immobilem, & crassam; ambas tamen æternas, & increatas, infinitæ extensionis, & quodammodo infinitæ potestatis capaces faciunt, quamvis cognitionis, & potestatis privatæ sint. Ex ambarum mixtura quinque Elementa oriri ajunt, quæ prout varie miscentur, varia corpora producunt. Ex ipsis quoque partium Mundi varietas, stellarum motus, terræ quies, agrorum sterilitas, vel ubertas accidere creduntur.

Quamvis autem ipsi putent, omnia quæ in Mundo accidunt, necessariò sic accidere; credunt tamen, Mundum principium habuisse, & finem habiturum, post quem iterum esse incipiet, & sic fore, ut continuo, Phœnicis instar, Mundus reviviscat. Imo quidam ipsorum certam, & determinatam Mundi vitæ periodum statuit 129000. & 600. annorum; quem mysteriosum annorum numerum in 12. conjugationes, ad Mundi perfectiones imprimis necessarias divisit.

Hominem quoque formatum dicunt ex concursu utriusque materiæ, subtilis scilicet, & crassæ: eodem fere modo, quo Plantæ in insulis nondum notis, in quas nemo unquam semina portavit, nascuntur. Animam vero partem hominis puriorem ajunt, sed quæ una cum corpore intereat, donec cum eodem corpore casu uniatur, & reviviscat.

In moralibus vero rectius sentire videntur; Publicum enim bonum Sapientis scopum ponunt. Ut autem Mundi regimen assumant, hominesque felices reddant, oportet, ut ipsi prius sanctitatem adepti sint, quæ nonnisi per mortificationem passionum acquiri potest. Hanc vero Sanctitatem in eo consistere ajunt, ut actiones, verba, & cogitationes rationi conformentur. Id tamen non eò dicunt, quod animæ passiones ex sui natura malæ sint, si iis bene utamur; sed quia utplurimum animi tranquillitatem turbant: quare ipsas ita domare oportet, ut non effrænis libidinis impetus, sed recta naturæ dogmata villicentur.

Tertia Secta est Brachmanum, Bramenum, Braminum, Bramans (multifariam enim vocari solent) ab Indis eò advecta; gens enim est ex variis regionibus collecta, quod vel ipsum horum Sacerdotum nomen *Hoscian* testatur. Brachmani Sacerdotes tria potissimum summo cultu prosequuntur; Deum Fò, Legem, & Libros, qui particulares regiminis canones continent.

Physica eorum dogmata eadem fere cum dogmatis secundæ Sectæ sunt, nisi quod singulas mundi destructiones, & regenerationes post longiorem periodum absolvi arbitrentur. Moralis vero eorum Philosophiæ pars ad summum usque, & ultra Stoicorum sensus progreditur: nam eousque Ἀπάθειαν, Impassibilitatem, & Indifferentiam perducunt, ut nonnisi marmoreus homo eam adsequi posse videatur. Sapiens enim secundum ipsos, non solum passiones, sed nec etiam desideria nutrire debet; eòque solum omni studio contendere, ut nil velit, nil cogitet, nil sentiat, quod animi tranquillitati contrarium sit. Atque hic est, ipsi ajunt, profundus animæ somnus, omniumque suarum potentiarum quies: hæc continua sensuum suspensio: hæc tota hominis felicitas; sic enim ipse sapiens, & felix est, &, ut verbo rem absolvam, Deus est Deo Fo simillimus. Verùm reliquarum Sectarum Philosophi hoc tanquam impossibile considerantes, Brachmanes stultos reputant, quos etiam continuò persequuntur.

Quarta Secta est Religio Bonziorum, quæ ex ipsa China originem habuit. Hujus Sectæ Sacerdotes Sinicâ linguâ vulgò *Taossi*, hoc est, Legis Doctores nuncupantur.

Eorum Moralis ab Epicurea non distat. Spiritum tamen in nimia illa, & fe-

& fere impossibili Brachmanum ἀπαθείᾳ non immergunt, sed sufficit, si ab ardentibus desideriis, & passionibus se abstineant. Sapientis scopum Animi Tranquillitatem faciunt, quam solùm adipisci posse dicunt, si non aliis, sed nobis ipsis viventes, vitam ab omni cura, dolore, & sollicitudine alienam ducamus; & neque præsentia, neque nimis futura, quæ animi quietem plerumque turbare solent, sed tantum præsentia intueamur, iisque fruamur. Imo in ipsa animi felicitate inquirenda nos nimis sollicitos esse non debere, inquiunt, ne per violentum desiderium eorum, quibus ad bene vivendum indigemus, animus perturbetur. Omnis autem voluptas nulla debet cum sollicitudine permisceri.

Si quis autem eos interroget, cur uxorem ducant, quæ animi tranquillitatem fere semper turbare solet, respondent, quòd hac re attentius pensitata, ipsis visa sit uxor theorice quidem domi pessima res, practice vero eorum tranquillitati, & quieti haud contraria.

Sed ne præsentis vitæ felicitas mortis cogitatione amarescat, totos se Chymicæ Medicinæ dedere, per quam homines immortales se reddituros promittunt: unde mediis quibusdam remediorum formulis, & victus ratione singulis ætatibus accomodata, hominis vitam regunt. Sed quantum ex hac sollicita vivendi cupiditate animus perturbetur naturaliter, nemo est, qui non videat.

In Physicis à præcedentibus non discrepant, nisi in paucis quibusdam nominis potius, quam rei quæstionibus: hinc quidam eam cum præcedentibus confundunt. Sed aliarum Sectarum Sinensium, & gentium ipsis finitimarum opiniones quasdam hic apponam.

Secta est alia Indica, Samaradh dicta, quæ Sinicæ superstitionis vestigia sequitur. Hujus præcipuum dogma est, quod unus sit Deus, qui omnia condidit, & conservat, quem vernacula lingua vocant Parmiscer. Præter illum verò tria minoris dignitatis Numina statuunt, quibus divinum cultum, & certa munia adscribunt. Et primó quidem, quem Brama vocant, à Supremo Domino hoc munus assignatum putant, ut animas in hæc, vel illa corpora humana, vel bruta compellat. Secundo verò, cui nomen Bussiuna, demandatum censent, ut homines voluntatem Dei edoceat, atque ad ejus præcepta (quæ 4. libris descripta consignantur) hortetur; præterea ut agris fertilitatem indat, atque hominibus omnia ad vitam sustentandam suppeditet. Tertius denique vocatur Mais, qui tam hominum, quàm brutorum interficiendorum potestatem habet. Vid. Joh. à Twist. in Ind. Belgicè descripta.

Alia secta Mundum ex aqua, non secus ac Thales, initio conditum putat; quæ aqua vehementius agitata Cœlo quidem ex ampullis, & spumis, Terræ verò ex crassioribus particulis materiem præbuit. Si autem hujus sectæ fautores interrogentur, quisnam initio aquam exagitaverit, respondent, ut refert Jarsicus t. 2. p. 664. sponte ciendi vim ipsi inditam fuisse. Si autem rursus interroges, quisnam ipsi ciendi vim dederit, subrident, quasi plane non ultra quærendum sit.

Ex Idololatrarum secta originem traxit alia, quæ Mundum, & Mundi Conditorem, cum Cœlo, Terra, Hominibus, Brutis, Arboribus, & Plantis unicum, & continuum corpus conflare putat: cujus magni corporis singulæ res singula membra constituunt. Cum his Sinis Cochinchinenses etiam, referente Christophoro Burro Ep. de iisdem, idem sentiunt: ajunt enim, Mundum nihil aliud esse, quàm magnum quemdam hominem, seu Gigantem, cujus caput Cœlum est, oculi astra, pili arbores, plantæ, herbæ omnes, ossa metalla: Ath. Kircher. t. 1. Oed. Ægypt. Synt. 5. c. 3.

Quod

Quod ad opiniones verò præcipuas, notandum, Sinarum quosdam quinque Elementa stabilire, Aquam, Ignem, Lignum, Metallum, & Terram; ex quibus etiam quinque sapores provenire, ajunt; ex Aqua scilicet salsum; ex Igne amarum; ex Ligno acidum; ex Metallo acre; ex Terra denique dulce. Quæ Elementa quinque Planetis, quos in inferiora agere Sinæ animadvertebant, applicarunt; Saturno scilicet Terram, Jovi Lignum, Marti Ignem, Aquam Mercurio, & Veneri Metallum.

Sinæ, Chaos in rerum productione in duas qualitates divisum fuisse, docent, Yn, & Yang, Occultum scilicet, quod etiam Imperfectum; & Patens, quod Perfectum quoque vocant. Quomodo autem ex his duobus rerum Principiis cuncta nata, & perfecta sint; Signa etiam, seu Imagines, quas quatuor statuunt; Formas, quas octo; & Symbola, quæ sexaginta quatuor, vide apud Martinium Hist. Sin. l. 1. p. 5. & sequentibus.

Chaos autem hoc vocant Sinæ Ovum; cujus cortex in Cœlum, albumen in Aërem, & vitellum in Terram abiit; idque media nocte sub eo tempore, quo astra Cœlum exornantia solstitiali, brumalique revolutione vertuntur; eo autem ordine, ut primo Cœlum, deinde Terra, tum spiritus, postremo tandem homines exstiterint. Ejusdem quoque sententiæ sunt Cochinchinenses. Idem quoque aliæ nationes dixerunt; Phœnices enim pro Mundi Symbolo Ovum posuerunt in Orgiis, Libero Patri ab Orpheo institutis, teste Plutarcho in Symp. l. 2. quæst. 3. & Macrob. Saturn. l. 7. c. 16. Ovalem quoque figuram Mundo tribuit Sanchonisthon antiquissimus rerum Phœniciarum scriptor. Thebaidos quoque incolæ Deum mundi opificem repræsentare volentes, ore Ovum effundentem pinxerunt, per Ovum illud Mundum interpretantes. Ita etiam Ægyptii Kneph, hoc est, Creatorem Cœli; & Terræ pingebant, Zonam cum sceptro tenentem, & Ovum ex ore producentem. Idem significare videtur illud Orphei Ovum fabulosum, adnotante Plutarcho, quod in duas partes dissiluisse ajunt, quarum altera sursum elata Cœlum, altera verò deorsum Terram constituit. Unde notat Vergelius, Ova religioni inserta, & à multis gentibus in honore habita.

Circa hominis productionem quamvis varia sit Sinarum opinio, in hoc tamen omnes fere consentiunt, Puoncuum primum hominem fuisse: ipsum tamen alii è deserto prodeuntem, & ignorantiam suorum natalium confitentem faciunt; alii à Chao tanquam ex Ovo natum perhibent. Aristoteles etiam de Generat. Animal. 3. c. 2. hominum, quadrupedumque primam generationem ex Ovo, vel verme fuisse fatetur. Primum itaque hominem Sinæ dictum fabulantur Ovum, quod ex Ovo prodierit; cujus filium Oën appellant, Astronomiæ, & Literaturæ inventorem.

Præter Deum omnis boni Principium, Sinenses Dæmonem quoque sub varia animalium figura colunt, quem omnis mali autorem putant. Hinc ad mala omnia depellenda templa ipsi, & adorationes statuunt; non secus ac Romani Febri templa erexerunt, ne obesset. Dæmonis figura, dextera pugionem, sinistra solem tenentis, morientibus sistitur, ne noceat. Modus autem, quo adorari solet, talis à rerum Sinicarum scriptoribus traditur. Ante Idolum flexis genibus in faciem provolvuntur, & capite terram aliquoties ferientes, quicquid fructuum, aliorumque eduliorum allatum ab ipsis est, supra aram Idolo offerunt, ejusque pedibus subjiciunt. Idem [illegible] de quadam Japonensium secta tradit Vileba p. 47.

Japonii, & Tapujani idem quoque cum his Sinensibus sentire videntur, qui Numen duplex agnoscunt, Bonum unum, quod quia sponte benefacit, & neminem lædit, non adoratur; Malum verò alterum, quod ex eo quia iracundum, & cultum sibi præstare negligentes male perdat, adoratur, & invocatur. Ejusdem quo-

quoque sententiæ perhibentur Brasileenses à Lerio Hist. Navigat. in Brasil. c. 16. Ritus verò ; & cæremonias in hoc Diaboli cultu ab Indis observatas lege apud Lud. Barthema l. 2. *dell'Indie* c. 2. & Kirch. Oed. Ægypt. t. 1. Synt. 5. c. 4. Quæ autem sit Idololatræ sectæ de rerum gubernatione sententia , lege apud Mendoza l. 2. c. 2.

YeKing , teste Martinio Hist. Sin. p. 6. nil nisi Philosophiam Mysticam , Pythagoricæque persimilem continet : originem autem potissimum à Mercurio Trismegisto traxisse volunt; quem Theologiæ suæ mysteria per allegorias exposuisse , easque Surmobolum , & Thurronem in lucem protraxisse , ex Sanchoniath. autor est Euseb. l. 1. Πρæπαρ. c. 7. Philo Bibliensis Græcus , Sanchoniathonis interpres .

Symbolicæ hujus Sinarum Philosophiæ vestigia quædam in dicto YeKing reperiuntur . Tale est Symbolum illud, quo Confutius Incarnationis Dei mysterium præcognoscens , exposuit . Anno Imperii Kingi 39. forte Lu Regis venatores extra Occidentalem urbis portam animal rarum Kilin (quod Sinico idiomate Agnum Dei denotat) occiderant . Id cùm relatum esset Confutio , ingenti suspirio pectus concutiens ingeminavit : *Quis Te advenire , Kilin , dixit ? Quis Te advenire , Kilin , dixit ? jam jam doctrina mea extremum spectat , jam finem habet ; cùm Tu adveneris , &c.* Vid. Martin. Hist. Sin. pag. 131.

Quia tamen Moralis Sinarum Philosophia verè mirabilis est , præter ea , quæ supra de illa memoravi , pauca hîc etiam subnectere animus est . Sinæ igitur omnia bene vivendi præcepta ad sex capita reducunt . I. *Parentibus omnes obediunto* . II. *Superioribus honorem , & observantiam deferunto* . III. *Inter proximos , & vicinos pacem , & concordiam concilianto* . IV. *Liberos , ac Nepotes literis , & disciplinis honestis instruunto* . V. *Partes , & officia sua quilibet debite exsequatur* . VI. *Nemini ulla injuria irrogetur sive corporis læsione , sive adulterio , sive furto* . Quas leges singulis noviluniis , & pleniluniis præcones publici oppidatim per universum Sinarum Regnum paulo ante solis ortum magna voce recitare debent ; imò eædem ab omnibus etiam pueris addiscuntur .

Prima igitur inter Morales virtutes Cardinales dictas ex Sinarum mente Pietas est , seu obedientia ergà Parentes ; quæ Pietas ab ipsis definitur : *Ratio , sive modus bene amandi* . Imò tanta Sinarum erga Parentes observantia est , ut eorum mortem amictu lugubri ad triennium usque deplorent ; quo tempore nec conjugia ineunt , nec gradus , vel officia suscipiunt : locum quoque , cibum , supellectilem cum vilioribus permutant ; nec nisi in humili scamno sedent : officia etiam splendidissima deferunt , atque domum ad justa persolvenda se conferunt , Plutarchi illud imitati : Γονεῦσι τιμὴν μετὰ Θεοὺς πρώτην , καὶ μεγίστην , *Parentibus honorem post Deos primum , & maximum deferendum* . Vid. Longobard. Ep. p. 29.

Secunda est Fortitudo , quæ à Confutio , & Mentio in Internam , & Externam dividitur . Prima est , qua vir nihil formidat ; secunda , qua nil injustum , nil rationi absonum admittit : utrumque enim animi debilitatem indicat . Hinc veram Fortitudinem in moderatione affectuum Sinæ cum reliquis ferè gentibus reponunt .

Tertia est Justitia , quæ ab ipsis definitur : *Lex , seu convenientia rectè agendi* .

Ultima Cardinalium virtutum Prudentia est , quam Confutius per exactam rituum , & exemplorum cognitionem definivit . Sunt autem & aliæ quinque virtutes his ancillantes , & veluti ex his ortæ ; Veritas scilicet , Urbanitas , Beneficiorum grata memoria , Benevolentia erga bonos , & malos , amicos , & inimicos , & Modestia .

Tan-

Tandem pauca addam de Sinarum Characteribus, scribendi modis, Doctoratu, & similibus. In Characterum numero determinando non omnes conveniunt. Petrus Jarricus Thes. rer. Indic. t. 2. c. 17. quadraginta millia numerari posse ait. Mercator Atl. Maj. quinque millia. Athan. Kirker. Oed. Ægypt. t. 3. Theat. Hierogl. c. 2. p. 10. octoginta millia esse scribit, quibus instructus esse debet, qui ad summos Literatorum honores adspirare velit; ex quibus tamen tantum decem millia ad idioma perdiscendum sufficiant. M. Martinius Præf. Hist. Sin. sexagies mille, omnes figura, & significatione diversos asserit. Alii denique usque ad 120000. extendunt.

Scribendi autem modi quatuor numerantur. Primus est à dextra sinistrorsum, qualis Hebræorum, Chaldæorum, Syrorum, Arabum, & Ægyptiorum, teste Herodot. in Euterpe. Alter à sinistra dextrorsum, quem Græci, & Latini observant; & inter Orientales Armeni, Georgiani, & Æthiopes. Tertium βουστροφηδὸν nuncupant, quo scilicet ad modum bovum sulcos ducentium scribitur, incipiendo secundam, ubi prima linea desinebat. Qui mos antiquissimis Græcorum patuit; ut patet ex Pausania Eliacor. priori; qua etiam scriptura exaratæ erant leges Solonis. Quartus denique, & ultimus modus, quo à summo ad imum devenitur. Hoc usi sunt incolæ Taprobanæ, quæ est in Australi Oceano, teste Diod. Sicul. in fine l. 2. ubi ait: Γράφουσι δὲ τοὺς στίχους οὐκ εἰς τὸ πλάγιον ἐκτείνοντες, ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ἄνωθεν κάτω καταγράφοντες εἰς ὀρθόν. *Scribunt versus non eos in transversum extendentes, uti nos, sed à summo eos in imum rectà diducendo.* Quod scribendi genus non apud Sinas tantùm, sed apud plerosque Indos in usu est.

Præcipuum Sinarum studium circa Eloquentiam est, sed in scribendo potius, quàm eloquendo. Id Sinenses ipsi confitentur, sicut confessus est Doctor ille Sinensis, qui cupidus scire studia Europæorum, Matthæo Riccio ipsa exponenti (Mathesim namque, Aristotelicamque Philosophiam commentario, Sinica lingua exarato, & sæpiùs ab ipsis recuso, Sinas docebat) respondit: *Video, vos incipere, ubi nos terminamus*; Eloquentiæ scilicet studium notans, quod eos à puerili ætate ad senectutem usque occupatos tenet. Trigaut. l. 4.

Tres autem literarum gradus à Sinis conferuntur, quos cum Baccalaureis, Licentiatis, & Doctoribus nostris convenire ajunt Jarricus t. 2. Thes. rerum Indic. pag. 636. & N. Trigautius l. 1. Expedit. Sin. c. 5. quos gradus insignis quidam Literatus, Cancellarii quasi munere à Rege ornatus, confert, instituto prius examine satis rigoroso; quod præcipue in Thematis alicujus de Regno, & Rep. elaboratione consistit: tam arctis tamen includitur limitibus, ut vix vigesimus voti compos reddatur. Doctores verò creati insignes immunitates, privilegia, & honores accipiunt, proprio habitu, pileo, & aliis Magistratuum insignibus gaudent, & ad Reip. administrationem evehuntur.

Imperator Chingus, sive Xius, ut omnium Imperatorum, qui ipsum præcesserunt, famam extingueret, publico edicto omnes Sinicos libros exuri jussit. Sed tamen M. Martinius Hist. Sin. l. 6. p. 210. subdit, eum insigne dedecus, & infamiam apud posteros invenisse, unde famam præclaram quæsierat.

Coronidis loco hic notandum, quod Martinius asserit, se scilicet in Provincia Fokien imagines quasdam, Christianæ Fidei, ibi ab Apostolo Thoma, ejusque discipulis olim prædicatæ vestigia vidisse, Cruces scilicet pervetustas (qualis est ea, quam P. Alvarus Semedo Relat. Magn. Chin. Monarch. Part. 1. c. 31. refert, anno Christi 1625. in Civit. Siganfù, Metropoli Provinciæ Xensi in marmore spithamas novem oblongo, lato quatuor, & unam profundo insculptam, effossam fuisse, circa quam Christianæ Fidei dogmata Sinicis, & Syriacis characteribus inscripta erant; quæ fusius apud ipsum, qui Crucem in

 Sinis

Sinis vidit, & dogmata interpretatus fuit, videre est) Idolum triceps, quod seipsum considerat; tabulas duas, quarum una refert duodecim venerabiles senes, altera Feminam, quæ in ulnis infantem gestat, cum inscriptione quadam, quæ ipsam post partum Virginem asserit. Quas imagines Martinius ipse, ac plerique alii Sanctiss. Trinitati, Sanctis Apostolis, & Beatiss. Virgini simul & Matri applicant. Atque hæc de Sinis. Japon. Sectas vid. apud Xaver. in Ep. Ind. p. 68.

CAPUT VI.

De Phœnicum Philosophia.

PHœnicum Philosophia sacris libris conformis magis visa est, quia Phœnices ab Assyriis descendentes, Hebræis, penes quos omnis Sapientia erat, proximi habitabant. Phœnices itaque Syriæ populi, qui & Græcarum literarum inventores vulgò creduntur, Judæis contermini à Chanaan ortum ducentes, principaliorum Occidentalium Philosophiæ sectarum autores habentur. Pythagoras enim Italicæ sectæ pater, Pherecydis Syrii, hoc est, in Syria Asiæ parte, cujus Regio Phœnice est, discipulus fuit. Ipse autem Pherecydes cujus auditor fuerit, non constat; unde à Suida αὐτομαθὴς creditus est, dum ait: *Fama est, eum esse præceptorem Pythagoræ, sed à nemine institutum: exercuisse autem seipsum, cùm comparasset sibi reconditos Phœnicum libros.*

Thales quoque Jonicæ sectæ pater ex illustri Phœnicum familia, referente Laërtio, aliisque, ortus est: sed de hoc fusiùs in 3. libro agemus. Sic & Stoicorum secta a Zenone Citieate, hoc est in Citio Cypri oppido nato, ut testatur Laërt. Suid. & Cic. quod Phœnices, qui & Pœni dicti sunt, tenuere: unde Cic. 4. de Fin. Pœnulum, & Suidas Phœnicem ipsum appellant.

Phœnices Historiæ, ut tradit Joseph. l. 1. contra Apionem, à Phœnicum Sacerdotibus conscribi consueverunt; quæ verò ad Theologiam pertinebant, à solo Sanchoniathone Berytio (cujus elogium habet Porphyrius, & ex Porphyrio Euseb. Præparat. Evangel. l. 10. c. 9. & de quo supra nos quædam attulimus) scripta sunt; quæ tamen ipse ab Hierombal Sacerdote Dei Jevo, hoc est, Deo Hebræorum, quem ipsi Jeova appellabant, didicerat. Probabile tamen est, Phœnicas aliam Theologiam, & Philosophiam antiquitus habuisse, quàm quæ à Sanchoniatone in sua historia tradita est; licet hic Trojanis temporibus antiquior credatur.

Denique notandum hîc ex Eusebio, Phœnicas, & Ægyptios primos fuisse, qui Soli, Lunæ, & Stellis divinitatem tribuerunt; quorum cultum omnibus suis Coloniis præscripserunt.

CAPUT VII.

De Ægyptiorum Philosophia.

OMnis Africana Philosophia, ex Josepho Antiqu. Jud. l. 1. c. 16. in Ægyptiacam, Æthiopicam, & Lybicam dividitur. De quibus singillatim agemus. Et primo de Ægyptiaca.

Quamvis Aristoteles l. 1. de Philosophia, referente Laërt. in Proœm. Magos Ægyptiis antiquiores faciat; Ægyptiacam tamen Philosophiam antiquissimam fuisse,

fuisse, vel ex eo evincitur, quod Ægyptii Abraham, & deinde Josephum agnoverint Præceptores; & Moses ipse adhuc juvenis in omni Ægyptiorum Sapientia eruditus fuerit, ut habetur Act. Ap. c.7. Quamvis Ægyptii Vulcanum Nili filium Philosophiæ principia sibi aperuisse dicant.

Ægyptii Sapientes (seu Sacerdotes; hi namque omnem scientiam profitebantur, quosque Patriarcha Josephus, ut ad scientias, & præcipuè Mathematicas, ex necessitate dimetiendi, limitibusque signandi agros, quotannis ab inundante Nilo confusos, incumbere possent, vacare permiserat) variis apud autores nominibus insigniti sunt. Clem. Alex. 1. Strom. eos Prophetas appellat, quem multi quoque secuti sunt. Democritus Arpedonaptas, & idem Clem. & Euseb. eos Ægyptiaca voce Arsepedonaptas nominant. Suidas verò, cùm eos Γυμνὰς dixit, Gymnosophistas appellasse visus est.

Ægyptios Sacerdotes, referente Laërt. & Plutarch. Græci Philosophi petiere; in primis verò Thales, qui *Nullo præceptore usus est, nisi quod in Ægyptum profectus, ibi cum Sacerdotibus familiariter est versatus*, ut ait Laërt. Pythagoras quoque, Plato, & Democritus, ut testatur Cic. 5. de Fin. inquiens: *Cur Plato Ægyptum peragravit, ut à Sacerdotibus Barbaris numeros, & Cœlestia acciperet? cur ipse Pythagoras & Ægyptum lustravit, & Persarum Magos adiit? cur hæc eadem Democritus?* Ad antiquitatem etiam Ægyptiæ Sapientiæ, respectu tamen Græcorum, probandam conducit, quod habet Plato in Tim. ubi de Solonis in Ægyptum itinere verba facit; quemdam scilicet ex Sacerdotibus Ægyptiis grandem natu Soloni dixisse: *O Solon, Solon, Græci pueri semper estis, nec quisquam è Græcia senex. Quia juvenis semper vobis est animus, in quo nulla est ex vetustatis commemoratione prisca opinio, nulla cana scientia.* Iidem Ægyptii Sacerdotes Euripidem ad ipsos profectum, & ægrotantem, referente Laërt. in vita Platonis, marina aqua ablutum sanitati restituerunt; quare postea dixit:

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.

Mare proluit universa hominum mala.

Quin & dixisse ferunt juxta Homerum, Ægyptios omnes Medicos esse. Magnum siquidem antiquis temporibus Ægyptiorum Sacerdotum nomen fuit, Strabonis verò ætate, ut idem refert, prope nullum: *Hi enim Philosophiam, & Astronomiam exercebant, & cum Regibus conversabantur*, teste Porphyr. l. 17. de Abstinent.

Præter hæc sunt & alia veterum scriptorum testimonia, quibus aperte probatur, Græcos Ægyptum petiisse, ut ex Ægyptiis Sacerdotibus scientias fere omnes, quibus carebant, edifcerent: Sic enim de Pythagora in Ægyptum proficiscente Val. Max. l. 8. c. 7. *Ægyptum petiit, ubi literis ejus gentis assuefactus, præteriti ævi Sacerdotum commentarios scrutatus, innumerabilium seculorum observationes cognovit.* Et Divus August. de Ægyptiaca antiquitate in l. 18. Civ. c. 39. & 40. loquens, hæc habet: *Longe quidem ante Sapientes, vel Philosophos Græcos: sed tamen post Abraham, post Isaac, & Jacob, & Joseph, nimirum post ipsum Mosen.* Ubi Ægyptios etiam irridet, quod suarum scientiarum antiquitatem per centum mille annos jactant. Clem. quoque Alex. 1. Strom. Græcos Ægyptiis multum debere, fatetur, quod eos Scientias edocuerunt, & quòd *Democritus Morales libros scripsit Babylonicos. Dicitur enim Acicari columnam interpretatus esse, & suis scriptis inseruisse.* Et Jamblic. de Myst. sect. 1. c. 2. *Si quod Philosophicum dubium proponas, illud etiam determinabimus tibi juxta antiquas Mercurii columnas, quas Plato, & Pythagoras olim lectitantes, Philosophiam inde constituerunt.* Et Euseb. Præp. Evang. l. 10. pag. 480. Edit. Marcellian. id etiam evincit ex testim. Diod. Sicul. in Biblioth. Hist. l. 1. ubi hæc

 Dio-

Diodorus habet: *His autem à nobis bene dijudicatis, dicendum, quod quotquot apud Græcos glorificati fuerunt propter intelligentiam, & eruditionem, in Ægyptum antiquis temporibus advenerunt, ut legalium disciplinarum, & eruditionis, quæ ibi erant, participes fierent. Sacerdotes enim Ægyptii, &c.*

Inter præcipua Ægyptiorum dogmata hæc ab Hecatæo, & Aristagora, ut ex Laërt. habemus, referuntur: Mundum scilicet esse genitum, mortalem, & sphæricum: Materiam fuisse rerum principium: ex ea deinceps quatuor Elementa discreta, & plura animalia effecta: Deos esse Solem, & Lunam, illum Osirim, hanc Isin vocatos: Stellas esse ignem, quarum temperata commixtione cuncta super terram nascantur: Lunam deficere, cùm in terræ umbram incidit: Animum perdurare, & transmigrare: Pluvias ex aëris conversionibus fieri; & quæ sunt hujusmodi. Hæc eadem allegoricè etiam tradere solebant, rerum omnium principium Osiridi, Isidi, & Typhoni, hoc est, Soli, sive principio activo, Lunæ, sive principio passivo, & Mundo tribuentes; quæ Plato etiam, & Hesiodus imitati videntur. Videatur Cœlius Calcagninus l. 11. Epist. 1. de Oro Apolline, Plutarchus, aliique. Nugatoriè etiam dicere solebant, stellas jam quater cursus suos vertisse, & Solem bis jam decidisse, unde nunc oritur, ut ait Mela l. 9. Plutarchus lib. de Iside, & Osiride ait, Ægyptios duo rerum mundanarum principia agnoscere, omnis boni, & generationis unum, alterum omnis mali, & corruptionis. Ægyptii Philosophiam suam referre solent ad Isim, Osirim, Vulcanum, Mercurium, & Herculem, ut testatur Diod. Sicul.

Prima autem, & propria Ægyptiorum disciplina circa triplicem versabatur scripturam; Vulgarem scilicet, sive communem Ἐπιστολογραφικὴν, qua in Epistolis scribendis utebantur: Sacram, seu Sacerdotalem, Ἱερατικὴν, qua scilicet Ἱερογραμματεῖς, Scribæ Sacrorum in sacris scribendis utebantur; & Ἱερογλυφικὴν, sive Sacrarum rerum Sculpturam, quæ & ipsa variabat, ut pluribus ostendit Clem. Alex. 5. Strom. Quorum quoque meminit Porphyrius in vit. Pythag. Lucianus in Hermotimo, Cyrillus l. 9. adversus Julianum, Plutarchus de Iside, & Osiride, Jamblicus, aliique. Videatur præter hos Joh. Pier. Valer. qui speciale, & eruditum de Hieroglyphicis Ægyptiis Volumen confecit.

Et quidem Ægyptiaca Philosophia magna ex parte allegoriis occultari consuevit, quæ philosophandi ratio Ægyptiis propriam Philosophiam constituebat. Quem etiam docendi morem Christus Dominus servasse visus est, qui in Evangeliis ait: *Aperiam in Parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar*: & alibi in eisdem Evangeliis de Christo sic dicitur: *Jesus in Parabolis loquebatur ad turbas*. Videantur Ægyptiorum Mysteria à Jamblico scripta, qui Porphyrii discipulus fuit, & de Ægyptiorum Sacerdotum Religione, & rebus divinis scripsit.

Clem. Alex. Strabo, Herodotus, aliique plures, artes Ægyptios invenisse, scribunt, tum liberales, tum mechanicas. Sic enim Clem. 1. Strom. *Primi itaque Ægyptii Astrologiam ad homines deduxere . . . . Ægyptii rursus primi lucernas accendere docuerunt, & annos in menses duodecim diviserunt, & in templis cum mulieribus coire prohibuerunt, neque ad sacra ab uxore illotis adeundum esse, lege sanxerunt. Et rursus inventores fuere Geometriæ*. Sed cum supra satis probatum sit, scientias non minus, quàm mechanicas artes ab Hebræis inventas fuisse; dicendum potius est, Ægyptios aut aliquas invenisse, aut ab Hebræis inventas exercitatione auxisse.

Idem Clem. 6. Strom. ait, ex sacris Ægyptiorum ceremoniis apparere, Ægyptiis propriam quandam fuisse Philosophiam; sed cujus partes non omnes in omnibus exigerentur. Aliud enim sibi vindicat Musicus ὁ ᾠδὸς, sive Cantor, qui primus procedebat, symbolum aliquod musicum gestans, ac duos illos

Mer-

Mercurii libros, quorum unus Hymnos Deorum, alter rationem vitæ Regiæ continebat.

Aliud Horoscopi, sive Astrologi munus, & scientia; ipse enim Cantorem consequens, horologium, & palmam in manu gestabat, Astrologiæ symbola; in ore autem quatuor Hermæ libros Astrologicos, quorum unus de quinque planetis, alter de Sole, & Luna, tertius, & quartus de ortu siderum.

Tertius sequebatur Ἱερογραμματεὺς, sive Sacrorum Scriba, pennas in capite gestans, habens in manibus librum, & regulam, in qua atramentum scriptorium, & calamus ad scribendum. Hunc scire oportebat Hieroglyphica, Cosmographiam, Geographiam, Astronomiam, Ægypti Chorographiam, Nili, omniumque locorum sacrorum descriptionem, & dimensionem, & quicquid in sacris utile erat.

Quartus ordine succedebat Στολιστὴς, sive Ornator, qui justitiæ cubitum, & calicem ad libandum habebat. Hic Παιδευτικά, sive quæ ad eruditionem, & liberales disciplinas pertinent, & Μοσχοσφραγιστικά, hoc est, doctrinam de Sacrificiis Vitulorum, & circa hæc ceremoniis, noverat.

Ultimus erat Propheta, hydriam in sinu gestans, & pone ipsum, qui panes emissitios portabant. Erat hic τῶν ἱερῶν, καὶ τῶν προσόδων ἐπιστάτης, Sacrorum, & vectigalium Præfectus, qui ἱερατικὰ βιβλία, Sacerdotales libros edidicerat, in quibus de legibus, Diis, ac universa Sacerdotum disciplina. Omnes autem Sacerdotales libri à Mercurio Ægyptio conscripti erant 42. quorum 36. omnem Philosophiam Ægyptiorum continentes, ab iis ediscebantur, quos modo diximus, reliquos vero sex de Medicina tractantes Παστοφόροι, seu pallium gestantes ediscebant.

Quod vero ad Moralem Philosophiæ partem attinet, notandum hic Strabonis illud l.17. *Id de maxime laudatis eorum moribus est, quòd omnem prolem educant*. Et quidem eorum Mercurius non solum literas, & scientias, sed & leges ipsis tradiderat, ut præter Laërtium refert Cic. 3. de Nat. Deor. ubi ait: *Mercurius dicitur in Ægyptum præfuisse, atque Ægyptiis leges, & literas tradidisse*.

In Theologicis denique optime sentiisse visi sunt, qui, ut Jamblicus refert, docebant, quòd *Deus est Principium, Unitas, supereminenter Ens, ipsum Unum super ens, super Intelligibile totum. Nam opifex Intellectus, qui & Veritatis Dominus est, atque Sapientia &c.* Et Plutarchus l. de Iside affirmat, quòd in Templo Minervæ in Ægypto hæc legebatur inscriptio: *Ego sum, quod extitit, est, & erit, meumque peplum nemo mortalium unquam detexit*. Quod Sacræ Scripturæ sensui conforme videtur, in qua Deus de se ait: *Ego sum qui sum*. Imo idem Plutarch. ibidem nobis ostendit, Ægyptios Divini Verbi cognitionem ab Hebræis habuisse, inquiens: *Quod Mens, & Verbum Dei, cum esset per se in invisibili, & in abdito, processit motu ad creationem*. Quare factum est, ut ex ipsis Ægyptiis suam illam de Verbo doctrinam Plato à Præceptore suo Sechnuphide Ægyptio hauserit, ut fusiùs infra in Vita Platonis.

Ægyptii suam etiam Theologiam Hieroglyphicis occulere, & involvere solebant; qui de Heroibus, Transmigratione, & Dæmonibus, seu Spiritibus ea sentiebant, quæ Græci deinde ex ipsis habuerunt. Tandem ex Clem Alex. quinto Strom. notandum hic est; quòd Ægyptii non omnibus ea, quæ apud ipsos erant, committebant Mysteria; neque rerum Divinarum cognitionem deferebant ad profanos, sed ad eos solum, qui erant ad Regnum perventuri, & ex Sacerdotibus iis, qui erant judicati probatissimi, & educatione, & doctrina, & genere. Illi vero, qui ad Regnum, & ad Prophetiam erant electi, Hebræorum more ungebantur.

CAPUT VIII.

De Philosophia Æthiopica, & Libyca.

Æthiopum Sapientes Divus Hieron. l.4. in Ezech. c.13. Gymnosophistas appellavit, dum ait: *Indorum Brachmanes, & Æthiopum Gymnosophistas*. Forsan quia Æthiopes nomen simul, & Philosophiam ex Indis retulere; ut videre est apud Philostratum in Vita Apollon. l. 6. c. 4. & Lucianum, qui Æthiopum Philosophos Indorum propaginem facit. Gymnosophistas in Ægypto etiam fuisse, eosque Nili longitudinem habitasse, cit. Philostratus testatus est in Vita Apollonii, quem ad hos Ægyptios Gymnosophistas profectum ait. De his in Fugitiv. loquens subdit: *Sapientia vero magis ab Indis superantur, quam ipsi cæteros Ægyptios superent eâdem*. Laërtio quoque, & Hesychio Democritus ad Gymnosophistas, Æthiopum Doctores Philosophiæ caussa profectus creditur. Refert Clem. Alex. 7. Strom., quòd Æthiopes sibi similes fingunt Deos, nigros scilicet, & simos; Thraces vero fulvos, & cæruleos.

Libyca Philosophia, præsertim vero Astrologia ab Atlante originem duxisse, omnibus ferè traditur; unde & Atlas ob summam Astrologiæ peritiam, Cœlum humeris sustinere creditus, altissimo Monti ex sui nomine nomen fecit. Atque hinc etiam factum est, ut Libycam Philosophiam profitentes & Libyci, & Atlantici à Diod. Sicul. Divo August. aliisque dicti sint.

Fuit autem Atlas, quem Laërt. in Præfat. Libycum facit, & inter antiquos Philosophos commemorat, Libyæ filius, sicut Plinio l.7. c.56. placet, & Saturni frater, ut vult cit. Diod. Sicul. qui de eo hæc habet l.3. *Astrologiæ exactam cognitionem habuisse perhibent, qui & Sphæræ rationem primus manifestavit. Ex quo Mundum universum humeris ejus incumbere, opinio nata est*. Et Euseb. in sua Chronica Atlantem, quem Promethei fratrem fuisse putat, sex annis post mortem Patriarchæ Joseph, & alibi sex annis post natum Mosem locavit; de quo subdit: *Atlas frater Promethei præcipuus Astrologus fuit; qui ob eruditionem disciplinæ Cœlum etiam sustinere dictus est*. Et Virg. 1. Æneid.

- - - - - Cithara crinitus Jopas
Personat aurata; docuit, quæ maximus Atlas,
Et canit errantem Lunam, Solisque labores.

Cic. autem 5. Tuscul. loquens de Secta ab Atlante instituta, quæ de Atlante fabulose traduntur, ea ad historiam retulisse visus est, dum ait: *Nec vero Atlas sustinere Cœlum, nec Prometheus affixus Caucaso, nec stellatus Cepheus cum uxore, genero, filia traderetur, nisi Cœlestium divina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxisset, à quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione studia ponebant, Sapientes & habebantur, & nominabantur*.

Phryges etiam suam Philosophiam habuerunt, quæ magis cognita esset, si extaret Democriti Λόγος Φρύγιος, Sermo Phrygius, sive de Philosophia, & rebus Phrygiis, quem Laërt. memorat l.9. De eorum Theologia vide Diodorum Siculum, & Eusebium.

CAPUT IX.

De Philosophia Scytharum, Thracum, & Gallorum.

NON equidem nego, fuisse Scythas gentes indomitas, agros habitantes, indolis sævæ, & brutalis potius, quàm humanæ, nec ad literarum studia pronæ; nulla tamen ex antiquissimis nationibus gens fuit, quæ suos Sapientes, & Philosophos non habuerit, ut notat Clem. Alex. 1. Strom. unde & Scytharum genti suos Doctores fuisse dicendum est: quorum unum Anacharsim Scytham memorasse sufficiat, quem Laërtius inter antiquos Sapientes ex multorum opinione retulit, quique scribitur, Græcorum multis antecelluisse Philosophis, apud quos etiam in admiratione fuit. Hic dicere solebat: Mihi indumentum est læna, cœna lac, & caseus. Et hæc est Barbara Philosophia, sed vera, quæ facta, non verba profitetur. Sed de hoc fusius in 3. libro, ubi de Græciæ Sapientibus, inter quos Anacharsis numeratus est, agemus. Justin. l. 2. c. 1. Scythas Ægyptiis ipsis antiquiores facit; ait enim: *His igitur argumentis superatis, Ægyptiis antiquiores semper Scythæ visi*. Clem. Alex. loc. cit. inter Scythas, & propriè inter Bactrios fuisse Samanæos Philosophos, refert.

Inter antiquos Europæ Sapientes maxime semper celebrati sunt Thraces. Quæstio tamen inter scriptores est, num Thraces Græcis fuerint antiquiores. Cum enim, ut Laërt. aliique referunt, Thraces à Zamolxi Philosophiam hauserint, qui Zamolxis Pythagoræ servus creditur; dicendum esset, Thraces Philosophiam Græcis debuisse. Verùm qui rem attentiùs pensitarunt, Zamolxim, à quo Thraces Philosophiam habuere, multis ante Pythagoram annis exstitisse, ex Chronicis eduxerunt, ut Herodotus, quem Laërtius sibi arrogat, aliique. Hinc (si quis unquam fuerit Pythagoræ servus nomine Zamolxis) duos Zamolxes distinguunt, quorum unum quidem Pythagora antiquiorem, Thracum Magistrum; alterum verò Pythagoræ servum faciunt: imò ipsummet Pythagoram à Thracibus multa hausisse, multi cum Hermippo contendunt.

Verùm quicquid de hac temporis antiquitate sit, illud certum est, Zamolxim, & Pythagoram in multis convenisse, præcipue vero in Metempsychosi, quam Thraces à Zamolxide edocti fuere, ut refert Julianus in Cæsaribus. Neque parvi momenti illud est, quod habet præ cæteris Suidas, Græcos scilicet à Thracibus Religionis Mysteria accepisse, quod à nomine Θρησκεία probare videtur; quod nomen à Thracibus devenisse autumat.

Qualis autem fuerit Thracum Philosophia ex parte cognosci poterit ex doctrina Orphei, qui Thrax fuit; de quo plura inferius, ubi de Philosophia Mythica. Quædam autem hîc ex Herodoto decerpta de Thracum Theologia tradam. Animam Thraces immortalem ponebant, quæ ex hoc Mundo egressa in Zamolxidis sinu (quem proprium Legislatorem tanquam Dæmonem, seu felicem Genium honorabant) quiesceret. Eorum mos erat super recens natos nimium ingemiscere, quòd plures miserias, & ærumnas pati deberent; contra vero super mortuos omnia lætitiæ signa dabant, quòd ex his mundi miseriis egressi fuerint. Polygami cum essent, si quis plurium uxorum vir moriebatur, singulæ ejus uxores id summe contendebant, ut se supra reliquas à defuncto amatam demonstraret: quod si quæ probasset, id ei in præmium dabatur, ut una cum marito sepeliretur.

Dacos quoque, sive Danos Thraciæ populis quidam adnumerant (Daciam enim alii Scythiæ Europææ regionem, alii vero Thraciæ partem, vel ei con-

ter-

terminam faciunt) quorum Doctores Josephus Antiqu. Jud. l. 18. c. 2. Πλέϛαι, Plistos appellat; quos summe laudans Essæis æquiparat, de quibus ibi loquens ait: *In summa eandem fere vivendi rationem sequuntur, quam hi, qui apud Dacos Plisti nominantur*.

Gallos, sive Celtas Philosophiam Druidæ docuere, & qui Semnothei, seu (ut quidam, à supposititio illo Beroso Annii Viterbiensis decepti, volunt) Samothei à Deorum cultu, & religione vocabantur, ut testatur Laërt. ex Autore Magici, & Sotione in 13. Successión. lib. Cur autem Druidæ dicti sint, non bene constat apud Etymologos. Quidam volunt, Druidas esse à Δρῦς, *Quercus*, cujus summe admiratores, & amatores erant; ejus enim frondibus caput coronabant, & omnia sacrificia ornabant; nemora, in quibus quercus frequentissimæ, habitabant, & venerabantur; de quibus sic Plin. l. 16. c. 44. *Nihil habent Druidæ visco, & arbore, in qua gignatur, si modò sit robur, sacratius. Jam per se roborum eligunt lucos, nec ulla sacra sine illa fronde conficiunt; ut inde appellati quoque interpretatione Græca possint Druidæ videri.*

Sed potius audiendus videtur Strabo, qui ait, in vocibus barbaris non quærenda esse Etyma Græca. Quare, inquit Vossius l. 1. Orig. progr. Idololatr. c. 35. verosimilius videri, Druidarum nomen potius à lingua Celtica peti debere, & proprie à voce Deru, qua quercus significatur. Illud tamen hic non prætercam, fuisse inter autores, qui putarunt, Druidarum etymon esse à verbo *Derussim*, sive *Doresim*, quod Hebraicè *Inquirentes* significat, eoquod naturæ operum contemplationi operam dantes, eorum caussas seriò inquirerent. Alii denique Druidas dictos esse à quarto Gallorum Rege, putant, cui nomen Druius, qui præcipuus Druidarum institutor fuit.

Tanti autem viscum, quem plerumque producunt quercus, Druidas æstimasse, & veneraffe, dicitur, ut ipsum nonnisi Druidarum Sacerdotum unus, alba veste indutus, & aurea falce in Religiosi eorum anni initio colligeret; & eum super aureum pannum decidentem exciperet. Deinde Druidæ duos tauros injuges, & albos sacrificabant, ac festos celebres dies statuebant; putantes, nullum donum ipso præstabilius à Diis hominibus concessum esse. Hinc viscum potu haustum cuncta animalia fecundiora reddere, alexipharmacam vim, atque singulares alias virtutes habere, credebant. Serpentum etiam ovis utebantur ad Procerum gratiam captandam, & propria munia feliciter perficienda; eoque remedio nullum validius arbitrabantur ad sua vota implenda, ut ex Plinio habemus.

Quamvis Cæsar lib. 6. & Cic. 1. de Divinat. omnes Galliæ Sapientes, sub uno Druidarum nomine comprehenderint; Strabo tamen l. 4. eos triplicis generis esse dixit; cujus verba, pleniorem de his notitiam tradentia, sunt: *Apud universos ferè tria sunt hominum genera, quæ in singulari habentur honore, Bardi, Vates, & Druidæ. Horum Bardi Hymnos canunt, Poëtæque sunt. Vates sacrificant, & naturam rerum contemplantur. Druides præter hanc Philosophiam etiam de moribus disputant. De horum justitia summa omnium est opinio. Itaque & publica iis, & privata judicia committuntur; & aliquando caussis bellorum disceptandis jam acie congressuros composuerunt. Maxime judicia de cæde iis commissa sunt.*

Et Ammianus Marcellinus non aliter de Gallorum Sapientibus sentisse videtur, dum ait lib. 15. *Per hæc loca hominibus paulum excultis viguere studia laudabilium doctrinarum, inchoata per Bardos, & Eubages, & Druidas. Et Bardi quidem fortia illustrium virorum facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt: Eubages vero scrutantes seria, & sublimia naturæ pandere conabantur. Inter hos Druidæ ingeniis celsiores, ut autoritas*

Py-

Pythagoræ decrevit, sodalitiis adstricti consortiis, quæstionibus occultarum rerum, altarumque erecti sunt, & despectantes humana, pronunciarunt animas immortales. Lucanus quoque de Bardis sic cecinit lib. 4.

Vos quoque, qui fortes animas, belloque peremtas,
Laudibus in longum vatis demittimus Ævum,
Plurima securi fudistis carmina, Bardi.

Ex quibus allatis scriptorum testimoniis eruitur, Gallorum Sapientes omnes Philosophiæ partes, Metaphysicam scilicet, Physicam, & Ethicam; Historicam præterea, & Poësim, tanquam Philosophiæ ornamenta, Deorum cultum, & Sacrificiorum ritus exercuisse.

Druidæ, ut Cæsar cit. l. 6. refert, dicebant: *Non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios*. Et Laërt. in Præfat. addit, Druidas obscure, ac per sententias philosophari; eosque docere, colendos Deos, nihil mali faciendum, & exercendam fortitudinem. Unde Galli in præliis animosi. Sic Lucan. l. 1.

Vobis autoribus Umbræ
Non tacitas Erebi sedes, ditisque profundi
Pallida regna petunt: regit idem spiritus artus
Orbe alio, longæ canitis si cognita vitæ.

Et Cic. de Divination. l. cit. *Siquidem & in Gallia Druides sunt, e quibus ipse Divitiacum Heduum, hospitem tuum, laudatoremque cognovi; qui & naturæ rationem, quam Græci Physiologiam appellant, notam esse sibi profitebatur; & partim auguriis, partim conjectura, quæ essent futura, dicebat*. Druidæ itaque non spernenda Philosophiæ dogmata de Astris, Mundo, Natura, & Elementis, Deorumque immortalium potentia tradiderunt. Quod si Metempsychosim tantopere propugnabant, id propterea faciebant, ut mortis timorem ab hominum animis excutientes, eos redderent fortiores. Unde sic Lucan.

Maximus haud urget lethi metus. Inde ruendi
In ferrum mens prona viris; animæque capaces
Mortis, & ignavum rediture parcere vitæ.

Ex eodem Cæsare, qui diu universæ Galliæ dominatus est, l. 6. de Bello Gall. exactissima Druidarum instituti, & doctrinæ descriptio habetur. Ait enim, eos cuncta, quæ ad Religionem, & Sacrificia spectabant, administrasse: totam juventutem in disciplinis, propriisque institutis addiscendis consumsisse: lites omnes sive de bonis, & hæreditatibus, sive de reis vel morte mulctandis, vel absolvendis, ipsos definivisse; pœnas, & præmia eos cunctis tribuere solitos. Quod si quis eorum sententiæ acquiescere noluisset, excommunicatus rebus sacris, hominumque consortio, & tanquam impius, & scelestus omni prorsus honore privabatur. Unum Druidis supremum Caput, & Præses erat, quo defuncto succedebat dignior meritis, vel majori suffragiorum numero electus; unde quandoque ad arma quoque ventum est. Semel in anno in sacro quodam loco congregabantur ad lites, & judicia omnia definienda. Ab omni tributo, & vectigali, & ab omni prælio immunes erant. Cæsaris verba loc. cit. sunt: *Illi rebus divinis intersunt; sacrificia publica, & privata procurant; religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentum numerus disciplinæ caussa concurrit; magnoque ii sunt apud eos honore; nam fere de omnibus controversiis publicis, privatisque constituunt; & si quod est admissum facinus, si cædes facta, si de hæreditatibus, de finibus controversia est, iidem decernunt: præmia, pœnasque constituunt; si quis autem privatus, aut publicus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt &c.*

Notandum præcipue hic est, quod habet idem Cæsar ib. Druidas ad

Deorum iram sedandam, iis vivos homines immolasse: *Pro victimis*, inquit, *immolant homines, aut se immolatures vovent, administrisque ad ea sacrificia Druidibus utuntur: quod pro vita hominis nisi vita hominis reddatur, non posse Deorum immortalium numen placari, arbitrantur.* Hinc Romani hanc Druidarum Sectam sævissimam, ejusque Sacrificia impia reputantes, eam funditus evertere conati sunt. Et jam tandem, si Plinio, & Suetonio l.30.c.1. in Claud. credendum est, Druidarum Religio temporibus Tiberii, & Claudii Imperatorum prorsus sublata est. Hinc Lucan. l. 1. de ipsis ait:

Et vos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum, Dryidæ, positis repetistis ab antris.
Solis nosse Deos, & Cæli numina Vobis,
Aut solis nescire datur: nemora alta remotis
Incolitis lucis . . . . . .

Refert idem Cæsar ibid. Druidarum Philosophiam à Britannia in Galliam translatam fuisse: ait enim: *Disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse existimatur. Et nunc qui diligentius eam rem cognoscere volunt, plerumque illò discendi caussa proficiscuntur.* Joh. Lud. Viv. de Caussis corrupt. Art. l.1. p.5. postquam de Pythagora asseruit, quod nihil scripserit; addit: *Eadem propemodum fuit Druidarum Galliæ Sacerdotum mens.* Et post pauca: *Druidarum nihil est reliqui.* Et quidem libros non habebant, sed omnis eorum scientia quidam memoriæ conatus erat; ita ut quandoque versus ad viginti millia memoriter collectos recitarent, quibus veluti historia laudum heroum continebatur, ipsamque posteris per traditionem relinquebant. Astrologiæ etiam, Geometriæ, Geographiæ, ac præ cæteris Politices periti erant; unde publicarum, privatarumque rerum arbitri erant. Quare non immeritò eos Laërtius Chaldæorum, Græcorum, Persarum, & Indorum Sapientibus æquiparat: & Diodor. Sicul. eos Theologos fuisse, addit. Dignum tamen, quod hic notetur, est, fuisse inter autores, qui putarunt, Druidas, sive Saronidas Carnutum, sive Autricum Carnutum, Gallicè Chartres antiquissimam, ac celeberrimam Galliæ Urbem, ædificasse, & Christi Jesu ex Virgine Matre nativitatem prædixisse. Quare Priscus, Carnuti pro Romanis Gubernator, Templum huic tam fortunatæ Virgini erexit, cui hæc inscripsit: *Virgini Pariturae.* Vide Sebast. Rovillard Hist. de l'Eglise de Chart. atque alios.

Denique notandum, Diodorum Siculum Græca voce Σαρωνίδας Saronidas appellasse, eo quod Σαρωνίδων, hoc est, quercuum amatores essent.

Divus Augustin. l.8. Civit. c.9. Barbaris Philosophis Hispanos quoque adnumerat; sed quoniam nec quæ eorum doctrina, nec quod nomen eis fuerit, nobis adhuc compertum est; illos consultò prætermittimus.

Illud tamen non præteribo, fuisse in Italia Philosophos à loco Tyrrhenos appellatos, quibuscum Pythagoras, ex Porphyrio in ejus vita, aliisque, conversatus dicitur. Eorum disciplinam Cicero, aliique describunt sub Etruscorum nomine. Et Strabo refert Musicam, Divinationem, & alia, quæ Romani sunt ex illis mutuati. Sed ab Europæa Barbarica Philosophia ad alteram Europææ Philosophiæ partem, quæ in vastissimis Græciæ provinciis floruit, ad Græcanicam scilicet, quæ huic tertio Historiæ Philosophiæ libro materiam præbet, accedamus.



LI-



LIBER III.

De Philosophia Grecanica.



Uamvis ex superius probatis satis superque nobis constet, Sapientiam, ipsamque Philosophiam omnium primò apud Hebræos floruisse, à quibus deinde ad omnes Mundi gentes derivavit; si tamen verum fateri velimus, nos Græcis Philosophiam, sicut & scientias omnes acceptas ferre debemus. Enimvero etiamsi verum sit, *Philosophorum Græcorum plurimos*, ut inquit Clem. Alex. 1. Strom. *aut genere Barbaros, aut à Barbaris eruditos fuisse*; &, ut idem Alex. loc. cit. ait, *Philosophia, res varie utilis, olim quidem apud Barbaros floruit, à gente ad gentem emicans, donec ad Græcos traducta est*; rudis tamen ille Philosophiæ embryo, qui apud Barbaros, Ægyptios potissimum erat, à Græcis adeo illustratus, & auctus est, ut ad id Philosophicæ perfectionis eorum studio, & labore ventum sit, quo eam nunc esse conspicimus. Non equidem nego, Homerum, & Hesiodum, quos deinde Thales, Pythagoras, Plato, aliique secuti sunt, omnium primò anno ab Orbe condito 3000. in Ægyptum navigantes, Philosophiæ, scientiarumque omnium semina inde ad suos deportasse; verùm ea deinde ipsi adeo excoluerunt, illustrarunt, auxerunt, ut non immerito Philosophiæ, scientiarumque omnium inventores & dicti, & habiti sint. Accedit, quod Hebræorum, & Barbarorum omnium Philosophia tota fere circa Deorum cultum, vel mores componendos versabatur; Græcanica vero præter has Theologicam, & Ethicam Philosophiæ partes, Physiologiam potissimum exercuit. Sed antequam ad Philosophiam, quæ à Græcis Philosophis clare, & per præcepta tradebatur, accedamus; de Mythica, seu Fabulosa, quæ à Poëtis fictis fabulis tradita, pauca attingere placuit.

CAPUT I.

De Philosophia Mythica.

MYthica Philosophia est, quam Poëtæ tractarunt, qui fictis plerumque personis, & gestis, non solum Moralem, sed Naturalem etiam Philosophiam

ſophiam fictis Μύθοις, Fabulis involutam homines docuerunt; unde Mythica, & Poëtica Philoſophia audit. Et profectò quædam in Poëtarum ſcriptis ſunt, quæ ad utramque Philoſophiam, Moralem ſcilicet, & Naturalem pertinent.

Hujuſmodi Philoſophiæ Anteſignanus Doctor extitit Homerus, magnus ille Sapientiæ antiſtes, quem divinam ſortitum naturam Democritus dixit, variorum carminum ornatum fabricatum fuiſſe; cùm non inſit ulli ea vis, ut ſine divina, & geniali natura tam ſapientes, & elegantes faciat verſus. Et ab ipſo quidem multa Philoſophi didicerunt, à quibus magno ſemper in pretio habitus eſt: unde Zeno Citieates, Stoicorum Dux, Homericarum Quæſtionum libros quinque compoſuit. Et Magnus ille Alexander Homeri libros non ſolum in precio habuit, ita ut oblatam ſibi de Darii ſupellectile arculam, & precio, & opere incomparabilem, illorum cuſtodiæ deſtinarit; ſed etiam in deliciis; nam dormiens eos ſub pulvinari una cum pugione reponebat. Et Divus Baſilius, *Omnis Poëſis Homeri*, inquit, *eſt laudatio virtutis, omniaque ad hoc refert, &c.* Et Plutarchus in Vita Alcibiadis notat de ipſo hoc celebre factum: *Ubi ex pueris exceſſit, adiit ludimagiſtrum, poſtulavitque volumen Homeri. Qui cum nihil ſe diceret Homeri habere, inflicto colapho, reliquit eum*. Cum alius ſe habere diceret Homerum, quem ipſe emendaſſet: *Et tu*, inquit, *literas doces, qui vales emendare Homerum? Quin juvenes inſtruis?* Adeo verum eſt, veteres omnes magni ſemper Homerum æſtimaſſe. Idem Plutarchus in Lycurgo hoc de Homeri Poëſi judicium profert, cùm de Lycurgo loquens, in Aſiam profecto, ait: *Ibi cùm legiſſet primum, ut arbitror, verſus Homeri, qui apud Cleophili poſteros aſſervabantur, ubi animadvertit in iis diſperſam non minorem oblectamento illecebrarum, & crapulæ, quam civilem prudentiam, eruditionemque; deſcripſit, conſarcinavitque eos ad deferendum domum ſtudioſe. Jam enim obſcurum quoddam apud Græcos illius poëmatis erat nomen, & rari fragmenta habebant, quæ ſparſim, & incondite circumferebantur. Primus autem omnium vulgavit ea Lycurgus*. Et Johannes Ludovicus Vives de tradendis Diſciplinis lib. 3. pag. 528. & 529. hoc de Homero judicium profert: *Primum quæ ſcripſit, non dicere videtur, ſed ante oculos ſiſtere; ea eſt quaſi depingendi vis, & efficacia: qua virtute poſteros omnes adhuc ſine controverſia ſuperat: nec corpora expreſſit modo, ſed animorum reconditos illos motus, qui ſub ſenſus non veniunt; ut nihil eſſe aliud ejus poëma videatur, quàm imago vitæ humanæ, &c.* Plura vide apud ipſum loco citato.

Ab Homeri, & Heſiodi ſcriptis omnis Theogonia, quam ipſi ab Ægyptiis acceperant, ad Græcos derivavit. Verum quæ Poëtæ de Cocyto, Phlegetonte, Tartaro, & ſimilibus commenti ſunt, per quæ animi perturbationes intelligebant, Sapientes non ſic credebant, ut narrabantur, ſicuti vulgus faciebat. Unde Cic. 1. Tuſc. Quæſt. inquit: *An tu hæc portenta Inferorum eſse credis?* Et id genus alia, quæ ipſe retulit in libris de Nat. Deorum. Hæc enim, & ſimilia ad Moralem Philoſophiam ſpectantia, non ſecundum literam accipienda ſunt.

Atque hinc facile educitur, non eſſe cujuſvis fructum Sapientiæ, & Prudentiæ ex Homero carpere, ſed ejus tantummodo, qui aliquantum in rerum natura, ac virtute profecit: quin moribus etiam periculum erit à fœdis illis, quæ Poëta de Diis narrat, tanquam de ſuibus. Idcirco Plato in Alcibiade putat, *Non debere eos, qui Sapientiæ nec dum ſunt initiati, incidere in Homerica Poëmata, ne Heroa illum arbitrentur ſcribere fabellas*. Imo quandoque tam obſcurus Poëtæ ſenſus eſt, ut nec ſatis fabulas capiant ipſi Philoſophi; unde alius hoc, alius illud ſignificari conjectet, nec tam fabulas ſententiæ ipſius Poëtæ adaptet,

ptet, quàm suam fabulis, ut perperam aliquos fecisse notat Stobæus in Eclogis Physic. l. 2. c. 1.

Orpheus quoque insignis ille Poëta Thracius, qui magnus profanæ antiquitatis Theologus habitus est, cujus versus piissimis de Diis sententiis pleni sunt, Metaphysicam Philosophiæ partem optimè per fabulas poëtice docuit. B. Justinus quosdam Orphei versus citat, in quibus ille de Abraham, & Tabulis Decalogi Mosis mentionem facit. Multi vero plurima, quæ Orpheo tribuuntur, opera, non Orphei, sed alius recentioris putant.

Notari dignum hic est, quod habet Proclus in Theologia Platonis, de Orphica quadam secta, quæ per Symbola docere consueverat; ejus verba sunt: *Orphici per Symbola, Pythagorici per Iconas divina tradere statuerunt.* Potuit itaque ut à Pythagora Pythagorica, sic ab Orpheo Orphica secta derivare. Mythicam etiam Philosophiam soluta oratione per fabulas ad mores bene componendos multi Græcorum docuere; quod ex Græcis Fabulis non est, qui ignoret. Horum primum, & maximum commemorasse sufficiat, Æsopum Philosophum, genere Phrygem, conditione servum, qui tempore Crœsi, ultimi Lydorum Regis vixit, Olymp. scil. 56. an. U. C. 200. Mundi 3500. & ante Christum natum circiter 598. Corpore fuit deformis, visu turpissimus, mente tamen sublimis. Quare Divus Hieron. eum in nativitate, in vita, & in morte infelicem appellat; quia nasci deformis, vivere servus, mori à Delphis peremptus debuit. Ultimus Æsopi dominus Xanthus extitit, Philosophus Samius; qui cùm in agrum, quò se oblectaret, ivisset, interrogatus ab agri colono fuit, cur terra herbas, quas sua sponte produxerat, sine cultu melius aleret, quàm ab ipso satas, & bene cultas? Xanthus respondit, sic divina Providentia factum. Æsopus verò agricolæ dixit, terram similem esse mulieri, quæ majori cura proprios filios, quàm filios sui viri enutrit, cùm illorum mater, horum verò noverca sit. Sic terra suarum quidem herbarum mater est; earum tamen, quas agricola ipsi alendas tradidit, noverca. Deinde cùm ipse Samiis consilium dedisset, ut Crœso, eorum libertati insidias tendenti, se opponerent; hoc consilio à Crœso cognito, ipsum accersiri jussit; quem loquentem admiratus, & magni semper fecit, & in deliciis habuit. Tunc Æsopus suas Fabulas conscripsit, quibus Moralem Philosophiam, melius quàm cæteri, docere homines studuit, ac Crœso dicavit. Has deinde Fabulas Socrates in metrum eleganter redegit, quarum Plato, Plutarchus, & Laërtius meminere. Plato etiam in sua Rep. Fabulis Æsopi locum dedit. Quæ autem nunc sub Æsopi nomine circumferuntur Fabulæ, à Planude conscriptæ dicuntur, à quo etiam Vita, sed fabulosa magis, quàm vera, scripta est: Historia tamen, & operis inventa, Æsopi sunt; ut notatur in Morery Supp. Plutarchus refert, Æsopum à Crœso missum ad Periandrum, Corinthi tyrannum; ac Solonem in Crœsi aula agnovisse; ac tandem à Delphis necatum, sive quia eos in Fabulis ludibrio habuit; vel quoniam pecuniam, quam Crœsus Oraculo exhibendam ei dederat, Crœso remiserat. Sed cùm gravi peste ad Æsopi necis ultionem Delphi affligerentur, consulto Oraculo, quomodo à peste liberarentur, & responso accepto, ut Æsopi manibus litarent, ei Pyramidem erexerunt; quod Athenienses etiam fecerunt. Vide Maziriacum in ejus Vita, rectiùs, quàm alia unquam, concinnata.

CA-

CAPUT II.

De iis, qui Sapientes dicebantur.

PErvulgatum nimis jam illud est, quod Laërt. lib. 5. & Val. Max. 4. 1. habent de Tripode (sive Phiala, sive aurea Mensa ex aliorum sententia fuerit, ut cit. Laërt. ib. refert) illo, quem Jonici ex Apollinis Delphici oraculo Græcorum Sapientissimo donabant. Qui Thaleti (Theophrastus tamen Bianti primum datum fuisse refert) concessus, ab eo Bianti missus, & ab hoc rursus ad alium, & sic per singulos Græciæ Sapientes factum est, donec Thaleti rursus traditus est; qui Tripodem ad se reversum Apollini Didymæo misit cum hac inscriptione: *Thales, Examii filius, Milesius Apollini Delphico Græcorum hoc præmium bis nactus dicat*. Hæc communior, & vulgata magis de Tripode fama est, quam præter cit Laërt. & Val. confirmat etiam Plutarchus in Vita Solonis, etiamsi aliis alia de hoc Sapientum præmio, & de ipsius traditione sententia sit.

Qui Sapientis nomen primum apud Græcos obtinuerunt, & Tripodis honore digni habiti sunt, septem à Laërtio numerantur; Primus Thales Milesius, secundus Pittacus Mitylenæus, tertius Bias Prienensis, quartus Solon Atheniensis, quintus Cleobulus Lindius, sextus Myson Chenæus, septimus Chilon Lacedæmonius. De his tamen in hac non Mythicæ Græcorum Philosophiæ Historia verba facturus, Thaletem consulto prætermitto; de ipso enim, qui Jonicæ sectæ caput est, paullò infra, ubi de Jonica secta agam, sermo erit. Hunc sequitur

PITTACUS.

PAtriam Mitylenem, Lesbi Metropolim, Patrem Caicum, vel potius, ut Suidas habet, Cyrrhadium, Matrem Lesbiam nomine sortitus est Olympiade 32. vel, ex Laërtio, 42. Melanchrum Lesbi; & Mitylene Tyrannum interemit: quo facinore illustris magis redditus, à Mitylenæis Imperator factus, Atheniensibus, de Agri Achillitidis possessione cum Mitylenæis decertantibus, cum classe bellum intulit. Variam in hoc bello fortunam expertus, tandem Phrynonem Atheniensium Ducem, corporis mole, & robore præstantem, ad singulare certamen provocatum piscatorio rete, quod clypeo tegebat, involutum, tridente, & hasta interemit, & agrum diu controversum civibus suis servavit. Ex hoc Pittaci stratagemate Romani Gladiatores exemplum sumsere, qui Retiarii appellabantur, quosque Lipsius Saturnal. II. 8. describit, ut observant Festus verbo Retiarii, & Polyænus Stratagem. I. 25. Hujus verò belli finem lege apud Strab. & Laërt. Agro demum Achillitide à Mitylenæis recuperato, ipsum cives Pittaco obtulerunt, ut de agro sibi, quantum vellet, acciperet. At ille, conjecta hasta, tantumdem accepit, quantum illa esset emetita, quod Apollini dicavit, ætate Plutarchi, & Laërtii Pittacium adhuc appellatum.

Mitylenæis decem annos præfuit, quandiu scilicet, ut notat Val. Max. bellum de agro Achillitide cum Atheniensibus duravit: ubi enim pax per victoriam parta, à Mitylenæis imperium deponere coactus est, ne civium dominus, ultra quam necessitas exegerat, permaneret. Alios decem annos privatam vitam egit. Reipublicæ dum præesset, varias fecit leges; quarum unam Cic. 2. de Leg. c. 26. memorat, qua vetavit, *Quemquam accedere ad funus aliorum*: alia ab Ari-

Aristotele, & Laërtio refertur: *Ebrius duplici pœna, dum peccat, afficiendus, non ebrius una*; eo quod Mitylenes Insula vino abundabat. Corpus sæpe exercitabat molendo triticum, hanc cantilenam ἐπιμύλιον dictam canens: *Mole ò mola mole, nam Pittacus, qui Mitylenæis imperat, molit*. Senex, ut belli dux esset, coactus, respondit: *Quam molestum est, virum probum esse*. Crœsum, bellum Insulanis suis civibus parantem, eloquentia sua è sententia dimovit. Herod. tamen lib. 1. p. 4. id Bianti tribuit factum. Uxor, quia generis nobilitate ipsum excellebat, superbam nimis se ei præbebat; quæ cum novisset, Pittacum hospites convivio suscepisse, irata superveniens mensam subvertit; tunc Pittacus Convivis ex facto perturbatis ait: *Unicuique vestrum est mali aliquid, felicissimus is, cui hoc tantum*. Crœso ad se pecuniam mittente, accipere noluit, duplo plura quam vellet, se habere testatus. Vixit annos plus septuaginta, ex Suida octoginta, & mortuus est an. 3. Olymp. 52. Ejus sepulcro sequens Epitaphium inscriptum Laërtius notat:

Condidit hoc tumulo lacrymis te, Pittace, Lesbos
Sacra suis, obitu languida facta tuo.

Selectiora Pittaci Apophthegmata ex Laërtio: *Necessitati ne Deos quidem reluctari. Principatum virum declarare. Optimum id est, quod in præsentia occurrit bene agere. Quid maxime gratum? Tempus. Prudentium virorum esse, priusquam adversa contingant, providere ne eveniant: fortium verò, cum illa contigerint, æquo animo ferre*. Adolescenti ipsum de ducenda uxore consulenti respondit, *Tu tibi sume parem*. De quo extat Epigramma apud Callimachum l. 1. Ep. p. 180. & Æschyli versus ad idem alludentes v. 886.

Moralia Pittaci præcepta hæc à Demetrio Phalereo traduntur: *Nosce tempus opportunum. Quod facturus es, ne prædixeris; frustratus enim spe irrideberis. Amicis utere. Quæ ægre fers in proximo, ea ipse ne feceris. Infortunato ne quid exprobres; his enim Deorum incumbit Nemesis. Deposita redde. Sustine parvas, quas proximi intulerint, molestias. Ama proximum: Si parum tibi decedat, non statim amico convicieris, neque inimico bene preceris, hoc enim rationi adversatur. Difficile est prospicere futura. Quod præteriit, certum est, futurum vero obscurum. Fida est Terra, infidum Mare, inexplebile lucrum. Honestatem acquire. Obsequium quære. Amato disciplinam, temperantiam, prudentiam, veritatem, fidem, experientiam, dexteritatem, societatem, diligentiam, œconomiam, artem, pietatem*. Ausonius in Sent. 7. Sap. alia ipsi tribuit, quorum primum est: *Loqui ignorabit, qui tacere nesciet*, & reliqua, quæ apud cit. Autorem.

Pittaci scripta hæc à Laërtio c. 78. numerantur: Ἀ᾽ισόματα; Elegi ad sexcentos versus, & soluta oratione; de Legibus ad Cives; Epistolas, quarum una ad Crœsum servata est.

B I A S.

PRiene natus est ex patre Tutami. Pauper, an dives vixerit, dubium apud multos. Duplici stratagemate Alyattem delusit, dum Pirenem obsideret; & primo quidem duos mulos ex arte saginatos è civitate in castra expellendo: secundo nunciis Alyattes ad pacem ineundam in civitatem missis ostendendo magnos arenæ acervos, frumentis coopertos; ex quibus admiratione affecti nuncii ut id Alyatti retulerunt, hic pacis magis cupidus Biantem ad se venire mandavit, qui respondit: *Equidem Alyatten cepas edere* (hoc est flere) *jubeo*. Interrogatus, cur omnibus suis concivibus, Prienem, hostibus obsessam, fugientibus, pretiosaque omnia secum portantibus, ipse solus nil boni reducens fu-

fugeret, respondit: *Ego vero bona mea mecum porto*; Sapientiam notans. Refert Plut. Symp. 7. Sap. p. 146. Amasin Ægyptiorum Regem, quicum Bianti amicitia erat, victimam ei misisse, ex qua exemtam partem pessimam simul & optimam ad se mitteret: cui Bias linguam misit; quod factum illi apud Regem magnam peperit gloriam. Idem Amasis, referente cit. Plut. 16. p. 151. epistolam ei misit, qua eum rogabat, ut propositum sibi ab Æthiopum Rege quæsitum solveret, quod est: *Ut mare ebiberet*, cujus solutionis merces urbes, & oppida multa proposita, si mare totum ebibere posset: cui Bias: *Jubeat Amasis, Æthiopum Regem fluvios in mare decurrentes detinere, donec illud, quod nunc est, biberit Amasis, nam id tantum, quod nunc est mare, ut ebibat poscitur, non id, quod postea erit*.

Ex Apophtegmatis à Laërtio relatis selectiora sunt: *Quid difficile? ferre mutationem rerum in deterius: Quid dulce hominibus? Spes. Malle*, dicebat, *se inter inimicos, quàm amicos judicare; quippe ex amicis alterum futurum inimicum, ex inimicis autem alterum amicum. Ita vivendum esse, quasi & diu, & parum victuri simus. Ita amandum, quasi odio simus habituri, caute amicitiam colendo, ut quæ in inimicitiam verti possit*. Refert Gell. 5. 11. eum à quodam interrogatum, *deberetne uxorem ducere? aut pulcram*, respondisse, *habetis, aut deformem: si pulcram ducas, habebis κοινὴν, communem; si deformem, habebis ποινὴν, pœnam*.

Auson. Sap. Sent. p. 110. alias quoque ipsi sententias tribuit, quarum præcipuæ sunt:

> *Quænam summa boni? mens quæ sibi conscia recti.*
> *Quis dives? qui nil cupiat. Quis pauper? avarus.*
> *Quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere.*
> *Quid stulti proprium? non posse, & velle nocere.*

Ex moralibus Biantis præceptis, quæ ex Demetr. Phal. Stob. serm. 3. p. 46. refert, præcipua sunt: *Si pulcher tibi videaris, pulcra facito, sin deformis, naturæ defectum morum pulcritudine pensato. Celeritas in loquendo odio habenda. Audi multa, loquere tempestiva. Suadendo, non cogendo, impera &c.*

Summus Orator erat; hinc Hipponax: *Biante Priennensi causas egit præstantius*. Mortuus provecta Senectute hoc modo traditur à Laërt. 1. 84. Postquam diu perorasset, caput in sinu nepotis ex filia fessus reclinavit; finita adversarii concione, ubi eum excitassent, mortuum in nepotis sinu invenerunt; quem civitas magnifice sepelivit, tumuloque hæc inscripsit:

> *Petra Prienæum tegit hæc bene culta Biantem,*
> *Ornamentum ingens qui fuit Ioniis.*

Ad duo millia versuum de Ionia scripsit, quomodo felix esse possit.

S O L O N.

Salamine, ex Laërtio 1. 46. nobili genere natus est ex Patre, ut Philocles à Didymo allegatus vult, Euphorione, vel, ex reliquis scriptoribus omnibus, Execestide; hinc morti proximus Salamina corpus suum deportandum cupiit: ex parentibus tamen, & domicilii loco Atheniensis dictus est. Ex patris liberalitate pauperie afflictus, mercaturæ, ut quidam volunt, operam dedit, sive potius, ut ex aliis, ad acquirendam sapientiam peregre profectus est. Et quidem 47. Olympiade postquam aliquamdiu secum Anacharsidem domi detinuisset, & secum multa philosophatus esset, legibus Athenis præscriptis, & venia ab Atheniensibus impetrata, ut sibi abesse decennio liceret, primò Ægyptum petiit, ubi cum Psenophe Sacerdotum tunc temporis literatissimo philosopha-

phabatur. Sacerdotum antiquissimus Soloni de antiquitatibus percontanti respondere solebat: *O Solon, Solon, semper pueri Graeci, Senex Graecorum est nullus*. Miletum quoque ad Thaletem se contulit, qui, ut habet Plut Sol. p. 81. lepide eum decepit, ficto nuncio de Solonis filio Athenis mortuo, quem cum illacrymaretur Solon, quidam ei dicebant, ut referunt Laërt. 1. 83. & Stob. serm. 121. *At nihil proficis*. Quibus ipse: *At propter hoc ipsum illacrymor, quia nihil proficio*. Reliquos Sapientes Delphis convenit, ex Laërt. 1. 40. & Plut. Sol. p. 80. Lydiam, Ciliciam, Cretam quoque Epimenidis amore lustravit; imò ab omnibus Sapientibus in suam cujusque domum, & à Croeso ipso invitatus est, & à Pisistrato Athenarum Tyranno per epistolam ad ipsum missam rogatus, ut Athenas rediret, quod facere renuit.

Solonis viventis, & mortui summa gloria extitit, cui supremi honores non fuere denegati, quod fortitudinis suae monimentum Megarense trophaeum, sapientiae vero, Salaminis recuperationem statuisset. Demosth. Orat. de Fals. leg. p. 233. Solonis enim consiliis Salamine, aliaeque Urbes in Atheniensium potestatem pervenerunt. Ipsis enim ab Atheniensibus indicto bello, & Solone belli Imperatore constituto, de Salamine, aliisque victoria reportata est. Inde sedatis in Patria seditionibus anno 3. Olymp. 46. Archontis dignitatem obtinuit. Archon dum esset, ex Laërt. 1. 45. & Plut. Sol. p. 86. primùm Σεισάχθειαν introduxit, corporum scilicet, possessionumque redemtionem; sive *Legem*, ut Hesych. definit, *qua publice, privatimque contractum aes remittebatur*; quae ita appellata est ab excussa usurarum iniquitate; eo enim tempore super corporibus etiam fenerabantur; multique per inopiam mercede serviebant.

Deinde Reip. conditor, & Legislator, omni, absolutaque autoritate ipsi tradita, populum in Classes divisit: magistratus, & judicia instituit. Republica sic constituta, curiisque ordinatis, leges condidit aequissimas omnibus, & adeo mirabiles, ut Romani *legatos Athenas miserint*, teste Liv. l. 3. c. 31. *Sp. Postumium Album, A. Manlium, P. Sulpitium Camerinum, jusseruntque inclytas Solonis leges describere*. Has ex Solonis libris translatas 12. tabulis Decemviri exposuere. Hinc optime Ammian. Marcell. l. 22. 16. ait: *Solon sententiis adjutus Aegypti Sacerdotum, latis justo moderamine legibus, Romano quoque juri maximum addidit firmamentum*. Ejus leges fuse nimis apud Laërt. Plut. Meurs. aliosque legere est, quibus aeternam sibi famam Solon comparavit.

Tandem anno primo Olympiadis 56. ex Plut. Laërt. Suid. aliisque, in Cypro insula mortuus est annos natus 80. ut ex Laërt. vel 100. ut ex Luciano, suis mandans, ut ossa sua Salamina transferrent, & in pulverem redacta per totam Provinciam disseminarent. Ipsi jam mortuo Athenienses statuam aeneam erexere in porticu, quam Variam vocant; aliam in Salamine, cui inscriptum, teste Laërtio, fuit:

Quae dudum insanas Medorum propulit iras,
Legiferum Salamis pulcra Solona parit.

Philosophus, Poëta, & Orator insignis fuit: imò Cicero Brut. c. 7. docet, neminem ante ipsum eloquentia celebratum fuisse: & de Orat. 1. 13. Lycurgum, & Solonem in numero eloquentium posuit. Et Aristides Or. Plat. 2. t. 3. p. 461. *Oratoria utebatur dicendi forma, in omnibus iis egregie demonstrans, & Oratoris, & Philosophi existimationem sese mereri, utramque istam facultatem, utrumque titulum assecutus*. Plutarchus tamen haec habet in Solone: *Ex Philosophia Ethica, praecipue Politica, sicut plerique sapientum, est sectatus. In Physicis mire est simplex, & antiquarius*. Scripsit Leges, quas, teste Plut. Sol. p. 80. aliqui eum in versus redegisse dicunt: Elegias, & alia Poëmata: Episto-

las quoque, quæ omnia apud citatos Laërt. Plut. Meurs. aliosque videre est.

Solon, teste Laërt. 1. 22. inter septem Sapientes Olymp. 49. numeratus est propter insignem vitæ virtutem, & moralia bene vivendi præcepta. Inter Solonis Apophthegmata, quæ à Laërtio, Plutarcho, aliisque traduntur, hæc sunt præcipua: *Sermo imago est operis: Leges aranearum telis simillimæ; illis quippe si quid leve, & imbecillum inciderit, involvi ab eis, atque contegi; si quid majus, atque gravius, perrumpi, ac perire: Rempublicam duabus rebus contineri, præmio, & pœna*. Inter pocula tacitus existens interrogatus à Periandro, an propter verborum inopiam, an ob stultitiam taceret, respondit: *Atqui stultus nemo inter pocula tacere potest*. Moralia ejus præcepta præcipua sunt: *Ne quid nimis. Ne judex sedeas; sin autem, damnato inimicus fies. Voluptatem fuge, parit enim tristitiam. Serva morum probitatem, vel jurejurando digniorem. Sermonem quidem silentio obsigna; silentium tempore opportuno. Amicos non citò comparabis; quos vero comparaveris, non statim rejicies. Cùm regi didiceris, regere scies. Quod videris, ne dixeris. Sciens taceto. Ignota ex notis conjice &c.* Ejus Symbolum juxtà Laërtium, & Didymum: *Ne quid nimis*. Juxta Ausonium: *Nosce teipsum*.

CLEOBULUS.

Lindi, quod est Rhodi Oppidum, natus est ex patre Evagora. Duris tamen, ipsum ex Caria fuisse, testatur. Genus ab Hercule ducens, forma, corporis viribus, & Sapientia coævos omnes superabat, teste Suida in Cleobulo. Tyrannus Lindiorum fuit, ex Plut. Templumque Minervæ, à Danao olim fundatum, restauravit.

De Eumetidis Cleobuli filiæ virtutibus, quæ de Patris nomine vulgo Cleobulina appellabatur, mira memorantur à Laërtio 1. 89. & Plut. in Conv. 7. Sap. p. 148 Hæc enim ob sapientiam suam, & acumen Ænigmatum, Hexametros, & Ænigmata componebat, ad Ægyptum usque provecta. Ingenium ipsi civili prudentia præditum, animusque sublimis erat, & humanus. Ejus etiam Cratinus meminit in Comœdia, quæ Cleobulus inscribitur.

Senex obiit anno 70. ex Laërt. 1. 93. ejus tumulo inscriptum:

Extinctum luget Cleobulum patria Lindus,
Patria, quæ medio est undique cincta mari.

Scripsit Carmina, & griphos ad 3000. versuum, in quibus hoc Ænigma de anno:

Est genitor, proles cui sit bissena, sed horum
Cuivis sunt natæ triginta, ast dispare forma.
Hac niveis penitus, fuscis sed vultibus illac.
Atque immortales cum sint, moriuntur ad unum.

Extat & ejus Epistola ad Solonem. Vid. Laërt. in Cleob.

Ex Cleobuli sententiis, & præceptis ad mores spectantibus, hæc ex Laërt. 1. 91. Plut. Symp. 7. Sap. p. 153. & Stob. Serm. 3. potiora sunt: *Inanis, & ingratus ne sis. Filias nuptui locari oportet ætate virgines, sed prudentia, & sensu mulieres. Amicum beneficiis cole, ut amicior sit, inimicum, ut amicum facias; cavendæ enim sunt reprehensiones amicorum, & inimicorum insidiæ fugiendæ. Antequam domo quis exeat, quid acturus sit, apud se pertractet, rursus, cum redierit, quid egerit, recogitet. Beatus princeps, qui familiarium nemini fidit. Modus optimus* (quod Symbolum habuit). *Audiendi magis, quam loquendi studiosum esse oportet. Lingua ut benedicat assuefacienda. Linguam fræna. Per vim nihil age. Liberos institue. Inimicitias solve. Uxori neque* ira-

irascere, neque blandire, præsentibus aliis, hoc enim stulti, illud insani est. Famulos ebrios ne castiges, ne & ipse ebrius videaris. Æqualem ducas uxorem, ne meliorem ducens, Dominos tibi compares pro affinibus. Dives superbus, Pauper abjectus esse noli. Felix criminibus nullus erit diu. Ignoscas aliis multa, nihil tibi &c.

MYSON.

STrymonis filius fuit, teste Hermippo, patria Cheneus ex Vico Oetæo, sive Laconico. Fertur Anacharsis, oraculum ubi consuluisset, quis se sapientior esset, responsum tulisse; Mysonem Oetæum sapientiorem ipso esse. Unde Anacharsis ad ipsum visendum se contulit, quem Æstate stivam aratro aptantem invenit, cui dixit: *Atqui; ò Myson, nondum aratro vacandi nunc tempus est*. Cui Myson: *Tempus tamen, ut ad illud nos componamus*. Mysonis meminit etiam Hipponax dicens: *Et Myso, quem virorum sapientissimum Apollo prædicavit*. Hominum osor, ut refert Aristoxenus, non secus ac Timon, & Apemantus, cum esset, Lacedæmone in loca deserta se subduxit. Eum inter 7. Sapientes multi cum Laërtio ponunt, inter quos Plato, qui Periandri locum ipsi tribuit. Morales Mysonis sententias multi Pisistrato adscribunt. Præcipua Mysonis sententia traditur hæc: *Non ex verbis res, sed ex rebus verba esse* inquirenda. Defunctus traditur anno ætatis suæ nonagesimo septimo.

CHILO.

CHilonem Lacedæmonium ex Patre Damageto (qui corrupte à Stobæo Pages appellatur) natum, circa Olymp. 52. floruisse testatur Laërt. 1. 72. quo tempore Æsopus Fabularum scriptor vixit. Ephorus, qui Latinis Inspector diceretur, fuit Olymp. 56. ex eodem Laërt. 1. 68. Ephoria Magistratus erat apud Lacedæmonios correspondens Trib. Pleb. Romanorum. Justitiam in omnibus sic excoluit, ut jam senex morti proximus, teste Laërt. 1. 71. & A. Gell. N. A. 1. 3. dixerit, sibi conscium haud esse, quod in tota vita præter rationem egerit quicquam; una tamen re aliquantum moveri, quod amicum, contra legem, capite non damnaverit, sed aliquo modo fecisse, ut legem, & amicum servaret.

Sententiæ, & Præcepta Moralia præcipua sunt: *Difficile est arcana reticere, otium recte dispensare, & injurias tolerare posse: Optimam esse Rempublicam, in qua maximè leges, minime oratores audiantur: Nosce teipsum: Inter pocula non multum loquere; delinques enim: Ad amicorum convivia tardus accedas, cito ad calamitates: Rerum ad se nihil pertinentium curiosum odio habeto: Jactura turpi lucro præferenda, nam id semel tantum dolori est, hoc semper: Fac, ne lingua tibi mentem præcurrat: Comitem alieni æris, atque litis esse miseriam: Lydius lapis probat aurum, aurum vero mentis præstantiam*: Æsopum interroganti Chiloni quid faceret Jupiter, ille respondit: *Excelsum humiliat, humilem extollit*. Hæc ex Laërt. Plut. Stob. Plin. Hist. N. & Gellio excerpta.

Mortuus est, teste Laërtio 1. 72 Pisæ, dum filium amplexaretur ex Olymp. ludis victorem in cæstuum certamine factum; ibique honorificentissime sepultus, ejusque imagini hæc addita inscriptio est:

Hic Sapiens forti natus Lacedæmone Chilon,
E numero septem maximus unus erat.

In loquendo brevis. Scripsit Elegiam ad versus circiter ducentos, & Epistolam.

 Sed

Sed antequam de Græcorum Philosophorum Sectis agamus, de aliis, qui præter hos septem à Græcis & dicti, & habiti sunt Sapientes, Sermo instituendus est.

PERIANDER.

Cypselo, Corinthi Tyranno, natus est, matre Cratea. Periander in Tyrannide Patri successit; atque in ipso familiæ suæ regnum desiit. Natus est, teste Laërt. 1. 95. postremo anno Olymp. 29. Regnare cæpit anno quarto Olymp. 37. regnavitque annis 44. ex Arist. Polit. 5. 12. Quomodo autem Cypselus ortus sit, & regno potitus, lege apud Herod. l. 5. p. 202.

Sapientibus additus non tam propter sapientiam, quæ illi non magna fuit, quam propter potentiam, & amicitiam, quam cum Sapientibus colebat: ipsos enim semel ad se accersitos in Conclavi amplissimo, conviviisque solemnibus dicato, humanissime excepit, ac quibusdam moralibus sententiis prolatis, Sapiens videri potius voluit, quàm esse. Quæ ab aliis reliquorum sententiis quia non differunt, meritò prætermittuntur. Præter has sententias scripsit, ex Laërtio 1. 97. Admonitiones ad duomillia versuum.

Barbarum, & sceleстum se gessit in subditos, in uxorem etiam Lysidem nomine, atque ab ipso Melissam appellatam, quam prægnantem interemit; & in filium, quem propriis laribus ejectum, & exulem patria in Corcyra peremtum testantur Herod. l. 3. p. 114. & seq. & Laërt. 1. 95. Tandem mortuus est anno ultimo Olymp. 48. ætatis vero suæ anno 80. à suis, ipso sic mandante, necatus. Laërt. ib.

EPIMENIDES.

Cretensem, & proprie Gnossium eum facit Laërt. 1. 109. Phæstum natalem ejus urbem fuisse credit Strabo l. 10. p. 479. De parentum nomine quæstio est apud autores. Laërt. l. c. narrat, eum adhuc juvenem ex perditæ ovis investigatione fessum in spelunca obdormiisse annos, juxta Theopompum 57. juxta Varronem vero, Plutarchum, & Tertullianum, 50. juxta Pausaniam 40. experrectumque ovem perditam iterum quæsivisse, suorum multis jam defunctis, multis vero senibus inventis. Sunt tamen, ex eodem Laërt. 1. 112. qui eum in spelunca non dormivisse, sed tot annos in plantarum radicibus effodiendis in solitudine impendisse.

Primus fertur domos, & agros carmine expiasse. Quamobrem Athenienses Olymp. 46. peste afflicti, & ab Oraculo edocti, ut urbem lustrarent, Epimenidem è Creta advocarunt, qui pestem hac expiatione compescuit: Sumtis ovibus albo, ac nigro vellere, & in Areopagum actis, illas libere quò vellent ire permisit, viris, qui illas libere sic errantes sequebantur, mandans, ut ubicumque accubuissent, ibi eas illius loci Deo mactarent; quo facto lues quievit. Unde & Laërtii etiam tempore Aræ per Atheniensium pagos sine nomine inspiciebantur in ejus, quæ tunc facta est, expiationis memoriam.

Ex hoc benefacto Atheniensibus præstito, magno semper in honore apud ipsos fuit, qui, præter alia dona, talentum, & navim, qua domum rediret, ei decrevere; ipse vero donis omnibus repudiatis, tantùm sacræ oleæ surculum ex arce sumtum accepit, quem manu tenens, fœdere inter Athenienses, & Cretenses Gnossios conciliato, domum rediit, ac paullo post mortuus est annum agens 157. ex Laërtio, vel 150. ex Apollonio. Cretenses eum annos 299. vixisse jactant. Xenophanes eum se audivisse ait annos natum 154.

Tem-

Templa condidisse primus creditur. Prædictionibus, quas Cretensibus, Atheniensibus, & Lacedæmoniis fecit; clarus, ac celebris ita fuit, ut Cretenses illi sacrificia tanquam Deo obtulerint, ex Plut. in Sol. & Græci eum Divinum, Deoque carissimum existimaverint, & in Sapientum suorum numerum retulerint, ex Laërtio l.c.& Plat. de Leg.2.p.642. Imo eum Paulus etiam Apostolus Cretensem Prophetam appellavit in Ep. ad Tit.2. c.2. dum inquit: *Dixit quidam ex ipsis proprius Propheta: Cretenses semper mendaces; malæ bestiæ; ventres pigri*. Vid. Hieron. in Ep. Pauli.

Multa scripsit prosa oratione, & metrica, Mysteria scilicet, Lustrationes, & Ænigmatica, Curetum, & Corybantum generationem, Theogoniam, Argus fabricam, & Jasonis in Golchos expeditionem, de Sacrificiis, de Rep. Cretensium, de Minoë, & Rhadamantho, & de Oraculis, & Responsis. Extat quoque ejus una, vel altera Epistola ad Solonem, qui ad leges conscribendas ejus doctrina usus est, teste Plut.

PHERECYDES.

IN Syro, vel ut alii malunt, Scyro insula Olymp. 46. ex Suida, vel 59. ut ex Laërtio 1.116. natus est. Cic. ad Servii Tullii ætatem refert 1.Tusc.dum ait de Pherecyde loquens: *Antiquus sane: fuit enim meo regnante gentili*. Multi eum *αὐτοδίδακτον*, à se ipso edoctum faciunt; comparatis scilicet arcanis Phœnicum libris; teste Suida; alii Pittaci discipulum tradunt. Hic, non tamen ex divina virtute, sed ex naturalium rerum scientia, multa prædixisse fertur, quæ maximam illi gloriam compararunt, ut Cic. 1. de Div. ait. Præcipua autem hæc ex Laërtio l. c. habemus: Aquam à discipulorum quodam petiit; quam ut è puteo haustam bibit: terræ motum post diem tertium futurum prædixit; quod sic evenit: Samum ad Junonis templum profectus, navem plenis velis portum subeuntem videns, adstantibus dixit, ipsam intra portum non perventuram; ipso autem adhuc loquente, tempestas subito orta navem perdidit. Perilao hospiti suo suasit, ut cum tota familia domo migraret; quo consilio à Perilao neglecto, paullo post capta ab hostibus sua patria Messana fuit.

Hic omnium primus animorum immortalitatem statuit, ex Cic. in Tusc. l.c. his verbis: *Sed, quod literis extet, Pherecydes Syrus primum dixit animos hominum esse sempiternos*. Clem. Alex. 6. Strom. notat, quod quæcumque Pherecydes allegorice in sua Theologia dixit, è Chami Prophetia desumta fuerint. Pythagoræ præceptor fuit. Aquam cum Thalete rerum omnium principium dixit. Primus etiam soluta oratione scripsisse traditur ab Apul. in Flor. Philosophus, & poëta Tragicus dictus à Strab. l. 10. Mortuus est *φθειριάσει*, hoc est, pediculari morbo confectus, ut ait Ælian. Var. Hist. 4. 28. Plin. l. 7. & communiter fere omnes. Quod sic optime his versibus Q. Seren. expressit:

Sed quis non paveat Pherecydis fata tragœdi,
Qui nimio sudore fluens, animalia tetra
Eduxit, turpi miserum, quæ morte tulerunt.

Septem Sapientum ætate floruit, quibus à multis adnumeratus est. Plura qui cupit, adeat Laërtium l. c. Suidam in Pherecyde, aliosque.

CA-

CAPUT III.

De Secta Ionica.

QUæ in vastissimo Græciæ Imperio floruere Philosophorum Sectæ, duæ à Laërtio in Proœmio numerantur, Ionica scilicet, & Italica; quam deinde sententiam omnes historici secuti sunt. Verùm quamvis certum sit, eas initio duas fuisse, postea tamen in plures adhuc divisæ sunt; itaut Vossius eas usque ad duodeviginti Sectas numeret; Ionicam scilicet, Italicam, Eleaticam, Epicuream, Cyrenaicam, Eliacam, Megaricam, Academiam Veterem, Academiam Secundam, Academiam Tertiam, Peripateticam, Academiam Quartam, Platonicos Juniores, Academiam Quintam, Cynicam, Stoicam, Pyrrhoniam, & Potamonicam.

Nos igitur hac in re communem ordinem sequentes, de Singularum Græcanicæ Philosophiæ Sectarum Institutoribus, eorumque successoribus agemus, ac brevissimis verbis optima quæque, & potiora, quæ de eorum vita, moribus, & doctrina ab antiquis, & recentioribus Selectissimis Philosophiæ Historiæ scriptoribus sparsim notata invenimus, in Epitomen redacta trademus.

Ionicam Sectam à Thalete, qui ex Ionia erat, ortum duxisse, omnes fere confessi sunt. Ex hac autem omnes deinde Græcorum Sectæ originem habuere. Jure igitur Philosophiæ, Scientiarumque omnium apud Græcos, ex quibus ad nos, autor extitisse fertur

THALES.

DE ejus patria quæstio est apud autores. Laërtius 1. 22. hæc habet: *Thales, ut Herodotus, Thuris, ac Democritus ajunt, patre Examio, matre Cleobulina natus est ex Thelidarum familia, qui, Phœnicum nobilissimi, à Cadmo, & Agenore originem ducunt, Platone quoque teste.* Et paullò post: *Sed, ut pluribus visum, indigena Milesius, & claro genere natus est.* Et Clem. Al. 1. Str. p. 300. *Quinetiam Thales, ut referunt Leander, & Herodotus, erat Phœnix: ut autem nonnulli existimarunt, Milesius.* Natus dicitur, Apollodoro in Chron. teste, anno 2. Olymp. 35. Milesium tamen cum Plutarcho omnes fere fatentur; quod confirmat Hermippus apud Laërt. 1. 33. qui refert, Thaletem gratias fortunæ egisse, quod Græcus natus esset, non Barbarus.

Thaletem multi Αὐτοδίδακτον faciunt. Verùm, ut ex ipsius Thaletis epistolis colligitur, ipse ad Philosophiam, & Mathematicas potissimum disciplinas addiscendas, Cretam, Phœniciam, & Ægyptum peragravit; ubi à Sacerdotibus Memphiticis, ut testatur Jambl. in Vit. Pythag. eruditus, Philosophiam, & Geometriam, Laërtio, & Plutarcho testibus, didicit.

Mileti privatam vitam agens, & in cœlibatu vivens, urgenti matri, ut nuptias iniret, respondit, non dum tempestivum esse. In senectutem vero ætate inclinante, matri acrius in id insistenti respondit, jam intempestivum esse. Quomodo autem Thales Solonem, Mileti apud se degentem, & mirantem, quod ipse connubium negligeret, ficto nuncio de Solonis filii morte, deluderet, lege apud Plut. in Vit. Solon. p. 81. Sapientis titulum non ob solas morales sententias, & vitæ integritatem, sicut & cæteri Sapientes, obtinuit, sed ob magnos in scientiis, quas Contemplativas vocant, profectus, uti observant Plut. in Vit. Solon. p. 80. & Divus August. de Civ. D. 8. 2.

Hæc de Thaletis Philosophiæ præstantia Scriptorum testimonia habemus. Laërt.

Laërt. 1. 24. de Thalete ait: *Primus de Natura disseruit, secundum nonnullos.* Cic. de Nat. Deor. 10. Thaletem primum de talibus rebus quæsivisse dixit; Strabo l. 14. p. 635. *Ante alios Græcos omnes caussas rerum naturalium, & Mathematica eum rimatum esse.* Plutarchus eum Philosophiæ Inventorem appellat; Justinus Martyr Philosophorum antiquissimum; Tertullianus Principem Physicorum; Lactantius demum primum, qui de caussis naturalibus quæsivit. Et Galen. Hist. Philos. hæc habet: *Constat igitur inter quamplurimos, Thaletem Milesium primum Philosophiam apud Jones invexisse: unde & ejus ætatis sapientiam omnes Jonicam appellarunt.*

Thales igitur rerum materialium Principium, Ἀρχὴν, ex quo existant primo, & in quod resolvantur, Aquam statuit. Quam sententiam his potissimum probat argumentis, à Plut. de Plac. Phil. 3. & Stob. Ecl. Phys. 13. relatis. Semen animantium humidum est. Alimentum, plantarum præcipue, humiditate plenum est. Ipse solis, & stellarum ignis exhalationibus aqueis alitur, atque adeo ipse Mundus, &c. Imo & aquas Terræ motuum caussam esse dicebat, ex Laërtio; quibus aquis Orbis sustinetur, & tanquam grande navigium, ut ait Sen. Nat. Quæst. 6. 6. portatur. Fortasse autem Aquam rerum Principium esse Thales didicerat ab Æpyptiis, atque hi à Judæis. Moses enim in Gen. ait. *Spiritus Domini ferebatur super Aquas.* Et: *Producant Aquæ reptile.* Hujus etiam sententiæ, præter Pindarum, qui cecinit: Ἄριστον μὲν Ὕδωρ, *Optima quidem Aqua*, Homerus fuit, qui dixit:

Ὠκεανὸς δ', ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.
Oceanus cunctis factus primordia rebus.

Mundum Dæmonum esse plenum dicebat, ut habet Stob. l. c. Aristot. de Anim. 1. 8. Cic. de Leg. 2. 11. Laërt. atque alii. Quam sententiam Pythagoras quoque, & Plato, affirmante Plut. secuti sunt; sed omnes fortasse ab Ægyptiis acceperunt. Mundum etiam unicum dixit, pulcherrimum, ut qui à Deo factus sit. Animatum quoque Mundum asserebat, ipsiusque animam esse Deum per omnes ejus partes diffusum: in Mundo vacuum non dari: Stellas esse terrestris substantiæ, sed ignitas: Animam immortalem, atque αὐτοκίνητον, hoc est, naturam seipsam moventem docuit.

Quoad Geometriam, Apul. in Florid. 4. Thaletem Geometriæ penes Græcos primum dixit inventorem. Et Proclus in Euclid. *Thales autem in Ægyptum delatus, primus inde hanc scientiam ad Græcos derivavit.* Hanc autem Geometriam ab Ægyptiis acceptam variis inventis, & propositionibus, Proclo, & Laërtio testantibus, auxit. Pyramidis altitudinem per ipsius umbram metiri primus instituit.

Sicut Geometriam ab Ægyptiis, ita & Astronomiam à Phœnicibus edoctus, in Græciam primus invexit, & auxit. Sphæram Cœlestem Thales primus, deinde Pythagoras, & Successores, in quinque circulos, sive Zonas, ut Stob. refert ex Plut. de Plac. Philos. 2. 11. divisit. Duos libros, ex Laërtio 1. 23. composuit de Conversionibus, & Æquinoctio, annique tempestates partitus est. Primus Ursæ minoris sidus invenit, eique Ἄρκτου nomen, ex Hygino Poëtic. Astron. c. 11. tribuit. Laërt. l. c. ex Eudemo in Hist. Astrol. refert, Thaletem primum Eclipses prædixisse, quarum præcipua fuit, quæ accidit Lydis, & Medis bellum gerentibus. *Quam diei immutationem*, verba sunt Herod. l. 1. p. 19. *Thales Milesius Jonibus prædixerat, anno quoque, quo eventura ea esset, indicato.* Quod accidit circa Olymp. 50. Annuam periodum, Ægyptiis primum inventam, & 12. mensibus distinctam, Græcos docuit. Sideribus observandis nocte intentus in puteum cecidit, unde exire cupiens, querulus Thressam ancillam suam compellabat; cui illa respondit: an putas, ô Thales, cœlestia te posse asse-

assequi, qui vel ea, quæ ante pedes sunt tuos, ignoras? Similiter & amici ei improperabant, quod hæc sterilia studia opibus anteponeret. Unde ille, ut refert Arist. Polit. 1. 11. Astrologiæ beneficio prænoscens, dum adhuc hyems esset, uberrimam fore olearum messem, dato pignore, omnia Mileti, & Chii oliveta parvo pretio emit; ex quibus dato tempore multum lucri capiens, ostendit, quàm facile Philosophis sit opes parare, si velint.

Celebriora Thaletis Apophthegmata sunt: *Quid Antiquissimum? Deus; initium enim non habet. Quid Maximum? Locus, sive Spatium; omnia enim Mundus, Mundum Spatium continet. Quid Pulcherrimum? Mundus: quicquid enim concinne ordinatum, pars ejus est. Quid Sapientissimum? Tempus; omnia enim hucusque inventa detexit, detegetque invenienda. Quid Communissimum? Spes; nam & iis etiam relinquitur, quibus pereunt omnia. Quid Utilissimum? Virtus; nam ipsa, ut reliqua utilia sint, efficit. Quid Noxium? Vitium; omnia namque bona corrumpit. Quid Potentissimum? Necessitas; sola namque hæc vinci nequit. Quid Facillimum? Quod libenter quis facit, sive, quod naturæ est consentaneum.* Hæc Amasi, Ægyptiorum Regi, cum Æthiopum Rege de Sapientia certanti scripsit. Plura addit Laërtius, Plutarchus, & Stobæus, ex quo antedicta retulimus. Potiora sunt: *Velocissimum mens est, nam per omnia discurrit. Nox die prior una. Difficile seipsum noscere. Felix qui corpore sanus, fortuna locuples, animo non ignarus.* Reliqua vid. apud cit. Autores.

Moralia præcepta plurima à Stob. ex Dem. Phal. recensentur; potissima vero: *Sponsor si fias, noxa præsto est. Ne sis dives improbe. Qualia tu contuleris in parentes, talia à tuis liberis, cum senex fueris, exspecta. Ociosus ne fueris, ne si locuples quidem fias. Domestica mala cela. Ne facias, quæ in aliis reprehendis.* Ausonius p. 112. hæc Thaletis nomine metro exposuit:

Turpe quid ausurus, te, sine teste, time.
Vita perit, mortis gloria non moritur.
Quod facturus eris, dicere sustuleris.
Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.
Quum vere objurgas, sic inimice juvas.
Quum falso laudas, tunc & amice noces.
Nil nimium satis est, ne sit & hoc nimium.

Ejus Symbolum apud Laërt. Γνῶθι σεαυτόν, *Nosce teipsum*: juxta Didymum, & Hyginum ex Clem. Alex. 1. Strom. *Sponsor fias, noxa præsto est*. Fortunæ, ex Hermippo in Laërtio, gratias agebat ob hæc tria; *Quod Homo, non brutum; Quod vir, non mulier; Quod Græcus, non Barbarus natus sit*. Inter Thaletis ἀδόμενα hoc præcipuum: *Non multa verba prudentis animi indicium sunt*. Vid. Laërt.

Multi putant, Thaletem nihil scripsisse, inter quos est Themistius Orat. 26. qui nec ipsum, nec ejus ætatis quempiam scripsisse affirmat, πρῶτον δὲ Ἀναξίμανδρον, ὧν ἴσμεν Ἑλλήνων λόγον ἐξενεγκεῖν περὶ φύσεως συγγεγραμμένον. Sed Divus August. de C. D. c. 11. ait, Thaletem, rerum naturas scrutatum, de Naturali Philosophia disseruisse, suasque disputationes, ut successores propagaret, literis mandavisse. Laërtius quoque ipsum de Astrologia nautica, de punctis Tropicis, & Æquinoctialibus tractatus concinnasse refert. Suidas metricum opus de Meteoris ipsi adscribit. Et Plutarchus in Lycurgo de Thalete hæc notat: *Habebatur hic poëta lyricus, atque hujus specie artis utebatur, revera præstantissimorum legislatorum implebat munus*. Galenus de Humor. allegat Thaletis librum 2. περὶ ἀρχῶν. Temporum suorum Historiam scripsit, si fides Joh. Antiocheno præstanda. Duæ tandem ejus extant Epistolæ apud Laërt. 1. 43. Quas tamen Epistolas, sicut & cæteras passim à Laërtio vel Thaleti, vel Soloni, vel Democrito adscri-

adſcriptas, falſitatis ſuſpectas dicunt Huet. Dem. Evang. p. 77. & Joſ. Scal. Epiſt. 306. atque alii.

Senex tandem mortuus eſt anno æt. ſuæ 90. ex Soſier. dum Olympicos ludos ſpectaret Olymp. 58. De cujus morte ſic Laërt.

Gymnicon adſpiceret cum rurſus agona, Thaletem
Eleus traxit Jupiter è ſtadiis.
Hunc laude, cœlo propiùs quod duxerit, ultra
E terra aſtra ſenex cernere non poterat.

Sepultus eſt in tenui Mileti agello, qualem ipſe præſcripſerat, tumuloque inſcriptum:

Exiguus valde hic tumulus, verum aſtra Thaletis,
Principis Aſtronomi, gloria ſumma tenet.

Statua quoque ei erecta eſt, ex Laërt. 1. 39. cum hac inſcriptione:

Hunc, quæ nutrivit, Mileſia terra, Thaletem,
Aſtronomum primi nominis ipſa tulit.

ANAXIMANDER.

Anaximander Thaletis ſodalis, & diſcipulus, patria Mileſius, & in doctrina propaganda ſucceſſor, Praxiadæ, vel ut alii legunt, Praxidami filius, natus eſt anno tertio Olymp. 42. ex Clem. Strom. 1. Hic in rerum omnium Principio aſſignando à Præceptore ſeceſſit; Thales enim Aquam, ipſe vero *Infinitum* rerum omnium ſtatuit Principium. Hinc Cic. Acad. Qu. 4. 37. *Thales, qui omnia ex Aqua ſubſiſtere ajebat, Anaximandro hoc, populari, & ſodali ſuo, non perſuaſit. Is enim Infinitatem naturæ dixit eſſe, à qua omnia gignerentur.* Ex hac igitur cuncta oriri, & in eam omnia deſinere dicebat, ejuſque partes moveri, & mutari, totum verò immutabile eſſe: infinitos generari mundos, qui tamen corrupti in Infinitum redeant. Hos verò infinitos mundos eſſe Deos nativos, longis intervallis orientes, & occidentes, aſſerebat, ex Cic. de Nat. D. 1. 10. Plut. tamen de Plac. Phil. 1. 7. & Stob. Ecl. Phyſ. 1. 1. ea de Cœlo, & Stellis dicta intelligunt. Infinitum igitur laudavit, & Infinitati Mentem præfecit.

Cœlum ſtatuit calido, & frigido miſtum; ſtellas vero centones aëris globoſos, ignis plenos, & flammas quadam ex parte exſpirantes, & à circulis, & ſphæris, quibus inhærent, agitari: Solem ſupremo loco collocavit, deinde Lunam, tum deinde fixas, & errantes poſuit. Solis magnitudinem terræ æqualem putabat, ſed ejus orbitam terra vicies octies, vel, ut Theodoretus ait, vicies ſexies majorem; Lunæ tamen orbitam terra novendecuplo majorem dicebat, Soliſque, & Lunæ Eclipſin ex obſtructione meatuum, per quos lumen ad nos mittebant, procedere. Terram figura rotundam hic primus in univerſi centro locavit; terræ, mariſque circuitum deſcripſit, ſive tabulam Geographicam invenit; nec non Zodiaci Obliquitatis, Gnomonis, Solſtitiorum, Æquinoctiorum, aliorumque inventor dicitur. Cic. 1. de Div. 50. & Plin. Hiſt. N. 2. c. 79. referunt, Anaximandrum Lacedæmoniis ſuaſiſſe, ut, urbe, & tectis relictis, agros incolerent, quod terræ motus inſtaret: quod ita, ut prædixerat, evenit.

Ventum aëris fluxionem dixit, motis, vel colliquatis in eo partibus fluidiſſimis, & tenuiſſimis; reliqua vero Meteora à vento in denſa nube compreheſo gigni. Vid. Seneca Nat. Qu. 2. 18. De hominis verò generatione ita ſenſiſſe habemus ex Plut. Symp. l. 8. qu. 8. in piſcium ſcilicet ventribus primum genitos fuiſſe homines, ibique nutritos, donec vires acquirerent majores, idoneique fierent, qui ſuis proſpicere neceſſitatibus poſſent; tum excluſos fuiſſe, ac terra

potitos. Prima denique animalia in humore nata esse, dicebat, corticibus contenta spinosis, adultiora autem facta in siccitatem descivisse, ruptoque cortice non multum temporis supervixisse. Vid. Plut. de Plac. Phil. 5. 19. Suid. in Anaximandro, Stob. aliique. Nonagenarius tandem anno 2. Olymp. 58. mortuus est.

A N A X I M E N E S

Milesius fuit, Eurystati filius, Anaximandri vero sodalis, discipulus, & successor. Floruit, juxta Suidam, Olymp. 55. juxta Eusebium Olymp. 56. Perperam autem Apollodorus natum putavit Olymp. 63. Parmenidis etiam discipulus à nonnullis creditus est; & Jonica, simplicique locutione usus. Duas scripsit Epistolas ad Pythag. quæ apud Laërtium.

Universale rerum Principium Aërem statuit; nostramque animam aërem esse, quæ nos temperet; totumque mundum aërem, & Spiritum continere: Spiritus vero, & aër idem sunt ex sui sententia. Aërem Deum esse, eumque gigni, immensum, & infinitum, & semper in motu existere. Hinc de ipso Divus August. l. 8. de C. D. c. 2. *Iste omnes rerum caussas infinito aëri dedit, nec Deos negavit, aut tacuit; non tamen ab ipsis aërem factum, sed ipsos ex aëre ortos credidit.*

Exteriorem Cœli superficiem terrestrem statuit; Solem, Lunam, & Stellas igneæ substantiæ, cui admixta sint terrestria corpora; moveri autem circa terram, & à condensato aëre impelli: Solem vero, & Lunam eclipsin pati, obturato foramine, per quod ignem mittunt.

De Meteoris ita sentire visus est. Nubes ex aëre maxime condensato generantur; pluvia ex iisdem magis compressis; nix fit, quando aqua delabens congelatur; grando vero, si humido vento comprehendatur. Iridem, ait, fieri sole illuminante nubem densam, crassam, & nigram, in qua cogantur solis radii, cum non possint ultra progredi. Terræ concussionis caussam dicebat ejusdem siccitatem nimiam ab æstu profectam, vel ejusdem nimiam raritatem à frequenti pluvia productam, ex utraque enim caussa, ut notat Aristot. in Met. terra rumpi solet, & ex concidentibus fragmentis ingentibus concuti. Frigus materiæ condensationem, & contractionem docuit; calorem verò ejusdem laxationem, & raritatem. Atque sic rationem dedit, cur ex hominis ore halitus labiis compressus, & densatus, frigidus emittebatur, aperto tamen ore calidus. Vid. Plut. Suid. Stob. Laërt. aliique. Inter alios ejus discipulos Diogenes fuit Apolloniates, vir physicus, eloquentia, & sapientia clarus, qui iisdem Præceptoris principiis philosophatus est; &

A N A X A G O R A S

Clazomenius, Hegesibuli, seu Eubuli filius, natus est, juxta Apollodorum, anno 1. Olymp. 70. Genere clarus, & opibus, clarior tamen ex earundem generoso contemtu fuit; iis namque relictis, *Divinæ delectationi*, ut Cic. Tuscul. 5. 39. ait, *totum se animo ut dederet*, Platonis irrisionem ob patrimonium ita neglectum incurrit. Vigesimo ætatis anno Athenas Philosophiæ studio profectus est, ubi eum 30. annos commoratum tradunt. Vide Laërt. 2. 7.

Ipse primus duo rerum Principia statuit, Materiam, & Mentem, quorum primum ut Principium Passivum, secundum vero ut Activum agnoscebat. Sic enim in operis sui initio scribit: *Omnia simul erant, deinde accessit Mens, eaque composuit.* Unde & Νοῦς, Mens ab Athenienfibus dictus est, quod primus fuerit,

rit, qui hoc cum Materia principium junxerit; uti est apud Laërtium 2. 6. De quo sic Timon:

Nunc ubi Anaxagoras, Mens, est fortissimus Heros,
Qui Mentem subito, nam mens non defuit illi,
Composuisse putat, fuerant quae incondita quondam.

Hanc autem Mentem infinitam Deum esse, dicebat, quae Mens per se moveatur, & corpori non inclusa, omnium rerum sit autrix, ex infinita materia cuncta componens. Vid. Lactant. 1. 5. Cic. de N. Deor. 1. 11. & Aug. de C. D. 8. 20. Unde Clem. Alex. in Admon. ad Gentes: *Anaxagoras Clazomenius, & Atheniensis Archelaus: atque hi quidem Mentem praefecerunt infinitati.*

Passivum vero, seu materiale rerum principium dixit unum simul, & multiplex, hoc est ὁμοιομέρειαν, sive partium similitudinem. Cuncta namque ex partibus sibi ipsis similibus constare, docebat; sic ex. gr. ossa ex partibus osseis, aurum ex auri partibus similibus, constare, asserebat. Homogenea igitur materiae corpuscula omnium rerum principium sunt. Quam sententiam sic optime Lucret. l. 1. v. 830. & seq. expressit:

Nunc & Anaxagorae scrutemur Homoeomeriam,
Quam Graeci memorant, nec nostra dicere lingua
Concedit nobis patrii sermonis egestas.
Sed tamen ipsam rem facile est exponere verbis,
Principium rerum, quam dicit Homoeomeriam.
Ossa videlicet è pauxillis, atque minutis
Ossibu': sic & de pauxillis, atque minutis
Visceribus viscus gigni, sanguenque creari
Sanguinis inter se multis coëuntibu' guttis:
Ex aurique putat micis consistere posse
Aurum, &c.

Idem credidit, superas mundi partes igne plenas esse, & vim, quae ibi est, aethera vocavit, teste Aristot. Meteor. 1. 3. Aetherem autem circumfusum igneae esse naturae, & circumvolutionis vehementia lapides è terra abripuisse, qui, ignis ejus vehementia candentes, in stellas conversi fuerint; omnesque ab Ortu in Occasum ferri, ex Plut. Plac. Ph. 2. Solem candentem, & penitus ignitam massam esse, & Peloponneso majorem. Lunam esse corpus opacum, ignitum, à sole illustratum, habitabile, vallibus, montibus, atque aquis distinctum. Viam Lacteam esse terrae umbram in parte coeli, cum sol infra terram delatus totum non illuminat. Vid. Plut. l. c. sive, ut Laërt. ait, viam lacteam esse reflexum solaris luminis non intermicantibus astris.

De Meteoris docuit, cometas esse errantium stellarum concursum, flammas ex se emittentium; Stellas cadentes veluti scintillas ab aëre vibrari, atque propterea statim extingui. Ventos fieri, cum aër à Sole attenuatur. Tonitrua nubium collisionem; Coruscationes verò earundem confricationem. Iridem oriri ex refractione lucis solaris in nube densa, è regione austri speculi instar posita: qua etiam ratione Parhelios explicabat in Ponto conspectos. Terrae motuum caussam dixit esse ἀνάδυσιν, successionem aëris in terram; sive, ut Aristot. Met. 2. 7. Plut. Plac. Phil. 3. 15. & Senec. Nat. Qu. 6. 9. interpretantur, cùm aër, vel aether in terrae cavernis inclusus, & difficilem inde exitum inveniens, terram agitat, & succutit.

Mentem omnis motus caussam esse asseruit, ex quo motu factum sit, ut levia corpora in suprema mundi regione sita sint, ut ignis; quae media mediam, ut aër, & aqua, quae vero gravia, infimam regionem petiisse, ut terra, dixit: Animalia primùm ex humore, calore, & terra manasse, deinde vero per ge-

 nera-

nerationem, & mares quidem à dextris, feminas vero à sinistris: omnia animalia habere mentem agentem: fel esse acutorum morborum caussam: fieri echo, cùm sonus repercutitur, & similia, quæ fusiùs apud Laërt. Plutarch. & Aristot. Anaxagoræ Prædictiones lege sis apud Suidam, Laërtium, Plinium H. Nat. atque alios. Lampsacum tandem exilio ab Atheniensibus damnatus venit, ibique mortuus est; cui defuncto Lampsaceni justa honorifice persolverunt, addito epitaphio, cujus sensus:

Hic situs ille, cui rerum patuere recessus,
Atque arcana Poli, magnus Anaxagoras.

Ipsi quoque duas aras dicatas memorat Ælian. H. V. 8. 19. alteram Menti, alteram Veritati inscriptam. Ex Æliano etiam habemus, Anaxagoram risisse, vel subrisisse nunquam. Anaxagoras primus de Naturali Philosophia librum à se scriptum edidit, ex Laërtio, & Cl. Alex. cujus verba 1. Strom. sunt: *Alii autem Anaxagoram Hegesibuli filium Clazomenium primum librum scriptum edidisse, referunt.* Vitæ finem posuit Contemplationem, &, quæ ex ea procedit, Libertatem, ex cit. Alex. Str. 2. Traditur etiam à Plutarcho, eum de Circuli quadratura librum in carcere scripsisse.

Inter discipulos ejus traduntur fuisse Pericles, qui ipsum accusatum defendit, Euripides, qui deinde ad Tragicam Poësim animum appulit, Socrates, &, ut quidam volunt, Democritus, atque

ARCHELAUS.

Atheniensis, sive Milesius, Anaxagoræ discipulus, & successor fuisse traditur, & Physicus appellatus, quòd primus ex Jonia Physicam Philosophiam Athenas transtulit. Vossius tamen in Tract. de Sect. Philos. & Musantius in Fac. Chronolog. tab. 1. Anaxagoram primum fuisse ferunt, qui ex Asia Athenas Scholam invexit: quod etiam sentire videtur Clem. Alex. 1. Strom.

Erat autem hæc Archelai sententia de rebus Physicis, ut ex Laërt. Stob. & Plut. duo esse rerum Principia, Corporeum scilicet, infinitum, & dissimilare, Aërem nempe, ejusque raritatem, & condensationem, quarum hæc terram, illa ignem absolvat; & Incorporeum, seu Mentem. Unde Divus August. 8. Civ. 2. *Anaxagoræ successit auditor ejus Archelaus: etiam ipse de particulis inter se dissimilibus, quibus singula quæque fierent, ita omnia constare putavit, ut inesse etiam Mentem diceret, quæ corpora dissimilia, idest, illas particulas conjungendo, & separando, ageret omnia.*

Universum esse infinitum, dicebat, & infinitos esse mundos: duas esse generationis caussas, calidum, & frigidum: homines, & animalia omnia ex limo nata: Ventos terræ cavis inclusos, & ipsam, ut exitum sibi inveniant, agitantes, terræ motuum caussam assignabat: Stellas terreas ignitas laminas esse: Solem stellarum maximam: Vocem esse aëris percussionem: justum, & turpe non natura, sed lege fieri. Vixisse traditur nonnullis circa seculum ab O.C. 37. & ab U.C. an. 338.

SOCRATES.

Athenis, & proprie in Alopece, quod unum erat ex oppidulis per Atticam sparsis, natus est anno 4. Olymp. 77. ex Apollodoro, Suida, & Laërtio; patremque habuit Sophroniscum Atheniensem lapidarium; matrem verò Phænaretam obstetricem, generosæ tamen, & imperterritæ indolis. Primam ætatem statuariæ, quam pater exercebat, arti ex victus necessitate impendit. Deinde

Deinde vero Critonis divitis Philosophi ope, qui ipsi filios instituendos tradidit, Philosophiam didicit, aliasque liberales artes, Eloquentiam præcipue, in qua promtus, & acer adeo erat, ut Idomeneus refert, ut Aristophanes in Comœdia, quæ Nebulæ inscribitur, eum agitet, quod deteriorem caussam oratorie loquendo meliorem efficeret. Sed cum triginta Tyranni, qui Athenis regnabant, eum dicendi artem, ut ait Xenophon, exercere prohibuissent, ipse ad Philosophiæ studia se convertit.

Ejus in Philosophia præceptor primus Anaxagoras dicitur; ubi verò Athenis excessisset Anaxagoras, ad Archelaum se contulit, teste Aristoxeno, cui & in deliciis fuit, & in Schola successor, quicum Samum etiam profectus est. Damonis etiam suavissimi Musicæ præceptoris discipulus fuit. Prodicum Sophistam, patria Chium, se audivisse fatetur idem Socrates, Diotimam, atque Aspasiam, singularis eruditionis feminas. Poësin edoctus est ab Eveno, Œconomiam ab Ischomacho, Geometriam à Theodoro, & tandem Senex à Conno, qui nobilissimus fidicen à Cicerone appellatur, hanc artem didicit.

Socrates mitis semper, & humilis in docendo fuit, ac clara methodo usus; omnes enim physicorum sententias refellebat, suam nunquam pro certa statuens; dicebat enim: *Solum scio, me nihil scire*. Confusas Philosophorum, qui ipsum præcesserunt, ideas certa methodo composuit; unde Cic. l. 2. de Fin. inquit: *Socrates, qui Philosophiæ parens jure dici potest*, &c. Xenophon vero in Ep. ad Æsch. negat, Socratem unquam de cœlis, caussisque naturalibus disseruisse, neque de aliis disciplinis, quæ μαθηματων nomine Græcis veniunt, atque eos, qui de talibus disciplinis eum disseruisse affirmant, impudentissime mentiri, Platonem significans, ut observat Gellius, in cujus libris Socrates de rebus naturalibus, musicis, & geometricis disputans repræsentatur. Sed Physices scientiam Laërtius, & Cicero ei tribuunt, quicquid cum Porphyrio cæteri Socratis detractores affirment.

Animadvertens tamen, Naturalis Philosophiæ contemplationem nihil ad vitam recte instituendam conferre, Ethicam Philosophiam invexit, de qua & in officinis, & in publico semper philosophans, ea potius inquirenda hortabatur, quæ mores instruerent, & quorum usus domi esset necessarius. A Physica ad Ethicam transiens dicere solebat: *Quæ supra nos, nihil ad nos*. Hinc Cic. Acad. Qu. 1. 5. ait: *Primusque à rebus occultis, & ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum Philosophi occupati fuerunt, avocavit Philosophiam, & ad vitam communem adduxit: ut de virtutibus, & vitiis, omninoque de bonis, & malis rebus quæreret*. Et 3. Tusc. *A Socrate omnis, quæ est de vita, & moribus, Philosophia manavit*.

Omnis igitur Socratis Philosophia vel ad Dei, Animæque contemplationem, vel ad hominis cum hominibus conversationem, præcepta tradebat. Ipsam vero Philosophiam veram ad felicitatem viam esse dicebat. Tria rerum omnium principia statuit, *Deum*, *Materiam*, *Ideas*. Deus est intellectus universalis, Mens mundi, τὸ ὄν, αὐτὸ ἕκαστον, αὐτὸ τὸ καλὸν, αὐτὸ τὸ ζωῆς ἄξιον, in se ipso perfectus, omnibus creaturis & ut sint, & ut bene eis sit, largitus. Docebat Deum, non Casum mundi autorem esse, ejusque Providentia cuncta gubernari; ac talem postremo Deum esse, ut unico actu omnia videat, omnia audiat, omnia gubernet, ubique existat. Materiam dixit esse id, quod generationes subit, & corruptiones; Ideam vero substantiam esse corporis expertem, in mente, & conceptu Dei. Animam dixit divinam esse, & immortalem, quæ à corpore dissoluta in cœlum, unde venerat, redibit, vel ad fruendum beatitudine cum Deo in loco jucundissimo, vel ad pœnas luendas. Hanc autem Animam ante corpus existere, æternarum idearum cognitione imbutam; quam cognitionem dum cor-

corpori jungitur, amittit, quasi stupefacta, donec ex stupore suo excitetur per ratiocinationem, à rebus sensibilibus initium ducentem. Hinc educit, quicquid Anima inde discit, esse potius reminiscentiam, atque amissæ scientiæ recuperationem. Vid. Plat. in Phædon. atque alibi passim, Xenoph. Cic. Lael. c. 4. atque alios. Et de Socratis Metaphysicis satis.

Ad Ethicam vero quod spectat, quæ omnem fere Socraticam Philosophiam absolvere videtur; in hac ipse de Virtute, & Vitio, de Amore, Invidia, & Tristitia, de Fortitudine, & Imbecillitate, de Temperantia, Continentia, & Animo sua sorte contento, de Liberalitate, Prodigalitate, & Avaritia, de Magnanimitate, & Superbia, de Patientia, Veracitate, & Adulatione, de Urbanitate, & Comitate, de Justitia, & Amicitia, aliisque virtutibus tractat; verùm de his particulatim agere, tum quia Synopseos limites hæc Historia transcenderet; tum potissimum quia hæc fusiùs à Xenophonte in Mem. Socr. Plutarcho, Platone, Stobæo, Clemente Alex. Laërtio, aliisque, & ex his omnium novissime à doctissimo Stanlejo memorantur, consulto prætermitto, pauca tantum adnotasse contentus, ex quibus quæ, & qualia sint ejus de Ethica Philosophia vere aurea dicta, & præcepta, cognosci possint.

Docebat igitur, eundem esse virum justum, & beatum, & non esse utile, nisi quod justum est, veramque felicitatem non in bonis, fortunæ obnoxiis, sed in virtutis possessione sitam esse. Hortabatur juvenes, ut jugiter se in speculo intuerentur, ut si formosi essent, digni ea specie fierent, sin deformes; eruditione deformitatem tegerent; virtus namque animæ pulcritudo est. Ut ignis vestimento, sic fœdum facinus tempore occultari non potest. Illi beate, & tranquille vivunt, qui nullius sibi conscii criminis sunt. Nobilitas non est aliud, nisi animi, & corporis bona temperies.

Malo consilio spem superstruere est infirmæ anchoræ navim committere. Invidia ulcus est animæ. Eorum quærenda familiaritas, quorum candor sit conspicuus. Unicum bonum scientia, malum unicum inscitia est. Quid Prudentia? Animi concinnitas. Qui Prudentes? qui non facile oberrant. In bello quidem ferrum auro præstat ad sese defendendum, in vita vero Sapientia divitiis. Maximum est vitium, ingratum se præbere beneficiis. Id solum nos precari oportet, ut Dii bona largiantur; quæ autem bona nobis sint, optime nosse ipsos Deos. Religiosius, & rectius Deos colere non possumus, quam faciendo, quæ jubent. Patri aspero, sicut legi duriori parendum; patris autem increpatio suave remedium est, plus enim utilitatis, quam mordacitatis habet. Vir fortis est, cui, quod necessitas imponit, non invito, sed lubenti accidere videtur. Corinthiorum portas valide clausas videns, num, dixit, mulieres hic habitant? Præstat honeste mori, quam turpiter vivere.

Cum nimium formosis conversari est incontinentiæ occasionem quærere. Corporis sanitas diligenter tuenda, ex ea enim animæ quoque salus pendet (unde etiam vulgatum illud: *Animi mores corporis temperiem sequuntur*.) Bene convivari, si neque animum lædunt, neque corpus, neque inventu difficilia sint, quæ comeduntur. Ditissimus, qui in minimis contentus, nam contentum esse, naturæ continet divitias. Homines, dicebat, vivere, ut ederent, se verò edere, ut viveret. Mulier timenda magis quum te amat, quam cùm conviciatur. Qui diviti largitur, aquam in mare profundit. Viam ad gloriam meliorem nullam esse, quam ut quis bonus sit, videri nolit. Fideles sunt non qui dicta, & facta tua laudant omnia, sed qui peccata reprehendunt. Bonos viros iis oportet moribus esse, ut major sit iis, quam juramento, fides. Ignem quidem vento, amorem vero conversatione accendi. Qui, fratribus præteritis,

tis, alios sibi amicos acquirunt, iis esse similes, qui, suo agro relicto, colunt alienum. Medicos ægrotis, amicos infortunatis consulere oportere.

Œconomica Socratis Philosophiæ pars, ab Ischomacho accepta, optime narratur à Xenophonte in speciali de hac re tractatu. Addam tantum, quod interrogatus utrum melius esset, uxorem ducere, an non, respondit: *Utrumque egeris, pœnitentia duceris.* Viros, dicebat, oportere civitatis legibus obedire, uxores vero maritorum ingeniis.

Politicam Socratis, quæ eadem cum Platonicis, vide apud Hesychium Illustrium. Addam ex Xenophonte, quod, Reges, & Principes non eos esse, diceret, qui sceptra tenent, sed qui imperare sciunt. Regem item esse, qui volentibus imperet; Tyrannum vero, qui invitis non ex lege, sed ex arbitrio præsit. Boni civis officium esse, opulentiorem reddere Remp. tempore pacis, victricem tempore belli, hostes ei conciliare in legationibus, in seditionibus plebem concionibus coërcere. Interrogatus, quæ munitissima esset civitas? respondit, quæ viros bonos habet: quæ rectissime constituta? in qua magistratus conjuncti sint animis: quæ optima? in qua plurima virtuti proposita præmia sint: in qua optimum sit habitare? ubi secundum leges vivatur, & injusti puniantur. Vid. Stob. Serm. 41. p. 247.

Maximam semper animi æquabilitatem in omni vita servavit tum in prosperis, tùm in adversis rebus. Hinc Plin. l. 7. *Ferunt, Socratem clarum sapientia eodem semper visum vultu, nec aut hilari magis, aut turbato.* Duas habuit eodem tempore uxores, Xanthippem, & Myrtonem, quæ cùm sæpe de ipso inter se altercarentur, ipse deridebat, quod propter se fœdissimum hominem, simis naribus, recalva fronte, pilosis humeris, repandis cruribus disceptarent; sed tandem impetum in ipsum vertentes & male mulctarunt, & in fugam versum diu persecutæ sunt. Socratem aliquando cum amicis domo exeuntem Xanthippe, ut sæpissime solebat, irata, post aspera verbera in eum affatim congesta, ex conclavi superiore aquis sordidis perfudit: quo facto, ipse ad amicos conversus ait: *Nonne dicebam, Xanthippem tonantem mox pluituram?* Interrogatus ab Alcibiade, cur mulierem tam acerbam domo non exigeret? respondit; *Quoniam dum talem domi perpetior, exerceor, quò foris petulantium injuriam facilius feram.* Dicenti iterum Alcibiadi, intolerabilem esse Xanthippes maledicentiam, respondet: *Tu nonne toleras anseres clamore obstrepentes?* ipsi vero respondenti: *Non mirum, nam mihi ova, & pullos pariunt*; subdit: *Et mihi Xantippe filios gignit.* Socratis erga Alcibiadem amorem, Alcibiadis vitam, & facta, vide apud Platonem in Alcibiade primo, & Plutarchum in vita Alcibiadis.

Ne dum ipse Socrates Genium, sive Dæmonem se habere dicebat, qui sibi de ipso, & Amicis futura prædiceret; sed plane hoc ipsum ore fatentur Plato, Xenophon, & Antisthenes, Socrati coævi, quorum testimonia firmant Laërtius, Plutarchus, Maximus Tyrius, Dio Chrysostomus, Cicero, Apulejus; & ex Patribus Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Origenes, & alii. Hujus vero rei argumenta, Cicerone de Divin. 1. 54. referente, ab Antipatro collecta fuere. De qua re passim etiam alii; novissime verò in Academia Lipsiensi Gottfr. Olearius anno 1702. nobilem de Genio Socratis Dissertationem habuit, quam eruditissimus Joh. Cler. Stanlei operibus inseruit.

Temperantiam, Prudentiam, Frugalitatem, Patientiam, Justitiam, reliquasque animi virtutes, quas ipse unice amandas, & sectandas docebat, tales in eo, ex communi scriptorum consensu, fuisse constat, ut impii quidquam, ac nefandi nec patrantem ipsum viderit quisquam, nec dicentem audiverit. Munera, & honores æque ac injurias, & verbera contemnebat; Munera enim, magna

gna

gna præcipue, non accipiebat, & illatas sibi sive verbis, sive manibus injurias hilari vultu tolerabat: Cuidam enim sibi dicenti, quod alter male de ipso absente loqueretur, respondit: *Absentem vel verberet*. Et alteri nuncianti, quendam eum maledictis incessere, respondit: *Bene loqui non didicit*. Colapho percussus hoc tantum dixit: *Quàm permolestum est, nos homines ignorare, ubi galeatis in publicum sit prodeundum*. Summa tandem Socratis sapientiæ, & virtutis laus est, quam ipsi Apollo Delphicus dedit, dum à Chærephonte Socratis sodale interrogatus, quis hominum esset Sapientissimus? respondit Oraculum: Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος, *Omnium hominum Socrates sapientissimus*.

Tandem ex invidia apud Senatum ab inimicis accusatus est, quod Athenarum Deos contemneret, novosque Deos introduceret. Cujus accusationis libellus talis à Laërtio 2. 40. traditur: *Melitus, Meliti filius, Pitthensis Socratem, Sophronisci filium, Alopeciensem defert. Socrates, præter jus, & æquum, Deos, quos Civitas esse censet, ipse non censet, novaque Deorum numina introducit: præter jus, & æquum item juventutem corrumpit: pœna illi, mors.* Cum autem Hermogenes, Lysias, aliique Oratores disertissimi, omnesque sodales, qui ditissimi erant, verbis, & opibus defendere, & liberare eum vellent, nullo modo hoc fieri voluit, dicens: *Bis defensionem ad judices meditari volenti numen adversatum est mihi*. Plato etiam, aliique discipuli, & Amici pecuniam Socrati jam damnato obtulerunt, qua vitam redimeret; ipse verò hoc facere nec voluit. Unde Cicutam ex judicum decreto hilari vultu, fortique animo bibens, & philosophica cum amicis disputans mortuus est anno 1. Olymp. 95. ætatis vero suæ 70.

Cicero, Plutarchus, Dio Chrysostomus, Aristides, Origenes, & alii Socratem nihil scriptis mandasse testantur. Sed ipsos de Philosophicis scriptis intellexisse, certum est: ignorare enim non poterant, Socratem præter Epistolas, à Leone Allatio editas, & ab Arriano, & Athenæo memoratas, Æsopi Fabulas eleganter in metrum redegisse, quarum Plato, Plutarchus, & Laërtius meminere; ut supra quoque in vita Æsopi dictum; Hymnum in Apollinis, & Dianæ honorem scripsisse; & Dialogos composuisse, quos Æschini dedit jam nimis pauperi, ut ex ipsis quæstum faceret. Socratis autem dicta, facta, & doctrinam ejus discipuli Xenophon, Plato, aliique scriptis tradidere. De scriptis Socratis vide Dissertationem Gottfridi Olearii contra Leonem Allatium, ab eruditissimo Joh. Clerico Stanleji Historiæ additam.

SOCRATIS DISCIPULI.

Quamvis omnes, qui è Socratis Schola prodiere, Socratici dici vellent, & ambirent; non omnes tamen ejusdem conditionis extitere. Cum enim, ut Cic. Orat. 3. 16. ait, ex illius variis, diversis, & in omnem partem diffusis disputationibus alius aliud apprehenderet, proseminatæ sunt quasi familiæ dissentientes inter se, & multum disjunctæ, ac dispares; de quibus infra. Alii contra vel nullius, vel parum memorabilis Sectæ autores extitere, sed ejus doctrinam vel integram, vel parum immutatam secuti sunt; de quibus in præsenti capite. Nullius Sectæ autores

XENOPHON.

Atheniensis, Grylli filius natus, ut ex Luciano de Longæv. a. 1. Olymp. 82. mortuus vero nonagenarius Corinthi a. 1. Olymp. 105. Hac autem oc-

occasione cum Socraticis adnumeratum fuisse, narrat Laërt. 2.48. Cum Xenophon in angiportu quodam Socratem obvium habuisset, porrecto baculo transire prohibuit, eumque interrogavit, *Ubi venirent, quæ humanis usibus sunt necessaria?* Cui Socrates serium dedit responsum, ac vicissim interrogavit; *Ubinam boni, & probi homines fierent?* Quo audito cum hæreret Xenophon, dixit Socrates: *sequere ergo, & disce*. Atque ex eo tempore Socratis discipulus factus est.

Xenophontis corporis, & animi descriptionem ex Laërt. Athen. & aliis, hanc habemus: Verecundus erat, coma promissa, &, ut Laërtius ait, ultra quam dici possit formosus. Præstans in omnibus, præcipue tamen equorum, venationis, & exercitus instruendi peritus. Religiosus, & sacrificiis intentus, quorum interpres erat egregius. Socratis imitator, sive contemplationem spectes, & sapientiæ studia, sive quæ ad rem gerendam, consummatæ virtutis. Solus enim, ut Eunapius in Proœmio ait, in Philosophis fuit, qui actionibus non minus, quàm verbis Philosophiam illustraret. Neque Alexander Magnus celebraretur, nisi Xenophon dixisset: *Tralatitias quoque fortium virorum actiones memoriæ mandandas esse.* Ipse primus Socratis magistri sui scripta, notis excepta, in publicum edidit, nullis adsutis de suo laciniis, ut Plato fecit, ab eo propterea, Gellio 14. 3. observante, reprehensus. Platoni inimicus semper extitit, ut ex Laërt. Athen. Gell. & Voss. habemus, quem criminis hujus damnat, quòd Socratis doctrina non contentus, Pythagoreis, & Ægyptiis Sacerdotibus se adjunxerit. Aristippo quoque contrarius fuit, ut ex ejus scriptis. Laërtii duo in ipsum Epigrammata sunt:

Non tantum ad Persas Cyrus Xenophonta vocavit,
Sed virtus etiam limina ad alta Jovis.
Dumque ejus virtute stetit res Hellados, ipse,
Quàm sapiat clare Socrates, ecce docet.

Quod Epigramma ejus cum Cyro expeditionem in Asiam spectat. Alterum vero, quod spectat exilium, sic habet:

Sis quamquam ingratis Xenophon ejectus Athenis,
Ob gratiam gratus Cyri minus tuis.
Te tamen excepit fugitivum grata Corinthus,
In qua hospes urbe nosti lætus vivere.

Plura scripsit, in quibus verbis, & sententiis Herodotum imitatus est, ut notat Dionys. Halicarnass. de Vet. script. cens. p. 125. & Epist. ad Pomp. p. 210. Oratione usus est leniore, & melle dulciore, & à forensi strepitu remotissima, ut observat Cic. Orat. 19. Unde Attica Musa, & Apis Attica dictus est, ejusque voce Musæ quasi locutæ. De ejus dictione, & eloquentia videatur Aristides Adrianensis in peculiari Tractatu, qui Hermogeni adscribitur. Xenophontis libri 40. à Laërtio recensentur, quos omnes Cic. ad Quintum studiose legendos suadet, & Scipio Africanus assidue in manibus habuisse dicitur. Sunt autem: Κύρου παιδεία, *Cyropædia*, in qua Cyri vitam, & disciplinam non ad historiæ fidem, sed ad effigiem justi imperii, ut Cic. ait, libris 8. scripsit. Κύρου ἀνάβασις *Cyri adscensus*, scilicet in Asiam, lib. 7. Ἑλληνικά, *Historia Græca*, lib. 7. descripta, & ubi Thucydides texere desierat, prosecuta, & annorum 48. res gestas proponens. *Agesilaus*, in quo Regis hujus laudes prosequitur. *De Rep. Lacedæmoniorum, & Atheniensium. Socratis Apologia, & memorabilia ejus*, quæ forte est Philosophorum Historia à Suida commendata. *Oeconomicus*, qui ultimum Socratis memorabilium librum absolvit; quem librum Cic. latinè vertit, & in deliciis habuit. *Symposium. Hiero*, sive liber de Regno: *De Administratione Domestica: De Equis: De Re Equestri. De Venatione: Epistolæ* denique 10. quas vide apud Allat. aliosque.

AESCHINES.

CHarini, lucanicarum fartoris, sive, secundum alios, Lysaniæ Atheniensis filius, à pueris φιλόπονος, laborum patiens fuit. Hic Socratem sequi constituens, ut notat Senec. de Benef. 1. 8. dixit: *Pauper sum, neque munus, quod tibi offeram, habeo, meipsum tamen trado totum*. Cui Socrates: *Nonne verò animadvertis quantum mihi munus obtuleris?* A Socratis latere nunquam discessit; unde Socrates dixit: *Solus nos novit honorare ὁ τοῦ ἀλλαντοπώλου, fartoris lucanicarum filius*. Pauperrimus cum esset, Socrates ei Dialogorum suorum quosdam dedit, ut ex ipsis lucrum faceret. Pauperie item adactus in Siciliam ad Dionysium tyrannum concessit tempore, quo Plato, & Aristippus ibi degebant; à quorum ultimo commendatus Dionysio fuit, ut ex Laërtio, & Epistolis Socraticorum habemus, cum quo Dialogos quosdam ipse communicavit, quos liberaliter ille remuneratus est; vixitque cum eo, donec illi, tyrannide pulso, Dion successit. Quo facto Athenas reversus, cum Philosophiam publice docere non auderet, quod maxima ibi Platonis, & Aristippi fama esset, privatim mercede accepta docebat. Deinde caussis in foro dicendis se addixit, in quo munere obeundo, ut Timon testatur, summa ipsi facultas fuit ita, ut Lysias ex invidia Orationem adversus eum contumeliis plenam scripserit, cui titulus Περὶ Συκοφαντίας, *de Sycophantia*, sive de calumniatoria accusatione.

Scripsit Dialogos 7. ex Laërtio, in quibus Socraticum expressit ingenium, & quibus magnam temperantiæ, humanitatis, & integritatis laudem consecutus est; Orationes, summa dicendi facultate insignes, in quibus Leontinum Gorgiam imitatus est; Et Epistolas, quarum unam ad Dionysium tyrannum Laërtius memorat; altera in Epist. Socraticorum habetur.

CRITO

ATheniensis Præceptorem suum Socratem adeo dilexit, ut ipsum necessariis egere nunquam passus sit. Is quòd pacato esset ingenio, animique quietem diligeret, consilium à Socrate quæsivit, quomodo contentiosos homines, qui litibus ipsum continuo affligebant, eludere posset: cui Socrates, *Si*, inquit, *similis cum adversariis ingenii hominem tibi adjunxeris, qui adversariorum injurias depellat*. Hinc ipse Archidamum juris peritissimum, sed pauperem elegit, qui donis ejus, & liberalitate devinctus, acerrime omnes insectabatur.

Scripsit Dialogos 17. quos sic Laërtius recenset: *Non ex disciplinis constare probitatem. Quid sit abundare. Quid idoneum, seu Civilis. De Honesto. De Maleficio. De Felicitate. De Lege. De Divino. De Artibus. De re Venerea. De Sapientia. Protagoras, sive Civilis. De Literis. De Poëtica. De Bono. De Disciplina. De Scientia, sive quid sit scire*. Est præterea Apologia pro Socrate. Quatuor ejus filii Critobulus, Hermogenes, Epigenes, & Ctesippus, Socratis discipuli fuere.

SIMON*

ATheniensis, coriarius, Socratem ad suam officinam ventitantem attente audiens, & quæ dissereret, adnotans, ejus discipulus factus est; unde & ejus Dialogi, quos Laërtius ad 33. editos refert, Σκυτικοί, Coriacei dicti sunt. Fertur primus discipulorum Socratis Sermones recitasse. Pericli ipsum ad se invitanti, & victum omnem promittenti, respondit, *Se libertatem in dicendo vendere nolle*. Est inter Socraticorum Epist. ejus una, qua Aristippo respondet.

GLAU-

GLAUCO Athenienfis, qui 9. Dialogos fcripfit; SIMMIAS Thebanus, qui 23. & CEBES etiam Thebanus, qui Dialogos tres, Hiftoriam Inferorum, atque alia fcripfit, omnes veri Socratis difcipuli fuere, qui Scholam in Sectas non diftraxerunt. Sequuntur nunc Socratici, qui Sectarum autores fuere; fed quibus breviffimi temporis ætas concefsa fuit, five quod ratione folida nulla niterentur, reliquorum vi, & difputationibus fracta, & extincta, ut Cic. de Or. 3. 17. ait; five quod non in totius Græciæ florentifsima Athenarum urbe, fed in obfcurioribus orbis partibus fedem habuerint. Et primo

ARISTIPPUS CYRENAICÆ SECTÆ AUTOR

SOcratis quidem difcipulus, fed non imitator, Cyrene, quæ Africæ eft, natus, inde Athenas ad Socratem, cujus fama invitabatur, perrexit. Hic, quem illæ magis voluptariæ Socratis difputationes delectabant, ut Cic. de Orat 3. 17. ait, Voluptatem ultimum efse hominis finem, quo omnis contineatur felicitas, docuit. Et fane huic doctrinæ vita, & mores ejus refpondebant; & quidem luxui, unguentis, veftibus preciofis, vino, & mulierculis indulgebat, ut notat præ cæteris Athen. Dipn. 12. Quamvis opibus afflueret, & tria prædia pofsideret, primus tamen Socraticorum mercedem docendo exegit, & quæftu philofophatus eft. Hinc Socrates ipfi ait: *Quid eft, quòd tam magna poffideas?* Cui Ariftippus: *Quid eft, quod tam exigua tibi fuppetant?* Cum 20. minas ipfe ad Socratem mififfet, hic ftatim remifit, inquiens, Dæmonem prohibere, quo minus recipiat. Ut autem continuas Socratis reprehenfiones vitaret, & genio in venerem indulgeret magis, Socrati valedicens Æginam profectus eft, ubi ufque ad Socratis obitum vitam luxu diffluentem duxit, Laidis, famofifsimi Corinthiorum fcorti familiaritate fruens, quæ Æginam quotannis, Neptuni fefto, ventitabat; in cujus etiam gratiam Corinthum Ariftippus ire non dubitavit.

Tandem Cyrenem in patriam reverfus, Philofophiam docuit, quæ à loco Cyrenaica, & à fine, quem fibi proponebat, Ἡδονικὴ, Hedonica, five Voluptuaria dicta eft. Cyrenaici Phyficam refpuebant, quòd nulla ad ejus cognitionem via pateret; Logicam tantum excolentes: quamvis Meleager, & Clitomachus, ipfam pariter neglexiffe, affirment, quòd nullius effet ufus.

Veritatis Criterium penes Senfum Interiorem ponebant, per quem animi quidem Παθήματα, Affectiones percipi pofsint, non autem ea, à quibus procedunt. Sic me dolorem, voluptatem &c. fentire verum eft; fed an exiftant, vel talia fint objecta, à quibus hæ affectiones producuntur, affirmari non poffe, dicebant. Nam fieri poteft, ut albi à non albo, dulces à non dulci &c. efficiamur; ficut qui oculum compreffèrit, gemina videt objecta, qui regio morbo laborat, flava; cibus uni dulcis, alteri amarus dicitur, & his fimilia; ex quibus educebant, Senfum Interiorem recte de Pafsionibus illis, prout percipiuntur, judicare; non tamen veritatem ullam de externis rebus affirmare, vel faltem cognofcere pofse.

Finem, feu Summum Bonum, ut diximus, Voluptatem ftatuebat, hoc ductus argumento, quòd à pueris hanc appetere, natura docuit: Dolorem contrà Summum malum efse, quòd omnes ipfum ab ortu timeamus. Hinc duas tantum pafsiones efse dicebat, Voluptatem, & Dolorem; & Voluptatem quidem definiebat, efse motum lenem, Dolorem verò motum afperum; & illam animantia cuncta expetere, hunc formidare, dicebat; nec Voluptatem voluptate majorem, nec aliud alio volupe magis efse. Per Voluptatem autem non eandem cum Epicuro fentiebat, quæ in corporis indolentia, & animi tranquillitate confiftit, & quam ipfe *Stantem* appellabat, fed corporis Voluptatem, eam-

 que

que præsentem; cum omnis Voluptas μονόχρονος sit; præterita enim Voluptas jam modo non est, & futura an advenerit, incertum est. Voluptatem insuper bonam esse, etiamsi à turpissimis rebus proveniat, quòd Voluptas in se spectata semper bona sit, ut notat Hippobolus in libro de Sectis. Præstantiores esse corporis, quàm animi Voluptates, deteriores vero dolores corporis, quàm animi. Finem denique Vitæ à Beata Vita differre, quòd Vitæ Finis sit Voluptas particularis, Vita vero Beata particularium Voluptatum collectio sit; & particularem quidem Voluptatem per se expetendam, Beatam vero Vitam nonnisi propter particulares voluptates.

Virtus laudanda, si voluptatem efficiat. Natura nihil honestum, aut turpe, nihil justum, vel injustum, sed lege, & consuetudine. Amicum necessitatis causa amplectendum; nam corporis partes, quandiu adsunt, amantur. Vide Laërt. Athen. 12. Cic. Acad qu. 4. 7. & de Off. 3. 33. Sext. Emp. adu. Matham. p. 173. & seq. Ælian. Var. Histor. 19. 20. atque alios.

A Dionysii Siciliæ tyranni profusa liberalitate invitatus, ipsum adivit; à quo interrogatus, *Cujus rei gratia venisset?* respondit: *Ut quæ habeo impertiar, & quæ non habeo, accipiam.* Vel, ut ex aliis: *Quando Sapientia egebam, Socratem adivi, nunc pecunia opus habens, ad te veni.* Aristippus, cui Ingenium facile, ut se loco, tempori, & hominibus aptare nosset, Dionysii animum captavit, nam

Omnis Aristippum decuit color, & Status, & res. Hor. 1. Ep. 17.

Cum à Dionysio, quod pro amicis suis petebat, impetrare non posset, id tandem ad pedes provolutus impetravit: quod cum ei exprobraretur, respondit: *Non ego culpandus eram, sed Dionysius, qui aures in pedibus habebat.* Dionysio ipsum percontanti, *cur divitum limina Philosophi frequentarent, non vero contrà divites limina Philosophorum?* respondit: *Quia norunt illi, quibus opus habeant, at isti ignorant.* Vide Laërt. l. 2.

Ejus Apophthegmatum, quæ plura à Laërtio, Plutarcho, Stobæo, aliisque recensentur, pauca hic adnotabo. Interrogatus, quid à Philosophia homines consequantur? respondit: *Quod si omnes leges intereant, æquabiliter tamen sint victuri.* Quærenti, quid docti ab indoctis differant? ait: *Quod equi domiti ab indomitis.* Conviciis lacessitus subitò abivit; convicianti autem, cur abiret? dicenti, ait: *Quia tu maledicendi, ego non audiendi potestatem habemus.* Rogatus, quid emolumenti ab eruditione filius suus expectaret? dixit: *Si non aliud, hoc saltem, ne in theatro lapis lapidi insideat.* Simus, Dionysii Quæstor, genere Phryx, homo pessimus, eum in domum suam, ex marmore magnifice ornatam duxit, in cujus faciem Aristippus conspuens ait: *Locum magis opportunum video nullum.* Meretrici dicenti, uterum ex eo gestare, ait: *Non hoc magis nosti, quam per spinas densissimas quis ambulans dicere potest, ista me sauciavit.* Cum prædium amisisset egregium, condolenti ob jacturam dixit: *Unicum habes agellum, mihi tres adhuc relinquuntur. Annon igitur tibi potius condolendum?* Mulierem statura parva, sed forma emendatissima videns, ait: *Parvum malum, sed magnum bonum*; pulcritudinem intelligens.

Soscrates, atque alii affirmant, eum nihil scriptum reliquisse. Alii contra ajunt, scripsisse Historiam Lybicam, tribus libris contentam, & Dionysio inscriptam. Dialogos 23. partim Attica, partim Dorica Dialecto; quorum titulos habet Laërt. l. 2. Præterea Exercitationum libros tres; de Voluptate librum unum, à Laërtio in Vita Epic. memoratum. De Physiologia. De Veterum Luxu lib. 4. Et Epistolas 4. quas in Collectione Epist. Socraticorum, ab Allatio publici juris facta, legere est.

Postremo cum in patriam ad Aretem filiam redeundi potestatem à Diony-

fio accepisset, in itinere morbo correptus Lyparæ stetit, ubi & diem obiit. Adhuc tamen infirmus inde epistolam ad Aretem scripsit, quæ extat in cit. Epist. Socr. Collect. Præter hanc filiam, quam magna cura in Philosophicis instituit, filium habuit, quem ob ingenii stuporem exhæredavit, & familia expulit. Uxori autem arguenti, quòd hic filius ab ipso esset, respondit: *Pituita quoque, & pediculi à nobis sunt, quæ tamen velut inutilia à nobis longissime projicimus.*

Discipulos præter dictam filiam Aretem, quæ ei in Schola successit, plures habuit, inter quos præcipui fuere Ptolemæus Æthiops, Ptolemaide ortus, & Antipater Cyrenensis. Arete Philosophiam à parente acceptam filio suo, ex avi nomine, Aristippo communicavit, qui ideo Μητροδίδακτος dictus, quòd à matre institutus esset. Hic Theodori Athei magister extitit. Antipater Epitimidem docuit; hic Paræbatam; hic Hegesiam, & Anniceridem. De quibus singillatim.

HEGESIAS

Paræbatæ discipulus, Πεισιθάνατος dictus, quòd *mortem suaderet*, non solum non timendam, sed optandam, quòd nos multis malis subducat, quod Cic. Tusc. l. 34. & Val. Max. 8. 9. affirmant, eum per enumerata humanæ vitæ incommoda feliciter probasse; atque eo eloquentiæ apparatu fuisse vitæ miserias insecutum, ut earum miseranda imagine audientium pectoribus inserta, multi voluntariæ mortis amatores facti sint: unde à Rege Ptolemæo ulterius hac de re differendi facultas non permissa ei fuit.

Ejus discipuli à Præceptoris nomine Hegesiaci dicti sunt; qui idem cum Cyrenaicis de Summo Bono, ac reliquis sentiebant; statuentes insuper, neminem beatam vitam perfecte consequi posse propter corporis, animique afflictiones, quibus quisque tenetur: natura jucundum, & injucundum nihil: divitias, & paupertatem, servitutem, & libertatem, & reliqua cuncta nihil inter se differre; atque alia his similia risu digna, quæ sunt apud Laërtium.

ANNICERIS

Cyrenæus, Paræbatæ & ipse discipulus, quem Suidas Epicureum fuisse, & Alexandri ætate vixisse affirmat, equis, curribusque regendis maxime excelluit. Hic Platonem, Æginæ inter mancipia Dionysii jussu venditum, 20. vel ut alii scribunt, 30. minis redemit, & Athenis amicis suis reddidit, à quibus pecuniam reddere volentibus accipere noluit, dicens: *Non solos ipsos esse, qui Platonis curam susciperent.*

Ejus discipuli, Annicerii ab autore dicti, cum Hegesiacis consentiebant, omne bonum in Voluptate ponentes; amicitiam tamen colendam, & pro amicis, patria, & parentibus labores omnes etiam suscipiendos, dicebant: & quamvis ultimus finis in voluptate consistat, hac tamen pro amicis privari, bonum esse: Sapiens enim omni voluptate privatus, & in laboribus constitutus, beatus etiam esse poterit.

THEODORUS

Anniceridis, Dionysii Dialectici, Zenonis Cittici, & Pyrrhonis Ephectici discipulus, Atheus dictus, quòd Deos negaret, rationesque, quibus alii Deorum existentiam probant, in scriptis suis refutaret, ut refert Suidas; ex quibus plura ab Epicuro desumta sunt; inde verò per abusum Θεὸς, Deus dictus est; cujus nominis occasionem lege apud Laërt.

Cy-

Cyrenæis ipsum relegantibus ludens dicebat: *Male facitis Cyrenæi ex Lybia in Græciam me expellentes*. Inde Athenas delatus, Areopagi judicio obnoxius, ad mortem damnatus esset, nisi Demetrii Phaleræi auxilio evasisset. Athenis ejectus ad Ptolemæum se contulit, à quo ad Lysimachum legati munere missus est; Lysimacho autem ob impia quædam prolata ipsi crucis mortem sæpe minante, postremo Cyrenem rediit, ibique magna cum Mario autoritate vixit. Amphicrates tamen ait, ipsum lege damnatum ob Atheismum, hausto veneno, periisse. Multa ad suam Philosophiam pertinentia, & alia non pauca scripsit.

Sectæ autor fuit, quæ ab ipso Autoris nomine Theodoria dicta est: omnis tamen eruditionis genere, ut Suidas Σωκρ. ait, suos instituit, docens *Indifferentiam*; hoc est, omnes res nihil invicem differre, ac turpe naturam nihil statuisse, modo vulgaris de his opinio tollatur, stultorum continendorum gratia concinnata. Hinc sapiens, si res postulat, publice operam Veneri dare sine pudore, furto, sacrilegio, adulterio uti, & quæ vellet, patrare poterit, omnia cum sint indifferentia. Finem statuit Gaudium, & Mœrorem. Bona esse Prudentiam, & Justitiam: mala vero contrarios habitus: media Voluptatem, & Dolorem. Amicitiam neque in Sapientes, neque in insipientes cadere posse, dicebat; hi enim amicitia uti nesciunt, illi non indigent, cum sibi ipsis sufficiant: sapientem etiam nec pro patria mortem subire debere, cum fas non sit, sapientiam perire, ut stultis bene sit: Communem patriam mundum esse. In quibus omnibus probandis, non rationibus, sed argutiis utebatur.

B I O N

Borysthenita, Cratetis Academici primum auditor, deinde Cynismo addictus, ex quo constantiam omnis perturbationis expertem hausit; postea Theodori Athei, ex quo Theodorius dictus est, & Theophrasti Peripatetici discipulus fuit. Antigono petenti ab ipso:

Ede tuum nomen, patriam, genus, atque parentes.

respondit, patrem suum fuisse libertum, cubito se tergentem (hoc est Salsamentarium) matrem, Olympiam dictam, meretricem Lacedæmonem. Fuit pater meus ob crimen in Remp. commissum cum universa familia venundatus. Ego ab oratore emtus, ejusque post fata hæres factus, ejus libris crematis, & discerptis, Athenas concessi, ibique Philosophiæ studiis dedi operam.

Hujas me esse patris, generis me glorior hujus.

Tu vero meipsum intuere; nam cum tibi, ò Rex, sagittarios comparas, non de eorum genere quæris, sed proposito scopo ipsos experiris; sic de amicis non unde, sed quales sint, videndum erat. Fuit igitur Sophista callidus.

Mortuus est Chalcide, omnibus ægroto necessariis destitutus, donec ab Antigono cum servis ad ipsum veniente adjutus est. Antequam diem obiret, superstitiosas ligaturas sibi applicari passus est, sicque impietatis in Deos pœnitentiam egit.

Inter ejus Apophthegmata hæc præcipua: *Quis hominum maxime inquietus? Qui se felicem maxime cupit esse, & beatum. Ad senectutem tanquam ad portum mala cuncta confugiunt. Magnum malum ferre non-posse malum. Facilis ad inferos via, nam clausis ad ipsos oculis pervenitur. Alcibias, adolescens cum esset, viros ab uxoribus, maturæ ætatis existens, uxores à viris abstrahebat.* Roganti cuidam loquaculo, ut opem sibi in negocio ferret, dixit: *Faciam quod petis, si per internuncios mecum agere, nunquam ipse venire volueris. Dives avarus*, dicebat, *non nummos habet, sed ab ipsis habetur. Prudentia tantum cæteras virtutes, quantum reliquos sensus visus superat.* Invido subtristi dixit:

Vel

Vel tibi aliquod malum, vel alteri bonum evenerit. Amicos, qualescumque sint, servare oportet; ne videamur aut malis usi, aut contempsisse bonos. Qui adulatoribus delectantur, similes sunt amphoris, quæ auribus prehensæ facile circumducuntur. Avaritia omnis mali metropolis est.

EUCLIDES MEGARICÆ SECTÆ AUTOR

MEgaris, urbe ad Isthmum sita, ortus est, licet alii ipsum Gelæ ortum, quæ Siciliæ urbs est, dicant. Hic Parmenidis librorum studio initio delectatus est; deinde Athenas ad Socratis Scholam venit. Sed cum ex Atheniensium decreto, ut notat Gell. 6. 10. & Thucyd. l. 1. Megarensibus, ne vel pedem Athenis imponerent, sub capitis pœna sancitum fuerit; Euclides sub noctem muliebri veste indutus Megaris Athenas ad Socratem audiendum ventitabat, rursusque sub lucem domum eadem veste tectus redibat, millia passuum amplius viginti quavis ferme nocte iter faciens. Mortuo Socrate, Platonem cum reliquis Philosophis Megara, tyrannorum metu, ad ipsum venientem humanissime excepit.

Sectam instituit, quæ à loco Megarica primum dicta est, deinde Eristica, Contentiosa, quòd litigiosis disputationibus ex propria indole Euclides addictus fuerit; hinc Socrates eum reprehendens dixit, ipsum cum Sophistis potius contendere, quàm cum hominibus disputare posse: unde Diogenes non Σχολὴν, Scholam, sed Χολὴν merum Fel, Megaricam esse dicebat. Et Timon:

Hos ego nugarum nolim curare patronos,
Seu Phædona mihi narres, seu litibus aptum
Euclidem, Megaram rabidis qui litibus implet.

Tandem Dionysius Carthaginensis ipsam primus Dialecticam vocavit, quod interrogationibus, & responsionibus in discursu uteretur. Plut. refert, ipsum in Scholis celeberrimum fuisse. Fratri in ira dicenti: *Peream, nisi vindictam exposcam*, respondit: *Et ego peream, nisi hanc tibi iram verborum lenitate extorsero, ac me perinde ac antea ames effecero*. Dialogos, atque alia scripsisse fertur.

EUBULIDES

MIlesius, Euclidis successor, Demosthenis oratoris præceptor fuit, juxta quosdam, qui eum literæ R pronunciationem assiduo exercitio docuit. Aristotelis inimicus, & obtrectator semper extitit. Dialecticas argumentationes plures invenit, quales sunt Sophismatum species, quas Aristoteles, Syllogismos Eristicos, sive Contentiosos vocavit, & ex hac Schola in suam Stoici derivarunt, ψευδόμενος scilicet, Mentiens, διαλανθάνων, Occultus, Ἠλέκτρα, Electra, Ἐγκεκαλυμμένος, Velatus, Σωρίτης, Acervalis Ciceroni de Divin. l. 2. c. 4. dictus, Κερατίνη, Cornutus, & Φαλακρὸς, Calvus.

ALEXINUS

ELiensis, Eubulidis discipulus, ejusque Eristicæ Sapientiæ æmulator, Zenonis, Menedemi, & Ephori Historici adversarius, & in scribendo maledicus fuisse traditur. Hermippus refert, ipsum Olympiam ad Sectam condendam, quam à loco Olympiacam appellant, ivisse; sed discipulis omnibus ipsum ob aëris intemperiem relinquentibus, ibi solus cum esset, in Alphæi aquis natando se exercens, arundinis acumine læsus diem obiit.

EU-

EUPHANTUS

OLynthius, Alexini discipulus, Demetrii pater, & Antigoni Regis præceptor fuit. Suorum temporum Historiam, Tragœdias multas plausu exceptas, & librum de Regno ad Antigonum scripsit. Grandævus mortuus est.

APOLLONIUS CRONUS

EUbulidis discipulus, Cyrenæus, & proprie ex Apollonia, urbe Cyrenaica, unde Strabo ipsum Cronum Apollonium vocat.

DIODORUS

AMiniæ filius, Jaso ortus, quæ Cariæ civitas est, Eubulidis discipulus, ex Laërtio, Croni Apollonii disciplina usus est, ex Strab. l. 17. unde & Croni cognomen habuit. Cum Ptolemæo Sotere vixit, quo præsente à Stilpone interrogatus de rebus, quibus ex tempore explicandis cum satis non esset, discedens è convivio, & oratione de eo argumento scripta, mœrore confectus obiit. Dialecticus, & Sophisticus fuit insignis, ut refert Laërtius, & Strabo. Sophistici argumenti exemplum habemus apud Sext. Emp. quo Diodorus probabat, nihil moveri, & ex consequenti, nihil nasci, vel interire posse; quod sic habet: *Si quid movetur, aut in eo, in quo est, loco movetur, aut in eo, in quo non est. At neque in quo est movetur, manet enim in eo, si in eo est. Nec vero in quo non est, ubi enim aliquid non est, ibi neque agere quidquam, neque pati potest. Non ergo movetur quidquam.* Rerum Principia, ut refert cit. Emp. esse dicebat corpora minima, & insecabilia, quantitate finita, numero vero infinita.

Inter Euclidis successores numerantur etiam à Laërt. ICHTHYAS, Metalli filius, cui Diogenes Cynicus Dialogum dedicavit; atque CLINOMACHUS Thurius, qui primus de Axiomatibus, Categorematibus, & similibus scripsit. Præter hos

STILPO.

MEgaris Hellados oppido natus, Ptolemæi prioris ætate vixit, habuitque præceptores Trasymachum Corinthium, Diogenem Cynicum, Pasiclem Thebanum, & Dioclidem Megarensem. A Cic. de Fato c. 5. auctus homo, & probatus, à Sen. ep. 9. vir fortis, & strenuus appellatur; additque Cic. l. c. ejus familiares non ad vituperationem, sed ad laudem de eo scripsisse, fuisse vinolentum, & mulierosum, vitiosamque naturam doctrina domuisse. Et quidem præter uxorem, Nicarete etiam pellice utebatur. Plutarchus quoque ipsum laudat. Civilium rerum studio addictissimus fuit. Filiam habuit, quam Symmias Syracusanus ex conjunctissimis ejus duxerat, pessimæ famæ feminam. Quam infamiam cum Metrocles, aliique Stilponi exprobrassent, respondit, *Non esse eam majori sibi dedecori, quàm ipse sit decori ei*. Et aliàs; *Hoc non meum est peccatum, sed filiæ*. Ejus cum Metrocle, & Cratete Cynico contentiones legere est apud Plut. Laërt. & Hesych. in vit. Stilp. Magna ejus apud Ptolemæum Soterem & Demetrium, Antigoni filium, gratia fuit, à quibus, Megaris expugnatis, & restitutæ res fuere, & opes traditæ. Plutarchus in Demetrio: *Ita, præsidio ejecto, reddidit Demetrius illi civitati* (Megaræ) *libertatem. Dum hæc agit, Philosophi in mentem venit Stilponis, qui existimabatur vitam sectari*

ri tranquillam. *Hunc accitum rogavit*, *numquid rerum ipsius quisquam cepisset? Cui Stilpon*; *Nemo*, *inquit*. *Neminem enim vidi*, *scientiam qui eriperet*. Ingenium ei simplex fuit, neque ulla simulatione fucatum. Athenis hominum animos ita ad se vertit, ut ad eum videndum ex officinis confluerent. Cumque dixisset quidam, *Te*, *ò Stilpo velut belluam admirantur*, respondit: *Minime*, *sed velut verum hominem*.

In Philosophicis Summum Bonum Mentem esse, dicebat, nullis passionibus obnoxiam. Universalia plane tollebat, dicens, eum, qui hominem e. g. dicat, neminem dicere, quod non hunc, vel illum vox significet. Unum de alio prædicari posse negabat, nec etiam per accidens, nisi prædicata cum subjectis idem sint. Eristico igitur dicendi genere, doctrinæque, & disputationum subtilitate potentissimus cum esset, Megaricæ Scholæ princeps fuit, sibique, & patriæ magnum decus conciliavit.

Discipulos habuit frequentissimos, quos ex aliis quoque Sectis, imo & ex tota Græcia sibi addixit; eloquentia enim, & inventione longe alios antecessit: unde Oratores etiam celeberrimi, & ex aliis Scholis Philosophi ad ipsum audiendum confluebant. Et Heraclides ipsum etiam Zenonem Stoicæ Sectæ autorem ejus discipulum fuisse, refert. Senex tandem mortuus est, ut ait Hermippus; scripsitque Dialogos 9. ut ex Laërtio, 20. ex Suida. Filium Philosophum post se reliquit, quem Laërtius Drysonem, Suidas Brysonem vocat.

PHÆDO ELIACÆ SECTÆ AUTOR

ELiensis, nobili genere ortus, à piratis captus lenoni venundatus est. Quem ad fornicis limen sedentem Socrates transiens cum vidisset, ejusque ingenuam faciem notasset, Alcibiadi, & Platoni, referente Laërtio, vel, ut Gell. 2. 18. habet, Cebeti persuasit, ut emeret eum. Ex illo igitur tempore assiduus Socratis auditor fuit, Platonique ita dilectus, ut Dialogorum suorum excellentissimum de Animæ Immortalitate ipsius nomine inscripserit. Sectam Philosophus jam factus instituit, quæ à loco Eliaca dicta est. Dialogos scripsit, quos Laërtius numerat.

PLISTANUS

ELiensis, Phædonis in Eliaca Schola regenda successor extitit. Huic vero successit

MENEDEMUS ERETRICÆ SECTÆ CAPUT.

ERetriensis hic fuit, Clisthenis, nobilis quidem, sed ex paupertate Architectonicæ operam dantis, filius, in qua arte ipse etiam à patre institutus est. Ab Eretriensibus Megaras missus, ut præsidio ibi esset, inde Athenas ad Platonem audiendum profectus est. Postea ab Asclepiade Phliasio familiari suo Megaras ductus est, ubi Stilponem simul audivere. Tandem in Elidem profecti Archiphyllum, & Moschum, Phædonis discipulos, præceptores habuerunt.

Philosophiam edoctus in patriam reversus est, quam etiam, Schola adaperta, docuit; sicque Eliaca secta, à Menedemo Eretriam translata, deinceps Eretrica dicta est. Menedemi eloquentia contentiosa maxime, teste Antisthene in Success. nam & ingenium ei versatile erat, ac tanta in orationis compositione vis, ut ipsi occurrere difficile foret. Propositiones Negantes tollens, Affirman-

tibus tantùm locum dabat; & ex his Simplices solum admittebat, rejectis iis, quas Conjunctas, & Complexas vocabat; itaque licet Platonis discipulus, Dialectices tamen contemtor ab Heraclide dicitur. In disputando adeo vehemens fuit, ut livida sæpe facie visus fuerit. Nihil scripsit, teste Antigono Carystio, neque certum quidquam definivit.

Asclepiadis, ætate majoris; semper in vita, & post mortem etiam amicissimus fuit; itaut quidam Asclepiadis catamitus post ejus mortem Menedemi domum comessabundus ingressus, & à servis foras expulsus, ab ipso introductus fuerit, dicente, se Asclepiadem etiam mortuum admittere. Ambo pauperes cum essent, ab Areopagitis primum, deinde ab Archepoli, Hipponico, & Agetore pecuniam magna liberalitate susceperunt; & præterea ab Hipponico Menedemus duo millia drachmarum in dotem filiarum, quas tres ab Oropia uxore susceperat, teste Heraclide, accepit.

In patria initio pauper cum esset, ad contemtum *Canis*, *&* *stultus* appellabatur; Deinde magna omnium admiratione Remp. administravit ducentorum in annum stipendio. Legatione etiam ab Eretriensibus magno cum honore apud Ptolemæum, Lysimachum, & Demetrium, Macedoniæ Reges, defunctus est, quorum Antigonus se ejus etiam discipulum profitebatur.

Ejus corporis, & animi hæc descriptio. Staturæ erat mediocris, haud parùm obesus, adusta facie, corporis robore, etiam in senectute, planè athletico, ut ex ejus statua affabre concinnata, & nudi corporis proportionem referente, ab Eretriensibus in veteri stadio posita, constare; Laërtius affirmat. Magno animo fuit, & ingenuæ indolis, semper gravis, & in objurgando amarus, & vehemens, moribus cætera placidissimus; amicitias vero pie, ac sanĉte coluit. De Bione, poëtas insectante, dicebat: *Ille mortuos jugulat*. Dicenti, maximum esse bonum potiri desideratis, respondit: *Multo majus est ea solum, quæ deceat, desiderare*. Tandem mortuus est apud Antigonum fame septem dierum præ mœrore, teste Antigono Carystio, quod à Rege perfectam patriæ libertatem impetrare non posset. Vixit an. 84.

His breviter de Socratis discipulis, qui ejus doctrinam vel integram servaverunt, vel parum mutantes sectarum quidem, sed parvi momenti, autores fuere, adnotatis; de iis, qui sectas magni nominis condidere, agendum est.

C A P U T IV.

De Academia Veteri.

E Socratis Schola tres illæ prodiere celeberrimæ Philosophorum Familiæ, Academicorum scilicet, Stoicorum, & Peripateticorum. Academica autem Familia, sive secta sic dicta est à loco quodam suburbano, nemoroso, mille passus ab Athenis distante, qui ab Heroe Ecademo Ecademia dicta est; deinde vero, litera mutata, Academus appellatus, & locus Academia, & sectatores doctrinæ, quæ in hoc loco tradebatur, Academici vocati. Plutarchus in Theseo, ex Hermanni Cruserii conversione, ait, Heroem illum vocatum fuisse Echedemum, & nomen ab illo quæsivisse Echedemiam, quæ nunc appellatur Academia; additque, Academum à Theseo manifestatum Castori, & Polluci; ipsum ad Helenæ sororis raptum ulciscendum quærentibus. Hinc Lacedæmones, beneficii ab Academo accepti memores, dum Atticam incursarent, Academia abstinuerunt. Non pepercit tamen Sylla, qui ipsam devastavit. Norat Laërtius, Platonem in Academiæ limine inscripsisse: Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω·

εἰσίτω : Geometriæ ignarus nemo intret. Quod tamen alii Pythagoræ tribuunt. Hæc tamen Academica secta à Platone instituta secundum varias temporis successiones distincta est in Veterem, Mediam, sive Secundam, Novam, sive Tertiam, Quartam, & Quintam. Sed à Veteri initium sit, cujus Princeps

P L A T O.

MAgnus hic Philosophus Atheniis nobili genere natus est Olymp. 88. ex Laërtio, ex patre Aristone, & matre Perictione, sive, ut aliis dicitur, Potona, quæ à Solone ducebat originem. Fabula fuit vulgata nimis apud Athenienses, ut Suidas, aliique referunt, Platonem Apollinis filium fuisse, ex Perictione conceptum. Hinc de Platone Tyndarus:

Non est mortali genitus, mihi crede, parente,
Sed genitore Deo Satus prodivit in auram.

Ælianus V. H. 10. 21. Olympiodorus in Vita Plat. & Val. Max. 1. 16. narrant, apes in Platonis adhuc infantis labellis in Hymetto monte mel fabricasse, dum pater, & mater ibi Musis, & Nymphis sacra facerent, eximiæ futuræ infantis facundiæ præsagium. Prima literarum rudimenta à Dionysio Grammatico didicit. Aristocles ex avi nomine primum vocatus, deinde, sive ob humeros latius patentes, sive ob frontis latitudinem, sive ob eloquii amplitudinem à patre Plato vocatus est. Picturæ etiam, & Poëseos instructus fuit; plurima namque, & varia Poëmata concinnavit.

Vigesimo ætatis anno Socratem audivit, cujus dignus discipulus, & successor extitit, postquam octo annorum spatio Philosophiam ab ipso edoctus est; quo tempore, sicut & reliqui Socratis discipuli fecerunt, quicquid à Præceptore audiverat, scriptis tradidit. Verum tamen est, Platonem multa, quæ Socrati nunquam dicta, de suo addidisse, itaut lecto Lyside, Platonis Dialogo, coram Socrate, hic exclamaverit: *Quam multa, ò Hercules, de me mentitur adolescens.* Apulejus, Laërtius, & Suidas narrant, Socratem nocte præcedente diem, qua Plato ipsi à parte suo Aristone commendatus est, per somnum vidisse Cycni pullum ex altari, Cupidini in Academia consecrato, provolantem, & in gremio suo residentem, inde Cœlum petentem, & cantu hominum, Deorumque aures mulcentem. Socrate autem sequenti die amicis somnium narrante, oblatus ei est Plato adolescens ab Aristone, & in discipulum traditus; cujus corporis naturam, & animi indolem contemplatus Socrates dixit: *Hic Cycnus est, amici, Cupidinis in Academia.*

Socrate tamen defuncto, *Parum putans*, ut August. 8. de C. D. 4. ait, *perficiendæ Philosophiæ sufficere seipsum, & Socraticam disciplinam, quàm longe lateque potuit, peregrinatus est, quaquaversum eum alicujus nobilitate scientiæ percipiendæ fama rapiebat.* Hinc in Heracliti, & Pythagoræ doctrina institutus, Cyrenas etiam ad Theodorum se contulit ad Geometriam addiscendam, & Megaram ad Euclidem è primis Socratis discipulis unum. Inde Ægyptum petiit, ut à Sacerdotibus Astrologiam, Numeros, Deorum doctrinam, & Prophetarum ritus acciperet. Ibi Præceptorem habuit Sechnuphidem Heliopolitanum, ut ait Clem. Alex. vel, ut ex Plutarcho, Chenuphim Memphitam. Mansit in Heliopoli annos 13. Mosen legendo, ex quo de Deo doctrinam didicit, unde & Divini nomen sortitus est. Quod probatur ex convenientia, quæ in plerisque Mosen inter & Platonem est. Hinc & illud Numenii Philosophi Pythagorei: Τί ἐστι Πλάτων, ἢ Μωϋσῆς ἀττικίζων; *Quid est Plato, nisi Moses atticissans?* ut refert Clem. Alex. 1. Strom. Probatur etiam autoritate Aristobuli Judæi, ut ex Euseb. Præp. 9. 6. qui ait: *Plato nostras leges in haud paucis secutus est,*

à quo curiose eas excussas fuisse, *allegationes ejus sunt argumento*. Et Josephi l. 2. c. Apion. ubi: *Plato nostrum maxime legislatorem est secutus*. Similia sunt apud Just. Martyr. Clem. Alex. Eusebium, & alios.

Libros etiam tres in Sicilia emit, quorum primus de naturali Philosophia erat, quosque Philolaus Pythagoreus primus omnium suæ sectæ fecerat, & evulgaverat. Ex his autem libris non pauca eorum, quæ in Timæo habet, Platonem hausisse, Laërtius, & Gellius affirmarunt. Multa ex Epicharmi Comici scriptis excerpsit, ut ait Alcimus in 4. ad Amyntam libris. Reipublicæ formam ex Protagoræ Antilogicis; Moralem ex Sophronis mimographi libris; magis autem à Socrate Platonem accepisse, fatendum est. Vid. Laert. 3. 18. & 37.

Ex Heracliti igitur, Pythagoræ, & Socratis doctrinis suam Plato Philosophiam composuit. Hinc August. de Civ. D. 8. 4. ait: *Socrates in Activa excelluisse memoratur*; *Pythagoras vero magis Contemplativæ*, *quibus potuit*, *intelligentiæ viribus*, *institisse*. *Proinde Plato utrumque jungendo Philosophiam perfecisse laudatur*, *quam in tres partes distribuit*, *unam Moralem*, *quæ maxime in actione versatur*: *alteram Naturalem*, *quæ Contemplationi deputata*: *tertiam Rationalem*, *qua verum disterminatur à falso*, &c. Vid. Cic. Acad. Qu. 1. 5. & 6. & 8. Plut. Laërt. Apul. &c.

Plato Analyticam Methodum, Methodorum optimam, quæ rem, de qua quæritur, ad sua principia reducit, invenisse dicitur Laërtio 3. 24. Cubi duplicationem invenit; cujus inventi occasionem, & modum tradidere Plut. in Socratis Genio, & Philoponus in Analyt. Multa etiam Mathematica primus excogitavit. Primus quoque inventor dicitur vocum *Antipodes*, *Poëma*, *Dei Providentia*, aliarumque; nec non *Principium* inter, & *Elementum* distinctionem primus posuit, ut Ἀρχὴ Principium sit, quo prius nihil existit, ex quo generetur; Στοιχεῖα vero Elementa (quam vocem ante ipsum nemo Philosophorum unquam usurpaverat) sint composita.

Sed ut de Platonis doctrina, qua nulla unquam celebrior aut visa, aut credita est, pauca hic ex ejus scriptis collecta proponam; sciendum in primis est, quòd, Socratis methodo ipse insistens, omnia per Dialogos docuit, definitione & divisione cuncta explicans. Imo in Cratylo ait, eum esse bonum Dialecticum, qui bene interrogare, & bene respondere noverit.

Physicam Philosophiæ partem non penitus, ut Socrates, aspernatus est; sed *Deum*, & *Materiem* pro rerum Principiis ponens, omnia per Simplices, Æternas, & Immutabiles Ideas (quas plurimi SS. PP. cum Aristotele, & Peripateticis impugnant) explicat. Et de Aristotele quidem hæc Cic. Acad. Qu. l. 1. *Aristotelem primum labefactasse species*, *quas mirifice erat amplexatus Plato*, *ut in his quiddam divinum esse diceret*. Quid autem per Ideas Plato senserit, non adhuc bene constat. Videri potest Syrianus de ideis contra Aristotelem, & inter Recentiores, qui Platonicas Ideas propugnarunt, Joannes Franciscus Picus Mirandulanus, & Franciscus Venetus lib. de Harmonia Mundi. Id tamen in Phædro ex ipso Platone habetur, *Veritatem esse Ideam*: *Ideam vero* Ἐννόημα τῶ Θεῶ, *Dei scilicet Intelligentiam*, *seu*, quod Barbari dicunt, Λόγοι τῶ Θεῶ, *hoc est Dei Verbum*, & *Rationem*. *Eum vero*, *qui Ideas contemplatur*, *victurum esse Deum inter homines*. *Idearum locus* per Platonem *Mens est*, *Mentis vero Deus*; quem vocat Χώραν Ἰδεῶν, *Regionem Idearum*. Deum etiam *Mentem*, & *Caussam* appellavit. *Materiem* dixit esse informem, & infinitam, ex qua concretiones fiant: quæ Materies, quum temere & inordinate moveretur, à Deo in locum unum coacta est; atque ex ejus motu, *Terra*, *Aqua*, *Aër*, & *Ignis* producta sunt.

Præ-

Præcipuæ ejus in hac Philosophiæ parte sententiæ sunt: Immortalis est Anima, quæ de corpore in corpus perpetuis vicibus migrat; & quæ initium habet à numeris. Hæc radius Divinitatis est, qui si suo principio, Deo scilicet, adhæreat, omnia cognoscere valet: corpori vero adhærens, ejus contactu inscitiam, & impuritatem acquirit. Ipsam rerum judicem, sensus vero ejus ministros dixit. Philosophiam ὄρεξιν τῆς θείας σοφίας, Appetitum divinæ sapientiæ; Philosophiæ vero Finem ὁμοίωσιν τῷ Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν, Assimilationem Deo, quoad possibile, statuit. Mundum unum esse, genitum, nam & sensibilis est, à Deo conditum, sed animatum, quòd præstantius sit quod animatum est, quàm non animatum, & quòd animato motui esset devinctus, & alligatus; non infinitum, sed immortalem, eo quod non dissolvatur in id, quod non est. Tempus nil aliud esse, quàm motus Cœli, &c.

In Morali hæc potissima Platonis sunt: Virtus sufficit ad bene, beateque vivendum, indiget tamen instrumentis tum internis, ut sanitate, robore, idque genus bonis aliis; tum externis; ut opibus, generis claritate, & cæteris hujusmodi; ea autem etsi non adfuerint, sapientem tamen esse beatum. Improbi delictorum pœnas post mortem luunt. Boni omnes inter se amici sunt. Justitiæ tria sunt genera, circa Deum, circa homines, & circa defunctos.

Agnovit Plato, unum esse Deum, eumque Spiritu[illegible]m, & Invisibilem esse credidit, quem Τἀγαθὸν, *Bonum ipsum*, *Patrem*, [illegible] *Caussam omnium*, dixit. Ab hoc autem genitum fuisse Ἔκγονον, ὃν Τἀγαθὸν ἐγέννησεν ἀνάλογον ἑαυτῷ, *Filium, quem Bonum sibi genuit analogum*, hoc est; *similem sibi ipsi*. Quod etiam ipse testatur l.6. de Rep. Et in Timæo quidem plures numerat post Summum Deos, à quibus humana sunt effecta corpora. Dæmonas idem statuit, & Heroas, quibus ipsis sacra fieri jussit. Alibi vero duos, & tres distinguit diverse Deos, è quibus primus est *Parens cæterorum*: Secundus Δημιουργὸς, καὶ Αἴτιος, *Opifex*, & *Autor omnium, quæ sunt*, & *à primo genitus*: Tertius denique obscure ab ipso significatus, à secundo gignitur, ejusque Λόγος, καὶ Νοῦς, *Ratio*, & *Mens*, & *Anima Mundi* dicitur.

Duo autem sunt, præter Timæum, Platonis loca, quæ ab antiquis Ecclesiæ PP. ad explicandam ex Platonis sententia *Sanctissimam Triadem* sunt usurpata. Alter locus est in Epist. 2. ad Dionysium, ubi δι' αἰνιγμῶν, ænigmatice, ut ipse loquitur, ad illum scribens ait: *Est autem ita: Circa omnium Regem cuncta sunt: ipsius caussa omnia: ipse pulchriorum omnium caussa: circa Secundum secunda: tertia circa Tertium.* Alter locus est in Ep. 6. ad Hermiam, &c. ubi duos Deos, Patrem scilicet, & Filium disertius significat, sic loquens: *Testando Deum, rerum omnium Ducem, quæ sunt, & quæ futuræ sunt; ac Ducis, & Principii Patrem Dominum.*

Sed in tribus illis Platonis Diis constituendis nonnihil invicem Platonici dissentiunt. Non enim facile est intelligere quid senserit Plato in illis tribus Diis, quia pauca, & obscura de illis loquitur. Sed num veram, aut saltem aliquam Sanctissimæ Triadis doctrinam habuerit, quam ex Veteri Testamento apud Ægyptios accepisse multi cum antiquis Ecclesiæ PP. tradunt, videri potest fusius apud Petavium l.1. de Trinit. c.1. & Rudolfum Cudworthum in Vet. Systema Intellectual. Universi c.4. Dignum, quod hic notetur, est, quod habet Clem. Alex. 5. Strom. Platonem scilicet veluti prophetice Christi Passionem prædixisse 2. de Rep. ubi hæc ait: *Qui autem sic est affectus justus flagris cædetur, torquebitur, vincietur, & postremo omnia mala perpessus suspendetur.*

Platoni magnam gloriam attulit tum quod diserte adeo Philosophiam tractaverit, ut Jovem Platonis lingua usurum, si Græce loqui vellet, Val. Max. l.8. c.7. dixerit; tum etiam quod Dialogos primus methodo conscripserit. Quicquid

quid contra ſentiat Voſſius, qui hæc illi vitio vertit. Primo, quòd ejus dictio minus ſit idonea ad philoſophandum, quia metaphoris audacibus, ac plane Poëticis gaudet, quod præter alios teſtantur etiam, referente Voſſio, Ariſtoteles, Dionyſius Halicarnaſſenſis, & Cicero in Bruto. Secundo, quod Pythagoreo, Ægyptioque more Symbolica ſæpe utitur Philoſophia. Tertio, quod non aperte in Prooemiis proponit qua de re ſit dicturus; quæ res ipſum obſcuriorem facit. De ejus tamen doctrina ita ſentit Heſychius Illuſtris: *Plato quæ percepit, diſſerit, ac falſa diluit, ac de incertis definire ſuperſedet*. At Cic. 2. Acad. Qu. in fine de Platone loquens ait: *Cujus in libris nihil affirmatur, & in utramque partem multa diſſeruntur; de omnibus quæritur, nihil certi dicitur*.

Omnia, ut diximus, per Dialogos ſcripſit; qui ſunt: In Phyſica, *Timæus*. In Logica, *Politicus*, *Cratylus*, *Parmenides*, *Sophiſta*. In Ethica, *Apologia Socratis*, *Crito*, *Phædo*, *Phædrus*, *Sympoſium*, *Menexenus*, *Clitophon*, *Epiſtolæ*, *Philebus*, *Hipparchus*, *Rivales*. In Politica, *De Republica*, *de Legibus*, *Minoës*, *Epinomides*, *Atlanticus*. Mæeuticos Dialogos ſcripſit, *Alcibiadem*, *Theagem*, *Lyſidem*, *Lachetem*. Piraſticos, *Eutyphronem*, *Menonem*, *Jonem*, *Charmidem*, *Theætetum*. Endicticum, *Protagoram*. Anatrepticos, *Euthydemum*, *Hippiam* primum, *Hippiam* ſecundum, *Gorgiam* primum, *Gorgiam* ſecundum. Ex his igitur omnis Philoſophia Platonis traditur; cujus doctrinam legere eſt apud cit. Autores Cic. Laërt. Plut. Apul. atque alios. Doctrinæ Platonis Lineamenta ſcripſit Alcinous; Diſſertationem etiam Platonicam edidit Johannes Picus, Comes Mirandulæ, qua explicavit Hieronymi Benivieni Florentini Hymnum in Amorem, quam ex Italico in Latinum verſam vide apud Stanlejum in Hiſt. Philoſ. in vita Platonis; ubi etiam Alcinoi, Platonis diſcipuli, Compendium Platonicæ Philoſophiæ, quod Marſilius Ficinus latinum fecerat, & Jacobus Charpantier correctum, & Commentariis lectu dignis illuſtratum publici juris fecit, videre eſt.

Platonis Philoſophiam præ cæteris, qui fere innumeri priſcis, recentioribuſque temporibus memorantur, veteres Eccleſiæ PP. tanquam Fidei noſtræ dogmatis magis conformem, ſectati ſunt. Imo S. Juſtinus dixiſſe fertur: *Pauca à Platone deme, & Chriſtianum habebis*.

Virtutes, quas docuit, mire ſemper coluit, Cœlibatum præcipue ad mortem uſque. Mitis, gravis, prudens, ſobrius, & patiens ita fuit, ut ſervum verberaturus, manum ſuſpenſam detinens, verberanti ſimilis, & non percutiens, interrogatus ab amico illic præſente quid ageret, reſponderit: *Exigo pœnas ab homine iracundo*. Aliàs etiam, ſervo iratus, dixit: *Tu, Speuſippe, ſervulum iſtum verberibus objurga, nam ego iraſcor*. Vid. Senec. de Ira 3. 12. Agrigentinos in ædificiis magnificos, in conviviis luxurioſos videns ait: *Ædificant quaſi ſemper victuri, & comedunt quaſi ſtatim morituri*. Juvenes ad virtutes his verbis excitare ſolebat: *Momentaneam in hoc Mundo voluptatem æterna mox ſequitur triſtitia, & pœnitentia; virtutis verò exiguum laborem æterna voluptas excipit*. Interrogatus, *Quæ optima liberis relinquenda hæreditas?* reſpondit: *Ea, cui neque tempeſtas metuenda, neque hominum vis, neque Jupiter ipſe*. *Quid doctus, & indoctus differunt?* interrogatus, reſpondit: *Quod medicum inter, & ægrotum*. Dicebat, *Prudentiam Principi, ut Animam corpori, neceſſariam eſſe: Feliciſſimam Rempublicam eſſe, ubi vel Philoſophi imperent, vel imperantes philoſophentur: Nil noxium magis, quàm opes, & arrogantiam cum ignorantia conjunctas*.

Tandem ſenio confectus obiit anno primo Olymp. 108. ætatis verò ſuæ 81. Ipſi ſtatuam in Academia cum hac inſcriptione poſuit Mithridates Perſa, teſte Pha-

Phavorino: *Mithridates, Rhodobatæ filius, Persa, hoc Signum Platonis à Silanione factum Musis dedicavit.*

SPEUSIPPUS

Platonis successor natus est Athenis ex Eurymedonte, & Potona Platonis sorore. Platone Olymp. 108. anno primo jam vita functo, Academiæ scholam suscepit, cui præfuit annos octo. Avunculi sui Platonis dogmata secutus. Quia φιλοχρήματος erat, δίδακτρον à discipulis, secus ac Plato fecerat, exigens, mercede semper docuit. Hinc Dionysius ad eum mordaciter scribens ait: *Et Plato quidem gratis sua limina terentes docuit; tu vero tributa & à volentibus, & à nolentibus accipis.* Iracundus, ac voluptati deditus fuit. Beatitudinem dicebat esse perfectum habitum in iis, quæ sunt secundum naturam. Cum autem paralysi corpus illi omne resolutum esset, accersitum Xenocratem Platonis discipulum, oravit, ut sibi in docendo succederet. Tandem mortuus est sive ex morbo pediculari, ut ait Laërt. sive ex mœrore, quo voluntariam sibi mortem conscivit, ex Plutarcho; multa de rebus Philosophicis Commentaria, sive Dialogos relinquens, de quibus Laërt. Ejus vero libros Aristotelem tribus talentis emisse, Phavor. Coment. 2. refert.

XENOCRATES

Chalcedonius, Agathonis, sive Agathenoris filius, natus est anno 4. Olymp. 95. Severa fronte, & subtristi facie fuit, ingenio hebes, & adeo tardus, ut cum Plato Aristoteli illum conferret, diceret: *Cui equo quem asinum jungo!* alter enim fræno, alter calcaribus egebat. Speusippo condiscipulo suo in Academiæ Schola successit, ubi fere semper morabatur meditationi, & silentio deditus. Aristoteles ex Macedonia redux, referente Laërt. 5. 3. & Xenocratem Academiæ Præfectum inveniens, scholam ei in Lyceo opposuit, dicens: *Silere turpe me, & Xenocratem loqui.*

Vixit summe continens, ut & nobile scortum à discipulis ad probandam suam continentiam in lectulo positum non agnoverit: imo sunt, qui narrant, eum sæpius verenda secari, & uri passum esse, cum se ad libidinem incitari sentiebat. Tanta ejus verbis fides habebatur, ut cum injurati nullius testimonium admitteretur, huic soli jusjurandum Athenienses remiserint: imo & Plato jurantibus non credidit, Xenocratem ei maledixisse. Divitiarum contemtor eò fuit, ut donum 50. talentorum ab Alexandro sibi missum, 30. minis Atticis acceptis, reliquum ad Alexandrum remiserit, ut qui plures enutrire deberet; pecuniam vero, quam Antipater, aliique miserunt, penitus non suscepit. Missus cum aliis legatis ad Philippum, solus ex omnibus incorruptus mansit. Gloriæ item, & fastus summe contemtor fuit.

Platonem in Philosophicis secutus est; nisi quod ex Stob. Ecl. Phys. 1. 3. habemus, ipsum dixisse, Monadem, & Binarium Deos esse, primumque marem, ac parentem Cœli tenere imperium, quem Jovem, Imparem quoque, & Mentem appellabat. Alterum femininum, & matrem omnium, quæ sub Cœlo sunt, præsidem; quem Universi Mentem vocavit. Et ex Clem. Alex. Str. 5. habemus, ipsum brutis etiam animalibus aliquam Dei notitiam tribuisse. Beatitudinem definit propriæ virtutis possessionem, & ejus, quæ inservit, facultatis. Scripsit plurima, quorum Elenchum habet Laërt. in ejus vita; præcipue vero *De non petendo ex animalibus alimento.*

Xenocrates scriptum reliquit, in templo Eleusiniæ tria hæc præcepta inscri-

scripta fuisse: *Venerandos Deos*; *Honorandos Parentes*; *& Abstinendum à carnium esu*. Hanc deinde edulii puritatem Porphyrius, Pythagorici omnes cum multis Græcorum, Brachmanæ, & Gymnosophistæ servarunt, & defenderunt. Xenocratem audivit præter alios Crantor Solensis, qui Commentaria ad plura versuum millia scripta reliquit. Venditus dicitur Xenocrates ab Atheniensibus, quod tributum solvendo non fuerit; sed à Demetrio Phalereo emtus, tributo pro ipso soluto Atheniensibus, libertate donatus est. Academiæ præfuit annos 25. ex Laërtio, & mortuus est noctu, cum in pelvim forte incidisset, ibi submersus, anno ætatis suæ 82.

POLEMO

Atheniensis ex patre Philostrato, sive, ut ex Suida, Philocrate, ex primariis civibus uno, natus, vix adolescens impudicus, & lubricus adeo fuit, ut ne dum illecebris, omnique venere, sed ipsa quoque infamia gauderet. Factum autem, ut aliquando vino gravis, unguentis delibutus, capite sertis redimito, pellucida amictus veste, Xenocratis scholam intraret. Tum Xenocrates, omissis iis, de quibus loquebatur, de Modestia, & Temperantia loqui cœpit: cujus gravitate sermonis resipiscere coactus, Veneris insignia ibi deponens, & saluberrima unius orationis medicina sanatus, ex infami ganeone maximus Philosophus evasit; Xenocratis enim Philosophiæ addictus studiis, cæteris superatis, illi in Scholæ regimine successit anno 1. Olymp. 116.

In omnibus igitur mutatus, urbanus cum adjuncta severa constantia factus est. In Philosophicis Præceptorem sequebatur; ad moralem tamen potiùs, quàm Dialecticas speculationes incumbendum dicebat: Mundum esse Deum, ex Stob. Ecl. Phys. 1. 3. Summum bonum, ex Cic. de Fin. 4. 6. esse vivere secundum naturam. Tandem ex phthisi mortuus est senex, variis relictis opusculis.

CRATES

Polemonis discipulus, amator, & in Academiæ schola successor, Athenis ex patre Antigene natus est. Ita quidem invicem Xenocrates, & Crates sibi profuere, ut ne dum viventes eadem studia sint secuti, similesque mores expresserint, sed mortui etiam eodem tumulo sint repositi. Libros reliquit philosophicos; de Comœdia; & Orationes. Quia circa Homeri grammatica, & poëtica nimis occupabatur, Homericus dictus est. Mortuus dicitur circa annum ab U. C. 526. non multo ante Christum natum.

Atque hæc de Veteri Academia, quæ Platonis vestigiis insistens, quæ caperet, definiebat, quæ vero non caperet, incerta relinquebat.

CAPUT V.

De Academia Media.

Ubi Zeno Polemonis discipulus, qui Arcesilao ætate præibat, Platonis doctrinæ nimia in disserendo subtilitate se opposuit; Arcesilaus, Zenoni contradicere volens, prudenter Academiæ placita dissimulavit, ne Platonis mysteria publicata apud vulgum vilescerent prostituta. Hinc Secta illa ortum duxit, quæ à loco Academia, sed Secunda, & Media ad distinctionem Primæ, seu Veteris, & Tertiæ, seu Novæ, de qua infra. Cic. tamen Acad. Qu. 1. 12. Mediam hanc Academiam Novæ nomine appellavit.

Lon-

Longe tamen alia mens erat Academiæ Mediæ ab ea, quæ Veteris fuerat. Hæc enim duo rerum genera statuebat, Sensibilium scilicet, quæ sensibus, & Intelligibilium, quæ intellectu percipiuntur: posterius quidem genus scientiam parere; prius vero opinionem: solamque mentem cernere id, quod semper esset simplex, & uniusmodi, & tale, quale esset, hoc est ideas. Contra vero illa, Media scilicet Academia, Ἀκαταληψίαν, καὶ Ἀποχὴν, hoc est Incomprehensibilitatem, & Assensus retentionem, ut Cic. ait, induxit. Omnes itaque huic Sectæ addicti nihil percipi posse dicebant, ne illud quidem, quod Socrates dicebat, *Se nihil scire*; sic omnia in occulto latere censebant, neque esse quidquam, quod cerni, aut intelligi possit; quare in omnibus assensum negabant, unde Ἀκαταληπτικοὶ, καὶ Ἐφεκτικοὶ dicti sunt.

Hoc tamen inter hos Academicos, atque Scepticos discrimen erat, quod illi quidquam comprehendi posse negabant; sed verum, & falsum à rebus ipsis non tollebant, & alia quidem vera, alia vero falsa esse defendebant; at Sceptici ad utrumque res indifferentes esse, & utramque partem ratione defendi posse statuebant. Notandum tamen hic est, ex Divo Augusto l. 3. adv. Acad. hujus Mediæ Academiæ asseclas omnia Platonis dogmata retinuisse, & defendisse, atque cum iis postremo communicasse, quibus in ea Secta consenescere visum esset; Incomprehensibilitatem vero, & Assensus retentionem potius affectasse, ut Platonis doctrina occultaretur. Hujus autem Mediæ Academiæ caput, & inventor fuit

ARCESILAUS

Pitanæus, quia Pitane Æolica civitate ortus ex patre Seuto, ut Apollod. Chron. 3. ait, vel Scytho, ut aliis dicitur. Hic idem est, qui à Cic. Arcesilas passim appellatur. Natus traditur anno 1 Olymp. 134. Ex Pitane Sardes primum venit cum Autolyco, suo in Mathesi præceptore: deinde vero Athenas veniens Musicam à Xantho, Geometriam ab Hipponico, aliasque ibi cum Rhetorica disciplinas, edoctus est. Philosophiæ tandem se addixit, in qua Polemonem, Crantorem, & Cratetem præceptores habuit.

Hic omnem Philosophiam evertisse dicitur Ciceroni 5. de Fin. quod genus Philosophiæ ἀνύπαρκτον, hoc est quod subsistere non potest, induxit, asserens; nihil sciri posse, nam nihil certum in rebus, nec verum cognoscitur; ac proinde omnem opinionem in illis sustineri posse. Hic omnem spem, ut Seneca ait, scientiæ eripuit, æque de omnibus sententiam suspendendo. Et Cic. Acad. Qu. 4. de ejus sectariis dixit: *Obsistere visi, assensusque suos firme sustinere*. Socratis methodum docendi per interrogationem, & responsionem, quæ fere jam in desuetudinem abierat, restituit. Semper hoc verbo utebatur in disserendo: *Arbitror equidem*. Et: *Non assentietur istis ille*. Præcipua illi erat inventionis felicitas; magna in persuadendo, quæ vellet, acrimonia; in reprehendendo asperitas; & in suis rebus communicandis summa facilitas. Atque hinc factum est, ut ad eum audiendum confluerent quamplurimi. Omne fere tempus in Academia vixit, Reip. negocia fugiens. Plutarchus in Arato ait, hujus discipulum fuisse Ecdelum; cujus verba sunt: *Ecdelus Arcas, Megalopolitanus Philosophus, & impiger, Arcesilai Academici quondam Athenis auditor*.

Uxorem nunquam duxit, aut filios genuit. Erat autem amoribus deditissimus, nam & meretrices publice adamabat, & adolescentum commercia ambiebat. Unde hoc illi vitio vertere solebat Aristo Chius, secta Stoicus, quod Παιδεραστής, Κιναιδολόγος, καὶ φθορεὺς τῶν νέων, hoc est *juvenum amator, & corruptor, & disertus impudicus esset*.

Liberalissimus, & ad beneficia ferenda promtissimus cum esset, hæc latere magis, quam divulgari curabat. Hinc sæpe amicos ægrotos, & inopes visitans, nummos sub pulvinar reponebat: à gloria enim, & fastu abhorrebat. Dicere solebat; *Ubi medicamentorum, & Medicorum copia, ibi plurimos morbos esse contingit; & ubi plurimæ leges, ibi summa iniquitas est*. Et Stob. Serm. 81. & 93. hæc Arcesilai dicta notavit: *Dialecticam fuge, susque deque confundit omnia. Similes item Dialectici sunt ludentibus alea, qui decipiuntur quidem, sed non sine delectatione. Paupertas ut Ithaca aspera est, sed optima prolis nutrix, ut quæ assuefaciat frugalitati, & abstinentiæ, & omnis virtutis optima sit palæstra.*

Tandem mortuus est, ut Hermippus ait, in delirio post immodicum meri haustum anno æt. 75. Olymp. 135. anno 4.

L A C Y D E S.

CYrenæus, Alexandri filius, Arcesilai discipulus, & successor fuit. Ab adolescentia bonarum artium studiis addictus, pauper quidem, sed studiosus, eximiæ exemplum gravitatis, venustatis, & urbanitatis dedit. Arcesilao mortuo, Academiæ successit Lacydes, à quo discipuli Lacydeani dicti sunt. Numenius, ut est apud Euseb. Præp. 14. 7. refert, Lacydem Mediæ Academiæ sententiam, quòd nihil sensu assequi possit, hoc probare argumento conatum esse: *Quomodo certo sensibus quippiam comprehendere posse existimem, qui toties bis meis sensibus deceptum me norim? Domo enim si quando egredior, oculis meis videre me puto ea in cella mea relinqui, quorum rediens invenio nihil, quod fieri haud posset, nisi fallerent sensus, atque incertitudine laborarent.* Ipse tamen non deprehendebat, servos clanculum domum spoliasse.

Adhuc vivens, postquam Scholæ 26. annos præfuit, hoc docendi munere se abdicavit, discipulisque suis Telecli, & Evandro Phocensibus ipsam Academiam regendam tradidit anno 2. Olymp 141. quo anno etiam in paralysin ex vini excessu incidens mortuus est. Et quidem ipsum, & Timonem philosophos, ambos potentissimis accenset potatoribus Ælian. Var. Hist. 2. 41. Unde Athen. l. 10. jucundum hoc de Lacyde narrat, quòd cum in Timonem uno haustu poculum siccare imparem incidisset, ac illud secunda vice ori admovere eam vidisset, Homerico hoc versu sic luderet:

Quàm miseri nostris opponunt viribus arma.

Novæ Academiæ inventorem Lacydem faciunt Laërt. & Suid. sed Cic. Clem. Alex. Sext. Empir. & alii rectius non hunc, sed Carneadem, quartum ab Arcesilao, affirmant. Numenius apud Euseb. Præp. 14. 7. refert, Lacydem Philosophicos libros, & de Natura scripsisse. Lacydi, ut dictum est, successit discipulus ejus Evander; Evandro suus discipulus Hegesinus Pergamenus, quem Vossius Hegesippum, & Clem. Alex. Hegesilaum vocat: Hegesino denique Carneades Novæ Acad. institutor.

C A P U T VI.

De Academia Nova.

NOva hæc Academia à Media in hoc differt, quod Media quidem à rebus verum tollebat; Nova vero aliquid verum esse, falsumve fatebatur; sed negabat esse in nobis Κριτήριον, sive artem judicandi, verumque à falso discernendi: nihil enim absolute verum esse, dicebat. Hinc Cic. qui Novæ huic Aca-

Academiæ addictus erat, ut videre est in Acad. Qu. l. 1. ait: *Veri esse aliquid non negamus, percipi posse negamus.* Et idem alibi: *Non enim sumus ii, quibus nihil verum esse videatur; sed qui omnibus veris falsa quædam adjuncta esse dicimus tanta similitudine, ut nulla insit certa judicandi, & discernendi nota.* Vide Cic. Acad. Qu. 4. Numen. apud Euseb. Præp. 14. Sext. Empir. adversus Mathematicos, atque alios. Hujus autem Academiæ autor fuit

CARNEADES

CYrenæus, quartus, ut diximus, ab Arcesilao, Hegesino successit, Novamque condidit Academiam. Patrem habuit Epicomum, sive Philocomum. Tam violenta, & rapida fuit facundia præditus, ut quod semel ratione probaverat, contraria posset ratione suadere. Quod potissimum tunc ab eo factum memorat Lactant. cum Romam legatus ab Atheniensibus missus una cum Critolao, & Diogene Philosophis, copiose de Justitia disputavit, audiente Galba, & Catone Censorio, maximis tunc oratoribus: quam suam de Justitia disputationem postridie contraria disputatione subvertit, & Justitiam, quam pridie laudaverat, sustulit; quod ille facere solebat, ut alios quidlibet asserentes posset refutare. Quam disputationem contra Justitiam L. Furius apud Cic. narrat. Vide etiam Plutarchum in M. Catone Majore, ubi hæc de Carneade, dum legatus Romæ esset, & una cum Diogene conciones haberet: *Hos illico studiosissimi quique adolescentes adibant, frequentesque audiebant, & celebrabant. Carneadis lepos præcipue, cujus magna vis, & ea vi non inferius erat nomen, cum insignes, & benignos auditores nactus esset, instar venti urbem sonitu complevit, vulgatumque fuit, virum Græcum ad miraculum usque eximium omnia delinientem, & allicientem, mirum infudisse juventuti ardorem, per quem reliquarum voluptatum, & oblectamentorum obliti, quasi fanatici raperentur ad Philosophiam. Cum ea res cæteris placeret Romanis, atque adolescentiam libenter viderent literis Græcis imbui, & excellentibus viris uti; Cato à primo, ubi influxit in Urbem Græcarum disciplinarum admiratio, stomachabatur, veritus, ne juventus eò converteret studium, atque eloquentiæ gloriam rebus gerendis, atque disciplinæ militari anteferret. Ut vero in Urbe nomen increvit horum Philosophorum &c. censuit, omnes Philosophos ab Urbe honesta specie ablegandos: atque &c.*

Hic Physicam parum curans, Ethicæ magis se devovit, cui tanta diligentia vacabat, ut comæ, unguiumque cura neglecta, squalorem utraque parte contraheret, ut ait Laërt. 4. 62. Imo tam fortiter quandoque mens suis cogitationibus inhærebat, ut manum, referente Val. Max. ad mensam, cui assidebat, apponere oblivisceretur. Adeo tamen hic summæ industriæ vir Philosophia valebat, ut oratores etiam, scholis dimissis, ad ipsum audiendum convenirent. Vox illi plane stertorea, unde monenti cuidam, *ne clamaret tantopere*, respondit: *Da vocis modum, orationem quo metiar.* Acriter invehebatur, atque in quæstionibus erat insuperabilis. Convivia ob studii assiduitatem vitabat.

Refert Gellius 17. 15. Carneadem contra Chrysippum disputaturum helleboro animum detersisse, ut ad inventionem valeret, & ne corrupti stomachi humores animi vim, atque constantiam extinguerent. Nihil molestum magis esse dicebat, quam quod inexspectatum eveniat. Morti proximus indignabundus dicere solebat: *Ea ne, quæ constituit natura, & compegit, eadem & dissolvit.* Unde sumto veneno, ultimum diem obiit an. ætatis 85. ex Laërt. 90. ex Cic. anno 4. Olymp. 162. ex Apollodoro insigne tunc Luna passa deliquium, ut narrat Laërt.

De Carneade hæc Cic. Acad. Qu. 4. *Reliquit Carneades hujusmodi visa (φανταςίας) quibus ad actionem excitemur : item ea, quæ in utramque partem interrogati respondere possimus, sequentes tantummodo, quod ita visum sit, dum sine assensu*. Et Acad. Qu. 2. *Duo placent esse Carneadi visorum genera ; in uno hanc divisionem : alia visa esse, quæ percipi possint, alia, quæ non possint : in altero autem alia visa esse probabilia, alia non probabilia &c.* Epistolas ad Ariarathem Cappadociæ Regem scripsit.

C L I T O M A C H U S

CArthaginensis, Diogneti filius, annos natus 40. Athenas venit, ubi Carneadem audivit, cum quo usque ad senectutem, teste Cic. Acad. Q. 4. fuit, cujus opera tantum in Philosophia profecit, ut ultra 40. volumina conscripserit, & Præceptori in Academia successerit, ejusque scripta illustraverit. In suis scriptis non minus ingenii Clitomachus ostendit, quàm Carneades eloquentiæ, ut notat Cic. l. c. In tribus maxime Sectis versatus est, Academicorum, Peripateticorum, & Stoicorum. Hinc Cic. Acad. Qu. 4. eum acutum appellat ut Pœnum. Rhetoricæ infensissimus hostis, sicut de Critolao Peripatetico, & de Charmida refert Sext. Emp. adversus Rhetor. p. 68. ipsam summopere damnabat. Ex ejus libris sequentes tantum à Cic. Tusc. Qu. 3. & Acad. Qu. 4. superstites numerantur: Consolatio, quam ad cives suos sub Romanis armis, eversa Carthagine, captivos misit: Liber ad C. Lucilium Poëtam, & ad L. Censorinum de assensionis suspensione: & alios libros 4. de sustinendis assensionibus.

C A P U T VII.

De reliquis Academiis, & Academicis.

P H I L O.

QUI Clitomacho successit Philo Laryssæus, suus per complures annos discipulus, & Ciceronis præceptor, Quartam condidit Academiam, ex Sexto Empirico. Philo, ut notat Cic. Acad. Qu. 1. 4. negavit, duas esse Academias, erroremque eorum, qui ita putarunt, redarguit. Philone vivente, Academiæ patrocinium non defuit, quem etiam Romani, teste Plut. in Vit. Cic. super omnes Clitomachi discipulos admirati sunt ob morum excellentiam, & sermonum suavitatem.

Hic Philosophum Medico similem esse dicebat; res autem omnes esse incomprehensibiles: ipsas tamen in seipsis spectatas comprehendi, minime repugnare; ut Sext. Emp. notat.

A N T I O C H U S

ASsalonita, L. Luculli, & Attici familiaris, Ciceronis vero, dum Athenis esset, etiam præceptor, Aristi frater, & Philonis discipulus, & successor fuit. Hic, teste Plut. in Vit. Cic. sive ex sensuum evidentia, sive ex ambitione, & æmulatione Clitomachiorum, & Philoniorum, à Carneadis secta defecit. Hinc à Sext. Emp. Quintæ Academiæ autor dicitur. Sed quamvis Academicus appellaretur, erat tamen, ex Cic. Acad. Q. 4. 43. si pauca mutasset, Stoicis germanissimus. Unde dictum à Sext. Emp. l. c. ipsum Stoicam Philosophiam in

media

media Academia docuisse; Stoicas enim doctrinas à Platone traditas esse ostendebat. Senex jam factus ad Veterem Academiam rediit, antiquorum sententiam diligentissime prosecutus, Aristotelis praecipue, & Xenocratis, ut ait Cic. l. c. & 5. de Fin. Idem Cic. de Nat. Deor. 1. 7. refert, Antiochum existimasse, Stoicos, & Peripateticos verbis tantum invicem discrepare, re autem consentire; quo spectare Ciceroni videtur liber ille, qui ad Balbum ab eo missus est. Alterum idem scripsit librum adversus praeceptorem suum Philonem, qui *Sosus* inscribitur, ut narrat idem Cic. 4. Acad. Q. 4. & 4. 35. ipsum plus novitatis, quàm doctrinae invexisse, dicit, licet acutissimum, & politissimum suae memoriae Philosophorum pronunciet. Atque haec de Academicis, qui Platoni in Academia successerunt. Nam qui post toties variatam Academiam Platonis dogmatis insistebant, non Academici, sed Platonici dici maluerunt. Tales è Latinis fuerunt Apulejus, & Chalcidius, Maximus Tyrius, & Syrianus Alexandrinus, & Philo Judaeus. Nemo tamen Latinorum laudabilem magis Platoni operam dedit, quam Marsilius Ficinus. De Apulejo haec habet August. de Civ. D. l. 8. c. 12. *In utraque lingua Apulejus Afer Platonicus extitit nobilis*. Hujus extat liber de Dogmate Platonis. Chalcidius Commentarium scripsit in Timaeum. August. l. c etiam Plotinum, Jamblicum, & Porphyrium inter Platonicos recenset, dum ait: *Ex Platonicis valde nobilitati Graeci Plotinus, Jamblicus, & Porphyrius*. Verùm hi Eclectici potius fuere, quàm Platonici, sicut & Syrianus, & Proclus, de quibus in fine hujus libri, ubi de Eclecticis.

Inter Platonicos numeranda etiam est HYPATIA, Theonis filia, Alexandrina, quae sec. 5. Alexandriae Platonicam Philosophiam magna sui nominis fama, & auditorum concursu publice docuit, omnes sui temporis philosophos morum probitate, & Philosophiae doctrina antecellens. Hujus se discipulum fatetur Synesius Episcopus, quam magni semper fecit, non secus ac reliqui fere omnes in Philosophicis scientiis eruditi. Solus Divus Cyrillus, Alexandriae Episcopus ipsam odio habebat, sed hac solum de caussa, quod Platonicam Philosophiam doceret, quam ipse summe oderat. Hinc cùm haec Hypatia in publica seditione an. Christi 415. necata esset, impius Suidas non est veritus dicere, ipsam Episcopi Synesii jussu peremtam fuisse. Vide Socratem Hist. Eccles. l. 7. c. 5. Vossium de Philos. atque alios.

CAPUT VIII.

De Philosophis Peripateticis.

HActenus de Academicis; veniendum nunc ad Peripateticos, qui etiam è Platonis Schola per Aristotelem originem habent. Hujus autem sectae Philosophi Aristotelici ab Aristotele sectae autore, & Peripatetici à Peripato, ubi ille docebat, dicti sunt. Videndum igitur primo nunc est, quis, ac qualis fuerit Magnus Peripateticorum Princeps

ARISTOTELES

NAtus Stagirae, quae Thraciae oppidum dicitur ab Herodoto, Thucydide, Pausania, & Suida; Macedoniae vero Urbs ab aliis, qui Barbari opprobrium ab Aristotele depellere conantur; aliis tandem ea dicitur ad Strymonam fluvium sita, Macedoniam, Thraciamque distinguens. Patrem habuit Nicomachum Medicum, Machaonis filium (cujus Medicam artem Homerus laudat) Amyntae

Amyntæ Macedonum Regis Medicum, & familiarem; matrem vero Phæstidem, sive Phæstiadem, quæ, non secus ac Nicomachus, ab Æsculapio originem ducebat, ut testatur Ammonius in Vit. Aristot. horum versuum testimonio usus:

Nicomacho genitus fuit hic Patre, Phæstide matre
(Ambo Asclepiadæ) divus Aristoteles.

Natalis autem tempus ab Apollod. in Chronic. Dionys. Halicarn. & aliis traditur an. 1. Olymp 99. anno scilicet post natum Platonem 44.

Post patris, matrisque obitum educatus fuit, teste Ammon. in Vit. ab Atarnensi quodam Proxeno, cui deinde ipse, ut grati animi testimonium daret, statuam posuit, quod ejus etiam uxori fecit; filiumque eorum Nicanorem omni disciplinarum genere erudivit, in filium adoptavit, ac generum, & hæredem fecit.

Platonem 17. ætatis anno audivit, à quo potissima suæ doctrinæ dogmata mutuatus est, sub cujus disciplina ad præceptoris obitum usque fuit, annis scilicet 20. Platoni ob ingenii acumen, & in studiis diligentiam carissimus, & commendatissimus fuit: quare ipsum, referente Philopono, Νοῦν τῆς διατριβῆς, *Mentem Scholæ* appellabat; eoque absente dicere solebat: *Intellectus abest, surdum est auditorium*; sive, ut Rhodiginus habet: *Philosophum veritatis abesse*. Alii vero contra cum Ælian. 3. 19. asserunt, Platonem inter & Aristotelem magnam fuisse animorum dissensionem, eo quod Plato Aristotelem corriperet, splendidam vestem, annulosque gestantem, calceis preciosis, tonsaque coma utentem, & quod acris, ac pertinax in contradicendo esset. Unde factum dicunt, ut cum Plato ob eam caussam Speusippum, Xenocratem, aliosque discipulos Aristoteli in Scholæ successione præferret, hic Platoni adversam in Lyceo scholam erexerit. Quare Plato dicere solebat: *Aristoteles in nos haud secus ac in matres equorum pulli, recalcitravit*; hinc Aristotelem plerumque *pullum* appellabat.

Verum Ammonius in Vita affirmat, Aristotelem non Platoni, sed Platonis scripta male interpretantibus, & pervertentibus contradixisse; nam & idem Plato præceptoris sui Socratis vestigiis non in omnibus inhærebat, dicens: *Amicus Socrates, sed magis amica veritas*; & alibi idem Plato: *Non æque Socratis attendenda sunt dicta, quàm veritati studendum*. Imo aram etiam Platoni erexit, ut ait cit. Ammon. cum hac inscriptione:

Gratus Aristoteles struit hoc altare Platoni,
Quem turbæ injustæ vel celebrare nefas.

Ad Philippum Macedonum Regem, ut Alexandrum filium in liberalibus disciplinis erudiret, invitantem in Macedoniam se contulit an. 4. Olymp. 108. ut testantur Apollod. & Dionys. Halicarnass. quo tempore Alexander 15. annum agebat; ibique in ejus institutione moratus est annos octo. Quo tempore magna apud Philippum, uxoremque Olympiada, & Alexandrum autoritate, & familiaritate fuit, itaut non solum ipsi statuam ei erexerint, Stagiram restauraverint; sed æqualem fere in regno administrando partem ipsi Philippus tribuerit. Imo in epistola ab eodem illi scripta, referente Gellio, cum ad filium instituendum invitabat, hæc verba notantur: *Diis itaque gratias ago, non tam quòd natus ille sit mihi, quàm quod tua sit natus ætate*. Plutarchus ait, Aristotelem præter Philosophiam, aliasque liberales artes, etiam Medicinam Alexandrum docuisse, & Homericam Iliadem, quàm optimam ad virtutem militarem institutionem appellabat, à se correctam ipsi tradidisse, qui deinde illam maximo semper in precio habuit. Plutarchi verba in Alexandro sunt: *Ego quidem arbitror, Medicinæ quoque studio imbutum ab Aristotele Alexandrum. Namque non*

tantum

tantum commentatione ejus delectabatur, verum multis etiam amicis succurrit in morbis, præscripsitque certa remedia, & rationem victus. Quod ex epistolis ejus discas. Librum etiam ad Alexandrum scripsit, quo eum in imperandi arte instituerct; cujus Laërt. & Ammonius meminere. Hinc est, quod Alexander ab Aristotele in omnibus tam bene eruditus ipsum æque ac patrem diligebat, dicens; *A patre, ut viveret, ab Aristotele verò, ut bene viveret, se habere.*

Ubi vero Alexandro instituendo per annos octo satis sibi visus est navasse operam, Athenas rediit, ubi Academiam à Xenocrate occupatam videns, Lyceum sibi an. 2. Olymp. 111. in Scholam elegit, ibique quotidie deambulans usque ad horam, qua ungi Græci solebant, quod ante cœnam fieri mos erat, Philosophiam docebat; hinc à Deambulando, quod Græcis est Περιπατεῖν, Peripateticus dictus est. Lyceum hoc, quod secundum fuit Athenarum Gymnasium, alii cum Luciano sic dictum tradunt, quod Apollini Lycio sacrum fuisset, à Pisistrato inchoatum, & postea à Pericle extructum ad novos milites in bellicis artibus instruendos: alii cum Pausania contendunt, Lyceum à Lyco Pandionis filio nomen habuisse, & Apollinis Templum & olim, & nunc creditum fuisse. In hoc Gymnasio suas discipulis commentationes tradebat, quas in duas species distribuit, Ἐξωτερικὰς scilicet, & Ἀκροαματικάς; quarum has matutinis horis selectos tantum discipulos docebat, hoc est eos, qui ipsas audire, & intelligere apti erant, ab ἀκροάομαι enim *audio* nomen habent; vespere verò Exotericas, sive Exteriores, & Triviales juvenibus sine delectu præbebat. In Acroamaticis remotior, subtiliorque Philosophia, & Dialecticæ quæstiones tractabantur; in Exotericis vero Rhetorica, argutiarum facultas, & civilium rerum notitia tradebantur.

Sed ad tanti Viri doctrinam, quam ingens Philosophorum turba, nostro hoc ævo potissimùm, vel clausis oculis amplexata est, recensendam accedamus. Aristoteles omnem Philosophiam in Πρακτικὴν, seu in eam, quæ circa actus versatur, & in Θεωρητικὴν, seu in eam, quæ in intelligentia, & speculatione consistit; divisit. Practica Ethicam, seu Moralem, & Politicam, & Œconomicam continet; Theoretica vero, seu Speculativa Physicam, & Metaphysicam. Logica enim per Aristotelem non Philosophiæ pars est, sed Ars, quæ mentem dirigit ad veritates, quæ in Philosophia manifestantur, inquirendas. Veritatis Κριτήριον, Judicium in iis quidem actionibus, quæ secundum imaginationem sunt, Sensum definivit; Moralium vero, & quæ ad simplicem cogitationem pertinent, Mentem.

Et primo quod ad LOGICAM, nulli dubium est, quin Aristoteles hanc præ omnibus excoluerit, imo & ad summum perfectionis gradum, in quo etiam nunc est, perduxerit, & omnes Logicas Methodos, ut Philoponus ait, invenerit. At doctissimus Jo: Lud. Viv de Discipl. l. 3. p. 171. de Logica differens ait: *Sed indubie Aristoteles eam in artis faciem reduxit, ut & Rhetoricam. Cæterum, quod liceat cum bona venia dicere, præterquamquod more suo obscure, & prolixe, etiam parum apte ad usum vel inveniendi argumenta, vel judicandi argumentationes. Nemo est enim, qui quantumlibet diligenter lecta, & excussa universa Aristotelis Logica, sentiat, se instrumentum habere, quo in aliqua ad disserendum materia argumenta in promtu excogitet.* Ejus Κατηγορίας, seu Prædicamenta, quæ Quintilianus transfert *Elementa*, Capella *Prædicationes*, quas à Pythagoreis nonnulli inventas contendunt, quia vulgatissimas, cunctisque notas, recensere sciens prætermitto. Tandem hoc est de Aristotelis Logica Neoterici cujusdam in Arte Cogitandi judicium; quod præcipuum vitium, quod in hac invenitur, sit, non quod falsa, sed quod nimis vera ea sit, ut quæ nos ea doceat, quæ impossibile est, ut quis ignoret.

Quod

Quod ad PHYSICAM spectat, notandum, Aristotelem, antequam sua statuat Physica Principia, omnia antiquorum evertere. Sed an validis id faciat rationibus, alii plures examinarunt. Ejus tantum præcipuas hac in re sententias ut proponam; sciendum, eum rerum naturalium Principia tria statuisse, Materiam scilicet, Formam, & Privationem. Nemo tamen est, si verum fateri velimus, qui Materiam, & Formam rerum materialium Principia non agnoverit: vera namque, sed nimis generalia rerum Principia hæc sunt; quibus scilicet si solis mens utatur, naturæ phænomenon rationem reddere nequeat. Hoc enim in Aristotelis Physica vitium est, quod res materiales metaphysico potius, quàm physico modo pertractentur. Tertium rerum Principium, ut dictum est, Privationem Aristoteles posuit, quod unum eorum est, quæ ipse detexisse gloriatur, omnes antiquos Philosophos insultans, quod hoc tam celebre rerum Principium ignoraverint. Sed nemo est, qui non videat, quàm facile sit cognoscere, nullum antiquorum hoc Aristotelis arcanum ignorare potuisse; sed quia omnium maxime ad naturæ Phænomena explicanda inutile est, pro rerum materialium principio non agnovisse. Ecquis enim ignorat, unamquamque rem, antequam talis fiat, talem non esse; hoc est, habere privationem ejus, quod fit? Atque hæc de Principiis rerum materialium; veniamus nunc ad ea, quæ de Elementis dicit.

Elementa, ex Aristotelis sententia, *sunt corpora simplicissima, ex quibus omnia fiunt, & in quæ omnia resolvuntur*. Sed nemo est, qui non videat, quod per hanc definitionem, tantùm abest, ut claram, & distinctam ideam de his simplicissimis corporibus, Elementis scilicet, ad cæterorum corporum, quæ ex ipsis componuntur, detegendam naturam, habeamus; ut confusam potius, & obscuram. Quatuor enim ex Aristotele sunt Elementa, *Aër* scilicet, *Ignis*, *Aqua*, *& Terra*. Hæc autem & Elementa, & nonnisi quatuor esse sic probat. Omnia corpora simplicia oportet moveri motu simplici; atque hanc propositionem, (quæ obscurissima, & falsissima est) tanquam Axioma probatione non indigere, putat. Quæ enim, quæso, connexio est inter corporum simplicitatem, & ad simplicem motum potentiam? Sic tamen argumentando sequitur: Duo tantùm sunt simplices motus, alter quidem deorsum, sive à circumferentia ad centrum, alter vero sursum, sive à centro ad circumferentiam. Sed hi duo motus Terræ, & Igni tantum conveniunt, quorum Terra simpliciter, & absolute gravis, Ignis simpliciter, & absolute levis est. Igitur Terra, & Ignis Elementa sunt. Denique quia gravitas, & levitas corpori vel simpliciter, seu in totum convenit, vel secundum quid, seu in partem; concludit esse alia duo Elementa, seu simplicia corpora, quorum unum in parte leve, alterum in parte grave sit, hoc est, Aër, & Aqua. Qui verò nihil ex se grave, vel leve esse ex regulis motus didicit, ex illa præcipue: *Omne, quod movetur, ab alio movetur*, facile iis respondeat.

Quatuor deinde his quatuor Elementis tribuit qualitates, *Calorem*, *Frigiditatem*, *Humiditatem*, *& Siccitatem*; atque Ignem Calidum, & Siccum, Aërem Calidum, & Humidum, Aquam Frigidam, & Humidam, Terram denique Frigidam, & Siccam dixit. Harum qualitatum definitiones, & cætera apud ipsum videre est. Argumenta, quibus omnes hæ Aristotelis propositiones falsas esse quidam demonstrare contendunt, legere est apud ejus Criticos, qui fusius de his egerunt.

Credidit ipse, Mundum esse ingenitum, & natura sua æternum, incorruptibilem, & immutabilem, & Cœlos ex materia corruptioni non subjecta, vel mutationi, compositos putavit. Sphæram quoque Ignis Elementaris supra Lunam nulli innixus rationi locavit. Stellas solido, diaphanoque Cœlo, quod

Cry-

Crystallinum inde dixit, fixas esse, docuit. Sed hæc soliditas, quam Aristoteles Cœlo tribuit, vel ex hoc falsa est, quod Cometæ modò appareant, modò supra Planetas positi evanescant. In Physica etiam agit de Meteoris, quæ corpora *imperfectè mista* vocat, & juxta naturæ legem, modo tamen minus constante, & ordinato producta. Meteororum materiam Elementa in genere sunt; caussa vero efficiens cœlestia corpora, quæ in his agunt. Et de Physica satis.

Quam Aristotelis Sectatores, & Interpretes METAPHYSICAM, ipse vero multis in locis PRIMAM PHILOSOPHIAM, SAPIENTIAM, & THEOLOGIAM dixit; de Ente in genere agere, ac de ipso tanquam unico hujus Philosophiæ partis objecto quatuordecim libros conficere, omnes norunt. Ens in decem Κατηγορίας, seu Prædicamenta divisit, quarum prima Substantiam, reliquæ novem substantiæ Modos, seu Accidentia considerant. Mirum certe quàm abstracte, & confuse de his loquitur in Metaphysicis; unde tot, ac tanta de Materia Prima, & Forma substantiali ad ipsius mentem explicandam verba facere ejus sectatores conati sunt: quæ tamen ipsi prædicant Axiomata à Recentiorum plurimis refelluntur. In hac igitur Philosophiæ parte omnes Entis differentias, & attributa explicat, ut Ens Actuale, & Possibile; Entis Actum, & Potentiam. Inde de tribus Entis attributis Unitate, Bonitate, & Veritate loquitur. In septimo Metaphysicorum libro de Primo Ente agit, quòd omnium Primam Caussam demonstrat. Quæ tandem de Anima dixit, adeo obscura sunt, ut ejus sectatores circa Animæ immortalitatem in varias sententias abire coacti sint; ex ejus enim verbis mortalis ne, an immortalis sit, liquido non constat. De Deo autem sic bene sentit: Deus est *Ens æternum, vivum, entium nobilissimum, substantia immobilis, à rebus sensibilibus penitus diversa, quantitatis corporeæ, partiumque expers, quodque dividi nulla ratione possit*. Clem Alex. in Adm. ad G. ait, Aristotelem dixisse, Deum esse Mundi Animam, ipsumque Mundum Deum esse; cujus tamen Providentia ultra Lunam non se extendat. Atque hæc ex Aristotelis Metaphysicis potiora.

ETHICA, POLITICA, & ŒCONOMICA, quæ, ut supra dictum est, Practicam Philosophiæ partem constituunt, laudabiliora Aristotelis opera sunt, & ab omnibus fere commendata; quorum doctrinam à Præceptore Platone hauserat. Ethicorum libros decem, Nicomachia dictos, sive quod ipsos ad Nicomachum filium Aristoteles scripserit, sive quòd à Nicomacho ipso scripti sint, ut Suidæ, & Ciceronis 5. de Fin. sententia est; duos Magnorum Moralium; unum tandem de Virtutibus, Aristoteles reliquit: in quibus Bona omnia in Honesta, Utilia, & Jucunda dividens, atque iterum in Bona Animæ, Corporis, & Externa; docet quæ bona sint appetenda, quid sit Beatitudo, quæ Virtutes exercendæ, &c. Virtutibus, morumque doctrina explicatis, ad œconomica pergit, asserens, primam Rempublicam, ac societatis initium familiam esse. Hæc enim parva quædam civitas videtur, cùm ex Familia Familiæ, ex Familiis viciniæ, ex viciniis Civitas componatur. Imo ne dum Civitati, & Reipublicæ ortus semina familiam tribuere, asserit, verum etiam regni quoddam specimen, optimates, & populum in ipsa cerni, parentes scilicet, liberos, & servos. Tandem à re familiari ad Rempublicam transiens, docet in Politicis qui sint Cives, quæ Civitates, quibus virtutibus Politicos viros ornatos esse deceat; quæ sit optima Respublica, quæ pessima: quæ Democratia, quæ Oligarchia, quæ verò Aristocratia sit; has autem omnes Respublicas vel vi, vel dolo omnes interire. Denique Magistratus, & omnes populi ordines pro Reipublicæ conditione creari, demonstrat.

De Aristotelis Ethica hoc apud omnes in confesso judicium est, hoc opus

omnium esse perfectissimum, & à Platonis Ethica quod ad principia non differre. Differentia sola hæc est, quòd Aristotelis quidem Ethica intra hujus tantum vitæ limites versatur, & homini nonnisi civilis vitæ bonum, & felicitatem proponit; secus verò illa Platonis, quæ ultra præsentis vitæ terminos adspiciens, etiam ad futuram vitam mores componit. In prima suæ Ethicæ parte ostendit Aristoteles, in quo virtus privata consistat: in secunda Virtutem Civilem constituit; ubi de Justitia in genere, ejusque speciebus; de jure naturali, ac gentium; ac potissimum de Prudentia, quam virtutum omnium potissimam considerat, verba facit. Solam virtutem hominem felicem reddere haud posse, ipse putat, nisi, quæ corporis sunt, & quæ extrinsecus adveniunt, bona simul habeat. Reliqua apud ipsum videre est, in quibus omnibus Civilis, & Privatæ vitæ specimen exhibetur. Hinc Cic. 5. de Fin. ait: *Omnium fere Civitatum non Græciæ solum, sed etiam barbariæ ab Aristotele mores, instituta, disciplinas, à Theophrasto leges etiam agnoscimus.*

Præclaras ejus quamplurimas ex Laërtio, aliisque Ethicas habemus sententias, quarum præcipuas hic subnectere liceat. Interrogatus quid mendaces lucrarentur? respondit: *Ut cùm vera dixerint, non credatur eis.* Cùm ei probro daretur, quòd flagitiosum hominem commiserans, ei opem tulisset, inquit: *Non mores miseratus sum, sed hominem.* Discipulis dicere consueverat: *Adspectum quidem à circumfuso aëre lumen accipere, animum verò à disciplinis liberalibus. Studiorum liberalium amáras radices, fructus autem dulces esse*, asserebat. *Tria*, dicebat, *pueris esse necessaria, Ingenium, Exercitationem, Disciplinam.* Audiens à quodam sibi maledici, respondit: *Ille absentem etiam verberet. Doctos ab indoctis differre*, inquit, *quod viventes à mortuis. Eruditionem*, dicebat, *in prosperis esse ornamentum, in adversis refugium.* Parentes, qui liberos bene erudiendos curassent, longe nobiliores esse iis, qui solùm genuissent: *Hos enim tantùm vivendi, illos autem etiam bene, beateque vivendi auctores esse. Veros amicos esse*, inquit, *animam in pluribus corporibus habitantem. Ex Philosophia id lucratus sum*, dicebat, *ut injussus ea faciam, quæ alii per legum metum faciunt.* Rogatus, quales nos erga amicos esse debeamus; *Quales eos*, inquit, *erga nos esse optamus.* Refert Phavorinus, eum crebro dicere solitum: *O Amici, Amicus nemo. Virtutem optimum ad senectutem viaticum*, dixit, *vitæque finem ex virtute vivere.* Plura vide apud Laërt. aliosque.

Mathematicos etiam scripsit libros, & Philologicos, ex quibus laudabiles certè sunt Rhetoricæ, & Poëticæ Institutiones. Scripsit etiam Problematum, Mirabilium, & adversus Philosophos libros, quorum Elenchum omnium, præter Epistolas, Laërtius habet, usque ad 400. numerans, sive, ut aliis placet, 513. Qui omnes ad nos non pervenerunt, multis jam perditis, & ex iis, qui exstant, multi vel corrupti, vel exesi habentur. Deperditos, & superstites Aristotelis libros, & eorum Interpretes, atque Commentatores ultra quinquaginta numeratos, ex instituto recenset Patritius Discussion. Peripat. t. 1. l. 10. 11. atque alii.

His de Aristotelis doctrinæ, scriptisque notatis, redeamus ad ipsius vitam, ac de ejus ab Athenis in Chalcida discessu, morte, uxore, liberis, & testamento aliqua subnectamus. Tredecim annis Aristoteles Philosophiam Athenis docuit, ubi maxima semper, Alexandro vivente, autoritate fuit, itaut nemo illi infensus esse auderet. Alexandro tamen vix mortuo, multi ob magnam ipsius eruditionem ex invidia ei infensi in ejus vitam inimico animo conspirabant. Qua re ab eo cognita, Athenis clam relictis, in Chalcida secessit, impietatem caussantibus inimicis; ibique vitæ reliquum consumsit, amicis redditus,

ditus, quibus fugæ caussam exquirentibus respondit, se hoc fecisse, *Ne Athenienses bis peccarent in Philosophum*, Socratis mortem, suumque vitæ periculum innuens. Hic Aristotelis ex urbe Athenarum discessus ad 2. Olymp. 114. à Dionys. Halicarnass. refertur. In Chalcide igitur annos natus fere 62. ægro, affectoque corpore vivens, à Sectatoribus ad eum visendum venientibus rogatus, ut Scholæ successorem sibi deligeret, Theophrastum delegit, brevique dein tempore è vivis sublatus est anno 3. Olymp. 114. ætatis vero 63. sive ex infirmitate stomachi, nimio studio, vigiliisque fere perennibus contracta, sicut Laërtius, Apollodorus, Dionysius Halicarnassæus, & Censorinus affirmant; sive quòd aconitum biberit, ad id damnatus ab Atheniensibus, ut Socrates, vel ut eorum effugeret judicium, ut Strabo, Hesychius illustris, & Suidas referunt. Vulgaris fabula est (ipsam tamen amplectuntur, mortisque caussam volunt Justin. Mart. Parænet. p. 34. Greg. Nazianz. Stelieut. 1. p. 228. Cæl. Rhodig. Ant. lect. 19. 8. & Etymologus Græcus v. Εὔριπ. atque alii) propositam ei fuisse quæstionem de Euripi (qui ex Strabone l. 1. p. 55. & 4. p. 403. pelagi in terram recedentis portio est) fluxu, & refluxu; quam cum solvere non posset, præ dolore, & pudore mortuus sit; sive, ut alii malunt, quod in littore considens, & fluxum, refluxumque illum capere nequiens, sese in Euripum præcipitem dederit dicens: *Quoniam Euripum Aristoteles capere non potuit, Aristotelem Euripus jam capiat*. Stagiritani Aristotelis cadaver inde Stagiram traduxere, & altare in sepulcro construxerunt, Aristoteleum exinde locum illum appellantes.

Prima Aristotelis Uxor Pythais, secunda Herpylis, quæ ei superstes fuit. Ex hac filium Nicomachum suscepit, & filiam Pythaida. Aristotelis discipuli, & familiares pene innumeri, & fama illustres, de quibus librum integrum Nicanor Alexandrinus confecit. Obtrectatores item habuit non paucos. Testamentum vide apud Laërt. 5. 11. atque alios in ejus vita. Sed antequam ad alios transeam, quid de tanto viro celebriores viri senserint, liceat hic pro Coronide adnotare.

Et primo qualis Aristotelis doctrinæ fortuna fuerit, paucis hic referam. Aristotelis scripta Theophrastus ab ipso Præceptore accepit; quæ moriens Theophrastus Neleo amico, & discipulo suo tradidit. Hujus hæredes, ne à Pergami Rege, undique tunc libros ad Bibliothecam efformandam colligente, raperentur, scripta in crypta quadam absconderunt. Inde extracta, quod ad magnam tamen partem corrupta, Apelliconi, diviti Atheniensi vendita sunt; à quo Sylla Romam abduxit. Deinde ad Tyrannionem Grammaticum pervenerunt; à cujus hæredibus Andronicus Rhodius Philosophus, tempore Cic. vivens, scripta emit, quæ, ut potuit, instauravit, & Romæ publici juris fecit. Sectatores Aristoteles omni fere ævo quamplurimos habuit. Primus Peripateticam Philosophiam, Romæ ab Imperatoribus Marco Aurelio, & Lucio Vero fundatam, professus est Alexander Aphrodisiensis, de quo infra. Primi Catholicæ Ecclesiæ Doctores Aristotelis doctrinam damnarunt. Pro ipsa deinde fuerunt Anatolius, Laodicensis Episcopus, Didymus Alexandrinus, Divi Hieronymus, & Augustinus, atque alii. Boëthus Andronici discipulus, genere Sidonius, primus in Occidente Aristotelem latine reddidit, & notum fecit seculo VI. Sed usque ad finem VIII. solus Peripateticus recensetur Divus Johannes Damascenus. Undecimo tamen seculo Aristotelis doctrina per Græcos refloruit, quæ jam in Africa inclaruerat per Alfabarium, Algazelum, Avicennam, Abenroëm, atque alios, qui in Hispaniam, ipsorum ditionis factam, Aristotelis opera cum suis Commentariis adduxerunt: atque inde Hispani in Galliam. Primum quidem Lutetiæ Parisiorum Universitas ipsam excepit. Paulo tamen post Amau-

ri particulares quasdam opiniones ex Aristotelis principiis propugnans, hæreticus declaratus, & damnatus est à Concilio in eadem Urbe habito an. 1210. Aristotelis libri cremati; ejusque doctrina sub anathematis pœna prohibita. Gregorius IX. ejus Physicam damnavit; ac duo Parisienses Doctores, quòd Aristotelici essent, hæreseos accusati sunt. Deinde Alexander de Ales, Albertus Magnus, & Divus Thomas Aquinas, Aristotelis doctrinam instaurarunt, Nicolai V. studio, ut ajunt, nova ejus operum traductione, & editione facta an. 1447. prius enim semper Arabum textus in Scholis legebatur, unde tot barbaræ voces promanarunt. Seculo autem 14. ingens orta est contentio inter Nominales, & Reales, Thomistas, & Scotistas, itaut Sectis his addicti quamplurima ederent contentionum volumina, quæ Patricius ad duodecimmillia numerat. Varia deinde sub aliis Pontificibus Aristotelis doctrinæ fortuna fuit, præcipue in dicta Parisiensi Universitate, ubi tandem ex Supremi ejusdem Urbis Magistratus sanctione an. 1624. & 1629. facta, jam exponitur, sicut & in omnibus fere Europæ civitatibus. Vide Joh. de Launoi de Aristotelis Fortuna Tractatum, Patricii Discussiones Peripateticas, & P. Rapin Comparationem Platonis, & Aristotelis.

Aristotelem Græci Interpretes ob verborum nimiam obscuritatem Σφίγγα *Sphingem* nominarunt. Decreta sua aliter domi tradidit, aliter foras edidit: hinc Alexandro Magno, ipsum acriter increpanti, quòd eas disciplinas, quibus ipse reliquis anteire cupiebat, divulgasset, respondit, se quidem edidisse Ἀκροαματικά, sed iis solum, qui ipsa à se audierint, cognoscibilia esse; atque ita edita, ac si edita non essent, ut refert Plutarchus in Alexandro, & Gellius l.20. c.1. Unde & Themistius ait; *Furori simile esse, si quis speret, se ex Aristotelis scriptis sententiam ejus penitus assequuturum.* Prima Aristotelis laus est, quod non unus sit Philosophia Mythica, seu Fabulosa, ut veteres Poëtæ: non Symbolica, ut Pythagoras, & sæpe etiam Plato; sed aperta, ut quæ proprietate gaudeat verborum, ut Simplicius adnotavit. Altera, quod clariori methodo, quàm cæteri, utatur, ut qui accuratius definiat, ac dividat, meliorique omnia ordine pertractet. Luculentam ei laudem plures laudati viri contexerunt. Cic. lib.1. Tusc. Aristotelem virum summo ingenio, scientiæ copia, ac diligentia (Platone excepto) omnibus præstantem appellavit. Et 5. de Fin. eum (Platonem semper excipiens) Philosophorum Principem dixit. Et idem ibidem ait, sicut & Plinius, eum summum in omni scientia virum esse. Quintilianus l. 10. de Aristotele hæc ait: *Quid Aristotelem? Quem dubito scientia verborum, an scriptorum copia, an eloquendi suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem.* Macrobius quoque non veritus est dicere, nihil tantum virum ignorare potuisse. Et Divus Hieron. ipsum vocat *Finem humani intellectus*. Vide & alia ejus elogia apud Plin. Ælian. Lactant. Augustin. Joh. Lud. Viv. & alios. Tandem ex Aristotelis Interpretibus maxime omnium legendus est Alexander Aphrodisiensis, qui antiquissimus ipsius interpres fuit, quo non alius Aristotelem vel melius intellexit, vel studiosius defendit; vixit enim temporibus Severi Imperatoris, & filii ejus Antonini, quique Aristotelis sententiam maxime sequitur, optimeque defendit, unde non immerito inter Græcos Ἐξηγητής, Interpres, ut inter Arabas Abenroës, Commentator dictus est; *homo tamen*, ut ait Lud. Viv. de Discipl. l.5. p. 296. *qui in Aristotele enarrando nihil minus explicat, quàm eum ipsum, quem susceperat declarandum.* Vide cit. Viv. ibi, & seq. ubi de hujus Commentatoris manifesta inscitia plura habet. Celebres inter ejus Commentatores fuere etiam Themistius, Simplicius, Proclus, Olympiodorus, Ammonius, & Philoponus. Sed his de Aristotele adnotatis, ad ejus successorem gradum facio.

THEO-

THEOPHRASTUS

ARistotelis successor, Eressius dictus ab Eresso maritima Lesbi urbe, in qua natus est ex patre Melanta, ut ex Apollodoro, vel Leone, ut ex aliis, vitæ genere fullone. Hic primùm in patria Leucippum civem suum audivit, inde Platonem; postremo Aristotelem; à quo, cùm prius Tyrtamus vocaretur, ob divinam facundiam Theophrasti nomen accepit, qua condiscipulos omnes, teste Cic. Plin. Laërt. & Strabone anteivit. Fuit hic vir summæ prudentiæ, studiique singularis, beneficus, & maxime affabilis, unde Atheniensibus carissimus fuit, itaut ab Agnonide impietatis accusatus, parum absfuerit, quin in actorem ipsum caussa retorqueretur; imo & ejus funus universus Atheniensium populus pedibus est secutus. Patriam à tyrannis oppressam bis liberavit. Cic. l. 5. de Fin. quæ Theophrastus de stirpium natura, omniumque fere rerum, quæ è terra gignerentur, caussis, atque rationibus; ejus quoque librum de Beata Vita, & quæ de legibus tradidit, commendat; ubi, & alibi quoque ipsius elogia habet. Ad ipsum audiendum discipuli etiam doctissimi ad duo millia accurrebant. Omnino igitur hic Præceptori suo jungendus partim ob ea, de quibus Aristoteles non scripsit, partim ob ea, de quibus Theophrastus melius scripsit; in nonnullis enim ab Aristotele dissensit. Quamplurima conscripsit opera, quorum meminit Laërt. in ejus Vita. Deum alibi quidem Cœlum, alibi vero Spiritum esse existimat, referente Clem. Alex in Protrept. Sensum autem fidei initium statuit. Inter ejus Apophthegmata hæc præcipua. Juveni in convivio tacenti ait: *Si quidem indoctus es, prudenter facis; si doctus, imprudenter*. *Demosthenem*, dixit, *dignum esse Atheniensium Civitate; Demadem verò majorem, quàm ut illa caperet civitas. Verere te ipsum, & non erubesces apud alium*. Adolescentulo erubescenti dixit: *Bono esto animo, virtutis enim iste est color. Amorem*, ait, *esse animæ affectum otiosæ. Mulierem pulere ornatam neque videre alios, nec ab aliis videri debere; utrumque enim ad res inhonestas esse incitamento*. Dicere solebat: *Nos, cum vivere incipimus, mori*. Reliqua vide apud Laërt. Plut. Stob. atque alios. Obiit tandem senex ætatis anno 85. exhaustis, ut Suidas ait, scribendi assiduitate spiritibus. Celebriores ejus discipuli fuere Demetrius Phalereus, Nicomachus Aristotelis filius ipsi carissimus, Erasistratus Medicus, Menander Comicus, &c.

STRATO

LAmpsacenus Arcesilai, sive Arcesii filius Theophrasto præceptori suo in Scholæ regimine successit, vir eloquentissimus, maximæ dignitatis, & Ptolemæi Philadalphi præceptor. Physicus iccirco appellatus, quòd Physicam Philosophiæ partem præ cæteris diligentissime coluit, in qua multa innovavit, non à Platone tantum, sed etiam à Præceptore suo dissentiens. Hinc Cic. 1. Acad. Qu. *Nam Strato, quamquam fuit acri ingenio, tamen ab ea disciplina omnino semovendus est: qui cum maxime necessariam partem Philosophiæ, quæ posita est in virtute, & moribus, reliquisset, totumque se ad investigationem naturæ contulisset; in ea ipsa plurimum discedit à suis*. Idem Cic. de Nat. D. 1. 13. ait, Stratonem, omnem vim divinam in natura sitam esse, putasse. Scholæ præfuit anno 3. Olymp. 123. ut Apollod. in Chron. refert, quam rexit an. 8. Vid. Suid. in Strat. & Laërt. qui cuncta ejus opera enumerat. Stratoni successit

LYCON

TRoadensis ejus discipulus, Astyanactis filius, vir eloquens, educandis, instituendisque pueris, ut Laërt. refert, maxime idoneus; ajebat enim: *Ut equos calcâre æque ac fræno, ita pueros quoque pudore, & laude regendos.* Clem. Alex. Strom. 2. p.416. refert, Lyconem dixisse, verum hominis finem esse animæ lætitiam. Eo enim in loco pro Λύκος Λύκων legendum est. Hic à nonnullis ob summam in dicendo suavitatem, literam Γ nomini suo addentibus, Glycon est appellatus, referente Plutarcho. Omnia corporis exercitia libentissime obibat, pila ludens, & athletico certamine, in quo corporis agilitate pollebat, palæstricum olens oleum, se exercens. Consilio in rebus dubiis sæpe Atheniensibus profuit. Corporis cultu mundissimus fuit, toga usus ad excessum usque, ut Hermippus ait, delicata, & pretiosa. Vid. etiam Athen. l.12. p. 546. qui multa habet de ejus luxu. Podagra affectus obiit annos natus 74. Scholæ præfuit an. 42. ipsi à Stratone ex testamento præfectus Olymp. 127. Ejus successor fuit

ARISTO

CHius, sive Cejus, ex insula enim Ceo fuit, quæ celebris est ea lege, qua 60. annis majores vita exire coguntur, ut reliquis victus sufficiat. Cic. hunc concinnum vocat, & elegantem. Scripsit de Nitro tractatum, à Strabone allegatum (nisi hoc opus Aristonis Alexandrini sit junioris Peripatetici, quod patria, & scriptionis argumentum verosimile reddunt) atque alios, quos refert Laërtius. Hujus successor.

CRITOLAUS

EX Phaselide, Lyciæ urbe clarissima, si Plutarcho credimus, ortus est, qui præceptori suo Aristoni in Schola successit. Atheniensium nomine una cum Carneade, & Diogene, ut supra quoque dictum, Romæ legationem obiit anno 2. Olymp.140. seu U. C. 534. Scripsit contra Rhetores, quos Ὀνοματομάχας, quod scilicet nominibus, sive vocibus tantum contenderent; eorumque munus non artem, sed malum artificium appellans, ut habemus ex Sext. Emp. adverf. Mathem. l.2. & Clem. Alex. Strom.2. Summum bonum dixit esse perfectionem vitæ recte fluentis (perfectionem à majoribus traditam intelligens; Clem. enim Alexandr. l. cit. τρογοντικὴν τελειότητα habet) secundum naturam. Animi bona supra bona corporis, & externa maximi æstimanda asserebat. De Mundi æternitate quid senserit, legendus Philo l. de Mundi Incorruptibilitate. Tandem Peripateticorum ultimus.

DIODORUS

CRitolai discipulus, & successor, ut ait Clem. Alex. 1. Str. ubi hominis finem statuisse ipse dicitur, citra ullam molestiam, & honeste vivere. Hujus mentio est apud Cic. Quandiu vixerit, & docuerit, quisque ejus fuerit successor, incertum est; in hoc enim Peripateticorum successio dicitur terminasse.

CA-

CAPUT IX.

De Philosophis Cynicis.

AB Academicis, & Peripateticis veniendum nunc ad alios Socratis discipulos, qui & ipsi Sectarum auctores fuere. Et primo ad Cynicos, quorum Caput

ANTISTHENES.

ATheniensis, Antisthene patre Atheniensi, & matre Phygia ortus. Gorgiam oratorem primùm audivit, unde & in Dialogis oratorium exprimit dicendi genus; deinde Socrati se addixit, à quo tolerantiam, & animi, pacatis passionibus, tranquillitatem didicit. Hinc Dialectica, Physica, omnibusque liberalibus disciplinis repudiatis, morali tantum operam, & studium omne impendens, atque hominis finem secundum virtutem vivere statuens, *Cynosarges* Gymnasium non procul à portis Civitatis delegit, ibique Cynicam Sectam primus instituit, unde & Cynicorum Pater, atque Ἁπλοκύων, *Genuinus canis*, vocatus est. Nulli dubium, quin Cynica hæc Secta ἀπὸ τοῦ κυνὸς à *Cane* dicta sit: cur autem sic dicta in varias autores abiere sententias. Cic. communem opinionem secutus, eam à canina impudentia sic dictam putat 1. de Off. dum ait: *Cynicorum natio tota ejicienda est. Est enim inimica verecundiæ, sine qua nihil rectum esse potest, nihil honestum.* Hunc sequitur S. Aug. lib. de Nupt. & Concupiscent. c. 22. Empir. de Pyrrhon. l. 1. c. 14. inde dictos censet, quòd canum instar tuerentur bonos, malos adlatrarent, & invaderent. Id vero ex hoc originem duxisse videtur, quòd interrogatus Diogenes Cynicus ab Alex. Magno cur canis vocaretur, respondit: *Quia eis, qui dant, blandior, in eos, qui non dant, adlatro, malos verò mordeo.* Alii denique cum Hesychio Milesio, & Laërtio, & quidem rectius, Cynicam Sectam dictam volunt ab eo, quòd Antisthenes ejus sectæ princeps in Gynosarge, quod tertium fuit Athenarum Gymnasium, doceret. Hæc autem de Cynosarge, ejusque nominis origine scripta reliquerunt antiqui. Hesychius sic ait: *Gynosarges, locus sacer, appellatus sic ob hanc caussam. Ajunt, Diomo sacra Herculi faciente, canem victimæ femur abripuisse, ac aliis insequentibus profugisse. Locus autem ita dictus ab albore, vel celeritate canis.* Et Eustath. ad Iliad. 2. *Cynosarges locus erat ita dictus à cane albo, victimæ parte ablata, illuc excurrente.* In hoc igitur omnes fere conveniunt, Cynosarges ἀπὸ τοῦ κυνὸς, καὶ ἀργοῦ, à cane albo, vel celere dictum esse. De hoc ita Liv. l. 31. *Sed & Cynosarges, & quicquid sancti, amœnive circa urbem erat, incensum est à Philippo Macedonum Rege, Demetrii filio, dirutaque non tecta solum, sed & sepulcra.* Plura vide apud Meursium Athen. Attic. l. 2. c. 2. & 3.

Antisthenes primus, abjecta tunica, duplicato pallio usus est, & baculo, ac pera armatus incedebat. Hinc factum, ut Sectæ Cynicæ insignia Pallium, Baculus, & Pera essent. Inter Cynicorum, & Stoicorum sectam magna fuit sententiarum concordia; victus enim utrisque simplex, facile parabilis, & qui naturæ necessitatem non excederet: vestis sordida, divitiarum, gloriæ, & nobilitatis despectus; itaut ipsorum multi solis uterentur herbis pro cibo, frigida verò pro potu, Socratis dictis utentes: *Deorum proprium est nulla re indigere, eorum vero, qui similes illis essent, egere quam minimis.* Hinc Seneca de Brevit.

Vit.

Vit. c. 14. *Hominis naturam Stoicos vincere, Cynicos excedere*. Et Laërt. in Vita Menedemi Cynismum vocat Σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδὸν, *Brevem, & concisam ad virtutem viam*. Legatur Arrianus de Cynismo l. 6. c. 22. Epist. l. 3. Dissert. 23. Suidas in Cynismo, Salmas. in Tertull. de Pallio p. 386. & seq. & Lipf. in Manuduct. ad Stoicam Philosophiam.

Sed ut ad Antisthenem redeam, præcipua ejus placita, & apophthegmata hic referam. *Virtutem solam*, dicebat, *sufficere ad felicitatem; ac nobiles eos tantum esse, qui virtutem colant: Sapientem solum nosse quid amabile sit; eumque Remp. non juxta leges receptas, sed ut virtus præscripserit, recturum; ac sobolis procreandæ caussa pulcræ daturum operam feminæ: sapienti novum videri nihil: Amicos esse, inter quos virtus conjungat amorem. Bona esse ea sola, quæ honesta, mala vero, quæ inhonesta: Voluptatem pro summo malo se habere, ac proinde*, Gellio referente, *se malle furere, quàm voluptati litare: Inter virtutem, & vitium medium non dari: Virtutem disciplina acquiri posse, amitti non posse: Sermonem esse, qui quicquid sit, aut fuerit, exprimit*. Interroganti, qualis ducenda sit uxor? respondit: *Formosam ducens habebis* κοινὴν, *communem, deformem vero, habebis* ποινὴν, *pœnam*. Platonem de se male loqui audiens, dixit: *Regium est male audire, cùm benefeceris*. Cum aliquando à malis laudaretur, inquit: *Misere metuo, ne mali quippiam fecerim*. Rogatus, quidnam à Philosophia lucratus esset? respondit: *Mecum alloqui posse*. Interrogatus, cur cum impiis versaretur? respondit: *Medici inter ægrotos versantur, neque tamen febricitant. In corvos*, dicebat, *se incidere malle, quàm in adulatores; illi enim mortuos, hi vivos etiam dilaniant. Nil homini magis exoptandum, quàm mors beata. Immortales esse cupientes, pie, & recte vivere oportere. Ea comparanda viatica esse, quæ cum naufragis etiam possint enatare. Remp. malis expurgandam hominibus, ut triticum lolio, militia inutili milite purgatur: Neque Symposium sine congerronibus, neque opes sine virtute jucundas esse*. Reliquas ejus morales sententias videre est apud Laërt. Plut. Stob. atque alios. Plura scripsit, quæ ad decem Tomos Laërtius numerat. Tandem magnus hic Philosophus, qui Diogeni tranquillitatis, Crati continentiæ, & Zenoni tolerantiæ dux, & auctor fuit, mortuus est; eique successit

DIOGENES

SInope, Ponti Civitate, ortus ex patre Icesio trapezita, ut ex Laërt. sive Iceta, ut ex Suida, an. 3. Olymp. 81. E patria una cum patre pulsus ob æs ab ipsis adulteratum, Athenas concessit, ubi Antisthenem audivit; qui licet sæpe ipsum è schola repelleret, ejus tamen perseverantia victus est: illo namque aliquando baculum intentante, subjecto capite inquit: *Cæde; non enim ita durum baculum reperies, qui me abs te, quandiu aliquid dixeris, arcere poterit*. Hinc ejus auditor, & semper in carissimis habitus, quia inops, & ex patria profugus, se ad simplicem victum contulit, pallioque primus omnium, teste Laërtio, usus duplicato, quo dormiens se obvolueret; peramque tulit, in qua cibos ferebat, omnique ad omnia utebatur loco & prandiens, & dormiens, & loquens. Quare dicere solebat, Jovis porticum, & Pompæum, publica Athenarum loca, digito ostendens, Athenienses sibi hæc condidisse palatia, in quibus habitaret. Baculo utebatur primùm cum infirmus esset, deinde solùm iter agens. Cùm ad quemdam scripsisset, ut sibi cellulam pararet, & ille tardius exequeretur, dolium, quod in Metroo erat, pro domo habuit, ut ipse in Epist. testatur; quod dolium cùm quidam juvenis perforasset, Athenienses, qui Diogenem magni semper faciebant, juvenem punientes, novum ipsi dolium dona-

donavere. Ut corpus ad tolerantiam adsuetum redderet, nudis pedibus per nives ambulabat, nive obductas statuas amplectebatur, & æstate fervente in arena se volvebat. Diogenem, victum mendicantem, homini, à quo stipem petebat, dixisse, refert Laërtius: *Si aliis dedisti, da & mihi; si nemini ante me, initium à me facito.* Statuam aliquando compellans, ut daret, interrogatus, cur id faceret? respondit: *Ut me repulsæ assuefaciam.* Minam à prodigo cum petiisset, atque ille interrogaret, cur obolum ab aliis, à se minam exigeret? respondit: *Ab aliis iterum me sperò accepturum, à te autem an posthac accipere queam iterum, in Deorum positum genibus est.* Cereri, & Veneri palam dare operam non sibi turpe ducebat: hinc publice, multisque intuentibus ne dum cibum sumebat, sed & sua venere utebatur.

In Æginæ itinere jam senex à piratis captus, & Xeniadæ venditus, ab emtore, ipsum Corinthum abducente, interrogatus, quam artem magis calleret? respondit: *Hominibus liberis imperare.* Quod responsum demiratus Xeniades, ipsum manumisit, filiosque suos ei tradens, inquit: *Accipe liberos meos, quibus imperes.* Rem etiam familiarem sibi administrandam demandavit, quam ita curavit, ut fateretur Xeniades, bonum genium domum suam ingressum esse. Xeniadæ emtori suo eum dixisse, ferunt: *Mirari se quidem, quòd cùm ollam, atque operculum non sine tactu, ac tinnitu emamus, in solo homine emendo adspectu contenti sumus.* In Xeniadæ filiis optime juxta suam Moralem instituendis reliquum vitæ tempus impendisse, refert Eubulus in Auctione Diogenis; apud quem senio confectus, ac vita functus an. 1. Olymp. 114. ætatis suæ 90. à Xeniadæ filiis honorifice sepultus est; nam super ejus tumulum columnam erigentes, canem desuper ex lapide Pario sculpserunt. Ejus dein cives æreis statuis ipsum honorarunt.

Magno semper apud homines in honore fuit, potissimum apud Alex. M. qui ad eum apricantem, & solis calore gaudentem, veniens, ipsum salutavit, &, ut quid sibi vellet, peteret, monuit; cui ille respondit: *ἀποσκότησόν με, noli mihi umbram facere.* Cumque ille diceret: *Alexander ego sum ille Magnus; Ego vero sum canis*, ipse respondit. Hinc stupens Alexander, ejusque animi magnitudinem miratus, dixisse fertur à Cic. 5. Tusc. aliisque: *Vellem Diogenes esse, nisi essem Alexander;* quasi vero ipsi non liceret, ut Plut. illi objicit, animo esse Diogenem, fortuna vero Alexandrum. In dolio etiam eum dormientem cùm aliquando Alexander vidisset, exclamavit: *O dolium mentis bonæ plenissimum!* Et Seneca de Animæ Tranquillit. c. 8. de ejusdem felicitate hæc habet: *Si quis de felicitate Diogenis dubitat, dubitare idem potest de Deorum immortalium statu, an parum beate degant, quòd illis non prædia, non horti sint, &c.* Diogenem igitur, quem concives sui ridebant, mirabatur nimis Alex. M. miraturque etiam Basilius M. lib. de legendis gentilium libris.

Quod ad ejus doctrinam, hæ potissimum sunt opiniones: *Exercitationem duplicem esse*, dicebat, *alteram mentis, corporis alteram; alteram autem altera carere haud posse, quum bonus habitus, atque vires confirmatæ in corpore æque, ac animo sint necessariæ:* unde & virtutem exercitio parari, & nihil in vita sine exercitatione perfici posse, dicebat. Plus naturæ, quàm legi tribuens, Libertatem rebus omnibus præferebat. Hoc argumento, omnia Sapientum esse, evincebat. *Omnia Deorum sunt: Sapientibus amici sunt Dii: amicorum vero communia sunt omnia: omnia ergo sunt Sapientum. Remp. sine lege ordinari non posse. Nobilitatem, gloriam, & divitias contemnenda omnia. Conjugium rem vanam esse; sed mulieres, ac liberos communes esse oportere. Bonos viros imagines Deorum esse.*

Plurima ejus traduntur Apophthegmata à Laërt. Plut. Stob. aliisque, quorum

selectiora sunt: Calcans aliquando Platonis stratum, sive, ut aliis placet, vestem, dixisse fertur: *Calco Platonis fastum*; illumque respondisse: *Sed fastu alio, Diogenes*. Acer enim nimis erat, teste Laërtio, in ridendis, despiciendisque aliis. Cum vidisset aliquando Magistratus, qui Ἱερομνήμονες dicebantur, quemdam phialam ex ærario furatum adducentes, dixit: *Magni fures parvum ducunt*. Rogatus à quodam, quonam tempore ducenda sit uxor? respondit: *Juvenibus non dum, senibus vero numquam*. Dicebat quoque: *Manus ad amicos non complicatis digitis extendi debere*. Inductus in domum magnifice instructam, atque exspuere prohibitus, in faciem prohibentis conspuit, dicens, se locum magis fœdum, in quem conspueret, non invenisse. Cum aliquando clamasset: *Heus homines*, & plures accurrissent, baculo illos abegit dicens: *Homines, non purgamenta vocavi*. Et interdiu lucernam accendens, interrogatus, quid hoc sibi vellet? ait: *Hominem quæro*. Cùm vidisset puerum cava manu aquam bibere, cotylam abjecit, inquiens: *Puer frugalitate me superavit*. Projecit etiam catinum, quum alterum puerum vidisset, vasculo fracto, concavo pane jusculi lenticulam excipere. Projectis à quodam ei ossibus, ut cani, ea ille ut canis quidem sustulit, sed ut canis, pede sublato eum perminxit. Oratores, & omnes gloriæ studiosos, *Ter homines*, hoc est, *Ter infelices* appellabat. Prodigum in diversorio olivas comedentem videns, inquit: *Si ita prandisses, non, ut nunc facis, cœnares*. Interrogatus, quid in vita miserrimum? respondit: *Senex egenus*. Roganti cuidam, quis belluæ morsus magis noxius? ait: *Ex feris quidem morsus obtrectatoris, ex cicuribus adulatoris*. Audiens, Didymonem mœchum comprehensum esse, ait: *Dignus est ex ipso nomine suspendi*; ἐκ τῶν διδύμων scilicet, qui Latinis dicuntur testiculi. Feminas videns in olivæ arbore suspendio enecatas, inquit: *O utinam omnes arbores fructus hujusmodi tulissent*. Adolescentem rubescentem videns, inquit: *Confide, fili, est enim iste virtutis color*: Theophrasto etiam hoc dictum tribuitur, ut supra in ejus vita. Dicenti, malum esse vivere, respondit: *Non vivere malum est, sed male vivere*. Interrogatus, quod vinum suavissimum? dixit: *Quod alterius bibitur impensa*. Monetæ falsitatem exprobranti ait: *Tempus omnino fuit, quo tui similis eram, mei autem tu similis evades nunquam*. Myndi amplissimas videns portas, inquit: *Myndii, portas claudite, ne urbs vestra egrediatur*. Scorti filium in turbam lapides mittentem videns, ait: *Cave, patrem ne ferias*. Interrogatus quid boni e philosophia tulisset? inquit: *Si non aliud, hoc saltem, ut ad omnem sim paratus fortunam*. Quæ sibi patria? rogatus, ait: Κοσμοπολίτης, *Cosmopolita*, hoc est, *Mundi civis sum*. Sacrificanti, ut liberos susciperet, dixit: *Ut bonos suscipiatis, non sacrificatis*. Dicenti, se Philosophiæ aptare non posse, ait: *Quid igitur vivis, si, honeste ut vivas, non curas?* *Avaros hydropicis similes* dicebat; *ut enim isti aqua, sic & illi argento repleti, ad suam perniciem sitiunt, & bibunt, nec sitire desinunt*. *Ut mortuo medicina*, dicebat, *ita seni admonitio prodest*. *Non minus vitium dare indignis, ac dignis non dare*. Quid difficillimum? rogatus: *Nosse seipsum*. Rogatus, quomodo conversandum cum iis, quibus summa potestas est? ait: *Perinde ac cum igne, ita nempe, ut neque accedamus propiùs, quàm par est, ne accendamur, neque recedamus, ne frigore obrigescamus. Sicut oculos, & faciem, quæ tenerrimæ corporis partes sunt, hyeme non tegimus, sic etiam nec pedes tegendos, qui duriores sunt*, dicebat. Plura lege apud citatos Autores. Scripta ejus enumerat Laërtius, & Sotion. Diogenis discipulus, & successor fuit

MONI-

MONIMUS

SYracusanus, ut Socrates testatur, mensarii cujusdam Corinthii famulus, vir quidem eloquens, & doctus, gloriæ, & divitiarum maximus contemtor. Hic ut à domino manumitteretur, vesaniam fingens, omnem mensæ pecuniam abjecit: unde à domino repudiatus ad Diogenem, deinde ad Cratetem Cynicum, aliosque sui ævi Philosophos se contulit. Scripsit ludicra quædam seriis mista, & alia, inter quæ memorantur libri 2. de Appetitionibus, & Protrepticus. Monimi meminit Menander in Hippocomo. Sext. Emp. adv. Mathem 1. 7. ipsum cum Xeniade Corinthio conjungit, aitque, ipsum omnia putasse *οἴησιν*, *opinionem*, ac judicandi facultatem sustulisse. Fuere & alii Diogenis discipuli, inter quos

ONESICRITUS

ÆGinensis, sive, ut Demetrius ait, Astypalensis. Duos hic filios habuit, quorum Antisthenem natu minorem Athenas misit, qui Diogenem audiens, in patriam reverti noluit. Quare pater natu majorem Philiscum ad Antisthenem reducendum misit, qui pariter Diogenis doctrina captus una cum fratre ad patrem redire non curavit. Postremo pater Athenas venit ad filios; sed ipse, non secus ac filii, Diogenis eloquium miratus, ejus auditor factus est, ac inter præcipuos præceptoris discipulos numerari meruit. Hunc Laërtius Xenophonti comparat; ut enim hic Cyri castra secutus, Cyropædiam scripsit, sic & ille pugnantem sequens Alexandrum, Alexandri laudes literis tradidit, simili plane dicendi genere usus; cujus operis mentio apud Arrianum quoque est. Commentarium quoque de Rebus Indiæ scripsisse fertur, citatum à veteribus, præcipue à Plin. H. N. 2. 73.

CRATES

THebanus, Ascondi filius, Diogenis (quamvis Hippobotus Brysonis Achæi auditorem faciat) discipulus, floruit circa Olymp. 113. philosophus quidem insignis, gloriæ autem, & pecuniæ contemtor strenuus fuit. Huic persuasit Diogenes, referente Diocle, ut omne suum peculium projiceret: quod eò constans perfecit, ut propinquos ad se venientes, ut eum à proposito dimoverent, sæpe etiam baculo persecutus sit. Nobili igitur genere ortus cum esset, pingue suum vendidit patrimonium, ex quo omnia collecta talenta civibus divisit dicens: *Crates Cratetem liberat pecuniis, nolens Cratetem haberi ab istis, quæ tenet.* Demetrius tamen Magnesius refert, eum pecuniam omnem apud trapezitam hac conditione deposuisse, ut si quidem filii sui idiotæ fuerint, eis pecuniam restitueret, qua vivere possint; sin contra philosophi evaderent, eam plebi distribueret: nihil enim philosophos egere, putabat. Facie erat deformi, animo vehementissimus, atque inter disserendum ridebatur. Feminarum, quæ pudicitiam prostituerunt, acerbissimus erat insectator. Vitam omnem ridendo, & ludendo exegisse dicitur. Ex Philosophiæ studio hæc sibi allata commoda dicebat: *Chœnix lupini, & cura nullius rei.* Ejus quoque fertur & istud: *Amorem sanat fames, & tempus sedat; uti hisce si non possis, utere laqueo.* Tandem ex senectute curvus factus, morti jam proximus, ait:

— — — Vadis nunc, optime curve,
Vadis ad Orci ædes longa gibbose senecta.

Quantum sermone, ac philosophicis rationibus valuerit, ostendit Plutarchus in Demetr. ubi ait, ipsum Athenas obsidione liberasse; cujus verba sunt:

Cæterum misso ad ipsum philosopho à populo Cratete, claro viro, & magnæ auctoritatis, partim illius adductus pro Atheniensibus precibus, partim pensitatis illis, quæ Crates de rationibus suis subjiciebat sibi, solvit obsidionem, &c. Stylo plane Platonico Epistolas scripsit, egregiam, teste Laërt. Philosophiam continentes, & Tragoedias, sententiarum gravitate commendatissimas. Filias discipulis locavit, ut ipse ait:

Eis probandas ter decem mittens dies.

Cratetem audivit.

METROCLES

HIpparchiæ, Cratetis uxoris, frater, postquam Theophrastum Peripateticum, & Xenocratem audivit. Pusillo adeo erat animo, ut ex ventris crepitu inter recitandum facto, tali animi pudore, & tristitia affectus sit, ut intra cellam se abdens, mori fame vellet. Quod, ut Crates audivit, cellam ingressus non solum verbis ipsum solatus est, quod rem necessariam, & quæ omnibus fieri soleat, fecisset; sed lupinis de industria voratis, ipse etiam pedere cœpit, sicque eum servavit. Cratetis inde disciplinæ se dedit, ex qua Philosophus clarissimus evasit. Libros à se scriptos ipse combussit, teste Hecatône, dicens: *Hæc somniorum sunt imaginacula, quasi nugæ.* Dicitur etiam Theophrasti Magistri sui dictata combussisse. *Divitias*, dicebat, *nocere, nisi quis rectè atatur, Res quidem alias pecunia comparari, ut domus, alias verò tempore, & diligentia, ut artes liberales.* Tandem senex obiit laqueo à se suspensus.

HIPPARCHIA

MAronita, Metroclis soror, Cratetis vero Uxor. Hæc puella pulcra, & honesta cum esset, tanto Cratetis amore accensa est, ut nulla prorsus procorum excellentia, opibus, vel nobilitate ab hoc amore abduci potuerit; sed hæc omnia, dicebat, mihi Crates est: imo & parentibus sæpe minabatur, nisi huic nuberet, seipsam occisuram. Quare cum parentes ejus Cratetem rogassent, ut eam ab hoc proposito averteret, postquam Crates omnia ad persuadendum frustra dixit, omnem Cynicam suam supellectilem ante illius oculos exponens, ait: *Hic sponsus, hæc tua possessio est; ad hæc delibera; non enim nostri consors esse poteris, nisi eadem prorsus studia attigeris.* Quod puella continuò eligere non est verita; unde sumto Cratetis habitu, una cum viro circuibat, & in aperto congrediebatur. Hæc, referente Laërt. Theodorum impium in Lysimachi convivio redarguit, illi hoc sophisma objiciens: *Quod faciens Theodorus injuste facere dici non posset, hoc neque Hipparchia faciens, injuste facere dici posset: sed Theodorus seipsum feriens injuste non facit; ergo Hipparchia Theodorum feriens, injuste non facit.* Cui quidem sophismati ille nihil respondit; sed ejus pallium revolvit, corpusque nudavit: Hanc tamen injuriam non ut mulier territa, & turbata, sed æquo philosophantis animo suscipiens, Theodoro sibi dicenti, quòd radios apud telas ipsa reliquisset, respondit: *Equidem, Theodore; non tamen errasse me putem, quæ tempus in telis consumendum Philosophiæ impendi.* Sunt & alia plura hujus philosophantis feminæ dicta, & scripta, in quibus altissimo Philosophiæ stylo, Platonici simillimo, ipsa optime philosophatur; præcipue liber Epistolarum, qui Crateti inscribitur, ac Tragœdiæ elegantissimæ. Sequitur alius Cratetis discipulus

MENIPPUS

PAtria Phœnix, conditione servus, ut refert Achaicus. Serium scripsit nihil. Hermippus eum *Hemerodanistam* vocatum ait, hoc est, *Quotidianum fœneratorem*; nautica potissimum usura delectatum, ex qua plurimam sibi pecuniam comparavit. Hac tamen deinde per insidias privatus, laqueo sibi vitam ademit. Cynicorum tandem ultimus

MENEDEMUS

COloti Lampsaceni discipulus fuit. Prodigiosæ superstitionis vir traditur Hippoboto; furiæ enim habitu sibi assumto loca omnia circuibat, dicens, se ex inferis speculatorem venisse in eos, qui peccarent, ut illuc rediens, inferis ea, quæ vidisset, nunciaret. Talaris hæc sua vestis erat, puniceo adstricta balteo, pileus Arcadicus, habens intexta duodecim elementa; cothurni Tragici, barba prolixa, & virga in manu fraxinea. Atque hæc de Cynicis, quibus Sidonii ævo deficientibus, ut ipse significare videtur hoc versu:

Exclusi prope jam Cynici vix limine restant,

Stoici ex ipsis derivarunt; ad quos gradum facio.

CAPUT X.

De Philosophis Stoicis.

SToicæ Sectæ originem Cynicæ deberi, ut diximus, apud omnes Scriptores in confesso est. Quamvis autem Stoici cum aliis Sectis convenerint; quod ex eo factum est, quia Zeno hujus Sectæ autor plurium sectarum philosophos præceptores habuit, ut supra dictum est; cum Cynicis tamen societatem habuerunt, & in dogmatis maxime convenerunt, tunica tantum, & verecundia discrepantes. Unde Satyricus:

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata curat,
A Cynicis tunica distantia . . .

Videndum nunc est, quomodo hanc Sectam instituerit ejus caput.

ZENO

EX Mnaseo, sive, ut aliis placet, Demeo patre mercatore natus Cittii, quæ maritima in Cypri insula urbs est, Phœnicibus potissimum habitata, unde & Phœnicius, Pœnus, & Pœnulus, referente Suida in Zen. quibusdam dictus est. Cratetis vero discipulus hoc modo factus dicitur Laërtio in ejus vita. Cum ex Phoenicia purpuram mercatus rediret, ad Piræum naufragium fecit. Quæ jactura occasionem illi fecit, ut Athenas annos natus 17. ut quibusdam traditur, vel 22. ut Persæo, vel 30. ut Laërtio, veniret; sedensque juxta librarium, ibique secundum Xenophontis Commentariorum legens, ejus lectione nimis delectatus à bibliopola peteret, ut ubinam tales viri degerent sibi indicaret. Cumque opportune Crates transiret, eum Zenoni indicans dixit: *Hunc sequere.* Quare ex eo tunc Cratetis discipulus factus est. Verum quamvis ad philosophandum alioqui aptissimus, verecundior tamen, quàm ut se ad impudentiam Cynicam accommodaret. Audivit quoque Stilponem, & Xenocratem decennio continuo, & Diodorum Cronum, referente Hippoboto, & Po-

Polemonis auditorium frequentavit, ut præter alios testatur Timocrates in Dione. Ajunt etiam, Zenonem, cum ex naufragio Philosophus jam Athenis evaderet, dixisse: *Tunc primum secundis ventis navigavi, cum naufragium feci*. Demetrius tamen Magnesius in Æquivoc. refert, Mnaseum Zenonis patrem, utpote mercatorem, sæpe Athenas adventasse, atque inde plures Socratis libros ad filium portasse; qui Philosophiæ studio accensus Athenas venit, ut Philosophiam disceret.

Timotheus Atheniensis in lib. de Vitis, & Apollonius Tyrius, talem habent de Zenone descriptionem; ut & Laërt. in Vit. Collo fuit oblongo, & in alteram partem inclinatiore; corpore gracili, & procero; cruribus turgidis, imbecillibus, & infirmis; cute atra; unde Chrysippus 5. Proverb. eum dixit Αἰγύπτιον κληματίδα, *Ægyptium palmitem*: facie gravi, & severa; gestus ei erat tristis, & acer; frontem enim rugare, & ora contrahere consueverat. Severitate autem non obstante, facilem se omnibus præbebat, itaut sæpe Antigonus Rex cum ipso cœnaret, & cum eo ad Aristotelem Musicum iret comissatum. Ejus victus tenuis nimis; pane enim, & melle, & libenter quoque ficubus viridibus, & ad solem exsiccatis vescebatur.

Hinc in Comœd. de Philosophis Philemon.

Cum pane caricas vorat, & aquam bibit,
Exercet ignotum Philosophiæ genus,
Docet esurire.

Quare in proverbium apud antiquos erat: *Zenone continentior*. Hecaton, & cit. Apollon. Tyr. l. 1. de Zen. referunt, eum Oraculum consuluisse, ut sibi indicaret, *Quo pacto vivere optime posset?* & responsum habuisse: *Si mortuis concolor esset*. Quare magno studio se ad legendos antiquorum libros dedit, ex quorum continua lectione mortuis concolor evasit; ex hac autem lectione multum profecit, erat enim acri ingenio; & sapiens nimis: hinc Carneades adversus eum scripturus cerebrum aliquoties albo elleboro purgavit, ut ait Gellius lib. 17. c. 25. Vestis ei vilis erat, unde de eo dictum:

Hunc non acris hyems domuit, non frigidus imber,
Non solis radii, non vis deterrima morbi,
Nec quicquid vulgo pretiosum, invictus at unus
Instabat gravibus studiis noctesque, diesque.

Magno inde semper in honore ob suam sapientiam, morumque probitatem apud Athenienses fuit, adeo, ut Urbis, & mœnium claves apud ipsum deponerent, eique soli publica libertas tutissimè concrederetur. Magni quoque eum faciebant concives ejus tum Cyprii, tum Sidonii, eique post mortem, non secus ac Athenienses fecerunt, statuam ex ære posuerunt, magno sibi ornamento tanti Viri imaginem fore putantes. Antigonus etiam Gonata, Macedoniæ Rex, virtute non minus, quàm autoritate conspicuus Princeps, quoties Athenis erat, illum audire consuevit, literisque rogavit sæpius, ut ad se erudiendum veniret, ut cit. Apoll. Tyr. qui Literas servavit, testatur. Quod cum ipse ob senectutem, octogenarius enim erat, facere non posset, discipulos ei cum literis misit, qui eum erudirent.

Postquam vero Zeno eos omnes Philosophos, quos diximus, audivit ad annos 20. se ad Porticum quandam Athenis celebrem convertit, quæ Στοὰ Ποικίλη, *Porticus Varia*, propter varias periti Polygnoti picturas, & *Pisianactia* etiam appellabatur. Volens igitur locum illum stabilem, nec ullis ultra seditionibus violabilem facere (ibi enim Athenienses ad 1430. ab Athenarum Tyrannis occisi fuerant) in ea discipulos docere cœpit, qui à Porticu, quæ Græce dicitur Στοὰ, dicti sunt Στωϊκοὶ, *Stoici*, Latine *Porticenses*, vel

Por-

Porticuarii (prius enim, ut Epic. in Epist. ait, à Præceptoris nomine *Zenonii* dicebantur) quo etiam nomine appellabantur Poëtæ, qui in ea morabantur. Qui Stoici Philosophi ad Apostolorum usque tempora durasse creduntur ex eo, quod in Act. Apost. traditur, eos, Divo Paulo, de Resurrectione docenti, restitisse.

Zenonis præcipua dicta, & facta hæc traduntur. Edaci cuidam, nihil obsoniorum sociis inter convivandum relinquenti, appositum ingentem piscem sustulit, quem solus comedere velle videbatur; illi autem transversim in eum intuenti ait: *Socios semper te tolerare putas, qui meam edacitatem semel tolerare non vales?* Brevis erat in dicendo, & circumcisus; hinc cuidam dicenti, brevia esse Philosophorum dicta, respondit: *Equidem; oportet enim, fieri si posset, breves esse illorum & syllabas.* Cum animadverteret quendam ex discipulis inflatum, ac sui plenum, illum percutiens ait: *Non si magnus fueris, bonus eris, sed si bonus, magnus.* Nihil fastu indecentius esse, dicebat, maxime in juvenibus. Adolescenti loquaci dixit: *Aures tuæ in linguam defluxere.* Similiter & adolescenti inepta multa loquenti ait: *Ideo nos habemus aures duas, os unum, ut plura audiamus, quàm loquamur.* Cæteris inter pocula eruditionem ostentantibus, interrogatus cur ipse solus taceret? respondit: *Nihil magis quàm silentium difficile est.* Unde & dicere solebat: *Melius est pedibus, quàm lingua labi.* Interrogatus quisnam esset amicus, respondit: *Alter ego.* Cuidam unguentis delibuto ait: *Quis mulierem olet?* Dicebat: *Vive, homo, non solum ut edas, & bibas, sed ut vita ad beatam vitam acquirendam utaris.* Hoc etiam: *non esse quærendum, sintne homines ex magnis civitatibus, sed an magna digni sint civitate.* Reliqua vide apud Laërt. Stob. aliosque. Ajunt, eum jurare solitum per capparim, sicut Socrates per canem. Uxores ipse etiam in Rep. communes statuebat.

Denique postquam Scholæ præfuit, referente Apoll. annis 58. mortuus est annum agens 98. ut ajunt Laërt. & Lucian. Quod autem nonnulli, Persæi autoritate ducti, illum mortuum dicunt an. æt. 72. ex eo falsum evincitur, quòd ipsemet Zeno ad Antigonum scribens octogenarium se esse fatetur. Omnem ætatem morbis expertem duxit. Hæc autem mortis occasio traditur. Cum è schola rediret, offendit in lapidem, digitumque confregit; unde manu terram feriens illud ex Niobe dixit: Ἔρχομαι, τί μ' αὔεις; *Venio, cur me vocas?* Quæ cum dixisset, se jugulando interiit. Sunt qui dicunt, ipsum non sic, sed annis consumtum, alii fame, periisse. Athenienses deinde eum nobili sepultura, ærea statua, & aurea corona honorarunt.

Zenonis discipulos, eorumque scripta enumerat Laërt. in ejus vita. Nos vero potissimos, & in Schola successores breviter infra trademus. Videndum tamen antea, quæ in genere fuerit

STOICORUM DOCTRINA.

OMnis Stoicorum Philosophia in tres partes dividebatur; in Logicam scilicet, Ethicam, & Physicam. Philosophiam quidam animali assimilabant, cujus ossa, & nervi Logica, caro Ethica, anima Physica sit. Alii eam ovo, alii agro frugifero, alii denique civitati munitæ assimilabant. Stoici In Logica, quam in Rhetoricam, & Dialecticam dividebant, maxime exercebantur; quin dicere solebant, solum Dialecticum esse sapientem. Imo Aristoteles ipse in Sophista ingenue fatetur, Zenonem Dialecticæ fuisse inventorem. Quam Dialecticam ipse similem esse dicebat manui in pugnum contractæ, Rhetoricen vero eidem manui expansæ in palmam: ut in hoc velut sermonis ædificio

ficio Grammatica cædat ligna, & lapides. Logicæ partium definitiones, divisiones, & munera fusius habet Laërt. in Vita Zen. ubi scientiarum etiam omnium, quas ipsi profitebantur, earumque præcipuorum dogmatum rationem habet.

Ethicam Philosophiæ partem dividunt in hæc capita. De Appetitu, de Bono, & Malo, de Passionibus animi, de Virtute, de Fine, de Prima Æstimatione, de Actionibus, de Officiis, de Exhortationibus, & Dehortationibus. Zeno in lib. de Nat. hom. nostræ vitæ finem dixit: *Consentaneè secundum naturam vivere*; hoc est, secundum virtutem, ad eam enim natura nos ducit; nostræ namque naturæ omnes, ut Chrysippus ait, partes sunt naturæ Universi. Quæ definitio conformis videtur definitioni Diogenis, qui ait: *Finis est Rationi rite obtemperare in iis eligendis, quæ secundum naturam sunt*. Et Archedemi: *Nihil officiorum omittendo vivere*. Idem Chrysippus 4. Quæst. Nat. Zeno, & Persæus, peccata omnia paria existimant: Nam si verum, inquiunt, vero majus non est, nec falsum falso majus erit, ita nec fraus fraude, nec peccatum peccato. Quid vitii, virtutis, & neutrius; quid boni, mali, & neutrius nomine apud Stoicos venerit; & quam optime in moralibus præcipue, & logicis philosophati fuerint, vid. Laërt. ib. ubi totius Stoicæ Philosophiæ epitomen habet, Stob. aliique, præcipue vero cit. Stob. in Ecl. Eth. ubi fusius ex Stoicorum sententia de Offic. agit, & de Paradox. Sapientum, ibique omnes Sapientis virtutes, & characteres exponit.

In Physicis hæc potissima Stoicorum dogmata sunt: Differunt Principia, ajunt, & Elementa; illa enim ingenita sunt, & corrumpi non possunt; hæc vero per igneam evaporationem corrumpuntur: illa etiam corporea sunt, & informia, hæc autem formata. Duo sunt rerum Principia, Agens, & Patiens; Patiens est Substantia, sive Materia sine qualitate. Agens autem est Verbum, sive Ratio, Græcis Λόγος, Deus, qui in ipsa est; ipsumque sempiternum per ipsam omnia creare, dicunt. Sic Zeno Cittieus in lib. de Essentia, Cleanthes in lib. de Atomis, Chrysippus, aliique.

Apollodorus in Physica Corpus appellat, quod secatur in tria, longitudinem, latitudinem, & altitudinem, atque hoc solidum appellat. Superficiem dixit corporis finem; sive corpus longitudinem, & latitudinem habens sine altitudine. Linea superficiei finis est, sive corpus longitudinem habens sine latitudine. Punctum denique lineæ finem, notamque minimam ait. Corpus in infinitum dividi potest, infinitis tamen non constat corporibus. Stob. Ecl. Phys. c.17. p.32.

Zeno in lib. de Univ. aliique, Deum unum esse dixerunt, eumque Mentem, Fatum, Naturam, & Jovem, multisque aliis nominibus appellari. Hic autem Deus principio substantiam omnem, quæ erat apud se, per aërem in aquam convertit; ut quemadmodum in fœtu semen continetur, ita & in hac omnium rerum semina continerentur. Ex hac autem primum genita dixerunt quatuor Elementa, Aquam, Terram, Aërem, & Ignem. Quæ sententia ex illa Thaletis, & Anaximandri simul deducta videtur; Anaximander enim ex Præceptoris Aqua quatuor dicta Elementa primus conflavit. Elementum vero Stoici cum Peripateticis appellant, ex quo primum prodeunt, quæ fiunt, & in quod extremum solvuntur. Elementorum quoque Ignem calidum, Aquam liquidam, Aërem frigidum, Terram aridam esse voluerunt.

Mundus est qualitas universæ substantiæ, sive ut Possidonius in Meteoricis Præceptis ait, qui constat ex Cœlo, & Terra, atque ex illorum naturis, sive qui constat ex Diis, & Hominibus, illisque rebus, quæ illorum gratia conditæ sunt; qui regitur, & administratur secundum Mentem, & Providentiam, Mente per

te per omnes illius partes pertingente, sicut in nostra anima contingit. Quem Mundum Antipater Tyrius in 8. de Mundo, animatum dixit, & rationale animal, unum tamen esse, finitum, & corruptibilem, globosa figura donatum, ut ad motum aptior sit. Extra Mundum vero circumfusum esse Vacuum immensum, quod sit incorporeum. Id autem incorporeum esse, quod à corporibus contineri queat, non autem contineatur. Porro nihil in Mundo esse vacuum, sed inter se mirabili unitate devinctum esse: quæ unitas cœlestium ad terrestria concordiam, & congruentiam parit. Hic tamen Mundi, & Elementorum generationis modus est.

Quum substantia ex Igne per aërem versa fuerit in humorem, crassior ipsius pars in Terram versa fuit, subtilior in aërem cessit, eadem vero magis magisque extenuata in ignem evasit. Tempus definiunt, esse intervallum mundani motus: Solem esse purissimum ignem, orbicularem, terra majorem; Lunam plus de Terra habere, & lumen à Sole mutuare; deficere vero, cum Soli ex parte, qua Terram respicit, se opposuerit.

Iridem dixere radios ex humidis nubibus reflexos: Coruscationem accensionem nubium à ventis ruptarum, ut ait Zeno in lib. de Univ. Tonitru esse fragorem ex nubium collisione natum. Sic discurras de reliquis Meteoris; quibus omnibus Cartesii sententia uniformis videtur, sicut in omnibus fere physicis dogmatis, & systemate. Putant insuper in hoc Visionem consistere, ut id, quod inter visum, subjectumque lumen est, in coni speciem intendatur, cujus basis prope id, quod cernitur, sit. Porro audire, cum aër, inter loquentem, & audientem medius, verberatur orbiculariter, deinde sic agitatus auribus influit; non secus ac cisternæ aqua à lapide injecto percussa, per orbes agitatur.

De Deo denique nedum bene, sed & religiose sentire videntur Stoici, dum ajunt, Deum esse Animal, hoc est, Animal Ens, immortale, rationale, perfectum, ac beatum, à malo omni remotissimum, quod Providentia sua Universum hoc regit, cujus ipse opifex, & omnium pater est: itaut omnium Deorum nomine Deus hic solus veniat, prout varie juxta suas proprietates accipitur. Sic in aëre consideratus Juno dicitur, in Terra Ceres, in Mari Neptunus, in igne Vulcanus &c. Fatum vero, quo omnia fieri Zeno, Chrysippus, aliique dicunt, per eos non est, nisi *Connexa rerum series, sive Ratio, per quam Mundus gubernatur.* Demum præter Deum, Dæmonas quosdam esse volunt, humanarum rerum inspectores, quibus hominum miseratio, & cura demandata sit.

Atque hæc est omnis Stoicorum doctrina compendifacta, quæ ex multis Sectis veluti decerpta videtur ex eo, quia Zeno hujus Sectæ autor plurium Sectarum Philosophos habuit præceptores, ut supra quoque dictum: semper autem Arcesilao contradixit, nec Peripateticis assentita est. Cum Academicis tamen, & Cynicis omnium maxime in dogmatis conveniebat, ut diximus. Plura qui cupit, adeat Laërt. lib.6. Epist. Enchir. in Moral. Simplicium in Scholiis; Arrianum in Dissert. ab Epict. collectis; Barlamum Episc. Gyracens. in Physicis; Cleomedem in Meteor. Senec. Plut. Cic. in Paradox. & alibi. Stob. Ecl. Phys. & Ethic. Scoppii Moral. Stoic. ac in primis Lips. Manuductionem ad Stoicam Philosophiam, & Physiologiam Stoicorum.

Zenonem præter alios audivit Persæus Cittieus, Herillus, Aristo Chius, Dionysius, & Athenodorus Solensis, cujus meminit Seneca. Ex his Herillus Carthaginensis hominis finem, & felicitatem statuit solam *Sapientiam*: vixit an. Romæ 475. Olymp. 125. Aristo Chius, cognomento Siren, qui vixit Olymp. 126. circa an. Romæ 478. aliqua Zenonis doctrinæ adjecit, ut alterius Sectæ autor quibusdam videretur. Summum bonum dixit *Indifferentiam* in iis omni-

bus, quæ Vitium inter, & Virtutem sunt. Unde ajebat, sapientem similem esse optimo cuique Comœdo, qui æque bonus Comœdus erit, si servi, quàm si Regis personam repræsentet, modò bene in utrolibet agendo se gerat. Physicam, ac Logicam respuens, solam Moralem amplectebatur; Logicorum ratiocinia araneorum telis similia dicens, quæ licet mira arte elaboratæ, inutiles tamen sunt. Magnam in suadendo vim habebat. Scripsit Dialogos de Dogmatis Zenonis; Commentaria de Usu; Epistolas; atque alia. Dionysius Heracleus, cognomento Desertor, Theophanti filius, Heraclidis, Menedemi, Alexini, & tandem Zenonis discipulus fuit, Poëseos amator, & Stoicæ Philosophiæ sectator. Hanc deinde respuens, Cyrenaicæ se addixit, ac *Voluptatem* vitæ finem statuens, lupanaria frequentare non est veritus. Gravi oculorum dolore affectus, experientia didicit, dolorem non esse quid indifferens, ut docebat. Octogenarius cum esset, voluntaria fame mortuus est. Præter Athenodorum Solensem fuere ejusdem nominis duo, ambo Tarsenses, & Stoici, quorum alter, qui Cordilion dictus, cum M. Catone vixit, & apud eum mortuus est. Alter Bonavita, à vico quodam, appellatus, Augusti præceptor; qui, ut ait Suidas, cum ipsum ad iram procliviorem videret, hoc ei præcepit: *Cùm ira te, Cæsar, cæperit, nihil prius vel dixeris, vel feceris, quàm 24. Græcarum litterarum elementa tecum ipse percurreris, ut ita ira illa, quæ momentosa est, parvi temporis interjectu languescat*. Ab Augusto in concessis habuit, ut Tarsus nullum solveret tributum. Plura scripsit, quæ Cæsari dicavit. Zenoni successit

CLEANTHES.

PHaniæ filius, Assius, quòd Assi Lyciæ urbe ortus fuerit. Hic Cratetem primùm audivit, deinde Zenonem annis 19. Inops erat adeo, ut præceptoris dictata testis, boumque ossibus exciperet, omni ad chartas emendas pecunia destitutus. Imò, ut interdiu Philosophiæ studiis vacare posset, noctu aquis è puteis hauriendis manus locabat, farinam pinsebat, terramque colebat. Hinc Antigono quærenti cur aquas hauriret, respondit: *Num aquas verò haurio solum? nonne & fodio, & rigo, & omnia facio studio Philosophiæ?* Ex hoc factum, ut ipsum φρεάντλην, hoc est, *puteos exhaurientem*, & *Novum Herculem* appellarent. Ita Laërt. in Vit. & Hesych. Illustr. & Arrianus in Epict. l. 3. c. 27. qui ait: *Ubi Cleanthes simul & studiis vacans, & aquam hauriens?* Magnus plane vir fuit, ut ex ejus, quæ extant, reliquiis colligere licet; ingenio tamen obtuso, & tardissimo, cujus ipse tarditatem labore, studio, & diligentia vincebat: quo vitæ instituto obtinuit, ut unus ex multis Zenoni succederet.

Vitæ finem, & beatitudinem posuit in *Vivendo naturæ convenienter*, & *in bene ratiocinando*; quod in iis, quæ sunt secundum naturam eligendis situm esse statuit, ex Clem. Alex. 2. Strom. & l. 2. de Volupt. idem Cleanthes dicit, Socratem ubique docere, idem esse virum justum, & beatum; eumque execrari, qui primus divisit justum ab utili, ut qui rem fecerit impiam. Quàm bene autem hic de Deo senserit, docet cit. Clem. in Admon. ad Gentes, & 5. Strom. ubi Cleanthis versus citat, quibus non poëticam Theogoniam, sed veram Theologiam ipsum ostendisse fatetur.

Ex ejus Apophthegmatis hæc notatu digniora. Condiscipulis ipsum obtrectantibus, & asinum appellantibus respondit: *Se solum ferre Zenonis sarcinam posse*. Iisdem timiditatem sibi exprobrantibus ait: *Hæc vero, ut minus peccem, efficiet*. *Peripateticis idem accidere*, dicebat, *quod literis* (alii scribunt lyris) *quæ cùm bene sonant, seipsas tamen non audiunt*. Dicere etiam solebat, *Indoctos à brutis animantibus sola forma differre*. Interroganti, quomodo posset

dives

dives evadere? respondit: *Si desideriis pauper evadas*. Optimos plures scripsit libros, quos refert Laërt. ib.

Denique annos natus 80. ex Laërt. vel 99. ex Lucian. de Longæv. sic mortuus traditur. Quum illi in gingiva, vel in labiis, ut Lucian. vel sub lingua, ut Stob. refert, ulcus putridum nasceretur, & ex cibi abstinentia, ipsi à medicis indicta, convalesceret, cibum deinde ei ab iisdem, ut vires resumeret, oblatum recusavit, dicens: *An mihi suaderitis, maxima viæ parte superata, ut reverterer, atque de novo iter istud ingrediar?* Magnam igitur vitæ partem se absolvisse dicens, per biduum inde omni cibo abstinens inedia mortuus est. Simplicius in Epict. c. ult. ait, se egregiam à Sen. Rom. statuam Assi Cleanthi positam vidisse. Multis etiam, præclarisque elogiis à Cic. insignitur, à quo l. 3. de Nat. D. *Pater Stoicorum* dicitur. Et 4. Acad. Qu. *Majorum gentium Stoicus* appellatur. Et Sidon. Carm. 2.

- - - - *arroso quicquid sapit ungue Cleanthes*.

Præter Sphærum Bosphoranum, fuit etiam Cleanthis discipulus

CHRYSIPPUS.

Solensis, quòd Solis, Ciliciæ urbe, natus sit, quæ & Pompejopolis dicta est; vel Tarsensis, ut Laërtio, & Suidæ dubitatum, quòd ex Apollonio, sive Apollonide Tarsensi patre natus, qui Solos deinde sedem transtulit. Vir fuit, ut Ciceronis verbis utar, vaferrimus, & ingenio acri; honorum aspernator maximus, itaut Ptolemæi præceptor esse recusaret, ad quem erudiendum Sphærus à Cleanthe missus pro eo est. Paucis contentus, unius vetulæ ministerio utebatur, quæ ipsum ad quingentos versus quotidie scribere testata est. Zenonem, sive, ut Diocli placet, Cleanthem audivit, à quo etiam vivo dissensit. Arcesilao etiam, & Lacydæ in Philosophiæ studiis se adjunxit, Academicis sæpe usus argumentis. De se elate nimis sentiebat, dicens, si sciret aliquem se doctiorem, ab eo se Philosophiam audire paratum esse. Corpore erat tenui, & imbecillo, ut ex ejus statua, quæ in Ceramico est, videri potest, Quam statuam in Gymnasio, quod à Ptolemæis nomen habuit, Pausanias Attic. c. 17. positam dicit. In copiosis potationibus mente non movebatur omnino, sed crura tantum agitabat; itaut ejus ancilla diceret, *Chrysippi sola crura inebriari*.

Sapientem dolere, dicebat, *non tamen perturbari; ejus enim mens dolori non cedit*. Audiens, sibi quosdam obtrectare, ait: *Hæc se non curare; ita tamen se gesturum, ut ne fidem inveniant*. Interrogatus cur ad Remp. non accederet? dixit: *Quia qui male eam administraverit, Diis, qui bene, civibus displicebit*. Quæ scripsit volumina omni quidem laude digna septingenta quinque à Laërt. numerantur.

Hoc de Chrysippo autorum judicium est. Sen. de Benef. 1. 3. subtile, dixit, penes Chrysippum est illud acumen, & in imam penetrans veritatem, qui rei agendæ caussa loquitur, & non ultra, quam ad intellectum satis est, verbis utitur. Sed ib. c. 4. ait, acumen ejus nimis tenue retundi, & in se sæpe replicari, etiam cum agere aliquid videtur, pungere, non perforare. Cic. l. 1. de Fin. scribit, *Nihil esse à Chrysippo prætermissum in Stoicis*. Et Laërt. *Nam nisi fuisset Chrysippus, Porticus non fuisset*.

Tandem cum jam annos 73. vixisset, Olymp. 143. ut refert Apollod. in Chronic. ex spiritus angustiis, sive ex vertigine, ut Hermippus in Odeo ait, à dulcis meri haustu producta, quinta die mortuus est. Alii, quod ex immodico risu, asinum ficus comedentem videns, & ancillæ, ut asino vinum daret, di-

cens, mortuus sit, dicunt, postquam diu in Lyceo docuit.

Præter Zenonem Tarsensem, sive Sidonium, ut alii dicunt, ex Dioscoride patre ortum, Chrysippi in Schola successorem, plurimorum quidem discipulorum magistrum, sed paucorum librorum scriptorem; Chrysippum audivit

DIOGENES

SEleuciæ natus, & Babylonicus dictus ob loci viciniam. Cic. Tusc. Qu. 3. 12. ipsum magnum, & gravem Stoicum appellat. Seneca 3. de Ira 38. ait, ipsum leniter, & sapienter tulisse, quòd protervus adolescens ei de ira differenti in faciem conspuerit. Unus fuit ex Legatis, Athenis Romam missis. Cic. de Senect. eum ad longam usque senectam vixisse testatur. Idem de Nat. D. 1. 15. ipsum inter alia librum de Divinatione, & alterum, qui Minerva inscribitur, scripsisse, ait. Hujus meminere præter dictos, Cic. aliis in locis, Gell. l. 7. c. 14. & Macrob. 1. Saturn. c. 5. Hujus discipulus fuit

ANTIPATER

SIdonius, quem Cic. 3. de Offic. acutissimum hominem vocat; & Sen. Ep. 92. inter magnos hujus Sectæ autores refert. Hic Carneadi oppugnanti nunquam voce, sed calamo solum respondebat, unde & Καλαμοβοὰς, *Calamoclamator* dictus est, ut ait Plut. de Garrulit. p. 54. Inter alia duos de Divinat. scripsit libros: item de Discordia Cleanthis, & Chrysippi. Extant etiam ejus plura Epigrammata passim in Anthologia, & Sophismatis cujusdam solutio apud Sen. Ep. 87. Val. Max. & Plin. referunt, Antipatrum quotannis in natali suo die febri ephemera, hoc est, unius diei, laborasse, ac ipsa tandem periisse. Vixit Olymp. 171. Fuit alius Antipater Tarsensis, Philosophus item Stoicus, ex illustri familia ortus, qui vixit circa Olymp. 160. Huic Athenæus tribuit tractatum unum de Superstitione, atque alterum de Bile. Antipater quoque fuit Tyrius, & ipse Stoicus, coævus Sidonii, atque Catonis minoris præceptor. Antipatrum audivit

PANÆTIUS

RHodius, Lælii, & Scipionis Africani familiaris, & in Alexandrino itinere comes, ut testatur Cic. 4. Acad. Qu. & Plutarchus in Apophth. Princeps prope Stoicorum, & Stoicorum gravissimus eidem Ciceroni loc. cit. & Offic. 2. appellatus. Hic licet Platonis admirator fuerit magnus, eumque divinum, sapientissimum, sanctissimum, Homerum Philosophorum appellaverit; ejus tamen de Immortalitate sententiam improbabat, & argumentis confutare conabatur. De Astrologorum divinandi vi dubitabat. Tres de Offic. libros scripsit à Cic. commendatissimos 3. de Offic. & de Providentia. Diu vixisse Lipsius ex eo probat, quòd Cicero ex Posidonio tradat, eum editioni suorum librorum de Officiis triginta annis superstitem fuisse. Tandem

POSIDONIUS

APameæ in Syria natus; Rhodius autem dictus, quòd Rhodi vixerit, & docuerit, ut testantur Athenæus, & Strabo, qui l. 16. eum virum Πολυμαθέστατον sui ævi, hoc est, doctissimum appellavit. Ad hunc Rhodi Remp. administrantem, ut idem l. 14. refert, Pompejus è Syria abiens deflexit, ut ipsum audi-

audiret, eique hoc honoris habuit, referente Plin. l. 7. c. 30. ut *Percuti de more fores à lictore vetuerit, & fasces januæ submiserit is, cui Oriens se, Occidensque submiserat*. Deinde magnum hunc Philosophum visens, & copiose disputantem de hoc, *Quòd Nihil bonum sit, nisi quod honestum est*, audiens; cùm ipsum graviter arthritide laborantem vidisset, valere jussit, & imperare quid vellet. Cui Philosophus

Rem gere præclare, atque aliis præstare memento.

Sphæram confecit, quæ suis conversionibus Planetarum omnium motus æmulabatur. Quinque libros de Divinatione, & alios quinque de Nat. Deor. scripsit, quos laudat Cic. in suis ejusdem argumenti operibus. Pompeji quoque res gestas descripsisse, Strabo l. 11. affirmat. Romam, ducente M. Marcello, venisse, Suidas in Posid. ait; ipsumque ibi se vidisse Cic. de Nat. D. l. 3. & audivisse fatetur; & cum Scipione, Carthaginis domitore, convixisse traditur Athenæo l. 14. Atque hæc de Stoicorum schola, quæ in Posidonio in Græcia terminavit. Stoicus enim etiam fuit Archedemus, qui voluntario exilio ad Parthos profectus, Babylone suæ sectæ successores reliquit, ut tradit Plut. l. de Exilio, Tull. 4. Acad. & Strabo l. 14. Stoicus etiam Sotio fuit, quem Sen. præceptorem agnoscit Ep. 49. & 58.

Fuere quoque ex nobilissimis Romanorum, qui hanc Sectam secuti sunt, Tubero, Cato, Varro, Thraseas Pætus, Helvidius Priscus, Rubellius Plautus, & Imperator M. Antoninus, cujus tempore, ut Sext. Emp. narrat, plures erant Stoici præ aliis sectis. Hæc enim animum ad contemtum rerum humanarum, & patientiam in adversis formabat. Unde Sen. de Const. Sap. c. 1. ait: *Tantum interesse inter Stoicos, & cæteros Sapientiam professos, quantum inter viros, & feminas*. Et Ep. 83. eam vocat *Fortissimam, & Sanctissimam sectam*. Et Divus Hieron. in Esaiæ c. 10. *Stoici cum nostro dogmate in plerisque concordant*.

Ex antiquis etiam Theologis plures Stoici fuere, ut Pantænus Alexandrinus Antistes, qui, referente cit. Hieron. ad Indorum Brachmanas missus est, ut Christum prædicaret, Philosophus Philosophos facilius converteret, Stoicus Brachmanas, cum quibus in multis conveniebat. Ejus discipulus Clem. Alex. qui se Stoicum passim prodit. Et de Stoicis satis, qui, juxta ordinem à Laërt. constitutum, postremi in scholæ successione ex Thalete derivarunt.

CAPUT XI.

De Secta Italica.

QUamvis hæc secta Jonicæ propago censeatur, quòd ejus autor Thaletis discipulus fuerit, ut Jambl. in Vita Pythag. testatur; ab illa tamen ratione loci, autoris, & doctrinæ diversa est; nomenque ab Italia, in qua hæc secta instituta est, accepit. Ab illa igitur Italiæ parte, quæ à frequenti Græcarum Coloniarum concursu Magna Græcia dicta est, hæc secta Italica dicitur; quam ad nonam usque, & decimam generationem durasse, plures testati sunt. Ejus autor fuit celeberrimus ille

PYTHAGORAS

SAmius, quòd in Sami insula ex patre Mnesarcho, juxta Hermippum, annulorum sculptore, mercatore, juxta alios, & matre Pythaide natus sit, ut ait

ait Hippobotus, cui sanior veterum scriptorum pars adsentiri videtur. Aristoxenus vero in Vit. Pyth. Aristarchus, & Theopompus, referente Clem. Alex. 1. Strom. eum Tuscum faciunt: Syrium tamen, sive Tyrium putat Cleanthes; ita ut ex plurimorum sententia Pythagoras esset genere Barbarus. Tanta autem autorum de Pythagoræ patria, & patre quoque, contentio est, ut jure merito Lycus & Pythagoræ, & Homeri patriam indicare difficile nimis duxerit. In tribus Mnesarchi filiis ipse natu minimus fuit, habens primum fratrem Eunostum, juxta Cleanthem, Eunomum, juxta Laërt. & Suid. secundum vero Tyrrhenum dictum; & præter hos patruus ei fuit nomine Zoilus, ut Laërt. refert. Natus autem dicitur Olymp. 53.

Pythagoras, annum agens 18. Philosophiam discendi studio impulsus, se ad Thaletem jam senem contulit, à quo Μαθήματα, Disciplinas accepit. Thalete deinde ætatem, & imbecillitatem caussante, & consilium dante, ut in Ægyptum ad Sacerdotes Memphiticos, & Diospolitanos pergeret, à quibus ipse etiam suam hauserat sapientiam; Ægyptum petiit, ac tres argenteos calices fabricatus, (ipsum enim δακτυλιογλύφον fuisse, hoc est, gemmarum sculptorem, notat Apul. l. 2. Florid.) eos Ægyptiis Sacerdotibus donavit, à quibus Theologicis, Philosophicisque dogmatis instructus est. Imo, ut Ægyptiorum disciplinas, quas deperibat, addisceret, non veritus est circumcisionem pati, ut testatur Clem. Alex. Strom. 1. & Porphyr. in ejus Vita. Notat Val. Max. 8. 7. Pythagoram Ægyptiæ gentis literis assuefactum, & præteriti ævi Sacerdotum commentarios scrutatum, innumerabilium seculorum observationes cognovisse. Et ipsum Sacerdotum auxilio omnium rerum accuratam hausisse cognitionem, & loca omnia invisisse, in quibus se singulare aliquid inventurum speraret, notat Jambl. in Vit. c. 4. Id autem peculiariter refert Id. Clem. ib. Pythagoræ præceptorem præter alios extitisse Sonchidem Ægyptium Archiprophetam. Ab hoc igitur, reliquisque Ægyptiis præceptoribus præter eorum linguam, & triplex literarum genus, Epistolicum, Hieroglyphicum, & Symbolicum (de quibus supra l. 2. ubi de Philos. Ægypt. egimus) *Metempsychoseos* etiam, sive *Animarum Transmigrationis*, sive *Animæ Recidivatus*, ut Cic. eam vocat, errorem hausit. Cujus erroris, quòd scilicet hominum animæ post mortem in aliquas plantas, vel animantes transirent, ipse præcipuus fautor, & veluti autor factus est. Unde factum creditur, ut is à fabis, & animalium carnibus abstineret, quod hominum animas continere putaret. Vid. Jambl. in Vit. l. 1. c. 5.

Ad Thebanos à Memphitis missus, multa pertulit, ut eorum præceptis sibi injunctis, duris quidem, & Græcorum religioni etiam oppositis, pareret; quare factum, ut ipsi tantam juvenis tolerantiam, & ingenium admirantes, eum ad sacrorum, & studiorum communionem admitterent, quod nulli unquam extero homini contigisse reperitur, ut notat Porph. in ejus Vita. Præter hos Pherecydem etiam in Lesbo tum commorantem, cui à patruo suo Zoilo, referente Laërt. commendatus fuerat, audivit; & Anaximandrum Physicum, apud quem naturalia fertur commentatus. Cleanthi etiam, & Suidæ, referente Porph. in vita, Pythagoræ præceptor dicitur Hermodamas, sive, ut Apulejus in Flor. ait, Leodamas Creophylius Samius tum valde senex.

Phœnices etiam Prophetas, Mochi, naturæ interpretis, successores, & sacrorum Antistites adiit, à quibus & sacros ritus, & omnem ejus gentis disciplinam, & ea, quæ in multis Syriæ partibus singulari modo celebrantur, edoctus est; idque antequam ad Ægyptios pergeret. Annis vero 22. in Ægypto absumtis, quo tempore Cambyses Ægyptios à se jam subjugatos Babylonem abduxit, Pythagoras etiam inter captivos in eam ductus est, ibique annis 12. moratus Zoroastre præceptore usus est, ut refert. Apul. in Flor. qui *Omnis divi-*

ni arcanum antistitem eum vocat. Hic autem non Magnus ille Zoroaster, qui primus artium omnium apud Chaldæos inventor extitit, quique Pythagoram ætate longe præcessit, credendus est; sed illius nominis sextus, idemque cum eo, quem Diogenes Zabratum, Alexander de Symb. Pythag. Nazaratum Assyrium, Suidas Zarem, Cyrillus Zaranem, & Plutarchus Zaratam vocat. Babylone igitur cum Chaldæorum præstantissimis, & Persarum Magis, eo quod Persarum imperio subdita tunc Babylon esset, versatus, à Magis quidem in sublimi de Deorum cultu doctrina, numerorum, & Musicæ arte, reliquisque disciplinis instructus, siderum motus, ut ait Val. Max. 8. 7. cursusque stellarum, & uniuscujusque vim, proprietatem, & effectum didicit. Spartam etiam adiit, & Cretam, ut Minois, & Lycurgi inclytas eo tempore leges cognosceret, & Epimenidem Cretensem, quem Apul. in Flor. 2. Fatiloquum appellat, audiret, cum quo in Idæum antrum descendit nigra lana amictus, diesque 27. ibi moratus Jovi parentavit, & pulvinar vidit, quod ei quotannis sternitur, ac sepulcro Epigramma inscriptum reliquit, cujus initium: *Zan jacet hoc tumulo, vulgo qui Jupiter audit*. Delum quoque venit, & Delphos ad Apollinem, cujus sepulcro elegiam inscripsit, ibique, teste Aristoxeno, complura moralium dogmatum à Themistoclea accepit.

Tandem notandum, Pythagoram, præter omnes modo dictos, etiam Judæos, Babylone tunc temporis commorantes, habuisse præceptores, quibus eum plura debere testantur Hermippus in 1. de Pyth. lib. quem citat Flavius Josephus contra Appionem, Origenes l. 1. contra Celsum, & Clem. Alex. l. 1. Strom. ubi ait: *Pythagoras etiam multa ex nostris transtulit in suorum dogmatum traditionem*. Neque mirum, quum plura ei cum populo Dei communia fuerint; præcipue quando in urbe Sidone cum Carmelitis, Eliæ, & Elisæi disciplinam professis, versatus est. Godefridus Wendelinus in epist. ad Erycium Puteanum dissertatione de Pythagoræ Tetracty, edita an. 1637. docet, signari ab eo nomen Dei τετραγράμματον; atque hoc à Judæis, & quidem propheta Daniele, Magorum principe hausisse, qui tum fuerit septuagenarius. Sane ex Clem. Alex. constat, fuisse circumcisum ut dictum supra: sive id factum sit, cum adolescens ageret Babylone, sive cum in urbe Biblo, vel Sidone versaretur cum Carmelitis. Imo & nonnulli veterum putarunt, Ezechielem fuisse Pythagoram; quod falsum asserit Clem. Alex. 1. Strom. Sic itaque omnibus sive Græcorum, sive Barbarorum mysteriis initiatus fuit. Jure igitur Clem. l. c. ait: *Semper Platonem magnifacere Barbaros, ut qui meminisset, se & Pythagoram plurima, eaque præstantissima, & nobilissima dogmata didicisse apud Barbaros*. Alexander etiam apud Clem. Alex. l. c. addit, eum Galatas, & Brachmanum Gymnosophistas adiisse.

Ex longa autem hac, & totius fere Orbis peregrinatione anno ætatis 56. in patriam suam Samum reversus est, ibique rerum publicarum regimen à concivibus sibi oblatum non recusavit. In eadem Urbe scholam erexit, Pythagoræ Hemicyclium postea dictam, ubi Samii de publica re consilia collaturi conveniebant. Extra Urbem vero, Minoëm Jovis filium imitatus, antrum sibi, Philosophicis, & Mathematicis contemplationibus aptum, paravit, ubi maximam diei, noctisque partem transigebat. Facta hinc celebri per universam Græciam ejus fama, undique ad ipsum discipuli ad Philosophiam capessendam confluebant. Sed cum & Reipublicæ regimini, & Philosophiæ studiis vacare simul difficile considerans, Urbis administrationem declinare statuisset; Samiorum etiam in literarum studiis socordiam aspernatus, in Italiam profectus est Olymp. 62. ex Jambl. Romæ regnante Servio Tullio, ut testatur Liv. l. 1. sive paucos post annos, ut ex multis scriptoribus deducit Stanl.

Prima

Prima Italiæ urbs, ad quam magnus hic Philosophus, plurimarum regionum peregrinatione clarus, appulit, Crotona fuit; ubi statim ejus fama divulgata est à piscatoribus, quibus ipse numerum piscium in sagena, in mari adhuc existente, positorum prædixerat; unde ad eum omnium fere civium multitudo convenit, ut tantum virum agnoscerent. In hac itaque Civitate sede sibi electa, quatuor ibi primum orationes habuit, ad Senatores scilicet, ad Juvenes, ad Pueros, & ad Mulieres; quibus præter cætera præcepit, ut plus viros suos, quàm parentes diligerent, & nulla in re ipsis refragarentur, iisque si cesserint, tum se vicisse existimarent. Pretiosis insuper vestibus abstinendum eis suasit, easque ut Junoni sacrarent præcepit, quod & omnes fecerunt, auratas vestes, ornamentaque lasciviora huic Deæ consecrantes. Tanta igitur fuit apud Crotoniatas autoritate, ut, suæ etiam vitæ severæ simul, & integerrimæ exemplo, eos luxuria, multisque vitiis diffluentes ad frugalem vitam, cultumque revocaverit. Crotoniatas, Metapontinos, vicinosque populos Philosophiam docuit. Crotonam, Sybarin, Catanam, Rhegium, Himeram, Agrigentum, Tauromenium, aliasque civitates in servitutem redactas, per discipulos suos, quos è singulis civitatibus habebat, in libertatem asseruit, discipulorum animum ad libertatem semper accendendo, factionesque funditus evellendo. Ipsis liberis jam factis leges dedit, quibus ad multas ætates bene viventes viciuis populis æmulationi diu fuere.

Schola in Crotonæ civitate instituta, magnus ad eum discipulorum concursus factus est, quos prima oratione in ea urbe habita ad sexcentos, & Nicomachus ad duo millia sibi conciliasse, fatetur; quos ex facta vitæ, bonorumque communione Cœnobitas appellant ejus vitæ scriptores. Et quidem ut omnes eodem vitæ instituto viverent, & ne domo amplius abessent, in unum collatis omnium opibus, amplissimum sibi Κοινόβιον, Cœnobium ædificarunt, ad quod omnes, feminæ etiam, puerique admittebantur. Hoc autem idem iis fuisse, ac nobis Ecclesia est, interpretatur Clem. Al. Strom. 1. Societatem hanc Laërt. Systema vocat, Cassiodorus Collegium, Agellus vero Consortium. Huic autem Cœnobio regendo, bonisque dispensandis, discipulorum quosdam destinabat, ab officio Politicos, & Œconomicos appellatos. Civitates etiam condebant, omnemque eam Italiæ partem incolebant, quæ Magna Græcia dicta est; & in ipsis ex divinis Pythagoræ legibus, & institutis viventes, summa omnium concordia habitantes, à vicinis populis laudati, pro divinis habebantur.

Non æque tamen omnes ad eadem studia, eamdemque vitæ rationem admittebat, sed singulis pro indolis, & ingenii aptitudine diversa studia, diversumque vitæ institutum statuebat. Iis itaque, qui Ἀκουσματικοὶ, sive Ἀκουσματικοὶ dicebantur, qui scilicet vel ingenio minus valerent, vel Reip. negociis impediti, se totos Pythagoræ studiis dare non possent, τὸ ὅτι, sive *id, quod est*, nudis præceptis tradebatur; aliis vero, qui Μαθηματικοὶ vocabantur, τὸ διότι, *id, propter quod*, sive cur aliquid sic, & non aliter se haberet, tradebatur, ut habetur apud cit. Clem. Alex. 5. Strom. Sic iis, qui ad *Systema* pertinebant, & Pythagoreorum nomine vocabantur; bonorum omnium communionem indixit, & per omnem vitam sic vivere voluit; cæteris vero præcepit, ut suas quisque opes seorsim possideret, sed studiorum tantum gratia in unum convenirent. Anonymus Pythagoræ vitæ scriptor apud Photium tres Pythagoram sequentium species memorat: Πυθαγορικῶν, qui cum ipso Pythagora fuerant versati; Πυθαγορείων, qui istorum discipuli erant, & Πυθαγοριστῶν, qui licet non in schola eorum fuissent, magni tamen Pythagoram facerent. Vid. etiam Suid. v. Πυθ.

Sed ut ea, quæ ad Pythagoræ discipulos, eorumque institutionis modum, spectant, breviter attingamus, sciendum primo est, ejus discipulos in duo

genera

genera divisos esse, in *Exotericos*, & *Esotericos*. Exoterici dicebantur, qui explorantis adhuc subessent tentaminibus, quæ si prout decebat sustinuissent, inter *Esotericos* recipiebantur. Eos insuper in suos non admittebat, nisi prius vultum, mores, indolem, & similia scrutaretur. Nec satis Pythagoræ videbatur τὸ φυσιογνωμονεῖν ad discipulos deligendos, sed eos ante ad purgandam mentem toto quadriennio variis afflictionibus, ferro quoque, & igne peragendis, probabat. Quos autem post hoc examen probaverat, eos triennio contemtui haberi jubebat, ut eorum ad gloriæ, honorisque contemtum constantiam exploraret. Sine mercede semper docuit, discipulisque docere præcepit.

Quod tamen Pythagoras omnium primo discipulos suos docebat, Silentium erat, quod ut difficillimum, ita & maxime necessarium est. Idem etiam sentire videtur Cato in distichis, cum ait:

Proximus ille Deo est, qui scit ratione tacere.

Hoc autem Silentium duplicis erat generis; alterum certo tempore definitum, alterum perpetuum. Primum Ἐχεμυθία dicebatur, & minimum ad biennium, summum ad quinquennium erat. Nam *Jubebat certum tempus tacere; non omnes idem, sed aliud aliis tempus, pro æstimato captu solertiæ; sed non minus quisquam tacuit, quam biennium*, ut notat Gell. l. 1. c. 9. Ἐχέμυθος autem dicebatur quasi ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν μῦθον σιωπῇ, ut ait Hesych. & Suid. in ἐχεμύθα, hoc est, *continens in seipso sermonem silentio*. Hoc silentium imitatus etiam videtur Basilides Hæreticus, qui Πενταετῆ σιωπὴν, *Quinquennale Silentium* à discipulis exigebat, ut habet Euseb. Hist. Eccles. l. 4. c. 7. Secundum silentium, quod Perpetuum erat, Παντελὲς, hoc est, *Omnimodum* dicebatur, quo Pythagoricis de iis, quæ ex Pythagora didicerant, inter se quidem loqui fas erat, cum extraneis vero, & profanis, hoc est, cum non Pythagoricis nefas. Quò respexisse videtur Cic. l. 1. de Nat. D. dicens: *Nec tu me celas, ut Pythagoras solebat alienos.* Cujus silentii finem hunc voluit Clem. Alex. 6. Strom. ut scilicet melius ad meditationes incumberent discipuli. Sic enim ibi: *Hoc sibi vult etiam Pythagoræ quinque annorum silentium, quod præcipit discipulis, ut scilicet aversi à rebus sensibilibus, nuda mente Deum contemplarentur.*

Somni item, cibique abstinentiam ipsis præcipiebat, ut mens facilius difficilioribus Philosophiæ studiis vacare posset. Si qui igitur vitæ probitate, abstinentia, laborum tolerantia, & quinquennali silentio probati essent, in Esotericos, ut diximus, admittebantur, & Pythagoram intueri, ipsumque intra velum audire permittebatur; Exoterici enim nec magistri faciem videre, nec ipsum intra velum audire poterant, sed extra velum subsidentes, docentem ipsum audiebant. Si vero discipulorum aliquis rejiciebatur, is opum, quas contulerat, recipiebat duplum; sed ei tanquam vità functo monumentum à condiscipulis extruebatur.

Statas diei horas studiis, vel corporis exercitationi addictas habebant. Examen, quum lecto consurgerent, instituebant tum eorum, quæ præterita luce didicerant, ut perfecte memoriæ mandarent; tum eorum, quæ in die ordinatim agere deberent. Secundum sibi Examen præceptum erat, Vespertinum scilicet, antequam dormitum irent, quo peracta in die, & peragenda considerabant, & attentius perpendebant. In hoc examine Vespertino hos versus recitandos jussit:

Nec fessa in dulcem declines lumina somnum,
Quin ter cuncta prius repetiveris acta diei;
Quæ prætergressus? quid gessi in tempore? quid non?

Matutini vero Examinis canones his versibus recitandis continebantur:

E somno verò evigilans, quum strata relinquis,

 Dispo-

Disponat animo luce expediende futura.

His de Pythagoræ Vita, & docendi ratione notatis; videndum nunc quæ fuerit

DOCTRINA PYTHAGORÆ.

Omnis Pythagoræ doctrina in Mathesim, & Philosophiam dividebatur. Μάθησις Græcis, Latinis *Disciplina* ea dicitur, quæ non extrinsecus ab objectis extra positis, per sensuum organa in animam agentibus, menti advenit, sed ab iis, quæ nobis apparent, excitatur, atque intus perficitur à cogitatione in seipsam conversa. Hujus duæ sunt partes, altera scilicet, quæ *Multitudinem*, altera, quæ *Magnitudinem* considerat. Quæ *Multitudinem* contemplatur, subdividitur in eam, quæ *Multitudinem* spectat in seipsa consideratam, & dicitur *Arithmetica*, sive *Scientia Numerorum*; & in eam, quæ spectat *Multitudinem* considera tam in alio, & dicitur *Musica*. Sic pariter Mathesis, quæ *Magnitudinem* contemplatur, vel ipsam considerat, ut quiescit, & *Geometria* dicitur; vel ut movetur, & dicitur *Sphærica* scientia. Quatuor igitur ex Pythagora Matheseos partes sunt, Arithmetica, Musica, Geometria, & Sphærica; quas ipse primus Μαθημάτων nomine appellavit, ut refert Proclus in Euclid. l. 1. p. 13. Has autem omnes Mathematicas disciplinas Philosophiæ studiis præmittendas duxit; iisque veluti præexercitationibus necessariis ad Philosophiam utebatur. Atque hinc factum, quòd Justinus Martyr à Pythagorico quodam, alti in sapientia supercilii viro, in discipulum admitti non potuit, quòd Mathematicarum disciplinarum ignarus esset, ut ipse de se testatur in Dial. cum Tryph. p. 219.

Arithmeticis potissimum Pythagoram sese addixisse affirmat Timæus. Stobæus, eam omnibus aliis scientiis prætulisse, dicit, atque à mercatorum usu abductam in luce, & claritate collocasse. Isidorus in Chron. aliique ipsum Arithmeticæ inventorem dicunt; Numerique disciplinam apud Græcos primum Pythagoram conscripsisse, deinde à Nicomacho diffusius compositam. Et magno quidem studio circa numeros versabatur, quòd summum hominis bonum in exactissima numerorum scientia positum existimaret.

Numerorum genera duo statuit, *Intellectualem* scilicet, sive *Immaterialem* numerum, & *Scientificum*. Intellectualis numerus est substantia æterna numeri, quam Pythagoras in sermone de Diis principium esse dixit providentissimum Universi, cœli, atque Terræ, & intermediæ naturæ. Præterea radix est divinorum, & Deorum, & Dæmonum. Hoc est, quod principium vocat, fontem, & radicem omnium, atque definit, quòd sit id, quod ante omnia existit in mente divina, à quo, & ex quo omnia digeruntur ordine, atque indissolubili serie numerata manent. Vid. Meurs. Denar. cap. 1, Nicomach. Arith. c. 1.

Scientificus numerus est Progressio numeri à monade incipiens, regressio in eandem desinens. Scientificus numerus dividitur in Infinitum, seu Æqualem, & in Finitum, sive Inæqualem. Inæqualis, seu Imparis numeri secretum à Pythagora inventum dicitur Macrobio Saturn. 1. 13. & in Somn. Scip. 1. 6. masculæ esse virtutis traditur. Serv. ad Ecl. Virg. 5. v. 65. Diis cœlestibus proprium dixit, nam

- - - - *Numero Deus impare gaudet.*

Vocatur etiam hic numerus plenus, & perfectus; unde & Diis nonnisi hoc numero sacra fiebant. Contra vero Æqualis indigens dicitur, & imperfectus, & femineus, & inferis proprius, quibus semper æqualia offerebantur.

Præter

Præter has numerorum distinctiones, Symbolicos etiam numeros agnovit Pythagoras, quorum singulis diversas res tribuebat. Sic Monadi, ex. gr. sive Unitati tribuebat Deum, Mentem, Bonum, &c. Dyadi, seu Binario Genium, Tenebras, Dianam, Malum, &c. assignabat; & sic de reliquis. Vid. Meurs. Denar. Theologum. Arithm. Nicomach. apud Phot. Alexander Aphrodis; Theon Smyrn. Mathem. Plat. atque alii.

Divinationem etiam per Numeros Pythagoram instituisse fatentur Jamblichus, & Porphyrius ejus vitæ scriptores; qui addunt, in hac eruditum ab ipso etiam fuisse Abaridem Hyperboreum Sacerdotem, qui per victimarum extispicia divinationem prius instituebat. Atque hinc factum, ut quidam sub Pythagoræ nomine obtrudere hominibus ausi sint Onomasticem quandam Arithmeticam, qua certis quibusdam numeris, literis Alphabeti, Planetis, diebus, hebdomadibus, & Zodiaci signis assignatis, varias quæstiones, natales, victorias, vitam, mortem, prospera, & adversa &c. divinabant. *Rotam* etiam quandam ad divinandum à Pythagora inventam memorant Robertus à Fluctibus, & Apollonius. Sed hoc recentiorum inventum esse optime notat Trithemius, atque alii.

Secundam Numerorum scientiam, quum scilicet in alio Numeri spectantur, Musicam Pythagoram vocasse, diximus, quam ipse etiam maxime coluit. Et primam quidem Musicam in Planetis posuit, unicuique ipsorum proprium sonum assignans; itaut omnes cum fixarum Sphæra perfectam efficiant harmoniam. Diatonicam, Chromaticam, & Harmonicam, omnesque Musicas Institutiones ipsum invenisse, sicut & Monochordum, cit. ejus vitæ scriptores, Nicomach. in Harmonic. Manual. atque alii testantur. Notandum hic, Pythagoram Medicinam per Musicam etiam excogitasse; qua sæpe, verno potissimum tempore, pro purgatione utebatur, ratus, Musicam plurimum ad sanitatem conferre, si legitimo modo adhibeatur. Ad hunc finem varii rhythmi versus componebat, alios quidem ad iram sedandam, alios ad cupiditates compescendas, omnes denique variis animi affectibus, vel morbis accommodatos, quibus ipsum irrationales animæ motus sanasse, in juvenibus potissimum, testantur Ammon. & Cic. Pythagoram, ejusque discipulos ad mentes componendas mane, dum somno surgerent, & vesperi, dum lectum irent; Musica usos fuisse referunt Quintil. Plut. & Censorin. Hanc igitur Pythagoras utilissimam humanæ vitæ, morumque correctionem per Musicam instituit. Semper tamen ad Lyram canebat, ut constat ex Aristide l. 2. de Mus. discipulisque præcepit, ne unquam instrumentis, quæ flatu inflantur, uterentur.

Geometriam, quam illam Matheseos partem diximus, quæ Magnitudinem, quatenus quiescit, spectat, ab Ægyptiis, & Chaldæis acceptam Pythagoras primus in Scientiæ formam redegit, ut testatur Proclus, & Timæus, qui ipsum hanc scientiam primum perfecisse affirmat. Et Aristoxenus addit, primum ipsum mensuras, & pondera Græcis tradidisse. Pythagoras Punctum Unitati, Lineam Binario, Superficiem Ternario, Corpus Quaternario, proportione respondere dixit. Plures ejus extant de Triangularibus, & Quadrangularibus figuris Propositiones, quas apud Pythagoricos videre est. Illud tantum adnotabo, quod habent Laërt. Vitruv. & alii, Pythagoram scilicet Diis, sive Musis, ut aliis placet, hecatomben sacrificasse, eoquod invenisset celebre illud Theorema, quo probavit, trianguli ὀρθογωνίου, Rectanguli latus recto angulo subjectum tantundem valere, quantum valent latera, quæ illum continent; ac proinde quadratum, quod lateri rectum angulum subtendenti imponitur, æquale esse duobus quadratis, quæ lateribus rectum angulum continentibus imponuntur. Quod sequentibus versibus probatur:

Pythagoras quondam Dis fecit nobile sacrum,
Inventa est illi linea quod celebris.

Ultimam tandem Matheseos partem, quæ Magnitudinem, ut movetur, considerat, Astronomiam scilicet Pythagoras maxime etiam excoluit. Sphærarum systema sic statuit. Prima, & inerrabilis Sphæra, quæ & Firmamentum dicitur, fixarum est, extimam mundi superficiem occupans. Secunda Saturni, tertia Jovis, quarta Martis, quinta Veneris, sexta Mercurii, septima Solis, octava Lunæ, nona Ignis, decima Aëris, undecima Aquæ, duodecima tandem Terræ nostræ. Sic ex Anonymo Pythagoræ Vitæ scriptore apud Photium. Alii tamen decem tantum Sphæras ipsum statuisse scribunt, quarum ultimam ponunt Antichthona, hoc est, terræ partem nostræ oppositam. Illud tamen hic adnotare placuit, Pythagoram primum in mundi medio Solem immotum statuisse; in extima vero ejus superficie immobilem item Fixarum Sphæram: inter Solis, & fixarum Sphæras medios Planetas, & Terram, quippe, quæ planeta sit, discurrere. Terræ etiam Pythagorici duplicem tribuere motum, unum diurnum circa proprium axem, alterum annuum circa Solem. Quam sententiam primus Philolaus, ex Laërt. 8. 85. literis consignavit, & publicam fecit; & ex eodem Pythagoræ fonte Aristarchus Samius hanc doctrinam derivavit, cujus autor à nonnullis creditus est. Tandem Nicolaus Copernicus ultimus omnium ipsam renovavit, ac clarius explicavit per Eccentricos, & Epicyclos, sicut & Pythagoras fecerat, phænomena planetarum.

Sphærarum item Harmoniam explicabat per stellarum motum ἐυρυθμον, & ipsarum intervalla musicis diastematis congrua, ex quibus pro vario ipsarum tono sonitum varium, & harmonicum reddant, pro sua quæque altitudine; quæ melodia nobis quidem non auditur propter vocis magnitudinem, quam capere aurium nostrarum angustiæ non possunt. Hinc Athen. 14. Dipnosoph. ex Pythagora ait, Mundum constare vi musica; quare ex Diis Apollinem, ex Semideis Orpheum omnium maxime musicos credidit, & doctos. Et Cic. 3. de Nat. D. ait: *Aut ad harmoniam canere Mundum, ut Pythagoras existimavit.*

Sed eam breviter examinemus Pythagoricæ Doctrinæ partem, Philosophiam scilicet, ad quam nonnisi his Matheseos scientiis prius ornati Pythagorici non procedebant, ut melius possent & mundi opera, & principia naturæ perspicere. Philosophiæ nominis inventum, & definitiones ex Pythagora traditas hic prætereo; de ipsis enim in principio hujus Operis actum est.

Philosophiam Pythagoras in *Practicam*, & *Theoreticam* divisit; quarum prima mores, & res civiles respicit; secunda naturæ arcana contemplatur. Practicæ Philosophiæ inventum Pythagoræ tribuitur ab Aristotele Magn. Moral. l. 1. c. 1. Quòd vero Socrati vulgo tribuatur, caussam addit idem Aristoteles, quòd scilicet Socrates, post Pythagoram vivens, melius, pleniusque id argumentum tractaverit. Practica Philosophia adhuc dividitur in *Pædeuticam*, quæ agit de virtutibus privatis, ad nos spectantibus; & in *Politicam*, quæ virtutes publico usui inservientes, & ad alios spectantes, docet. Sic etiam apud Laërtium legimus, eum tres tractatus scripsisse, *Pædeuticum*, *Politicum*, & *Physicum*. Pædeuticas virtutes ad hæc capita, ut ex Jamblicho, redegit; *Institutio*, *Silentium*, *Abstinentia à carnibus*, *Fortitudo*, *Temperantia*, *Sagacitas*: in quibus præclara quidem moralia dogmata tradit, docetque quomodo cuique bene vivendum sit. Vide Stob. aliosque.

Politicen, ex eodem Jambl. ad hæc capita redegit: *Communis Conversatio*, *Amicitia*, *Cultus Deorum*, *Pietas in mortuos*, & *Legumlatio*. Quibus omnibus docet, quales nos in Deos, parentes, amicos, reliquosque vivos æque ac mortuos esse debeamus. Inter cætera hac in re præclara dogmata illud ve-

re dignum, quod memoretur; non patiebatur scilicet quemquam pro se orare, quòd ignoret quid sibi expediat. Hanc Philosophiæ partem sic optime tractavit, ut ejus inventor multis audiat.

In prima Theoreticæ Philosophiæ parte, quæ *Metaphysica* est, de rebus *Intelligibilibus* agit. Summum Deum solum sapientem dicebat, primum Ens, nec sensui, nec passioni obnoxium, invisibilem, intelligibilem, omnium opificem, principium omnium, unum, parentem omnium, cœli lumen, mentem, & animationem universorum, & circulorum omnium motionem. Deum Pythagoras definit, ut refert Lactant. Instit. 1. 5. quòd sit *Animus per universas mundi partes, omnemque naturam commeans, atque diffusus, ex quo omnia, quæ nascuntur, animalia vitam capiunt*. Et omnes quidem Pythagorici cum Pythagora optime de Deo sentiunt; utpote qui, referente Clem. Alex. in Protrept. dicant, Deum quidem unum esse, non ita tamen, ut quidam opinantur, quasi sit extra Mundi administrationem, sed est totus in ipsa, in toto circulo, speculator totius generationis, universorum contemperatio, qui semper est, & suas facultates deducit ad operationes, omnium operum in Cœlo illustrator, pater omnium, mens, & animatio totius circuli, omnium motus &c. Metaphysices hæc sunt capita: *De Summo Deo*; *de Diis, Dæmonibus, & Heroibus*; *de Fato, & Fortuna*; &, *de Divinatione*. Mundi partes supra lunam positas sola Dei Providentia gubernari docuit; quæ vero infra lunam, quatuor regi caussis, *Deo, Fato, nostro Consilio, Fortuna*. Omne Divinationis genus probavit, & exercuit, eo excepto, quod animantium cruore peragitur. Animam dixit esse ætheris avulsionem; Semen vero cerebri stillam, quæ calidum vaporem in se contineat.

Physices, sive naturalium rerum scientiæ capita ex Pyth. hæc tradit Jamblichus in Vit. c.6. *de Mundo, de rebus Mundanis, de Cœlo, de Terra, & de rebus in medio positis*. Pythagorici in Mundi meditullio Ignem statuebant: quod & Numa Pompilius sensit, teste Plutarcho in Vita. Naturalium rerum Principia, ut refert Alexander in Successionibus ex commentariis Pythagoricis, hæc statuit. Principium, caussa, & auctor omnium Unitas est: ex Unitate infinita extitit Dualitas, quæ veluti Materia auctori Unitati subjecta est: Ex Unitate, & indeterminata Dualitate numeri existunt: Ex numeris puncta: Ex punctis lineæ: Ex lineis planæ figuræ, sive superficies: Ex superficiebus solidæ figuræ: Ex his denique solida corpora, quorum quatuor Elementa sunt, Aër, Terra, Aqua, & Ignis, quæ per omnia se mutant, & variant; ex quibus variatis, & transmutatis Mundus fit Animatus, Intelligibilis, Rotundus, & mediam Terram continens, quæ & ipsa rotunda, & circumhabitata est; itaut & Antipodes dentur, nobis obversa vestigia prementes; & ipsi Mundo æquis partibus Lux, & Tenebræ, Calidum, & Frigus, Siccum, & Humidum insint. Mundum hunc, sive rerum omnium creatarum complexum, primus Pythagoras Κόσμον ab ordine, & pulcritudine dixit, à Deo non tempore, sed cogitatione ortum, ex sui natura, quia corporeus est, interiturum: sed Dei providentia servatum, ac proinde nunquam interiturum: cujus Dextra Oriens, quia ab ipso motus incipit, Sinistra Occidens dicitur. Extra Mundum Inane infinitum ponunt Pythagorici, ex quo, & in quo Mundus respiret. De Anima Mundi, & Natura legendus est Timæus Locrus, in quo tractatu omnis Pythagoricæ Physices doctrina continetur. Pythagoricus enim ipse fuit; atque idem esse dicitur à Suida, qui Pythagoræ vitam scripsit. Hujus Timæi Locrensis nomine Plato divinum illud opus inscripsit, in quo de rerum Creatione disseruit; quod Cicero postea Latinum fecit, & de Universitate inscripsit.

Pythagoræ illud præcipuum, ac plane singulare dogma fuit, ut in principio hujus

jus capitis quoque innuimus, quòd Animæ ex sua quidem natura immortales, ante corpora genitæ, & numero innumerabiles, si peccatum aliquod commiserint, detruderentur in corpora, ut sic purgatæ ad loca sua revertereutur: eæ vero, quæ humano corpore inclusæ improbam vitam degerent, in brutorum animalium corpora immitterentur ad pœnas pro vitiorum ratione luendas. Sic iracundæ, & malitiosæ animæ in serpentes, rapaces in lupos, & sic de singulis, migrarent; ut ex Theodorito, Platone, Plotino, aliisque habemus. Hinc animata omnia nobis cognata existimabat; eademque ratione ab animalium carne, & fabis abstineri jubebat. Unde & *Faba cognata Pythagoræ* dicitur Horatio 2. Sat.6. Hunc autem animarum Transmigrationis circuitum post trium millium annorum ambitum perfici putarunt Ægyptii, à quibus ipse hanc doctrinam acceperat. Quam doctrinam variis ipse narrationibus confirmabat, referens, se meminisse, sese olim fuisse Euphorbum, postea Pyrandrum, deinde Callicleam, inde Alcen feminam pulcra facie meretricem, ut est apud Agell. 4. 11. Hanc ipsam Transmigrationis sententiam pulcre nimis expressit Ovid. Metam. 15. v.153. & seq.

Medicinam quoque Pythagoram exercuisse ex Laërt. Apul. Ælian. aliisque habemus, præcipue Diæteticam, amicosque ægrotos sæpius visitasse, & curasse Medicina non minus Diætetica, quàm Therapeutica, carminibus, & incantationibus, ut supra quoque diximus. Horum carminum meminit quoque Plin. l.28. c.4.

Omnis Pythagoræ doctrina vel Δηλωτικὴ erat, quæ aperta magis, & facilis, vel Συμβολικὴ, quæ obscura, & mystica. De prima hucusque actum est; superest, ut de secunda pauca hic adnotemus. Symbolico dicendi genere comprehendebantur brevia illa, atque ænigmatica dicta moralia, ut: *Ne cor edas*, hoc est: *Ne te curis conficias*: *Stateram ne transili*, hoc est: *Ne justitiam violes*, vel *Ne avaritia pecces*. *Ignem gladio ne fodias*, hoc est: *Iratum ne maledictis lacessas*. *Hirundinem sub tecto ne recipias*, hoc est, *Garrulum ne admittas*, & similia, quæ collegerunt Laërt. Jamblich. & Porphyr. ejus vitæ scriptores, & Desid. Erasm. inter recentiores initio Chiliadum, & omnium accuratissime Lilius Gyraldus libello de iis peculiari. Omnia tamen moralia hæc præcepta in uno illo Aureo quidem Carmine, quod Pythagoræ, vel Pythagoricis tribuitur, continentur, quod incipit:

Primum immortales Divos pro lege colunto &c.

Quod hîc, quia vulgatissimum, transcribere supersedeo. Cujus quidem carminis, quod Pythagoræ vulgo adscribitur, Lysidem Pythagoricum Tarentinum Laërtius autorem facit; qui & Epaminondæ præceptor fuit. Clariss. vero Fabric. Bibl.2. p.461. Empedoclem autorem putat, alii alios. Probabilius tamen est, hos versus varia occasione à variis sigillatim concinnatos fuisse, deinde ab aliquo in unum corpus utcumque collectos, ut notat doctiss. Joh. Cler. qui hoc opus ῥαψῳδίαν esse variorum Pythagoreorum verosimile putat.

Celebris inter autores quæstio est, an Pythagoras aliquid scripserit, necne. Plutarchus, Josephus, Lucianus, Porphyrius, atque alii, putant, eum nihil prorsus scriptum reliquisse; quos sequitur Divus August. qui l.1. de Consensu Evangelistarum c.7. ait: *Pythagoras, quo in illa contemplativa virtute nihil tunc habebat Græcia clarius, non tantum de se, sed nec de ulla re aliquid scripsisse perhibetur*. Et Joh. Ludov. Vives de Caussis Corrupt. Art. l.1. caussam ex aliis tradit, cur Pythagoras (quod & de Druidis quoque traditur) non scriberet, quòd diceret: *Nolle se scribendis sensibus animi sui discipulos desidiæ assuefacere*. Verum Laërt. ex Heracliti Physici testimonio, qui de Pythagoræ scriptis quædam adducit, eos falli dicit, qui asserunt, eum nihil scri-

scripsisse. Hinc affirmat, ipsum tria volumina reliquisse, Παιδευτικὸν, sive de Institutione, Πολιτικὸν, sive de re Civica, & Φυσικὸν, sive de Natura. Præter quæ & alia quoque eum scripsisse Heraclides Serapionis filius in Sotionis Epitome refert. Quæ autem ejus discipuli scripserint, videre est apud Vossium de Sect. Philosophorum c.6. §.12. Extat præcipue Didymi liber de Pythag. Philosophia, & Alexandri alter de Symbolis Pythagoricis. Laërtius etiam post opus de Vitis Philos. Pythagorica dogmata collegit ex Hippodamo Thurio, Euryphemo, Hipparcho, Archyta, Theage, Metopo, Clinio, Critone, & Poso, Pythagoricis, quem vide.

Porphyrius, & ex eo Jamblichus in Vita plura referunt miracula Pythagoræ addicta. Alii, inter quos Timon, Magiæ ea tribuunt, Pythagoramque γόητα, *magum* appellant. Hermippus, & Sophoclis Scholiastes & alii, hæc prodigia meras imposturas affirmant; narrantque, Pythagoram in subterranea specu diu delituisse, matrique interea præcepisse, ut quicquid fieret in tabulis scriberet, tempusque adnotaret, ac se jam mortuum diceret. Elapso tempore ex specu squalidus, & macie confectus adscendens, advocata concione, dixit, se ex inferis redire; &, ut sibi fidem faceret, omnia, quæ interea evenerant, recitasse, ac quæ apud inferos viderat, narrasse. Hinc apud Crotoniatas in magna fuit autoritate; qui ipsum divini aliquid habere dicebant, ejusque dictis auditis ita afficiebantur, ut in lacrymas etiam, & ejulatus prorumperent.

Notandum vero hic est, non satis constare, Pythagoram ab animalium omnium, & fabarum esu abstinuisse. Nam Aristoxenus Musicus, Aristotelis discipulus, quem citat Gell. l.4. c.11. Pythagoram porculis minusculis, & hædis tenacioribus victitasse, refert: quod ex Xenophilo Pythagorico, familiari suo, aliisque natu majoribus, & ex Alexis Comœdia, quæ Pythagoræ Vita inscribitur, collegisse, ait. Imo *nullo sæpius legumento Pythagoram*, dicit, *usum*, *quàm fabis*, *quoniam is cibus & subduceret sensim alvum*, *& levigaret*, ut ex cit Aristoxeno refert Gell. ibidem. Hinc, qui rem diligentius scrutati sunt, putant, Pythagoram, ejusque successorem Empedoclem per fabas significasse testiculos; ita ut à fabis abstinentia symbolice, & ænigmaticè intelligenda sit; ac propterea non fabarum abstinentiam, sed veneris profluvium ab hominibus abducere voluisse, credendum est. Aliàs enim ridiculus plane esset Pythagoras, dum ait, ut præter Lucianum, & Chrysostomum testatur Clem. Alex. Strom. 3.

Ἴσόν τι κυάμους φαγεῖν, κεφαλάς τε τοκήων.

Par est quippe fabam, atque caput corrodere patris.

Et ejus auditor Empedocles, qui, ut est apud Gell. ait:

Δειλοὶ, πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.

Ter miseri, nolite fabas attingere dextris.

Symbolicus igitur, & ænigmaticus in his sensus est. *Hac ratione*, inquit Alexandrinus loco cit. *mystice uti fabis prohibent*.

Pythagoræ Uxor Theano Crotoniata fuit, ex plurimorum sententia, sive Cretensis, ut notat Porphyrius, quæ post Pythagoræ obitum Scholæ præfuit; deinde Aristæo nupsit, qui ei in Scholæ regimine successit. Laërtius ipsam quædam scripsisse refert, ex quibus Suidas allegat *Commentarios Philosophicos*, *Apophthegmata*, *& Poëma Hexametrum*. Stobæo etiam Ecl. Phys. l.1. p.27. allegatur Scriptum ejus περὶ Εὐσεβείας, *de Pietate*; Clem. Alex. Str. p.309. *Poëmata* scripsisse testatur. *De Epistolis* ejus vide Fabricium Bibl. Græc. l.2. c.10. n.24. Fragmentum denique ejusdem citat Clem. Alex. Str.4. p.492. Filios habuit Telaugem, Mnesarchum (qui idem esse dicitur cum eo, quem Mamercum vocat Plutarchus, & Festus; utrumque enim nomen parenti Pythagoræ tribuitur). &

Ari-

Arimnestum, autoritate Duridis Samii, ut notat Porphyr. in Vit. p. 181. qui Democriti præceptor fuit: filias vero Sacram, Myjam, & Arignotem, cujus scripta Pythagorica suo etiam tempore extitisse dicit Porphyr. & Damonem (quam filiam facit Jambl. filium vero Suid.) cui scripta sua Pythagoras credidit, præcipiens ei, ne culpiam extra familiam traderet, quod & fecit, nam nec etiam magno ære ea vendere unquam voluit: Servos duos habuit, Aristæum, & Zamolxidem, quem in carissimis habuit.

Mortuus tandem est magnus hic Philosophus a. 4. Olymp. 70. juxta Eusebium, postquam Crotone vixit annos 20. juxta Justinum. Mortis autem occasio varie ab autoribus traditur. Ex Laërtio habemus, mortuum esse, ne agrum fabis plenum calcaret, quem transire necesse sibi erat, ut ab incendio domus Milonis (alii legunt Cylonis) fugeret. Quidam enim Crotoniata, quem ipse in discipulos admittere noluit, domum illam, in qua ipse cum suis erat, incendit: unde ipse incendium fugiens, solus relictus, cum in agrum fabis refertum incideret, constitit, inquiens, *Capi præstare, quàm calcare*: quare à persequentibus interemtus est: eodemque modo discipuli ejus circiter 40. periere; paucis fuga sibi consulentibus, inter quos Archytas Tarentinus, & Lysis. Vid. Jambl. Porphyr. aliique. Romani Pythagoræ, & Alcibiadi statuas Romæ posuerunt, ut notat Plin. l.34. c.6. dum ait: *Invenit & Pythagoræ, & Alcibiadi (statuas) in cornibus Comitii positas, &c.*

In Scholæ successione, ut ex Jambl. c. ult. primus omnium fuit Aristæus, ut diximus, Crotoniata, qui Pythagoræ contemporaneus, septem ante Platonem generationibus vixit, Theanonem uxorem duxit, ac Pythagoræ filios educavit. Huic successit Mnesarchus Pythagoræ filius: Mnesarcho Bulagoras; cujus ætate Crotona direpta est: Bulagoræ Tydas Crotoniata. Variis tandem in locis ejus discipuli docuerunt. Videatur Jambl. loc. cit. Locupletiorem vero Pythagoricorum, & Pythagoricarum Catalogum lege apud Fabrit. Bibl. Gr. l.2.

E M P E D O C L E S

INter Pythagoricos non postremus, Agrigenti, Sicularum Civitatum post Syracusas nobilissima, natus est ex patre, ut notat Laërt. Metone, sive Archinomo, ut ait Telauges Pythagoræ filius in Ep. ad Philolaum. Præceptores habuit, præter Pythagoram, Parmenidem, & Anaxagoram, ut testatur Alcidamas in Physico. Magna inter Agrigentinos autoritate vixit, & fastu. Vir gravis semper extitit: prolixa ei barba, ac servi pedissequi. Imperandi fastum adeo sprevit, teste Aristotele, ut oblatum sibi regnum constanter renuerit.

Vaticiniis, Medicina, & portentis clarus, horum plurima præstitit, ut testantur Timæus, Laërtius, Suidas, & Jamblichus in Vita, Plutarchus lib. de Curios. & Clem. Alex. 5. Strom. Sunt, qui per Goëticam Magiam id fecisse dicunt; & Satyrus in ejus vita refert, Gorgiam Leontinum, Empedoclis discipulum, fassum esse, eum, se præsente, Goëtiam exercuisse, ac publice hanc artem professum, ut ex his suis vers.

Pharmaca, queis pellas morbos, tollasque senectam,
Percipies, quæ cuncta tibi communico soli,
Compescesque truces ventorum rite procellas, &c.

Unum referam, quod habet Timæus, aliique; ipsum scilicet fecisse, ut graves venti, qui morbos incolis, sterilitatem uxoribus, corruptionem frugibus, ex Agrigenti monte spirantes importabant, omnino cessarent; unde ab eventu Κωλυσανέμας, sive Ἀλεξάνεμος, *ventorum* scilicet *propulsator* dictus sit. Sic & in ejus verbibus legitur:

Παυ-

Παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵτ' ἐπὶ γαῖαν
Ορνύμενοι θνητοῖσι καταφθινύθουσιν ἀρούρας.
Sedabis autem indefessorum ventorum furorem, qui in terram
Irruentes, hominibus deperdunt campos.

Dicebat etiam, alios quidem ipsum sequi, qui opus habebant divinationibus, alios vero, qui gravibus morbis diu vexati fuerant. Mirabilis quoque ejus curatio fertur, qua feminam, quæ septem diebus, ut Plin. H. N. 7. 52. *ἄπνους exanimis*, sive, ut Gal. 6. de loc. aff. accuratius ex Heraclide vertit, *spiritu destituta*, nullo venarum pulsu conspicuo, à cadavere hoc solum differebat, quod parum caloris circa medias corporis partes sentiretur, ita ut inter Medicos, qui aderant, vivane, an mortua esset, fuerit controversum, sanitati restituit.

Empedoclem Oratoriæ inventorem affirmat Aristoteles in Sophista: In lib. vero de Poëtis ipsum Homeri imitatorem, & in dicendo acutum dicit; scripsit enim *De Natura*, Et *Lustrationes* versibus ad quinque M. & Medicam disputationem ad 600. versus. Tragœdias etiam Empedoclis quadraginta se vidisse Hieronymus ait, & Neanthes: ipsas vero non hujus, sed junioris Empedoclis, hujusque pronepotis, quem Suidas Tragicum facit, fuisse cl. Fabr. Bibl. Gr. l. 2. c. 20. aliique evincunt. Sphæram item, astronomicum inventum, sunt qui ipsi tribuunt: sed eo antiquius est.

In Physicis asserit, quatuor esse Elementa, *Terram*, *Aquam*, *Aërem*, & *Ignem*: quibus duo addit Principia, *Amicitiam* scilicet, qua copulantur, & *Discordiam*, qua dissident; sicque

Assiduas versare vices, desistere nusquam.

Sic enim de his Principiis in suis versibus legitur:

Nonnunquam connectit Amor; simul omnia rursus
Nonnunquam sejuncta jubet Contentio ferri.

Elementorum vero veluti Elementa, ipsisque priora, statuit exigua quædam quasi fragmenta partium similarium, & figuræ rotundæ. Mundum dixit unum esse, non tamen universum absolvere, sed ejus partem esse, reliquum vero absolvi à materia inerti. Mundum item in ignem reversurum putavit. Sic enim de ipso Clem. Alex. Strom. 5. *Admitte etiam Empedoclem, qui admodum naturaliter universorum meminit instaurationis; quod scilicet aliquando futura sit mutatio in ignis essentiam.* Hunc autem Mundum Solis sphæra circumscribi; partemque ejus dextram esse eam, quæ ad tropicum Cancri vergit, sinistram, quæ ad Capricorni, asserit. Generationem, & Corruptionem in Mundo fieri negans; omnia ex minimis corporibus coalescere ait; hinc concretionibus, & separationibus cuncta absolvi affirmat, sicque composita non alteratione, & qualitate; sed quantitate, & coagmentatione existere.

Cœlum solidum corpus esse, factum ex aëre ignis vi, ut crystallus fieri solet, constipato; sidera vero igneæ naturæ; fixas stellas cœlo firmatas; errantes libere vagari; Solem ingentem massam igneam, Lunam mole qui superet, dixit: Lunam disci formam habere, ac spatio duplo majore à Sole, quam à terra distare: Mare esse terræ à sole adustæ sudorem: denique Animam omnis generis animalium, plantarumve species induere, ac principem ejus partem in sanguinea massa residere; auditusque sensum à vento, auris concavum cochleæ instar intortum impellente, peragi, docuit.

Mortuus tandem est anno ætatis 77. ex Neanthe, sive 60. ex Aristotele, sive 109. ut ex aliis. Mortis autem caussa varie ab autoribus traditur. Quidam cum Neanthe affirmant, eum Messanam celebritatis cujusdam caussa cum curru profectum cecidisse, coxamque fregisse, ex qua cruris fractione obiit. Alii dicunt, ipsum è vivis, dum in agro dormiret, sublatum esse ab ingenti voce vocatum,

 & cœle-

& cœlesti luce oborta, ac tædarum splendore circumdatum evolasse; unde & ipsi tanquam Deo sacra facere statuerunt. Mortis caussas, & modum vide fusius apud Laërt. in Vit. atque alios. Clem. quoque Alex. de eo multa habet, ipsiusque versus sæpe citat.

EPICHARMUS

COus, Helothalis filius, Pythagoræ discipulus, infans adhuc trimestris Megaras Siciliæ delatus est, atque inde Syracusas, ut in suis Commentariis testatus ipse est. *De Natura*, *de Sententiis*, *& de Medicina* scripsit. Mortuus est annos natus 90.

ARCHYTAS

TArentinus Pythagoricus nobilissimus, & in omni virtutum genere mirabilis, Mnesagoræ, sive, ut Aristoxenus habet, Hestiæi filius fuit. Hic Platonem à Dionysio necandum per epistolam eripuit; cui binas habet literas, quas videre est apud Laërt. in Vita. Tantæ hic virtutis fuit, ut cum cæteri plusquam annum imperare lege prohiberentur, ipse septies civibus suis præfectus fuerit. Naufragio periisse colligitur ex Od. 28. l. 1. Horatii, ubi Poëta nautam inducit ea de re cum ipso expostulantem.

Primus traditur mechanicis usus principiis mechanicam excoluisse, cochleas, trochleas, & volantem columbam ex ligno fecisse; quæ tamen ubi semel quievisset, seipsam iterum elevare non posset. Primus Cubum duplicavit, ut testatur Plato in Rep. atque alia in Mathesi invenit. Moribus fuit modestissimus, nec obscena unquam verba protulit; quæ tamen, si ex necessitate proferre debebat, muro potius inscriberet, quàm ore pronunciaret.

Æque difficilem, dicebat, *hominem invenire sine dolo, ac piscem sine spina.* Naturam temporis primus definivit, quòd sit numerus quidam motus, vel etiam spatium naturæ totius universi. Cato apud Cic. de Sen. c. 12. refert Orationem ejus de Voluptate.

Scripsit quamplurima, quæ citantur à Laërt. Stob. & aliis; potissimum vero notandum hic est, ipsum Pythagoricas sententias numeris adstrinxisse, versusque hodie sub Pythagoræ nomine circumferri, ut notat Jambl. in Vit. Pyth. c. 21. atque Aureum Pythagoræ Carmen vocari; de quo supra. Huic etiam Athenæus Ὀψαρτυτικὰ tribuit, sive libros de Arte Coquinaria; quamvis nonnulli tertio hujus nominis eos adscribant. Vide Stanlejum in Vit. & Jo: Cler. in notis ejusdem.

ALCMÆON

CRotoniata, Perithi filius, Pythagoræ discipulus, plurimum in Medicina versatus, de Natura disputans, multas humanarum rerum caussas esse dixit, animamque immortalem, quæ Solis instar perpetuo moveretur; de invisibilibus vero, & immortalibus rebus manifestam quidem scientiam habere Deos.

Docuit, planetas contrario fixis motu ab occasu in ortum moveri; Nos audire per inane, quod intra aurem est, quod appellente aëre personat, sicut & reliqua vacua; Sapores verò discernere humiditate, & tepore, qui in lingua est; Partem animæ principem in cerebro esse, quæ odores sentit, ipsos spirando attrahens; Mulos steriles esse ob seminis tenuitatem, sive frigiditatem, mulas vero, quia matrices earum non hiant; Fœtum in utero ali per totum corpus, spon-

spongiæ instar ad alendum apta recipiens, primumque in utero caput, principem animæ partem formari; Sanitatem consistere in humidi, sicci, frigidi, calidi, dulcis, amari, ac reliquarum qualitatum perfecta æquabilitate; Contrà vero morborum omnium caussam esse efficientem quidem mutatam harum qualitatum proportionem, materialem vero si humores deficiant, vel redundent. Vid. Plut. Plac. Phil. 2. 4. & 5.

HIPPASUS

Metapontinus Pythagoricus in mari periisse à Jambl. in Vit. Pyth. c. 18. traditur. Laërtius in Vit. asserit, rerum omnium principium Ignem statuisse, ex quo scilicet omnia oriantur, & in quem omnia resolvantur. Ignis igitur extinctione res omnes gigni, dixit, ejusque partes crassiores condensatione in terram coalescere, quæ igne vicissim solutæ in aquam abeant; hanc vero exhalantem in aërem verti. Mundum universum ad certum aliquod tempus mutationi obnoxium, finitum, & in continuo motu constitutum, conflagratione tandem solvendum esse, defendit. Scriptum reliquit nihil, ut notat Demetrius.

PHILOLAUS

Ex Crotona Pythagoricus, à quo Pythagoricos libros argenti minis Alexandrinis 40. emisse Plato ab Hermippo traditur, obiit tyrannidis occupandæ suspectus. Omnia hic ex Harmonia, & Necessitate, ut refert Laërt. 8. 84. & Plut. Plac. Phil. 3. 13. fieri dixit; primusque τὴν γῆν κινεῖσθαι κατὰ κύκλον, *Terram moveri per circulum*, asseruit. Quam de terræ circa solem motu sententiam Pythagoricos omnes habuisse, Plutarchus in Numa tradit; ait enim: *Eos non putasse immobilem, sed esse in gyrum circa ignem suspensam*. Quod inventum alii Hicetæ Syracusio tribuendum malunt, de quo Cic. Acad. Qu. 4. *Hicetas Syracusus, ut ait Theophrastus, Cœlum, Solem, Lunam, Stellas, supera denique omnia stare censet; neque præter Terram rem ullam in mundo moveri*. Id quod & Plato jam senex sensit, ut Plutarchus ibidem tradit.

Hanc autem antiquorum de Motu Terræ sententiam primus omnium in Italiam invexit Nicolaus Cusanus Cardinalis S. Petri ad Vincula l. 2. c. 12. Doct. Ignorant. Deinde 80. post annis eam defendit Nicolaus Copernicus in opere, quod Paulo III. Pont. Max. anno 1540. dicavit. Ipsam tandem propugnandam susceperunt Patricius, Galilæus, Foscarius, Itali fere omnes, aliique. Damnata tamen fuit à Cathol. Ecclesia anno 1616.

Pythagorica de rerum Natura Philolaum edidisse, refert Demetrius. Et Lud. Viv. l. 1. p. 5. ipsum aurei carminis autorem facere videtur, dum ait: *Nec illa aurea, ut vocant, verba legerimus, nisi Philolaus aliquid ausus esset contra magistri præcepta, condiscipulis frementibus, & multum reclamantibus*. Mundum bis interiturum dixit, ut testatur Plut. Plac. Phil. 2. igne scilicet cœlitus delabente, & lunari aqua per revolutionem aëris effusa: Solem vero discum esse vitreum, qui reverberantem ignis mundani omnis splendorem accipiat.

EUDOXUS

Gnidius, Æschinis filius, Astrologus, Geometra, Medicus, & Legislator insignis, & ipse Pythagoricus fuit, quem Laërt. Geometriam ab Archyta, & Medicinam à Philistione Siculo didicisse refert. Hunc Platonis quoque discipulum fuisse, Sotion in success. testatur. Vigesimo tertio ætatis anno

Athenas venit cum Theomedonte Medico, à quo etiam nutriebatur; summo enim inter paupertatis angustias discendi studio tenebatur. Inde in Ægyptum cum Chrysippo Medico profectus, à Sacerdotibus per menses 16. plura didicit, quæ deinde literis consignavit, atque octo annorum historiam, juxta quosdam conscripsit. Civibus suis, aliisque civitatibus, quibus leges dedit, ac Matheseos disciplinas tradidit, Græcis denique omnibus gratissimus fuit. Plura scripsit præclara Commentaria, quæ habet Laërt. in ejus Vita, & mortuus est annum agens 53. floruitque circa Olympiad. 103. Summum Bonum Voluptatem dixit, ut testatur Nicomachus, Aristotelis filius. Curvas lineas, earumque usum primus invenisse fertur. Huic tres filiæ fuere Actis, Philtis, & Delphis, & filius, cujus Chrysippus, Æthlii filius, discipulus fuit. Eudoxo accepta referre debet, quæ de Diis, de Mundo, & Cœlestibus, literis mandavit Chrysippus Gnidius, Erinei filius. Atque hæc de Pythagoricis ex Laërt.

Sextus quoque Pythagoricus traditur, qui scripsit Enchiridion sententiarum; quem librum latine vertit Rufinus. De Pythagoricis doctrinis scripsere Aristoteles, Numenius, Cronius, Moderatus, Thrasyllus, & omnium clarissimus Plotinus, aliique, quorum scripta interciderunt. Videantur etiam doctiss. Henricus Dodwellus in Dissertatione de ætate Pythag. Londini 1704. 8. edita; & Godefridus Wendelinus in Ep. ad Erycium Puteanum Differt. de Pyth. Tract. Notandum hic, Numenium hunc Pythagoricum, Apameæ, Syriæ Urbe, ortum, non confundendum cum Numenio Pyrrhonio. Scripsit Numenius Pythagoricus, præter alia, Tractatum de Principiis Pythagoræ, & Platonis; dixitque, Platonem, quæ de Deo, & Mundi Creatione scripsit, à Mose mutuasse. Vide supra in Plat.

Qui tamen Pythagoræ successerint, præter relatos à Laërtio, hi à Vossio traduntur: Hippodamus Thurius, Euryphamus, Hipparchus, Archytas, Theagis, Metopus, Clinias, Crito, Polus, Lysides, & Theano, Pythagoræ Uxor; de quibus omnibus, præter Archytam, de quo diximus, Critonem, cujus etiam filios Socratem audivisse Laërtius tradit, & Theano, de qua dictum in Vita Pytagh. nihil habet Laërtius in Vitis. Numam quoque Romanorum Regem, Pythagoricum facit Clem. Alex. 1. Strom. qui Numa ex iis etiam, quæ à Mose dicta sunt, adjutus, Romanis prohibuit, ne Dei imaginem homini, aut animali similem facerent. Sed de Numa fusius lib. 4. hujus Historiæ agemus.

CAPUT XII.

De Secta Heraclitea.

De Sectis, quæ ab Ionica derivarunt, jam satis supra actum est. Agendum nunc de Sectis, quæ ex Italica profluxere, quæ quatuor numerantur, Heraclitea, Eleatica, Pyrrhonia sive Sceptica, & Epicurea. Primæ igitur Sectæ autor

HERACLITUS

Ephesi natus ex patre, quem Laërtius Blysonem, Clem. Alex. Bausonem, Suidas Blosonem, vel Bleutonem vocant: Avunculum autem habuit Heraclendorum, cujus meminit in Epist. Hic juvenis cum esset, dixit, *se nihil scire*. Vir deinde factus dicebat, *se nihil ignorare*. Αὐτοδίδακτος, nullo scilicet usus magistro dicitur nonnullis; Sotion tamen eum Xenophanis, Suidas etiam Hippasi discipulum faciunt, & Clem. Alex. cum multa ab Orpheo acce-

cepisse asserit. Floruit circa Olymp. 69. tempore ultimi Darii, cujus extat epistola ad eum honorificentissima apud Laërt. in Vita.

Animo elatus, & aliorum contemtor erat, quos omnes, ut notat Proclus, ignorantiæ damnabat, dum se omnia nosse dicebat. Dicere hinc sæpe solebat: *Homerum, & Archilochum dignos esse, qui ex scholis ejecti, colaphis cæderentur*. Rogatus à suis civibus, ut leges eis scriberet, id respuit, quia civitatem pessimis moribus refertam videbat. Hujus autem in cives suos odii caussa præter dictam extitit, quòd ipsi Hermodorum familiarem suum exilio mulctassent. Hinc in illos severe animadvertens scripsit: *Merentur Ephesii omnes adulti mori, impuberibusque civitatem relinquere*. Quare in fanum Dianæ secedens, ibi astragalis cum pueris ludebat; adstantibusque Ephesiis dixit: *Quid miramini, ô perditi? nonne istud facere præstat, quàm vobiscum Remp. administrare*; Athenienses quoque sic contemsit, licet ipsum venerarentur. Quoties in publicum prodibat, flebat, eoquod omnia, quæ homines agunt, miserias existimaret.

Hinc ex hominum odio in montes secedens, ibi oleribus, & herbis contentus vivebat: qua de caussa in aquæ intercutis morbum incidit; à quo ut sanaretur, in urbem rediit. Venientes ad se Medicos *neque Artis, neque Naturæ peritos*, ut ipse ad Amphidamantem scribens vocat, sic male carpit ibidem: *Impii illi, Amphidamas, qui artes, quas non habent, mentiuntur, & curant illos, quos non norunt, & homines sub nomine artis interimunt, & naturam, & artem injuria afficientes. Turpe profecto est ignorantiam profiteri, turpius autem scientiam, quam quis non habet. Quo ergo nomine mendacio delectantur, nisi ut per fraudem divitias acquirant. Meliores profecto forent, si illas emendicarent; nam ita misericordiam moverent quibusdam*. Et paullo post: *Hujusmodi in civitate plures ad me veniebant. Nemo illorum Medicus, sed omnes impostores, & deceptores, qui sophismata artis argento vendunt &c.* Quare ad hydropicos humores, bubuli fimi vapore exhauriendos, bovum stabulo se inclusit: quo nihil proficiens mortuus est anno æt. 60. Neanthes Cyzicenus addit, ipsum bubulo fimo imbutum à canibus laceratum fuisse. Aristo tamen, & Hippobotus asserunt, ipsum hoc morbo liberatum, alio morbo interiisse.

Inter Apophthegmata, & sententias ad morum doctrinam pertinentes, hæ notatu digniores: *Contumeliam extinguere oportere magis, quàm incendium. Homo solitarius aut Deus, aut bellua. Ubi terra est sicca, anima sapientissima est, & optima. Nisi speret, insperatum non inveniet, cum sit inscrutabile, & nullus ad id pateat aditus*. Quam sententiam Clem. Alex. 2. Strom. vult esse paraphrasim illius Esaiæ 6. *Nisi credideritis non intelligetis*. Sed ad alias: *Homines Dii, Dii homines. Imperitiam celare melius, quàm in medium proferre. Sapere ut possint, omnibus ad manum est. Foventur omnes humanæ leges ab una divina, quæ quidem tantum potest, quantum velit, omnibusque sufficit, & superat omnia. Via ad gloriam maxime compendiaria est, si quis studeat, ut bonus sit*. Vid. Clem. Stob. aliique. Tandem notandum, Heraclitum generationi hominum iniquiorem fuisse, ac maledictis ipsam insecutum, quòd homines in mundum miseriis refertum veniant.

Sed ad ejus doctrinam considerandam accedamus, ac paucis exponamus. *Ignem* rerum omnium principium statuit, ex quo scilicet omnia oriantur, & in quem omnia resolvantur: ex cujus vicissitudinibus *Rarefactione*, & *Condensatione* cuncta fiant. Fieri autem omnia *Fato*, & *Conversione contraria*, sive per *Contrarietatem*. Cui consentire videtur Aristoteles, dum ait, omnia fieri ex Privatione sui, sive ex contrariis. Fatum autem, ut est apud Stob. Phys. 1. 2. describit, quod sit Ratio, quæ per contrariorum concursum rerum opifex existat.

ſtat. Quam de Igne opinionem, quod rerum omnium Principium ſit, ab Hippaſo præceptore accepiſſe teſtatur Plut. Plac. Phil. 1. 2. Sed ipſum ψηγμάτια, corpuſcula ſcilicet minima, & fragmenta pro Ignis principio intellixiſſe, notant Plut. & Stob. l.c. Vide doctiſſimum Gottfridium Olearium, qui Heracliti ſententiam fuſius exponit, & propugnat in ſuis Diſſertationibus in Lipſienſi Academia habitis; in quarum prima de Principio rerum naturalium; in ſecunda de rerum Geneſi ex mente Heracliti, agit.

Solem ejus eſſe magnitudinis, dixit, quæ nobis apparet, ipſum vero, & reliqua ſidera Scaphas eſſe, concava parte nobis obverſas, in quibus congregatæ liquidæ evaporationes reddunt flammas, quæ exhalationibus à terra ſubmiſſis nutriuntur: hæc tamen flamma, ſicut & lux, major in Sole eſt, quia nobis propior. Eclipſis fit, cùm ſideris pars convexa nobis obverſa eſt, concava ſurſum elevata. Noctem, Diem, Annum, Menſes, anni Tempeſtates, Pluvias, Ventos, & his ſimilia, pro varia exhalationum ratione fieri, ſtatuit; tempuſque corporeæ naturæ eſſe. Fluxum, & Refluxum maris à ventis, ſolis vi elevatis, derivandum putavit, quibus ſpirantibus, maris unda attollitur, eiſdem vero quieſcentibus, iterum ſubſidit. Tonitrua à ventis in nubes incidentibus; Fulgura ab exhalationibus accenſis; Preſteres denique ex nubibus accenſis, atque iterum extinctis, generari duxit.

Animæ naturam inveſtigari non poſſe, aſſerit, quia cunctis abſcondita: ipſam vero incorpoream eſſe, & ſemper fluere, & moveri: omnemque animam ex hoc mundo migrantem in animam univerſi abire, ejuſdem naturæ cum ſit. Plutarchus in Romulo talem habet Heracliti de Animi immortalitate ſententiam: *Aridus enim hic animus eſt, ut vult Heraclitus, præſtantiſſimus, qui ex corpore, ut è nube fulgur, exilit. Commixtus verò corpori, & implicitus velut vapor gravis, nebuloſuſque ægre accenditur, & ſupera petit. Non ſunt ergo bonorum corpora contra legem naturæ una cum animo in cœlo collocanda: ſed virtutes, atque animi, natura, atque judicio divino ex hominibus inter heroas, ex heroibus inter lares, ex laribus, ſi ſemel ſicut in initiationibus luſtrati ſint, & purgati, omni depoſita conditione mortali, & dolore, non publica lege, ſed reipſa, & conſentanea ratione in numerum referendi ſunt deorum, optimum, & beatiſſimum finem adepti*. Animarum item, & Dæmonum omnia plena eſſe, cum Thalete (cui cæteroqui contrarius ſemper extitit) affirmavit.

Ipſum male de Deo philoſophatum aſſerunt Ariſtoteles, Varro, Auguſtinus, & Philo Judæus, eoquod Deus ex igne eſse ſtatuerit, & univerſum hoc conditum eſse negaverit. Contrarium defendit Olearius l.c. Hinc Sext. Emp. adv. Mathem. p. 139. ipſum inter eos recenſet, qui Phyſicam tantum pertractarunt. Liber tamen ejus, qui Laërtii etiam ætate legebatur, etiamſi generaliter de Natura ageret, in tres ſcindebatur partes, in quibus *de Univerſo*, *de Republica*, & *de Theologia* diſserebat. Qui liber obſcurius de induſtria ſcriptus, ne legeretur ab omnibus, ut viſum quibuſdam, & in Templo Dianæ depoſitus, ab Euripide tandem inventus, & Socrati traditus eſt; qui interrogatus quid de eo ſibi videretur? reſpondit: *Magnam indolem ſpirant, quæ intellexi: puto idem facere, quæ non intellexi. Verum Delio natatore opus habent*. Et Laërt. in Vit. circa finem habet, Cratem quendam Heracliti librum, quem Catacolymbitem inſcripſit, Græcis afferentem dixiſse, *Librum ipſum Delio aliquo indigere natatore, qui in illo non ſuffocaretur*. Adeo enim in ſcribendo obſcurus fuit, ut ejus ſectatores in ejus libris interpretandis inſudaverint. Hinc Cic. 2. de Div. *Valde Heraclitus obſcurus*. Et 2. de Fin. *Heraclitus, cognomento qui Σκοτεινὸς (Obſcurus) perhibetur, quia de Natura nimis obſcure memoravit*.

Atque ex hac ſcribendi obſcuritate factum eſt, ut Clem. Alex. 5. Strom. dixe-

dixerit, Heraclitum non unum, sed duos mundos agnovisse, sic scribens: *Heraclitus Ephesius manifestissime est in hac sententia, cùm unum quidem mundum censuisset esse æternum; alterum vero novisset interire; eum scilicet, qui consistit per variam, & multiplicem exornationem, ut qui non sit alius ab illo, qui aliquo modo se habet. Cæterum quòd æternum quidem noverit mundum, qui ex universa essentia est æterne qualis, planum facit sic dicens: Mundum nec Deorum ullus fecit, nec hominum, sed fuit semper, & est, & erit Ignis semper vivus, mensura accensus, & extinctus mensura. Quod autem eum & ortum esse, & in eum cadere interitum putaret, significant ea, quæ subjunguntur. Ignis conversiones primum mare: maris autem dimidium quidem terra, dimidium vero fulgur. Virtute autem, & potestate dicit, ab administrante omnia Verbo, & Deo, ignem per aërem converti in humidum, quod est veluti semen dispositionis mundi, quod vocat mare. Ex eo autem rursus gignitur Terra, & Cœlum, & quæ in eis continentur. Quomodo autem in pristinum statum redeat, & ignescat, his aperte ostendit: Mare diffunditur, & mansionem accipit eadem ratione, qua prius erat, antequam mare fieret. Similiter eadem quoque de reliquis Elementis.* Hactenus Clem. cui addit Stob. Phys. c. 11. Heraclitum, magnam hanc rerum revolutionem octo millibus annis absolvi, statuisse.

Heracliti denique discipuli perhibentur Cratylus Atheniensis, Platonis præceptor, qui propterea Dialogum Cratyli nomine inscripsit, Hesiodus, Xenophon, Hecatæus, aliique, qui à Præceptoris nomine Heraclitei dicti sunt.

CAPUT XIII.

De Secta Eleatica.

ELea, sive Velia, Magnæ Græciæ urbs, sic dicta vel ab Elea flumine prælerlabente, vel à paludibus, quæ Græcis ἕλη dicuntur, quibus circumdatur, huic Sectæ nomen dedit. Ex hac enim prodiere præcipui, & in Secta eminentes, Parmenides, Zeno, & Leucippus. Ejus tamen Caput extitit

XENOPHANES

COlophonius, ut testatur Clem. Alex. Strom. 1. Anaximandri, ut refert Sotion, coævus, Dexii, vel Orthomenis, ut Apollodorus habet, filius; quem Sotion Archelai, quidam Bithonis Atheniensis, alii nullius discipulum faciunt. Vixit fere semper pauper annos, ut ipse de se testatur, 92. Censorinus vero supra centum vixisse asserit. Floruit circa Olymp. 60. Scripsit Poëmata multa, quæ ipse publice cantabat; inter quæ Elegiæ sunt, & Iambi in Homerum, & Hesiodum scripti, quibus ea, quæ de Diis scripserant, reprehendit. Thaleti, & Pythagoræ contraria docuit, quædam etiam Epimenidi opposita. Heroicis versibus, quos citat Pollux 6. 9. ipsum de Natura scripsisse, probat cl. Fabricius Bibl. Græc. l. 2. ex quibus decerptæ ejus opiniones sunt sequentes.

Omnia sunt incomprehensibilia, ut autor est Sotion; ex quo deducit Plut. ipsum æque sensus, ac rationem à rerum criterio sustulisse: quicquid dicat Aristocles, qui, ipsum sensus tantum fallaces dixisse, asserit, ac soli rationi fidem adhibendam. Sextus etiam Empir. adv. Mathem. ipsum inter eos recenset, qui negant, dari criterium veritatis; non quod neget, nos quidquam comprehendere posse, sed quia eam rerum cognitionem, quæ ad scientiæ evidentiam, & certitudinem perducat, nos assequi posse desperet, velitque omnia

intra

intra probabilitatis terminos consistere. Ex Aristotelis scheda de Xenophane, Zenone, & Gorgia, colligitur, Xenophanem statuisse, ex nihilo nihil fieri, hoc est, rem, quæ semper non fuit, nunquam existere posse; unde concludebat, quicquid est, id semper fuisse: ergo id, quod semper fuit, æternum est: Quod æternum est, infinitum est: Quod infinitum unicum; si enim plura entia contineret, unum alterum destrueret, & sic infinitum non esset: Quod infinitum, & unicum est, omni ex parte sibi ipsi simile est; ergo unum ens: Denique hoc ens unicum, æternum, & infinitum, oportet, ut immobile sit, & immutabile: Si enim locum mutare posset, aliquid esset ultra illud, ac proinde infinitum non esset: Si verò sine loci mutatione alterari posset, res, quæ semper non extitisset, existere inciperet, & contra, res, quæ semper extitisset, desineret, quod fieri nequit, nam omne, quod ab æterno non fuit, si existeret, ex nihilo produci oporteret; & quicquid initium non habet, necessariam habet existentiam, ideoque ut desinat esse, non potest. Sed cum hæc omnia generationi, & corruptioni rerum materialium repugnent, quæ ad sensuum evidentiam sunt; ideo à sensibus veritatis Criterium abstulit, ipsos fallaces pronuncians. Notant viri doctissimi Bælius Lex. Crit. art. Xenophanes, & Buddeus in Dissert. de Spinosismo, ex hac Xenophanis doctrina promanasse Spinozæ doctrinam, quod una sit totius hujus universi substantia.

Deum unum esse, æternum, incorporeum; substantiam tamen ejus globosam esse, nec quicquam cum hominibus commune habere; sed omnia videre, omnia audire, non tamen respirare; & esse pariter Mentem, Prudentiam, Æternitatem, ut ex Laërt. & Clem. Alex. Strom. 5. habemus. De Diis fabulas ab Homero, & Hesiodo inventas confutavit, asserens, omnes nationes Deos humanæ formæ, humanisque affectibus obnoxios fingendo, sibi ipsis forma, veste, & moribus similes efformasse; ut ait Clem. Alex. l. c. ubi hæc Xenophanes:

Credunt mortales, divos generarier ipsos
Veste sibi similes, & voce, & corpore toto.

Quatuor rerum materialium Elementa cum aliis statuit: Mundos tamen esse infinitos, & immutabiles. Stellas, dixit, esse nubes accensas, quæ die extinguantur, noctu iterum, non secus ac carbones, accendantur. Solem ab igniculis, ex humida exhalatione collectis, generari; vel esse nubem ignitam: ejus vero Eclipsim esse ejusdem extinctionem, oriri autem, cum novus accenditur; affirmatque, aliquando Solem per mensem defecisse. Lunam dixit nubem constipatam, terra duodeviginti partibus majorem, ab hominibus, ut terra nostra, habitatam, ut referunt Plut. 2. Cic. Ac. Qu. 4. & Lactant. 3. 22. quæ tamen nihil ad humanarum rerum generationem, ut Solem efficere asserit, conferat. Multos item Soles, & Lunas pro variis mundi Zonis, & Climatibus statuit. Nubes efformari à Sole, ipsas elevante. Animam spiritum esse, & plurima esse anima inferiora. Vide Laërt. Clem. Alex. Plut. Cic. Stob. aliosque.

P A R M E N I D E S

ELeates, Pyretis filius, genere, & opibus illustris, licet Xenophanis discipulus, ejus tamen doctrinas non semper secutus est. Unum enim cum Xenophane esse rerum omnium Principium, & id quidem immobile, ut refert Aristot. Phys. 1. 2. 3. statuit; Unum omnia, & Ens infinitum esse, atque præter hoc Unum Ens esse nihil; duo tamen rerum Elementa dixit, Ignem, & Terram, quorum Ignem qui dem rerum omnium Opificem fecit, Terram vero

vero Materiam appellavit. Quam quidem Terram primus omnium rotundam, in medio positam, undique æqualiter distantem, æquilibrioque suspensam, affirmavit. Duplicem esse Philosophiam dicebat, alteram ex veritate, ex opinione alteram. De rebus judicare ad solam rationem pertinere, dixit. Leges civibus suis dedit, teste Speusippo in l. de Philosophia. Philosophiam versibus, ut Hesiodus, Xenophanes, & Empedocles, expressit, sed non fabulosam. Callimachus tamen, nullum ab eo scriptum fuisse poëma, contendit. Vixit Olymp. 69.

Asserit, nullam rem vel generari, vel corrumpi, sed tantum ejus rei speciem nobis imponere: Lunam ejusdem splendoris cum Sole esse, sed ab ipso lumen accipere: Viam Lacteam esse misturam rari, & densi: Homines ex limo primum genitos esse, & ex calido, & frigido, ex quibus omnia componuntur, existere; & mares quidem in septentrionalibus mundi partibus, quippe quæ maxime densæ sunt, prodiisse; feminas vero in australibus, quæ maxime raræ: hodie tamen in dextra uteri parte, mares, feminas in sinistra concipi. Partem animæ principalem in pectore statuit. Phavorinus ait, ipsum primum observasse, Vesperum, & Luciferum eandem stellam esse (quod alii Pythagoræ tribuunt) & argumento, quod Achillem vocant (Zenoni ab aliis est adscriptum) usum fuisse.

Tandem doctrinam de Ideis, qua ipse maxime inclaruit, explicatam vide apud Platonem in Dialogo, quem ipse Parmenidem, sive de Ideis, inscripsit.

MELISSUS.

Samius Ithagenis filius, Parmenidis discipulus, in gerenda Rep. egregius, magnæ apud suos autoritatis fuit, à quibus ob suam virtutem magni semper æstimatus, classi præfectus est. Floruit circa Olymp. 84. ut ex Apollodoro.

Universum hoc, Parmenidem secutus, infinitum, immobile, immutabile, unum, sibi ipsi simile, ac plenum dixit; vacuum enim in natura negabat. De Diis nihil certum definiendum, dicebat, cùm nullam de ipsis certam cognitionem habere possimus. In reliquis cum Parmenide sentit.

ZENO.

Eleates, natura Teleutagoræ, adoptione Parmenidis filius fuit, & discipulus omnium carissimus. Plato ipsum Eleaticum Palamedem appellabat, quia proceræ staturæ erat. In Philosophia, & Rep. gerenda vir fuit eximius. Hic Agrigentum, ut refert Val. Max. l. 3. c. 3. venit, ut à miserabili servitute liberaret Agrigentinos; putans Phalaridis feritatem rationibus, & ingenio cohibere posse. His autem frustra tentatis, nobiles civitatis adolescentes liberandæ patriæ cupiditate inflammavit. Qua re à tyranno cognita, ipse captus, & vario coram populo tormenti genere afflictus est. Equuleo tamen impositus forti animo Agrigentinos increpabat, ut Phalarim lapidibus obruerent: quæ fortis cohortatio totius urbis animum, fortunamque mutavit. Alii vero cum Satyro in Epitome de Heraclide narrant, ipsum à Nearcho, sive, ut alii volunt, à Diomedonte tyranno, contra quem una cum Liparæis conspiraverat, comprehensum, tyranno aurem, vel, ut Demetrius ait, nasum morsu abstulisse, dum simularet, se in aurem de conjuratis dicturum. Antisthenes addit, ipsum, postquam ad præsentes conversus eorum ignaviam propter tormentorum metum reprehendisset, linguam morsu excissam in tyranni faciem exspuisse: ex quibus accensi cives tyrannum lapidibus obruerunt. Hermippus vero asserit, ipsum in mortario contusum ex tyranni decreto mortuum esse. Floruit Olymp. 79.

Dialectices inventor dicitur ab Aristotele, & Galeno in Hist. Philos. Proœmio. Deum esse, dixit, unum, æternum, similem, rotundum, nec finitum, nec infinitum, nec quiescentem, nec mobilem. Plures dari mundos; vacuum existere non posse; omnia ex quatuor primis qualitatibus, Calido, Frigido, Sicco, & Humido constare, quæ inter se commutentur; hominem ex terra factum; ejusque animam ex æquali harum qualitatum temperamento constitui. Locum dari nullum, nam & locus loci dari deberet, & sic in infinitum. Motum fieri non posse ullum, quatuor probabat argumentis, quæ cum reliquis ejus dogmatis optime explicat P. Bælius in Lex. Critic. artic. Zenon. Plutarchus in Pericle hæc de Zenone habet: *Audivit quoque Pericles Zenonem Eleatem, de natura, Parmenidis more philosophantem, qui impugnans quemlibet, usum paraverat quendam refutandi, qui deduceret ad perplexitatem; quod Phliasius Timon quoque affirmat his verbis:*

Omnia perstringens Zeno disceptat, utraque
Ex parte invictus, sed non fallax.

LEUCIPPUS

Eleates, sive Abderita, sive Milesius, juxta alios, Zenonem audivit, novumque systema invexit. Universum hoc infinitum esse; cujus pars quidem vacua, pars vero plena sit. Hinc à Clem. Alex. in Protrept. & Cic. Acad. Qu. 2. dicitur, duo posuisse principia, *Plenum*, *& Vacuum*. Primus hic, omnia ex *Atomis*, sive particulis quibusdam indivisibilibus fieri, in easque omnia ultimo dissolvi putavit. De eo Lactantius l. de Ira Dei: *An solus Leucippus oculos habuit? Solus mentem? qui profecto solus omnium cæcus, & excors fuit, qui ea loqueretur, quæ nec æger quisquam delirare, nec dormiens possit somniare.* Et mox: *Tam minuta sunt*, inquit, *ut nulla sit acies ferri tam subtilis, quæ secari, aut dividi possint: unde illis nomen imposuit Atomorum.* Mundos etiam fieri dixit per abscissionem ex Infinito. Quod Systema pluribus explicant Laërt. Hesych. Illustris, & Leucippi discipulus

DEMOCRITUS

Abderita, sive, ut alii apud Laërt. sed minus recte putant, Milesius filius fuit Hegesistrati, sive Athenocriti, sive Damasippi ditissimi, & nobilissimi; nam, ut Abderitæ in ep. ad Hippocr. scripserunt, Herculis frater erat. Natus est, ex Apollodoro in Chronicis, Olymp. 80. fuitque Anaxagora junior annis 40. (cujus etiam discipulum quidam faciunt) Archelai, Socratis, & Œnipodis coëtaneus. Notat Laërt. ex Herodoto, Democriti patrem adeo divitem fuisse, ut Xerxis exercitui epulum dare potuerit: unde Rex gratitudinis studio Magos quosdam, & Chaldæos apud eum reliquit, à quibus Democritus primis pueritiæ annis literarum rudimenta, Theologiam, & Astrologiam didicit.

Accepta deinde post patris mortem à duobus suis fratribus natu majoribus Hermodoro, & Damaso, sive Damaste, ut Suidæ, & Laërtio audit, hæreditatis parte, quam Demetrius centum talenta excessisse ait, propter nimium discendi studium peregre profectus est; & primo quidem ad Persarum Magos, & Chaldæos, à quibus in Theologia, & Astrologia fusius institutus est; deinde vero ad Ægyptios, à quibus Geometriam edoctus est, & cum quibus, ut ipse de se affirmat, annos vixit 80. Ad Indorum etiam, & Æthiopum Gymnosophistas, juxta quosdam, profectus est, ut variarum gentium sapientiam disceret. Hinc dicitur à Celso l. 2. c. 5. *Vir jure magni nominis*; & à Laërtio Πένταθλος,

hoc

hoc est, quinque certaminum victor, quod Physica, Moralia, Mathematica, humaniorum literarum studia, omniumque Artium peritiam junxerit. Imo ipsemet de sua doctrina hæc jactat, ut notat Clem. Alex. Strom. 1. *Inter omnes meæ ætatis homines plurimas peragravi terras, maximeque remota investigavi, plurimasque sive aëris, sive terræ observavi proprietates; doctissimos vero homines audivi, neque in componendis ad demonstrandum lineis quisquam adhuc me superavit, ne inter ipsos quidem Ægyptios illi, qui Arpedonaptæ audiunt. Cum his autem postremo 80. annis fui in terra aliena.* Verùm secundum Diod. Sicul. Biblioth. Hist. l. 1. apud Ægyptios proprie non plus quinque annis versatus est. Diodori autem verba ab Euseb. Evangel. Præp. l. 10. citata hæc sunt: Ὑπολαμβάνουσι δὲ καὶ Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτη διατρῖψαι πέντε, καὶ πολλὰ διδαχθῆναι τῶν κατ' Ἀστρολογίαν: *Existimant autem & Democritum apud ipsos versatum annos quinque, & multa de Astrologia didicisse.*

A peregrinatione reversus Leucippum audivit, à quo Atomorum, & Inanis doctrinam accepit. Hinc de eo Lactantius Instit. 3. *Ubi sunt, aut unde ista Corpuscula? Cur illa nemo, præter unum Leucippum, somniavit? à quo Democritus eruditus hæreditatem stultitiæ reliquit Epicuro.* E peregrinatione igitur regressus pauper humillime vixit, in hortulo juxta muros suæ urbis cellulam sibi eligens, in qua à fratre Damaso alebatur. Ibi, quod ex cœli, & sublimium rerum contemplatione multa prædiceret, Sapientiæ cognomen obtinuit, ut notat Clem. Alex. 6. Strom. & tanquam Deus in honore habitus est. Inter alias ejus prædictiones hanc habemus ex Clem. l. c. & Plin. Hist. Nat. l. 18. c. 35. Metente fratre suo Damaso, dum æstus esset ardentissimus, ipsum oravit, ut reliquæ segeti parcens, jam desectam sub tectum raperet, ad paucas horas sævum imbrem futurum, vaticinatione approbans, facta, ut ait cit. Clem. ex multis stellis conjectura. Quod cum sic evenisset, divinos honores, & laudes est consecutus.

Cic. 5. Tuscul. *Democritus amissis luminibus, alba scilicet, & atra discernere non poterat, at bona, mala &c. poterat.* Et mox: *Atque hic vir impediri animi etiam aciem adspectu oculorum arbitrabatur.* Ex quibus Ciceronis verbis quidam educunt, Democritum seipsum excæcasse, ut naturæ secreta melius contemplaretur. Quod & confirmatur ex monumentis Historiæ Græcæ, hodie non obviis, ut ex versibus Laberii in Mimo, quos citat Gellius. Aliam præterea hujus cæcitatis caussam tradit Tertullianus in Apolog. c. 46. quod scilicet mulieres sine concupiscentia adspicere non posset: Ejus verba sunt. *Quòd mulieres sine concupiscentia adspicere non posset, & doleret, si non esset potitus, excæcavit seipsum.*

Hæc Democriti vita in solitudinibus acta, & frequens risus, in quem diffundebatur ex quacumque occasione, potissimum vero cum hominum in operibus, & desideriis inconstantiam considerabat, unde & Γελάσινος dictus, in caussa fuit, ut Abderitæ, ipsum atra bile ad furorem usque laborare, existimarent. Quare ex principibus civitatis Amelesagoram cum literis ad Medicorum principem Hippocratem miserunt, ut ipsum, decem talentorum mercede promissa, Abderam ad Democritum sanandum adduceret. Cujus negocii plures extant alternæ literæ Abderitarum, ipsiusque Democriti ad Hippocratem, & Hippocratis ad eosdem, quas vide in Hippocr. t. 2. Venit ad eum Hippocrates cum elleboro, quod insaniæ remedium est, nullamque exegit mercedem, indignum hoc liberam artem libere profitenti afferens; cumque vidisset Democritum non insania laborare, sed totum ad Naturæ arcana detegenda incumbere; non ipsum, sed Abderitas, qui ejus Philosophiæ studia non nescerent, insanos affirmavit. Ex qua Hippocratis cum Democrito con-

versatione, mutuisque literis quidam cum Cornelio Celso affirmant, Hippocratem Democriti discipulum fuisse.

Dignus quidem est qui memoretur ejus mortis modus. Refert Hermippus, Democriti sororem fratris jamjam morientis instans fatum deplorasse, quòd ipsa in Cereris Festo Deæ vota exsolvere nequiret. Quam Democritus miserans ait: *Bono esto animo; affer mihi quotidie panes calidos, & in Cereris celebritate non moriar*. Quibus quotidie allatis, eorum odore per omnes tres Cereris Festi dies vivum se servavit: quibus elapsis quietissime, ac minimo dolore obiit, magnoque, ac publico honore, & dolore ab Abderitis sepultus est. Vixit annos plus centum, ex Laërtio; 104. ex Luciano; 109. ex Hipparcho; 108. tamen ex Censorino.

Plurima post se reliquit scripta Ethica, Physica, Mathematica, Mechanica, sive de Artibus, atque alia, quæ à Thrasyllo in tetralogias, non secus ac Platonica, digesta memorat Laërtius in Vita; ibique notat, Platoni in animo fuisse, omnia Democriti scripta cremare, ad hoc faciendum plurimis jam comparatis ejus scriptis: id tamen Amycla, & Clinia Pythagoricis dissuadentibus, consilium mutasse.

Democriti doctrina *συνοπτικὴ*, *compendiose collecta*, hæc est: Rerum Principia duo sunt; *Atomi*, seu *Ens*, & *Vacuum*, sive *non Ens*: ambo sunt infinita, Atomi tamen numero, Vacuum magnitudine: Atomorum proprietates duæ, *Figura*, & *Magnitudo*: Atomorum Figura infinita, magnitudo adeo exigua, ut nec oculis pateant, nec dividi possint, unde & *Ἄτομοι*, *Indivisibiles* dicuntur: In infinito Vacuo Atomi moventur *motu æterno, & non creato*: Motus hic obliquus semper est: Atomi hoc motu agitatæ vel sibi mutuo adhærent, & conjunguntur, vel in se mutuo impingentes resiliunt, & separantur: unde quicquid est, aut fit, secundum hujus motus naturalis leges fit, vel factum est: Atque hinc colligitur, omnia ex hoc Atomorum motu, & occursu existere; atque hunc Motum caussam esse generationis omnium rerum: Rapidissimum hunc Atomorum Motum *Necessitatem* etiam ipse appellabat, *Fatum*, *Justitiam*, & *Providentiam*, quæ Mundum condidit, quæ nihil aliud est, ut notat Stob. Phys. c. 8. quam resistentia, latio, & percussio materiæ. Et ut paucis rem absolvam, ex fortuito Atomorum concursu cuncta genita sunt, & generantur; atque hæc universorum lex sola est. Atomorum *Differentias*, quæ cæterorum caussæ sunt, tres posuit, *Figuram*, *Ordinem*, & *Situm*: Sic omnis Generationis, & Corruptionis caussa est Atomorum Figura, per quam vel congregantur, vel segregantur: Alterationis vero caussa Atomorum Ordo, & Situs. His autem duobus rerum Principiis tertium adjecit, notante Clem. Alex. in Admon. ad Gentes, *Simulacra* scilicet, seu rerum *Species*; quas Species *Ideas* etiam, & *Idola* appellavit. Atque hæc de Principiis.

Mundi infiniti sunt, sibi similes, in Vacuo infinito positi; omnes vero rotundi, animæ expertes, qui generantur, & corrumpuntur. Ex rapidissimo Atomorum Motu omnia generantur Elementa, *Ignis*, *Aër*, *Aqua*, & *Terra*. Atomi Ignem componentes rotundæ sunt; reliqua Elementa ex Atomis omnis figuræ componuntur.

Sol Democrito magnus visus, & Luna ex levibus corpusculis, vertigine circumactis, componuntur; Luna vero, quæ & igneum Firmamentum dicitur, planities, valles, & montes continet. Omnes stellæ ab Oriente ad Occidentem feruntur; sunt autem hoc ordine locatæ: primo fixæ, tum planetæ, inde Sol, postea Lucifer, tandem Luna. Cometæ, ut notat Arist. Meteor. c. 6. ex Democrito, Anaxagoram in hoc sequente, sunt congeries plurium planetarum, qui unum corpus esse videntur.

Ven-

Venti fiunt à multis corpusculis in angusto inani sese mutuo impellentibus, & arietantibus; placidus contra aër est, cum in largo inani pauca innatant corpuscula. Terra ob suam levitatem prius sursum, deorsumque ferebatur; successu tamen temporis densata, & gravis reddita in medio aëre subsedit. Terræ motuum caussam esse aquas pluvias, dixit, majori copia in ipsam influentibus, quam exsurgere possit, unde in ejus cavernas cum impetu irruentes, ipsius motus caussa existunt. Mare cum semper decrescat, tandem deficiat oportet. Nili exundatio nivibus liquefactis debetur.

Homines cum Epicuro ex aqua, & limo primum genitos statuit; sexuum autem diversitatem pendere à seminis parte potiori masculum, vel feminam distinguente, vel locum in utero prius occupante.

Animam mortalem, ac cum corpore perituram, dixit, & esse ignem, & calorem, cum & ipsa constet ex levibus corpusculis. Unde Cic. 1. Tusc. *Democritum enim, magnum quidem illum virum, sed levibus, & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus*. Duas agnovit, ut refert Plut. Plac. 4. animæ partes, rationalem, quæ in pectore, irrationalem, quæ per totum corpus diffunditur. Visionem fieri per rerum imagines ab objectis in oculos incidentes: sic etiam sensus omnes, & intellectus. Sapores fieri à variis atomorum figuris. De Deo nil certi statuit, imo & omnium Philosophorum obscurissimè visus est de Diis loqui. Hinc Cic. de Nat. D. 1. 43. *Mihi quidem Democritus nutare videtur in natura Deorum &c.*

In ejus Ethica notandum, ipsum Vitæ Finem Εὐθυμίαν, animi scilicet Tranquillitatem statuisse, quam & Εὐεστὼ à bonitate constantiæ, aliisque nominibus appellavit. Hæc autem non cum Epicuri Voluptate confundenda, ut perperam quidam faciunt. Sententiæ ad mores pertinentes potissimæ sunt: *Prudentiæ est futuram injuriam præcavere; indolentiæ verò, quod factum est, non ulcisci: De turpibus factis vel loqui dedecet: Mensam pretiosam fortuna apponit, frugalem Temperantia: Optima liberorum institutio Patris Temperantia: Coitus brevis est apoplexia, ex homine enim homo prosilit*. (Notat Clem. Alex. Pædag. l. 2. Democritum vocasse etiam coitum morbum insanabilem) *Fortis non modo qui hostes superat, sed etiam qui voluptatibus superior est; sunt enim qui civitatibus quidem imperent, feminis autem pareant: Libertas in dicendo ingenuitati propria est; sed occasionis diversitas periculum habet: Malum neque si solus fueris vel dixeris, vel feceris, & magis quàm alios teipsum disce revereri: Avaritia quædam est solum loqui velle, nec alios audire: Sapienti quævis terra patet, nam animæ fortis universus mundus patria est: Imprudentibus regi magis, quàm regere prodest: Audacia principium est actionis, fini fortuna dominatur: Mulieri parere extremum viri dedecus: Medicina morbis corporis, Sapientia animi passionibus medetur: Pecuniarum usus cum prudentia ad liberalitatem exercendam, & populum adjuvandum, utilis est; publica vero largitio publica stultitia est: Actionis imago sermo est: Periculo plena liberorum educatio est, nam si res bene cedat, multum solicitudinis, & curarum affert, si male, alium dolorem summum trahit: Non probo liberorum propagationem; jucunda enim pauca, tenuia; molesta vero multa, & magna.* Hinc de ipso Clem. Alex. 2. Strom. *Democritus autem matrimonium repudiabat, & procreationem liberorum propter multas, quæ ex ipsis oriuntur, molestias, & quod abstrahant ab iis, quæ sunt magis necessaria*. Atque inde dicebat, *Viro locupleti præstare magis filium amici adoptare, quàm gignere; adoptans enim eligit ex multis quem pro voto desiderat, generans vero ex necessitate quem genuit, ut est, habere debet*. Dicere solebat, *Veritatem homines latere in profundo repositam*. Quare Cic. 8. & 2. Acad. *Naturam accusa, quæ in pro-*

profundo Veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit. Julianus Imperator Epist. 37. refert, Democritum, cum Darium, uxorem acerbissime lugentem, solari non posset, ipsam ad vitam revocaturum pollicitum esse, si ei tria præstaret, quorum duo apud se erant, tertium vero facile Darium Regem comparaturum. Interrogatus à Dario quid tertium hoc esset comparatu difficile? respondit; *Si trium hominum, quos nullus unquam mæror turbaverit, nomina defunctæ sepulcro inscripseris, ad vitam redibit*. Hinc Dario, ex hoc responso turbato, ridens inquit: *Si non potes, mortalium imprudentissime, omnes hominum ætates lustrando, aliquem invenire, cui triste aliquid non obtigerit; cur tu, mortalis cum sis, non vis hanc ferre calamitatem?* Ex Democriti familia fuit Bion Abderita Mathematicus, qui primus docuit, esse quandam regionem, ubi sex mensibus dies, & totidem nox esset; ut notat Hesychius Illustris in Bione.

PROTAGORAS

ABderita, Democriti discipulus, homo vafer, ut Epicurus ait, in Philosophiæ studiis versatus est annis 40. In libro, cujus initium: *Πάντων χρημάτων μέτρον*, *Omnium rerum modus, & mensura*, hominem rerum omnium Criterium esse, earum quidem, quæ sunt, ut sunt, earum vero, quæ non sunt, tanquam non sint, dixit: Materiam item in fluxu esse: Animam ipsos sensus existere. Cùm hic Philosophus insincerus alium librum sic inchoasset: *De Diis quidem statuere nequeo, an sint, nec ne. Sunt enim plura, quæ id scire prohibeant &c.* Ob hoc libri principium ab Atheniensibus exilio mulctatus est, librique ejus undique congesti, præconis voce cremati sunt. Primus pro mercede minas centum exegit, orationesque prælegendo quæstum faciebat. Claruit circa Olymp. 74. & mortuus est annos natus 70. ex Apollodoro, 90. ex aliis. Quomodo autem *ἐκ τοῦ βαστάζοντος*, ex Bajulo Philosophus, ac Sophistarum acerrimus à Democrito factus fuerit, legere est apud Gell. l. 5. c. 3.

METRODORUS

CHius, Democriti discipulus dicitur à Clem. Alex. 1. Strom. vel Nessi Chii, juxta alios. Hic in Opere, quod inscribitur: *Majorem esse caussam ad felicitatem eam, quæ est nobis, ea, quæ ex rebus oritur*; hæc inquit: *Animæ bonum quid est aliud, quàm firma, stabilis, ac bona carnis constitutio, & spei fide digna, quòd ea sic futura sit?* Physica rerum principia eadem cum Præceptore statuit, Plenum, & Inane. Metrodorum, etsi Epicureum, hæc tamen divine dixisse ait Clem. Alex. 5. Strom. *Memento, Menestrate, quoniam es mortalis, & vitam accepisti terminatam; anima ascende usque ad æuum, & rerum infinitatem: videris & futura, & præterita, quando cum beato choro, ex Platonis sententia, felicem visionem, & spectatulum inspicìemus, sequentes nos quidem cum Jove, alii autem cum aliis Diis, & beatissima, si fas est dicere, mysteria peragemus, ac celebrabimus, ipsi quidem integri, & nulli malorum perpessioni obnoxii, quæ in posteriori tempore nos manserunt: integra autem, & quieta visa adspicientes, & contemplantes in luce pura, puri, & nequaquam hoc obsignati, quod nunc corpus circumferentes nominamus, & instar ostrei alligati*. Idem dixit: *Se ne hoc ipsum quidem scire, quod nihil sciret*. Hujus discipulum Diomenem Smyrnæum faciunt multi cum Clem. Alex. 1. Strom. Smyrnæi vero, sive ejusdem Metrodori discipulus extitit

ANA-

ANAXARCHUS

Abderita, qui cum Alexandro vixit, floruitque Olymp. 110. Magnus Nicocreontis, Regis Cypri, hostis fuit, ut ejus caput in magnifica sua cœna deesse Alexandro dixerit. Quare Nicocreon injuriæ memor, Alexandro jam mortuo, ipsum Anaxarchum, à tempestate in Cypri litus ejectum, captum, & in mortario positum ferreis pistillis contundi jussit. Dum autem tunderetur, hæc Nicocreonti forti dicebat animo: *Tunde Anaxarchi culeum, nam Anaxarchum non tundis*: vide Cic. Tusc. 2. 22. & de N. D. 3. 33. & Tertull. Apolog. c. 48. De hoc etiam Plin. H. N. 7. 23. & Val. Max. 3. 3. narrant, ipsum exsectam Tyranni jussu linguam in ejus os conspuisse; quod & de Zenone quoque in vita dictum est. Ob animi constantiam, & tranquillitatem fortunatus dictus est.

CAPUT XIV.

De Secta Sceptica.

Hactenus de Philosophis Dogmaticis, paucis tantum Academicis exceptis, actum est; veniendum nunc ad Scepticos, quorum Secta non minus, quam præcedentes, Eleæ originem debet. Hujus conditor extitit

PYRRHO

Eleus, è Plistarcho, obscuræ sortis homine, natus, ut Suidas ait, circa Olymp. 101. initio pictor fuit, ejusque soror Philista obstetrix. Deinde Philosophiæ se addixit sub Dryfone, seu Bryfone, Stilponis filio; Alexandro, Metrodori Chii discipulo; & tandem sub Anaxarcho, cum quo ad Gymnosophistas etiam, & Magos profectus est.

Novam hic Sectam instituir, quæ ab autore dicta est *Pyrrhonia*: à dogmate Σκεπτική, Ἀπορητική, Ζητητική, καὶ Ἐφεκτική, *Sceptica* ἀπὸ τοῦ σκέπτειν, *inspicere*, quod res consideret, nihil de ipsis decernens; *Aporetica*, quòd de omnibus dubitet, ἀπὸ τοῦ ἀπορεῖν, *dubitare*; *Zetetica* ἀπὸ τοῦ ζητεῖν, *quærere*, eoquod semper quærat, & nunquam inveniat; *Ephectica* tandem ἀπὸ τοῦ ἐπέχειν, *cohibere judicium*, semper enim judicium suspensum ipsi est. Hoc autem Pyrrhonios inter, & Novos Academicos discrimen erat, quòd hi omnia æque vera, vel falsa esse posse asserebant, atque id solum se comprehendere, quòd nihil posset comprehendi, & nihil decerni posse decernebant; Pyrrhonii vero neque hoc, quod Academici affirmabant, decerni posse dicebant. Atque hinc nihil honestum, vel turpe, nihil justum, vel injustum, ac sic de reliquis, esse contendebant; hoc est, nihil tale ex se esse, sed lege, & consuetudine ab hominibus tale judicari. Plutarchus in P. Æmilio hanc refert Scepticorum de Sanguine opinionem: *Atqui, hæc qui jactitant, occasionem dederunt adstruendi Scepticis, ne Sanguinem quidem inesse in animantibus, sed ex vulnere gigni, spiritu, vel carne per mutationem fluescente, vel colliquescente.*

Eodem semper vultu, & habitu perseverans, solitarius vivebat, rariùs vel ipsis domesticis visus. Orationem non omittebat, etiamsi eum audientes destituerent. Secum loquens, interrogatus quid ageret? respondit: *Meditor, ut bonus evadam*. Magna ipsi in patria existimatio fuit; unde & Pontifex creatus est, & decreto, ad ejus honorem facto, à civibus cautum fuit, ut omnes Phi-

Philosophi à publicis muneribus vacare possent. Athenienses etiam ipsum jure civitatis, referente Diocle apud Laërtium, honorarunt. Cum sorore vivens, autore Eratosthene, gallinarum pullos, porcellosque sæpe in forum, ut venderet, deportavit. A cane invadente perterritus, cùm post arborem se reciperet, à præsentibus derisus ait: *Difficile est hominem penitus exuere*. Navi aliquando vectus, ut refert Posidonius, dum ingens tempestas anxios teneret omnes, ipse imperterritus æquo erat animo, ac sociis porcello, in navi comedente, monstrato, ait: *Tali animi tranquillitate sapientem esse oportet.*

Mortuus tandem est annos natus fere 90. nullum relinquens scriptum. Ejus discipuli à Laërtio narrantur Eurylochus, magnus Sophistarum inimicus, ut Timon testatur, & ira facile exardens; Philo Atheniensis; Hecatæus Abderita; Antiochus Laodiceus; Nausiphanes Teius, Epicuri, secundum aliquos, præceptor; &

T I M O N

PHliasius, Timarchi filius, ut refert Apollonius Nicæus 1. Comment. in Sillos, prima quidem ætate saltationi studuit; deinde Philosophiæ addictus Stilponem, ac Pyrrhonem audivit. Xanthum majorem natu filium in Medicis instituit, institutique sui successorem reliquit. Pauper existens Philosophiam Chalcedone professus est; inde ditior factus Athenas venit, ibique ad mortem usque moratus, obiit annos attingens fere 90. ut Antigonus, & Sotion referunt. Scripsit Tragœdias, Satyras, & alia poëmata, Sillos item ad tres libros, & Cinædos: soluta etiam oratione ad viginti versuum millia scripsisse, quidam referunt. Vide Suidam.

Acri erat ad percipiendum, & deridendum ingenio, compotationum amator, hortorum item, & solitudinis; nihil tamen vitæ tranquillitati anteponebat. Firma gaudens valetudine, prandii horam non habebat. Ejus in Schola successores, quia de ipsis ἀξιομνημόνευτον apud autores extat nihil, hic recensere supersedeo. Eorum Catalogum qui cupit, adeat Laërtium hoc loco, & cl. Fabricium Bibl. Gr. l. 3. c. 33. De Pyrrhoniorum doctrina scripsit Ænesidemus Gnossius, qui Alexandriæ floruit, in suis octo libris Disputationum Pyrrhoniarum; Sextus Empiricus lib. 10. de Sceptica Philosophia, & in aliis suis scriptis laude dignis: qui ambo Pyrrhonii fuerunt. Eruditissime tamen hanc Sectam propugnavit Franciscus Picus Mirandulanus.

Notandum hic primo est, Timonem hunc alterum fuisse, non illum, qui Μισάνθρωπος, *hominum osor*, à Suida, & Luciano dictus est. Notandum secundo, inter Græcorum Sectas Pyrrhoniam hanc, & Epicuream Christianæ Religioni omnium maxime adversari.

C A P U T XV.

De Secta Epicurea.

INter Græcorum Philosophorum Sectas ultimam Laërtius recenset Epicuream; cui nomen dedit ipsius autor

EPI-

EPICURUS

EX illustri Philaidarum genere, ut Metrodorus in lib. de Nobilitate refert, Athenis, & proprie in Gargetto, Athenarum pago natus est ex patre Neocle, matre vero Chæreſtrata; unde à patris nomine *Neoclides*; à patriæ verò *Gargetticus autor* dicitur à Statio; & à Cic. aliiſque ſimpliciter Gargettius appellatur. Duos ei fratres fuiſſe, memorat Suidas, Neoclem, & Chæredemum, cui Laërtius, ex Philodemo Epicureo, tertium addit, Ariſtobulum. Natum dicit Laërtius, ex Apollodoro in Chronicis, anno 3. Olymp. 109. ſeptem annis poſt Platonis obitum. Cùm vero ab Athenienſibus colonia in Samum deducta eſſet; ibi nutritus eſt uſque ad annum 18. quo Athenas venit, Xenocrate in Academia, Ariſtotele in Chalcide commorantibus. Inde Colophonem tranſiit ad patrem anno ætatis circiter 23. quando & Mitylenæ primum, inde Lampſaci γραμματοδιδάσκαλος, ludimagiſter fuit, teſte Laërtio, & Suida, uſquedum annum agens 36. vel 37. Athenas rediens Sectam à ſe vocatam inſtituit, poſtquam ad aliquod tempus ſe Democriteum profeſſus eſt, referente Plutarcho. Verùm *In Democritum ipſum, quem ſecutus eſt, fuit ingratus*, ut ait Cic. Philoſophiæ tamen ſtudiis ſe addixit anno æt. 12. ex Suida, vel 14. ut ipſe de ſe teſtatur apud Laërtium.

Scholam, Sectamque in Horto quodam prope Athenas, à ſe emto minis 80. inſtituit, ubi cum ſuis philoſophatus eſt; quem locum etiam Hortulos Cic. 1 de Nat. D. vocavit. Sic ipſe l. c. loquitur: *Democritus Vir magnus imprimis, cujus fontibus Epicurus Hortulos ſuos irrigavit*: hinc *Horti*, vel *Hortuli* nomine etiam ipſa Secta, vel doctrina vocari ſolet; & à Sext. Emp. *οἱ ἀπὸ τῶν κήπων*, *ab Hortis Philoſophi* Epicurei dicti ſunt. In Horto collatis in unum ipſius, ac diſcipulorum bonis κοινόβιον ſtatuit: quod & omnes Epicurei imitati ſunt.

Plura ſcripſit, quorum ſeries hæc apud Laërtium: *De Nat. l. 36. De Atomis, & Inani. De Amore. Epitome Magna, & Parva, eorum, quæ ad Phyſicos. Adverſus Megaricas addubitationes. Ratæ Sententiæ*, vel, ut Cic. vertit; *Maximæ Ratæ*, & alibi; *Selectæ, breveſque Sententiæ*; quia graviſſimæ ſint ad beate vivendum ſententiæ: & Sext. Emp. appellat *Dictiones memorabiles*: Suidas vero *Scelesta Inſignia. De Electionibus. De Plantis. De Fine*; qui liber idem videtur cum eo, quem Cic. citat *De Finibus bonorum, & malorum* de Fin. 1. 2. & Tuſc. 3. 18. *De Summo Bono. De Criterio*, ſive *Canon. Chæredemus*, ſeu *de Diis. De Sanctitate*, ſeu *Hegeſianax. De Vitis*, ſive *De Vita, & Moribus. De juſta actione. Neocles ad Themiſtam. Sympoſium. Eurylochus ad Metrodorum. De angulo, qui eſt in Atomo. De Tactu. De Fato. De Perturbationibus ſententiæ ad Timocratem. Prognoſticum*, ſive *Præcognitorium. Exhortatorius. De Simulacris. De Imaginatione. Ariſtobulus. De Muſica. De Juſtitia, & reliquis virtutibus. De Donis, & Gratia. Polymedes. Timocrates lib. 3. Metrodorus lib. 5. Antidorus lib. 2. De Auſtris ſententiæ ad Mithren*; ſive, ut recentiores Laërtii interpretes, *De Morbis. Calliſtolas. De Regno. Anaximenes. Epiſtolæ*; quas multas quidem fuiſſe apud autores legimus, ſed tres tantum nobis ſervavit Laërtius, ex quibus omnem Epicureæ Philoſophiæ doctrinam recentiores Hortorum ſectatores excerpſerunt. Præter dictos alii quoque citantur à Plutarcho, Cicerone, aliiſque. Omnem vero Epicuream de Natura ſcientiam, quam ipſe libris 38. tradiderat, elegantiſſimis verſibus expreſſit ſex libris Epicureus Lucretius, qui l. 3. has Præceptori laudes contexit:

Tu pater, & rerum inventor, tu patria nobis
Suppeditas præcepta, tuiſque ex, inclyte, chartis
Floriferis, ut apes in ſaltibus omnia libant,

Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

Atque etiam

Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Restinxit stellas, exortus uti æthereus sol.

Quibus versibus hæc subjungit Lactantius l. 3. Instit. *Hos equidem versus nunquam sine risu legere possum. Non enim de Socrate, & Platone hoc saltem dicebat, qui velut Reges habebantur Philosophorum: sed de homine, quo sano, & vigente nullus æger ineptius deliravit. Itaque Poëta inanissimus leonis laudibus murem non ornavit, sed obruit, & obtrivit.*

Infirma semper valetudine fuit; ex qua in gravem Lithiasis morbum incidit; unde lapide in vesica urinam cohibente, calidæ balneum ingressus, hausto meri potu, commendans discipulis, ut dogmatum suorum memores essent, diem clausit, postquam 14. diebus ægrotaverit. Mortuus est an. 2. Olymp. 127. annos natus 72. quem patria æreis statuis honoravit.

Ejus vero Sectatores ipsum maximo semper honore sunt prosecuti. Et quidem Plinius, hac de re post 350. annos scribens, ait lib. 35. c. 2. *Natali ejus vicesima luna sacrificant, feriasque omni mense custodiunt, quas* Εἰκάδας *Icadas vocant*; unde & ipsi Εἰκαδισταὶ, *Vicesimarii*, appellati sunt, quia vicesimam cujusque mensis diem colebant, qua Epicurus natus credebatur. Magistri etiam imaginem, ut notat Plin. loc. cit. per cubicula gestabant, secumque circumferebant. Et Cic. l. 5. de Fin. c. 1. sub persona Attici: *Nec Epicuri licet oblivisci, si cupiam, cujus imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & annulis habent*. Ejus laudes habet idem pluribus in locis; notatque, ejus discipulos omnes memoriæ mandasse ratas præceptoris sententias, quosdam etiam omnia dogmata.

Hæc autem Secta omnium maxime duravit, à morte scilicet Epicuri ad Julii, & Augusti tempora, annis circiter 237. ac 14. habuit Hortorum Præsides, sive Scholæ Magistros, ut notat Suidas; & ut ita dicam, quamdiu Athenis, & Romæ literæ floruerunt, & ipsa floruit, aliisque deficientibus, non finem habuit. Sed non ob doctrinæ eminentiam id accidisse, Lactantius 3. Inst. c. 17. asserit; verùm ob doctrinæ libertatem, morumque ex ipsa corruptionem. Sic enim ipse l. c. loquitur: *Epicuri disciplina multo celebrior fuit, quàm cæterorum; non quia veri aliquid adferat, sed quia multos populare nomen Voluptatis invitat: Nemo enim non in vitia pronus est.*

Rhetoricam, & Dialecticam contemsit, ut ex Laërt. Cic. aliisque habemus: dictionem enim hauserat, si Cleomedi 2. Meteorolog. credendum, *ex prostibulis, & mendicabulis*. Imo Divus Hieronymus Epist. ad Magnum de Epicuro ἀγραμμάτων, emphatice magis, credo, ait: *Neque literas didicerat*. Physicis igitur, & Ethicis se addixit, quibus magnam apud suos gloriam nactus est.

Ad Doctrinam ejus quod attinet, sciendum imprimis est, ipsum loco Dialecticæ, quam adspernatus *Inanem Loquacitatem, & cavillorum officinam* appellabat, *Canonicam Philosophiæ Partem* Physicæ præmisisse, in qua de Criteriis agit; ejusque Summa hæc est: Omnino Veritas est cùm aliquid ita se habet, ut se habere dicitur; Falsitas vero contra. Veritatis *Criteria* tria sunt, *Sensus*, sive *Sensio*, pro rebus naturalibus, quæ Sensu cognoscuntur: *Prænotio*, seu *Anticipatio* (sic ipse vocat, quod Philosophi fere omnes Ideas appellabant) pro rebus naturalibus, de quibus mens ratiocinatur: & *Affectio*, seu *Passio* pro rebus Moralibus, prout aliquid vel appetimus, vel refugimus; Inde hos deducit Canones: Omnis perceptio ex sensibus hausta vera est, nam sensus nunquam fallitur.

litur. Opinio est consequens sensum, sensionique superadjecta, quæ vel vera, vel falsa esse potest. Opinio illa vera dicenda est, cui sensus evidentia vel suffragatur, vel non refragatur. Contra vero, Opinio falsa dicenda: Quod & innuit Cic. 1. de Nat. D. ubi de Epicuro ait: *Omnes sensus veri nuntios dixit esse*.

Canones Prænotionis, sive Anticipationis (vulgo Ideæ) sunt. Omnis, quæ in mente est Anticipatio, seu Prænotio, dependet à sensibus, idque vel incursione, vel proportione, vel similitudine, vel compositione. Anticipatio est ipsa rei notio, & quasi definitio, sine qua quidquam quærere, dubitare, opinari, imo & nominare non licet. Est Anticipatio in omni ratiocinatione principium, quasi nempe id, ad quod attendentes inferimus unum esse, idem, aut diversum, conjunctum, aut disjunctum ab alio. Quod inevidens est, ex rei evidentis anticipatione demonstrari debet.

Canones Affectionis, vel Passionis sunt. Ea Voluptas, quæ nullam habet annexam molestiam, amplectenda est. Ea molestia, quæ nullam habet voluptatem annexam, fugienda est. Ea Voluptas, quæ aut majorem voluptatem impedit, aut graviorem molestiam parit, fugienda. His duos addit Canones de usu Vocum. Dum loqueris, dilige voces communes, & perspicuas, ne aut ignoretur quid velis, aut interpretando, tempus frustra teras. Dum audis, id enitere, ut vim subjectam vocibus teneas, ne te vel præ obscuritate lateant, vel præ ambiguitate deludant.

Physica Epicuri omnis in quatuor partes divisa est. In prima agit ipse de *Universo*, sive *Natura Rerum*. In secunda de *Mundo, in quo nos sumus*, ex quo de aliis innumeris conjicere liceat. In tertia de *Rebus Humilibus*, sive de humo, cui inhæremus, & de rebus, quæ in ea sunt. In quarta demum de *Rebus Sublimibus tam Cœlestibus, quam Aëreis*.

In prima Physices parte asserit, Universum Infinitum esse, Increatum, Æternum, Immobile, & Immutabile. Rerum omnium Principia duo statuit, *Corpus, & Locum*, sive *Atomos, & Vacuum*. Ἄτομοι, *Atomi*, sic dictæ ab α privativo, & τέμνω, seco, latine *Indivisibiles*, eo quod ob earum soliditatem, & Vacui privationem, dividi nequeant; sunt prima rerum Principia, ex quibus concreta corpora gignuntur, & in quæ ultimo resolvuntur. Harum proprietates, sive qualitates, quibus inter se differunt, sunt *Magnitudo, Figura, & Pondus*. Secundum has Atomorum proprietates omnia concreta corpora inter se differunt. Omnes Atomi duplici motu moventur, altero proprio, & æterno, quo ex proprio pondere deorsum per rectam moventur; altero reflexionis, cum aliæ aliis impingentes reflectunt motum; ex quo fit, ut aliæ aliis cohæreant, & corpora constituant. Quum per Vacuum moventur, cujuscumque sint magnitudinis, vel ponderis, æquali motu moventur. Atomi leviores, & subtiliores, quæ invicem implicari nequeunt ob suam rotunditatem, & levitatem, liberius moventur, quàm Atomi ob suam scabritiem, & angulos implicatæ: unde & *Agentis* nomen obtinent. Ex his Atomis *Anima, & Spiritus* omnes componuntur; qui Agentis intrinseci nomine veniunt, quia intra corpus positi & ipsum corpus, & seipsos movendi facultatem habent. Agentis vero extrinseci nomine venit ipsa vis, seu motus proprius Atomorum. Fortuna, Fatum, & Finis impellens, non sunt, nisi effectus necessarii à caussis physicis, licet incognitis, procedentes: sic etiam Sympathia, & Antipathia; illa quidem ab atomis unciatis à corpore aliquo exeuntibus, & in corpus aliud impingentibus, quod suis uncis ad illud trahunt, oritur; secunda vero ab atomis acutis, corpus, in quod incidunt, repellentibus, provenit. Lux est substantialis effluxio à corpore lucido procedens. Colores ab hac ipsa substantia in corporum superficies incidente, &

 inde

inde varie reflexa, oriuntur. Sonus fit ab effluxione tenuissimorum corpusculorum, à corpore sonum edente profectorum, quæ aurem subeundo, sonum efficiunt. Idem dicendum de reliquis sensibus. Tempus, quod eventum eventorum, & accidens accidentium Sext. Empir. vocat, non est ens reale, sed ens rationis, hoc est, non ex se existit, sed cogitatione concipitur. Hinc Lucret.

Tempus item per se non est, sed rebus ab ipsis
Consequitur sensus . . . . . .

Ortus, & Interitus, sive Generatio, & Corruptio, sunt quædam mutationis, sive alterationis species: tunc enim corpus aliquod gignitur, cum atomi, prius sejunctæ, uniuntur, & concrescunt, & in novam formam prodeunt: contra verò Corruptio est secretio atomorum, sive disjunctio partium corpus componentium in visibiles, vel invisibiles. Cum ex fortuito atomorum concursu cuncta in Mundo, & Mundum ipsum genitum esse, Epicurus asserat; inde deducit, posse nos post corporis hujus exsolutionem iterum esse tales, quales nunc sumus, modo similis atomorum fortuitus concursus fiat.

In secunda Physices parte docet, Mundum hunc nostrum esse portionem quandam Universi infiniti, Cœlo complexam, ac terram, sidera, & corpora inter terram, & Cœlum sita, continentem. Mundus hic cujuscumque figuræ fingi potest, & æternus non est, sed in tempore genitus, nec ab Ente aliquo Supremo, sive Deo factus, sed casu, ex fortuito scilicet atomorum per Universum excurrentium concursu, per quem sibi invicem adhærentes, concretæ, & compactæ primò quidem Chaos quoddam formarunt, deinde post multas convolutiones vario modo irretitæ, & glomeratæ eam formam induerunt, qualem Mundus nunc exhibet. Ex his quæ majores, graviores, & ramosæ erant, subsidentes, & implexæ, terram, & terrestria corpora formarunt, quæ secundùm variam atomorum molem, pondus, & figuram inter se differunt; quæ vero leviores, rotundæ, & teretes, ex his corporibus expressæ, in sublime latæ, ignem, Solem, & sidera produxerunt: tandem quæ mediæ conditionis, in medio positæ aërem fecerunt. Animalia cuncta ex quibusdam veluti folliculis, in uterorum formam à terra, genitale semen conservante, prolatis, orta sunt; & ab ipsa terra tanquam matre humore quodam lacti simillimo nutrita. Idem dicas de generatione Hominum, qui à folliculis, terræ radicibus adhærentibus, & à sole excalefactis, & exclusis producti sunt. Terra deinde veluti senescente, ut in mulieribus nunc fieri videmus, exhaustisque seminibus, homines, ac reliqua animalia non amplius ex terra sponte erumpunt, sed media propagatione oriuntur. Sed nihil impium magis, & ineptum ex Epicuri ore prodivit, quàm Deum mortalia non curare, ac nulla Dei Providentia Mundum gubernari; sed omnia ex necessitate contingere, ac solem, sidera, & cuncta in Mundo sic moveri, & ad Mundi usque consumtionem movenda, prout semel in sui productione singulis ipsorum motus obtigit. Unde Cic. 1. de Nat. D. *Epicurus ex animis hominum extraxit radicitus religionem, cùm Diis immortalibus & opem, & gratiam sustulit*. Et Clem. Alex. Epicuri sectam sinceræ Philosophiæ adulterinam prolem vocavit: quam Paulus etiam Apostolus in Act. Apostolorum jure damnavit, quòd tollat Providentiam, & in Deorum numerum referat Voluptatem. His autem ad probandum infirmis, & nugatoriis argumentis nefandam hanc suam sententiam, quam nemo unquam nec ante, nec post ipsum somniavit, probare nititur. I. Si beatus quis esse nequit, nisi quietus; quomodo Deus tot inter molestas, operosasque curas, in Mundi regimine necessarias, beatus erit? II. Si Deus, qui justus est, Mundum gubernaret, nec bonis mala, nec malis bona acciderent; sed bonos infelices, malos vero felices, innocentiam minus

tutam

tutam, scelera impune videmus committi; ergo nulla in Mundi regimine Providentia. III. Deus omnium scelerum caussa esset, ea vel volens, vel permittens. IV. Denique, si Deus iræ, & gratiæ capax exisstit, cur conceptis votis alii pereunt, alii ex morte servantur; alii liberos precati obtinent, alii frustra precantur? Quibus argumentis vel pueri respondeant. Iisdem fucatis rationibus Dei in Mundi regimine administros, Genios, Dæmonas, & Spiritus omnes rejicit. Mundus quia genitus, peribit. Dantur Mundi infiniti huic nostro similes, & dissimiles, sed perituri.

In tertia parte de Terra agens, ipsam in orbem, vel circulum instar disci, vel tympani, non sphæræ, vel globi efformatam, in Mundi medio sitam asserit, in cujus centrum gravia cuncta feruntur. Dari antipodas negat, Terræmotus caussam ait esse aquas, ignem, vel spiritus subterraneos, terram succutientes. Fluviorum, & fontium originem, ac Nili inundationem bene cum reliquis fere Philosophis explicat. Aquam in glaciem verti, ait, excluso ab aquæ particulis Inani. Herculei lapidis, quem Magnetem dicimus, quod in Magnesia primum inventus sit, phænomenon explicat per amplexum partium hamatarum ex ipso effluentium, & cum particulis ex ferro manantibus complexarum; quæ in utrumque impactæ, & resilientes in medium circumplicantur invicem, & ferrum simul pertrahunt. Animalium generatio ex utriusque sexus semine commisto proficiscitur: utrumque autem semen ex singulis corporis partibus manat: mas tamen gignitur, cum masculum, femina, cum femineum semen prævalet: sterilitas tandem à semine vel crassiori, vel tenuiori, quàm par est, provenit. Anima, corporis forma, seu nota, est corpus tenuissimum, ex tenuissimis particulis, rotundis, & levibus contextum, & per totum corpus (quod crassius dicitur) diffusum, & ab ipso crasso corpore separatum in auras abit, & Anima esse desinit. Quam de Animæ Mortalitate sententiam Epicuro antiquiorem fuisse, deducitur ex Salomone, qui Sap. 2. impios ejusdem opinionis memorat sic dicentes: *Cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur, tanquam mollis aër*. Et exinde hoc consequens educentes: *Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura, tanquam in juventute celeriter*. Animam vero incorpoream non esse, ex eo probare nititur, quòd nec tangere corpus, nec ab ipso tangi, nec agere, nec pati posset. Hinc Lucretius:

Tangere, nec tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Visus fit à simulacris, sive imaginibus manantibus ab objectis, & in oculos incurrentibus; hoc est, per effluxiones atomorum, à corporum superficiebus continenter manantium, atque eundem ordinem, & posituram corporum servando, objecta, prout sunt, oculis repræsentantium. Simili modo de aliis sensibus discurrendum: Auditus enim fit ab effluxu partium subtilium, à percussis, sive sonoris corporibus ad aures venientium, ipsasque pro varia atomorum figura vel leniter ferientium, & gratum sic sonum producentium; vel lacerantium, unde & ingratus sonus fit. Idem dicas de particulis à corpore odoro ad nares venientibus, & Olfactus sensum facientibus; vel palati partes tangentibus pro Gustatu; vel corporis peripheriam pro Tactu. Animi, seu Mentis sedes cor ab Epicuro ponitur, hoc ducto argumento, quòd lætitiæ, metus, &c. sensum in corde sentimus. Mens non cogitat, nisi per simulacra in ipsam incurrentia, sive ab objectis præsentibus proveniant, quod fit cum res præsentes cogitamus; sive à corporibus subtilissimis per aërem volitantibus, & sive à corporibus direpta, sive in ipso aëre formata ea sint, corpus humanum subeuntia, in mente hanc, vel illam cogitationem excitant. Affectus, sive Animæ Passiones vel sensum sequuntur, & in partibus, quæ sentiunt, excitantur; vel ex cogitatione dependent, & excitantur in corde. Passiones præcipuæ duæ sunt,

Volu-

Voluptas, & Dolor; quarum prior animæ secundum naturam est, posterior præter naturam. His duas alias addit præcipuas etiam, & generales, Cupiditatem scilicet, & Fugam: reliquas vero Passiones harum quatuor species dicit. Motus voluntarius fit ab ea animæ parte, quæ sensile simulacrum recepit, quæ deinde reliquam animæ partem per corpus diffusam pellit, & sic corpus, vel ejus pars movetur. Aër exspiratus à linguæ motu modulatus vocem efficit. Animæ à sensibus feriatio Somnus est, quæ fit, cùm animæ pars à cibo, potu, lassitudine, vel simili sive interna, sive externa caussa foras ejicitur, pars intra corpus remanens oppressa, & veluti sepulta, non secus ac ignis sub cinere, jacet. Insomnia fiunt à simulacris in aëre existentibus, quæ cor subeundo animæ sese offerunt. Quod autem optamus, vel sæpius cogitamus, solet plerumque insomniorum materies esse, quia ardens desiderium, vel frequens ejusdem rei cogitatio vias latas in anima relinquit, per quas simulacra affinia ab aëre venientia animam facilius subire valeant. Mors denique est sensus privatio propter animæ excessum, quæ in aërem dissipata perit.

In quarta tandem parte de rebus Cœlestibus, & Aëreis differens, hæc habet. Sidera omnia igneæ sunt naturæ, composita scilicet ex atomis subtilibus, rotundis, & levigatis. Siderum omnium magnitudo talis est, qualis oculis apparet, secundum nos, sensus enim falli nequeunt; sed secundum se considerata, esse potest vel paulò major, vel paulò minor, vel præcise tanta, quanta videtur. Fixas esse, ait, veluti tot clavos cœlo infixos. Errantes cœlorum motu ab ortu ad occasum feruntur; contrario motu, & proprio ab occasu in ortum. Sol, Luna, ac reliqua sidera oriri possunt, & occidere vel per apparitionem supra, & occultationem infra; vel per accensionem in regione orientis, & extinctionem in regione occidentis factam; vel denique per renovatam quotidie productionem, novo scilicet sole exorto ex confluentibus in ortum multis ignibus, ignisque seminibus. Dies noctibus non sunt æquales, vel ob cursum solis obliquum in Zodiaco; vel quòd certa per ætherem sint loca, ob suam crassitiem solis cursum retardantia plus quam alibi; vel denique quia sol mane genitus, ex loci, in quo accensus est, differentia, breviorem, vel longiorem cœli viam percurrere debeat. A sole propria luce fulgente & calor, & lux continuo manant, & sol non extinguitur, quòd pabulum accipiat à caloris, lucisque seminibus, ex universo mundo ad ipsum venientibus. Cætera astra & lucem à se habere, & à sole mutuari, æque dici potest. Lunæ Phases, seu incrementa, & decrementa proveniunt vel ab ipsa ad solem (si ab ipso lumen habere putaveris) accedente, minorem illuminatæ faciei partem nobis in dies ostendente; & ab eadem à sole abscedente, & majorem lucentis faciei partem semper monstrante, quousque illi opposita tota videatur: vel, globosa cum sit, & altera sui parte lucida, altera obscura, ex continua sui corporis revolutione, obscuræ, lucidæque faciei partem alternatim ostendit: vel tandem, si lucida ex se supponatur, poterit paulatim obscurari à corpore aliquo sphærico, & opaco, quod cum ipsa continuo circumvolvatur. Idem corpus opacum, quod Phases producit, poterit Eclipsim efficere, si totum Lunæ corpus obtegat; vel quod obscura ejus pars repente nobis obversetur. Solis vero Eclipsis à luna inter ipsum, & terram media, fit: potest etiam Solis, Lunæque Eclipsis ex hoc contingere, quòd per loca luci infesta transeuntes, lucem amittant, donec ipsis locis prætergressis, lucem recuperent. Sidera Præsagitionum non caussæ sunt, sed signa; ut & quædam animalia occasiones nobis sunt, ex quibus futura prædicimus. Cometæ vel sunt ignes in sublimi regione geniti, & tamdiu durantes, quamdiu pabulum, quo nutriuntur, durat; vel sunt stellæ semper quidem existentes, sed statis certis temporibus ex propria quadam cœli revolutione tantum nobis

appa-

apparentes. Stellæ cadentes dictæ vel fiunt ex attritu verarum stellarum, ipsarumque fragmentis; vel ex ejusdem materiæ prolapsu, ut in fulgurationibus; vel ex coëuntibus atomis ignificis. Nubes vel gignitur ab exhalationibus, à terra, & aqua sursum elevatis; vel est aëris incrassamentum, à ventis compellentibus factum. Ventus verò, cùm in angusto inani multa sunt corpuscula, fit; unde atomi per hoc angustum inane pergentes celerius moventur, & aëris sequitur agitatio, quæ Ventus dicitur: & contra quietus aëris status, cùm in multo inani pauca sunt corpuscula: gigni etiam potest ex halitibus, à terra, marique solis vi elevatis. Presteres sunt gyri ventosi, producti à nube, à vento depressa, agitata, vel perforata. Fulmen fit ab igne in nube accenso, & ventorum, vel ipsius ignis vi nube fracta, & conscissa, cum impetu exploso. Fulgur producitur ex attritu nubium, quo ignea corpuscula aggesta calorem, & coruscationem concipiunt: Tonitru vero ab iisdem nubibus diffractis, vel à vento in ipsis fortiter agitato. Pluvia ex nubibus defluit, cùm vis venti eas urget, unde aqueæ particulæ in guttas coalescentes decidunt: Ros vero à vaporibus, ab humentibus locis elevatis, & in aëre coëuntibus, gignitur. Grando vel à vento frigido, aqueas guttas decidentes congelante efficitur; vel sunt gelatæ nubis fragmenta, ab eadem concisa delabentia. Nix est tenuis aqua à nubibus expressa, ea ratione, ut spumescat, quæ deinde à frigido condensatur. Pruina ros est, à frigido vento in terræ superficie gelatus. Iris creatur, vel quòd aër humescens adverso solis splendore refulgeat; vel quòd ea fit specialis natura tum lucis, tum aëris, ut hujusmodi colores exprimat. Halos circa lunam generatur à crassiusculo, sive nubiloso aëre, undique circa ipsam evecto, & lunæ lumine irradiato. Sunt quædam Averna loca, venenosis vaporibus, ab intimis terræ partibus exhalantibus, infesta. Pestilentia tandem à terra, intempestivis præsertim pluviis, & ardoribus putrescente, produci solet: qua deinde putredine infectus aër, huc illuc vi ventorum perductus, Pestilentiam parit, ex qua homines, & quandoque animalia pereunt: Et de Physicis satis.

Ethicæ, quæ potissima Philosophiæ pars est, & quæ nos ad Finem, seu Summum Bonum consequendum instruit, quæque media, quibus ipsum consequamur, ostendit, hæc Epicuri compendifacta doctrina est. Considerandum tamen in limine est, quòd etiamsi communi omnium consensu, ut notat etiam Sen. de Vit. Beat. c. 1. vitæ Finis, seu Summum Bonum, Felicitas statuatur; in hoc tamen vel multi errare solent, quòd vel quæ vera felicitas sit, vel media, quæ ad ipsam adducant, ignorent. Hoc est, quod nobis Ethica præstat, cujus præceptis bene utentes, & veram felicitatem adipisci, & media ad ipsam producentia cognoscere valemus.

Felicitas, ad quam omnes naturaliter tendunt, duplex est, altera quidem *Summa*, seu quæ nec crescere, nec decrescere potest, in qua scilicet nullum deest bonum, nullum adest malum, & hæc Dei propria, & sola est: altera vero *Subalterna*, in qua vel bona aliqua desunt, vel mala aliqua adsunt, intendi capax, & remitti, & hæc hominis felicitas esse potest. Ad quam felicitatem homines omnium maxime ducit *Sapientia*, ex qua homo habet unde dolores constanter toleret, & dum ipsis opprimitur, non vincatur.

Beatæ vitæ finis *Voluptas* est, principium, & finis, bonorum omnium, ex natura sua quid bonum, dolor contra ex sui natura quid malum: sine Voluptate nulla felicitatis notio haberi potest; & tandem felicitas universa in Voluptate consistit. Voluptas, in qua sita felicitas est, dicitur *Indolentia corporis*, & *Tranquillitas mentis*. Quæ hanc Voluptatem pariunt potissimum virtutes sunt. Corpori Medicinæ ars, menti Ethica medetur. Corporis morbos vel arcet, vel curat, vel leniores reddit Temperantia; corpore vero ipsos

pa-

patiente, constantia, & fortitudine utendum. Principales animi morbi duo sunt, *Cupiditas*, & *Metus*; quibus Philosophia per virtutes medetur, quæ à recta ratione, & prudentia adhibitæ illos vel arcent, vel tollunt. A recta ratione, & libero arbitrio omnis virtutum laus est. Omnis virtus vel ipsa prudentia, & rectæ rationis dictamen est, vel ab ipsis regitur, ac pendet. Virtus quadruplex est, *Prudentia*, *Temperantia*, *Fortitudo*, & *Justitia*. De quibus singulatim; reliquæ enim omnes ad has referuntur.

Prudentia ars bene vivendi dici potest; ejus enim munus est vitam regere, & omnia, quæ in vita contingunt, ad beatam vitam dirigere: unde virtutum omnium munera complecti videtur. Prudentia igitur mala omnia tum animæ, tum corpori ne contingant, præcavet; & si contigerint, vel pellere, vel tolerantia minora reddere nititur. Prudentia triplex est, *Privata*, *Domestica*, & *Civilis*.

Prudentiæ Privatæ primum illud est, ut quisque naturam, geniumque suum norit, & nihil repugnante natura adorsus, mature provideat de statu, in quo vivere sibi proposuit, ac omnes vitæ actiones sic accomodet, ut, quantum fieri potest, indolenter, ac tranquille vivat. Atque hinc fit, ut neque desidiosi genii viro vita actuosa, neque viro actuosi genii desidiosa sequenda sit. Omnis igitur cura, & solicitudo in status electione ponenda est, ut ille deligatur, in quo tranquillius vivere possimus. Quare ad bene vivendum securior erit, qui neque valde emineat, neque abjectus sit, sed inter utrumque medius.

Prudentia Domestica, quæ vel conjugalis, vel paterna, vel herilis, vel possessoria esse potest, nos admonet, quomodo nos erga uxorem, liberos, servos, & rem familiarem gerere debeamus, & primo, si cælebs sine angore vivere non possis, solicite considerandum, an poteris morosam uxorem, male moratos liberos, & quæ ipsis acciderint, incommoda patienter ferre. Si autem his tolerandis imparem te noveris, uxorem ducere non expedit. Sin contra maturum consilium, vel necessitas aliqua ad nuptias te adegerit, uxor tibi morigera ducenda est, quam tui amantem, & domesticarum curarum partem suscipientem reddes; liberique bene educandi, ut patriis legibus obtemperantes, sapientes evadere possint. Servi autem, quorum possessio parum jucunda esse solet, ita tractandi, ut nunc pene inviti ipsos castigemus, nunc condonemus, præcipue si non malæ indolis sint. Rei denique familiaris cura ita gerenda est, ut citra avaritiam, ac ditescendi cupiditatem in futurum prospiciamus: moderatus enim rei familiaris usus ad vitæ tranquillitatem necessarius est.

Prudentiæ Civilis regula eadem fere cum ea, quæ de eligendo statu modò tradita; hoc est, ne quis ad Reipublicæ regimen accedat, nisi publicis rebus gerendis idoneus; qui scilicet actuosam naturam sortitus, vel natali, vel doctrina, vel morum probitate illustris, publicam rem bene gerere valeat. Privata, & ociosa vita actuosæ præferenda quidem est, sed non semper; nam sive Reipublicæ urgens necessitas, ad regimen tenendum, vel ad leges ferendas, vel ad magistratus reformandos, nos compellat; sive ut Principis locum teneamus, vel Principi consiliis in regno prodesse cogamur; tunc publicum bonum privatæ quieti præferendum: quinimo & ipsi in publicis his, magnisque muneribus animi tranquillitatem, corporisque indolentiam habere possumus, modò sapientes simus.

Temperantiæ munus est cupientem animum reprimere: minus enim indecorum est pusillanimitate demitti, quàm cupiditate efferri. Temperantia igitur tota in moderandis cupiditatibus versatur; ac quæ sint secundum rationem expetenda, vel fugienda, nos admonet. Ab ipsa enim didicimus, cupiditates illas fugiendas, ex quibus dolores, infamia, damna, & quandoque etiam judiciorum pœnæ proveniunt; iis enim devitatis majores inde voluptates oriuntur.

tur.

tur. Sed quia cupiditatum genera tria sunt; aliæ enim cupiditates sunt naturales, & necessariæ; aliæ naturales, sed non necessariæ; aliæ neque naturales, neque necessariæ, sed inanes: ideo de quibusdam Temperantiæ speciebus contra quasdam cupiditatis species disserendum. De Sobrietate igitur, quæ opponitur gulæ; de Continentia, quæ libidini; de Lenitate, quæ iræ; de Modestia, quæ ambitioni; de Moderatione, quæ avaritiæ; ac denique de Mediocritate, quæ est inter spem, & desperationem futuri, pauca dicamus.

Sobrietas nos ad victum tenuem, simplicem, & parcum componens, magnum ad vitæ sanitatem conservandam, atque inde ad corporis indolentiam procreandam, bonum nobis præstat. Paucis quidem natura contenta est, iisque paratu facillimis. Enimverò vulgatum nimis illud est, plures occidi gula, quam gladio. Præcipua autem, quæ sobrietas parit, commoda, quatuor sunt. I. Quia morbos omnes, quos gulæ intemperantia gignere solet, vel arcet, vel tollit, ac sanitatem conservat. II. Hominem ad vitæ usus necessarios expeditum, & impigrum reddit; corpus enim æque ac mens cibis gravantur, & opprimuntur; & utriusque functiones læduntur. III. Si quando per intervalla sic mensa splendidior, majorem capimus, quàm adsueti, voluptatem. IV. Denique, quia vilioribus cibis semper utentes, paupertatem non timemus; ad sobrie enim vivendum nemo pauper. Hinc Epicurus in Hortulorum foribus hoc inscribi mandabat: *Hospes hic bene manebis; hic summum bonum Voluptas est: hospitalis domicilii custos polenta te excipiet, & aquam large administrabit.*

Continentia adversus libidinem, sive abstinentia à rebus venereis, eximia virtus est; venereorum enim usus nunquam prodest, sæpe etiam nocet: nam iis intemperanter potissimum uti, est vitam facere debilem, brevem, curis anxiam, morbis obnoxiam; & sic levem hanc voluptatem multa excipient mala. Vir ergo sapiens se ab amore capi non sinat. Quod ut facilius consequatur, primò tenui utatur cibo; nam ex nimio cibo augetur seminis copia, crescitque amoris fomes. Secundo incommoda meditetur, quibus amantes obnoxii sunt; ut virium, rei familiaris, famæ, & similium jacturam. Tandem à Musicis, & Poëticis abstineat, à quibus voces, & cantilenæ, Deorumque mœchorum turpia exempla suppeditantur, quæ libidinis incentiva sunt.

Lenitas, sive Mansuetudo adversus iram maxima, & omnium forte difficillima virtus est, quæ animum injuriis vulneratum sanat, sanumque ab iræ, vindictæque cupiditate sic continet; ut neque ipsa emoveatur, neque indecorum aliquid fieri permittat. Ab ira tamen se continebit sapiens rationis præsidio fretus, & mature perpendens, non esse in sua potestate positum, ut cæteri justi sint, nec passionibus abripiantur: sicque injurias tanti faciet, quanti damna, & incommoda, quæ ab anni tempestatibus, casibus fortuitis, aliisque caussis extra suam facultatem positis, ipsi accidunt. Tum etiam considerare poterit animi perturbationem, timorem, damna, & mala cuncta, quæ ab expleta vindicta oriuntur. Famæ denique bonæ gloriam, quæ non ulciscendo injurias, sed innoxie vivendo acquiritur; sic enim mitis injuriâ superiorem ostendet animum. Si autem castigare debeas, citra iram id facias.

Modestia adversus Ambitionem nos admonet, ut supra diximus, Reip. magistratus, & honores non affectare, nisi à Rep. tanquam ipsius regimini necessarii advocemur. Hinc occulta, & privata vita ab Epicuro commendatur; nam is bene vixit, qui bene latuit. Ambitio contrà curis molestissimis, sollicitudinibus, inquietum reddit animum. In agris vero vivere, nullique publico muneri se addicere, per quàm beatum, & felix vitæ genus est. Non igitur ab externis, iisque omnibus, quæ nostra non sunt, gloriam quærere, sapientis est proprium.

Moderatio adversus avaritiam dicitur illa animi dispositio, qua quis vel

paucis, vel ipsa etiam paupertate contentus vivens, nihil optat, nihil quærit. Hic sua sorte, qualiscumque ei contigerit, lætus, & contentus, cum divina fere felicitate contendit: nam sicuti Deus nullorum indigens bonorum nec quid optet habet, sed in se ditissimus est; ita sapiens Deum ipsum imitatus non indiget, quia non avet, & simplicibus, cunctisque obviis naturæ bonis utens hilaris vivit. Cum autem paucis natura contenta sit, non ille felix, qui multa possidet, sed qui nihil cupit; nam cui pauca non sufficiunt, ei nec plurima satis erunt. Si igitur ad naturam vixeris, nunquam eris pauper, si ad cupiditatem, nunquam dives: bonorum enim cupiditas inexplebilis est, mentemque cruciat.

Mediocritas inter spem, & desperationem futuri, sapienti necessaria est. Hæc docet, nos in rebus futuris, sed contingentibus, nec certe sperare, nec omnino desperare debere. Utrumque igitur extremum fugiendum; quod hæc potissimum ratio suadeat, non esse futurum aliquod, quod certe eventurum speramus, quod ex multis caussis forsan diverti valeat; & contra.

Fortitudo, quæ metui, ac pusillanimitati opponitur, virtus est nos erudiens corporis, & animi mala cuncta, futura quidem non metuere, præsentia vero constanter tolerare. Fortitudo ab audacia differt, quod illa virtus sit, ex recta ratione, animique consilio proveniens; hæc vero à natura, unde & brutis etiam tribuitur. De duplici autem illo gravissimo metu, Numinis scilicet, & Mortis, qui omnem ab hominum animo voluptatem tollit, verba hic faciens, mirum quam impia, & stulta profert. Et Numinis quidem metum vanum esse hominum figmentum, ait, qui Numini eos tribuunt animi affectus, quibus ipsi obnoxii sunt: unde eos iræ, & gratiæ capaces effingentes, & pœnas timent, & præmia expectant. Hoc autem divinæ naturæ contrarium dicit, quod ipsa, ut summe felix, & beata in se, & de se sit, quieta, & nullis turbanda curis, vel fatiganda laboribus esse debet. Atque hinc educit, nullâ Deorum irâ, vel gratiâ, sed casu cuncta in mundo accidere: ac Deos proinde omnes venerandos quidem ob eorum majestatem, supremamque naturam, sed nec precandos, nec timendos. Mortis vero metus, qui omnes fere hominum mentes summe excruciat, vanus dicitur, quòd mors nihil ad nos pertineat; quod sic probare conatur: Quicquid doloris, vel voluptatis in nobis est, à sensibus fit; sed sensus per mortem dissolvuntur, mors enim privatio sensus est; nulla ergo post mortem voluptas, neque dolor esse potest. Nec quid post mortem timendum docebat, pereunte cum corpore etiam anima. Neque timendam mortem tanquam dolorum maximum, dicebat, quòd sperandum sit, aut nullum fore in morte dolorem, aut si sit, brevem fore. Tandem non timendam, quòd sit cessatio ab iis, quibus fruimur, voluptatibus; nam nequit hoc terrorem incutere, cum nihil vitæ supersit, in qua dignoscere valeas, esse non vivere quicquam mali. Præterquam quod non ille felix dicendus est, qui senex diem obiit, sed qui voluptatum plenus decessit.

Fortitudo adversus corporis dolores virtus sapientis propria est, qua omnes corporis cruciatus æquo, fortique animo superat, id potissimum perpendens, quòd dolor omnis si longus levis, si magnus brevis esse soleat; sicque & magnitudinem brevitas, & diuturnitatem levitas consoletur. Cogitet insuper sapiens, se nihil posse facere ea virtute, ac sapientia, quâm profitetur, dignius, quàm si dolori non succumbat, sed patientiâ hostem tam infensum superet. Sicut igitur prudentiæ est dolores omnes à corpore arcere, & ne accidant, omni industria, & conatu præcavere; ita Fortitudinis est, cum jam casu, vi, vel natura acciderint, tolerare. Dolorem etiam levare sapiens poterit lætis illis cogitationibus, quæ ex virtutum, sapientiæ, studiorum, inventorumque suorum jucundissima recordatione procedunt.

Eandem

Eandem Fortitudinem adversus animi ægritudines sapiens habere debet; quas omnes non à natura, sed à propria opinione creari, Epicurus his rationibus probare contendit. Et quidem si à natura animi ægritudo esset, doleret animus ex amissione liberorum, famæ, vel peculii, etiamsi hæc nesciret amissa: si ergo animus æger non est, nisi ad hæc jam amissa animadvertens; manifestum est, non à natura, sed ab animi adversione, sive opinione mali procedere ægritudinem. Accedit, quod ægritudo ob metum futuri mali à nihilo procederet, cum malum jam non extet, nisi tantùm ab opinione veniret. Adde, quod si quis pater verum filium pro supposititio, & supposititium pro vero habeat, ex morte primi non dolebit, ex morte tamen secundi angetur: quod non natura, sed opinio tantùm efficiet. Quibus adjiciam, multa esse mala, quæ nullam in animum ægritudinem inducunt ex hoc solum, quia non ut mala reputamus; & stultum nullam pati animi ægritudinem, corporis tamen dolores sentire. Ex quibus clarissime educitur, corporis dolorem à natura esse, ac proinde difficiliùs esse, animum ab illius sensatione avocare; animi vero ægritudines ab opinione præsentis, vel futuri mali creari: unde & facile sapienti sit mentem ab opinione illa, quæ animum maxime turbare solet, diducere. Ut autem sapiens mentem ab his opinionibus liberet, primùm adversus fortunæ ictus se comparet: deinde cogitet, bona cuncta externa nec nimia contentione expetenda, cum non adsunt, nec magni facienda, cum adsunt; nostra enim revera non sunt, sed fortunæ exinde bona dicuntur, quia pro fortunæ arbitrio & adesse, & abesse possunt. Provideat igitur sapiens, quid facturus sit, si fortunæ, vel alius generis bona amittere contigerit: quod cum evenerit, non inani se mœrore conficiat, sed æquo ferat animo, id à fortuna repeti, quod non dederat, nisi commodato. Tandem si sapiens ex diuturna bonorum fruitione opinionem illam prorsus expungere nequeat, ægritudinem saltem levet, avocando mentem à cogitanda molestia, & caussam illam inducente, & ea cogitando, quæ menti grata, & jucunda esse agnovit; ut modo de dolore dictum.

Justitia, quæ homines societate nectit, & sine qua nulla diuturna societas esse potest, virtus est, quæ ad alios dirigitur, nam unicuique quod suum est, tribuit, & ne ulli injuria fiat, præcavet. Per se, sicut & reliquæ virtutes, optabilis non est, sed quia voluptatem parit: Justitia enim animum tranquillum facit. Jus, seu Justum, à quo Justitia dicta est, naturale bonum est, & à natura ad ipsum expetendum ducimur. Naturalis igitur Juris est, ut homines invicem neque lædant, neque lædantur, sicque secure degant. Ex quo homines in societatem coire statuerunt, communia quædam jura sibi observanda fecerunt, ut nemo ipsorum alterum vel in rebus, vel in fama, vel in vita læderet; si quis vero contra faceret, lædentem punire omnibus jus esset. Ex quo igitur societas fuit, lex prima, & una fuit, ut quisque juribus tantum suis uteretur, aliena vero jura non violaret. Deinde tota societas suam illam injustos puniendi facultatem in unum, vel paucos, qui optimi, & sapientes essent, transtulit. Ex his deducit Epicurus, injustitiam non esse aliquid secundum se malum, sed malum quia contra communem societatis legem; nam quod in una societate injustum est, in alia justum esse poterit, si nulla in ea lex sit, quæ illud prohibeat. Sapiens vero non ex legis metu justus esse debet, sed etiam si leges non essent, juste vivere. Si tamen aliquid acturi dubii hæreamus, bonus vir aliquis nobis eligendus, & ob oculos semper habendus, ut sic tanquam illo spectante omnia faciamus.

Beneficentia, Gratitudo, Pietas, Observantia, virtutes sunt Justitiæ affines; ad ipsas enim non ex pacto inito, sed ex officio quodam Justitiæ fere simili tenentur homines societate juncti. Ad Beneficentiam nos compellat non

tam eorum, quibus beneficia præstamus, utilitas, quàm nostra: si enim non præstemus, barbari, immitis, & inhumani nomen, ac, quod ad moleste vivendum aptum est, contemtum, & odium aliorum incurrimus; sin contra præstabimus, benefici, liberales, humani audiemus, &, quod ad beatam vitam conducit, aliorum benevolentiam acquiremus. Qui vero beneficium accepit, ad Gratitudinem tenetur erga beneficum suum. Hoc autem nemo melius præstare novit, quàm sapiens, qui benefacienti præsenti, & absenti, vivo, & vita functo, ejus etiam liberis, & amicis semper gratus est. Pietas etiam Gratitudinis sanctissima species est, quam erga parentes primario colere tenemur; nam si cæteris quidem alia debemus, parentibus tamen debemus nos ipsos. Secundo erga consanguineos, quibus parentum vinculo alligamur. Tertio erga Patriam, quæ nos nascentes excepit, natos aluit, ac defendit. Quarto erga concives, quibus patriæ nexu juncti sumus. Tandem erga Principes, & Magistratus, qui patriæ caput cum sint, ipsam repræsentant; & erga homines omnes, quibus natura, communi veluti matre, jungimur. Observantia demum nos edocet, eos omnes colendos, ac venerandos, qui vel natura, vel ætate, vel dignitate, vel sapientia supereminent. Hinc ad Observantiam Epicurus refert Religionem, qua Deos colere tenemur, non quia ab ipsis bonum aliquod vel acceperimus, vel expectamus; non quia malum aliquod timemus, sed quia naturâ, quæ æterna, & in se beatissima est, nos antecellunt.

Amicitia postremo omnibus societate viventibus necessaria virtus ad beate vivendum, & quæ securitatem, ac magnas vitæ parit voluptates, ex utili, & dulci ortum sumsit. Amici tamen cum delectu comparandi; hoc est, non querulos, difficiles, morosos, & suspectos parare oportet; sed qui candore, simplicitate, bona fide, morum probitate, alacritate suavem reddere vitam possint. Ante igitur videndum cum quibus edas, & bibas, quàm quid edas, & bibas. Tales autem amicos esse oportet, ut diuturna Amicitia sit, ut mutua inter ipsos participatio bonorum sit, & voluptatum: ex amicorum enim bonis capere plena fiducia amicus potest, non secus ac si sua sint; neque ad hoc necesse illud est, quod quidam putarunt, ut in communi amicorum opes deponantur, hoc enim diffidentium est, sed sufficit, si mutua, ac libera bonorum participatio sit. In mutua quoque voluptatum, & dolorum participatione vera consistit Amicitia; hoc est, verus amicus ille dicendus, qui ut de suo, sic de amici bono lætatur, de malo dolet; & quos labores ipse ad suam voluptatem obtinendam sumserit, eosdem, & mortem ipsam, si opus sit, pro amici bono sumere paratus sit. Et ut verbo rem absolvam, vera, ac diuturna Amicitia in mutua sincera dilectione consistit. Hæc autem Amicitia nonnisi inter similes esse potest; unde illud: *Amor similes aut invenit, aut efficit*. Quod & Horatius innuere visus est, dum ait:

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi.

Tales porro sunt sapientes, quos eadem sapientia instruit, ac moribus similes reddit. Atque de Epicuri Ethica, omnique Philosophia hæc breviter dicta sufficiant.

Pro hujus capitis coronide illud hic adnotabo, magnam inter scriptores fuisse controversiam in decernendo quid Epicurus Ἡδονῆς *Voluptatis* nomine intellexisset. Certum enim illud est, ipsum unicam actionum omnium caussam, ac vitæ finem in delectatione, ex bono, quo animus fruitur, posuisse. Hinc antiquorum plures, Stoici potissimum, affirmant, eum vel omnino, vel præcipue à voluptatibus corporis, quas cum bestiis communes habemus, summum bonum metitum fuisse; ac variis ejus voluminum locis probare satagunt, ipsum Voluptatis nomine eam tantum, quæ à sensibus provenit, significasse. Quod con-

confirmare videtur Clem. Alex. 2. Strom. ubi de Democrito loquens subdit: *Ei autem Epicurus quoque assentitur, & quicumque in Voluptate, molestiaeque, & doloris vacuitate bonum collocant*. Clarius vero ibidem expressit, dum ait: *Epicurus autem existimat, omnem effici lætitiam ex carne primo affecta*. Contra vero Laërtius, qui de Epicuro Apologiam confecit, Seneca, licet Stoicus, Divus Hieronymus, aliique, quos refert Gassendus in ejus Vita, pluribus tum ex ejus doctrina, modò in Ethicis tradita, tum ex ejus frugali vita desumtis argumentis probant, Epicurum per hanc Voluptatem eam intellexisse, quam ex studiis, illustribusque actionibus habemus, ac sine qua ad nullas penitus virtutes contenderemus; si in earum exercitatione, & adeptione Voluptas non esset. Ipsum igitur bonæ frugis Philosophum, in Deos, patriam, & parentes pium, in reliquos etiam beneficum, gravem, temperantem, & solo pane, & aqua contentum tradiderunt, & laudaverunt; cùm vero preciosius epulari voluisset, vini, caseique modico usum. Maledicum in cunctos fuisse, ejusque maledicentiam Zenonem Epicureum imitatum tradunt. Et Plutarchus in lib. contra Epicurum affirmat, ipsum tam magnifice de se sensisse, ut neminem præter se sapientem diceret, aut eos, qui è Schola sua prodirent.

Inter præclaros ejus discipulos recensentur tres ejus fratres Neocles, cujus est adagium illud: *Occultus vive*; sive, ut Græca verba sonant, λάθε βιώσας, *Delitesce vivens*, Chæredemus, & Aristobulus; Mus ejus servus; tres ejus familiares, quos ex Epicuri contubernio magnos viros prodiisse apud Seo. Ep. 6. legitur; Metrodorus scilicet Lampsacenus, qui pene alter Epicurus dicitur à Cic. 2. de Fin. c. 28. Polyænus, sive Philodemus à Laërtio dictus, Lampsacenus, Mathematicus, vir modestus, & amabilis, ut Cic. ait; & Hermachus Mitylenæus, Epicuri successor; hujus vero Dionysius; & hujus Basilides; aliique, quos enumerat Laërtius in ejus Vita: ubi etiam Apollodorum Illustrem memorat, Zenonis Sidonii præceptorem, cujus Zenonis sæpe Cicero meminit. Scripsit hic Apollodorus ad 300. tractatus varii argumenti, Epicurique Vitam. Præterea tres feminæ cum Epicuro philosophatæ sunt, Leontium, Themista, & Philænis. Nec pauci Romanorum huic sectæ se addixerunt, inter quos T. Lucretius Carus, Poëta Latinus, ex illustri Romanorum familia ortus, qui Athenas ad disciplinas comparandas à parentibus missus, Epicuream Philosophiam sub Zenone, & Phædro Epicureis edoctus, ipsam sex libris sub titulo *de Natura Rerum* heroico carmine conscripsit. Potu philtri amatorii, ipsi à Lucilia exhibiti, mortuus est anno æt. 42. vel 43. Olymp. 181. Cassius etiam, qui Cæsarem sustulit, & Petronius Arbiter. Epicureus fuit etiam Lucianus, amicus Celsi Epicurei, qui adversus Christianos scripsit; & Maro, ut Voss. de Sect. c. 7. refert. Notandum postremo hic est, Epicureos, qui omnium Philosophorum maxime Christianæ Religioni opponuntur, dicere, quædam esse apud se arcana, & non permittere omnibus, ut ea scripta legant.

CAPUT XVI.

De Secta Eclectica.

CUm nemo ex antiquis Philosophis omne verum perspicere, & *Systema* omnibus numeris absolutum invenire potuisset; nova hæc Secta (si nova Secta dicenda sit, quæ nulla condidit nova in Philosophia dogmata) Alexandriæ efflorescere visa est; quæ ex eo quod optima quæque à Philosophis omnibus excogitata, recto judicio, delectuque excerpserit, & in unum selegerit,

Ἐκλεκτικὴ Græcis, Latinis *Electiva*, & *Electrix* dicta est, ut interpretatur Lipsius de Phil. Stoic. l. 1. & Vossius de Sect. Phil. c. ultimo. Et quidem cum in omnis sectæ dogmatis boni, malique aliquid mixtum sit, Cæsaris Augusti, & Tiberii temporibus, & paulò ante Laërtii ætatem, πρὸ ὀλίγου, ut ipse Laërtius ait, rectius sapere incipientes non pauci,

Nullius addicti jurare in verba magistri,

veritatem, ubicumque lateret, investigare cæperunt. Quod philosophandi genus, reliquis quidem præstantius, postquam summe laudavit ex Christianis Philosophis Clemens Alexandrinus 1. Strom. p. 188. sic sectam hanc, cui addictus erat, descripsit: *Philosophiam autem non dico Stoicam, vel Platonicam, aut Epicuream, vel Aristotelicam, sed quæcumque ab his sectis recte dicta sunt, quæ docent justitiam cum pia scientia; hoc totum selectum dico Philosophiam*. Hoc idem pluribus in locis commendatum à Platone legimus, cujus præ cæteris Philosophis magna in hac secta autoritas erat, præcipue vero in Gorgia, ubi ait: *Omnino non tam quis dixerit, sed quam recte dicatur, considerandum est*. Et Aristoteles, quem post Platonem magni faciebat Schola Eclectica, idem suadebat 1. Ethic. 4. dicens: *Cum enim & viri illi (à quibus opiniones præconceptas accepimus) & veritas in precio nobis sit; religio tamen postulat, veritatem ut præferamus*. Et Galenus quidem ipse de se testatur, à parente admonitum, ne cui Sectæ se addiceret, sed omnes discendo, & judicando de omnibus laudem sibi quæreret: quod diligenter fecisse gloriatur. Imo & plures sui ævi medicos Eclecticos Philosophos fuisse refert. Quintilianus etiam Institutionum 3. 19. gloriæ sibi ducit, quod nulli sectæ se addixerit, hoc est, Ἐκλεκτικὸς fuerit. Nec miretur fortasse quispiam, me inter Græcorum Sectas Eclecticam numerasse, quæ Alexandriæ primum orta, & exculta inter Barbarorum Sectas potius esset reponenda. Nam præterquam quod Græcorum plures Potamonis successores ipsam Alexandria Athenas advectam ad annos plurimos publice docuerunt, & sic Athenarum civitate donatam dicere æquum est; Secta hæc patria quidem Barbara, origine autem Græca dicenda est, quod ex Græcorum Philosophorum excerptis delectu doctrinis orta sit. Hæc tamen Secta Sanctissimæ Christianæ Religioni omnium maxime consona est, quæ scilicet ex singulis Philosophorum Sectis, quæ Fidei, rationique concordent, dogmata seligens, Christianum, ac undique perfectum Philosophum constituat. Hujus autem tam præclaræ, ac summe laudabilis Sectæ Autor extitit

POTAMON

QUem Alexandrinum Suidas, & Laërtius faciunt, quod Alexandriæ, quæ eo tempore ob studia, celebremque Ptolemæorum Bibliothecam, eruditorum vel patria, vel Xenodochium erat; natus sit, ibique Scholæ præfectus fuerit. De Potamonis tamen historia nihil ad nos ex antiquitate manavit præter ejus mentionem, quam semel Laërtius in Procemio, & bis Suidas facit, in loco scilicet, ubi de Potamone, sed paucis agit, & in explicatione vocis Αἵρεσις, qui locus à Laërtio ad verbum desumtus est. Potamonis scripta duo numerantur, Στοιχείωσις à Laërtio memorata, quam Hesychius interpretatur Διατύπωσις, vel Πρώτη Μάθησις, *Delineatio*, vel *Prima Institutio*, In qua ipse Philosophiæ præcepta ex variis sectis decerpta collegit: alterum à Suida relatum Εἰς Πλάτωνος Πολιτείας Ὑπόμνημα, *In Platonis de Rep. librum Commentarium*; quod clare ostendit, Potamonem, ejusque sectatores Platonis doctrina præcipue delectatos. Hic autem finis Potamoni Electivam sectam instituendi occasionem dedit, ut scilicet Scepticismum, & Epicureismum confringeret;

geret; quorum ille per suam ἀκαταληψίαν & homines ad studia ignavos, imperitosque reddebat, ac religionem nullam statuebat; hic vero impiis suis dogmatis religionem omnem funditus evertebat. Potamonis

SECTATORES ETHNICI.

QUamvis proprie loquendo, ut supra quoque innuimus, hoc philosophandi genus, ex quorundam eruditorum sententia, sectæ nomine insigniri non debeat, nec qui ipsum secuti sunt, sectatores appellari; placet tamen hic eos omnes, qui Potamonis mentem, exemplum, & vestigia sectati sunt, Sectatores nuncupare: quos in Ethnicos, & Christianos dividere ordo est.

Ex Ethnicis Eclecticis illustres fuere Plotinus, Herennius, & Origenes (alter tamen ab Origene Adamantio, qui meritis, & erroribus in Ecclesia celebris fuit, ut testantur Valesius, & Huetius) qui condiscipuli cum essent Ammonii Saccæ (de quo, quum Christianus fuerit, inferius sermo erit) conjunctim vivebant.

PLOTINI vitam, & scripta prolixe narrat Porphyrius, qui refert, eum vixisse à decimotertio Severi Imperatoris anno usque ad annum secundum Claudii: anno ætatis 28. Philosophiæ operam dedisse: ac reliquis Alexandrinis Philosophis, animo tamen non satisfacto, auditis, annos 11. Ammonium Saccam audivisse: cum Imperatore Gordiano, ad Persas exercitum ducente, profectum, eoque in Mesopotamiæ finibus interemto, Romam venisse, ibique Eclecticam Philosophiam docuisse. Sed quia hic, propterea quod Philosophiam Romæ docuit, inter Romanorum Philosophos numerandus est; de ipso in sequenti libro redibit sermo; ubi etiam de Porphyrio, Jamblicho, aliisque Romæ docentibus, iterum sermo erit. Inter ejus discipulos præcipui, & familiares ipsi fuere Amelius Tuscus, qui Amerius dici malebat, Paulinus Scythopolites, Eustochius Alexandrinus, Zothicus, Zethus Arabs, Castricus Firmus, Marcellus Orontius, Sabinillus, & Rogatianus Senatores Romani, Serapion Alexandrinus, & Porphyrius Tyrius, Malchus patria lingua dictus, deinde Porphyrius, quòd veste purpurea propter nobilitatem uteretur, ut ait Suidas. Pertinacissimus hic Christiani nominis hostis fuit, quindecim scribens adversus nostram Religionem volumina, quibus deinde Methodius, Eusebius, & Apollinaris triginta Apologeticis libris responderunt. Porphyrius à Plotino emendandis suis scriptis præfectus est. De Porphyrii vita, & scriptis luculentam dissertationem edidit Lucas Holstenius. Plotini scripta in sex Enneadas à Porphyrio digesta Græce, & Latine edidit Marsilius Ficinus Basileæ a. 1580. De Herennio nonnisi Porphyrius mentionem facit.

ORIGENES Ammonii discipulus, an unus Adamantius fuerit, inter Christianos celeberrimus, an alter præter ipsum, qui Plotini, & Herennii contubernalis, quæstio est inter autores. Adamantium autem Ammonii discipulum extitisse, Porphyrius, Eusebius, Nicephorus, & Suidas clarissime testantur. Unum quidam fuisse affirmant; Valesius tamen in Annotat. ad Euseb. Hist. & Huetius Origenian. l. 1. c. 1. validis argumentis evincunt, duos distinctos fuisse Origenes.

PORPHYRII discipulus fuit Theodorus Asinensis, & Jamblichus Chalcidensis ex Cœlesyria, qui Constantini, & Juliani ætate maxime floruit. Hic ab Eustathio Μέγας Φιλόσοφος, *Magnus Philosophus* appellatur; ab Eunapio, qui ejus historiam cum reliquorum Philosophorum vitis descripsit, φιλόσοφος ὀνομαστότατος, *Philosophus maximi nominis*, & θαυμάσιος, & διδάσκαλος θειότατος, *admirabilis*, *& divinissimus doctor*; & à Proclo θεῖος Ἰάμβλιχος, *divinus Jamblichus*

blichus

blichus nuncupatur. Secundas post præceptorem Romæ obtinuit. Scripta ejus hæc præcipue narrantur: *Vita Pythagoræ* (unde & Pythagoricus creditus est; verum Eclecticam professus est, quam ex Pythagorica, Ææyptiaca, & Platonica ornatam magis reddere conatus est) *Adhortationes ad Philosophiam: De communi Mathematica scientia: In Nicomachi Geraseni Arithmeticam Introductio: De Mysteriis Ægyptiorum: Collectio Pythagoricorum dogmatum*. Discipulos habuit præclaros, in quibus Eclecticæ Scholæ successio conservata fuit, Sopatrum Syrum, Ædesium, & Eustathium Cappadoces, cujus posterioris conjux Sosipatra, Chaldaicæ sapientiæ mysteriis initiata, virum quoque eruditione superasse dicitur; atque Theodorum, & Euphrasium Græcos, quos omnes recenset Eunapius.

ÆDESII discipuli extitere Antoninus, Sosipatræ filius, qui Alexandriæ usque ad Theodosii tempora Eclecticam professus est; Chrysanthius Sardianus; Priscus Thesprotius; Eusebius Myndius, & Maximus. Imperator quoque Julianus partim ab Ædesio, partim ab ejus discipulis institutus, qui & Jamblichi etiam discipulus dicitur à Gregorio Nazianzeno. Orationem ad *Regem Solem* Julianus composuit, Eclectica Philosophia refertam. Chrysanthii discipulum se fatetur Eunapius, qui post Theodosii imperium floruit. Deinde apud Alexandrinos floruere Syrianus, Hierocles, Plutarcho Athenis philosophanti coævus, & Olympiodorus, Hieroclis coætaneus, & in Procli præceptoribus clarus. Sunt qui Olympiodorum Peripateticum faciunt. Hujus meminit Suidas. Scripsit Commentaria in Aristotelem, & Platonem. Vide Jonsium de Script. Hist. Phil. 3. 18. Atque in his Eclectica Philosophia Alexandriæ finem habuit, quam deinde Alexandriâ Athenas advexit.

SYRIANUS patria Alexandrinus, non Gazæus, ut putavit Jonsius, Jamblichi discipulus, qui Athenas adveniens sub Plutarcho Nestorei filio, Platonicam Philosophiam ibi docente, multum in ea profecit; quam deinde Syrianus cum Orphei, & Pythagoræ Philosophia componens, Eclecticam fecit, ac professus est sect. 5. Ipsi Suidas tribuit *lib. 10. de Orphei Theologia, & de Oraculis, & consensum Orphei, Pythagoræ, & Platonis*; licet alibi idem Suidas eos libros Proclo, Syriani discipulo tribuat. Athenis Philosophiam docuit, Platoni præ cæteris addictus. Vixit sec. 5. Scripsit in totum Homerum Commentarios; in Remp. Plat. atque alia. In discipulis Syriani à Damascio laudatur Hermias Alexandrinus, cujus uxor Ædesia, cognata Syriani, Philosophiæ studiis etiam incubuit. Idem Damascius, Suidas, & Marinus in Vita Procli c. 26. Syriani discipulis, adnumerant Domninum Syrum, Lycium, &

PROCLUM Philosophum, & Mathematicam insignem, natum, ut vir clar. Joh. Albert. Fabricius notat, 8. Febr. A. C. 412. mortuum vero a. 487 Præter Syrianum, Plutarchum etiam Athenis brevi tempore, & Olympiodorum Alexandriæ audivit. Vitam, & scripta Procli prolixius examinavit Marinus, quem vide. Syriano in Atheniensi schola successit. Christianos peculiari scripto impugnavit. Quare de ipso Gul. Cave in Chartophylacio sic ait: *Hic est ille Proclus (inquit Suidas) secundus à Porphyrio, qui impuram suam, & contumeliosam linguam adversus Christianos exacuit. Sed adversus hunc calamum feliciter strinxit Joh. Philoponus.* Vide etiam Vossium de Mathem. p. 165. & de Nat. Logic. p. 70. Franc. Bacon. Nov. Organ. l. 1. Aphor. 96. Zonar. in Annal. Casaub. in Not. Spartian. Petr. Ram. Schol. Math. &c. Ejus scripta Latine reddiderunt Franc. Patric. Æmil. Port. & Leo Allatius. Inter innumeros Procli discipulos præcipui fuere Heliodorus, & Ammonius, Hermiæ filii, & ejusdem Procli apud Syrianum condiscipuli; Hierius Plutarchi filius, Asclepiodotus, Zenodotus, Severianus, Ulpianus Gazæus, & Marinus Vitæ Procli autor,

& in

& in Schola successor, natus Flavia Neapoli, urbe Samariæ prope montem Garizim. Ex Marini discipulis unus Agapius à Suida memoratur.

Marino in Schola successit Hegesias; huic vero Isidorus, primùm quidem Procli, deinde vero Marini auditor. Isidori successor fuit Damascius Damascenus, ejus quoque, & Asclepiodoti discipulus, qui Justiniani Imperatoris ætate floruit, ut Agathias refert Hist. l. 11. ubi ipsum inter celebres sui ævi philosophos recenset. Hunc Suidas Syrum fuisse narrat, & inter Stoicos numerat; atque, scripsisse Historiam Philosophorum; quæ etiam Vossii sententia est l. 2. Hist. Græc. c. 22. Isidori ὁμιληταί, familiares, seu discipuli fuere Simplicius, & Eulalius, ambo Phryges. Johannem etiam Philoponum inter Ammonii discipulos refert Jonsius. Et de Eclecticis Ethnicis satis.

ECLECTICI CHRISTIANI.

Inter Christianos, qui Potamonem sectati sunt, primas sibi vendicat Ammonius, cognomento Saccas, quod mercibus ex portu Alexandrino comportandis victum sibi quæsiverit. Hic circa Imp. Commodi tempora vivens partim aliquem ex Potamonis discipulis audiendo, partim ejus scripta, apud Alexandrinos tunc minime obsoleta, legendo, Eclecticam didicit, quam deinde Alexandriæ publice docuit. Hierocles de Provid. apud Photium p. 549. ipsum divinitus edoctum, ejusque sapientiam orbi tunc illuxisse, prædicat, cum homines contendendi studio magis, quàm veritatis inquirendæ amore philosophabantur. Ejus laudes, & doctrinam vide apud Ammian. Marc. lib. 22. fin. Suid. v. Ὠριγένης. & cit. Phot. loc. Eusebius, & Hieronymus Ammonium summe laudant, & inter Ecclesiasticos Scriptores numerant: scripsit enim, referente Eusebio, librum *de Conformitate Mosis cum Jesu Christo*; & præclaram illam *Harmoniam Evangelii*, qua magno labore, & studio probare conatus est, Evangelistas *Monotessaron* efficere, hoc est, ex quatuor Evangelistis unum, & conforme Evangelium fieri. Ex hoc opere Eusebius suos *Canones Evangelicos* composuit. Autores quidam putant, hanc *Concordantiam Evangelistarum* eandem esse cum ea, quæ sub Titiani nomine circumfertur: sed hoc non adeo verum est. Quæ autem sub ejus nomine Bibliothecæ PP. inserta legitur, neque ipsius, neque Titiani creditur. Vide Morery sup.

Titus Flavius Clemens patriâ Alexandrinus, vel saltem, si Atheniensis, ut probabilius quibusdam visum, Alexandrinus dictus, quòd Alexandriæ diu vixerit, ibique Eclecticam Philosophiam, ac Christi doctrinam didicerit, & docuerit; circa finem secundi Seculi floruit, vel circa principium tertii sub imperio Alexandri Severi, ejusque filiorum Getæ, & Caracallæ. Græciam, Italiam, Orientales plagas, Palæstinam, & Ægyptum, ut ipse de se testatur, peragravit ad veritatem, cujus amore tenebatur, cognoscendam. Postremo Pantæni, Alexandriæ inter præceptores omnes Christianos celeberrimi, auditor fuit, cui in Scholæ regimine successit, Alexandrinæque Ecclesiæ Presbyter creatus est. Eum quidem Stoica Philosophia animum primo imbuisse, tradit Eusebius H. E. 5 10. forte quòd Stoicorum doctrinas, maxime ad hominum mores spectantes, ut Hieronymo Comment. in Ep. 11. observatum, propius ad Christianæ disciplinæ severitatem accedere animadverteret. Deinde vero ex reliquorum Philosophorum lectione, quæ Religioni, ac rationi consona essent, seligens, Eclecticam professus est; sicque veritates, quas ex uno Philosopho derivare non licebat, ex omnibus conquisivit. Mos tamen ipsi erat, neminem in Christiana disciplina instituere, nisi

prius

prius Philosophiæ dogmatis imbutum, quæ *Terram præpararent bono Evangelii semini recipiendo*. Magnus hic inter Christianos Philosophus scripta eruditione omnigena refertissima plura reliquit, ex quibus majorem ille gloriam consecutus est, quàm ex elogiis, quæ affatim in ipsum veteres contexere. Præcipua ejus opera sunt: *Protrepticon*, sive *Oratio Exhortatoria ad Gentes: Pædagogi lib. 3. & Stromatum lib. 8.* Quos omnes Tractatus è Græco in Latinum vertit Gentianus Hervetius. Alia scripsit Ecclesiastica Opera, quorum elenchum, & crisim una cum Vita vide in Biblioth. Univers. t. 10. Gul. Cave, qui ejus scripta genuina, quæ extant, & quæ non extant, & supposititia enumerat. Hieron. de Script. Ecclesiast. de Clem. Alex. hæc habet: *Feruntur ejus insignia volumina, plenaque eruditionis, & eloquentiæ, tam de scripturis divinis, quàm de secularis literaturæ instrumento*. Casaubonius in Exercit. 1 ad Baron. Appar. p. 2. ipsum *inexhaustæ doctrinæ virum* appellat: Scaliger *scriptorem eruditum*: Lips. de Stoica Philos. *Pararium, & conciliatorem Divinæ, & Humanæ Philosophiæ*: Blondell. in Apolog. pro sententia Hieron. de Episc. & Presbyt. *Virum sanctitate, & omnimoda eruditione præstantem*. Vide etiam ejus elogia apud Euseb. Præp. Evangel. l. 2. Cyrill. Alexandr. l 10. in Julianum. Lips. Manud. ad Stoic. Philos. l. 1. dissert. 17. Dall. de vero usu Patr. c. 5. Illyric. Catalog. Test. Veritatis. Du Pin in Nova Biblioth. Aut. Ecclesiast. Bellarminum, atque alios. Ipsi tandem ex persecutione Alexandriam relinquere coacto, in schola successit

ORIGENES ADAMANTIUS ejus primùm discipulus, deinde Ammonii Saccæ, inter Eclecticos Christianos insignis, dictus Adamantius, quòd ejus sermones adamantis instar fortes essent, ut ait Photius, sive quòd erroribus fortis ut adamas resisteret, ut Divus Hieronymus asserit; sive ob ejus infatigabile studium, ut alii: natus est Alexandriæ A. C. 186. & Leonidæ martyris patris sui cura in Philosophiæ, Theologiæ, ac potissimum Sacrorum Bibliorum studiis adeo profecit, ut ipsum cit. Hieron. *Magnum ex infantia virum appellaverit*. Eclecticam Philosophiam & in scriptis suis expressit (quorum Catalogum exacte confecit Eusebius; & Divus Epiphanius, & Rufinus ad sex millia asserunt ascendisse) & in discipulos suos, quorum vasta nimis Alexandriæ, & in aliis Orbis partibus, multitudo erat, transfudit.

Quum Celsus, Philosophus Epicureus, qui seculo 2. sub Adriano vixit, opus contra Christianos scripsisset, cui titulus *Sermones Veri*; Origenes ipsi respondit octo illis libris, suorum omnium pulcherrimis, qui inscribuntur *Contra Celsum*. Hic idem Celsus est, cui à Luciano *Pseudomantis* dedicatus est.

Alexandriæ enim Presbyter, & Scholæ Catecheticæ Magister floruit a. 230. A Demetrio a. 233. Alexandriâ pulsus, obiit Tyri a. 254. Opera ejus genuina, præter supposititia, & dubia, innumera fere sunt. Athanasius Origenem *fidei suæ testem locupletissimum* vocat. Sixt. Senensis: *Vir tantæ fuit eruditionis, & ingenii, ut ei parem doctissima Græcia, felicissimorum ingeniorum parens, nunquam habuerit*. Sulpitius Severus asserit, eum in illa parte, quæ probatur, neminem post Apostolos habuisse æqualem; in ea vero, quæ jure reprehenditur, neminem deformius errasse. Hieronymus quamquam satis acerbe in eum invehitur, tamen maxime admiratur ejus eruditionem; eundemque prædicat *Sacrorum omnium expositorum victorem*. Card. Bona ipsum dixit *Rarum sapientiæ sidus, atque utinam non caducum*. Joh. Wolf. centur. 3. Lection. Memorab. ait: *Hic amore castitatis se castravit; Novum, & Vetus Testamentum memoriter novit; jam senex Hebraicam linguam didicit.*

est. Vide etiam Petr. Cun. de Rep. Hebr. p. 294, & 295. Erasmum Epist. l. 2. Epist. 26. Konig. Theodorum Bezam Epist. 28. Bellarm. de Script. Eccles. Dall. de usu Patr. l. 1. c. 1. Du Pin Nov. Biblioth. Aut. Ecclesiast. tom. 1. &c. Celebre denique de eo vetustatis judicium est: *Origenes ubi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejus*. Quot labores pro Fide Orthodoxa pertulerit, quot Hæreticos confuderit, quot ab erroribus liberaverit, ejus denique vitam, scripta, & laudes legere est apud autores plurimos, qui de ipso, insignique ejus doctrina locuti sunt; præcipue apud doctissimum Huetium, qui ejus *Commentaria in Sacra Biblia*, & Vitam edidit a. 1668. Ex ejus discipulis illustris fuit, ab erroribus tamen omnino immunis, magnus ille Theodorus appellatus, deinde vero

GREGORIUS THAUMATURGUS, sic dictus propter Θαύματα, Miracula, quæ maxima, & frequenter faciebat, qui natus est Neocæsareæ, cujus & Episcopus factus est, vixitque seculo III. Moriens 17. Novembris ann. 265. id magno sibi gaudio duxit, quòd cum 17. tantum Christianos Episcopatum ingrediens in ea urbe invenisset, in morte 17. tantum Idololatras in ea reliquisset. Hic refert, in Orat. Panegyr. ad Origenem, ita se cum condiscipulis suis in Philosophia ab Origene institutum fuisse, ut omnia, quotquot extant, veterum tum Philosophorum, tum Poëtarum scripta colligentes, nihil omnino rejicerent, nihil repudiarent, præter ea, quæ impiorum hominum essent, & profanorum. Cæterum omnia evolvi, legique sic oportere, ut nec genus ullum, nec liber, vel sermo præferatur, nec contra rejiciatur sive Græcus, sive Barbarus, sed omnes audiantur. Hinc concludit cit. Huet. non tam Platonicum, vel Pythagoricum, quàm Potamonicum dici Origenem debere.

Præter Origenem, & Gregorium, plurimosque eorum discipulos, hoc philosophandi genus alii quoque Ecclesiæ Patres secuti sunt, ex quibus quarti Seculi unus *Lactantius* sufficiat, qui Eclecticam maxime commendat Div. Instit. l. 2. c. 8. inquiens: *Quare cum sapere, idest veritatem quærere omnibus sit innatum, sapientiam sibi adimunt, qui sine illo judicio inventa majorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur &c.* Et Instit. 7. 7. *Docemus, nullam Sectam fuisse tam deviam, nec Philosophorum quemquam tam inanem, qui non viderit aliquid ex vero*. Et post pauca: *Quod si extitisset aliquis, qui veritatem sparsam per singulos, per sectasque diffusam colligeret in unum, ac redigeret in corpus, is profecto non dissentiret à nobis &c.* Eclectici quoque fuere Ammonius, Plutarchi magister, qui temporibus Neronis, & Vespasiani vixit, ideoque ab Ammonio Sacca, & Ammonio Aristotelis interprete distinguendus; & Sotion, Senecæ præceptor, ut ipse Sen. testatur Ep. 49. inquiens: *Modò apud Sotionem Philosophum puer sedi*; quem etsi Lips. in Manud. ad Stoicam Philosophiam l. 1. c. 12. Stoicum faciat; quia tamen Sen. ep. 58. ait: *Non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagoræ Sotion injecerit*; hinc colligitur, ipsum Eclecticum fuisse.

DE LUCIO-COELIO LACTANTIO FIRMIANO hæc addenda. Natus creditur ab aliquibus in Piceni oppido, quod Firmum dicitur, unde, & Firmianus appellatus; aliis vero Africanus audit. Floruit in fine tertii, & principio quarti seculi. Omnium sui ævi eloquentissimus fuit, quare & *Cicero Christianus* dictus est. Constantinus Imperator ipsum Filii sui Crispi Cæsaris præceptorem quæsivit. Divus Hieronymus, eum pauperrimum fuisse, refert. Plura scripta reliquit, in prosa æque, ac versu elegantia; quorum præcipuum illud est, quod contra Philosophos, Christianæ Religionis hostes, confecit, ac *Institutionum libros* vocavit. Vide Divum Hieron. in Chron. A. C. 317. atque in Ep. 13. ad Paulinum, ubi eum dixit *Fluvium quasi quendam Tullianæ eloquentiæ*.

Joh. Franciscus Picus Mirand. L. 3. Epist. 10. *Lactantius Ciceronis stylum effigiavit, aut, ut quibusdam placet, supergressus est &c.* Confer etiam Bellarm. de Script. Ecclef. Du Pin Nova Biblioth. Autor. Ecclef. t. 1. Thomam Pope Blount in Censura celebr. Aut. & Gul. Cave in Vita &c. Et de Eclecticis fatis.

ECLECTICORUM DISCIPLINA.

CUM Eclecticæ Sectæ peculiare id fuerit, ut omnium Philosophorum doctrinas ad examen revocaret; præcipuum ejus in Logicæ præceptis studium fuisse, certum est; qua duce, quod rectæ rationi consonum esset, dijudicare posset, & rectum dijudicatum amplecti. Omnis igitur Eclecticorum cura, & studium erat, ut in examinandis aliorum sententiis non deciperentur, sed vera à falsis, ratione duce, discernendo, sine mentis anticipatione, vel præoccupatione, nonnisi recta probarent, & tuerentur. Ad veritatem autem cognoscendam duo Potamon ex Laërtio, & Suida, Criteria statuit; alterum quidem à quo judicium fiat, atque hoc τὸ Ἡγεμονικὸν, *Animi Principatum*, sive *Mentem*, vel *Rationem* esse dixit; alterum vero per quod judicium fiat, quod Ἀκριβεστάτην τῶν φαντασιῶν *Accuratissimam imaginationum*, decrevit. Aut igitur aliquid clare, & distincte cognoscitur ἀπὸ τοῦ Ἡγεμονικοῦ, à Mente, sive Ratione, atque id verum erit: aut clara, & ἀκριβεστάτη, hoc est, accuratissima, & exquisitissima impressio in mentem per sensus facta, & objectum repræsentans, talis à mente judicata fuerit, & vera quoque hæc erit.

In Physicis Potamon, ut ex cit. Laërt. & Suid. duo rerum naturalium *Principia* posuit, *Agens*, & *Patiens*, sive Caussam effectricem, & Materiam. Affectiones vero corporum naturalium duas agnoscebat, *Qualitatem*, & *Locum*. De singulis enim rebus naturalibus hæc quæri possunt, ex quo sint, quod ad materiam spectat; à quo sint, quod spectat ad caussam effectricem; quomodo se habeant, id est, quæ sint eorum qualitates; & tandem in quo sint, sive quis sit eorum locus.

In Ethicis *Finem*, ad quem omnia referantur, dicebat esse *Vitam omni virtute perfectam, non tamen absque bonis corporis, atque externis, quæ tamen virtuti conveniant*. Virtutes quatuor Cardinales dictas, *Temperantiam, Justitiam, Prudentiam, & Fortitudinem*, Eclectici variis gradibus distinguebant; eas enim vel ut Physicas virtutes in corpore, ejusque apta temperie spectabant; vel ut Ethicas, & Politicas, quales sint in viro honesto; vel ut Purgativas, quales sint ejus, qui, animo per Philosophiam purgato, ad sublimiora contendit; vel ut Theoreticas, quales sunt animi in contemplatione beati: quibus alii Theurgicas addunt, quibus miracula patrarent: & denique Divinas, quibus humana sors excederetur. De quibus omnibus fusius Jamblichus, Plotinus, Porphyrius, Hierocles, Marinus, Simplicius, atque alii; & novissime eruditissimus Jo. Albert. Fabricius P. III. Prolegom. ad Marini Vitam Procli.

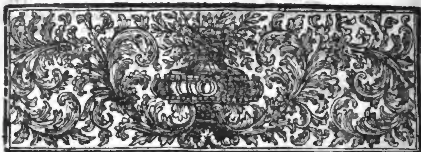
Pro hujus Capitis, & Libri coronide notandum hic est, non unum, atque omni ex parte cohærens Eclecticorum Systema fuisse, cum alter uni, alteri alter magis adhæserit; in eorum tamen doctrina fere semper prædominatur Platonica, Stoica, & Pythagorica sapientia, multis etiam ex Chaldaicis, Ægyptiacis, & Christianis admissis. Et ex Christianæ quidem doctrinæ fonte manarunt, quæ Jamblichus, Porphyrius, Proclus, atque alii de sensuum fuga, affectuum προσηλώσει, crucifixione, mentis elevatione in Deum &c. adeo luculenter scripserunt.

Atque

Atque de Eclecticorum, Græcorumque omnium Philosophia hæc breviter dicta sufficiant. Quam quidem vastam nimis materiem diffusissime, à plerisque tractatam non ignoro; verùm Historicæ hujus Synopsis ordo, & ratio id postulavit, ut ipsa eadem, qua cætera, brevitate tractando, non omnia, quæ hac de re ab aliis plurimis, sed tantum ἀξιομνημόνευτα, scitu scilicet necessaria, scripta sunt, hic digererem, aliisque ob oculos ponerem consideranda.



LIBER



LIBER IV.

De Philosophis Recentioribus:

DURUM, ac perdifficile opus, & omnibus intentatum adhuc, aggredior. Quæ enim tribus superioribus libris sive de Philosophia, ejusque Origine, sive de Barbarica, sive de Græcanica Philosophia tradita sunt, ab autoribus, qui plurimi ea de re scripserunt, non mediocri quidem, sed ad proportionem minori labore carptim selecta perscripsi. Sed Philosophos omnes, qui ab V. C. ad nos usque in Latio, & Europa ferè omni & dicti, & habiti sint, annumerare, labor profecto arduus est. Pro virili tamen id efficiam, ut quotquot Philosophia inclaruerunt per edita opera illustres Viri, ac quorum memoriam ad nos majores nostri tot libris transmiserunt, breviter, & quoad potero, clare & ordinatim in medium adducam. Quod si quis eorum, qui Philosophi nomen meruere, me effugerit; id non voluntatis proposito fiet, sed meæ ejus nominis, & doctrinæ ignorationi prudens lector ignoscat. Expertus enim didici, ac certo certius cognovi, quod vir cæteroqui doctissimus, mihique familiaris summe colendus, prædixerat; me scilicet majorem in Philosophis nostræ ætati propioribus perquirendis, quam remotioribus indicandis, difficultatem passurum esse. Atque hinc factum est, ut in hujus operis Proœmio statuerim, in quarto hoc Philosophiæ Historiæ libro nonnisi de Philosophis vere Recentioribus, ac nova philosophandi ratione pertractare. Sed re melius pensitata, ne Opus imperfectum prodiret, de Philosophis omnibus, qui post Græcos primum Romæ, ac deinde in plerisque omnibus Europæ regionibus inclaruerunt, differere statui: sicque Philosophiam ordinata serie, ac veluti catena quadam, si ita dicere fas est, ad nos diductam ostendere; atque ut à Philosophis Philosophi, ab Hebræis scilicet Barbari, à Barbaris Græci, à Græcis denique Latini ipsam habuerint. Latinorum autem nomine non eos tantum hic intelligo, qui in Latio orti sunt; sed eos omnes, qui Latina lingua, vel literis, longe jam, lateque diffusis, usi sunt. Ex dictis facile quis educet, non mihi vertendum vitio, quod Recentioribus Philosophis Romanos adnumerem, qui vel primis ab V. C. annis florentes, Græcorum Philosophorum multis coævi fuerunt, multos etiam ætate præcesserunt; nam præterquamquod Historiæ nexus, & ordo id postulabat, ut post Græcos Romanos ponerem, qui à Græcis Philosophiam, Jurisprudentiam, & scientias omnes mutuati sunt;

non

non hic tam temporis series, quàm Philosophiæ attenditur derivatio. Accedit, quod Recentiorum nomen Romanis omnibus, etsi antiquissimis, etiam competit, quia in scientiis fuere Græcis Recentiores.

CAPUT I.

De Philosophis Romanorum.

NEmo est, qui ignoret, Romanos omnes, ut modò etiam dictum, vel Athenas adeuntes, vel Romæ commorantes, à Græcis fuisse in Philosophia, reliquisque scientiis institutos. Multi enim ex Græcis, Philosophis potissimum, Romam, quæ per tot partas sibi victorias totius ferme Mundi domina habebatur, confluebant, ac docebant; atque Imperatores etiam in discipulos habebant. Hinc notandum hic velim, me Romanorum Philosophos appellare non solum eos, qui Romæ, vel in Latio orti, verùm etiam eos omnes, qui Athenis, atque ex aliis Orbis Civitatibus venientes, ibi Philosophiam professi sunt: quos eo, quo fieri poterit, ordine subnectemus.

NUMA POMPILIUS SECUNDUS ROMANORUM REX.

ROMULO, primo Romanorum Rege, & Patre, repente sublato, interregnum anni unius Romæ fuit, hoc est, regnarunt Patres, & interreges per vicissitudinem decuriarum Reipublicæ præfuerunt, eo ordine, quem Liv., & Plut. in Numa referunt, data singulis Patribus interregia potestate quinque dierum tantùm, quibus exactis, alter iterum creabatur interrex, ut observat Min-ellius in notis ad Numam L. Flori. Aliter tamen Plut. in Numa, ubi: *Comparant inter se centum quinquaginta Patres, ut loco Quirini singuli vicissim cum insignibus imperii solemnia sacra obirent, & jus dicerent senis horis nocturnis, & senis diurnis &c.* Sed orta inter Peregrinos, hoc est, inter Sabinos, qui Romanis juncti erant, & Romanos veteres dictos, qui Urbem cum Romulo condiderunt, de novo Rege creando seditio est; nam utraque gens Regem ex corpore suo creari postulabat. Et Sabinorum quidem plena æquitatis ratio erat, quod, extincto Rege suo Tatio, non insurrexissent adversus Romulum, sed regnare unum permisissent; unde & Regem vicissim eligendum petebant. Contra verò Veteres Romani hoc concedere recusabant, ne recepti in Civitatem receptoribus imperare molirentur. Ut autem tanta lis componeretur, convenit inter utramque factionem, ut altera Regem ex alterius corpore crearet; putantes, eum, qui creatus esset, sic fore æquabilem utrisque, quod his, qui ipsum creassent, esset ob beneficium devinctus, illis verò faveret ob necessitudinem. Cumque Sabini Veteribus Romanis electionem permitterent, maluerunt ipsi Regnum Sabino deferre, quàm accipere Regem ex illorum suffragiis Romanum. Ità re inter se deliberata, Romani Regem ex Sabinis creant Numam Pompilium, virum, qui Romam nunquam commigraverat. Verum adeo erat inclyta apud omnes ejus virtus, & fama, ut audito ejus nomine, majore plausu Sabini, quàm illi, qui detulerant regnum, acciperent. Ubi renunciaverunt in concione quem dixissent Regem, primores utriusque factionis ad eum oratum, ut ad regnum suscipiendum veniret, pariter mittunt. Numa Curibus, quæ opulentissima, & celeberrima Sabinarum urbium (ex qua Romani cum receptis Sabinis se

Qui-

Quirites appellarunt, quasi Curites) natus est ex patre Pomponio Pompilio, illustri viro, ex quatuor suis fratribus natu minimus, & miro quodam casu eadem genitus die, qua Romulus Romam condiderat, quæ est undecimo Kal. Majas. Uxorem habuit Tatiam, Tatii Regis, & Romuli in regno consortis, filiam unicam. Doctrinam, tolerantiam, justitiam, sapientiam, virtutem omnem, & inclytam in Deos religionem summo studio excoluit. Cum autem in lucis deorum, sacrisque pratis, ac solitudinibus, urbana vita relicta, plerumque degeret; hinc orta fama est, ipsum ex Deæ, seu Nymphæ Egeriæ congressu, atque consuetudine vitam beatam adeptum esse, & religionem Deorum, rerumque divinarum scientiam hausisse: Egeriam autem dictam voluit Festus ab egerendo, quia ipsi sacrificabant prægnantes, quod eam putabant facile fætum utero egerere. Istam Egeriam deinde Numa in regem assumtus consulere sese super cultu religionis, & cæremoniarum simulabat, ut populum superstitione captum ad ea, quæ commentabatur, faciliorem redderet. De hoc Numæ commento vide Liv.l.1.Plut. in Numa, aliosque. Hæc Numæ antequam Rex crearetur, vita fuit, ocii, pacis, & literarum studiis semper amica. Unde, Romanis Patribus regnum sibi deferentibus, accipere recusavit; orationemque ad eos habuit, qua recusationis caussas exposuit: quarum potissima ea fuit, quod Romani armis, belloque adsueti, ardentem potius, & vividum Regem exoptarent, qui belli dux esset, & fautor, quàm sedatum principem, honesti, rectique cultorem ad civitatem legibus ac pace temperandam. Sed repudiantem regnum Romani majorem in modum precari, obtestarique conati sunt, ne eos iterum in seditiones, & civile bellum injiceret, cum alium, in quem consensura utraque factio esset, non haberent. Non igitur parvi negotii res fuit, sed multæ persuasionis, & contentionis opus, ut ipsum à tenaci proposito dimoverent; ac sententiam flecterent, ut tranquillam, quietamque vitam, quam peramabat, ac Græcorum Philosophorum more opibus, regnisque præferebat, deponens, imperium acciperet civitatis, in bello licet quasi natæ, & adultæ. Patri etiam, Martioque propinquo ad suadendum adhibitis, ut oblatum sibi imperium, tamquam ingens, & cœleste donum reciperet, respondit, omnem vitæ conversionem lubricam homini esse. Orationem tum Numæ regnum recusantis, tum patris recipere suadentis, lege apud Plut. in Numa. Tandem cum fausta prodigia, ut fertur, tum ejus civium, ut regnum acciperet suadentium, studium, contentio, preces accesserunt, ut in eam sententiam descenderet. Quare facta re divina, Romam profectus est. Prodiit ei obviam senatus, populusque ingenti animi lætitia, & plausu; ac feminæ eum festis acclamationibus exceperunt. Ad sacras ædes hostiæ cæsæ: ac ea omnium fuit hilaritas, ut non civitas Regem, sed regnum excipere videretur. Omnium suffragiis Rex appellatus, Capitolium, collem Tarpejum tunc vocatum, ascendit; nec delata sibi regni insignia recipere voluit, sed sustinere jussit, donec Deos de regno consuleret. Quare Princeps Augurum eum capite velato ad meridiem convertit, atque à tergo assistens, dextra in capite Numæ imposita precatus est, ut diis signa aliqua darentur: quod ex voto accidit; nam secundæ, & faustæ aves conspectæ rem confirmarunt. Tunc Numa regia veste indutus ad populum descendit; & omnium plausu, Patrumque complexu, ut vir religiosissimus, & sanctissimus exceptus est.

Primum Numæ studium fuit æstuantem civitatem, civesque pugnacissimos, ac belli cupidissimos, injecto deorum metu, domare, eorumque spiritus religione reprimere, & ad pacem reflectere. *Inde sacra, & cæremonias omnemque cultum Deorum immortalium docuit: Pontifices (quorum ipse Maximus) Augures, Salios, cæterosque per sacerdotia instituit: annum quoque in duo-*

duodecim menses, dies fastos, nefastosque descripsit. Ancilia, atque Palladium, secreta quædam imperii pignora, Janumque geminum, fidem pacis, ac belli; in primis focum Vestæ virginibus colendum dedit; ut ad simulacrum cœlestium siderum, custos imperii flamma vigilaret. Hæc autem omnia quasi monitis Deæ Egeriæ, quò magis barbari acciperent. Eò denique ferocem populum redegit, ut, quod vi, & injuria occupaverat imperium, religione, atque justitia gubernaret. L. Ann. Flor. de Numa. Notandum autem hic ad claram dictorum intelligentiam ex Min-ellio in not. ad dictum Flori locum, salios sic dictos à saliendo, sive saltando, fuisse sacerdotes duodecim Marti Gradivo dicatos, qui, teste Liv. 12. Ancilia ferentes cum saltibus, atque tripudiis Urbem circumibant. Fastos, Nefastosque dies sic clare descripsit Ovid. 1. Fast.

Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur:
Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Erant etiam Romanis dies Comitiales, & Intercisi; quos omnes, cum mei instituti non sint, & quia cunctis noti, prætermitto. *Ancile* est scutum breve, & rotundum; de quo Virg.

- - - *Lævaque ancile gerebat*. Dictum autem volunt Ancile sive ab ancisione, quod sit ab omni parte ancisum & rotundum,

Idque Ancile vocant, quod ab omni parte recisum est,
Quemque notes oculis, angulus omnis abest. Ovid.

Sive quod ἀγκύλον τὸ σχῆμα ποιεῖ, hoc est, curvam figuram facit, ut ait Freinshemius in Plut. vitam Numæ. Ferunt enim, regnante Numa, breve scutum, atque rotundum de cœlo lapsum: de quo sic Ovid. 3. Fast.

Ecce levi scutum versatum leniter aura
Decidit: à populo clamor ad astra venit.

Qua de re consulti haruspices responderunt, ibi futurum totius Imperium orbis, ubi scutum illud servaretur. Quo responso accepto, & honoris gratia, & quò idem tutius servaretur, ne ab hostibus surripi posset, Numa Pompilius 12. alia ad similitudinem cœlestis illius fabricari jussit, quæ in templo Martis reposita fuere: & cum 12. adolescentes sacerdotes Numa ipsi Marti Gradivo delegisset, jussit ipsa cœlestia arma, quæ Ancilia nominavit, suspensa collo ab ipsis per Urbem gestari, & cum saltu, atque tripudiis carmina decantari: Unde Ovid. 3. Fast.

Jam dederat Saliis (à saltu nomina ducunt)
Armaque, & ad certos verba canenda modos.

Inter cætera carmina quædam canebantur in celebris Mamurii laudem, qui Numæ jussu 12. illa cœlesti simillima fecerat. *Palladium* erat simulacrum Palladis, quod Æneas à Diomede acceptum post excidium Trojæ in Italiam transportaverat. *Janus* à januis, quibus præest, appellatus, dictus etiam *Geminus*, sive ob singularem prudentiam, qua futura præviderit, & præterita sciverit: sive quia geminam faciem habebat, tum ad ostendendos duos Reges Tatium, & Romulum, fœdere inito, junctos, à quibus etiam templum ei ædificatum Romæ quidam volunt; quod a Numa alii ædificatum volunt; tum etiam ad significandum, quod in bellum ituri retrò respicere debent; an habeant quo tuto reverti possint. Hujus quidem templi portæ tempore belli patebant, pacis verò tempore claudebantur. Unde *Janus Patulejus*, & *Clusius* cognominabatur. Numa autem regnante, Jani templi portæ semper clausæ fuerunt; nullum enim bellum, nulla seditio ejus unquam turbavit imperium, sed perpetua pax, & quies, summa Felicitas & tranquillitas Romæ fuit. Virgines, quæ Vestæ sacra curabant, *Vestales* dicebantur; earumque cura erat, ignem perpetuo accensum conservare; qui si forte per negligentiam extinctus fuisset, non ex alio igne reparandus erat, sed accensa

per fomites ex solis radiis flamma, purissimus, ac cœlestis Ignis eliciebatur. Hic autem perpetuum ignem conservandi mos primum Ecclesiæ Judaicæ fuit. A Judæis, ut & alia, acceperunt Ægyptii, Persæ & Chaldæi: ab his Græci: a Græcis denique Romani. Vide Plut. In Numa. His de potioribus Numæ factis, & vita adnotatis, ad ejus Philosophiam gradum facio. Pythagoricus à Cl. Al. 1. Str. habetur, plerisque etiam Pythagoræ discipulus, & familiaris; ajuntque Pythagoram Numæ coævum fuisse: alii tamen id prorsus negantes asserunt, & forsan rectius, Pythagoram anno Romæ 220. vixisse, & Eusebius eum mortuum refert anno quarto Olymp. 70. ut nos etiam in Pythagora notavimus. Sed in re tam varia, quæ à Plut. antiquissimo Numæ vitæ scriptore habemus, referam: *Cum autem fama obtineat, Pythagoræ Numam auditorem fuisse, partim eum Græcas literas negant attigisse, quasi aut sua indole, & per se aspirare ad virtutem quiverit, aut præstantiori Pythagora tribui barbaro, nescio cui institutio possit Regis: partim Pythagoram dictitant diu post secutum, atque ab Numæ seculo quinque ferme remotum ætatibus; sed Spartiatem Pythagoram, qui Olympiis cursu victor fuit circa sextam decimam Olympiadem, cujus anno tertio est regnum Numa adeptus, cum peragraret Italiam, consuetudinem habuisse cum Numa, atque in constituendo regno consiliorum ei fuisse adjutorem: quare ex præceptis hujus Pythagoræ non pauca esse instituta Lacedæmoniorum admixta Romanis. Cæterum ætates adamussim exigere haud promtu sit.* Et ibidem post multa: *Unde percrebuit præcipue, sapientiam hanc, & eruditionem ex Pythagora hausisse Numam. Magna enim ex parte hic Reip. suæ institutionem, Philosophiam superior in rebus divinis posuit. Exteriorem etiam speciem, & personam eadem, ac Pythagoras mente dicitur petiisse.* Deinde Numæ, & Pythagoræ institutorum similitudinem ostendens, ibidem post pauca subdit. *Plerasque autem divinationes suas contulit in Camænas. Unam peculiariter, atque eximie venerari præcepit Romanis, Tacitam eam nominavit: quæ commemoratio visa est, & observatio silentii Pythagorici. Jam hujus de statuis scita undequaque Pythagoræ placitorum sunt germana; neque enim ille sensui, aut ulli dolori expositum rerum principium esse, sed invisibile, incorruptum, sola mente existimavit apprehensibile. Hic vetuit Romanis hominis, vel bestiæ formam tribuere Deo, neque fuit ulla apud eos ante picta, aut ficta imago Dei, sed primos 160. annos templa extruxerunt, & cellas Diis: simulacrum per id temporis nullum habuerunt, nefas putantes augustiora exprimere humilioribus, neque aspirari aliter ad Deum, quam mente posse. Ad hæc hostiæ ejus respondent plane victimis Pythagoricis, incruentæ enim erant, ac fere farina libaminibus ex vino, & rebus simplicissimis parabantur. Aliis præterea argumentis urgent remotioribus horum contubernium; quorum unum est, quod donaverunt Pythagoram Romani civitate, ut autor in libro quodam Antenori dicato Comicus est Epicharmus, Vir antiquus, & ex Schola Pythagorica. Alii, quod unum Numa ex quatuor filiis suis nomine Pythagoræ filii appellaverit Mamercum.* Ajunt etiam, qui Numam Pythagoræ coævum faciunt, morem apud Romanos Deum adorandi, quem à Numa acceperunt, eundem fuisse cum Pythagoreis, hoc est, ut ne quis obiter adoret, & supplicet Diis, nec perfunctorie divinis vacet, sed vacuus curis aliis velut summo negocio religionis advertat animum: Numæ etiam edicta omnia magna ex parte præceptorum Pythagoricorum æmula fuisse notant. Tandem addunt, Numam sacras legum, quas vivens Pontificibus tradiderat, tabulas una cum corpore humari jussisse, nec tuto Pythagoricorum more arcana mortuis committi literis existimasse, ut lib. 3. in Pythag. nos quoque tradidimus. *Sed ignoscendum*, verba sunt Plut. ibid. *iis, qui tam multis concurrentibus affinitatibus*

bus familiaritatem Numæ conciliare conantur cum Pythagora. Valerius Antias, pergit cit. Autor, *scriptum reliquit*, 12. *volumina de rebus sacris*, 12. *item græca alia de studio sapientiæ in ea arca condita fuisse*. Idem etiam affirmat Petrus Crinitus de Honesta Disciplina l. 9. c. 1. *Notum est, Regem Numam, qui leges Romanis condidit, libros 12. scripsisse, partim græce (ut traditur) partim latine, in quibus Pythagorica Sacra, & Pontificalia continerentur: eosque voluisse in monumento suo recondi, ne in vulgus, credo, & propalam, quæ arcana, & sacra erant, devenirent. Qua in re Pythagoræ secutus est disciplinam, quæ profanum vulgus longe arceret. Sed exemplo simili relatum de Dardano est, qui cum egregie in magicis artibus præstaret, libros à se conscriptos in sepulcro fertur constituisse: quos Abderites Democritus, vir sagacis ingenii in perscrutandis naturæ viribus diligentissime requisivit: tum commentariis editis illustravit, disciplinamque ex illis reconditam, atque multiplicem accepit; quod & C. Plinius ad Cæsarem Vespasianum testatur*.

Vulgaris igitur opinio est, Numam Pythagoræ sectatorem, imo & auditorem fuisse. Cicero tamen de Orat. lib. 1. asserit, Numam duobus seculis Pythagoram præcessisse. Dionysius Halicarnassæus erudite probat, Numam quatuor pene ætates ante Pythagoram vixisse. Sed illud plane certum omnibus fermè habetur, Numam multis ante Pythagoram annis extitisse. Atqui Cic. Tuscul. l. 4. in principio Numæ ætatem assignans ait: *Erat enim illis pene in conspectu præstanti sapientia, & nobilitate Pythagoras, qui fuit in Italia temporibus iisdem, quibus L. Brutus patriam liberavit*. Sed unde vulgaris hæc opinio ortum duxit? Probabilis est Ciceronis conjectura loc. cit. ubi sic: *Quin etiam arbitror propter Pythagoreorum admirationem Numam quoque Regem Pythagoreum à posterioribus existimatum. Nam quum Pythagoræ disciplinam, & instituta cognoscerent, Regisque ejus æquitatem, & sapientiam à majoribus suis accepissent; ætates autem, & tempora ignorarent propter vetustatem, eum, qui sapientia excelleret, Pythagoræ auditorem fuisse crediderunt*. Pythagoram autem omnium sapientissimum à Romanis existimatum fuisse, confirmat Plin. Hist. Nat. l. 34. ubi narrat, Romanos in bello contra Samnites Apollinem Pythium consuluisse, qui jussit, duas statuas in Urbe celebri loco, Græcorum gentis sapientissimo unam, alteram fortissimo, dicari: Romanos autem alteram Pythagoræ, Alcibiadi alteram dicasse. Quicquid tamen de hac quæstione sit; id certum fateri possumus, Numam cum Pythagora, sive ipsi coævus, sive post ipsum vixerit, in Metaphysica, Ethica, & Politica, in dogmatis consensisse; unde hac ratione ipsum Pythagoricum cum Clem. Alex. vocare licebit.

De Numæ liberis, & Uxoribus quæstio adhuc est inter Autores. Alii dicunt, eum præter Tatiam conjugem non habuisse, nec alios ex ea liberos præter filiam Pompiliam, quam Tullo Hostilio, qui Numæ in regno successit, nuptam tradit Morery in suo Lex. Hist. Alii tamen non ex Tatia editam dicunt, sed ex Lucretia, quam post adeptum regnum Numa uxorem duxerat; eamque non Tullio Hostilio, sed Martio nuptam asserunt. Quod confirmare videtur Plut. in Numa, dum ait: *Omnes certe consentiunt Martio nupsisse. Martius hic filius fuit illius Martii, qui ad regnum suscipiendum Numam impulit: is enim simul cum eo commigravit Romam, & honoris caussa allectus in Senatum fuit*. Sunt denique, qui asserunt (quæ & Morery sententia est) præter Pompiliam ex Tatia Numam quatuor habuisse filios, Pomponem, ex quo Pomponii, Pinum, ex quo Pinarii, Calpum, ex quo Calpurnii, & Mamercum, ex quo Mamercii originem duxere: quæ quatuor familiæ nobilitate illustres Romæ extiterunt. Hoc etiam ut falsum alii insectantur.

Sustulit Numa ex Urbe Romuli, & Tatii factiones, jussitque unum omnes

nes esse, unoque Romanorum nomine vocari. Magnus fuit legum conditor; vel corrector: correxit enim, præ cæteris, legem, qua Patri erat liberos distrahendi potestas. Tandem senio, & lenta ægritudine confectus, anno ætatis circiter 82. regni autem 42. decessit clarus hic Philosophus, Legislator, magnum Regum exemplar, justitiæ, pietatis, religionis, pacisque cultor egregius: cujus laudes præter Liv. l. 1. Flor. l. 1. c. 2. Aurel. Victor. de Vir. illustr. c. 3. Dionys. Halicarnas. l. 2. Hist. & Plut. in Vita, habet etiam Cic. pluribus in locis. Et lib. 3. de Nat. Deorum. *Mihique ita persuasi, Romulum auspiciis, Numam sacris constitutis fundamenta jecisse nostræ Civitatis: quæ nunquam profecto sine summa placatione Deorum immortalium tanta esse potuisset*. Et de leg. l. 1. *Nec dubito, quin iidem & cum Egeria collocutum Numam &c.* Et de leg. l. 2. *Conclusa quidem est à te tam magna lex sane quambrevi: &, ut mihi quidem videtur, non multum discrepat ista constitutio religionum à legibus Numæ, nostrisque moribus*. Et ibid. post multa; *Quod institutum perite à Numa, posteriorum pontificum negligentia dissolutum est*.

Notandum hic, me de Philosophis Recentioribus hoc quarto Historiæ libro acturum, in ipsis numerandis non sectarum differentiam, sed temporum seriem servare decrevisse. Verùm cum in aliis libris, & tertio potissimum, qui Græcorum est, eos per sectas, non per ætatem, distinctos tradiderim; rectius duxi, eundem in hoc libro ordinem conservare. Romanorum igitur Philosophos per sectas distinguens, à Pythagoreis initium feci (licet eorum titulus in hoc capite sit prætermissus) namque illorum Secta reliquarum fuit vetustissima. In unaquaque autem secta suus cuique Philosopho secundum ætatem locus erit. Sed quum de Numa, qui Pythagoreus si non extitit, saltem habitus est, sa[illegible]s superque dictum sit, ad alios Pythagoreos accedamus.

Q. ENNIUS.

POëta vetustissimus, quem, ut Silius Italicus refert,

- - - - Rudiæ genuere vetustæ;

secundum tamen Euseb. in Chron. qui ejus nativitatem signat an. 4. Olymp. 134. Tarentinus fuit. Eusebii verba sunt: *Q. Ennius Poëta Tarenti nascitur, qui à Catone Quæstore. Romam translatus habitavit in monte Aventino, parco admodum sumtu contentus, & unius ancillæ ministerio*. Pythagoricæ sectæ fuisse ostendit suorum Annalium initium, in quo Metempsychosim pertractat, referente Cozzando l. 5. de Magisterio Antiqu. Philos. c. 2. Persius etiam Pythagoricum destinat Sat. 6. ubi ait:

Cor jubet hoc Ennj, postquam destertuit esse
Mæonides quintus pavone ex Pythagoreo.

Quod etiam confirmatur ex eo, quod ipse Homeri animam in se immigrasse dicebat: unde & Latinorum Homerus semper habitus fuit, ut notat Lævin. Torrent. not. in Horat. l. 2. ep. 1.

Magnam habuit consuetudinem cum P. Scipione, qui Africam devicit: hic enim cum eruditis, præcipue cum Ennio familiaritatem amabat; cum quo laudes in marmore communes habuit, ut notat C. Rhodig. l. 7. Antiqu. lect. c. 1. M. Fulvium Nobiliorem, cujus etiam filium erudivit, ad bellum Ætolium secutus est, & Catoni jam seni Græcarum literarum præceptor fuit, ut Sext. Aurel. Victor. refert, an. V. C. 550. vel 551. Romæ degens Annalium libros 18. vel secundem alios, 12. heroico versu composuit. Macrobius Saturnal. 6. ait, Virgilium in multis Ennium imitatum fuisse, poëtam cæteroqui non valde insignem: nam in sententiarum quidem gravitate excelluit, in verborum tamen

cultu

cultus non enituit. Hinc Lil. Gyraldus: *Ingenio acri fuit, atque ad scribendum promtissimus, vehemens in sententiis, in verbis rudis, ut qui non discederet à communi more verborum*. Sic etiam Ovid. de Trist.

Ennius ingenio maximus, arte rudis.

Et Statius l. 1. Sylv. *Rudem Ennii musam* dixit, ad patriæ Rudiæ nomen alludens. Possevin. vero in Biblioth. *Ennius primum inter Latinos Poëtas Epicos locum obtinet, quem & Virg. sibi imitandum proposuit, & M. Varro discipulum Musarum, quemadmodum M. T. Cic. Summum Epicorum poëtam vocat*. De Virg. Ennii Poësin legente sæpius, illud dictum:

. . . . Ennj de stercore colligit aurum.

J. Lipsius l. 2. Antiqu. lect. c. 22. *Ennii versus immortalitate omnium temporum dignissimi extant apud A. Gellium l. 12. cap. 4. de Amici veri officio: qui & à verbis ejusmodi sunt, ut in iis vernaculus ille, & sine fuco, ac cincinnis nativus color hominem eruditum mirifice delectet: & à rebus ita salubres, ut adolescentium aures circumsonate ejusmodi vocibus potius multo sit, quam sexcentum Philosophorum præceptis*. Voss. de Hist. Lat. *Quemadmodum ea est laus Nævii, quod primus carmine signarit bellum Romanum, & luculente quidem*, ut ait M. Tullius: *ita Ennio debemus, quod non paulo id politius fecerit, & perfectius, idque versibus Heroicis, ob quorum majestatem ita eum celebrat Lucretius in 1.*

Ennius ut noster cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam.

Tandem maximam Ennii laudem habet Scaligerana 1. p. 78. *Ennius Poëta antiquus, magnifico ingenio: utinam hunc haberemus integrum, & amisissemus Lucanum, Statium, Silium Italicum, omnesque pueriles ejusmodi Poëtas*. Ennius præter *Annales*, scripsit *Satyras*, *Comœdias*, & *Tragœdias*, ex quibus ad nos nihil pervenit, exceptis aliquot versibus, à Scriptoribus veteribus passim citatis. Ennii fragmenta, præter alios, commentariis adjectis edidit Hieron. Columna, & magis luculente Paulus Merula Lugd. Bat. 1595. in 4.

Denique Ennius, qui ex communi omnium opinione Rudiis natus in Calabria, anno V.C. 514. sive 515. C. Mamilio Turrino, & Q. Valerio Faltone Coss. & è Sardiniæ insula, in qua vitæ partem duxerat, à Catone Censorino Romam translatus est; septuagenarius ex morbo articulari; quem ab immodico vini potu contraxerat, mortuus est, Q. Marcio Philippo, & C. Servilio Cæpione Coss. ut Cic. in Bruto asserit. Sepultus autem traditur in eodem Scipionis, familiaris sui, monumento, via Appia: cui hoc Epitaphium impositum, ut ex eodem Cicerone:

Adspicite, ò Cives, Senis Ennii imaginis formam:
Hic vestrum panxit maxima facta patrum.
Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit: Cur? volito vivus per ora virum.

PUBLIUS NIGIDIUS FIGULUS

Philosophus fuit secta Pythagoreus, post Varronem Romanorum doctissimus habitus. Verum cum Pythagorei Magiæ suspecti omnes haberentur, in exsilium pulsus, & ibi mortuus est an. Romæ 709. Olymp. 184. Ejus testimonium, & laudes habet Cic. initio libri de Universitate, in quo: *Multa sunt à nobis & in Academicis conscripta contra physicos; & sæpe cum P. Nigidio, Carneadeo more, & modo disputata: fuit enim vir ille cum cæteris artibus, quæ quidem dignæ libero essent, ornatus omnibus, tum acer investigator, & di-*

diligens earum rerum, quæ à Natura involutæ videntur. Denique sic judico, post illos nobiles Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodam modo, cum aliquot secula in Italia, Siciliaque viguissent, hunc extitisse, qui illam renovaret, qui cum me &c. Extat etiam lib. 4. Ep. Cic. ad familiares Epistola 13. ad Nigidium scripta, qua exsulantem spe reditus solatur, eumque unum omnium appellat divinissimum, atque sanctissimum. Imo & ejus opera Cic. in multis, arduisque Reip. negociis usus est, ut testatur Agellius: qui lib. 19. c. 14. de Nigidio, scriptore nimis obscuro, hæc habet: *Ætas Ciceronis, & C. Cæsaris præstanti facundia viros paucos habuit: doctrinarum autem multiformium, variarumque artium, quibus humanitas erudita est, columina habuit M. Varronem, & P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumenta rerum, ac disciplinarum, quæ per literas condidit, in propatulo, frequentique usu sunt. Nigidianæ autem commentationes non proinde in vulgus exeunt: & obscuritas, subtilitasque earum tanquam parum utilis derelicta est.* Pythagoricæ disciplinæ, ac proinde Matheseos, & Magiæ callentissimus fuit. Hinc Lucan. Bell. Civil. l. 1.

At Figulus, cui vera Deos, secretaque Cœli
Nosse fuit; quem non Stellarum Ægyptia Memphis
Æquaret visu, numerisque moventibus astra.

Et Suet. in Augusto narrat, Nigidium, comperta hora genituræ Octavii, pronunciasse, Dominum terrarum orbi genitum. Dion etiam in Augusto sic: *Cumque puer jam natus esset, Nigidius Figulus Senator statim ei filii summum imperium prædixit. Noverat is supra omnes homines suæ ætatis totius Cœli ordinem, & cursum: tenebat stellarum vim, atque differentiam, quid ipsæ per se, aut cum aliis conjunctæ possint, & efficiant: quorum tamen studiorum (quod occulta esse, & vana videbantur) culpam sustinuit. Is igitur, ut vidit Octavium serius propter partum Uxoris in curiam venientem (nam tum forte Senatus erat) statim exclamat: Nobis, Octavi, dominum genuisti. Deinde ea de re perculsum Octavium, atque idcirco puerulum necare volentem prohibuit &c.* Ejus & alii cum laude meminere. Janus Rutgersius Nigidii fragmenta, quæ apud autores extant, diligenti cura collegit. Vide etiam la Popeliniere lib. 5. de Hist. & Agell. l. 4. c. 9. *Nigidius Figulus, homo, ut ego arbitror, juxta M. Varronem doctissimus.*

ANAXILAVS.

Eusebius in Chron. ad Olymp. 188. *Anaxilaus Larissæus, Pythagoricus, & Magicus ab Augusto Urbe, Italiaque pellitur.* Quod & Nigidio Figulo, aliisque Pythagoricis accidit: quippe Pythagorici magna Magiæ suspicione, & infamia tenebantur; unde à Rerumpubl. rectoribus in exsilium mittebantur. Atque hinc factum, ut Domitianus, barbari, ac feri ingenii Princeps, cum videret, multos Philosophos Magicis artibus operam dare, omnes Philosophos severissimo edicto tota Italia proscripsit: & Antoninus Pius nonnisi quatuor sectas publice admisit, Platonicam, Epicuream, Peripateticam, & Stoicam, ut refert Lucianus in Eunucho. Neque mirum, Pythagoricos Magiæ nimium addictos fuisse, nam & ipse Sectæ conditor Pythagoras Magiæ indulsit, & Magus à Timone Phliasio in Sillis appellatus est.

Atque hæc de Pythagoricis, qui numero omnium Philosophorum paucissimi; nam, ut diximus, Urbe vel arcebantur, vel ejiciebantur, quia Magiæ suspecti. Ad aliarum igitur Sectarum Philosophos accedamus.

PLATONICI, ET ACADEMICI.

M. TERENTIUS VARRO

PHilosophus, Historicus, Poëta, & Grammaticus Romanorum omnium doctissimus, natus est anno U. C. 638. ejus elogia plures contexerunt; quorum potiora hic referam. Plut. in Romulo. *Varro Philosophus Romanorum plurimæ fuit in historia lectionis*. Apul. in Apolog. *Vir accuratissime doctus, atque eruditus*. Arnob. advers. Gent. l. 5. *Varro ille Romanus multiformibus eminens disciplinis, & in vetustatis indagatione rimator*. Lactant. l. 1. Divin. Inst. c. 6. *M. Varro, quo nemo unquam doctior, ne apud Græcos quidem, ne dum apud Latinos vixit*. August. de Civ. Dei l. 6. c. 2. de Diis Gentium loquens ait: *Quis M. Varrone curiosius ista quæsivit? quis invenit doctius? quis consideravit attentius? quis distinxit acutius? quis diligentius, pleniusque conscripsit? qui tametsi minus est suavis eloquio, doctrina tamen, atque scientiis tam refertus est, ut in omni eruditione, quam nos secularem, illi autem liberalem vocant, studiosum rerum tantum iste doceat, quantum studiosum verborum Cicero delectat*. Quintil. Inst. l. 10. c. 1. *Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros, & doctissimos composuit, peritissimus linguæ latinæ, & omnis antiquitatis, & rerum græcarum, nostrarumque plus tamen scientiæ collaturus, quàm eloquentiæ*. Lips. l. 3 var. Lect. c. 19. *Terentius quidem Varro, vir cùm Græcis literis perfectus, & Latinis, tum antiquitatis cum primis imitator diligens* Scaligerana prima pag. 146. & 147. *Unicum Varronem inter Latinos habemus libris tribus de Re Rustica, qui vere ac μεθόδως philosophatus sit: imo nullus est Græcorum, qui tam bene, inter eos saltem, qui ad nos pervenerunt. O excellens opus, ex quo qualia ejus reliqua erant opera, conjectare quivis potest! Sed, quod mirum, non minus in Poësi valuisse, fragmenta Poëmatum indicant*. Baron. volum. 1. Annal. p. 35. *Rerum antiquarum Varrone doctiorem neminem fuisse constat*. Et Petrus Crinitus de Honesta disciplina l. 10. c. 11. *De Varrone Terentio notum est omnibus, quantum omnis antiquitas ejus studium, atque multiplices doctrinas extulerit; ut omnium quidem togatorum doctissimus habitus sit. Cui sententiæ M. Cicero, & Fabius Quintil. calculum adjecerunt. Itaque sic Maurus Terentianus ad Novatemum:*

Vir doctissimus undequaque Varro.

Qui tam multa legit, ut est autor Augustinus, ut aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsit, quam multa vix quemquam legere potuisse credamus. Post hæc notat cit. Crinitus, & summe miratur, Varronem disciplinarum omnium parentem, & principem, à Rhemnio Palæmone imperitum hominem, & porcum fuisse appellatum. In Etymologiis tamen tradendis reprehenditur à Quintil. Jos. Scaligero, Manutio, atque aliis. Et Scal. quidem: *Varro more suo anxie Etymologias comminiscitur*. Manut. l. 3. epist. 23. *Varro in Etymologiis Varro non videtur: itaque à Quintiliano ridetur meritò*.

Composuit *libros* 24. *de Lingua Latina*, quos Ciceroni dedicaverat; de iis, qui nunc extant, ita Lud. Viv. de Tradend. discipl. p. 225. *Varronis de Lingua Latina libri tres intricati ex illo dicendi more ipsi peculiari*. Scripsit octogesimum agens annum *libros tres de Re Rustica*: *Satyras Menippeas*: Antiquitates rerum humanarum, divinarumque: *Libros de vita Pop. Romani*: Opus Hebdomadum, quod continebat imagines, & elogia doctorum virorum: *librum de Poëtis, & Scenicis Originibus, &c.* Horum tamen nonnisi fragmenta quædam ad nos pervenerunt.

Secta fuit Academicus, Ciceroni cum primis familiaris, & condiscipulus,

ut idem Cic. testatur Acad. Quæst. l. 1. Edit. secundæ, his verbis: *Quin videremus hominem nobiscum & studiis iisdem, & vetustate amicitiæ conjunctum.* In quo libro Varronem de Philosophia disertissime per Dialogum loquentem inducit. Ibidem Varro Ciceroni interroganti, cur ipse, qui in Philosophia excellit, & multum scribit, genus hoc prætermittat? respondet: *Rem à me sæpe deliberatam, & multum agitatam requiris. Itaque non multum hæsitans, respondebo: sed ea dicam, quæ mihi sunt in promtu; quod ista ipsa de re multum, ut dixi, & cogitavi: Nam cum Philosophiam viderem diligentissime literis Græcis explicatam, existimavi, si qui de nostris eo studio tenerentur, si essent Græcis doctrinis eruditi, Græca potius, quam nostra lecturos; sin à Græcorum artibus, & disciplinis abhorrerent, ne hæc quidem curaturos, quæ sine eruditione Græca intelligi non possunt: itaque ea nolui scribere, quæ nec indocti intelligere possent, nec docti legere curarent.* Veteris autem Academiæ Sectatorem fuisse, ipse de se testatur, inquiens: *Si vero Academiam Veterem persequamur, quam nos, ut scis, probamus; quam erit illa acute explicanda nobis?* Quare suam in Physica sententiam de rerum principiis ibidem exponens, inquit: *Nostra tu physica nosti, quæ contineantur ex effectione, & ex materia ea, quam fingit, & format effectio. Adhibenda etiam Geometria est, &c.* caussam etiam addit, cur ad Græcorum studium amicos mittat, his verbis: *Sed meos amicos, in quibus est studium, in Græciam mitto, id est, ad Græcos ire jubeo, ut ea à fontibus potius hauriant, quàm rivulos consectentur.* Tandem Varronis, ejusque operum laudes ibi à Cic. descriptas sic optime invenies: *Nam nos in nostra Urbe peregrinantes, errantesque tanquam hospites, tui libri quasi domum reduxerunt; ut possemus aliquando, qui, & ubi essemus agnoscere. Tu ætatem Patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum jura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum, locorum, tu omnium divinarum, humanarumque rerum nomina, genera, officia, caussas aperuisti: plurimumque Poëtis nostris, omninoque Latinis, & literis luminis attulisti, & verbis: atque ipse varium, & elegans, omni fere numero poëma fecisti: Philosophiamque multis locis incohoasti ad impellendum satis, ad docendum parum. Caussam autem probabilem, &c.*

Mortuus tandem est doctissimus hic Senator, & Philosophus, anno U.C. 726. ætatis suæ 90. Ejus vitam scripsit Verranius Maurus; qui suorum etiam operum titulos digessit; quem vide, & Scalig. Voss. Turneb. Gesner. & alios.

C. AURELIUS COTTA

INsignis Orator, & Philosophus Academicus fuit, ex illustri familia Cotta Romæ natus. Unus ex quatuor Sectarum principibus est, quos Cic. l. 1. de Nat. Deor. ad propriam Sectam tuendam patronos loquentes inducit: ubi Cotta, eloquentissimus inter Academicos, ea tempestate florentes, princeps, Academicorum partes tuetur; C. Vellejus Epicureis; Q. Lucilius Balbus Stoicis; & M. Piso Peripateticis patrocinatur. Sic itaque Cic. l. c. *Tres enim trium disciplinarum principes convenistis. M. enim Piso si adesset, nullius Philosophiæ, earum quidem, quæ in honore sunt, vacaret locus, &c.* Hæ namque quatuor, ut alias dictum, Philosophiæ Sectæ Ciceronis ævo, & fere semper, Romæ in honore habitæ, imo & permissæ sunt, Academica, sive Platonica, Epicurea, Stoica, & Peripatetica. Verum hi Sectarum Principes ante Ciceronem decesserant, ut ex Ep. 19. lib. 13. Ep. ad Att. educitur. Vide etiam Leonardum Cozzandum de Magisterio Antiquorum Philosophorum l. 1. c. 9.

M. TUL-

M. TULLIUS CICERO.

NOn ultima Ciceronis laus est, oratorum omnium, Romanæque Eloquentiæ Principem fuisse; sed & Romanorum Philosophus vel primus extitit: ut ex ejus studiis, & operibus, de quibus mox, clarissime evincitur. Arpini, quod celebre Volscorum oppidum, natus est 3. Nonas Januarias a. Romæ 648. Olymp. 168. unde Arpinas appellatus. Mater ei Helvia, claro genere, & honesta vita mulier. De Patre quæstio est inter autores. Alii enim, referente Plut. in vita, in officina fullonia & natum volunt, & educatum. Alii ad Appium (sive potius Accium, cujus meminit Liv. l. 2.) Tullium, clarum Volscorum Regem originem familiæ ejus referunt. Cujus sententiæ esse videtur Euseb. Cæsar. Chron. p. 65. ubi: *Marcus Tullius Cicero Arpini nascitur, Matre Helvia, Patre equestris ordinis, ex regio Volscorum genere*. Alii denique teste Roscio, quem sequitur Morery, & reliqui fere omnes, eum ex Equite Romano, à Tito Tatio Sabinorum Rege origine ducente, ortum contendunt. Hac autem de caussa Ciceronis cognomen ipsum habuisse refert Plut. ib. *Habuit ille in extremo nasi ad modum ciceris cæcam incisuram, unde cognomen quæsivit. Ipse quidem, quo de hic scribimus, Cicero, admonentibus amicis, cum primum honores peteret, & Remp. attingeret, ut abjiceret hoc nomen, immutaretve, fertur glorians dixisse, enisurum se illustrius Ciceronis nomen Scauris, & Catulis reddere*. Ex puero magnum ingenii in discendo acumen, & solertiam habuit; ita ut ad omnes ingenuas artes, omneque eruditionis genus complectendum natus videretur. Condiscipulis omnibus magnæ erat admirationi; eorumque caterva stipatus medius ad ludum literarium semper pergebat. Adhuc puer Poema conscripsit, cui titulus *Pontius Glaucus*: poesi enim maxime delectabatur; imo & Poeta inter Romanos tunc præstantissimus habitus est. Puerili schola defunctus Philoni Academico, tunc Romæ Philosophiam docenti, operam dedit: deinde Mutio Scævolæ, viro consulto, & Senatus Principi, à quo Jurisprudentiam hausit.

Annos natus 23. ut refert Nepos, vel 25. ut alii, Roscio Amerino, parricidii reo, patrocinatus est. Sed metuens Syllam, tunc Romæ potentissimum; quem in ea caussa offenderat, simulata infirmæ valetudinis caussa, in Græciam, Asiamque abiit: ubi se, ut ipse testatur, recoquendum præceptoribus dicendi dedit. Et profecto erat corpore gracili, & macilento, stomachoque infirmo; unde sæpius in Ep. se κακοστόμαχον dicit; ac propterea modicum cibi admodum sero capiebat. Vox ei erat canora, & bona, sed dura, & incondita. Ut igitur Athenas venit, Antiochum Ascalonitam, Academicum audivit; ut infra in Antiocho ex Plut. ipsiusque Ciceronis testimoniis adnotabimus, iterumque Academicæ Philosophiæ studiis se addixit, statuens tranquillam in Philosophia ibi vitam ducere, si nullus in foro, & Rep. administranda locus ei Romæ daretur. Diodoti etiam Stoici se discipulum fatetur Acad. Qu. l. 2. 37. his verbis: *Diodoto quid faciam Stoico? quem à puero audivi, qui mecum vivit tot annos, qui habitat apud me, quem & admiror, & diligo*. Et de Nat. D. 1. 5. huic alios suos etiam adnumerat Præceptores; magnamque in Philosophiæ studiis sui animi contentionem refert, inquiens: *Nos autem nec subito cœpimus philosophari: nec mediocrem à primo tempore ætatis in eo studio operam, curamque consumsimus: &, cum minime videbamur, tunc maxime philosophabamur. Quod & orationes declarant refertæ Philosophorum sententiis; & doctissimorum hominum familiaritates, quibus semper domus nostra floruit; & principes illi, Diodotus, Philo, Antiochus, Posidonius, à quibus instituti sumus, &c.* Unde ingenue ipse l. 2. de Fin. fatetur, ipsum, & Romanos omnes Græcis Philosophiam, & scien-

tias acceptas ferre, inquiens: *Sint ista Græcorum: quamquam ab his Philosophiam, & omnes ingenuas disciplinas habemus*. Ut & nos supra innuimus. Sed ubi Syllæ mortem accepit, ac corpore exercitatione firmato, & voce jucundiore reddita, cohortantibus amicis, ipsoque etiam Antiocho, ut ad oratorium munus, Reipublicæque regimen rediret; totum se oratoriæ facultati devovit, atque ideo in Asiam, Rhodumque navigavit. Et in Asia quidem Xenoclem Adramittenum, Dionysium Magnesium, & Menippum Charem audivit: Rhodi verò Apollonium Molonetum, Molonis filium, Philosophum, & Oratorem omnium sui ævi eloquentissimum, dicendi Magistrum habuit. Hic à Cicerone contendit, ut græce declamaret: quem ubi declamantem græce audivit, diu cogitabundus, ac tristis sedens, tandem de tristitiæ caussa interrogatus exclamavit: *Te quidem laudo, Cicero, & admiror, Græciæ verò miseret me conditionis, cum cernam, quæ reliqua nobis sola erant ornamenta, ea quoque te ad Romanos transtulisse, literas, & Eloquentiam.*

Hinc Romam venit, ubi in foro omnium optime oratoriam exercuit. Dicitur autem hic, non secus ac Demosthenes, in actione laboravisse: quare, ut in re oratoribus tam necessaria proficeret, nunc Roscio Comœdo, nunc Æsopo Tragœdo operam dedit. Etsi rem familiarem modicam quidem habebat, & ad victum necessarium vix sufficientem; patrocinii tamen caussa neq; mercedem neq; munera capiebat. Sed ejus doctrina, ac prudentia cognita, Quæstor in annonæ difficultate designatus, ac Siciliam sortitus, rectissime commissam sibi provinciam administravit an. U. C. 679. atque ita ex provincia decessit, ut Siculis omnibus jucundam, diuturnamque memoriam quæsturæ, nominisque sui relinqueret. Deinde Ædilis factus Verrem de luxuria in flagitiis, crudelitate in suppliciis, avaritia in rapinis, superbia in contumeliis, Deorum è delubris raptu sacrilego, ac de totius Siciliæ, cui Verres per triennium Prætor fuerat, populatione accusavit a. U. C. 683. ætatis suæ 37. suisque in Verrem actionibus in Senatu habitis ipsum impulit, coegitque, ut in Verrem, quem repetundarum reum Siculi postulabant, sententiam ferret. Quare Verres de repetundis damnatus; Siculisque illata damna ex ejus pecunia refecta sunt. Siculi, ut se gratos ostenderent, multa ex ea insula advecta Ciceroni obtulerunt; verum ipse omnia non in proprium usum, sed ad annonæ egestatem levandam, publicumque usum convertit. Prætor ejectus summa laude hoc munere defunctus est: & licet multos, atque insignes haberet competitores, omnium tamen primus renunciatus est.

Anno 690. sive 691. una cum C. Antonio Nepote ad Consulatum non minus ab Optimatibus, quam à plebe provectus, Urbis proditores detexit, qui, duce L. Catilina, homine audaci, inquieto, versipelle, flagitioso, Urbi ferrum, flammâmque minabantur. Patefacta Catilinæ in Remp. conjuratione, Cicero Orationem in Senatu habuit in L. Catilinam: qua oratione perterritus Catilina Urbe aufugit cum sociis. Hinc Cicero alia Oratione ad Populum R. gratulatur ei de Catilina jam ejecto, ac profligato; cujus nefarium consilium erat, ut Flori verbis utar, Senatum confodere, Consules trucidare, distringere incendiis Urbem, diripere Ærarium, ac totam denique Remp. funditus tollere: quibus sceleribus patrandis opportuna erat occasio, quod in extremis mundi partibus arma Romana peregrinabantur. Catilinarium bellum conscripsere Liv. Salust. Val. Max. Plut. in Vitis Syllæ, Ciceronis, & Cæsaris. Pauca tamen hic ex Floro l. 4. c. 1. ubi breviter, eleganterque ipsum descripsit, adducam ... *Lentulus quoque cum maxime Prætor: hos omnes immanissimi facinoris satellites habuit. Additum est pignus conjurationis, sanguis humanus: quem circumlatum pateris bibere: summum nefas; nisi amplius esset, propter quod* bibe-

biberunt. Actum erat de pulcherrimo imperio, nisi illa conjuratio in Ciceronem, & Antonium Consules incidisset: quorum alter industria rem patefecit, alter manu oppressit. Tanti sceleris indicium per Fulviam emersit, vilissimum scortum, sed parricidii innocens . . . . . & ille quidem (Catilina) ad præparatum à Manlio in Etruria exercitum proficiscitur, signa illaturus Urbi. Lentulus destinatum familiæ suæ sibyllinis versibus regnum sibi vaticinans, ad præstitutum à Catilina diem, Urbe tota viros, faces, tela disponit. Nec civili conspiratione contentus, legatis Allobregum, qui tum forte aderant, in arma sollicitatis, isset ultra Alpes furor, nisi altera proditione Vulturcii, Prætoris literæ tenerentur. Statim Ciceronis imperio injecta est barbaris manus. Palam Prætor in Senatu convincitur. De supplicio agentibus, Cæsar parcendum dignitati: Cato animadvertendum pro scelere censebat. Quam sententiam secutis omnibus, in carcere parricidæ strangulantur. Quamvis parte conjurationis oppressa, tamen ab incepto Catilina non destitit: sed infestis ab Etruria signis patriam petens, obvio Antonii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimicatum sit, exitus docuit: nemo hostium bello superfuit: quem quis in pugnando ceperat locum, eum, amissa anima, corpore tegebat. Catilina longe à suis inter hostium cadavera repertus est; pulcherrima morte, si pro patria sic concidisset. Præclaro hoc facinore celeberrimus Cicero factus, & à Populo plausibus, & acclamationibus exceptus, optimatibus stipatus, patriæ servator, & conditor dictus est; securitatem, & salutem uni tantum Ciceroni acceptam quique ferentes acclamabant; quod tantum, ac tam sævum ipsorum periculum discussisset. Et à Catone, tunc Tribuno plebis, Ciceronis Consulatus suis concionibus summe laudatus, & amplissimis honoribus insignitus, *Pater Patriæ* primum appellatus est. Hoc tamen Ciceroni vitio vertunt, quod seipsum sive in Senatu, sive in concionibus, sive in judiciis, sive in scriptis, cæteroqui jucundissimis, atque elegantissimis, semper laudaverit, & celebraverit: quod multorum odium in eum peperit. Verum ut gloriæ cupidus in se laudando assiduus; sic & in laudandis aliis candidus semper fuit.

Anno ab U. C. 696. Clodius genere quidem nobilis, sed stupris, aliisque nefariis sceleribus infamis, ut à Judicibus accepta pecunia absolutus, & Tribunus Plebis factus fuit, protinus Ciceronem, qui testimonium in ipsum dixerat, appetivit; corruptisque Consulibus Pisone, & Gabino, de Lentulo, & Cethego non jure necatis Ciceronem in Senatu accusavit; ac dicta in eum exsilii sententia, ipsum aqua, & igni interdixit, ac ne quis eum intra quingenta millia passuum ab Italia tecto exciperet, lege sancivit. Sed cum id equester ordo, populus, & Patres quidam ægre tulissent; Pompejo etiam mutata sententia Ciceroni favente, ipse ab exsilio revocatur, quod sexdecim, vel decem menses, ut alii volunt, pertulerat. De Ciceronis reditu hæc notat Plut. in Vita: *Proditum memoriæ est, nullam rem unquam tanto consensu scivisse Populum. Senatus cum populo certans decrevit, ut bonos haberetur civitatibus, quæ in Ciceronem, dum exsulasset, fuissent officiosæ, domus ejus; & Villæ, quas diruerat Clodius, ut ex publico instaurarentur. Reversus ab exsilio Cicero est mense decimosexto: tantâque municipiorum omnium lætitia, & favore hominum proditum ei obviam est, ut, quod jactavit postea Cicero, minus esset vero. Ait enim, Italiæ se humeris reportatum, &c.* Reversus ab exsilio orationem εὐχαριστηρίαν ad Quirites unam, alteram in Senatu habuit: acta Clodii, tabulis inscripta è Capitolio revellit; & Milonem, qui Clodium occiderat, defendit. Hæc omnia anno ætatis suæ 50. patrata sunt.

Proconsul Ciliciæ factus anno Romæ 702. eximia integritate demandatam sibi provinciam administravit: ubi ob partas victorias, fusos, fugatosque

latrones, qui Amasum tenebant, Imperator ab exercitu appellatus est. Provincia inde decedens primum Rhodum appulit; postea pristinæ conversationis desiderio Athenas venit. Inde visis, quos ibi habebat, doctissimis Viris, & amicis, acceptisque eximiis à Græcia honoribus, Romam reversus est. Decretum sibi à Senatu triumphum recusans ait: *Malle se, facta concordia, Cæsaris sequi currum*. Civile tunc, atque omnium atrocissimum bellum inter Cæsarem, & Pompejum erat: cui sedando cum Cicero, utrique scribens, nihil proficeret, diu hæsit dubitans, cuinam Principum magis adhæreret; ut ipse in Ep. inquit de se: *Utrò te convertas? Speciosam habet Pompejus, & honestam belli materiam: paratior est Cæsar, rectiusque sibi, & amicis consulit. Itaque quem fugiam, habeo, non habeo, ad quem fugiam*. Tandem Pompejum sequi decrevit, Catone improbante. Cæsar autem de Pompejo victoriam habens, Ciceroni ne dum indulsit, sed & summe coluit, & in caris habuit. Imo & Ligarium, Cæsaris hostem habitum, eximia Cicero oratione defendit, ac Cæsari reconciliavit anno 706.

Sed Romana per Cæsarem Rep. in Regnum conversa, Cicero publicis actionibus se abdicavit, ac totum se Philosophiæ studiis addixit, domi cum familiaribus vacans scribendis philosophicis libris, qui sunt: *Academicarum Quæstionum libri 2. De Finibus bonorum, & malorum libri 5. Tusculanarum Quæstionum libri 5. De Natura Deorum: De Divinatione: De Fato: De Legibus: De Universitate: Arati versus in latinum conversi: Q. Ciceronis de petitione consulatus, &c.* In quibus fere semper Platonem imitatus est per Dialogos scribens, Novæ Academiæ dogmatis addictus. De Cæsare (cujus gratia præ cæteris fruebatur) eversas, dejectasque Pompeji statuas erigi jubente, Cicero dixit: *Ipsum ex humanitate, dum Pompeji statuas erigit, suas stabilire.*

Cicero Terentiam uxorem repudiavit, quod ipsum in bello sine viatico dimiserit; & ne dum opitulata ei nunquam fuerit, sed & parum benevola semper visa, atque domum ære alieno oppressam, dum è bello rediret, invenerit. Terentia repudiata, virginem puellam duxit locupletem, cujus patrimonium Cicero, hæres fiduciarius institutus, administraverat. In Cæsaris necem Cicero, licet Bruto familiaris, non conspiravit.

Cæsare in Senatu à Bruto, sociisque interemto, Octavius Cæsar, Lepidus, & Antonius (qui Ciceronem summe oderat, tum quia Cicero, cujus maxima tunc Romæ potestas erat, ipsum exsulem Urbe expulerat; tum ob Orationes, Philippicas etiam nunc vocatas, contra ipsum habitas) Triumviratus potestatem nacti, Ciceronem proscripserunt, atque Astyra, maritimam villam, ei statuerunt, ut peteret, atque inde in Macedoniam iret ad Brutum una cum Q. Cicerone. Cicero ad Astyra delatus, & navigium ibi nactus ad Circejos venit. Quum autem Q. Cicero domum rediret ad viaticum sumendum (necessariis enim omnibus destituebatur), à servis suis proditus percussoribus, interemtus est cum filio. Refert Plut. in Vita, nonnullos scriptores memoriæ prodidisse, Pomponiam Q. Ciceronis uxorem, accepta ab Antonio potestate Philologum, viri sui proditorem, præter alia dira supplicia, proprias carnes paullatim præcidere, eas assare, inde vorare adegisse. Sed, ut ad Ciceronem revertar, dum ipse fugam capiebat, ab Herennio Centurione, & Popilio Tribuno (quem parricidii reum quondam Cicero defenderat) sicariis ab Antonio missis, circumventus, necatus est Olymp. 184. anno Romæ 511. ætatis 64. atque ejus capite, & manibus, quibus Philippicas scripserat, Antonii jussu præcisis, ea Romam Popilius adduxit; quæ membra pro rostris in Tribunali figi Antonius jussit, juxtaque coronata imago Popilii militis, qui eum occiderat, ut ait Euseb. in Chron. Horrendum spectaculum! Verum non longe

postea

postea Cæsarem pœnituit, quod in Ciceronis proscriptionem consenserat. Quare eum sæpe laudavit, &, debellato Antonio, Ciceronis filium Consul collegam cooptavit: in cujus Magistratu Antonii statuas Senatus dejecit, ac Ciceronis memoriam honoravit.

Scripsit præter Philosophica, de quibus supra, libros ad Rhetoricam pertinentes; ut sunt *De Oratore* 3. *De Inventione* 2. *De Claris Oratoribus*, *sive Brutus*, *&c. Orationes*, *& Epistolas*. Præterea libros tres versuum de iis, quæ sub consulatu suo acciderant, scripsit. Vide ejus Vitam apud cit. Plut. & Vitam à Lambino, & Fabricio compositam, & operum initio appositam. Omnium tamen primus Ciceronis Vitam tribus voluminibus scripsit, teste Pediano, Tiro Tullius ejus libertus.

Sunt & alia plura Ciceronis scripta opera, quæ non extant. Unde merito M. Anton. Muret. l. 15. variar. lect. c. 1. ait: *Ciceronis scriptorum vix decimam partem reliquam habemus, eamque multis partibus mancam, & mutilam. Inter amissos libros refero libros de Rep. quos viri eruditi magnopere desiderant.* Et Lud. Vives addit: *Neque enim dubito, quin opus fuerit admirabile.* Et Erasm. Epist. 28. 1. de Ciceronis libris ait: *Quam illic est varia lectio voluminum, quæ doctissimi Græci de recte, beateque vivendo reliquerunt? quanta vis, quanta copia salubrium, ac sanctissimorum præceptorum? quanta cognitio, quantaque memoria priscarum simul, & recentium historiarum. Tum autem quam altæ cogitationes de vera hominis felicitate, quæ plane declarant, illum hoc egisse quod docebat.* In Scaligerana tamen prima p. 49. Ciceronis libri Philosophici talem incurrunt reprehensionem: *Libros omnes Philosophicos Ciceronis nihili facio; nihil enim in iis est, quod demonstret, & doceat, ac cogat, nihil Aristotelicum, &c.* Vide Thom. Pope Blount in Censura.

ANTIOCHUS ASCALONITA.

Quamvis de Antiocho in hujus Hist. l. 3. c. 7. ubi de Academicis, actum sit; quia tamen Romæ docuit, atque ideo inter Romanos Philosophos recensendus hic est; quædam de ipso hoc loco subnectere opus erit. Vixit Antiochus Olymp. 165. ab U. C. 674. Hunc Cic. ejus primum Athenis, deinde Romæ discipulus pluribus commendat. Acad. Qu. 2. 6. ipsum ingenio, & scientia excellere ait: & ibidem 8. *Homo natura lenissimus, nihil enim fieri poterat mitius:* ibid. 36. *Antiochus in primis, qui me valde movet, vel quod amavi hominem sicut ille me; vel quod ita judico, politissimum, & acutissimum omnium nostræ memoriæ Philosophorum.* Et de leg. 1. 183. *Vir iste fuit ille quidem prudens, & acutus, & in suo genere perfectus, mihique ut scis, familiaris.* Idem Cic. se Antiochi discipulum fatetur Acad. Qu. 2. ubi: *Agam igitur, sicut Antiochus. Nota mihi res est, nam & vacuo animo illum audiebam, & magno studio, eadem de re etiam sæpius.* Quod confirmat l. 1. de Nat. Deor. & alibi. Hoc tamen ei vitio vertit idem Cic. Ac. Qu. l. 2. 24. quod primum recens Academicus, deinde in multis Stoicus, tandem veteris Academiæ sectator fuerit. Ejus verba sunt: *Quamvis igitur fuerit acutus, ut fuit; tamen inconstantia levatur autoritas.* Et post pauca ibid. caussam addit hujus inconstantiæ, quod scilicet speraret, se novæ Sectæ autorem fore dicendum; inquit enim: *Quod erant, qui illum gloriæ causa facerent sperare, etiam fore, ut qui sequerentur, Antiochii vocarentur.* Quæ omnia confirmat Plut. in Cic. inquiens: *Ut applicuit Athenas, Antiochum Ascalonitam audivit, volubilitate captus, & venustate ejus orationis: opinionum verò ejus non probavit novationem. Jam enim à vetere, quam vocant, Academia desciverat Carneadeæ Sectæ Antiochus deser-*

desertor, vel evidentia permotus, & sensibus, vel, ut alii dictitant, ambitione aliqua, & dissentione cum Clitomachi, & Philonis discipulis, Stoica præcepta ubique fere mutata sententia amplexus. Cicero autem maluit illis inhærere, & illa sequi. Atticus, Ciceronis amicus, licet Secta Epicureus, Antiochi tamen familiaris fuit; ut ipsemet testatur apud Cic. de leg. 1. his verbis: *Ergo si assentiris Antiocho familiari meo (magistro enim non audeo dicere) quo cum vixi; & qui ex nostris pene convellit hortulis, deduxitque in Academiam perpaucuhs passibus.* L. Licinius Lucullus dum in Asia Quæstor esset, secum familiariter vixit; Suasitque ut Romam veniret, quod fecit, fuitque ibi magno in honore apud omnes; ut ex Cic. Ac. Qu. 2. 6. ubi de Lucullo loquens ait: *Cum autem è Philosophis ingenio, scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor excellere: eum secum & Quæstor habuit, & post aliquot annos imperator.* Et ibid. 44. *Hæc tibi, Luculle, si es assensus Lucullo, familiari tuo, tam sunt defendenda, quam mœnia.* Et paulò ante ipsum Antiochi etiam discipulum fecisse videtur, dum ait: *Tamen expecto ea, quæ te pollicitus es, Luculle, ab Antiocho audita dicturum.* Etiam M. Brutus ipsum in admiratione habuit perpetuo, ut Plut. in Bruto ait; Aristique sive Aristonis, qui Antiochi frater erat, disciplina usus est; ut infra in Bruto fusius. Scripsit librum de Academia, & alterum de Diis; atque alia. Vide cit. lib. 3. hujus Historiæ. Cic. Plut. in Cic. Strab. l. 16. Voss. l. 4. de Hist. Græc. & de Phil. Sect. c. 15.

L. LICINIUS LUCULLUS

GEnere fuit illustris, avum enim habuit consularem; bellica virtute insignis, literarum studio præclarus; eloquens enim valde fuit, atque utraque lingua pollens, & exercitatus. Nam de eximia ejus eruditione hoc præcipue commemoratur, quod Hortensio caussidico, & Sisenna historiographo, suis in dicendi arte præceptoribus, professus est, proposito carmine, & oratione soluta, Græca pariter, & Latina, utram earum dictionum sors dedisset, ea bellum Marsicum se conscripturum. Atque obtigisse forte videtur ei Oratio Græca; ejus enim extat de Bello Marsico Historia Græce conscripta. *Ætate verò provectiore*, inquit Plut. in Vit. *mentem ex multis certaminibus laxatam ad ocium, & quietem detulit Philosophiæ, eamque ad rerum cognitionem excitavit.* Et ib. in fine clarius ipsum Platonicum memorat inquiens: *Colebat ille quidem omnem Philosophiam, neque ab ullo genere abhorrebat, aut alienus erat: proprie tamen ab ineunte ætate dilexit, & secutus est Academiam, non illam, quam Novam vocabant, quamvis eo tempore Carneadis præceptis per Philonem floreret; sed veterem, quæ acrem antistitem, & facundum habebat Ascalonitem Antiochum, quem omni studio amicum paravit, & convictorem Lucullus, qui eum Philonis opponeret auditoribus, in quibus erat Cic. qui librum admodum doctum pro Secta sua scripsit. In eo disputationem pro comprehensione Lucullo, sibi tribuit diversam. Titulus libri Lucullus est: siquidem erant hi summi amici, & consiliorum in Rep. socii.* Plures bellicas expeditiones Lucullus, strenuus belli dux, sapiens, prudensque exercituum Imperator in Ægyptum, Pontum, & Asiam feliciter egit; urbibus, provinciis, regnis, & Regibus victis, plurimis fuit victoriis coronatus. Inter subjugatos Reges magni illi numerantur Mithridates, Rex Ponti, qui tanta animi, & corporis vi pollebat, ut sex juges equos regeret, duabus & viginti linguis loqueretur, & omnes ferme milites proprio nomine vocaret: qui victus à Lucullo est a. U. C 683. Et Tigranes, Rex Armeniæ Mithridatis gener, de quo memorabilem tulit victoriam a. Romæ 685. *Mithridates*, inquit Flor. l. 3. c. 5. *omnium longe maximus; quippe*

quippe cum quatuor Pyrrho, decem, & septem anni Annibali suffecerint; ille per quadraginta annos restitit, donec tribus ingentibus bellis subactus, felicitate Syllæ, virtute Luculli, magnitudine Pompeji consumeretur. Portentosum etiam hoc in Mithridatico bello cit. Flor. ib. narrat de Lucullo. *Qui (horribile dictu) per medias hostium naves utre suspensus, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul quasi marina pistrix evaserat*. Cyrenæis etiam leges dedit, quos cum tyrannide, & bello cruciatos offendisset, recreavit; eorumque Remp. constituit.

Verum non in finem usque hic vir Philosophia & armis optimus, felix fuit. Nam suis militibus seditionem facientibus, & ab ipso discedentibus, eos potissimum comitante P. Clodio, Luculli uxoris fratre, sed cum ipsa stupri consuetudinem habente, & dolente plurimum, quod in Luculli exercitu (sed ob suos nefarios mores, & quod esset multis inferior) primas non teneret; Romam redire à Populo Romano coactus est. Accessit etiam, quod qui Romæ in concionibus regnabant, per invidiam Lucullum criminabantur, imperii, & pecuniæ aviditate bellum ducere: unum propemodum Ciliciam, Asiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Galatiam, Pontum, Armeniam, omnes denique provincias usque ad Phasim obtinere: nunc verò etiam Tigranis regias deprædatum: quasi ad exuendos Reges foret, non ad debellandos missus; ut ex Plut. habemus. Quare Populus Romanus provinciæ successorem Lucullo mittendum statuit; Pompejumque ad id decrevit. Senatui tamen, & optimatibus affici Lucullum injuria visum est; cui non belli, sed triumphi successor mitteretur. Sed æmulorum invidia prævaluit. Imo in tot partas Luculli victorias, Regesque subactos Romani adeo ingrati fuere, ut ei Romam ingredienti Triumphum, non ut aliis, pompæ prolixitate, & rerum traductarum copia portentosum, sed parum magnificum concesserint. Lucullus Romæ reliquum vitæ tempus degens, repudiata primum Clodia, lasciva, & improba uxore, Serviliam duxit, Catonis sororem, quæ & ipsa flagitiosa, & lasciva, ab ipso tandem tolerari non potuit; Remp. abdicavit, ac deseruit; & placidissimæ, mollissimæque vitæ bonorum plenus, ex certaminibus, quæ tamen felicem exitum non habuerant, fessus se dedidit. Ædificiis, cœna, ludis, preciosa supellectili, luxu, comessationibus, quibus nunquam paria, diffluebat: Ita ut ea contemplatus Tubero Stoicus, Lucullum Xersem togatum appellaverit. Et Cato Lucullo licet amicus, & familiaris, ejus luxum, & quotidianas cœnas non modò stragulis purpureis, poculis gemmatis, choris, & acroamatis accessoriis, sed obsoniorum plurium, etiam bellariorum apparatu magnificas, adeo improbabat, ut cum juvenis quidam odiosam, & prolixam orationem de frugalitate, & temperantia in Senatu intempestive haberet: Tace, inquit, qui divitiis affluis, ut Crassus, vivis ut Lucullus, & dicis ut Cato. Alii dictum quidem hoc ferunt, sed non à Catone. *At commendandus est Pompejus*, ait Plut. in Vita, *qui ægrotans, cum præcepisset ei Medicus, ut turdo vesceretur, negarent autem servi æstivo tempore eas usquam, nisi in Luculli vivariis reperiri; prohibuit inde peti, & ad Medicum ait: Ergo nisi Lucullus perditus deliciis esset, non viveret Pompejus? ac aliud, quod parabile esset, jussit parari*. Liberalitate, & comitate eximius facilem se cunctis præbebat: exteros omnes, græcos præcipue magnificentissime hospitio excipiebat, atque ipsis necessaria cuncta splendide ministrabat. Bibliothecam librorum numero, & delectu commendandam, magnis impensis suo, & amicorum usui comparavit: cujus mentionem, ac laudes habet præ cæteris Cic. Denique senio confectus, & mœrore, quod Cicero in exsilium pulsus, & Cato in Cyprum missus fuerat, mente motus est; eique M. Lucullus frater, quem peramaverat, vitæ, ac bono-

bonorum curator designatus. Cornelius tamen nepos negat, ipsum vel senio, vel morbo mente motum fuisse, sed ex philtro, seu amatorio poculo, quod libertus Calisthenes ei ad amorem captandum potandum dederat. Obiit autem perquam senex; eique Romanus Populus, & optimates, de tanti viri morte dolentes maxime, justa honorificentissime persolverunt. Addam, quod habet Plut. in Vita: *Itaque rerum suarum gestarum commentarios ab se scriptos Lucullo dedicavit Sylla ad concinnandam, & digerendam politius historiam.* Sylla enim Lucullo amicissimus semper fuit; ejusque opera maximis quibusque in rebus perpetuo usus est; præcipue in monetæ negocio: Siquidem bello Mithridatico pleraque in Peloponneso per eum signata est, à quo Lucullia est dicta, diuque duravit in bello. Etiam moriens, præterito Pompejo, tutorem filio scripsit.

Sed cum scriptorum nemo Cicerone elegantius de Lucullo scripserit; libet hic ejus verba exscribere, quibus initio libri secundi Acad. Qu. editionis primæ, qui Lucullus inscribitur (quod in ea Lucullum de Philosophia cum aliis Philosophis differentem inducit) compendiariam ejus vitam, & laudes omnium doctissime sic habet. *Magnum ingenium L. Luculli, magnumque optimarum artium studium, tum omnis liberalis, & digna homine nobili ab eo percepta doctrina, quibus temporibus florere in foro maxime potuit, caruit omnibus rebus urbanis. Ut enim admodum adolescens cum fratre, pari pietate, & industria prædito, paternas inimicitias magna cum gloria est persecutus; in Asiam Quæstor profectus, ibi per multos annos admirabili quadam laude provinciæ præfuit; deinde, absens factus Ædilis, continuo Prætor (licebat enim celerius legis præmio) post in Africam, inde ad Consulatum: quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium agnoscerent. Post ad Mithridaticum bellum missus à Senatu, non modo opinionem vicit omnium, quæ de virtute ejus erat, sed etiam gloriam superiorum. Idque eo fuit mirabilius, quod ab eo laus imperatoria non admodum expectabatur, qui adolescentiam in forensi opera, quæsturæ diuturnum tempus, Muræna bellum in Ponto gerente, in Asiæ pace consumserat. Sed incredibilis quædam ingenii magnitudo non desideravit indocilem usus disciplinam. Itaque cum totum iter, & navigationem consumsisset partim in percunctando à peritis, partim rebus gestis legendis, in Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militaris rudis. Habuit enim divinam quamdam memoriam rerum, verborum majorem Hortensius. Sed quo plus in negociis gerendis res, quam verba prosunt; hoc erat memoria illa præstantior: quam fuisse in Themistocle, quem facile Græciæ principem ponimus, singularem ferunt. Qui quidem etiam pollicenti cuidam, se artem ei memoriæ, quæ tum primum proferebatur, traditurum, respondisse dicitur, oblivisci, se malle discere: credo quod hærebant in memoria, quæcumque audierat, aut viderat. Tali ingenio præditus Lucullus adjunxerat & illam, quam Themistocles spreverat, disciplinam. Itaque ut literis consignamus, quæ monumentis mandare volumus; sic ille in animo res insculptas habebat. Tantus ergo imperator in omni genere belli fuit, præliis, oppugnationibus, navalibus pugnis, totiusque belli instrumento, & apparatu, ut ille rex post Alexandrum maximus hunc à se majorem ducem cognitum, quam quemquam eorum, quos legisset, fateretur. In eodem tanta prudentia fuit in constituendis, temperandisque civitatibus, ut hodie stet Asia Luculli institutis servandis, & quasi vestigiis persequendis. Sed etsi magna cum utilitate Reip. tamen diutius, quam vellem, tanta vis ingenii, atque virtutis peregrinata abfuit ab oculis & fori, & curiæ, quin etiam cum victor à Mithridatico bello revertisset, inimicorum calumnia triennio tardius, quam debuerat, triumphavit. Nos enim Consules introduximus*

vimus pene in Urbem currum clarissimi viri : cujus mihi consilium, & autoritas quid tum in maximis rebus profuisset, dicerem, nisi de me ipso dicendum esset : quod hoc tempore non est necesse : Itaque privabo illum potius debito testimonio, quam id cum mea laude communicem. Sed, quæ populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea fere sunt & græcis literis, & latinis celebrata : nos autem illa exteriora cum multis, hæc interiora cum paucis ex ipso sæpe cognovimus : majore enim studio Lucullus cum omni Literarum generi, cum Philosophiæ deditus fuit, quàm, qui illum ignorabant, arbitrabantur : nec verò ineunte ætate solum, sed & Proquæstor aliquot annos, & in ipso bello, in quo ita magna rei militaris esse occupatio solet, ut non multum imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur. Cum autem è Philosophis ingenio, scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor, excellere; eum secum & Quæstor habuit, & post aliquot annos Imperator. Cumque esset ea memoria, quam ante dixi; ea sæpe audiendo facile cognovit, quæ vel semel audita meminisse potuisset. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat. At vereor interdum, ne talium personarum, cum amplificare velim, imminuam etiam gloriam. Vide Cic. l.c. alibique pluries, Aur. Vict. de Vir. illustr. c. 74. Plut. in Vita, Flor. l.c. aliosque.

M. BRUTUS.

STemma ad Junium Brutum refert generis autorem, cui prisci Romani in Capitolio mediam inter Reges posuere statuam ex ære, quæ strictum tenet ensem; quod fortissime regno pepulisset Tarquinios . . . . . Mater ejus Servilia genus repetebat à Servilio Hala, &c. Plut. in Vita. Sunt, qui ob necem Cæsaris odium in Brutum exercentes, inter quos Dionysius Halicarnasseus, hanc stirpis originem Bruto non consentiunt : quos tamen Possidonii autoritate refellit Plut. ibid. Sed ante ipsos Cic. in Philip. Oration. & de Claris Orat. eum patricium, & ex Junio Bruto genus ducentem dixerat. Floruit circa annum Romæ 700. Magno fuit, lenique ingenio, nam doctrina, & Philosophiæ præceptis mores temperaverat. Avunculus ei fuit Cato Philosophus, Serviliæ frater, quem æmulatus est : quem etiam comitatus est adhuc adolescens, dum ille in Cyprum contra Ptolemæum missus est. Cæsari carus semper fuit matris suæ Serviliæ caussa, quam Cæsar peramaverat : imo & suus ex Servilia filius ab ipso censebatur, ut notat Plut. ibid. Hinc etsi contra Cæsarem Pompeji castra secutus; ab eo tamen veniam sæpe obtinuit, & præ cæteris dilectus extitit; suis enim ducibus Cæsar præcepit in pugna, ut parcerent Bruto, & incolumem ad se adducerent. Sic ex pugna Pharsalica à Cæsare servatus, & inter præcipuos amicos in honore habitus est; atque Galliæ Cisalpinæ Præfectus ab eo factus. Brutus cum Cassio, qui Juniam sororem suam in matrimonio habebat, de Prætura contendit. Erat Cassio à prima ætate ingenitum odium adversus Tyrannorum gentem : quare ut Patriam à Cæsaris tyrannide liberaret, Brutum cum aliis in Cæsaris necem conjuratis sibi adsociavit. Sed omnes Ciceronem de hac in Cæsarem conjuratione celaverunt. Cæsarem igitur in Senatu interfecerunt an. U. C. 710. ante Chr. 44: ac in Capitolium fugerunt sanguinolentis manibus nudos præferentes pugiones, civesque in libertatem adduxerunt. Multi ex Patribus, & popularibus fidenter ad eos in Capitolium ascenderunt : ad quos Brutus orationem habuit blandam, ac factis consentaneam. Ipsis autem eum laudantibus, & ut in forum descenderent, precantibus, fidenti animo in forum descenderunt; quò frequentes Principes circumfusi ipsos perquam magnifice deduxerunt. Bruti conspectum plebs reverita est; ipsique exorso dicere

omnes silentium, attentionemque præstitere. Cum autem Brutus non adhuc plebi tuto se crederet, & ipse, & socii Capitolium Principibus stipati repetierunt. Metuens tamen hic obsidionem, remisit optimos quosque ne & ipsi facti exsortes periculum secum subirent. Verùm omne sustulit periculum Senatus; qui postridie in Ædem Telluris coactus, cum Antonius, Plancus, & Cicero de præteritorum oblivione verba fecissent; non modo illis impunitatem decrevit, sed & ut Consules de illorum honoribus referrent. Dimisso Senatu, Antonius filium suum in Capitolium ipsis misit obsidem; sicque iterum Brutus cum sociis descendit, salutationesque & amplexus omnium habuit. Postquam illuxit, iterum Senatus convenit, qui gratias Antonio egit, quod belli civilis initium sedasset; ac Brutum, & socios præsentes laudibus celebravit, atque singulis ipsorum Provincias demandavit: decrevitque Bruto Cretam, Africam Cassio, Trebonio Asiam, Cimbro Bithyniam, Decio Bruto Galliam Circumpadanam. Brutus, & socii sibi paventes Urbe excesserunt, manseruntque primum Antii, ut simul atque elanguisset, & deferbuisset ira populi, Urbem redirent. Sed Octavio, Cæsaris ex sorore nepote (quem Cæsar tabulis filium, & hæredem nuncupaverat) recepto nuncio de ejus nece, Romam veniente, Brutus Antonii, Octavii, & plebis iram metuens, Athenas se contulit: *Eum populus Atheniensis propenso animo, festisque vocibus, & decretis excepit. Diversatus est apud hospitem quendam suum, audiens Theomnestum quendam Academicum, & Cratippum Peripateticum, unaque cum his vacans literis omnino feriari videbatur, & otiari: verum in occulto parabat bellum. Nam in Macedoniam Herostratum ad conciliandos eos, qui præerant ibi exercitibus, misit: & adolescentes Romanos, qui Athenis operam dabant literis, fovebat, sibique adjungebat; in quibus erat Ciceronis filius, quem laudibus in cœlum fert, atque sive vigilet, sive dormiat, mirari se illum adeo fortem juvenem, & Tyrannis infestum.* Opem quoque ad parandum bellum sibi attulit prætor, vir probus, sibique familiaris, qui ex Asia cum navigiis Romanis, argento onustis Athenas cursum dirigebat; cui circa Caryston occurrit, sibique cum navigiis adjunxit. Brutus, & Cassius junctis copiis pugnantes, Rhodios, Lycios, Xanthios, aliosque superarunt. Brutum ex oblato sibi adhuc vigilanti horrendo spectro (quod interrogatum ab eo, quis hominum, vel Deorum esset, respondit: Tuus sum, Brute, malus Genius; in Philippis me videbis) animo hærentem lenivit Cassius, qui præceptis imbutus Epicuri, & de his pugnare solitus cum Bruto, inquit, neq; hæc vera esse, neq; vere existere, sed à nostra imaginatione formari; mens enim & quod fingitur, & quod fingit, in se habet. Quod Spectrum, iterum, ut promisit, sed mutum se in Philippis Bruto obtulit, pridie quam ultimo bello Brutus superaretur. Verum & alia infausta prodigia Bruto, & Cassio oblata infelicem belli cum Cæsare, & Antonio futuri exitum prædixerunt. Enimverò in Campis, quos Romani Philippos vocant, in Urbe scilicet Macedoniæ, castra Cæsari ex adverso Brutus, Cassius Antonio posuit; unde & hoc bellum Philippense vocatur; eodem nempe loco, qui Cn. Pompejo fatalis fuerat. Hinc Virg. 1. Georg. 490. *Romanas acies iterum videre Philippi.* Commissa acie ardore pari aliquamdiu dimicatum fuit, ac primo quidem par utrinque discrimen, & anceps prælii exitus visus est. Deinde post variam prælii fortunam Cassius, & Brutus à Cæsare, & Antonio superati; Cassius liberto suo Pindaro caput obtruncandum præbuit; Brutus comitum suorum uni Stratoni dicto confodiendum tradidit latus, postquam secundum, & hoc navale prælium cum Cæsare, & Antonio Brutus solus commisit; in quo victor quidem prius erat, sed victoriæ ignoratio, ut advertit Plut. eundem perdidit. Sicque fortissimi sapientissimique viri, virtute pares,

pari

pari etiam infortunio diem ultimum obierunt an. U. C. 712. Porcia vero Bruti uxor, & consobrina, nam Catonis Philosophi, Serviliæ fratris, filia erat; quæ ardenter, & plusquam verbis dici possit, virum amabat, audito de viri morte nuncio, se ipsam occidere decrevit; sed cum à propinquis, & amicis arma omnia è domo ablata fuissent, & caute servaretur, ne sibi mortem inferret; ipsa ardentibus carbonibus è foco abreptis, & ore clauso, & compresso dententis, obiit, ut Nicolaus Philosophus, Valer. Max. & Plut. in Bruto testantur. Dederat & alterum perfecti, ardentisque in suum Brutum amoris signum, cum hic Cæsarem necare statuit, accepto cultello, quo ungues tonsores rescindere solent, & omnibus è cubiculo exactis pedissequis, altum femori vulnus infligens, ex quo sanguinis magna effluxit copia; dolores ingentes, gravisque febris mox secuti; sicque periculum suæ constantiæ fecisse dixit, & an digna Catonis filia, & Bruti conjux esset; quæ, si in necando Cæsarem vir periret, se ipsam paveret interimere. Trepidantem deinde Brutum, & discruciatum, quod dolor esset intensissimus, sic affata est: *Ego, Brute, in domum tuam Catonis filia nupsi, non sicut pellices ad lecti tantum, & mensæ consortium, sed etiam ad prosperorum, & adversorum societatem, &c.* Sic fata ostendit ei vulnus, & quod fecisset sui amoris, & constantiæ periculum exposuit, quo probaret, se ad dolorem esse invictam. Brutus tam grande amoris, magnique animi portentum miratus attonitus, Deos precatus est, ut consilio suo adesse vellent, quò dignum se Porcia præstaret virum. Neque hoc tam mirum videtur in femina, quæ muliebri sexu superiorem habebat animum, ac Philosophiæ, cui totam se addixerat, præceptis imbutum. Porcia ex primo viro (Brutus enim ipsam adhuc adolescentulam priore viro defuncto duxerat) filium habuit, cui Bibulo nomen fuit; cujus extat commentarius rerum à Bruto gestarum.

In Philosophia Veterem Academiam secutus est, Præceptorem namque Athenis habuit, præter dictos, Aristum. Qualis autem, ac quantus in Philosophia vir fuerit, ostendunt præ cæteris Plut. & Cic. Et ille quidem in vita hæc habet: *A Philosophorum Græcorum nulla Secta, ut semel dicam, audienda peregrinus, aut alienus fuit: præcipue verò asseclarum Platonis extitit studiosus. Ac Nova, & Media, quam vocant, Academia parum probata, Veterem sectatus est: & Antiochum quidem Ascalonitam in admiratione habuit perpetuo; fratrem verò ejus amicum, & convictorem paravit Aristonem, eruditionis sane excellentia multis Philosophis inferiorem; at modestia, & placiditate comparem vel principibus.* Et post pauca ipsum Oratorem, & in scribendis epistolis peritum ostendit, inquiens: *Latine fuit Brutus ad castrensem, & forensem dictionem satis exercitatus. Græce verò concisam, & laconicam dicendi brevitatem notatus est in Epistolis interim captasse.* Cic. verò Acad. Qu. 1. 50. sic de Bruto; quem cæteroqui summe diligebat: *Brutus quidem noster excellens omni genere laudis, sic Philosophiam latinis literis persequitur, nihil ut iisdem de rebus Græca desideres. Et eandem quidem sententiam sequitur, quam tu; nam Aristum Athenis audivit aliquamdiu; cujus tu fratrem Antiochum.* Et 1. de Finibo. & ipsum laudat, & librum de Virtute ab ipso elaboratum, & ad se missum memorat, inquiens: *Ego autem quem timeam lectorem, cum ad te, ne Græcis quidem cedentem in Philosophia audeam scribere? quamquam à te ipso id quidem facio provocatus gratissimo mihi libro, quem ad me de virtute misisti.* Cum ex allatis Plutarchi, & Cic. testimoniis clare pateat, Brutum Platonicum fuisse; nescio quo innixus argumento M. Morery ipsum Stoicam Philosophiam reliquis prætulisse asserat. Scripsit Brutus præter dictum de virtute librum, Annales etiam Fannii, & Cœlii, &c.

PLUTARCHUS.

CHæronteæ Bœotiæ natus, *Trajani Cæsaris principatu vixit, atque etiam ante eum. Dedit ei Trajanus dignitatem Consularem; mandavitque ne quid ille, qui cum imperio præesset Illyrico, nisi de hujus sententia ageret. Scripsit multos libros, in quibus Vitarum Comparatarum pulcherrimam, atque summe frugiferam Historiam.* Ex Suida. Meminit idem avi sui Lampriæ, & Nicarchi proavi. Philosophus, Historicus, & Orator perhibetur eximius. Postquam sub Ammonio multum in Philosophia profecit, Græciam, & Ægyptum lustravit, ut doctos nosceret, ac doctrinas edisceret: ac quicquid in hac peregrinatione notatu dignum invenit, literis consignavit. Inde Romam venit, ubi ab omnibus, Trajano præcipue magni æstimatus fuit: imo & ejusdem Imperatoris præceptor à quibusdam traditur; unde Dempster. in Elench. scriptor. ait: *Plutarchus Chæronensis, Trajani Principis educator, Philosophus, Historicus, Politicus, Antiquarius summi, limatissimique judicii.* Verum cum non Græca, sed Latina Epistola sit, in qua Plutarchus Trajani præceptor dicitur; peritissimi Critici jure dubitant de hujus rei veritate, atque hanc Epistolam non Plutarchi, sed alterius esse contendunt. Fertur etiam Chæroneæ Prætor, sive Archon fuisse; ibique obiisse valde senex: nam Divus Hieronym. affirmat, ipsum ad tertium Adriani annum vixisse: alii usque ad Antonini Pii imperium vitam perduxisse ex eo evincunt, quod ipse in Tractatu *An senes Reip. regimen ferre possint*, scriptum reliquit.

Autores vel etiam Critici Plutarchum uno ore laudibus ornant dignis. Voss. de Hist. Græc. *Sane fuit Plutarcus vir undecumque doctissimus; idem Philologus, Philosophus, & Historicus summus. Magnam enim horum trium scientiam undique ejus spirant scripta. Quin etiam habitus fuit Orator bonus. Tamen dissimulare non possum, dictionem ejus gravem quidem esse, sed durisculam videri. Verum leviculum hunc defectum multijuga adeo scientia abunde summus vir compensat.* Scaligerana prima p.174. *Plutarchus totius sapientiæ ocellus.* Jacob. Palmer. in Exercit. ad Plutarch. Lysandr. φιλοβοιωτότατος (*hoc est Bœotiæ amicissimus*) *fuit Plutarchus, & patriæ suæ gloriæ semper velificatur.* Lips. in Not. ad l.1. Politic. c.9. *Inter Græcos medios Plutarchus est; qui non Historiam proprie, sed particulas Historiæ scripsit, & ablegit Illustrium Virorum vitas. Sed dignus tamen, si quis alius, Principe scriptor: qui judicium mirifice format, & diffusa, ac plana quadam scribendi via ad virtutem ubique ac prudentiam ducit; sed ad illam magis, &, ni fallor, melior omnino, quam acutior doctor.* Jacob. Pontan. Adnotat. ad vol. 2. Progymn. 44. *Quid Plutarcho excogitari potest eruditius? quid fuit unquam post homines natos sapientius?* Viv. de Trad. Discipl. l.5. *Plenus est autor ille rerum, plenus monitorum ad virtutem.* Scripsit magnus hic Philosophus, & dignus Ammonii discipulus *Ethica, Historica, & Politica*, quæ duobus tomis Gr. Lat. continentur. Vide, præter citatos Autores, Photium Cod. 245. 259. & 269. Marc. Ant. Muret. vol. 2. Orat. 15. Petr. Victor. var. Lect. l.23. c.21. Bodin. Meth. Hist. c.4. p.62. Claud. Verder. Cens. in Autores. Joh. Ruald. in vit. Plutar. &c. Illud non prætermeam, quod habet Roland. Maref. l.1. Epist. 24. *Ego quidem cum Theodoro Gaza sentio, qui interrogatus, si libri omnes perdendi essent, & ipsi optio daretur, quem servatum vellet, respondit, Plutarchum. Est enim vere Thesaurus eorum, quæ præstantissimè in omnibus aliis scriptoribus sparsim inveniuntur, sive Philosophiam, & alias disciplinas, sive Historiam Græcam, & Romanam spectes. Tanto verò judicio pollet, &c.*

CLAU-

CLAUDIUS GALENUS

PErgamenus, quia ex Pergamo, Asiæ Urbe, insignis Philosophus, Medicus insignior fuit; qui sub Trajano usque ad Antoninum Pium, & juxta Suidam, etiam usque ad Marcum (Antoninum scilicet Philosophum) Commodum, & Pertinacem Cæsares Athenis, & Romæ floruit. Niconis, celebris Geometræ, & Architecti Pergameni filius extitit. Dialecticam, omnesque Philosophiæ partes primum didicit, in quibus maxime profecit; deinde verò Medicinæ sub Satyrone, aliisque sui ævi celebrioribus medicis, operam dedit. Alexandriam petiit insigne tunc scientiarum emporium, ac literatorum domicilium, ut literas, & literatos ejus urbis coleret. Inde Romam venit, ibique annum agens quartum supra tricesimum plura volumina composuit. Anno Christi 137. in Asiam rediit: sed paulo post urgentibus Veri, & Marci Antonini epistolis iterum Romam accitus, ibi ad ultimi mortem mansit: Quo defuncto in Patriam reversus est, ubi & consenuit. Cum infirmæ valetudinis esset, sobrius, frugalisque vivens, ætatem ad septuagesimum, & juxta alios, ad quadragesimum & centesimum annum traduxit; id in primis observando, ut nunquam stomacho undique pleno è mensa surgeret, ut ipse in suis operibus testatus est. Incomparabilis profecto vir, magnusque Philosophus, qui omnium Sectarum secreta noverat: quod vel ejus opusculum de Historia Philosophiæ demonstrat. Verùm cum periculosissimum morbum, quem fluxionem vocant, sola sanguinis missione expulisset, atque epilepticos radice Pæoniæ collo suspensa sanasset; Magiæ suspicione notatus, Roma discedere coactus est. Pergami obiit anno Christi 200. Hofmannus vero annô 140. ætatis 70. obiisse affirmat. Methodum medendi invenit, quam nostro etiam ævo plures sequuti sunt, qui Methodici, & Galenistæ exinde dicti sunt. Judæorum, & Christianorum hostem professum vocat ipsum Hofmannus in Lexic. Et quidem eos summe oderat, quod incomprehensibilia, & quæ demonstrari nullo modo possunt, ut cæci crederent. Sed quam inepte id assereret, quisque videt, cum Fidem cum Scientia perperam confunderet: Si enim nostra Christianorum Fides nobis credenda argumentis demonstraret, jam non fides, & meritorum parens, sed pura scientia esset. Sed ad Galenum redeamus. Cum sæva pestis Romæ grassaretur; Galenus inde statim discessit, tutiorem putans fugam, quam incerta artis remedia.

Scripsit volumina bis centum, ut ex duobus libris, in quibus de suis operibus agit, apparet: quæ tamen in Templi Pacis incendio periere. Suidas refert, ipsum præter Philosophica, & Medica, Grammatica etiam, & Rhetorica scripsisse. Ex iis, quæ extant, jam cunctis nota recensenda non duxi, quæ Græcè Tom. 5. Latine Tom. 7. in fol. extant. Silentio tamen non prætereunda ejus *Historia Philosophiæ*.

Galenum Alexander Trallianus *divinissimum*, quoties eum nominat, appellat, teste Zacuto Lusitano: Casaubonus *Criticorum non minus, quam Medicorum Principem*: Cardanus *Unum ex duodecim subtilissimis orbis ingeniis*. Præcipua de Galeno Autorum testimonia hæc sunt. Vossius de Philosophia cap. 12. sect. 19. *Hoc nemo plura, ac maiori undique doctrina scripsit; ut de eo satius sit tacere, quàm plura addere.* Cœlius Rhod. *Philosophus, ac Medicus singularis, cujus scientissima, & plurima extant ingenii monumenta, quæ genuinam sapiunt eruditionem: memoriæ proditum à nonnullis, cibi, & potus abstinentia centum, & 40. annos vitam protelasse, & odorificum semper anhelitum spirasse. Unde Adagium, ut Galeni valetudinem dicamus pro ea, quæ ultra humanum captum nimis sit prospera, nimisque inoffensa.* Lud. Viv. de Trad. discipl.

discipl. *Fusus est Galenus plenusque verborum, nempe Asianus, sed bonorum, atque elegantium.*

THRASYLLUS

PHliasius, sive Mendesius, quem Tacit. Thrasullum vocat, Platonicis Philosophis à Cozzando lib. 1. cap. 9. de Magist. Antiqu. Philosoph. adnumeratur. Verùm hoc de ipso inter Autores constat, fuisse Astrologum celeberrimum, & Tiberio propterea carum: illi enim ne dum varia prædixit, sed cogitationes etiam novit, & patefecit. Memorabile illud, quod de eo Dion Nicæus in Augusto, & Tacit. 6. Annal. referunt. Et primus quidem loco citato de Tiberio, dum in Rhodi insula ab Augusto relegatus morabatur, hæc habet: *Is propter stellarum cognitionem erat Vates exercitatissimus, habebatque Thrasyllum, virum in Astronomia peritissimum, qui sciebat optime, quid sibi, atque illis esset eventurum. Nam ferunt, Tiberium aliquando statuisse Rhodi Thrasyllum è muro præcipitare; quod is solus omnes cogitationes ejus cognosceret: sed ut eum mæstum esse animadvertit, rogavitque caussam mœroris, atque is respondit, se periculi cujusdam suspicionem habere, Tiberium admiratum, quod proposuerat, non fecisse. Sic enim omnia certò sciebat, ut cum vidisset procul navem, in qua nuntius vehebatur, quem de reditu in Urbem mater, & Augustus ad Tiberium mittebant, statim, quod ille nuntiaturus erat, prædixit.* Tacit. vero loco citato Thrasulli in Chaldæorum arte peritiam memorans ait de Tiberio: . . . *Scientia Chaldæorum artis, cujus apiscendæ otium apud Rhodum magistrum Thrasullum habuit, peritiam ejus hoc modo expertus. Quoties super negotio consultaret, edita domus parte, ac liberti unius conscientia utebatur. Is literarum ignarus, corpore valido, per avia, ac derupta (nam saxis domus imminet) præibat eum, cujus artem experiri Tiberius statuisset; & regredientem, si vanitatis, aut fraudum suspicio incesserat, in subjectum mare præcipitabat, ne index arcani existeret. Igitur Thrasullus iisdem rupibus inductus, postquam percunctantem commoverat, imperium ipsi, & futura sollerter patefaciens, interrogatur, an suam etiam genitalem horam comperisset, quem tum annum, quem diem haberet? Ille positus siderum, ac spatia dimensus, hærere primum, dein pavescere; & quantum introspiceret magis, ac magis trepidus admirationis, & metus, postremo exclamat, ambiguum sibi, ac prope ultimum discrimen instare. Tum complexus eum Tiberius, præscium periculorum, & incolumem fore gratatur; quæque dixerat, Oraculi vice accipiens, inter intimos amicorum tenet.* A filio etiam ejusdem Thrasulli prædictum Neronis imperium refert Tacitus ibidem. Thrasylli meminit etiam Juvenalis Sat. 6. & ejus Scholiastes; Sueton. &c.

ARISTIDES

PHilosophus, Patria Atheniensis, Secta Platonicus, religione Christianus fuit. Ut Christi Evangelium per Philosophiam propugnaret, præclaram *Apologiam* pro Christianis composuit, quam Adriano Imperatori obtulit: Eam memorat Euseb. in Chron. & Hist. lib. 4. cap. 3. & 5. atque suo etiam tempore extare asserit Divus Hieronym. de Script. Eccles. 5. 20. atque alibi. Vide etiam Baronium in Annal. & Martyrol. Verba Eusebii in Chron. pag. 56. sunt: *Quadratus discipulus Apostolorum, & Aristides Atheniensis noster Philosophus, libros pro Christiana religione Adriano dedere compositos. Et Serenus Granius legatus, vir apprime nobilis, literas ad Imperatorem mittit, iniquissimum esse,*

esse, dicens, clamoribus vulgi innocentium hominum sanguinem concedi, & sine ullo crimine nominis tantùm, & sectæ reos fieri. Quibus commotus Adrianus Minuto Fundano Proconsuli Asiæ scripsit, sine objectu criminum Christianos non condemnandos. Cujus epistolæ usque ad nostram memoriam durat exemplum.

APOLLONIUS

SEnator Romanus, genere quidem clarus, clarior tamen pietate, spiritu, ac Christiana religione fuit: quam, non secus, ac modo dictus Aristides, ac plurimi eo tempore Platonicorum per Platonicam Philosophiam defendit. Cum enim à quodam servo suo Christiani nominis reus delatus esset; Senatui *Apologiam*, quam pro Christi fide tuenda confecerat, exhibuit. Unde & Martyrii coronam, obtruncato capite, promeruit anno Christi 186. vel 190. sub imperio Commodi. Perperam tamen Nicephorus, ut Hieronym. & Euseb. advertunt, hunc cum Apollonio confundit; doctissimo quidem viro, qui *Insigne, & longum volumen*, ut Hieronym. ait, in Montanum, Priscillam, & Maximillam, quæ Montano pro Prophetis erant, composuit anno Christi 213. sub Commodo, & Severo.

Diversus autem ab his fuit *Apollonius Chalcidensis* Philosophus Stoicus, Imperatorum Marci Antonini Philosophi, & L. Veri præceptor sec. 2. qui totis viribus conatus est Bardesanem Syrum è Christiana religione dimovere. Hic verò ne dum Apollonio Apostasiam suadenti, restitit, sed plures Tractatus composuit, quibus Christianam religionem tueretur. Scripsit enim contra Valentinum, Marcionitas, aliosque sui ævi hæreticos. Verùm id suo malo factum est, ut eosdem hæreticorum errores, quos oppugnaverat, propugnaret; imo & hæresiarchæ infamiam nactus, doctrinæ suæ sectatoribus Bardesanistarum nomen reliquit. Scripsit etiam Bardesanes præclarum opus, quod Hieronym. admiratus est, contra Abydam Astronomum, Imperatori M. Antonino dicatum.

Fuit & alter Bardesanes Babylonius, qui sec. 3. vixit tempore Alexandri Severi, & Tractatum de Brachm. & Gymnosoph. composuit. Sed ad Apollonium redeamus. Hic cum ab Antonino Pio accitus Chalcide Romam venisset, sui plenus Imperatori ait, non quidem decorum esse, magistrum ad discipulum visendum venire, sed contra. Quam ejus vanitatem Imperator despicatam habens, ridens subdit, Apollonio facilius fuisse Chalcide Romam venire, quam ex hospitio in Palatium regium. Multa vero Imperatoris gratia illi fuit. Vide Jul. Capitol. in Marco Antonino, & alibi.

ATHENAGORAS

ATheniensis Presbyter, Philosophus Christianus, Romam ad Christianorum defensionem circa annum 170. veniens, *Apologiam* confecit, qua ipsorum innocentiam, & morum probitatem ostendit; eamque M. Antonino obtulit. Autor etiam est operis *De Resurrectione mortuorum*: quod opus tum seorsum editum, tum Bibliothecæ Patrum insertum habetur. Baron. testatur, *Apologiam* ab Athenagora Imperatori traditam fuisse anno 179. sed probabilius videtur, id paucis antea annis fuisse. *Apologiam* Latinam fecit Conradus Gesnerus, & Suffridus Petri. Tractatum vero *de Resurrectione* Nannius, & Henricus Stephanus. Vide Trithemium, Bellarm. Possev. Le Mire, &c.

MAXIMUS TYRIUS.

SIc dictus à Tyro, Phœniciæ Urbe, ubi natus est. Philosophus hic Platonicus Romam venit anno Chr. 146. ibique Apollonium, Arrianum, aliosque Philosophos familiares habuit. M. Antoninus Imperator Maximi discipulus fuit, eumque & gratia, & honore dignum fecit. Fertur vixisse ad Commodi usque imperium; ac 41. Dissertationes scripsisse, quæ adhuc extant, quas Cosmas Pazzi, sive Pactius initio sec. 16. traduxit: eas tamen mendis expurgatas correctiores edidit, ac notis illustravit Heinsius an. 1624. Notandum hic, Suidam, & hunc secutos Cosmam Pactium in ejus vita ad Julium Secundum Pontificem Maximum, & Raphaëlem Volaterranum, referre, Maximum Tyrium non sub Antonino Pio, ut putat Eusebius in Chron. sed sub Commodo vixisse. Et quidem Suidas de Maximo Tyrio hæc habet: *Maximus Tyrius Philosophus docuit Romæ sub Commodo: Scripsit in Homerum: est & ejus Antiqua Philosophia, &c.* Occasione Maximi Tyrii, qui Romæ docuit, de aliis hujus nominis Philosophis hic agere, quamvis non esset his locus, facultas sit.

Maximus Ephesius, Ædesii auditor, Philosophus Cynicus, idololatra, & magicus, sec. 4. vixit, ac cum Juliano Apostata in Urbe Nicomediæ familiariter egit: cui in Christianam religionem odium inspiravit. Julianus Maximum tanti fecit, ut ei ad se venienti obviam iverit. Ipsum etiam sibi consiliarium, ac operum suorum censorem elegit: certus enim ab ipso redditus erat, se ad imperium perventurum. Cum autem Julianus Persis bellum indicere in animo haberet, plura consuluit oracula de bello gerendo: verùm audiens à Maximo, ipsum insignem de Persis triumphum, atque Alexandri Magni similem consecuturum, sui plenus adeo fuit, ut certo certius duxerit, Alexandri animam per Metempsychosim suum ipsius corpus subiisse. Sed tandem miserrime obiit impius Julianus anno 363. frustra adhibitis Magici consiliis, quibus adductus tot, ac tanta in Christianam religionem mala patravit. Jovianus, Juliani successor, Maximum etiam ob suam virtutem magno habuit in honore. Verùm male habuit à Valente, qui edictum contra Philosophos magos promulgavit: unde ipse Ephesum rediens, justam suorum scelerum pœnam passus est, ibi moriens anno circiter 366. Eunap. in vit. Philosoph. Socrates, Sozomenus, &c.

Maximus Alexandriæ natus, & ipse Cynicus, sed Christianus fuit. Hic vaferrimus cum esset, Constantinopolim venit circa annum 379. ac Martyris filium se esse simulans, atque pro Christi fide in solitudine Oasis exsilium sustulisse; à Gregorio Nazianzeno humanissime acceptus, & eâdem cum ipso mensâ dignus fuit: ipsum enim ut Christi defensorem habebat; unde & publica oratione ipsum laudavit. Atqui Maximus tot Gregorii beneficiis ingratus, ipsum de Episcopatu detrudere, & se in ipsum intrudere contendit. Quare ad Imperatorem Gratianum venit, Mediolani tunc commorantem, eique ut sibi gratiosus fieret, librum contra Arianos obtulit, quem Hieronym. summe laudat. Deinde Constantinopolim rediens, ibi à septem Episcopis, à Petro Alexandrino, Maximum protegente, missis, Episcopus creatus est ciam populo, & Gregorio ruri degente. Hinc schisma in Constantinopolitana Ecclesia ortum, Presbytero quodam, qui Gregorio infensus erat, Maximum tutante. Sed à Gregorio, & à populo ut seditiosus Constantinopoli ejectus, à Petro Alexandrino, magni tunc nominis Episcopo, derelictus, & à Theodosio, Gratiano in Imperio socio, minis affectus, in Apollinaris hæresim incidit. Quare ab Episcopis damnatus, misere obiit. Vide Greg. in sua vita, & Orat. ad Maximum; Cassiod. Baron. &c.

Deni-

Denique *Maximus Epirota*, *sive Byzantius*, *Philosophus*, *Magister Juliani Cæsaris Apostatæ*, *scripsit de Insolubilibus Antithesibus*, *de Exordiis*, *de Numeris*, *Commentarium in Arist. & alia quædam ad eundem Julianum*. Verba sunt Suidæ in Maximo. Secta Platonicus fuit.

S. JUSTINUS MARTYR

PHilosophus insignis, Secta Platonicus (quam Sectam plurimi SS. PP. primis Ecclesiæ seculis secuti sunt) natus Neapoli Palæstinæ, patre Prisco Bacchio, ad Christum vero conversus cum Christianorum in Martyriis perferendis constantiam miraretur. Non philosophica tantum scientia, sed & habitu quoque philosophico ornatus erat, referente Suida; quo etiam habitu Christum prædicabat, teste Eusebio: cujus fidem, & vitæ probitate, & doctissimis Apologiis ad martyrii coronam usque propugnavit. Cum enim sub Antonino Pio magna in Christianos persecutio orta esset, ipse duas Apologias ad Imperatorem, & Senatum composuit, quibus Christianam religionem innoxiam, justam, & sanctam probavit, & Christianos à criminibus vindicavit, quæ falso ipsis Ethnici objiciebant, potissimum vero Crescens Cynicus; ut præter cæteros testatur Euseb. ad an. Chr. 154. his verbis: *Crescens Cynicus Philosophus*, *qui Justino*, *nostri dogmatis Philosopho*, *qui se gulosum*, *& prævaricatorem Philosophiæ arguebat*, *persecutionem suscitavit*, *in qua ille gloriose pro Christo sanguinem fudit*. Martyrium Justini ponit Morery ad an. Chr. 163. Cal. Jun. ex Menologio Græco, vel Id ib. April. ex Martyrol. Romano; Eusebius tamen in Chron. ad annum 154. alii ad annum 164. Apologias tamen Antonino tradidit circa annum 140. vel 143. ut vult Euseb. Romanorum autem Philosophis Justinum adnumeravimus, quia ὄντος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔχων τὰς διατριβὰς, &c. *hic Romæ habens exercitationes*, *&c.* inquit Suidas.

Scripsit, præter dictas duas *Apologias* pro Christianis, plurima, quorum alia quidem genuina, alia dubia, alia supposititia, alia extantia, alia non; quæ Suidas, & alii memorant. Ea vero Gul. Cave sic partitur. Opera genuina sunt *Parænesis ad Græcos*. *Elenchus*, *sive Oratio ad Græcos*. *Apologiæ pro Christianis*, Prima scilicet & Secunda. *Liber de Monarchia Dei*, forsan in fine mutilus. *Dialogus cum Tryphone Judæo*. *Epistola ad Diognetum*. Opera, quæ non extant: *Liber de Anima*. *Liber Psaltes* dictus. *Contra omnes hæreses*. *Contra Marcionem*. *Commentarius in Hexameron*. *De Resurrectione carnis*, teste Damasceno. Opera dubia: *Aristotelicorum quorumdam Dogmatum Eversio*. *Epistola ad Zenam*, *& Serenum*. Opera supposititia: *Quæstiones*, *& Responsiones ad Græcos*. *Quæstiones Græcanicæ de Incorporeo*, *&c.* *Et ad easdem Christianæ responsiones*. *Quæstionum 146. Responsio ad Orthodoxos*. *Dubitationum adversus Religionem summariæ solutiones*. *Expositio Fidei de S. Trinitate*.

Justinus Martyr, quia vicinus Apostolorum temporibus fuit, Apostolorum doctrinam bene perspectam habuit. Quare ipsum, ut Apostolicum virum citant Euseb. Basil. Epiphan. & alii PP. & Euseb. quidem ait: *Reliquit nobis Justinus plurima eruditi animi monumenta*, *ac omnis generis utilitatis plena*. Photius in Biblioth. *Est vir ille ad Philosophiæ tum nostræ*, *tum potissimum profanæ summum evectus fastigium*, *multiplicisque eruditionis*, *& historiarum copia circumfluens*, *&c.* Et Erasm. in Epist. *Libros eruditissimos Justinus scripsit adversus Valentinianos*, *& Marcionem*. *Præterea de Hæresibus*, *& Hæreticorum præscriptis*, *quos si quis legere non gravabitur*, *rectius intelliget Irenæi libros*. Scaligerana posterior. *Justinus Martyr simplex est*: *juvat tamen quid dicat*

dicat inspicere. Anastasius Biblioth. in Hist. Eccles. ipsum vocat *Philosophum Divinum*. *Gravis*, & *Pius scriptor* ab aliis, & *Vir maxima dignus admiratione &c.* dicitur. Dallæus de Usu Patrum pag. 255. ipsum prius laudat, dicens: *Omnium Patrum antiquissimus est Justinus, magni apud veterum historias nominis, non solùm propter insignem rerum divinarum, & Philosophiæ cognitionem, sed etiam propter zelum illum, quem luculentissime, & magna cum laude exercuit, cum mortem pro Christo fortiter oppetiit*. Verum postea in multis reprehendit, asserens, ipsum cum Chiliastis sentire, quod scilicet Fideles Hierosolymis mille annos regnaturi sint, antequam Resurrectio penitus perficiatur. Quod Dei essentiam quodammodo finitam putet: Quod de Angelis absurda locutus sit &c. Sed quanta Dallæi verbis fides adhibenda sit, judicent alii. Casaubonus Exercit. 1. ad Apparat. Annal. Baron. num. 69. affirmat, eum Prochronismo, & Metachronismo in Historia peccare. Dionysius Petavius Justinum refert inter eos, qui idem, quod Arius, ante tradiderunt, ideoque rejicit Expositionem Fidei, quæ sub nomine Justini circumfertur. Sed supra notavimus, hoc opus ex Supposititiis esse. Du Pin in Nov. Biblioth. Aut. Eccles. tom. 1. pag. 160. & 161. ejus veluti Apologiam texuit, asserens, eum à nobis circa Trinitatem dissentire videri, quod Platonicorum principiis insistat; verùm non re, sed suos sensus enunciandi modo dissentire: cæterum ipsum laudat. Vide etiam Gul. Cave in Hist. Literat. ubi eum excusat, quod Hebraicarum literarum rudis fuerit, Græcis disciplinis totus addictus, Græcisque parentibus ortus. Extant ejus Opera Gr. Lat. cum notis Sylburgii, Perionii, Billii, & Petri Lausselii. Fol. Parisiis 1636. Fuit & alter Justinus Historicus, Martyris coævus.

TATIANUS

JUstini discipulus fuit, genere Syrus, secta & ipse Platonicus, qui Romæ docens innumera ferme volumina conscripsit, inter quæ maxime elucet *Liber contra Gentes*, qui in Biblioth. SS. PP. tom. 3. extat; & quem ipse in Catholicæ Fidei defensionem fecerat. Sed Romà digressus in Orientem rediens, & in superbiam elatus, à Fide Orthodoxa defecit, in varios incidens Valentini, Marcionis, & Saturnini errores. *Diatessaron*, sive *Concordiam Evangelistarum* composuit; ab Evangeliis tamen, quæ suis erroribus contraria erant, prius abstulit. Contra hunc scripsit Musanus, Apollinaris Hieropolitanus, Clemens Alexandr. &c.

PHILO.

QUamvis hic de gente Judæo-Alexandrina fuerit, & eorum unus, qui Ἑλληνισταὶ Hellenistæ, hoc est, Judæi Græcissantes vocabantur, & Alexandriæ fere semper vixerit, quia tamen an. Chr. 40. Princeps Judaicæ legationis Romam ad Caligulam missus primo fuit, inde iterum ad Claudium venit, quo tempore cum Apostolorum Principe & sermonem habuit, & amicitiam coluit, teste tum Hieronymo, tum Photio; merito Romanorum Philosophis adscribendus. Addit Photius (qua tamen autoritate ductus non liquet) Philonem Christianorum etiam sacris initiatum, ab iis tandem descivisse. Atqui à Divo Hieronymo, teste Bellarm. de Script. Eccles. inter Ecclesiasticos Scriptores numeratur, tum quia scripsit in laudem Christianorum, qui sub S. Marco Evangelista in Ægypto religiosissime vivebant; tum etiam quia divinas Veteris Testamenti Scripturas primus exposuit. Quod tamen sub

sub nomine Philonis circumfertur *Breviarium Temporum*, ab omnibus rejicitur; sicut & alii Historici, qui cum hoc Breviario simul editi sunt. Scripsit etiam librum, cui titulus *Cajus reprehensus*, & alterum, qui *Flaccus reprehensus* dicitur. His libris Philo Caligulam, & Claudium fictis nominibus increpat; nam male nimis ab ipsis acceptus est. *Quibus in libris magis, quam in aliis dicendi vis ejus, ac venustas apparet. Peccat tamen non raro ideis transmutandis, cæterisque à Judaica secta alienis describendis.* Phot. Biblioth. cod. 105. Ejus opera cum versione Sigismundi Gelenii, aliorumque Parisiis edita anno 1640. in tres partes distincta sunt; quarum prima continet *Cosmopoëtica*: secunda vero *Historica*: tertia denique *Juridica*, seu *Legalia*. Hæc autem de Philone autorum testimonia sunt.

Euseb. Hist. Eccles. 11. c.17. *Philo verbis copiosus, sententiis locuples, & in divinis Scripturis explicandis altus, inque sublime se tollens.* Vide etiam eundem l.2. c.4. ubi plura laudabiliter in eum congessit. Keckermann. in Auctuar. ad Comm. de nat. & propriet. Hist. c.3 *Scripsit de Vita Mosis, vir secretioris Philosophiæ peritissimus; ex genere Sacerdotum Judaicorum, & Alexandri Alabarchæ frater, inter primores Alexandrinos merito numerandus: plurimum curæ, & laboris posuit in divinis, & patriis institutis percipiendis, itemque in Philosophicis, & externæ literaturæ disciplinis, secutus doctrinam præcipue Pythagoræ, & Platonis, itaût inter cunctos suæ ætatis viros doctos præemineret.* Divus Hieron. Epist. 84. *Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel secundum Platonem Critici pronunciant?* Et de Script. Eccles. *Philo disertissimus Judæorum. De hoc vulgo apud Græcos dicitur: Aut Plato Philonem sequitur, aut Platonem Philo: tanta est similitudo sensuum, & eloquii.* Sixt. Senens. l.4. Biblioth. *Hic sane vir fuit Pythagoricæ, Platonicæ, & Aristotelicæ Philosophiæ peritia omnibus suæ memoriæ hominibus longe superior, sed & Græcæ facundiæ inter omnes tam Christianos, quam Judæos, & Ethnicos ætatis suæ facile principem locum obtinuit. Non defuere tamen, qui ei propriæ, hoc est Hebraicæ linguæ imperitiam adscripserint. Hujus Opera in tantum admirati sunt Romani, ut digna existimarint, quæ in ipsorum publica Bibliotheca, tanquam monumenta quædam, reponerentur. Fuit præterea, ultra quàm dici queat, admirabilis in divinis scripturis exponendis.* A Baron. vol.1. appellatur. *Vir disertissimus, qui res Judaicas præ cæteris calluit.* Scaliger Elench. Trihæres. Scripta ejus pigmentis Platonicis condita, & multis luminibus Hellenismi lita esse, ait; ipsumque vocat ibi hominem Græce tantum loquentem, Hellenismi vero adeo imperitum, ut dubitet, an etiam legere sciret Hebraice: cujus rei caussam addit Epist. 13. Verum in Conjectan. ad Verr. p.72. ipsum Platonis æmulum ac magnum imprimis virum appellat: Vide etiam Clem. Alex. Epiph. August. Theodoret. Suid. Nicephor. Trithem. Possevin. &c.

Quæstio inter autores est, an Liber Sapientiæ, qui in Sacris Bibliis Salomoni inscribitur, Philonis sit, adscribi autem Salomoni, ut libro conciliaretur autoritas. De quo ita sentit Voss. l.1. Idololatr. c.11. ubi de veneratione animarum loquitur: *Qui cultus unde originem traxerit, ostendit liber Sapientiæ, Salomoni à multis etiam veterum attributus, quum sine dubio alterius sit, &, ut credibile, Philonis, non illius, qui Claudii vixit ætate, & Moses Atticissans dictus fuit, sed longe vetustioris, qui sub Onia Sacerdote, annis ante Christum 160. tot pulcras sententias vel scripserit, vel congesserit.*

CYNICI.

DEMETRIUS

SEcta Cynicus sub Caligula vixit sec. 1. Hunc à natura productum, ait Seneca, ad ostendendum, posse quempiam in media hominum perversa multitudine probum, & justum conservari. Cum eximiam omnium existimationem in sua Philosophicæ libertatis professione indeptus esset; Caligula ut eum sibi familiarem adjungeret, dono id consequi posse putavit. Hoc autem Demetrius despectui habens, ait: *Toto eram illi experiendus Imperio*. Vespasiani jussu Romà exulavit; ac Corinthi tunc diu tempus degit. Romani enim sicuti Pythagoricos ob Magiam, quam colebant, Urbe eliminabant; ita & Cynicos propter superbiam, qua cunctos despectui habebant, & nimiam linguæ procacitatem, qua omnes feriebant, non sustinebant. Et quidem Demetrius obviam in itinere Vespasiano factus, neque assurgere, neque illum salutare dignatus est; sed oblatravit nescio quid; Imperator autem tunc satis habuit canem eum appellare: Diogenem vero juniorem ob linguæ procacitatem virgis cædi jussit. Isidorus etiam Cynicus Neronem in publico transeuntem clara, & alta voce corrigere non est veritus, quod Nauplii mala bene cantitaret, sua bona male disponeret. Vide Cozzandum de Magisterio Antiquorum Philosophorum l. 3. c. 2. Phavorinus in Orat. de Demetrio loquitur, & Philostratus de Vita Apollonii Tyan. l. 4. c. 8. cujus etiam Apoll. discipulum fuisse refert. Tacit. in fine Annal. de Pæto Thrasea, morti à Nerone damnato, loquens ait: *Maxime intentus Demetrio, Cynicæ institutionis doctori: cum quo, ut conjectare erat intentione vultus, & auditu, si qua clarius proloquebantur de natura animæ, & dissociatione spiritus, corporisque inquirebat*. Vide etiam Senecam de Benef. l. 6. c. 8.

STOICI.

ATHENODORUS TARSENSIS

SIc dictus, quod Tarsi civis ab omnibus fere habetur, etsi Cedrenus, atque alii, sed minus recte, Alexandriæ ortum scribunt. Tarsensis autem vel ex eo fuisse videtur, quod ab Augusto, cui familiaris, & magister, teste Luciano, fuit, obtinuit, ut Tarsus vectigalia nulla solveret. Dictus etiam est *Bonavita*, sive ut alij malunt, *Cananita*, à Tarsi vico quodam ad differentiam alterius Athenodori Tarsensis, & Stoici, qui Cordilion dicebatur, de quo infra. De primo sic Strabo libro 14. *Athenodorus Sandonis, quem & Cananitam à pago quodam vocant, Cæsaris praceptor fuit, magnosque est honores consecutus*. Dictus autem Sandonis, quia Sandonis filius erat. Athenodorus, de quo nunc, cum Augustum ad iram procliviorem videret, hoc ei præcepit, referente Suida: *Cùm ira, Cæsar, te ceperit, nihil prius neque dixeris, neque feceris, quam ipsa 24. Elementa literarum. Græcarum tecum ipse percueveris, ut ita concitatio illa, quæ momentosa est, parvi temporis interjectu languescat*. Secta Stoicus fuit, eumque Augustus Tiberii magistrum designavit. Opus quoddam Octavio inscripsit. Scripsit & seria quædam, alia jocosa, atque opus de dissertationibus; atque alia. Strabo lib. 14. Eusebius in Chron. ad an. Chr. 10. Vignierus, Vossius, atque alii.

Fuit & alter Athenodorus Tarsensis, & Stoicus, cognomine *Cordilion* appellatus ut modo dictum, qui Catoni Minori familiaris fuit, & apud quem obiisse

obiisse dicitur. De hoc ita Plut. in Cat. *Athenodorum autem cum intellexisset, Cordilionem cognomine, in Stoica disciplina excellentem apud Pergamum agere ætate jam provectum, qui, pertinacissime omnium, Imperatorum, Regumque usum, & amicitiam repulerat: nihil arbitrabatur se nunciis, & literis apud eum effecturum: verum quod in duos menses haberet jus liberæ legationis, in Asiam est ad eum profectus, confidens virtutibus suis non frustratum iri se præda. Collocutus cum eo &c.*

Athenodorum Atheniensem, secta etiam Stoicum, Dionysii Areopagitæ discipulum, missum facio; nec enim hujus est loci.

CATO MINOR,

SIVE PRÆTOR, ET UTICENSIS

A Marco Porcio Catone (quem ab ætate *Majorem*, ab officio *Censorem* appeliant) proavo suo Stoico, ob virtutem Romæ tunc clarissimo, & potentissimo, claram duxit originem. Ex Prætura, quam summa laude obivit, PRÆTOR dicitur: UTICENSIS autem, quia Uticæ mortuus est, ut infra notabitur. Cum Fratre Cæpione, & Porcia sorore adhuc adolescens parentibus orbatus, à Livio Druso avunculo, & principe tunc Civitatis educatus est. Serviliam etiam sororem habuit uterinam Lucullo nuptam, sed propter impudicitiam inde repudiatam; ut supra in Lucullo. A prima ætate sapientiæ, probitatis, ac prudentiæ, vultu, verbis, & actione signa dedit. A risu alienus, raro vel ad levem risum ora deflexit. Ad iram tardus; sed ubi exarserit, placatu difficilis. Literis addiscendis addictus piger, & ferè stupidus ad percipiendum fuit; sed quæ labore memoriæ mandaverat, nunquam obiitus est. Primus ei præceptor Sarpedo. Major inde redditus, & Sacerdos Apollinis factus, accepta sua hæreditatis portione centum viginti talentorum, atque Antipatro Tyrio, Stoicæ Sectæ Philosopho, domum accersito, Ethicæ, & Politicæ studiis potissimum se dedidit; unde & justitiam, ad benignitatem, vel gratiam semper inflexam, amplexatus est. Cum etiam dicendi facultati vacaret, & nemo unquam declamantem ipsum audiret, dicenti amico: *Homines silentium tuum, Cato, reprehendunt*; respondit: *Modò ne vitam. Tunc ad dicendum accingar, cum non dicturus sim silentio digna*. Athenodorum etiam Stoicum, Cordilionem dictum, in Asiam pergens domesticum semper habuit præceptorem. Quantus Syllæ imperii majestate terribilis, & tyrannidem Romæ exercentis, in Catonem puerum amor erat; tantus & Catonis in Tyrannum ardor erat odii. Nam cum sæpe Sarpedo ipsum ad Syllam obsequium præstandi caussa adduceret: videns Cato multos civium in palatio, tanquam in carnificina, torqueri, illustriumque virorum capita efferri; magistrum interrogavit: *Cur eum hominum nemo interficeret?* Cui Sarpedo: *Quia eum timent*. Tum Cato annum agens 14. ei ira percitus subdit: *Cur mihi gladium non dedisti, ut, eo interemto, asservarim e servitute Patriam?* Hanc autem animi magnitudinem, incorruptam justitiam, & amorem in patriam è Philosophiæ Stoicæ præceptis hauserat vel à puero: cujus etiam sæpe in vita specimen exhibuit. Attiliam, Sorani filiam, duxit; quam ob impudicitiam, post duos ex ea acceptos filios, repudiavit, & Martiam duxit, Philippi filiam, probam, & magni nominis mulierem. Q. Hortensius, Catonis familiaris, vir magna autoritate, & probatis moribus, ipsam in uxorem à Catone petiit, quod ei necessaria non esset amplius; susceperat enim ex ipsa prolem satis magnam. Cui Cato respondit, nolle se huic Hortensii desiderio adversari; sed oportere, ut Philippus, Martiæ

tiæ

tiæ parens, in id etiam consentiret. Quare Philippo præsente, & sponsalia comprobante, eam Hortensio cessit: quo mortuo, in suam iterum assumsit; ut refert Thraseas ex Munatio, Catonis contubernali. Quod occasionem dedit Cæsari hoc in Catonem convicium dicendi, quod uxorem pauperem dederit, ut locupletiorem reciperet: sive, ut Plutarchi verbis utar, juvenem commodavit, ut reciperet divitem: quare ipsum *Mercenarium Maritum* appellavit; Hortensius enim dives nimis ipsam hæredem fecerat.

Cato Cæpionis fratris sui caussa, quem peramabat, & qui militum Tribunus erat, voluntaria stipendia in bello fecit servili; quod scilicet servi conjurati sub Duce Spartacio excitaverant; unde & Spartacium bellum vocatum est. In hoc bello inde Tribunus militum factus in Macedoniam missus est ad Rubrium Prætorem an. ab U. C. 681. Mirum quam similes sibi verbis, & exemplo milites reddiderit, bellicosos scilicet, alacres, & fortes. Interea Cæpio Asiam petens ex morbo obiit Æni in Tracia. Cato, accepto per literas mortis nuncio, eò perrexit; quem ubi jam mortuum invenit, plusquam Philosophum decebat, ploravit inconsolabili luctu; atque in monumento ex Thasio marmore confecto, quod octo talentis emit, honorifice sepelivit. Hac prima militia defunctus Cato, cum in animo haberet, priusquam ad Remp. accederet, visere Asiam, ac mores, & instituta populorum investigare; militibus suis valere dixit: qui non votis solum, & præconiis, sed lacrymis, & amplexibus ipsum sunt prosecuti, vestes in via, qua pergebat, sternentes, manusque ejus deosculantes: quæ vix paucis Imperatoribus præstabant illius temporis Romani milites. Cum ad Pompejum salutandum, exercitu, & dignitate præpotentem, divertisset; hic tanquam uni ex primoribus e sede exurgens processit obviam, summoque honore, & amplexibus excepit; ipsum licet magis suspiceret, quam amaret. Similiter & omnes civitates, quas peragrabat, ipsum cœna, & hospitio honorifice excipiebant. A Dejotaro Rege Galatiæ, populi Romani amicissimo, & Pompeij partes in Pharsalico bello secuto, invitatus, & rogatus, ut oblata sibi dona acciperet, Philosophorum more recusavit; imo & postridie ab ipso discessit. Facto autem unius diei itinere, plura prioribus dona Pessinunte oblata ei sunt cum Regiis literis, quibus Rex ipsum obtestabatur, ut ea sibi, vel sociis acciperet: Sed hæc iterum omnino repudiavit, Dejotaroque remisit.

Post Asiæ peregrinationem Romam una cum Cæpionis reliquiis reversus, Quæsturam obtinuit; ad quam tamen non accessit, quin prius Quæstorias leges perlegisset, ac Quæsturæ scientiam ex peritis adeptus esset. Unde simul ac factus Quæstor fuit, multa in ministris Ærarii, ac Scribis novavit, eorum muneris inscitiam coarguit, sceleste agentes mulctavit; adeo strenue negocium hoc capessens, ut non satis habuerit nomen, & honorem dignitatis habere, sed creditam sibi Quæsturam rigide administrando, & à Justitiæ proposito nec hominum dignitate, nec precibus, nec minis dimoveri unquam potuit; & Curiæ Ærarium brevi tempore reddidit augustius. Unde id omnes ferebant, Consularem amplitudinem à Catone quæsturæ adjunctam fuisse. Reverebatur eum populus, & ut Quæstorem integerrimum habebat: nam & ab Ærarii debitoribus rigide exigebat, & ejusdem creditoribus cito, & promte solvebat; sicque effecit simul, ut Resp. nec quempiam fraudaret, nec à quopiam fraudaretur. Ab iis, quibus Sylla Dictator duodecies millenos denarios in capita largitus erat, atque ab omnibus, qui pecuniam publicam injuste tenebant, rigide ipsam exegit; Ærarium ad summum auxit: sicque docuit, posse Remp. citra ullius injuriam esse locupletem. Ejus igitur Quæstura ad novissimum usque diem celebris, singularis, & admiranda fuit. Hanc in rem notanda hic,

hic, quæ habet Plut in vita. Cum Cato Clodium Urbe cedere coëgisset, nequissimum, sed potentem nimis hominem; Cicero gratias ei egit; cui Cato: *Reip. potius agendæ, cujus caussa omnia facio*. Ejus in Rep: fides, & autoritas tanta fuit, ut cum unum testimonium in judicio proferretur, orator ad Judices dixerit: *Uni testi, ne Catoni quidem, standum est*. Vulgus etiam de rebus absonis, & incredibilibus proverbio dicebat: *Ne si Cato quidem autor sit, esse credendum*. Cum publicorum negociorum vacatio erat, liberos, & Philosophos ad prædia sua in Lucaniam deportabat. Detecta à Cicerone Catilinæ conjuratione, Cato in dicenda in reos capitis sententia Ciceroni se adjunxit, ac Cæsari, pœnam minuenti, restitit; ut supra in Cicerone dictum. Et tunc quidem Tribunus Plebis erat Cato: quo munere, ut & aliis, integerrima justitia functus est. Illud autem dignum, quò notetur, Tribunus Plebis existens fecit; ne Comitia scilicet Consularia venalia amplius essent. Quare juravit, se cujuscumque nomen delaturum, qui nummos ad id dedisset.

Quæsturæ suæ tempore Cato à Reip. ministris, Calpurnio Pisone, Cæsaris amico, & Aulo Gabinio, Pompeji cliente, Consulibus, & P. Clodio Tribuno Plebis, qui ei infensi erant, in Cyprum missus est, ut hoc Regno, quod Romani injuste, ac nulla ratione sibi publicaverant, potiretur, ac Byzantinorum exules reduceret. Quam decoram quidem, sed difficilem, & periculi plenam legationem videns Cato, ipsam recusans Clodio offerenti dixit, non hoc beneficium esse, sed insidias, & quæsitam suæ famæ sugillationem. Hinc Clodius, cui mens sollicita erat Catonem eliminandi, ut in suo Tribunatu quam diutissime abesset, quia eum timebat verbis, & opere potentem; atque facilius Ciceronem, quem summe oderat, Catone absente, perdendi; legem pertulit de Catonis legatione; eique recusanti subdit: Si gratum non est, ingratis ibis. Ipsum igitur dimiserunt sine navi, sine milite, & sine ministris, præter duos scribas, quorum alter fur, & improbissimus, alter Clodii cliens erat. Ptolemæus, Ægypti Rex, qui ex dissensione cum suis, relicta Alexandria, Romam navigabat, ut à Cæsare, & Pompejo cum exercitu reduceretur; ad Catonem venit, ut suum in hac re consilium experiretur. Cato ipsum monuit, ne suppetias ab illis peteret, sed ad suos libenter rediret. Quod consilium sprevisse eum postea pœnituit; ac se veneno necavit. Cato autem sic optime supra omnem expectationem in hac legatione se gessit, ut omnibus esset admirationi. Byzantio enim concordia composito, navigavit in Cyprum, quò Brutum, sororis filium, præmiserat. Inventum ibi regium thesaurum, quem ad septem millia argenti talentorum coëgit, totum Reip. Romanæ Ærario summa fide, & integritate asservavit, ac Romam in navibus portavit; nec amicos querentes curavit, qui ægre tulerunt, ipsum nullam thesauri partem ipsis diripiendam permisisse: unde & ipsum ut inimicum habuerunt. Catoni cum thesauro Romam venienti Senatus, Magistratus omnes, & Sacerdotes, & populi multitudo triumphi instar obviam processerunt: cujus thesauri magnitudo per forum translata cunctis admirationem peperit nimiam. Publicis inde laudibus eum Senatus extulit; eique præturam extra ordinem, & jus spectandi ludos in prætexta decrevit. Hos tamen honores Philosophus noster recusavit.

Pompejo, & Crasso secundum consulatum petentibus, & eorum pactæ cum Cæsare conditioni prorogandi ei provinciam ad quinquennium, forti animo obstitit. Sed ex positis à Pompejo in foro insidiis Domitius, & Cato vulnerati sunt. Iisdem Pompejo, & Crasso consulibus creatis solus Cato decretas provincias contradicere ausus est; ac Pompejo, quæ ei à Cæsare eventura erant, prædixit. In proximum annum Cato Prætor factus est: cui magistra-

ſtratui legum ſanctione, & recta adminiſtratione majeſtatem adjecit. Bibuli ſententiam de ſolo Pompejo Conſule creando Cato præter omnium expectationem probavit, & propugnavit: quare Pompejus per Catonis ſententiam conſul ſolus creatus, cum ipſo amicitiæ fœdus iniit; rogavitque, ut in ſuo conſulatu conſilio ſibi adeſſe vellet, & præeſſe.

Contra vero Cæſari infenſus ſemper fuit. Ipſi enim conſulatum petenti obſtitit in Senatu: & ut ſucceſſor ei mitteretur, autor extitit. Ejus etiam tyrannidem prædixit, atque jugiter adverſatus eſt. Cato conſulatum petens repulſam tulit; ac Pompejo, Urbem deſerenti, ſe adjunxit. Inde Siciliam ſortitus, Syracuſas venit. Sed Aſinio Pollione cum exercitu eò ab hoſtibus miſſo, Siciliam ſtatim relinquere coactus eſt; & ad Pompejum venit; quem Reip. defenſorem contra Cæſaris tyrannidem exiſtimabat.

Pompeio tandem in Theſſalico bello à Cæſare ſuperato, & in Peluſio litore à Septimio deſertore ſuo trucidato, ac ſub oculis uxoris ſuæ, liberorumque mortuo; Cato copiis à militibus præficitur; quibus ſuas Scipio, Cnæi Pompeij ſocer, & Juba Mauritaniæ Rex, adjunxerunt: unde acrius, atque vehementius Theſſalici belli cineres recaluere; ſed ut latius Cæſar vinceret. Cæſaris enim milites indignantes, bellum poſt Pompeij mortem creviſſe, acriori impetu in hoſtes irruerunt; ac Juba, Scipioneque in fugam verſis, quorum primus in Regiam ſeſe recipiens, Petrejo, Pompejano Duci, ac ſuæ fugæ comiti, ſe interficiendum præbuit; alterum navi fugientem, hoſtes aſſecuti occiderunt; bello finem dedere.

Cato pugnæ non interfuit, ſed Uticæ, quam muris, armis, militibus, munierat, præerat. Tum audito per nuncium ſuorum exitio, cives omnes, & Senatores ſolatus, & cohortans, ut fidem in Remp. ſervarent, & fuga ſuæ vitæ conſulerent, vel Uticæ, quam inexpugnabilem, & frumenti, aliorumque copia refertam reddiderat, ſe continerent; filio ſuaſit, ut ſibi ſuperſtes Victoris clementiam experiretur: tum lecto decumbens, Platonis librum de Immortalitate Animæ ad ſe deportari juſſit: quo ſemel atque iterum lecto, omnibuſque e cubili dimiſſis, diſtrictum enſem ſub pectore impreſſit. Cubili decidens fragorem edidit: unde filius cum Medico, & miniſtris, qui foris ſtabant, accurrit: Medicus effuſa inteſtina reponere, & vulnus conſuere curavit; ſed ipſe ut ad ſe rediit, Medicum repulit, viſcera dilaceravit, & divulſo vulnere exſpiravit, an. ætatis 48. Romæ 708. Olymp. 183. an. 3. & ante Chr. Nat. circiter 45. Uticenſis populus accurrens luctu, & lachrymis ipſum ſervatorem, liberatorem ſuum, virumque invictum appellans, corpus magnifice, & ſplendidis elatum exequiis funeraverunt juxta mare; ubi nunc etiam ejus ſtatua, diſtrictum enſem tenens poſita eſt. Mox Cæſar Uticam appuiit; utque Catonis fatum audivit, dixiſſe fertur: *Invideo tibi, Cato, mortem, quando ſalutem mihi tuam invidiſti.*

Ampliſſima de Catone teſtimonia vide apud Senec. de Tranquill. Vitæ, Lucan. l. 9. Bell. Civ. Cic. Salluſt. & alios. Vellejus Paterculus Catonem ad Vinicium ſic deſcribit: *Hic genitus proavo M. Catone, principe illo familiæ Porciæ, homo virtuti ſimillimus, & per omnia ingenio Diis, quam hominibus propior: qui nunquam recte fecit, ut facere videretur, ſed quia aliter facere non poterat: cuique id ſolum viſum eſt rationem habere, quod haberet juſtitiam: omnibus humanis vitiis immunis, ſemper fortunam in ſua poteſtate habuit.* Juvenalis è Cœlo lapſum, hoc eſt divinum eum appellat, dum Sat. 2. ait: *Tertius è Cœlo cecidit Cato.* Lactant. tamen Div. Inſt l. 3. c 18. hæc habet: *Ex Romanis Cato, qui fuit in omni ſua vita Stoicæ vanitatis imitator.* Et poſt pauca: *Cato videtur mihi cauſſam quæſiſſe moriendi, non tam ut Cæ-*

ſarem

sarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos sectabatur, nemenque suum grandi aliquo facinore clarificaret. Vide etiam Divum Aug. de Civ. Dei pluribus in locis. Munatius Catonis familiaris librum de rebus à Catone gestis scripsit. Notandum denique, tantum Græcos Catonem hunc dilexisse, quantum Censorius Cato suus proavus oderat.

STRABO

G*Eographorum Princeps*, & *Scriptor apprime serius*, ab Isaac. Casaub. appellatus: *Geographus, insignis judicii, & prudentiæ Vir*, à Lips. atque aliis præclaris nominibus à plerisque insignitus; scriptor cæteroqui peritissimus, genere Cappadox, eruditione Græcus, judicio priscus, incolatu Romanus, terrarum multarum peragrator fuit, ut notat Petr. Bert. *Natus Amasiæ, civitate Ponti, Philosophus fuit Stoicus, quanquam & Philosophiam Peripateticam attigit* (in qua Xenarchum habuit præceptorem) *Geographus præstantissimus fuit, cujus 17. Geographiæ libri, quos Tiberio Cæsare rerum potiente conscripsit, etiamnum hodie extant. Scripsit & alios, ac inter eos, Commentarios Historicos utiles, ad Moralem, & Civilem Philosophiam: sed ad nos non pervenerunt. Obiit circa annum 12. Imperii Tiberii Cæsaris, extremæ senectutis*. Ex Hofman. Et quidem maxime senem eum obiisse, vel ex hoc deducitur, quod Cornelius Gallus, Ægypti Gubernator, ipsius familiaris fuerit præcipuus; ut ipse de se testatur. Hæc autem de Strabone potiora Autorum judicia sunt. Voss. de Hist. Græc. l.11. c.6. *Strabo vir profecto maximus. Extant ejus 17. Geographiæ libri, quos non una de caussa maximi facere oportet. Fuit enim egregius Philosophus. Alterum etiam est, quod labores Strabonis maximopere nobis commendat: siquidem priorum Geographorum nemo plus terrarum lustravit. Geographiam suam scribebat an. U. C. 771. quarto an. Imperii Tiberii Cæsaris*. Isaac. Casaub. in Epist. ad Jac. Strabonis Geograph. præfixa. *Unus extitit Strabo Philosophus, αἱρέσει quidem Stoicus, cæterum doctus, Deus bone, & laboriosus, prorsusque ad unguem factus homo, qui omni doctrina eruditus, iisque omnibus præsidiis abunde instructus, quæ ad rem Geographicam desiderari possunt, rem & magno animo suscepit, & tanta felicitate confecit, ut persuasum habeam, si quis ejus scripta diligenter versare voluerit, eum antiquorum Geographorum jacturam patienter ferre: opus namque relictum nobis est à summo Scriptore, quod præter accuratissimam totius orbis, tunc cogniti, descriptionem, tanta doctrina, tamque varia omnium rerum scientia refertum est; ea denique arte contextum, ut si unius, aut alterius è Veteribus scripta excipias, nihil plane in tota vetustate reperiam cum hoc opere comparandum*. Rhodig. l.21. lect. Antiqu. c.25. *Strabo non Historicus modo insignis, sed Philosophus quoque, & Mathematicus, adeo celebris, & pervulgati nominis, ut eum Thessalonicensis Eustathius per quandam exochen Geographi nomine persæpe significet*. Et Coler. Epist. de studio Politic. p.212. addit: *Cura ei non tantum τῶν τόπων, sed etiam τῶν τρόπων*. Vos. de Philolog. p. 56. *Satis prædicari nequit doctrina, & industria Strabonis Amaseni, scriptoris gravissimi, quem Stratonem vocari debere, perperam in Peripateticis suis Discussionibus contendit Franciscus Patricius*. Card. Joh. Bona. *Strabo Amasenus, Princeps Geographorum, quem frustra conatur de sui operis possessione dejicere Franciscus Patricius in Peripat. Discuss. ut Stratoni cuidam tribuat. Castigandus autem videtur Strabo, quod Historias, & Philosophicas Disputationes Geographiæ miscuerit*. Notandum denique, Isaaci Casaub. Commentarios in Strabonem permitti cum expurgationibus. Vide Ind. Madrit. edit. an. 1667.

PÆTUS THRASEA, ET HELVIDIUS PRISCUS.

PÆtus Patria Patavinus, dignitate Senator, Secta Stoicus fuit; vixitque sub Nerone, a quo ad sanguinis totius è venis effusionem, non secus, ac Seneca, damnatus est. Ejus scientiam, & probitatem omnes veteres Autores extollunt; potissimum vero Tacit. l. 16. Annal. sic optime ejus laudes paucis expressit. *Trucidatis tot insignibus viris, ad postremum Nero virtutem ipsam exscindere concupivit, interfecto Thrasea Pæto &c.* Cum Consul Marcellus, Neronis jussu, Prætoris, læsæ Majestatis accusati, mortem peteret; Pætus animi constantia, & fortitudine vere philosophica Consuli se opposuit: unde & alii, qui ob Neronis metum Marcello contradicere non audebant, conspecta Thraseæ animi firmitate, in ipsum consentientes, Prætorem è morte liberarunt. Verba Tacit. l. 14. Annal. sunt. *Libertas Thraseæ servitium aliorum rupit, & postquam discessionem Consul permiserat, pedibus in sententiam ejus ivere &c.* Ex animi magnitudine magnum vocat ipsum Martial. l. 1. Epigr. ubi ait:

Quod magni Thraseæ, consummatique Catonis
Dogmata sic sequeris, salvus ut esse velis.

Ejusdem Thraseæ mortem sic descripsit Tacit. in fine Annal. *Tum ad Thraseam in hortis agentem Quæstor Consulis missus, vesperascente jam die. Illustrium virorum, feminarumque cætus frequentes egerat, maxime intentus Demetrio, Cynicæ institutionis doctori: cum quo, ut conjectare erat intentione vultus, & auditu, si qua clarius proloquebantur, de natura animæ, & dissociatione spiritus, corporisque inquirebat. Donec advenit Domitius Cæcilianus ex intimis amicis, & ei, quid Senatus censuisset, exposuit. Igitur flentes, quiritantesque, qui aderant, facessere propere Thrasea, neu pericula sua miscere cum sorte damnati, hortatur. Arriamque tentantem Mariti suprema, & Arriæ Matris exemplum sequi, monet retinere vitam, filiæque communi subsidium unicum non adimere. Tum progressus in porticum, illic à Quæstore reperitur, lætitiæ propior, quia Helvidium generum suum Italia tantum arceri cognoverat. Accepto dehinc Senatusconsulto, Helvidium, & Demetrium in cubiculum inducit: porrectisque utriusque brachii venis, postquam cruorem effudit, humum super spargens, propius vocato Quæstore, Libemus, inquit, Jovi Liberatori &c.* Arriam cum viro suo Thrasea mori cupientem hoc epigrammate celebravit Martial. l. 1. Epigr. 14.

Casta suo gladium cum traderet Arria Pæto,
Quem de visceribus traxerat ipsa suis:
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:
Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

Thraseæ virtutes, & illustria facta vide apud Tacit. in Annal.

Notandum hic, hunc *Helvidium Priscum*, Pæti generum, Quæstorem, atque insignem Stoicum fuisse; de quo Tacitus laudabiliter sæpe loquitur; potissimum vero Hist. l. 4. ubi his verbis ejus laudes contexit: *Res poscere videtur, quia iterum in mentionem incidimus viri sæpius memorandi, ut vitam, studiaque ejus, & quali fortuna sit usus, paucis repetam. Helvidius Priscus Regione Italiæ, Terracinæ municipio, Cluvio patre, qui ordinem Primipili duxisset, ingenium illustre altioribus studiis juvenis admodum dedit; non ut plerique, ut nomine magnifico segne ocium velaret, sed quo firmior adversus fortuita, Remp. capesseret, doctores sapientiæ secutus est, qui sola bona, quæ honesta, mala tantum quæ turpia: potentiam, nobilitatem, cæteraque extra animum, neque bonis, neque malis adnumerant. Quæstorius adhuc*

hut à Pæto Thrasea gener delectus, è moribus soceri nihil æque, ac libertatem hausit; civis, senator, maritus, gener, amicus, cunctis vitæ officiis æquabilis, opum contemtor, recti pervicax, constans adversus metus. Erant quibus appetentior famæ videretur, quando etiam sapientibus cupido gloriæ novissima exuitur. Ruina Soceri in exilium pulsus, ut Galbæ principatu rediit, Marcellum Eprium, delatorem Thraseæ accusare aggreditur &c. Hinc inter Helvidium, & Eprium acre jurgium &c.

LUCIUS ANNÆUS SENECA.

E Gente Annæa, quæ equestris ordinis erat, ut ex ipso Seneca apud Tacitum l. 14. paullo ante Augusti mortem, natus est Cordubæ, quæ vetus, insignis, ac prima in Hispania Bætica urbs est. Pater ei *Marcus Annæus Seneca, quem Declamatoris* agnomine à filio fere distinguunt: in hoc enim dicendi genere valde excelluit. Hæc nominis conformitas in caussa fuit, cur quidam Patris Declamationes, sive potius aliorum, ut Lipsius affirmat, ab ipso tamen digestas, & Præloquiis, aut Interloquiis distinctas, Filio tribuerint. Senecæ nostri mater Elbia, sive Helvia, nobilis item Hispaniensis, magni animi, atque ingenii femina; ut Filius eam in Consolatione ad ipsam satis descripsit. Pater cum uxore, & liberis Romam Augusti temporibus venit: quo tempore noster Seneca puer erat, ut ipse indicat, ubi materteram laudat Consolat. ad Helviam c. 17. *Illius manibus in Urbem perlatus sum: illius pio, maternoque nutricio, per longum tempus æger, convalui*. Diu Pater ibi in gratia, & fama vixit, & ad ultima Tiberii tempora vitam produxit. Fratres duos habuit, sorores nullas, ut ex ejus verbis ad Matrem: *Carissimum virum, ex quo trium liberorum mater eras, extulisti*. Major natu *M. Annæus Novatus*, ut à Gallione sive necessitudine, sive patria, sive cognatione, Senecæ devincto, adoptatus, mutato nomine *Junius Gallio*, & in Chronico Eusebiano *Junius Annæus Gallio* dictus est. Hunc L. Annæus noster *Novatum* in libris de Ira quos ad ipsum scripsit, & misit (non enim adhuc nomen mutaverat) *Gallionem* vero de vita Beata, & in Epist. nominat. Gallionis eloquii suavitatem sic Statius commendat.

Hoc plus, quam Senecam dedisse terris,
Et dulcem generasse Gallionem.

Cujus eloquentiam sonantem, & tinnientem memorat autor de Caussis corruptæ Eloquentiæ, dum refert *Tinnitus Gallionis*. Eruditione, & Senatoria dignitate recte administrata, hic clarus fuit. Sed natu minimus *Annæus Mela* dictus; patris sorte contentus, Eques Romanus fuit, ac Lucanum poëtam genuit, *Grande adjumentum claritudinis*, ut Tacitus ait. Atque his tribus Senecæ Declamatoris filiis allusisse videtur Martialis, dum ait:

Et docti Senecæ ter numeranda domus.

Ubi doctum vocat Senecam Declamatorem, ac tres filiorum familias refert.

In Eloquentia, præter ipsum Patrem, præceptores habuit Hyginum, Cestium, & Asinium Gallum: quam dicendi artem patris jussu vel invitus, Caji etiam temporibus, magna eloquii gratia, & fama exercuit; neque enim ante id temporis Senecæ scripta ulla Philosophica exstant. Hac tamen dicendi arte ultro se abdicavit, ne Cajo Caligulæ, qui solus hominum & videri, & haberi eloquens volebat, invisior esset. Scribit enim Dio: *Cum caussam quandam in Senatu egregie, & feliciter Seneca egisset, livore suffusum illum Principem, qui solus videri eloquens volebat, cogitasset de Seneca tollendo & fecisset, nisi una e concubinis admonuisset, frustra mortem parari jam morituro:*

tabe quippe laborare &c. Infirma igitur valetudo saluti Senecæ fuit. Et forsan hoc adspiciens verum Seneca scripsit: *Multorum mortem distulit morbus, & saluti illis fuit videri perire.* Et quidem corpore fuit à pueritia infirmo, sicco, non formoso, & ab asthmate, distillationibus, febriculis, parvo victu, magis autem à studiis, ad extremum exhausto; ut ipse de se in Epist. & alibi refert. Quare infirmum corpus cultu agri & durioribus exercitiis firmabat: unde *Diligentem vinearum fossorem* in Nat. Quæst. se appellat: quod opus *Artificium suum* etiam vocat.

Puer adhuc Philosophiæ studiis operam dedit sub Sotione Alexandrino, Stoicæ sectæ Philosopho (etsi Pythagorissare etiam visus vel ipsi Senecæ, qui epist. 108. ait: *Non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagoræ injecerit Sotion. Docebat quare ille animalibus abstinuisset &c.*) quod & ipse de se asserit Epist. 49. *Modo apud Sotionem Philosophum puer sedi.* In Philosophia præceptores item habuit Attalum Stoicum, & Papirium Fabianum, quos, dum nominat, grata memoria laudat. Notandum tamen hic, hunc Sotionem non confundendum cum Sotione, qui Ptolemæi tempore vixit; ac librum de Successionibus scripsit, quem sæpe citat Laërtius; & alia. Demetrium quoque Cynicum, de quo supra, & domi, & in Aula, & in via, & in peregrinatione semper coluit, ac familiarem habuit. Quantum autem in Stoica Philosophia profecerit; ejus vita, & doctissimi libri, de quibus infra, satis, superque demonstrant.

Adolescens in Ægypto fuit occasione, quod Avunculus Præfectus ibi esset. Nam de matertera ad matrem scribens Consol. ad Helv. c. 21. ait: *Exemplum tibi suum, cujus ipse spectator fui, narrabit;* de navigatione ibi loquitur, cum matertera ex Ægypto rediret. Unde factum, ut de Ægypto & Nilo in suis libris, ac præcipue in Quæst. Nat. loqueretur. Ante exsilium uxorem habuit, ut testatur Epist. 1. *Harpasten, uxoris meæ fatuam scis hæreditarium onus in familia mea remansisse.* Loquitur igitur hic de uxore jam defuncta; at Paullina, altera uxor, ipsi superstes fuit. Sed clarius 3. de Ira: *Cum sublatum est lumen, & uxor moris mei jam conscia, conticuit.* Sed libri de Ira scripti sunt, ipso adhuc Juvene, inter primos, Cajo non dum mortuo. Ex hac *Marcum* filium habuisse constat ex his ejus versibus:

Sic dulci Marcus, qui jam sermone fritinnit,
Facundo patruos provocet ore duos.

Jam senex, & in Aula potens, Paullinam duxit, nobilem feminam, quæ virum ad mortem usque amavit. Sic enim ipse Epist. 104. *Hoc ego Paullinæ meæ dixi, quæ mihi valetudinem meam commendat: venit mihi in mentem, in hoc sene, & adolescentem esse, cui parcitur.* Præter opes, quas magnas pater ei reliquerat, immensas etiam congessit ex Neronis liberalitate intra quadriennium regiæ amicitiæ: quas ad ter millies HSS adscendisse refert Suillius; & septuagies quinquies centena millia Philippicorum æquare asserit Lipsius. Villas, prædia, opes nedum Romæ, & in Campania, sed etiam in Ægypto habuisse educitur ex ipsius Epistola 67. Jure igitur Juvenalis memorat .... *Senecæ prædivitis opes.* Testatur etiam ipsemet in oratione ad Neronem apud Tacitum Annal. 14. & ipse Tacitus ibidem.

His autem præclaris opibus usus est, non abusus: quod vel ejus in mensa frugalitas, & in voluptatibus abstinentia declarant. Audiamus ipsum Epist. 108. *Non tantum ab illicitis voluptatibus, sed etiam supervacuis licebat circumscribere gulam, & ventrem ..... Ex bene cæptis pauca servavi. Inde ostreis, boletisque in omnem vitam renunciatum est: inde in omnem vitam unguento abstinemus: inde vino caret stomachus: inde in omnem vitam balneum fugimus.*

mos. Etsi in Aula præpotens, animum ab omni prorsus adulatione alienum habuit; quod & ipse confessus est 2. de Clem. his ad Neronem verbis: *Diutius morari me hic patere, non ut blandiar auribus tuis: nec enim mihi hic mos est: maluerim veris offendere, quam placere adulando*. Et apud Tacit. 15. Annal. *Non sibi promtum in adulationes ingenium: idque nulli magis gnarum, quam Neroni, qui sæpius libertatem Senecæ, quam servitium expertus est*. De singulis in die dictis, factis, & erroribus, rigidum examen, Pythagoreorum more, instituebat, ut castigaret, corrigeret, emendaret. Sic enim ipse 3. de Ira: *Utor hac potestate & quotidie apud me caussam dico. Cum sublatum è conspectu lumen est, & conticuit uxor moris mei jam conscia, totum diem mecum scrutor, facta, ac dicta mea remetior. Nihil mihi abscondo, nihil transeo: quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cum possim dicere: vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco?* Ejus eximia in Deum pietas, mentis adhæsio, voluntatis submissio, vel perfectioribus christianam vitam profitentibus exemplar esse deberent. Quod clare docuit, præter alia loca, Epist. 96. *Si quid credis mihi, intimos affectus meos tibi cum maxime detego. In omnibus, quæ aspera videntur, & dura, sic formatus sum. Non pareo Deo, sed assentior: ex animo illum, non quia necesse est, sequor. Nihil unquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu. Nullum tributum invitus conferam.* Hinc non immerito Tertullianus, & prisci Patres ipsum *Nostrum* appellant: & Otho Frisingensis dicere ausus est, *Senecam non tam Philosophum, quam Christianum dicendum*. Ob eminentes has virtutes eximia semper de eo opinio apud omnes fuit: imo vel imperio viventem ipsum destinabant, ut notat Tacit. 15. Annal. *Ut traderetur imperium Senecæ, quasi insonti, claritudine virtutum ad summum fastigium dilecto*. Nec audiendi ejus famæ detractores, qui ipsum aliud factis, aliud verbis ostendisse, contendunt. De Senecæ virtutibus vide præter alios, Lipsium in Manuductione, & Physiologia.

Ex Reipublicæ dignitatibus Quæsturam primo gessit, quam materteræ suæ suffragio adeptus est, ut ipse inquit Consolat. ad Helv. cap. 17. *Illa pro Quæstura mea gratiam suam extendit, & quæ ne sermonis quidem, aut claræ salutationis sustinuit audaciam, pro me vicit indulgentia verecundiam*. Primo autem Claudii imperii anno, cum Julia Germanici filia, à Messallina, scorto impudicissimo, accusata adulterii esset, ipsa extorris est acta, & Seneca, quasi adulterii reus, in Corsicam est relegatus. Ejus tamen innocentiam Lipsius in vita ex Taciti verbis Annal. 12. arguit, qui de Senecæ exsilio loquens ait: *Seneca infensus Claudio memoria injuriæ credebatur*. Ubi Lipsius ex illata sibi à Claudio injuria ejus innocentiam deducit. Sed ubi Claudius Imperator post mortem Messallinæ Juliam Agrippinam Germanici fratris sui filiam, Cn. Ænobarbi viduam, & Neronis Domitii matrem, uxorem duxit, & nuptiæ decreto Senatus firmatæ, & legitimæ habitæ; *Agrippina* (verba sunt Taciti 12. Annal.) *veniam exsilii pro Annæo Seneca, simul Præturam impetrat, lætum in publicum rata ob claritudinem studiorum ejus, utque Domitii pueritia tali Magistro adolesceret, & consiliis ejusdem ad spem dominationis uteretur*. Exsilii tempus ad annos duos ponitur à Morery in Lex. Hist. sed accuratior Lipsius ipsum ad annos circiter octo in exsilio fortiter, & feliciter vixisse, affirmat. Quo tempore optimis studiis, meditationibusque philosophicis intentus ad matrem scripsit cap. 4. *Qualem me cogites, accipe: lætum, & alacrem, velut optimis rebus: Sunt autem optimæ, cum animus, omnis cogitationis expers, vacat operibus suis, & modo se levioribus studiis oblectat, modo ad considerandam sui, universique naturam, veri avidus insurgit*. Ubi per *leviora studia* Poëtica censet Lipsius. Sic etiam Senecæ in exsi-

exsilio animi felicitatem expressit Auctor Octaviæ Tragœdiæ, in qua ipsum ita loquentem inducit.

Melius latebam procul ab invidiæ malis
Remotus, inter Corsici rupes maris.
Ubi liber animus, & sui juris, mihi
Semper vacabat, studia recolenti mea.
O quam juvabat (quo nihil majus parens
Natura genuit, operis immensi artifex)
Cœlum intueri, solis & currus sacros.

Scripsit in Exsilio degens librum *de Consolatione ad Matrem Helviam* unum; alterum *de Consolatione ad Polybium*, præpotentem Claudii libertum. Romam igitur rediens, Prætor factus est a. V. C. 802. Sed an postea Consul? Affirmant libri legum, ad S. C. Trebellianum; ita enim Ulpianus. *Temporibus Neronis, octavo Kal. Septembres, Annæo Seneca, & Trebellio Maximo CSS. factum est SC.* Idem & in Justiniani 2. Instit. scriptum reperitur. Negant alii, quia Ausonius Gratiarum Actione palam ait: *Dives Seneca, nec tamen Consul.* Sed qui consulem fuisse volunt, asserunt Ausonium de Ordinariis Consulibus locutum, non vero de suffectis, quales Senecam, & Trebellium a. V. C. 815. fuisse, contendunt.

Primus autem, ac præcipuus Senecæ honor fuit, Neronem Imperatorem in Eloquentia, & moribus instituisse. Et sane primis quinque imperii annis, quamdiu scilicet Senecæ monitis, consiliisque usus, nedum optimus Princeps, sed Principum exemplar, quod imitarentur, fuit. Tacit. Annal. 13. duos memorat, quibus utiliter Princeps se permisit. *Ibatur in cædes, nisi Afranius Burrhus, & Annæus Seneca obviam issent. Hi rectores imperatoriæ juventæ, & pari in societate potentiæ concordes, diversa arte ex æquo pollebant: Burrhus militaribus curis, & severitate morum; Seneca præceptis Eloquentiæ, & comitate honesta: juvantes invicem, quò facilius lubricam Principis ætatem, si virtutem aspernaretur, voluptatibus concessis retinerent.* Et ibid. 14. de Burrhi morte ait: *Concessitque vità Burrhus, incertum valetudine, an veneno . . . . Et Burrhum, intellecto scelere, cum ad visendum eum Princeps venisset, adspectum ejus aversatum; sciscitantique hactenus respondisse: Ego me bene habeo. Civitati grande desiderium ejus mansit per memoriam virtutis &c.*

Neronis quoque præceptor fuit, ut ex Suida habemus, Alexander, patria Ægæus, secta Peripateticus, qui Neroni, ut Aristotelis doctrinam acciperet, suadere non potuit: nam Seneca, & Burrhus, ambo Stoici, in Neronis animum, cui dominabantur, Stoicam Philosophiam indiderant.

Verum ubi Nero, repulsa Octavia, Poppææ, impurissimo Scorto nupsit; ac Sophonii Tigellini fœdissimis, scelestissimisque consiliis à recta rationis norma declinavit; omni vitiorum generi se dedidit, hominum pestis, immane, horrendum crudelitatis monstrum. Qualis Poppæa Sabina fuerit, vide apud Tacit. in Annal. ex quorum libro 13. paucis ostendam: *Huic mulieri cuncta alia fuere præter honestum animum . . . . modestiam præferre, & lascivia uti . . . . . Famæ nunquam pepercit, maritos, & adulteros non distinguens; neque affectui suo, aut alieno obnoxia, unde utilitas ostenderetur, illuc libinem transferebat.* Neroni nupta libidini sævitiam copulavit. Mortem autem ejus talem descripsit Annal. 16. *Post finem ludicri Poppæa mortem obiit, fortuità mariti iracundià, à quo gravida ictu calcis afflicta est; neque enim venenum crediderim; quamvis quidam scriptores tradant, odio magis, quam ex fide: quippe liberorum cupiens, & amori uxoris obnoxius erat &c.* Sophonii Tigellini infamiam en paucis ab eodem accipe Annal. 14. *Sophonium Tigellinum,*

ve-

veterem impudicitiam, atque infamiam in eo secutus . . . . Validior Tigellinus in animo Principis, ex intimis libidinibus assumtus. Et Hist. lib. 1. *Sophonius Tigellinus obscuris parentibus, fœda pueritia, impudica senecta, Præfecturam vigilum, & prætoria, & alia præmia virtutum, quia velocius erat vitiis adeptus, crudelitatem mox, deinde avaritiam, & virilia scelera exercuit: corrupto ad omne scelus Nerone, quædam ignaro ausus, ac postremo ejusdem desertor, & proditor*. Et post pauca Populi Romani ingenti in Tigellinum odio æstuantis persecutionem, & turpissimam ejus mortem talibus ostendit: *Eò infensior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia, concurrere è tota Urbe in Palatium, & fora, & ubi plurima vulgi licentia, in circum, & theatra effusi, seditiosis vocibus obstrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinuessanas aquas supremæ necessitatis nuncio, inter stupra concubinarum, & oscula, & deformes moras, sectis novaculâ faucibus, infamem vitam fœdavit, etiam exitu fero, & inhonesto*.

Sed ut ad Senecam redeam; cum Neroni, Poppææ, & Tigellino invisus esset, eo quod ejus virtutes eorundem vitia reprehenderent, & accusarent; Nero, conjurationis reum ipsum simulans, mortis tandem damnavit, ut boni, rectique doctore sublato, ingratum reverentiæ frænum, quo gravabatur, excuteret: etsi juraverat, nunquam ei nociturum, ut ait Suetonius: *Senecam præceptorem ad necem compulit, quamvis sæpe commeatum petenti, bonisque cedenti, persanctè jurasset, suspectum se frustra, periturumque potius, quam nociturum ei*. Atqui, ut Tacit. ait loc. cit. *Infensus Senecæ omnes ad eum opprimendum artes conquirebat*. Quare venenum tentaverat, ut ex eodem Tacito ibidem: *Tradidere quidam, venenum Senecæ per libertum ipsius Cleonicum paratum jussu Neronis, vitatumque à Seneca proditione liberti, seu propria formidine, dum simplici victu, & agrestibus pomis, ac si sitis admoneret; profluente aqua vitam tolerat*. Senecæ mortem fidissimus scriptorum Tacit. sic descripsit Annal. 15. *Sequitur cædes Annæi Senecæ lætissima Principi, non quia conjurationis manifestum compererat, sed ut ferro grassaretur, quando venenum non processerat . . . . . Propinqua vespera Tribunus venit, & villam globus militum sepsit: tum ipsi cum Pompeja Paullina uxore, & amicis duobus epulanti mandata Imperatoris edidit. Seneca missum ad se Natalem, conquestumque nomine Pisonis, quòd visendo eo prohiberetur, se ratione valetudinis, & amore quietis excusasse, respondit . . . . . Ubi hæc à Tribuno relata sunt, Poppæa, & Tigellino coram, quod erat sævienti Principi intimum consiliorum, interrogat, an Seneca voluntariam mortem pararet. Tum Tribunus nulla pavoris signa, nihil triste in verbis ejus, aut vultu deprehensum confirmavit. Ergo regredi, & indicere mortem jubetur . . . . Intromisitque ad Senecam unum ex Centurionibus, qui necessitatem ultimam denunciaret. Ille interritus poscit testamenti tabulas: ac denegante Centurione, conversus ad amicos, quando meritis eorum referre gratiam probiberetur, quod unum jam tamen & pulcherrimum habebat, imaginem vitæ suæ relinquere testatur, cujus si memores essent, bonarum artium famam tam constantis amicitiæ laturos. Simul lacrymas eorum modò sermone, modo intensior in modum coërcentis, ad firmitudinem revocat, interrogans: Ubi præcepta sapientiæ? Ubi tot per annos meditata ratio adversum imminentia? cui enim ignaram fuisse sævitiam Neronis? neque aliud superesse post matrem, fratremque interfectos, quam ut educatoris, præceptorisque necem adjiceret. Ubi hæc, atque talia velut in commune disseruit, complectitur uxorem; & paululum adversus præsentem formidinem mollitus, rogat, oratque temperet dolori, ne æternum susciperet; sed in contemplatione vitæ per virtutem actæ, desiderium meriti solatiis honestis tole-*

toleraret. Illa contra sibi etiam destinatam mortem adseverat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca gloriæ ejus non adversus; simul amore, ne sibi unicè dilectam ad injurias relinqueret: Vitæ, inquit, delinimenta monstraveram tibi, tu mortis decus mavis: non invidebo exemplo. Sit hujus tam fortis exitus constantia penes utrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Post quæ eodem ictu brachia ferro exsolvunt. Seneca, quoniam senile corpus, & parvo victu tenuatum, lenta effugia sanguini præbebat, crurum quoque, & poplitum venas abrumpit. Sævisque cruciationibus defessus, ne dolore suo animum uxoris infringeret, atque ipse visendo ejus tormenta ad impatientiam dilaberetur, suadet, in aliud cubiculum abscederet. Et novissimo quoque momento suppeditante eloquentia, advocatis scriptoribus, pleraque tradidit, quæ in vulgus edita ejus verbis, invertere supersedeo. At Nero nullo in Paullinam proprio odio, ac ne glisceret invidia crudelitatis, inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, servi, libertique obligant brachia, premunt sanguinem, incertum an ignaræ. Nam ut est vulgus ad deteriora promtum, non defuere, qui crederent, donec implacabilem Neronem timuerit, famam sociatæ cum marito mortis petivisse: deinde oblata mitiore spe, blandimentis vitæ evictam: cui addidit paucos postea annos laudabili in maritum memoria, & ore, ac verbis in eum pallorem albentibus, ut ostentui esset, multum vitalis spiritus egestum. Seneca interim durante tractu, & lentitudine mortis, Statium Annæum diu sibi amicitiæ fide, & arte Medicinæ probatum, orat provisum pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium supplicio exstinguerentur, promeret: allatumque hausit frustra, frigidis jam artubus, & clauso corpore adversum vim veneni. Postremo stagnum calidæ aquæ introiit, respergens proximos servorum, addita voce, Libare se liquorem illum Jovi Liberatori. Exin balneo illatus, & vapore ejus exanimatus, sine ullo funeris sollenni crematur. Ita codicillis præscripserat, cum etiam tum prædives, & præpotens, supremis suis consuleret. Obiit an. Christi 65. regni Neronis 12. ætatis verò, ut scribit Lipsius 63. vel 64.

En mortem Philosopho, & quidem Stoico, dignam, hilari vultu, forti, cônstantique animo toleratam. Jure igitur Divus Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis ejus vitam, & mortem, æque miram utramque attendens, ait: *Lucius Annæus Seneca Cordubensis, Sotionis Stoici discipulus, & patruus Lucani poëtæ, continentissimæ vitæ fuit: quem non ponerem in Catalogo Sanctorum, nisi me illæ Epistolæ provocarent, quæ leguntur à plurimis, Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum: in quibus, cum esset Neronis magister, & illius temporis potentissimus, optare se dicit, Ejus esse loci apud suos, cujus sit Paulus apud Christianos. Hic ante biennium, quam Petrus, & Paulus coronarentur martyrio, à Nerone interfectus est.* Verum epistolas, quæ nunc horum autorum nomine circumferuntur, utroque autore indignas Critici fatentur omnes. Et Lipsius addit, eas à semidocto aliquo compositas. Fuisse tamen inter eos amicitiam, & forsan literarum usum, sed aliarum ab iis, quæ nunc habentur, plures cum Hieronymo loco citato, Augustino Epist. 53. ad Maced. & 6. de Civ. Dei 10. & his antiquiore Lino Pontifice de Passione Divi Pauli, contendunt. Unde Joh. Sarisberiensis lib. 8. Policrat. cap. 13. ait: *Desipere videntur, qui non venerantur eum, quem Apostolicam familiaritatem habuisse constat.* Vulgatas tamen has literas, earumque fidem, præter alios, tuentur Salmeron Comment. in Philip. cap 4. & Binius tom. 7. Bibl. Patrum. Sed Erasmus scholiis in Hieronym. loc. cit. ait: *Nihil in illis esse neque Paulo dignum, neque Seneca.*

Scripsit plurima magnus hic Philosophus, ingenio excellenti, & amœno, co-

copia, doctrinaque insigni, admiratione magis, quam laude prosequendus. Eorum, quæ extant, vel cunctis nota, brevem catalogum subtexere sufficiat. Sunt igitur *De Ira libri tres ad Novatum Fratrem. De Consolatione ad Helviam Matrem lib.1.* (in exsilio scriptus) *De Consolatione ad Polybium lib. 1.* (etiam in exsilio, ut supra dictum) *De Consolatione ad Marciam lib. 1. De Providentia lib.1. ad Lucilium* (in exsilio, vel statim à reditu) *De Tranquillitate animi lib.1. ad Serenum* (post reditum ab exsilio) *De Constantia Sapientis, sive quod in sapientem non cadit injuria; ad Serenum. De Clementia lib. 2. ad Neronem Cæsarem* (annum 19. ætatis agentem). *De Brevitate Vitæ lib. 1. ad Paullinum* (quem Paullinæ uxoris suæ fratrem arbitratur Lipsius) *De Vita Beata lib.1. ad Gallionem fratrem* (scripsit jam senex) *De Ocio, aut Secessu Sapientis* (libri pars, vel Epistola, atque etiam manca censetur) *De Beneficiis lib.7. ad Ebucium Liberalem* (sub Nerone post mortem Claudii) *Epistolæ 124. ad Lucilium* (Senex scripsit) *Naturalium Quæstionum lib.7. ad Lucilium* (scripsit valde senex) *Claudii Cæsaris* Ἀποκολοκύντωσις: qua Satyra Claudium carpit, quod cum vivens insulsa cucurbita fuerit, post mortem in Deum mutari ambiverit. Quæ vox Ἀποκολοκύντωσις latine verti posset *Cucurbitæ Transfiguratio*. Verum *de Tragœdiis*, quæ Senecæ adscribuntur, en Vossii censuram in Hist. de Poëtis Latinis: *In Poëtis Senecæ locum dedimus, non quasi omnium eum Tragœdiarum parentem putemus, quas tribui vulgo videmus: sed quia non dubium, quin in illis quædam sint genuini ejus fructus.* Poëtam ipsum fuisse, ac versus tum in exsilio, tum in Aula fecisse, constat ex multis, præcipue ex Tacit. 14. Annal.

Senecæ opera, quæ interciderunt, extantibus licet plura, hæc tamen ab auctoribus relata eruit Lipsius: *Versus, & Poëmata. Orationes. De Terræmotu liber*; quem juvenem se scripsisse testatur 6. Nat. Quæst. c.4. quem postea in iisdem Quæstionibus retractavit. *De Matrimonio*; quod opus citat Hieronym. lib.1. adv. Jovinianum. *Historia*, sive *Compendium*; ex Lactant. 7. cap.15. *De Superstitione*; laudat, & excerpit quædam Aug.6. de Civ. Meminit & Tertul. in Apologet. *Moralium libri*: citat Lactant. l. 2. c. 2. atque alibi, & ipse Seneca Ep. 106. & 109. *Exhortationum libri*; atque alia, quorum fragmenta apud autores memorantur.

Tandem laudes in ipsum ab optimis autoribus affatim congestas, & de iis, quæ scripsit, judicium, vide apud cit. Lipsium in Vita, in Manuductione, & Physiologia Stoicæ Philosophiæ; Tacit. in Annal. à lib. 11. usque ad 15. Dionem lib. ultimo; Suetonium, & Xiphilinum in Nerone; Plutarchum in Othone; Thomam-Pope Blount &c. Quare pauca hic notasse sufficiat. Scaligerana 1. *Seneca Moralis Philosophiæ primas tenet. Dignissimus, qui semel, atque iterum legatur, & fideli memoriæ commendetur.* Franciscus Petrarcha Epist. contra Gallum: *Et cum Tullio Senecam pono, de quo Plutarchus magnus vir, & Græcus, ultro fatetur, nullum in Græcia fuisse, qui sibi in Moralibus possit comparari.* Erasm. hæc de Seneca acutissime scripsit: *Si Christianus, scripsit Paganice; si Paganus, Christiane.* Hornius lib. 4. Hist. Philosophiæ cap.6. *Fuit Seneca vir excitati, & audacis ingenii, morum, vitiorumque publicorum & descriptor verissimus, & insectator acerrimus.* Dio lib.59. *Annæus Seneca, qui omnes sui ævi Romanos, multos vero & alios sapientia anteivit.* Et Quintil. de Seneca ait: *Foret optandum, pares, aut saltem proximos illi viro fieri.* Notandum denique, tres ex veteribus Senecam ex professo culpasse, Caligulam, Quintilianum, & Agellium.

EPICTETUS

Philosophus Stoicus, ex Hierapoli Phrygiæ urbe, Romæ Epaphrodito cuidam Neronis familiari servivit, atque ad Marci usque Antonini tempora pervenit. Domitiano autem imperante, ejus dominatu offensus Româ Hierapolin migravit, ratus, verum esse quod est Tragicum, Patriam esse cujusque ubi quis recte ageret. Tanta vero apud omnes homines ejus vitæ admiratio extitit, ut Lucianus Syrus lucernam ejus fictilem tribus drachmarum millibus, ob ejus auctoritatem, venisse tradat. Ex Hofmanno. Verùm Româ non sponte migravit, sed Senatusconsulto extorris fuit; ut cum aliis notat Agellius l. 15. c. 11. *Neque illis solum temporibus nimis rudibus, nec dum Græca doctrina expolitis, Philosophi ex urbe Roma pulsi sunt: verum etiam Domitiano imperante Senatusconsulto ejecti, atque Urbe, & Italia interdicti sunt. Qua tempestate Epictetus quoque Philosophus propter id Senatusconsultum Nicopolin Româ decessit.* Et l. 2. c. 18. ubi Philosophos, qui complusculi servitutem servierunt, enumerat, de Epicteto hæc habet; *De Epicteto autem Philosopho nobili, quod is quoque servus fuit, recentior est memoria, quam ut scribi quasi obliteratum debuerit. Ejus Epicteti etiam de se scripti duo versus feruntur &c.* Versus autem hi sunt.

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματι πηρός,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Servus Epictetus factus sum, corpore mancus,
Fortunâ Irus inops; Dis sed amicus ero.

Et quidem claudum ipsum fecerat suus Dominus Epaphroditus, Vigilum Præfectus, qui crus ei ingenti ictu fregerat. Ajunt tamen, Epictetum Domino, primum ictum infligenti, dixisse: *Cave, ne crus disrumpas*. Secundum vero majorem ictum, quo crus tandem ei disruptum, patienter accipiens, ait: *Nonne dixi, à te crus mihi fractum iri?* Arrianus Historicus ejus discipulus Præceptoris collegit scripta, & in quatuor *Dissertationum libros digessit; & Enchiridion*, sive *Manuale* composuit; quod opus sane egregium est, & Stoicæ Moralis Philosophiæ velut anima, ut ait Lipsius. Styli genus ei concisum, & fractum, sed acrimonia, & ardore plenum. Abraham Berkel. in Ep. Dedic. quæ Epicteti Enchir. præmittitur: *Unum hoc Enchiridion plus hominum moribus formandis valet, quàm universa Aristotelis Ethica, imo & omnium post illum Philosophorum, qui Moralem Philosophiam magna verborum pompa scriptis mandarunt.*

Hinc jure optimo Divus Augustinus Epictetum magni æstimabat; & Divus Carolus semper ejus opera præ manibus habebat; quæ non Stoici; sed vere Christiani scripta videntur. Omnem autem Moralem Philosophiam his duobus verbis contineri dicebat, Ἀνέχου, καὶ Ἀπέχου, hoc est, *Sustine, & Abstine*. Hominibus nequam, & impuris, Philosophiam studiose tractantibus dicere solebat, Philosophos esse hujuscemodi ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν, hoc est *factis procul, verborum tenus*, ut ait Agell. lib. 17 cap. 19. quod totum de Epicteto habet; ubi in fine hæc addit: *Præterea idem ille Epictetus, quod ex eodem Favorino audivimus, solitus dicere est, duo esse vitia, multo omnium gravissima, & teterrima Intolerantiam, & Incontinentiam*; quum aut injurias, quæ sunt ferendæ, non toleramus, neque ferimus: aut à quibus rebus, voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, si quis hæc duo verba cordi habeat, eaque sibi imperando, aut observando curet; is erit pleraque impeccabilis, vitamque vivet tranquillissimam. Verba duo

duo hæc dicebat; Ἀνέχου, καὶ Ἀπέχου, *Sustine*, & *Abstine*. De Epicteto celebriorum autorum, præter dicta, hoc est judicium. Lipf. Manuduct. ad Stoic. Philos. l. 1. Dissert. 19. *De Seneca habes: clarum aliud Sidus se ostendit, Epictetus, ævo, non merito, posterior; & scriptorum pondere, si non numero, comparandus, vitâ præponendus. Ille vir totus à se, & à Deo, nihil à fortuna fuit: Origine vilis, & inter servos; corpore claudus, ac debilis, mente nobilissimus, & inter omnis ævi lumina refulsit. Vitâ emendatissimâ fuit, & plane adscitum, quod in ore habebat*, Ἀνέχου, καὶ Ἀπέχου, *Contine, & Abstine. Item hostis fucorum, qui Philosophos habitu, & verbis præferrent; vitâ degenerarent; quos ille appellare solitus Philosophos sine factis, verborum tenus*. Mornæus de Verit. Relig. Christian. c. 3. *Epicteti singulæ voces Proclo, Simplicio, Luciano ipsi oraculorum instar sunt*. Remus ad Themist. *Gravis hercle rerum magis pondere, quam mole magnus liber, & exosculandus, diurna, nocturnaque manu versandus*. Vide, præter citatos autores, etiam Lucianum, Simplicium in Vita &c. Notandum denique, Epictetum, mortuo Domitiano, Romam rediisse, ibique ad Antonini imperium vixisse: qui Diis gratias agebat, quod Epicteti scripta accepisset. Adriano Imperatori carus fuit, ut notat Ælius Spartianus in Adriano, his verbis: *In summa familiaritate Epictetum, & Heliodorum Philosophos habuit*.

ARRIANUS

PHilosophus, & Historicus insignis, patria Nicomediensis, ex Bythinia, secta Stoicus, nam Epicteti discipulus fuit, cujus Ethicam in quatuor Dissertationum libros digessit, suumque confecit Enchiridion, ut modo dictum in Epicteto. Romæ Adriani, Antonini Pii, & Marci Antonini Imperatorum temporibus vixit; ac postquam alios in Rep. Magistratus gessit; ad Supremam Consulatus dignitatem evectus est. Eximii Philosophi, excellentis Historici, ac Ducis etiam Militaris fortissimi laudem apud omnes promeruit: quam ejus opera, tum quæ exstant, tum quæ interciderunt, elegantia, ac dulcedine sermonis commendata, ipsi congesserunt. Sunt qui Arrianum Jureconsultum etiam faciunt doctissimum. Hoc tamen ut falsum pluribus evincunt optimi Critici. Arrianus enim Jurisconsultus alius ab hoc fuit. Traditur etiam Cereris, & Proserpinæ Sacerdos fuisse. Opera, quæ ad nos non pervenerunt, ex Photio, & aliis, qui ea sæpe citant, collecta numerantur in Act. Erudit. an. 1684. p. 122. *Parthicorum libri* 17. in quibus bella à Parthis, & Romanis, ductu, & auspiciis Trajani Imperatoris gesta descripsit *Bithynicorum*, in quibus patriæ suæ Historiam pertexit. Quam Historiam à temporibus usque fabulosis inceptam, ad Regem Nicomedem perduxit; qui Romanos imperii hæredes instituisse fertur. *Alanicorum Commentarii. Vita Tillibori Latronis. De rebus Dionysii, Syracusarum Tyranni. De Timoleontis Corinthii in Sicilia gestis liber. De rebus post Alexandrum gestis libri decem*. Opera vero, quæ exstant, numerantur à Vossio l. 2. de Hist. Græc. ubi hæc habet: *Arriani nihil hodie habemus præter libros quatuor de Dissertationibus Epicteti. Item Periplum, sive lustrationem tum Ponti Euxini, tum Ponti Erythræi, quod scripsit exemplo Xenophontis, cujus totidem habemus libros de Expeditione Cyri. In his maxime secutum se ait Ptolemæum Lagi, & Aristobulum, Aristobuli filium, quorum uterque sub Alexandro militarat. Supersunt quoque Indica Arriani. At ratio plane fugit doctissimum Guil. Stuckium, cum opus hoc ait temporum injuriis intercidisse. Nam Indica nihil aliud sunt, quam qui vulgo creditur liber octavus de Expeditione Alexandri. Quem seorsim à prioribus septem*

scriptum esse, cum ex Photio constat, tum ex fine libri septimi de Alexandro: ac vel maxime ex Indicorum, sive, ut vulgo vocant, libri octavi fine. A Suida *Juvenis Xenophon* dictus fuit.

Autorum de Arriano præclara testimonia hæc potiora notanda duxi. Photius de 10. Arriani libris de Rebus post Alexandrum gestis: *est sane scriptor hic nemini eorum, qui historiam contexuerunt, postponendus: nam & narrationum brevitate præstat, & importunis digressionibus, aut crebra parenthesi continentem historiæ tenorem minime lædit. Decori insuper observans, nova orationis compositione magis, quam vocabulis usque eo est, ut plane alio nullo modo, neque clarior, neque dilucidior fieri narratio possit.* Cæl. Rhodig. l. 1. Lect. Antiqu. c. 22. *Arrianus in Græcos Historicos tantæ est in scribendo integritatis, ut* Φιλαληθής*, idest, Veritatis consectator, studiosusque sit vulgo cognominatus, atque ita etiamnum honestetur in libris.* Bodin. in Method. Histor. c. 4. p. 60. *Arrianus tanto se reliquis Historicis, qui vitam Alexandri Magni scripserant, superiorem putat, quanto reliquis Imperatoribus Alexander fuit. Certe Arrianus summo vir ingenio, summaque doctrina præditus, ut planum fit ex ejus Commentariis in Epictetum &c.* Lips. Epist. Gent. 1. Miscell. Epist. 33. *Scio, non alios e priscis magis consentire cum Christiana pietate, quam eos, qui e Stoica domo. In quo numero etiam Arrianus est, qui digessit Græcè Dissertationes Epicteti, mihi valde probatas.* Nicol. Blancard. in Dedicat. præfixa Arriano: *Huic auctori adsunt divina sermonis lumina, puritas, perspicuitas, & cum ornatu decorum: omnia feliciter, ac veluti sine cura, & arte, licet plurimum artis emineat, repræsentata: Nam & proprietatis Græcæ linguæ retinens est &c.* Lucianus in Pseudomante: *Arrianus Epicteti discipulus, vir inter Romanos imprimis laudatus, ac per omnem vitam in literarum studiis versatus &c.* Vide ejus vitam à Dione Cassio, qui cognomento Coccejus, conscriptam.

ANNÆUS CORNUTUS LEPTITES

PHilosophus fuit genere Africanus, secta Stoicus; qui sub Claudio, & Nerone Romæ vixit; à quorum ultimo nece affectus est. De ipso sic Suidas verbo Κορνοῦτος: *Hic Cornutus Leptites Philosophus fuit. Leptis autem Lybiæ civitas est. Floruit Romæ sub Nerone, & ante ipsum; interfectus vero cum Musonio. Scripsit autem multa Philosophica, & Rhetorica.* Præceptor dicitur Persii Poëtæ, & Lucani item Poëtæ. Ejus laudes prolixe describit idem Persius Sat. 3. Grammaticus enim, & Poëta fertur exstitisse; quem sæpe etiam Gellius, Eusebius, Suidas, & Macrobius, ac vitæ Persii autor memorant; Macrobius eum magnum virum, & Græcarum literarum doctissimum appellat. Fuit & alter *Cornutus*, quem refert Macrobius in Virgilium Commentaria scripsisse. Hunc Cornutum Annæum vocat l. 2. c. 6. Gellius & Grammaticis adnumerat; & l. 9. c. 10. eum virum doctum, & prudentem vocat. Diversus tamen hic est à *Cornuto Historico*, qui T. Livii contemporaneus vixit, & æmulus. Cicero etiam memorat *Cornutum* quendam Prætorem. Sunt qui Cornutum Historicum Cornuti, Persii præceptoris, patrem faciunt. Vide Voss. l. 1. de Hist. Lat. c. 26. Euseb. in Chron. &c.

RUBELLIUS PLAUTUS

PHilosophus fuit secta Stoicus, L. Veteris gener: cujus laudes Tacit. Annal. 14. 22. ita expressit: *Igitur quasi jam depulso Nerone, quisnam delige-*

ligeretur, inquirebant: & omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur, cui nobilitas per matrem ex Julia familia. Ipse placita majorum colebat, habitu severo, casta, secretaque domo, quantoque metu occultior, tanto plus famæ adeptus. Auxit rumorem pari vanitate orta interpretatio fulguris. Nam qui a discumbentis Neronis apud Simbruina stagna, cui Sublaqueum nomen est, ictæ dapes, mensaque disjecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, unde paterna Plauto origo; hunc illum numine deum destinari credebant, fovebantque multi, quibus nova, & ancipitia præcolere avida, & plerumque fallax ambitio est. Ergo permotus iis Nero componit ad Plautum literas, consuleret quieti Urbis, seque prave diffamantibus subtraheret. Esse illi per Asiam avitos agros, in quibus tuta, & inturbida juventa frueretur. Itaque illuc cum conjuge Antistia, & paucis familiarium concessit. Et ibid 57. *Plautus magnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otii, sed veterum Romanorum imitamenta præferre: assumta etiam Stoicorum arrogantia, sectaque, quæ turbidos, & negotiorum appetentes faciat.* Et sequentibus articulis Plauti necem, factam a Centurione cum Pelagone spadone, quem satellitum manipulo Nero præfecerat, narrat, inquiens: *Plauto parari necem, non perinde occultum fuit &c.* Vide eundem Annal. 16. 10. Interfectus autem Plautus dicitur à Cozzando octavo Neronis anno.

P. EGNATIVS.

ET ipse Philosophus Stoicus fuit, vixitque Neronis tempore. Verum ob vitæ pravitatem honestorum hominum despicationem incurrit. Hinc Tacit. Annal. 16. 32. loquens de Sorani accusatoribus, sic ipsum amici proditorem carpit: *Mox datus testibus locus: & quantum misericordiæ sævitia accusationis permoverat, tantum iræ P. Egnatius testis concivit. Cliens hic Sorani, & tunc emtus ad opprimendum amicum, autoritatem Stoicæ sectæ præferebat, habitu & ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, cæterum animo perfidiosus, ac subdolus, avaritiam, & libidinem occultans. Quæ postquam pecunia reclusa sunt, dedit exemplum præcavendi, quomodo fraudibus involutos, aut flagitiis commaculatos, sic specie bonarum artium falsos, & amicitiæ fallaces.*

C. MUSONIUS RUFUS.

EQuestris ordinis, ortu τυῤῥηνὸς, πόλεως Βουλσινίω, ut ait Suidas, hoc est Thusci generis, ut ait Tacit. Annal. l. 14. 59. sec. 1. & 2. sub Nerone vixit, Philosophus secta Stoicus insignis; qui sapientis cognomen sæpe obtinuit. Cozzandus de Magist. Antiqu. Philos. l. 3. c. 4. ex Phot. Biblioth. c. 243. ait, Himecium hunc laudasse in Orat. funebri filii sui Rufini, ubi ipsum Nicagora graviorem, Minuciano vehementiorem, Sexto fortiorem, Plutarcho disertiorem, Musonio sapientiorem, futurum affirmat se sperasse. Verum Morery Lex. Magn. Histor. sup. contendit, Himecium non de nostro Musonio locutum fuisse, sed de Musonio, Proëresii discipulo, & Rhetoricam Athenis primum professo, deinde Asiæ Vicario, sive Locumtenente electo, ad quem extat Libanii epistola 453. qui Musonius sec. 4. sub Valentis imperio floruit, atque Achajæ etiam Præfectus fuit.

Hagna quidem, fateor, confusio est inter autores de Musonio scribentes. Morery enim in Lex. Magn. Histor. Musonios duos agnoscere videtur dum ait: *Musonius eques Romanus, & Philosophus secta Stoicus, quem Nero urbe extor-*

exterrem fecit. Deinde articulo sequenti subdit: *Musonius Philosophus insignis 1. & 2. sec. familiaris fuit Apollonii Tyanei, quorum reciprocæ alterius ad alterum extant literæ*. Atque pro utroque eosdem citat autores Plinium, Philostratum, Suidam, & Tacitum. In supplemento tamen primò Musonium refert Rhetorices professorem, Asiæ Vicarium, quem eundem cum Proconsule Achajæ facit, ut modo dictum: deinde Musonium memorat Philosophum Stoicum ex ordine Equestri in Hetruria natum, à Nerone ad Gyaron insulam exsilio damnatum ob nimiam flagitiosum Principem arguendi libertatem; & ab eodem exsilio à Vespasiano, ut vult Morery in supplemento, sive à Tito, Vespasiani filio, avocatum anno Chr. 83. ut Eusebius in Chron. testatur. His tertium addit Musonium Philosophum Christianum, qui Romæ Juliani Imperatoris tempore vixit.

Suidas unum tantum memorat Musonium, Stoicum egregium, Tusci generis (nam Musonium, quem sub Joviano vixisse refert, nunquam Philosophum fuisse scribit) sub Nerone florentem, & ab eodem exsilio mulctatum, Apollonio Tyaneo, aliisque carum; cujus ad Apollonium, & Apollonii ad ipsum epistolas extare, & de Philosophia scripsisse, affirmat.

Tacitus unius semper meminit in Annal. & in Histor. quem Musonium Rufum jugiter appellat. Expressius autem lib. 3. Hist. 81. his verbis: *Miscuerat se legatis Musonius Rufus Equestris ordinis, studium Philosophiæ, & placita Stoicorum æmulatus &c.*

Tandem Cozzandus l. c. iis, quæ modo adduximus, subdit: *Patria Babylonium in Anthropol. agnoscit R. Volaterranus l. 17. nec dubium, quin à Philostrato hauserit in vita Apollonii Tyanei l. 4. c. 12., qui ejus familiarem fuisse ait, ac literas ultro, citroque missas ejusdem libri c. 15. habet. Cornelius Tacitus l. 14. Annal. Tusci generis Musonium fuisse scribit, ejusque non semel meminit l. 14. & 15. Annal. libro 3. & 4. Histor. Nero, quod Philosophiam oderit, in carcerem trudit, ut Philostratus scribit l. c. cum Annæo Cornuto Leptite interfectum scriptum reliquit Suidas. At non morte Eusebius, sed exsilio scribit ambos mulctatos. Et quidem à Tito Imper. Musonium ab exsilio revocatum anno salutis 83. idem Eusebius notat. Musonii dicta, & facta Asinius Pollio Trallianus collegit .... Musonii sæpe meminit A. Gell. apud quem l. 16. c. 1. celebris ejus sententia extat: Si per laborem honesti quidpiam egeris, labor abit, honestum manet; si per voluptatem turpe feceris quidpiam, quod suave est, abit, quod turpe est, manet*. Hoc autem morale præceptum vere ἐνθυμημάτιον, hoc est, quod animo recolatur, multis ante annis à Catone Numantiæ ad equites dictum, idem Gellius memorat ibidem. Atqui alteram habet l. 9. c. 2. Musonii sententiam ab Herode Attico relatam de iis, qui falso cultu, amictuque nomen, habitumque Philosophi mentiuntur: *Musonius æruscanti cuipiam id genus, & Philosophum sese ostentanti, dari jussit mille nummum. Et, quum plerique dicerent, nebulonem esse hominem, malum, & maliciosum, & nulla re bona dignum; tum Musonium subridentem dixisse ajunt: Dignus ergo est argento. Sed hoc potius dolori mihi, & ægritudini est, quod istiusmodi animalia spurca, atque probra, nomen usurpant sanctissimum, & Philosophi appellantur &c.* Vide etiam de Musonii sententiis Agellium l. 5. c. 1.

M. ANTONINUS PHILOSOPHUS.

M*arco Antonino in omni vita philosophanti viro, & qui sanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, pater Annius Verus, qui in prætura* de-

decessit: avus Annius Verus item consul, & praefectus urbi, adscitus in patritios à principibus Vespasiano, & Tito censoribus: patruus Annius Libo consul: amita Galeria Faustina Augusta: mater Domitia Calvilla, Calvisii Tulli bis consulis filia: proavus paternus Annius Verus praetorius ex Succubitano municipio ex Hispania factus senator: proavus maternus Catilius Severus, bis consul, & praefectus urbi: avia paterna Rupilia Faustina, Rupilii Boni consularis filia, fuere; Natus est Marcus Romae sexto Cal. Majas in monte Cœlio in hortis, avo suo iterum, & Augure Coss. Cujus familia in originem recurrens, à Numa probatur sanguinem trahere, ut Marius Maximus docet. Item à Rege Salentino Malennio, Dasunni filio, qui Lupios condidit. Educatus est in eo loco, in quo natus est, & in domo avi sui Veri juxta aedes Laterani. Habuit & sororem natu minorem Anniam Cornificiam: uxorem Anniam Faustinam consobrinam suam. M. Antonius principio avi sui nomen habuit, & Catilii Severi materni proavi. Post excessum vero patris ab Adriano Annius Verissimus vocatus est: post virilem autem togam, Annius Verus, patre mortuo, ab avo paterno adoptatus est, & educatus. Fuit à prima aetate gravis: At ubi egressus est annos, qui nutricum foventur auxilio, magnis praeceptoribus traditus ad Philosophiae scita pervenit. Usus est magistris ad prima elementa Euphorione literatore, & Gemino comœdo, musico Androne, eodemque geometra: quibus omnibus ut disciplinarum autoribus plurimum detulit. Usus praeterea grammaticis, Graeco, Alexandro: quotidianis Latinis, Trosio Apro, & Pollione, & Eutychio Proculo Siccensi. Oratoribus usus est, Graecis, Annio Marco, Caninio Celere, & Herode Attico: Latino Frontone Cornelio. Sed multum ex his Frontoni detulit, cui & statuam in senatu petiit: Proculum vero usque ad proconsulatum provexit, oneribus in se receptis. Philosophiae operam vehementer dedit, & quidem adhuc puer. Nam duodecimum annum ingressus, habitum Philosophi assumsit: & deinceps tolerantiam, quum studeret in pallio, & humi cubaret, vix autem matre agente, instrato pellibus lectulo accubaret. Usus est etiam Commodo magistro, cujus ei affinitas fuerat destinata. Usus est & Apollonio Chalcedonio Stoico Philosopho. Tantum autem studium in eo Philosophiae fuit, ut adscitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen domum Apollonii discendi caussa veniret. Audivit & Sextum Chaeronensem, Plutarchi nepotem: Junium Rusticum, Claudium Maximum, & Cinnam Catulum, Stoicos. Peripateticae vero studiosos audivit Claudium Severum, & praecipue Junium Rusticum; quem & reveritus est, & sectatus: qui domi, militiaeque pollebat, Stoicae disciplinae peritissimum, cum quo omnia communicavit publica, privataque consilia: cui etiam ante praefectos praetorio semper osculum dedit: quem & consulem iterum designavit, cui post obitum à senatu statuas postulavit. Tantum autem honoris magistris suis detulit, ut imagines eorum aureas in larario haberet, ac sepulcra eorum aditu, hostiis, floribus semper honoraret. Studuit & juri &c. Haec ex Julio Capitolino, ejus vitae scriptore, omnium accuratissimo, transcribere placuit, in quo reliqua ad ejus praeclaram philosophicam, & omni virtute decoratam vitam spectantia, videre est.

Addam ex eodem Capitolino quae potiora visa sunt. *Quum frugi esset sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis. His ita se habentibus, quum post obitum L. Caesaris Adrianus successorem imperii quaereret, nec idoneus, utpote decem & octo annos agens, Marcus haberetur, amitae Marci virum Antoninum Pium Adrianus ea lege in adoptionem legit, ut sibi Marcum Pius adoptaret: ita tamen, ut & Marcus sibi Lucium Commodum adoptaret. Sane ea die, qua adoptatus est Verus, in somnis humeros eburneos habere vidit: sciscitatusque an apti essent oneri ferundo, solito reperit fortiores. Ubi autem comperit,*

rit, se ab Adriano adoptatum, magis est deterritus, quam lætatus: jussusque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis recessit. Qumque ab eo domestici quærerent, cur tristis in adoptionem regiam transiret, disputavit quæ mala in se contineret imperium. Tunc primum pro Annio Aurelius cœpit vocari, quod in Aureliam, hoc est, Antonini, adoptionis jure transisset &c. Post excessum divi Pii à Senatu coactus regimen publicum capere, fratrem sibi participem in imperio designavit, quem Lucium Aurelium Verum Commodum appellavit, Cæsaremque, atque Augustum dixit, atque ex eo pariter cœperunt Remp. regere. Tuncque primùm Romanum imperium duos Augustos habere cœpit . . . . . Dabat se totum Marcus & Philosophiæ, amorem civium affectans. Sed interpellavit istam felicitatem, securitatemque Imperatoris prima Tiberis inundatio, quæ sub illis gravissima fuit: quæ res & multa Urbis ædificia vexavit, & plurimum animalium interemit, & famem gravissimam peperit. Quæ omnia mala Marcus, & Verus sua cura, & præsentia temperarunt . . . . . Erat autem ipse tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore, vel gaudio, Philosophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quosque magistros acceperat, & undique ipse collegerat.

Ad cæteras ejus virtutes accedunt sequentes. Pater Patriæ appellatus à Senatu, hunc honorem ad Veri fratris sui adventum distulit. Hinc ubi Verus e Syria victor rediit, Patris Patriæ nomen ambobus decretum est. Contra vero Lucius Verus petiit, ut secum Marcus triumpharet, & Marci filii Cæsares appellarentur. Multas leges condidit: Senatus autoritatem reddidit ampliorem, nec quemquam in eum ordinem legit, nisi quem ipse bene scisset. Hoc quoque Senatoribus detulit, ut quoties de eorum capite esset judicium, secreto pertractaret. Semper autem, cum potuit, Senatui, Comitiis etiam usque ad noctem interfuit; neque unquam è Curia recessit, nisi Consul dixisset: *Nihil vos moramur, Patres conscripti*. Judiciariæ rei singularem diligentiam adhibuit: nam & Fastis dies judiciarios addidit. Cavit sumtibus publicis: ac falsos delatores notâ signavit: delationes vero, quibus fiscus augeretur, contemsit. Frumentariæ etiam rei optime consuluit; atque Italicis civitatibus famis tempore frumentum ex Urbe donavit. Vias Urbis, & itinerum diligenter curavit. Eos, qui ultra vectigalia quicquam acciperent, à præfecto Urbis, vel curatoribus viarum puniendos sancivit. Addam quod habet Xiphilinus ex Dione, quo insignis Marci de publicis studiis cura probatur: *Marcus postquam Athenas venit, initiatusque fuit, magnos honores tribuit Atheniensibus; quorum in urbe doctores omnis doctrinæ annua mercede conductos constituit ad omnium gentium utilitatem*. Imperator cum esset, ac omnium dominus, omnia non sua, sed Senatus, ac populi esse dicebat; quod ex eodem Xiphil. hic adnotandum: *Marcus pecuniam ex ærario petivit à Senatu, non quod ea non esset in principis potestate, sed quod diceret, eam, cæteraque omnia esse Senatus, populique Romani. Non enim, inquit (id dicebat in Senatu) usque adeo nihil habemus proprium, ut etiam vestras ædes habitemus*. Et ut verbo rem absolvam, per omnia moderatissimus, Sanctissimis legibus, diligentia, & vigilantia in regimine adhibitis, ac optimis suis moribus, fecit ex malis bonos, ex bonis optimos.

De bello Germanico, Parthico, Marcomannico, & Victovalorum feliciter acto, & ut Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Wandalis, & Quadis extinctis, servitio liberaverit; vide Marci vitæ scriptores, ac potissimum sæpe citatum Jul. Capitolinum; ex quo exemplum eximiæ pietatis in populos, in Marcomannico bello ostensum, transcribam: *Quum autem ad hoc bellum omne ærarium exhausisset suum, neque in animum induceret, ut extra ordinem provincialibus aliquid imperaret; in foro Divi Trajani auctionem ornamentorum imperia-*

perialium fecit, vendiditque aurea pocula, & crystallina, & myrrhina, vasa etiam regia, & vestem uxoriam sericam, & auratam, gemmasque etiam, quas multas in repostorio sanctiore Adriani repererat: & per duos quidem menses hæc venditio celebrata est; tantumque auri redactum, ut reliquias belli Marcomannici ex sententia persecutus, postea dederit potestatem emtoribus, ut si quis vellet emta reddere, atque aurum recipere, sciret licere. Nec molestus ulli fuit, qui vel non reddidit emta, vel reddidit.

Erat famæ suæ curiosissimus, & requirens ad verum quid quisque de se diceret, emendans quæ bene reprehensa viderentur . . . . Semper sane cum optimatibus non solum bellicas res, sed etiam civiles, priusquam faceret aliquid, contulit. Denique sententia illius præcipua semper hæc fuit: Æquius est, ut ego tot, & talium amicorum consilium sequar, quam ut tot, & tales amici meam unius voluntatem sequantur. Sane quia durus videbatur ex Philosophiæ institutione Marcus ad militiæ labores, atque ad omnem vitam graviter carpebatur: sed male loquentium dictis vel literis, vel sermone respondebat . . . . Erat mos iste Antonino, ut omnia crimina minore supplicio, quam legibus plecti solent, puniret: quamvis nonnunquam contra manifestos, & gravium criminum reos inexorabilis permaneret. Capitales caussas hominum honestorum ipse cognovit, & quidem summa æquitate, itaut prætorem reprehenderet, qui cito reorum caussas audierat, juberetque illum iterum cognoscere, dignitatis eorum interesse dicens, ut ab eo audirentur, qui pro populo judicaret . . . Omnibus orientalibus provinciis carissimus fuit: apud multas etiam Philosophiæ vestigia reliquit: Apud Ægyptios civem se egit, & Philosophum. Cum autem Avidius Cassius, pro Romana Rep. in oriente bellum gerens, à Marco imperante defecisset, ac se Imperatorem appellasset; Marcus non satis defectione Cassii motus est, nec in ipsum sæviit, sed per Senatum hostis est judicatus, bonaque ejus proscripta per ærarium publicum. Quare nec exultavit interfectione Cassii, caputque ejus Romam delatum humari jussit. Ipsum enim per clementiam occidi passus est, non jussit: imo & doluit extinctum Cassium, dicens, voluisse se sine Senatorio Sanguine imperium transigere. Talis denique hujus magni Principis, & Philosophi vita fuit, ut veterem illam Platonis sententiam, quam semper in ore habebat, veram ostenderet: *Florere Civitates, si aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.* Petiit à Senatu, ut Faustinæ uxori suæ, quam in radicibus montis Tauri in vico Halalæ subito morbo exanimatam amiserat, honores, ædesque decernerentur; eamque laudavit, ejus impudicitiam vel nesciens, vel dissimulans: ac vicum, in quo obierat, coloniam fecit, & ædem illi extruxit; novasque puellas, Faustinianas appellatas, in ejus honorem instituit: atque gavisus est, ipsam à Senatu Divam Faustinam appellatam fuisse.

Tandem de ejus morte hæc ex Capitolino addenda: *Quum ægrotare cœpisset, filium advocavit, atque ab eo primum petiit, ut belli reliquias non contemneret, ne videretur Remp. prodere . . . . . Deinde abstinuit cibo, potuque, mori cupiens, auxitque morbum. Sexta die, vocatis amicis, & ridens res humanas, mortem autem contemnens, dixit ad amicos: Quid me fletis, & non magis de pestilentia, & communi morte cogitatis? Et quum illi vellent recedere, ingemiscens ait: Si jam me dimittitis, vale vobis dico, vos præcedens. Et quum ab eo quæreretur, cui filium commendaret, ille respondit: Vobis, si dignus fuerit, & Diis immortalibus. Exercitus, cognita mala valetudine, vehementissime dolebant, quia illum unice amabant. Septima die gravatus est, & solum filium admisit: quem statim dimisit, ne in eum morbus transiret. Dimisso filio, caput operuit quasi volens dormire: Sed nocte animam*

Ff efla-

efflavit. *Fertur, illum mori voluisse, quum filium talem videret futurum, qualis extitit post ejus mortem, ne, ut ipse dicebat, similis Neroni, Caligulæ, & Domitiano esset*. Hunc autem Commodum Antoninum ejus filium, & Successorem, & quem duobus annis ante mortem consortem regni fecit, non de eo natum ferunt, sed de adulterio unde & fabellam de hac re commenti sunt, quam vide apud cit. Capitolinum.

De ingenti post mortem Marci luctu, ac summis honoribus ei à Senatu, populoque delatis, hæc habet cit. autor. *Quum igitur in amore omnium imperasset, atque ab aliis modo frater, modo pater, modo filius, ut cujusque ætas sinebat, & diceretur, & amaretur, decimo octavo anno imperii sui, sexagesimo, & primo vitæ diem ultimum clausit. Tantusque illius amor eo die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum censuerit, certis omnibus, quod à diis commodatus, ad deos rediisset. Denique priusquam funus conderetur, ut plerique dicunt (quod nunquam antea factum fuerat, neque postea) Senatus, populusque non divisis locis, sed in una sede propitium Deum dixit. Hic sane vir tantus, & talis, ac diis vita, & morte conjunctus, filium Commodum dereliquit: qui si felix fuisset, filium non reliquisset. Et parum sane fuit, quod illi honores divinos omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio & dignitas dedit, nisi quod etiam sacrilegus judicatus est, qui ejus imaginem in sua domo non habuit, qui per fortunam vel potuit habere, vel debuit. Denique hodieque in multis domibus M. Antonini statuæ consistunt inter Deos penates: nec defuerunt homines, qui somniis eum multa prædixisse futura, & vera concinuerunt. Unde etiam templum ei constitutum, dati Sacerdotes Antoniniani, & sodales, & flamines, & omnia, quæ de sacratis decrevit antiquitas*.

Itaque mortuus est Marcus, omnium hominum, qui unquam principatum tenuerunt, optimus: verum mortis tempus & modus, vitæ, & regni duratio, variant apud ejus vitæ scriptores. Capitolinus, ut diximus, eum vixisse annos 61. imperasse 18. asserit, ac morbo extinctum. Morbo & in Pannonia periisse confirmat Euseb. in Chron. regnasse autem annos 19. & mensem unum. Sed Joh. Xiphilinus ex Dione Nicæo in vita affirmat, eum vixisse annos 58. menses decem, & dies 20. regnasse vero annos decem, & dies undecim: mortuum denique non morbo, sed à Medicis peremtum. Ejus verba sunt: *Sed is decessit e vita 17. Cal. April. non morbo, quo laborabat, sed (ut ego certo accepi) peremtus à Medicis, qui Commodo gratificabantur*. Mortuus traditur ab Euseb. in Chron. a. Chr. 182. ab Hank. vero 180.

Scripsit *de Vita sua libros* 12. qui libelli revera omnis humanæ Sapientiæ sunt apex, & summa, ut ait Casp. Barth. Adversar. l. 60. c. 8. Et Lil. Gyrald. de Poët. Dial. 5. p. 203. *Ejus certe librum Græce scriptum legi, cui titulus*. Μάρκου Ἀντωνίνου εἰς τὸν καθ' ἑαυτόν, *ex quo variam, & multiplicem illius sapientiam facile colligere possumus: fuit hic unus inter Cæsares omnes æquissimus, ac optimus*. Notandum tamen hoc, quod habet Voss. de Hist. Græc. *Vita illa Marci Antonini, quæ ab Antonino Guevara Mendonensi Episcopo, & Cæsari Carolo V. à consiliis, Hispanice edita est, eaque e lingua in alias permultas translata fuit, nihil Antonini habet; sed tota est suppostitia, ac genuinus Guevaræ ipsius fœtus; qui turpiter os oblevit Lectori, plane contra officium hominis candidi, maxime Episcopi. Habet interim plurima lectu nec injucunda: imprimis vero Principi, unde & Horologium Principum inscribitur*. Opus hoc erutum è Palatina Bibliotheca primus in lucem emisit Conradus Gesnerus. Latine vertit Gulielmus Xylander: ejus postea translationem ad incudem revocavit vir clarissimus

simus Mericus Casaubonus, Isaaci filius, eruditas praeterea notas, & emendationes addidit. Postea vero recensuit, ac perpetuo commentario illustravit Thomas Gatakerus, vir ἀρχιγραμματεύς Cantabrig. anno 1652.

Praeclari hujus Imperatoris, & Philosophi testimonia plurima sunt apud autores, quorum praecipua hic adducam: Suidas: *Quem facilius est tacite admirari, quam laudare, quod oratio nulla hujus viri virtutibus exaequari possit. Cum enim à prima aetate constantem, & quietam vitam sibi sequendam proposuisset, neque propter metum, neque propter voluptatem, aut laetitiam vultu mutato unquam est conspectus. Philosophos autem stoicos laudat. Fuit autem illorum imitator non solum vitae instituto, sed etiam disciplinarum studio.* Isaac Casaub. ad Henr. 4. Franc. Reg. Epist. quam Polyb. praemisit: *Omnium sapientissimus, atque doctissimus M. Antoninus, quem propter assiduam operam studiis navatam, vulgo Historici Philosophum cognominant, in libris aureis de Vita sua &c.* Casp. Barth. Adversar. l. 51. *Videtur autem summus omnis memoriae Imperator omnia Hominis, Principis, & Philosophi sua officia, monita, rationes, his libris complexus, nec magnopere tamen ordini studuisse, aut eloquentiae.* Gul. Canter. Nov. Lect. l. 7. c. 1. *Imperator optimus, atque idem Philosophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen. Duodecim conscripsit de Officio suo libros, maximae pietatis, humanitatis, temperantiae, eruditionis, aliarum rerum praeclararum testes plenissimos, & cum quibus multorum operosa praecepta collata merito sordere possint.*

Illud tamen aeterna memoria dignum non omittam, quod Euseb. in Chron. ad an. Chr. 177. & Joh. Xiphilinus ex Dione Nicaeo in Vita, notant, Marco in bello contra Germanos, & Sarmatas, accidisse: Marco cum exercitu adversus Quados pugnante, exercitus à Quadis in locis opportunis interclusus est; quumque aquam habere nullo possent modo, solis calore, & siti jam jam periturus videbatur exercitus, qui nec pugnare, nec secedere satis erat. Sed, addit ex Dione Xiphilinus, *Nubes repente ita coactae sunt, ut maximus imber aquae ceciderit, non sine Dei beneficio.* Modus autem, quo portentum hoc ad Christianorum preces accidit, talis ab eodem habetur: *Quum Marcus legionem unam haberet ex militibus Melitenes (hi omnes Christum colunt) ad eum praefectus praetorianorum venit, nescientem in illo praelio quid consilii caperet, timentemque toti exercitui, eique fertur dixisse, nihil esse, quod ii, qui Christiani nominantur, precibus impetrare non possint, esseque legionem unam in exercitu hominum hujus generis. Qua re cognita, Marcum ab iis petiisse, ut Deo suo supplicarent. Quod quum fecissent, Deum eos exaudisse subito, percussisseque hostes fulmine, ac Romanos pluvia recreasse. His rebus Marcum vehementer obstupefactum, edicto Christianos honore affecisse, ipsamque legionem Κεραυνοβόλον (hoc est Fulmina Jaculantem) appellasse, atque his de rebus Epistola Marci extare dicitur. Graeci quidem sciunt, eam legionem Κεραυνοβόλον appellari, ejusque rei testes sunt; caussam vero cur ita appellata sit, non dicunt. Dion addit &c.* Idem confirmat Euseb. in Chron. inquiens. *Exercitui, qui cum eo in Quadorum regione pugnabat, siti oppresso, pluvia divinitus missa est; cum e contrario Germanos, & Sarmatas fulmina persequerentur, & plurimos eorum interficerent. Extant literae M. Aurelii gravissimi Imperatoris, quibus illam Germanicam sitim, Christianorum forte militum precationibus impetrato imbri discussam, contestantur.*

Basilidem Scythopolitam, incertae sectae Philosophum, hic memorandum duxi, nam M. Antonini tempore Romae vixit, cui familiaris, & carissimus fuit, ut Gesnerus, & Simlerus ajunt. L. Veri praeceptor quibusdam dicitur: sed à Jul. Capitolino non memoratur. Veri etiam praeceptorem facit Euseb. in

Chron. ad an. Chr. 150. ubi: *Apollonius Stoicus, natione Chalcidicus, & Basilides Syropolitanus* (legendum Scythopolitanus) *Philosophi illustres habentur, qui Veri quoque Cæsaris præceptores fuerunt*. Sed in nullo vitæ Veri scriptore Basilidis mentio invenitur.

FAVORINUS.

HUic patria Arelas, sive Arelate, civitas Galliæ Narbonensis, regum etiam olim sedes: inde profectus Athenis primum docuit, postea Romæ Sec. 2. Adriani scil. Imperat. ævo, cui supra omnes carus fuit, ut ait Ælius Spartianus in Adriano Cæsare: *In summa familiaritate Epictetum, & Heliodorum Philosophos . . . habuit; præ cæteris, ut multi asserunt, eminente Favorino*. Et ibid. Adriani morem omnibus professoribus contradicendi, quod omnium doctissimus videri ambitione tenebatur, exprimens his verbis: *Et quamvis esset oratione, & versu promtissimus, & in omnibus artibus peritissimus, tamen professores omnium artium semper ut doctior risit, contemsit, obtrivit. Cum his ipsis professoribus, & Philosophis, libris, vel carminibus invicem editis sæpe certavit*. Adriani de quodam Favorini verbo prolato reprehensionem, & Favorini ad amicos, qui eum de silentio in injusta reprehensione objurgabant, lepidum responsum referens, subdit: *Et Favorinus quidem, quum verbum ejus quoddam ab Adriano reprehensum esset, atque ille cessisset, arguentibus amicis, quod male cederet Adriano de verbo, quod idonei autores usurpassent, risum jucundissimum movit. Ait enim: Non recte suadetis, familiares, qui non patimini, me illum Doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones*.

Quidam asserunt, ipsum Hermaphroditum fuisse, sed rectius alii eum Eunuchum faciunt. Hinc non immerito Favorinum hæc tria miratum afferunt, Quod Gallus quum esset, optime græce loqueretur: Quod eunuchus adulterii accusaretur: & quod Imperator, cui in literariis rebus contrarius erat, ipsum in vivis adhuc detinuerit. Plura scripsit, præcipue *Omnigenas Historicas Sylvas*, à Laërtio, ac sui ævi autoribus allegatas. Favorini præter Philostratum in lib. 1. Vit. Sophist. & Spartian. in Adriano, meminit sæpissime Agellius, ut lib. 12. c. 1. ubi ejus dissertationem narrat, qua nobili feminæ suasit, ut liberos, quos peperisset, non nutricum adhibitarum, sed suo sibi lacte aleret, & lib. 14. c. 1. ubi adversus eos, qui Chaldæi appellantur, magos, & divinatores, disserit; & c. 2. in quo ab Agellio ipso de officio judicis consultus loquitur: & lib. 16. c. 3. in quo eum fandi dulcissimum etiam appellat: & lib. 4. c. 1. ubi cum Grammatico quodam jactantiore sermonem habet. Potissimum vero lib. 2. c. 26. ubi Favorini, ac M. Frontonis de generibus colorum, eorumque vocabulis philosophicos sermones narrat, & alibi frequentissime, & semper laudabiliter.

PERIPATETICI.

MARCUS PISO

NObilis Romanus, Ciceronis & ipse familiaris, qui l. 1 de Nat. Deor. Peripateticorum eo tempore primus & creditus, & habitus, Aristotelis partes contra aliarum Sectarum patronos tuendas suscepit.

XE-

XENARCHUS

NAtus est Seleuciæ, quæ Ciliciæ in Minori Asia Urbs est; Philosophus Peripateticus fuit; ac primum Alexandriæ, & Athenis, deinde Romæ docuit, ubi Arii Philosophi, ac Cæsaris Augusti amicitia clarus extitit. Strabonem adhuc juvenem docuit; quem vide in lib. 14. Paulo ante mortem oculorum lumen amisit.

ANDRONICUS RHODIUS

A Patria dictus, sectæ Peripateticus, Romam venit Ciceronis ætate, & Aristotelis scripta à Tyrannione Grammatico emit, cui Syllæ Bibliothecarius dederat. Hæc in cryptis diu abscondita, situ, tempore, & negligentia fere corrosa, & consumta ad Apelliconem Tejum Atheniensem pervenerant; e cujus bibliotheca Sylla, Athenis captis, Romam adduxerat; ut ex Plut. in Sylla, ubi: *Desumsit sibi Bibliothecam Apelliconis Teii, in qua plerique Aristotelis, & Theophrasti libri erant, haud dum satis in vulgus noti. Ex ea, ubi deportata Romam fuit, ferunt, plurima intervertisse Tyrannidem Grammaticum, à quo accepisse Andronicum Rhodium exemplaria, eaque in lucem edidisse, & vulgasse hos, qui nunc manibus teruntur indices. Enim vero Peripatetici antiquiores videntur illi quidem elegantes fuisse, & eruditi, sed Aristotelis, & Theophrasti scripta neque pleraque, neque exacte volvisse: verum ob hæredem Nelei Scepsii, cui libros suos reliquit Theophrastus, ea ad inertes homines cecidisse atque indoctos.* Primus igitur Andronicus Aristotelis scripta omni cura emendavit, instauravit, & publici juris fecit. Vide etiam hujus Hist. Phil. lib. 3. c. 8. p. 107. ubi de Arist.

NICOLAUS DAMASCENUS

QUia Damasci natus, Philosophus Secta Peripateticus, Poëta, & Historicus omnium sui ævi celeberrimus, Augusti tempore vixit; cui carissimus fuit, sicut etiam Herodi magno Judæorum Regi. Scripsit Historiam universalem Assyriæ libris 80. ex Suida 124. ex Josepho, vel 144. ex Athenæo; quæ tamen intercidit: quicquid dicat Gesnerus, qui ait extare Venetiis. Alia etiam scripsit, quæ nonnisi ab autoribus citata inveniuntur. Ejus tamen fragmenta à Porphyrogeneta Constantino collecta, & quæ D. Perescius ex Cypri insula sibi adducenda curavit, Henricus de Valois Parisiis Greco-Latina edidit a. 1634.

ATHENÆUS

PHilosophus Peripateticus, & Orator, Seleuciæ in Cilicia natus, Murenæ familiaris vixit tempore Augusti, sub cujus imperio Romam venit, & tempore Pertinacis, atque Severi. Detecta Murenæ in Augustum conspiratione, cum ipso Urbe aufugit. Sed Athenæi innocentiâ perspectâ, libertate donatus est. Ex casu tamen domus, in qua degebat, obiit. Ex Strabone l. 14.

Fuit & alter *Athenæus Naucratita Grammaticus*, qui sec. 2. sub M. Aur. claruit, & libros 15. Δειπνοσοφιστῶν, *Dipnosophistarum*, varia eruditione refertos, conscripsit, sic dictos, quia in ipsis Sapientes, dum mensæ assident, varia erudita multa colloquentes proponuntur; itaut Philosophos convivantes, sive convivas Philosophantes dicas. Hoc opus haud integrum ad nos pervenit, ut

ut notat Hofmannus, quod sane varium, & eruditum est; Sed ejus tantum Epitome ab Hermolao Byzantino relicta. Hos libros commentariis illustravit doctissimus Isaac Casaubonus; qui in Proleg. ipsum Scriptorem πολυμαθέστατον, *Multiscium*, *Græcorum Varronem*, *aut Plinium*, vocat. Vide Suidam in Athen. & Voss. de Hist. Græc. l. 2. ubi: *Maximos ingenii, doctrinæque suæ fructus percipit à posteritate quindecim libris Dipnosophistarum, quorum & excerpta supersunt, sive, ut mutilator ipse appellavit*, Παρεκβολαί.

ALEXANDER ÆGÆUS

Philosophus Peripateticus, præceptor Neronis Imperatoris una cum Chæremone Philosopho: filium autem habuit Cælium nomine. Hic vocabat Neronem Lutum sanguine inquinatum: malis discipulis, ut puto, pejores magistri. Suid. in Alexand. de hoc etiam dictum supra in Seneca.

ALEXANDER APHRODISIENSIS

SIc dictus, quia in Cariæ promontorio, quod Aphrodisium dicitur, natus est. Vixit in fine secundi, & principio tertii seculi, usque scilicet, ut ajunt, ad Severi, ejusque filii Caracallæ imperium. Primus hic Peripateticam Philosophiam, quam M. Antoninus Philosophus, ejusque frater, & Imperii consors L. Verus, Romæ instituerant, professus est, & commentariis illustravit, ut ipse in iisdem Commentariis affirmat: unde Ἐξηγητὴς Interpres à Græcis dictus est. Nam præterquam quod omnium interpretum antiquissimus extitit (Hermini enim, Alexandro vetustioris, præter pauca fragmenta, quæ nunc extant, Commentaria in Arist. perierunt) Aristotelis doctrinam omnium optime sequitur, & defendit: unde particularem sectam instituisse visus est, Alexandream dictam: nec quisquam Aristotelicus habebatur, nisi & idem esset Alexandreus. Hic cæteris, iisque innumeris, Aristotelis Commentatoribus dux fuit, unde, quia reliquis præstat, ipse præ aliis legendus multorum judicio ducitur. Ex his Alexandri Commentariis veros Aristotelicorum sensus Plotinus didicit; atque ipsum, refert Divus Hieronymus, eosdem latinitate donasse, ut magis in Aristotelis doctrina proficeret.

Alius ab hoc omnino fuit Alexander M. Crassi Præceptor, Philosophus item Peripateticus; de quo ita Plutarch. in vita M. Crassi. *Et verò etiam aliquid Philosophiæ operæ dedisse addictus Aristotelis scriptis, quorum habuit Alexandrum doctorem. Is facilitatis, & mansuetudinis documentum ex Crassi contubernio dedit: quippe non facile dixeris, egentior ad illum venerit, an apud eum factus sit. Solus enim ex amicis peregrinantem semper comitans lecticam accipiebat, quam reposcebatur reversus. Hem patientiam: cum tamen paupertatem hujus miseri professio non numeraret indifferentem*.

THEMISTIUS

COgnomento Euphrades ab eloquentia dictus, Philosophus Peripateticus, & Orator eximius, patre natus Eugenio, Philosophiæ in Paphlagonia Professore sapientissimo, sub quo in Philosophia multum profecit: deinde in Ponto Asiæ præclaris artibus fuit institutus. Sub Juliano Apostata vixit, à quo Constantinopolis Ὕπαρχος hoc est, Proprinceps, sive Proprætor & à Constantio Prætor factus est. Floruit etiam sub Joviano, Valente, & Valenti-nia-

niano Imperatoribus, Apostatæ successoribus. Quamvis hic religione paganus esset, Christianos tamen non oderat: imo & ipsis totis viribus patrocinatus est apud Valentem Imperatorem, qui, quod hæreticus esset, & Arianorum Episcoporum consilio, ipsos persequebatur. Quum igitur plurimum in Aula valeret, forti quidem oratione Imperatorem mitem reddere conatus est, qua id potissimum probabat, majorem esse sententiæ divisionem inter Idololatras, quam inter Christianos, & quod homines frugi, & immeritos persequeretur: atque ideo Christianos ad necem usque non esse persequendos. Scripsit hic Commentarios l. 8. in Physicam Aristotelis: In Analytica l. 2. in libros de Anima l. 7. Librum unum de scopo, & Titulo libri Categoriarum &c. Proprias etiam concinnavit Dissertationes, de Interpretatione scilicet & Inscriptione Prædicamentorum: & Disputationes quasdam. Libros Themistii Paraphrasticos Hermolaus Barbarus Latinos reddidit: Hæc autem tralatio improbatur à Voss. de Philos. p. 8. qui veterem, quæ apud Carperanos delitescere dicitur, desiderat. Philosophiam Antiochiæ imprimis, Nicomediæ, & in Galatia, & Constantinopoli, & Romæ professus est. Romani eousque ipsum demirati sunt, ut ad Imperatorem viros delegaverint, qui procurarent, ut illum apud se remanere adigeret. Quod tamen consequi nequiverunt, nam Constantinopolim repetere maluit. Cum Gregorio Nazianzeno familiariter vixit, ut ex Gregorii literis ad eum scriptis constat. Vide Acta Erud. t. Mens. Octobr. 1685. Falso autem quidàm asserunt, Themistium Alexandri Aphrodisiensis *abbreviatorem* fuisse; nam ab eo & serie variat, & sæpe etiam sententia. Themistium Divus Augustinus lib. de Categor. c. 22. præceptorem suum, egregium sua memoria Philosophum; & Cassiodorus diligentissimum scriptorem, ac lucidum, & omnia ad facultatem intelligentiæ reducentem, vocant. Extant & ejus Orationes ad Imperatores, sub quibus vixit, à Mureto commendatæ, & à Dionysio Petavio, & Ioh. Harduino Soc. Jesu notis illustratæ; Parisiis editæ in fol. 1684. Vide Phot. in Biblioth. Sozom. Suid. Casaub.

ANICIUS MANLIUS TORQVATVS SEVERINUS BOETHIUS

Romæ ex nobili Aniciorum, & Torquatorum genere natus claruit in fine quinti, & principio sexti seculi, tempore scilicet Anastasii Imperatoris, & Theodorici Gothorum Regis. P. Caussinus in vita asserit, ejus familiam nobilem millie ante ipsum annis extitisse. Et profecto inter Manlios celeberrimus primus fuit M. Manlius, qui Capitolinus, & Conservator patriæ dictus est, quia anno Urbis 364. Capitolium in extrema Urbis necessitate contra Gallos fortissimus dux defendit. Sed in judicium delatus, quod Reip. statum hac strenua defensione pro Pop. Romano habita immutare vellet; ex eodem Capitolio, quod propugnaverat, præceps missus obiit, an. Urb. 370. Qua de re ita Agel. l. 17. c. 21. *Et M. Manlius Romæ, qui Gallos in obsidione Capitolii obrepentes per ardua depulerat, convictus est, consilium de regno occupando inisse; damnatusque capitis saxo Tarpejo, ut M. Varro ait, præceps datus; ut Cornelius autem Nepos scriptum reliquit, verberando necatus est.*

Secundus in hac familia fortissimus iste fuit Manlius, qui, dum Tribunus Militum esset, ducem quendam Gallum singulari certamine interfecit coram exercitibus Romano, & Gallo. Quo necato, torquem peremti ducis proprio suspendit colio: unde & Torquati nomen acccepit, quod in omnes familiæ posteros derivavit. De hoc sic Cic. 1. de Fin. *Neque eum Torquatum, qui hoc*

hoc prius cognomen invenerit, aut torquem illum hosti detraxisse &c.

Hic idem illustris hujus familiæ Heros ille fuit, qui Consul à Rep. designatus exercitibus imperans an.V.414. proprium filium capitis damnavit, quod ipsius & Consulis, & patris dignitatem non sit veritus, dum ipso inconsulto hostem dissipavit: sicque leges à Rep. conditas, ne quis scilicet inconsulto maximo exercitus duce, in hostem irrueret, proprio filii sanguine firmavit, ut justus Consul magis, quam amans pater esse videretur. Tandem divus Hieron. Boëthii familiam adeo illustrem fuisse affirmat, ut vix unum in ea repereris, qui Consulis dignitatem vel non habuerit, vel non meruerit. Observa hic, labi penitus P. Caussinum in Vita Boëthii, ubi ait, Manlium hunc Consulem, qui proprium filium morti dedit, alium à Manlio fuisse, qui Torquati cognomen à torque conquisito familiæ dedit; unde & tertium Heroëm hunc Manlium appellat. Cicero enim, præ ceteris, omnibus 1. de fin. eundem fuisse ostendit, dum ait: *Sed ita prorsus existimo, neque eum Torquatum, qui hoc primus cognomen invenerit, aut torquem illum hosti detraxisse, ut aliquam ex eo perciperet corporis voluptatem, aut cum Latinis tertio consulatu conflixisse apud Veserim propter voluptatem. Quod vero securi filium percusserit, privavisse se etiam multis voluptatibus: cum ipsi naturæ, patrioque amori prætulerit jus majestatis, & imperii.* Ex quibus Ciceronis verbis id etiam educitur, Torquatos hos Manlios, Boëthii majores, Epicureos fuisse. Imo & Epicuri partes acerrime cit. Cic. l. tuetur Torquatus.

Quum Theodoricus Gothorum Rex Imperii dignitatem assumsit, Boëthius elegantem habuit orationem ad populum. Quare statim ab Imperatore & Consul, & primus Aulæ minister factus an. Chr. 510. ab ipso ut oculi pupilla diligebatur; ac nihil pro regno, nisi consulto Boëthio, decernebat. Primus minister, ac supremus Imperatoris Consiliarius electus, justa quæque, & Sancta Principi insinuabat. Nedum autem ipse ter Consul ab Imperatore electus, sed & ejus filii in tenera adhuc ætate Consulatus dignitate, honoraria tamen, insigniti, curru, honoris dicto, vecti, Senatoribus, & populo stipati per Urbem ibant. Gebertus l.2. Epigram.

Tu pater, & patriæ lumen, Severine Boëthi,
Consulis officio rerum disponis habenas,
Infundis lumen studiis, & cedere nescis
Græcorum ingeniis . . . .

Philosophiam, Theologiam, Matheseos partes omnes optime callebat. Præclaram ejus disciplinarum omnium, quas Athenis didicerat, eruditionem summis laudibus testatus est idem Theodoricus in epistola ad ipsum missa, quam magnus Cassiodorus Theodorico à Secretis, & epistolis l. 1. Variarum Epist. 45. notavit: in qua scribit, Boëthium Atheniensium spoliis ditatum esse, per quæ etiam Italis Pythagoræ, Ptolemæi, Nicomachi, Euclidis, Platonis, Aristotelis, & Archimedis scripta innotescere curavit. Aristotelis Philosophiæ addictus fuit; cujus libros primus Latinorum & Latinos reddidit, & doctissimis Commentariis illustravit.

Sed ò instabilem Principum gratiam! ò varios, & mutabiles fortunæ casus! Gothorum quidam primores, quos Theodoricus ad supremos Aulæ honores exaltaverat, quod Boëthio inimici essent, ipsum proditionis reum Theodorico accusarunt; atque ad hanc ipsorum calumniam probandam fictas Boëthii ad Anastasium in Oriente Imperatorem literas ostenderunt, quibus ipse Regnum prodere videretur. Quare Theodoricus Boëthium ut proditorem putans, quod recuperandæ Reip. libertati studeret, extorrem una cum socero Symmacho Senatore, Romanorum nobilissimo, gravissimoque viro, Ticinum misit, eorum po-

potentiam timens, quia senatores erant potiores. Ibi cum Symmacho sex menses custodia detentus, aureos illos, ac nunquam satis laudatos *Libros quinque de consolatione Philosophiæ* composuit: ac tandem die 23. Octobris an. 524. una cum socero capitis pœna damnatus ultimum diem obiit. Baronius Boëthium inter Martyres adnumeratum asserit. Julius Martianus Rota, qui Boëthii vitam accuratius scripsit, ait ipsum obtruncatum caput propriis manibus gestasse, usquedum animam ante altare cujusdam Ædiculæ, non longe à Martyrii loco sitæ, efflaret. Ejusdem etiam Theodorici jussu Johannes Pontifex hujus nominis Primus, eandemque ob caussam, Ravennæ in carcere obiit.

Scripsit præterea Philosophica, & Theologica multa, quæ Henricus Loricius Glareanus collecta simul edidit an. 1546. Duos reliquit filios Boëthium, & Symmachum, qui & ipsi Consules, honorarii tamen, a. 522. fuerunt, ut modo dictum. Quidam Boëthio alios Tractatus tribuunt, qui ejus non sunt; ut *De Disciplina Scholarum*, cujus autor est Dionysius Carthusianus. Vide cit. Jul. Martianum Rota in ejus vita, Baron. Possevin. Voss. Caussin. atque alios. De ejus scriptis hæc autorum quorundam censura.

Julius Scaliger in Hypercritico p. 825. *Boëthii Severini ingenium, eruditio, ars, Sapientia, facile provocat omnes autores, sive illi Græci sint, sive Latini. Seculi barbarie ejus Oratio soluta deterior invenitur; at quæ libuit ludere in Poësi, divina sane sunt, nihil illis cultius, nihil gravius; neque densitas sententiarum venerem, neque acumen abstulit ardorem. Equidem censeo, paucos cum illo comparari posse &c.* Vossius de Poëtis Latinis: *Vir Latine, & Græce doctissimus, in omni disciplinarum genere excellens, & quo Roma à Varronis temporibus non habuit undecumque doctiorem. Quantum idem carmine valuerit, ostendunt libri quinque de Consolatione Philosophiæ, quos exsul Ticini scripsit. Omnino nihil in Poësi venustius habuit vel illud ævum, vel etiam quod proxime antecessit.* Lilius Gyraldus de Poëtis: *Fuit Boëthius in omni disciplina egregie doctus, quod liquido ex ejus monumentis constare potest. In pangendis versibus mira usus est facilitate.* Politianus in Miscellaneis: *Quis Boëthio vel in dialecticis acutior, vel subtilior in Mathematicis, vel in Philosophia locupletior, vel in Theologia sublimior.* Atque idem Politianus Alberti Magni, & Divi Thomæ, qui ejus opera commentariis illustrarunt, in hanc rem sententiam adjecit. Barthius Adversar. l. 17. c. 13. *Severini Boëthii ingenium neque ante se multos, neque post se aliquem toto Romani Imperii tempore habuit similem.* Vide etiam Erasmum in Ciceroniano; Rapin. in Reflexionibus; Bertihum in Præfat. ad Consolat. Philosoph. &c.

GEORGIUS TRAPEZUNTIUS

CRetensis, sed ex paterna origine Trapezuntius dictus, natus est an. 1396. obiit verò maxime senex, itaut ultimis vitæ suæ temporibus, absumtis spiritibus, ac cerebro debili reddito, literarum prorsus oblitus fuerit. Romam venit sub Eugenio IV. ibique plures annos Rhetoricam, & Philosophiam docuit Peripateticam, cui unice addictus, & propugnator fuit acerrimus; Platoni tamen iniquior semper extitit, cujus nec laudem ferre unquam potuit. Ejus etiam dogmata, & mores peracerbe, & insolenter, edito famoso volumine laceravit. Quam arrogantiam Cardinalis Bessarion, eximius Platonis patronus oppugnavit. Eugenii successor Nicolaus V. eum Pontificium scribam

 fecit.

fecit. Græcos autores quosdam Latinos fecit, inter quos Aristoteles, Hermogenes, & Eusebius Cæsariensis sunt; ab hoc tamen Arianorum erroribus prius amputatis, sensu perverso, phrasibus labefactatis, capitibus pluribus ab opere ablatis, totoque decimoquinto libro prætermisso, ut vel ipse Eusebius, si revivisceret, se ipsum apud Trapezuntium non agnosceret, ut notat Baillet in Eruditorum Judiciis Gall. Dallæus, & Perroniana ipsum sic arguunt: *Sæpe labitur, & haud fidelem se præstitit in transferendis è Græco autoribus*. Boissardus Trapezuntii ἀμνησίαν literarum, in extremo senio affligentem, qua legendi, scribendique penitus oblitus est, enarrans, hanc oblivionis causam subdit: *Propterea quod ejus opera Pontifici Maximo oblata, centum ducatis tantum compensata fuissent. Is autem è Vaticano Palatio domum se conferens, indignatione percitus ex ponte Ælio pecuniam ab ingrato acceptam in Tiberim abjecit, addita exclamatione: Periere labores, pereat & eorum ingrata merces.* Raphael Volaterranus ejus se discipulum fatetur l. 21. ubi ait: *Quem ego senem puer docentem audivi. In extrema senectute oblitus erat omnino literarum, solusque per Urbem baculo nixus incedere malebat*. Voss. Inst. Orat. l. 4. c. 3. . . . *Minime profecto conferri meruit cum Theodoro Gaza, cui eum æquiparavit Angelus Politianus, &c.* Vide eundem etiam de Hist. Lat. l. 3. c. 8. Paul. Jov. Leon. Allat. Huet. & Isaac. Bullart. in Acad. Scient. Fama etiam est, ejus filios Joh. Regiomontanum veneno sustulisse, quod hujus gloria patris gloriam obscurasset. Mortuus est a. 1468. ut ait Morery, sive 1486. ut vult Konig. ejusque Apologiam filius, infelici tamen fama, contexit.

E P I C U R E I.

C. VELLEJUS.

SEnator Romanus L. Crassi, & Ciceronis familiaris, qui in Dialogo Cic. l. 1. de Nat. Deorum Epicuri partes tuetur adversus Cottam, qui Platonis, Pisonem, qui Aristotelis, & Balbum, qui Stoicorum doctrinam propugnabant. De Vellejo sic Cic. l. c. . . . . *& cum C. Vellejo Senatore disputantem: ad quem Epicurei primas ex nostris hominibus deferebant*. Ubi omnem de Diis Epicuri doctrinam exponit ita luculenter, ut pauci Græcorum cum ipso conferri possint. Zenonis discipulus fuit.

C A T I U S.

EPicureus Insuber, qui ante Ciceronem & vixit, & obiit; de quo idem Cic. epist. ad Cassium lib. 15. *Nam, ne te fugiat, Catius Insuber Epicureus, qui nuper est mortuus, quæ ille Gargettius, etiam ante Democritus εἴδωλα, hic spectra nominat*. Idem eod. lib. eundem Catium, & Amafanium (seu Amafinium) malos verborum interpretes appellat. Vide etiam Horat. sat. 4. l. 2. quæ incipit: *Unde, & quo Catius?* & Lambinum in Comment. ubi ait. *Hunc inducit Horatius apud se quærentem, & cogitantem, quibus nominibus utatur in interpretandis, & Latine exprimendis Epicureis quibusdam præceptis, quæ ad artem culinariam, convivilique apparatum, obsonia, condimenta, & similia pertinent.*

T. POMPONIUS ATTICUS.

EQues Romanus, à patre literarum amantissimo ortus, à quo summa cura in optimarum artium studiis institutus fuit. Ciceroni coævus, & perpetuo fami-

familiaritatis jure conjunctus vixit; ut ipse in Epist. ad eundem Atticum testatur his verbis: *Mihi nemo est nec amicior, nec jucundior Attico*. Excellenti vir ingenio ob civile bellum inter Cinnam, & Syllam Athenas secessit; ubi diu moratus Atheniensium omnium gratiam suis moribus elegantissimis, & liberalitate promeruit. Unde & statuas, quas sibi præsenti erigi passus non fuit, absenti tamen, ut Corn. Nep. ait, sanctissimis locis erexerunt. Ibi ingenuas disciplinas, ac in primis Philosophiam didicit Epicuream, ut Cic. sæpe testatur; sic enim de Fin. 1. *Omnes mihi Epicuri sententiæ satis notæ sunt; atque eos, quos nominavi, cum Attico nostro frequenter audivi*; atque alibi passim. Et 3. de Leg. ipsum laudans ait: *Quid enim est elegantia tua dignius? cujus & vita, & oratio consecuta mihi videtur difficillimam illam societatem gravitatis cum humanitate*. L. etiam Saufejum, equitem Romanum, æqualem sui, qui complures annos, studio ductus Philosophiæ, Athenis habitavit, ejusdemque Sectæ Philosophum, amicissimum habuit. Atticus Philosophicæ probitatis, omnisque virtutis exemplar fuit: de quo, omissis aliis, hæc præcipue ex Corn. Nep. adnotanda. *Mendacium neque dicebat, neque pati poterat. Itaque ejus comitas non sine severitate erat, neque gravitas sine facilitate: ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis vererentur, an amarent. Quicquid rogabatur, religiose promittebat; quod non liberalis, sed levis arbitrabatur polliceri, quod præstare non posset, &c.* Ejus autem virtutum hanc rationem addit: *Nam & principum Philosophorum ita percepta habuit præcepta, ut iis ad vitam agendam, non ad ostentationem uteretur*. Græcam autem linguam sic optime didicit, ut ipsâ non secus ac Romanâ loqueretur, & Attici inde nomen assequeretur. Cic. 5. de Fin. *Athenis se collocavit, ut sit pene unus ex Atticis, ut id etiam cognomine videatur habiturus*. Et Corn. Nep. in Vita: *Sic enim Græce loquebatur, ut Athenis natus videretur*. Ipsum Sulla Athenas ex Asia veniens, quamdiu ibi fuit, secum habuit: cui omnia munera, quæ Athenis acceperat, proficiscens jussit deferri. Atticus pecuniosus cum esset; ejus tamen liberalitas neque temporaria, neque callida unquam fuit. Deinde pacatis in Rep. omnibus, Romam reversus, hæres ex dodrante à Q. Cæcilio avunculo suo factus est. Attici sororem Q. Cicero, M. Tulli germanus, uxorem duxit: ex quo M. Tullius Cicero cum Attico amicitiam arctius constrinxit. Cum Attico etiam familiaritatem Q. Hortensius, Orator celebris, insignem habuit. Cæsare, & Pompejo, M. Antonio, & Bruto Urbem civili bello vexantibus, Atticus, quia nemini magis adhæsit, omnibus æque carus fuit. Agrippa quoque Atticum tanti semper fecit, ut filiam ejus Pomponiam uxorem duxerit. Oblatos sibi honores, & Reip. dignitates omnes Atticus, quod veri Philosophi est, abdicavit. Atqui privatam vitam agens, studiis, Philosophiæ potissimum, semper vacabat: atque ideo servos, qui coram ipso legere, vel exscribere callerent, sibi adsociavit. Extrema senectute, magis autem studiis confectus obiit an. ab U. C. 721. ætatis verò 77. ex tenesmo, & inde exorto intestinorum ulcere. Scripsit *Annales*, quorum meminit etiam Plut. in Annibale; *Elogia virorum illustrium*: atque alia Græce æque, ac Latine. Librum Græce confecit de *Consulatu Ciceronis*. Versibus etiam plura scripsit. Philosophice vixit, philosophice mortuus est, contentus equestri ordine, quo erat ortus, qui sua virtute omnibus semper carus, & gratus, in affinitatem etiam pervenit Imperatoris Divi Julii filii, cum jam ante familiaritatem ejus esset consecutus. Vide Cornel. Nep. in Vita: Cic. in Bruto, in Epist. ad Atticum, atque alibi: Plin. l. 35. c. 2. &c.

Fuit & alter Atticus Platonicus, qui sub Commodi imperio floruit. Scripsit hic Historica quædam. Hujus meminit Eusebius sub anno 179. Vignier sub an. 177.

an. 177. Scripsit etiam libros 7. quibus Platonis cum Aristotele, contra Taurum Berytium, probavit consensum: Dialogum in Categorias, hodie quoque superstitem: septem item libros in easdem, Simplicio allegatos: Commentarium in librum de Interpretatione, allegatum Boëthio. Ut taceam quæ in libros de Anima scripsit, cum pateat ex Suida, eos Atticum confutasse potius, quam explicasse; quod & Theodoritus confirmat.

T. LUCRETIUS CARUS.

De hoc dictum est lib. 3. c. 15. hujus Hist. in Epicuro, Poëtam Latinum fuisse, ex illustri Romanorum familia ortum; qui Athenas ad disciplinas comparandas à parentibus missus, Epicuream Philosophiam sub Zenone, & Phædro Epicureis edoctus, ipsam sex libris sub titulo de *Natura rerum* (Physicam enim tantum tractat) heroico carmine descripsit: ac tandem potu philtri amatorii, ipsi à Lucilia exhibiti mortuus est an. ætat. 42. vel 43. Olymp. 181. Quum autem ei præcipuus inter Romanos locus debeatur; addenda de ipso hic quædam sunt. Euseb. in Chron. ad Olymp. 171. *Titus Lucretius Poëta nascitur, qui postea amatorio poculo in furorem versus, quum aliquot libros per intervalla insaniæ conscripsisset, quos postea Cicero emendavit, propria se manu interfecit an. ætat.* 43. Et Ciceronem quidem, & Varronem parum ætate præcessit. Lucretium in sua natura elegantem, sed difficilem esse testatur Quintilianus. Quam Quintiliani Sententiam miratus Gaspar Barth. Adversar. l. 43. c. 2. ait: *Itane difficilis Lucretius, qui simul & elegans? . . . . Itaque quid difficultatis, aut quos nodos hic reperit Fabius, ego fateor, me perspicere minime posse.* A Corn. Nep. Vellejo Paterculo, & Cic. laudatur: à Vossio de Art. Grammat. *Optimus Latinitatis autor*; & ab Agell. l. 1. c. 21. *Poëta ingenio, & facundia præcellens*, dicitur. Fur. Albinus apud Macrob. *Nemo debet antiquiores Poëtas ea ratione vidiores putare, quod eorum versus nobis scabri videntur. Ille enim stylus maxime tum placebat: diuque laboravit ætas secuta, ut magis huic molliori stylo acquiesceret. Itaque minime defuerunt, imperantibus Vespasianis, qui Lucretium pro Virgilio, & Lucilium pro Horatio legerint.* Ovidius etiam Lucretium magni æstimavit. Inquit enim 1. Am. el. 15.

Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras quum dabit una dies.

Et Gasp. Sciopp. de Arte Critic. p. 93. dicere audet: *Et verò semel, ut cum Lambino dicam, sciat lector, neminem in tota lingua Latina Lucretio melius latine esse locutum: non M. Tulli, non C. Cæsaris orationem esse puriorem.* Quod confirmat Scaligerana 1. p. 104. *Lucretius bonus liber est: nec melior alius autor linguæ latinæ. Virgilius ab eo multa desumsit.* Et Jul. Cæs. Scal. Comment. in Arist. Hist. Animal. Lucretium *Virum divinum, atque incomparabilem* appellat. Sed sanior videtur censura, quæ habetur in Liter. Rep. Novell. Gall. Jul. 1685. p. 812. *In Lucretii versificatione tot ad eloquentiam dispositiones elucent, ut, si Augusti tempore vixisset, cum Virgilio de palma certare potuisset . . . . Sunt tamen Critici quidam, qui Lucretium supra omnes Latinos Autores extulerunt. Nimium hoc est; sufficit illum inter bonos collocare.* Vide etiam P. Crinitum, Gassend. in Vit. Epic. Possevinum in Biblioth. Select. atque alios.

LU-

LUCIANUS

SAmosatensis, quod Samosatæ ortus sit, quæ Syriæ civitas est Comagenes caput, non longe ab Euphrate: unde se ipsum Syrum, & Assyrium non semel nominat. In *Bis Accusato* se Syrum Rhetorem vocat; & sub finem *Apologiæ pro mercede conductis* inter quæstuosos Rhetores locum sibi fuisse ait: etiam caussidicum se dicit in *Piscatore*, ubi caussas quoque agere cur desierit, & animum ad scribendum appulerit, docet. Quadragenarius philosophari cœpit, ut est in *Hermotimo*. Aperte se Philosophum profitetur in *Piscatore*. Suum genus, educationem, & studia exponit in *Somnio*, ubi statuariæ artis primis vitæ annis initiatum videbis. Jam senior in Aulam, & familiam Cæsaris se contulit, & Procuratoris Principis in Ægypto conditionem accepit; ut est in Apologia pro Mercede conductis. De eo sic Suid. *Lucianus Samosatensis, cognomento blasphemus, sive maledicus, aut atheus potius appellatus, eo quod in Dialogis suis ridicula etiam illa esse proponit, quæ de rebus divinis, & sacris prodita sunt. Dicitur autem vixisse temporibus Trajani Cæsaris, & deinceps. Cæterum fuit ab initio caussidicus Antiochiæ, quæ in Syria est. Sed cum ea res illi non satis ex sententia succederet, ad scribendum sese convertit, scripsitque adeo infinita. Obiisse autem ipsum, fama est, à canibus laceratum, quoniam & contra veritatem velut rabiem exercuisset. Nam & in vita Peregrini Christianismum quoque insectatur, ipsum Christum contumeliose incessit, scelestus ille: Quare & rabiei istius pœnas sufficienter in præsenti vita dedit, & in futurum hæres æterni ignis una cum Satana erit.* Michaël Volaterranus, quo autore nescio, addit, eum ab initio Christianum fuisse; deinde ejusdem Fidei desertorem factum, dixisse, se nihil ex ea consecutum præter sui nominis corruptionem, quod ex Lucio Lucianus dictus fuerit.

Omni Deorum metu sublato, Epicureorum Sectam secutus est. Philosophiæ, & Mathematicæ, & Astrologiæ potissimum operam dedit, de qua etiam scripsit. *Nugator festivus* ab Erasmo appellatur, & à Lud. Viv. *subsannator Deorum, & hominum*: quæ enim in Deos omnes, præcipue in Christum Dominum fœdissimo ore δύςφημος, καὶ βλάσφημος ille evomuerit, ne dum lingua referre, sed & calamus horret exscribere. Et acriter quidem contra Deos Ethnicos, ipsorumque ridiculos cultus invehitur in Dialogis Deorum omnibus, præcipue in *Concilio Deorum*, atque in *Jove Tragœdo*. Religionem omnem, tum Christianam in *Philopatre*, tum Ethnicam in *Cynisco* ludibrio habet. Nullus est, quem attingens non aliquo feriat scommate. Philosophos comica dicacitate insectatur: ac contra ipsos, eorumque Sectas declamat in *Bis Accusato*, in *Hermotimo*, sive *de Sectis*, in Dialogo *contra Indoctum multos libros ementem*, in *Timone Mysanthropo*, in *Navigio*, in *Cynico*, *&c.* nullam Philosophorum Sectam probans, quod nec eorum doctrina, nec qui eam professi sunt, quod promiserant, præstiterunt. Hinc Gilbertus Cognatus, & Erasmus, Luciani cæteroqui patronus in Epist. *Præcipue Philosophis infestus, atque inter hos Pythagoricis potissimum, ac Platonicis ob præstigias: Stoicis item propter intolerandum supercilium, hos punctim, ac cæsim, hos omni telorum genere petit; idque jure optimo. Quid enim odiosius, quid minus ferendum, quam improbitas, virtutis professione personata? &c.* Ad Philosophos tamen insectandos, ac proscindendam Philosophiam impulsum eum fuisse, scribit Vives, invidia Plutarchi Chæronensis, quem in magno honore esse apud Trajanum Cæsarem invitus, & dolens videbat. Scripsit autem *Dialogos*, Platonis exemplum secutus, præter hos, plures: *Vitam Demonactis*; librum *de Longævis*, atque alia, quæ multorum opera è Græco in Latinum versa habemus.

Quam-

Quamvis autem libri ab eo conscripti plurimi sint; ad nos tamen nonnisi 172. pervenerunt. Luciani porro Epigrammata 32. leguntur passim in magno volumine Epigrammatum Græcorum. Billius etiam Epistolas, quæ Phalaridis nomine circumferuntur, eidem tribuit, & Guilhelmus Philander Castilionius in suo in Vitruvium Comment. Vitam Apollonii Tyanei octo libris conscriptam ipsi adscribit.

Mortuum tradit Suidas, ut diximus, & hunc secuti Hieronym. in Catologo, Hofmannus in Lex. atque alii, à canibus devoratum. Verum Gilbertus Cognatus ipsum podagra consumtum obiisse putat annos natum 80. ut in 6. Narrat. scribit.

De ejus scriptis, in quibus Historica, Philosophica, & Erudita, dicacitatis tamen semper referta, continentur, hæc est autorum censura. *Declamator insignis, & scriptor præstantissimus* à Hieronym. & Hofman. dicitur, & facetissimus. Lactant. de Fals. Relig. c.9. *Lucianus nec Diis, nec hominibus pepercit*. Lud. Viv. de Verit. Fid. Christ. l.2. p. 126. *Pessime Lucianus Samosatenus Sophista, qui adimens hominibus veterem, ac receptam religionem, non saltem reponebat novam aliquam. Quod irrideret antiquas dementias, ac insanias, recte id quidem; sed alia debebat substituere potiora. Sublatis enim prorsus religionibus, quid aliud, quam hominem sine humanitate relinquebat?* Cœl. Rhodig. l.9. Lect. Antiqu. c. 19. *Lucianus homo fœdissimus, loquentiæ multæ, at sapientiæ minimæ*. Ejus phrasim laudat Lud. Viv. de Trad. Discipl. *Luciani verba sunt tersa, & phrasis dilucida*. Isaac Casaub. de Rom. Satyr. l.2. p.268. *Lucianum à Menippo non pauca esse mutuatum, & in multis æmulatum fuisse, non dubito: sed facies orationis tota diversa. Quin ipse gloriatur, novum scribendi genus se invenisse: ac sub comica jocositate gravitatem Philosophicam occuluisse*: Tandem ejus encomiasta Erasmus Epist. l.29. ep 5. sic ejus laudes contexit: *Tantum obtinet in dicendo gratiæ, tantum in inveniendo felicitatis, tantum in jocando leporis, in mordendo aceti, sic titillat allusionibus, sic seria nugis, nugas seriis miscet: sic ridens vera dicit, vera dicendo ridet: Sic hominum mores, affectus, studia quasi penicillo depingit: neque legenda, sed plane spectanda oculis exponit, ut nulla comœdia, nulla satyra cum hujus Dialogis conferri debeat, seu voluptatem spectes, seu spectes utilitatem*. Vide etiam Phot. cod.128. Voss. de Philos. sect. p.57. Gilbert. Cognatum, & Jacob. Luingerum.

RELIQUI EPICUREI.

Sequentes etiam Epicureis Philosophis accensentur à L. Cozzando de Magist. Veter. Philos. lib.6. cap. ultimo: quos ex eodem propriis verbis exscribere, & quædam, quum extant, ex aliis decerpta addere fas sit.

PHILODEMUS GADARENSIS nobilissimo genere satus Sectam secutus est Epicuream, clarusque in ea Philosophus fuit. Meminit ejus Asconius Pædianus, & Strabo, qui lib.16. inter illustres Gadaræ viros eum commemorat. Vixit Ciceronis ætate, & fortasse Horatii. Nimirum Lilius Gregorius Gyraldus eundem plane esse suspicatur, quem nominat Horat. lib.1. Serm. Sat.2. Poeta hic fuit, cujus meminit Cic. Orat. in Pisonem. Vide etiam Gassendum in Vita Epic. l.2. c.6.

POMPILIUS ANDRONICUS natione Syrus, studio Epicureæ Sectæ Romæ illustris emicuit, docuitque tempore M. Antonii Gnifonis, quem Cicero audivit etiam cum Prætura fungeretur: cujus quidem Attejus Philologus Atheniensis discipulus fuit, duobusque claris historicis Sallustio, & Asinio Pollioni fami-

familiaris. Attejl verò discipuli Appius, Pulcher, & Claudii fratres, quorum etiam comes in Provincia fuit. Nescio unde hauserit Cozzandus, hunc M. Pompilium Andronicum Philosophum fuisse; cum à Suetonio de Illustribus Grammat. aliisque Grammaticus tantum eximius memoretur. Hic Julii Cæsaris præceptor fuit; atque Cumam secessisse fertur; ubi ad ultimam egestatem deveniens, Annales, quos composuerat, ad vitam traducendam vendidit.

PHIDAMUS Poeta lascivus Secta Epicureus fuit, apudque vixit Pisonem, in quem Ciceronis Oratio, Asconio Pædiano autore. Sed quis hic Phidamus, ò Cozzande? non est, neque fuit ullibi. Philodamum te dicere voluisse, credo, de quo Cic. Orat. in Pis. Hic tamen Philodamus idem est cum Philodemo, de quo supra. Sic enim Lamb. in Comm. ad citatum locum Sat. 2. l. 1. *Fuit autem Philodemus, seu Philodamus, Philosophus Epicureus, idemque Poeta: qui cum L. Pisone aliquandiu vixit: de quo M. Tullius in Orat. in Pisonem: Est quidam Græcus, qui cum isto vivit, homo, vere ut dicam, sic enim cognovi, humanus; sed tandiu, quandiu cum aliis est, aut ipse secum, &c. Et lib. 2. de Fin. bon. & mal. in extremo: Credo, Syronem dicis, & Philodamum cum optimos viros, tum doctissimos homines*. Nonne hic tuus Phidamus Poeta fuit, Epicureus, Pisoni familiaris, à Pædiano memoratus, &c. sicut & Philodemus, sive Philodamus ille? Ergo non alius ab illo est, sed idem.

PLATO quidem Sardianus Secta Epicureus fuit. Ejus ad Q. Fratrem meminit Cic. lib 1. Epist. 2. qui sibi synchronos.

L. CESTIUS SMYRNÆUS Rhetor cognomento Pius, Epicureæ Sectæ fuit addictus, docuitque Romæ Latine Augustæo ævo. Ejus auditor fuit FABIANUS Philosophus, cujus sub Tiberio præcipua fama. Et ARGENTARIUS, qui ne dum Cestii auditor, sed plane imitator, & ut Voss. ex Seneca ait de Rhetor. nat. & constit. cap. 13. simius. Nimirum M. Annæi Senecæ verba sunt Controv. 26. Fuerat enim Argentarius Cestii auditor, & erat imitator. Ajebat invicem: Quid putatis esse Cestium, nisi Cestii cinerem? Et sic solebat jurare: Per manes præceptoris mei Cestii, dum Cestius viveret. Omnibus autem insistebat vestigiis Cestii: æque ex tempore dicebat; æque contumeliose multa interponebat, &c.

PETRONIUS ARBITER Secta Epicureus fuit. Floruit sub Nerone, & sub eodem defloruit, ab eodem necatus, ut ex Tacito habemus lib. 16. Annal. Is Epicurum præclaro sane ornavit elogio. Quod quia attuli supra, huc parce referre. Sed super hoc magni nominis viro aliquid immorandum. Hunc autorum quidam Titum Petronium Arbitrum, alii Cajum Petronium Arbitrum appellant; aliique utrumque dicunt. Versus, quibus ipse Epicurum laudat, sunt:

Ipse pater veri doctis Epicurus in hortis
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Verba Taciti 16. Annal. 18. ex quibus quis ille, ac quæ vita fuerit, habetur, sunt: *De C. Petronio supra pauca repetenda sunt. Nam illi dies per somnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ transigebatur. Utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat, habebaturque ganeo, & profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta, factaque ejus quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se, ac parem negociis ostendit: dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni assumtus est, elegantiæ arbiter, dum nihil amœnum, & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbavisset.*

visset. Unde invidia Tigellini, quasi adversus æmulum, & scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæteræ libidines cedebant, aggreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium servo, ademtaque defensione, & majore parte familiæ in vincla rapta. Et statim sequenti cap. 19. Petronii mortem sic expressit: *Forte illis diebus Campaniam petiverat Cæsar, & Cumas usque progressus Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultra timoris, aut spei moras; neque tamen præceps vitam expulit; sed incisas venas, ut libitum obligatas, aperire rursum, & alioqui amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus affecit. Iniit & vias, & somno indulsit, ut, quamquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: Sed flagitia Principis sub nomine exoletorum, feminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni: fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula.* Plinius addit, eum in morte vas confregisse, quod 300. sestertiis emerat, ne Imperator eo regiam suam mensam ornaret. Mortuus traditur an. Chr. 66. De hac Neronis vitiorum propagatione ita Isaac Casaub. l. 11. de Satyra c. 2. *Neronis, & aliorum procerum flagitia horrenda non minore flagitio publicavit.*

Scripsit quædam, quorum ad nos non pervenerunt nisi suum *Satyricum, & Fragmenta versuum*; quorum venustatem spurcissimis amoribus inquinavit: unde *Nequitiæ Arbiter, & purissimæ impuritatis scriptor appellatur*. Lips. Antiqu. Lect. l. 1. c. 8. *Scriptor tersus, & venustus, & nisi quod in re illa voluptatum nimis Latine interdum loquatur, cætera laudatus*. Lil. Gyral. *Hic Satyricum opus varium, &, ut sic dicam, miscellum composuit. Cujus licet fragmenta ad nos pervenerint, eademque parum castigata; multæ tamen eruditionis hominem fuisse, facile cognoscimus, nam in taxandis moribus cum acrem, tum festivum maxime, & jocis seria miscentem videmus*. Claud. Salmasius: *Conservatus est elegantiorum nequitiarum curiosis Petronius Arbiter. Quod enim ex ejus Satyrico habemus, mera excerpta sunt alicujus studiosi, qui, quæ ad gustum suum in illo autore invenerat, eodem, quo opus legebat, ordine, adversariis suis commendavit. Qui putant, à Monachis sic eviratum esse, vehementer errant. Qualis hæc castigatio foret, quæ resectis à reliquo corpore membris, vel potius ipso corpore abjecto, solas pudendas potestates reliquisse videatur? Certe desiderantur, vix videri possunt salaciora, ac nequitiora fuisse his, quæ relicta sunt. Imo ista nullam procacitatis, & protervitatis ὑπερβολὴν, vel ipsis lenonibus usurpandam reliquam faciunt*. Gasp. Sciopp. l. Verisimil. c. 16. *Elegans profecto, & luculentus est Scriptor Petronius, quemque non abs re tantopere amant viri docti*. Vide eundem Consult. p. 42. Rapin. Reflex. in Poësin sect. 15. *Petronius in brevi Poëmate suo de Romana Corruptione in omnia, quæ ab ipso damnantur, vitia labitur. Nemo unquam sanioris judicii præcepta circa Poësin tradidit, nec eadem ullus unquam illo minus observavit*. Scaligerana 2. *Plus quam octo voces apud Petronium leguntur, quarum ignoratur prorsus significatio, ut Odeptæ, & aliæ.*

Sunt inter Autores, qui Petronium Massiliensem fuisse dicunt, Sidonii Apollinaris versus ad hoc referentes.

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter Colonum,
Hellespontiaco parem Priapo.

Morery

Morery tamen in Lex. Hist. putat, Apollinarem non genere, sed more, & libertate loquendi inhoneste, ipsum Massiliensem congruenter pronunciasse, juxta vetus Adagium: *Massiliam naviges*. Alii verò Massiliensem ex Africæ populo maiunt.

Denique notandum ex citato Morery, non multis ab hinc annis Tragurii, quæ Dalmatiæ urbs est, in Archiepiscopatu Spalatensi, inventum fuisse *Fragmentum Petronii Arbitri ex libro* 15. *&* 16. quod Criticorum quidam genuinum, alii falsum putant. Extat Commentariis illustratum.

*CELSUS, contra quem Origenes libros scripsit octonos, Philosophus Secta Epicureus fuit. Is ex variis, quæ sua tempestate emerserant, hæresibus, argumentum arripuit insultandi Christianis de sua ipsorum dissentione: cui respondit Origenes libris illis octonis. Et præterea in eundem styli acumen stringere Isidorus Pelusiota l.*2. *Epist.* 90. *& Lactant. Firmianus l.*4. *c.ult. Georgius Hornius l.*5. *Hist. Philosoph. c.*4. *Celsum hunc Philosophum Stoicum facit: Duo autem Celsi fuerunt, unus Neronis temporibus: alter Adriani, qui in Christianam Religionem invectus est, Sectaque fuit Epicureus.* Hic Luciani amicitiam coluit: eique Lucianus Pseudomantin dicavit. Opus, quod contra Christianos scripsit, cui citati autores responderunt, *Sermones veri*, inscribitur. Celsus aliud opus se editurum promiserat, quo doceret, quomodo vivere deberent, qui secundum Philosophiæ regulas vellent vivere. Origenes mittens ad Ambrosium quendam sibi amicum libros, quibus iis, qui *Sermones veri* appellabantur, respondebat; ipsum rogavit, ut si secundum hoc opus in lucem editum esset, ad se mitteret. Sed an Celsus ipsum confecerit, ignoratur. De Celso dictum etiam lib.3. hujus Hist.c.16. p.170. Vide Origen. contra Celsum: Euseb. Hist. l.6.c.26. Baron. A.C.132. n.16. Volaterran. l. 14. Anthropol. & Gassend. l.2. de vita Epic.c.6. Adduntur Epicureis à Cozzando l.6. c.1.

L. SAUFEJUS Eques Romanus, cujus pluribus in locis meminit Cicero, Corneliusque Nepos in Pomponii Attici vita.

*C. MEMMIUS, qui & nescio quid in honorem Epicuri ædificare voluit, ut scribit Cic.l.*13. *Epist.pr.Familiarium*. Hic L. Memmii filius fuit, ac Lucretio familiaris, qui ei suum Poëma dicavit. Cum de malo Bithyniæ regimine apud Julium Cæsarem accusatus esset; ab eo impunis abivit. Sed cum iterum eadem caussa delatus fuisset, in exsilium missus est an. U.C. 690. Orator fuit, & Poëta, sed parum severus, cujus carmina dura vocat Agellius l.19. c.9. Vide Cic. in Bruto, & Ovid. 2. Trist.

C. CASSIUS clarissimus Imperator, de quo Cic. l. 15. *Epist.* 16. *in qua & Catii meminit Epicurei, qui jam naturæ concesserat* 17. 18. *Familiar. & alibi: Ex quarum ultima & PANSAM ex Hortis haud ægre agnosces. Quibus addatur PAPIRIUS POETUS clarissimus in Rep. vir, & STALLIO M. Bruti sodalis, quem Brutus in conspiratione in Cæsarem cum Favonio Catonis imitatore dimisit; quod è longinquo inter disputandum, ac philosophandum sermone circuito illius animum expertus erat, ut narrat Plutarchus in M. Bruti vita. Ex Hortis sub hæc tempora erant L. THORIUS BALBUS LANUINUS, cujus pluribus meminit Cic. lib.*2. *de Fin. Postumius, quem se ignorare scholiis in locum Ciceronis citatum Paulus Manutius fatetur. CHIUS, C. SERGIUS ORATA, de quibus Cic. loco cit. Quid affers, cur Thorius Postumius, cur Chius, cur omnium Magister Orata non jucundissime vixerit? Sergius Orata cognominatus est, ut Macrob. scribit l.*3 *Saturnal c.* 15. *quod ei pisces, qui Auratæ vocantur, carissimi fuerint. Hic est Sergius Orata, qui primus balneas pensiles habuit, primus ostrearia in Bajano locavit, primus optimum saporem ostreis Lucrinis adjudicavit. Fuit autem ætate L. Crassi illius diserti, qui quam gra-*

Hh vis,

vis, & ferius habitus fit, etiam Cicero docet. *Meminit Val. Max. l.9. c.1. Plin. l.9. c. 54. à quibus superiora Macrobius desumsit, laverna bonorum auterum. Ejusdem etiam C. Sergii Oratæ itidem meminit Cic. l.3. de Offic. L. MANLIUS TORQUATUS, qui fuit Consul anno U. C. 688. propugnator inducitur à Cic. l.1. de Fin. sententiæ Epicureæ de Voluptate: erat enim Torquatus homo doctrina omni eruditus*. Et post pauca idem Cozzandus de Epicurea Secta loquens, subdit: *Eandem secutus est SEXTUS PROPERTIUS delicium, & amor Poëtarum, ut ex versibus ejus modo allatis ex lib. 3. ad Cynthiam propalam fit. MARCUS VALERIUS MARTIALIS, autore M. Zuerio in C. Plinii Secundi Novocomensis vita, Martiali qui amicus, ut ex epistola habemus 21. l.3. in qua Valerii Martialis laudes exequitur: ex quo etiam ejus ætatem cognoscimus*. Sed parum in his immorandum.

De C. Cassio Imperatore vide etiam in M. Bruto. Nescio, cur Cozzandus Manutium reprehendat, quod Postumium ignoraverit, cùm ex iisdem Ciceronis verbis appareat, Postumium non alium à Thorio esse, sed eundem. Ait enim: *Cur Thorius Postumius, cur Chius, &c.* L. Thorii, insignis sui temporis Epicurei vitam, & mores sic optime expressit Cicero l.2. de Fin. *L. Thorius Balbus fuit Lanuinus: quem meminisse tu non potes. Is ita vivebat, ut nulla tam exquisita posset inveniri voluptas, qua non abundaret. Erat cupidus voluptatum, & cujusvis generis ejus intelligens, & copiosus; ita non superstitiosus, ut illa plurima in sua patria sacrificia, & phana contemneret; ita non timidus ad mortem, ut in acie sit ob Remp. interfectus. Cupiditates non Epicuri divisione finiebat, sed sua satietate: habebat tamen rationem valetudinis: utebatur iis exercitationibus, ut ad cœnam & esuriens, & sitiens veniret; eo cibo, qui & suavissimus esset, & idem facillimus ad concoquendum; vino & ad voluptatem, & ne noceret. Cætera illa adhibebat, quibus demtis negat se Epicurus intelligere quid sit bonum. Aberat omnis dolor; qui si adesset, nec molliter ferret, & tamen medicis plus, quam Philosophis uteretur. Color egregius, integra valetudo, summa gratia; vita denique conferta voluptatum omnium varietate, &c.* De L. Manlio Torquato videri etiam possunt, quæ in Boëthio à nobis adnotantur. Propertium, & Martialem (quem Ælius Verus Imperator suum Virgilium vocabat) Epicureis à Cozzando addictos ex sola, puto, lasciva eorum vita: ex ipsa autem Philosophos fuisse non constat.

PYRRHONII.

CORNELIUS CELSUS

SUb primis Cæsaribus vixit, quo tempore Latini sermonis puritas, & elegantia effloruit. Jus civile, & Philosophiam monumentis illustravit: Rei militaris, & Rei rusticæ libros edidit: qui & dignus, ut ait Fabius, vel ipso proposito, ut eum illa omnia tenuisse credamus. Columella citat ejus libros de Re rustica: & libro undecimo ipsum fuisse tradit non solum Agricolationis, sed etiam universæ naturæ prudentem. Fabius Quintilianus in Rhetoricis, quamvis artis æmulus Celsum perstringat, tamen ipsa veritate coactus ipsum eruditum virum appellat libro nono, & sequenti sic tradit: *Scripsit non parum multa Cornelius Celsus, Scepticos sequutus, non sine cultu, ac nitore*. Plinius vero sæpe Celsum inter autores retulit in Indice librorum, qui primus inscribitur. Apud Marcellium Empiricum autem quædam Epistolæ Celso falso tribuuntur. Hæc est Celsi vita ejus operibus præfixa. Addendum, ipsum scripsisse etiam

etiam *de Rhetorica*, *& libros* 8. *de Re Medica*, qui & Latini sermonis puritate, & rei doctrina, omnibus in precio sunt. Vide Quintil. l. 9. 10. & 12. Voss. de Philos. c. 12. §. 4. &c.

SEXTUS EMPIRICUS ET SEXTUS CHÆRONEUS.

Sextus Empiricus, sic dictus quod Empiricæ Medicinæ sectator erat, Herodoti Tarsensis, Ariei filii, discipulus fuit, Philosophus secta Pyrrhonius, professione Medicus, in rebus Naturalibus, & in omni disciplinarum genere longe versatus. Scripsit hic *Pyrrhoniarum Hypotyposeōn libros tres*, varia eruditione refertos, quibus in tres Philosophiæ partes acerrime Inquiritur, quos latinos fecit Henricus Stephanus; & *libros decem adversus Mathematicos*, opus quidem eruditum, quo omnium dogmata reprobare, ac nullas exstare disciplinas, nullumque certum docendi modum probare satagit. Qui autem ipsi tribuitur Tractatus de Medicina Animalium, non ejus, sed cujusdam Platonici est, ut ait Morery in Lex.

SEXTUS CHÆRONEUS, *Plutarchi ex sorore nepos, fuit tempore Marci Antonini Cæsaris Philosophus, discipulus Herodoti Philadelphæi; erat autem Pyrrhoniæ sectæ; & adeo in honore apud Regem, ut in judicando sibi fecerit assessorem. Scripsit Ethica, & Episcepticos libros decem, &c.* Verba sunt Suidæ in Sexto. Præceptor hic fuit Marci Antonini Philosophi, ut in ejus vita tradidit Julius Capitolinus, ubi ait: *Audivit & Sextum Chæronensem, Plutarchi nepotem*.

Ingens tamen inter autores quæstio est, sitne Sextus Chæroneus idem qui Sextus Empiricus. Eundem multi faciunt ex allatis Suidæ verbis, qui Sextum Chæroneum, Plutarchi nepotem, Pyrrhoneum, Marci Antonini in judiciis assessorem, & de Sceptica doctrina scripsisse, affirmant. Dubitant alii: at omnino diversum asserunt Casaubonus, & Salmasius in Notis ad Jul. Capitolinum in vita M. Antonini. Et primus quidem ait: *Marcus Sextum nominat tantum: Philostratus Sextum ex Bœotia Philosophum: Suidas etiam Plutarchi nepotem, cum Capitolino. Sane in Græco, qui penes nos est, Codice, nusquam aliter, quam Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς autor ille nominatur. Adde, quod ille Empiricus, nullius dogmatis approbator, ne dum autor, omnium fuit eversor: Sextus hic Marci præceptor, non ea solum, quæ priores sciverant sapientes, nota habuit exacte: sed ipse etiam nonnullorum scitorum fuit autor, & primus inventor.* Salmasius vero: *Dubitant viri docti, sitne Sextus hic, cujus hodieque habemus adversus reliquas Philosophorum sectas, dissertationes. Sane Pyrrhoneum fuisse hunc Sextum Chæronensem scribit Suidas: at in Græcis exemplaribus manuscriptis Ἐμπειρικὸς vocatur ille Sextus. Hujus mentionem à Galeno factam reperi, qui quidem Galenus σύγχρονος hujus Sexti Chæronensis fuit sub Marco nempe Imperatore, ut videatur paullo antiquior Empiricus ille hoc nostro Chæronensi.*

Alius tamen fuit *Sextus*, sive potius *Xistus*, Philosophus Pythagoricus, quem eodem anno, ac Christus Dominus, natum ait Euseb. in Chronico. Hic celebre illud Ἐγχειρίδιον *Enchiridion sententiarum* composuit, quod è Græco in Latinum vertit Rufinus. Risu plane dignum est hunc confundere cum S. Xisto Papa, & Martyre, ut quidam faciunt.

Sextum denique *Africanum* non prætercam, qui, præter Chronologiam, scripsit etiam 9. libros Κεςῶν, quos Alexandro Mammææ filio dicavit.

ECLECTICI.

DE Eclecticorum Secta, ejus præcipuis Sectatoribus affatim supra in fine libri tertii hujus Historiæ dictum est. Nunc autem, ut de ipsis sermo iterum instituatur, operæ pretium est; tum quia de iis, quos ibi retulimus, quædam addenda; tum quia Romanorum plerique hanc sectam secuti sunt. Imo, si verum fateri velimus, sapientissimi quique Romanorum non uni sectæ se addicere plerunque solebant; sed omnium sectarum doctrinæ studebant, ut ex singulis, quæ ad veritatem magis accederent, seligentes, non sectam, sed veritatem sequi viderentur: ut ex dicendis clarum fiet.

P. VIRGILIUS MARO.

EUsebius in Chron. ad Olympiad. 177. *Virgilius Maro in pago, qui Andes dicitur, haud procul à Mantua nascitur, Pompejo, & Crasso Coss.* Natalis dies refertur ad annum 3. Olymp. 177. diem verò 15. Octobris anno Romæ 684. Patrem habuit Maronem figulum, sive, ut plures tradunt, Magi cujusdam viatoris mercenarium, deinde generum, quem agricolationi, reique rusticæ ille præfecit. Matrem vero Majam, sive Meliſsam, sive Pollam, ut scribunt multi, quæ duplici præsagio ipsum in subjecta fossa in itinere, quod cum marito, rus petente, faciebat, enixa est. Nocte enim, quæ partum præcessit, somniavit, se laureum ramum enixam, qui vix terræ adhærens statim coaluit, & in maturam arborem excrevit. Secundum præsagium hoc dicitur. Virga populea, more regionis in puerperiis eodem statim loco depacta, ita brevi coaluit, ut populos multo ante satas æquaverit. Quæ arbor Virgilii ex eo dicta, atque consecrata est, summa gravidarum, & fœtarum, religione suscipientium ibi, & solventium vota, ut notat Donatus in Vita. A virga igitur, sive illa laurea, sive hac populea Virgilium potius dicendum cum Minutiano, Apulejo, Donato, aliisque duxerim, cui Calvi illud suffragatur:

It vates, cui Virga dedit memorabile nomen
Laurea.

Græcique Codices adstipulantur; quam Vergilium à Vergiliarum sidere, ut Politianus cum aliis contendit; quamvis & Suidas ipsum, & Eusthatius etiam Οὐεργίλιον dicant. Tertium præsagium alii ejus vitæ scriptores addunt, & quartum. Quod scilicet, ut Phocas ait:

Læta cohors apium subito per rura, jacentis
Labra favis texit. - - - -

Tum etiam quod

Infantem vagiſſe negant: nam fronte serena
Conspexit Mundum, cui commoda tanta ferebat.

Vide cit. Phocam in carmine Natalis Virgilii, Jovian. l. 5. Eridani, & 2. Uraniæ. Politianum in Manto, &c.

Ætatis initia, ad septimum scil. annum, Cremonæ egit: anno deinde 17. virilem togam sumsit, iisdem Consulibus, quibus natus est: quo ipso die Lucretius Poëta decessit; quamvis alii malint, Lucretium eodem die obiisse, quo Virgilius natus est, ut refert P. Crinitus de Honesta Discipl. l. 24. c. 4. Eusеb. etiam ad Olymp. 180. ait, Virgilium Cremonæ studuisse. Ad Olymp. autem 182. *Virgilius sumta toga Mediolanum transgreditur, & post breve tempus Romam pergit.* Verum Donatus ait: *Sed Virgilius Cremona Mediolanum, & inde paulo post Neapolim transiit: ubi cum literis & Græcis, & Latinis vehementiſſimam operam dediſset, tandem omni cura, omnique studio indulsit Medicinæ, & Mathematicæ. Quibus rebus cum ante*

alios

alios eruditior, peritiorque esset, se in Urbem contulit; statimque Magistri stabuli equorum Augusti amicitiam nactus, multos, variosque morbos incidentes equis curavit. At ille in mercedem singulis diebus panes Virgilio, ut uni è stabulariis, dari jussit. Interea à Crotoniatis pullus equi miræ pulcritudinis Cæsari dono fuit missus: qui omnium judicio spem portendebat virtutis, & celeritatis immensæ. Hunc cùm adspexisset Maro, magistro stabuli dixit, natum esse ex morbosa equa, & nec viribus valiturum, nec celeritate: idque verum fuisse inventum est. Quod cum magister stabuli Augusto recitasset, duplicari ipsi in mercedem panes jussit. Cum item ex Hispania Augusto canes dono mitterentur, & parentes eorum; dixit Virgilius & animum, celeritatemque futuram. Quo cognito, mandat iterum Virgilio panes duplicari. Deinde narrat idem autor celebrem hanc ad Augustum facetiam. Quum de Augusto dubitaretur, Octavii, an alius esset filius; Virgilium ipse solum in penitiorem Aulæ partem vocans, ab eo quæsivit, ut si ex sua divinandi arte, quam perfecte callere in equorum, & canum naturæ abditis cognoscendis ostenderat, scire posset, cujusnam ipse filius esset, sibi ostenderet; quod si verum pro rogatu dixerit, beatum ipsum, ac felicem redderet. Cui Maro: Si impune, ò Cæsar, licenterque quæ sentio loqui dabitur, id dicam: Cumque Cæsar jurejurando affirmasset, se nullum ejus dictum ægre laturum, immo nonnisi donatum ab eo discessurum; Maro sic locutus est: *Quantum, ò Cæsar, rem intelligere possum, pistoris filius es.* Obstupescens Augustus, quomodo id fuerit, quæsivit. Ex eo id conjicio, inquit Maro, quia mihi abscondita quædam de animalium natura secreta enuncianti, & prædicenti, iterum atque iterum panes in mercedem dari jussisti: quod pistoris, vel pistore nati proprium est. Placuit Cæsari arguta hæc facetia. Deinde inquit: Deinceps non à pistore, sed à Rege magnanimo dona accipies. Quare eum & plurimi semper fecit, & Pollioni commendavit; cui, & aliis Aulæ primoribus, carissimus fuit.

Quod autem ad corporis temperiem spectat, hæc Donatus: *Corpore, & statura fuit grandi, aquilino colore, facie rusticana, valetudine varia, nam plerumque ab stomacho, & faucibus, ac dolore capitis laborabat: sanguinem etiam sæpius ejecit.* De Virgilii moribus ex Pediano habemus, benignum fuisse, invidiæ expertem, bonorum, atque eruditorum hominum cultorem, & amicum; liberalem præterea, cujus Bibliotheca omnibus patebat. Illud sæpe repetebat: *Omnia amicorum sunt communia:* patiens, comis, humanus, bonos laudabat, vituperabat neminem. Quare Poëtæ omnes sibi coævi ipsum summe diligebant, Varius, Tucca, Horatius, Propertius, & Gallus. Ejus patientiæ vel hoc argumentum esse poterit. Cum distichon, quod Augusti laudem continebat, fecisset, ac in valvis, non nominato autore, posuisset:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:
Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.

Cæsar diu, sed frustra versuum autorem quæsivit. Quare cæteris tacentibus, Bathyllus quidam, Poëta mediocris sibi adscripsit: unde & honorem, & dona à Cæsare tulit. Cujus rei Maro vindictam nullam ferens; tantum iisdem valvulis hoc versiculi principium, quater replicatum affixit: *Sic vos non vobis.* Postulabat Augustus, ut versus complerentur. Quod cum alii frustra conati essent; Virgilius præposito disticho sic subjunxit:

Hos ego versiculos feci; tulit alter honores.
Sic vos non vobis nidificatis, aves.
Sic vos non vobis vellera fertis, oves.
Sic vos non vobis mellificatis, apes.
Sic vos non vobis fertis aratra, boves.

Autore

Autore igitur cognito, Bathyllus fabula Romæ fuit, Virgilius vero majorem gloriam indeptus est; atque Augusto tam gratiosus fuit, ut quæcumque peteret, obtineret. Cæsare tamen bona cujusdam exsulantis offerente, Maro recipere passus non est. Domum habuit juxta hortos Mecœnatis, atque ex amicorum liberalitate prope centies sestertium possedit.

Postremo de ejus morte, mortisque occasione, & loco, hæc habet Donatus: *Anno vero quinquagesimo secundo, ut ultimam manum Æneidi imponeret, statuit in Græciam, & Asiam secedere, trienioque continuo omnem operam limitationi dare, ut in reliqua vita tantum Philosophiæ vocaret. Sed cum aggressus iter Athenis occurrisset Augusto, ab Oriente Romam revertenti, una cum Cæsare redire statuit. At cùm Magara, vicinum Athenis oppidum visendi gratia peteret, languorem nactus est: quem non intermissa navigatio auxit, itaut gravior in dies fieret: tandem Brundusium adventavit: ubi diebus paucis obiit 10. Kal. Octobr. Cn. Plautio, & Q. Lucretio Coss. . . . Voluit etiam sua ossa Neapolim transferri, ubi diu, & suavissime vixerat, ac extrema valetudine hoc sibi ipse Epitaphion fecit distichon:*

Mantua me genuit; Calabri rapuere; tenet nunc
Parthenope; cecini pascua, rura, duces.

Translata igitur jussu Augusti ejus ossa, prout statuerat, Neapolim fuere, sepultaque via Puteolana intra lapidem secundum, suoque sepulcro id distichon, quod fecerat, inscriptum est. Hæredes fecit ex dimidia parte Valerium Proculum, fratrem ex altero patre: ex quarta Augustum: ex duodecima Mecœnatem: ex reliqua L. Varium, & Plotium Tuccam. Quum autem Æneidis imperfectum, nec emendatum opus morti jam proximus comburere vellet, Augustus id prohibuit: quare ipsam dictis Vario, & Tuccæ, vatibus ei familiaribus, emendandam hac lege reliquit, ut nihil ei adderent. Quod confirmat Euseb. ad Olymp. 191. *Varus* (sive Varius, ut scribunt Horatius, Donatus, & alii) *& Tucca, Virgilii, & Horatii contubernales Poëtæ habentur illustres, qui Æneidum libros postea emendaverunt sub ea lege, ut nihil adderent.*

Notandum tamen hic primo est, Eusebium asserere, Virgilii obitum Olympiade 190. evenisse, Sentio Saturnino, & Lucretio Cynna Coss. anno Romæ 735. non autem iis, qui supra: eumque vixisse quosdam putare annos 51. Notandum secundo, dictum *Calabri rapuere* ad mortis locum designandum: nam Brundusium, urbs Salentinorum inter Hydruntum, & Barium posita in agro Salentino, à Stephano, Ptolemæo, aliisque antiquis Geographis, Calabriæ urbibus adnumerabatur.

Scripsit Virgilius, Poëta Latinorum sine controversia Princeps, *Bucolica* ad Eclogas decem suasu Asinii Pollionis, in quibus Theocritum imitatus est: easque triennio, ut ait Donatus, sive annis septem, ut vult Drexel. elaboravit: in quibus Asinium Pollionem, Alphenum, Varum, & Cornelium Gallum celebravit. Bucolica sic composita ut in scena à Cantoribus recitarentur. Cum autem Cicerò tum senex quosdam Eclogæ versus in theatro audivisset, atque acri judicio intellexisset, eos non communi vena editos; statim jussit, ab initio totam Eclogam recitari, qua attente considerata, in fine ait: *Magnæ spes altera Romæ*: quod hemistichion postea Virgilius Æneidi inseruit. Et Tacit. (sive potius Quintilianus hujus operis autor sit) Dialog. de Orat. ait: *Plures hodie reperies, qui Ciceronis gloriam, quam Virgilii detrectent.* Et paullo post honorem ei à populo in theatro habitum sic expressit: *Testes Augusti epistolæ, testis populus Romanus, qui, auditis in theatro versibus Virgilii, surrexit universus, & forte præsentem, spectantemque Virgilium veneratus est sic, quasi Augustum.*

Geor-

Georgica ad imitationem Hesiodi septennio Neapoli confecit, teste eodem Donato; quæ Mecœnati inscripsit. Hæc cum scriberet, traditur, meditatos mane plurimos versus, per totum diem retractando, ad paucissimos eos redegisse; unde & dicere solebat, se Ursæ modo parere, & lambendo demum effingere. Georgica reverso ab Attica Victoria Augusto, & ad reficiendas vires Atellæ commoranti, per continuum quatriduum Virgilius legit, Mecœnate legendi vicem suscipiente, quoties ipse vocis offensione interpellaretur.

Æneida, mirabile opus, partim in Sicilia, partim in Campania, undecim confecit annis, & in 12. libros digessit. Ad 24. tamen libros, ut Homerus, si diutius vixisset, erat compositurus, ut in Scaligerana 2. ex omnibus veteribus deductum legimus. Æneidis argumentum varium, & multiplex, & quasi amborum Homeri carminum instar; in qua hoc maxime studuit, ut in ea Romanæ simul Urbis, & Augusti origo contineretur. Ipsam vero soluta prius oratione formasse dicitur. Æneidis vix cœptæ tanta extitit fama, ut Sext. Propertius dixerit:

Cedite Romani scriptores, cedite Graji.
Nescio quid majus nascitur Iliade.

Augustus jugiter urgebat, ut Virgilius Æneidis versus aliquos ipsi recitaret; quod Virgilius diu distulit. Tandem ejus libros secundum, quartum, & sextum recitavit, & hunc præcipue ob Octaviam, quæ, cum recitationi interesset, ad illos de filio suo versus. *Tu Marcellus eris*, &c. defecisse fertur; atque ægre refocillata dena sestertia pro singulis versibus Virgilio dari jussit. Unde Budæus de Asse l. 3. *Virgilii versus vere aureos jure appellare possis, quod ab Octavia pro viginti versiculis, quinque aureorum millia acceperit*. Tot enim, viginti, sive 21. sunt versus, in quibus de Marcelli rebus loquitur Poëta.

Innumera pene sunt præclara autorum omnium de Virgilio testimonia; quorum pauca, sed potiora hic adnotasse sufficiat. Lud. Viv. de tradend. discipl. l. 3. *Æneis Virgilii grande opus, & plenum gravitatis, ac rerum bonarum, & quod Iliadi non concedat*. Macrob. in Somn. Scip. l. 1. c. 7. & l. 2. c. 8. *Homericæ perfectionis in omnibus imitator Maro: disciplinæ nullius expers, & quem nullius disciplinæ error involvit*. Et l. 1. c. 24. *Hæc est Maronis gloria, ut nullius laudibus crescat, nullius vituperatione minuatur*. Jul. Scalig. in Critico, & passim, Homerum à Virgilio longe superatum asserit, dum ait: *Homerici versus in terra, Virgiliani inter Musas à Phœbo facti videntur: ille Græculus Circulator, is regiæ orationis autor: Virgilius Magister est, Homerus discipulus. Hic verus Poëta, ille Foraneus Narrator. Homerus moles quidem est, sed rudis, & indigesta: Virgilius Matrona honesta . . . Virgilius vates suavissimus, nitidissimus, pulcherrimus, splendidissimus, dulcissimus, politissimus . . . Apollo ipsus, cum pastor esset, jucundioribus, aut teretioribus non cecinit numeris . . . Inest in eo phrasis regia, & ipsius Apollinis ore digna . . . Sic puto loqui Deorum proceres in conciliis Cœlestibus . . . Non, si ipse Juppiter Poëta fiat, melius loquatur*. Et Poëtic. lib. 3. c. 2. *Virgilius solus Poëtæ nomine dignus est*. Et paucis, sed omnium maximis in Scaligerana 1. p. 148. *De Virgilio nunquam loquendum, nam omnes omnium laudes superat*. Poëtam hucusque vidimus, videamus modò Philosophum.

In id omnes consentiunt, Virgilium Philosophiæ studiis imbutum optime fuisse; sed cujus doctrinæ sectator fuerit, non una autorum mens est. Donatus in Vita Platonicum facit; quamvis & aliarum sectarum doctrinas didicisse asserat. Labitur tamen vir doctus L. Cozzandus, qui l. 6. c. 1. de Magist. veterum Philosophorum Virgilium Epicureum dicit; atque Donatum hujus sententiæ auto-

autorem citat: Sed prima tantum Donati sententiæ verba legerat Cozzandus, non ultima. Quamvis enim dicat: *Audivit à Syrone præcepta Epicuri: cujus doctrinæ socium habuit Varum.* Suam tamen sententiam continuo hanc subdit: *Quamvis diversorum Philosophorum opiniones libris suis inseruisse de animo videatur; ipse tamen fuit Academicus; nam Platonis sententias omnibus aliis prætulit.* Fateor quidem, me lib. 3. hujus Hist. in calce Epicuri Virgilium cum Vossio de Philos. sect. Epicureis adnumerasse: Verum optimis modo rationibus, & autoritatibus adducor, ut ipsum inter Eclecticos potius recenseam. Et profecto ex ipsius Donati sententia modo adducta, quod *Diversorum Philosophorum opiniones libris suis inseruisse de animo videatur*, non deducitur, Platonicum fuisse (quod pace tanti viri dixerim) sed Eclecticum: multarum enim sectarum doctrinam non tantum didicit, sed etiam secutus est, nam *libris suis inseruit.* Petrus Crinitus de Honesta Discipl. l. 5. c. 11. *Pro comperto apud omnes est, P. Virgilium omnium Philosophorum decreta, atque opiniones egregie calluisse: quod ipsum cùm locis multis probavit, tum in lib. maxime Æneid. 6. in quo satis, abundeque videtur asseruisse, quantum videlicet humanas omnes, atque divinas disciplinas didicerit. Sed quæ de Cocyto, &c.* Quare non parum miror, nedum Cozzandum, sed etiam Vossium, virum doctissimum, atque alios, ipsum Epicureum fecisse. Non inficior sane, Virgilium 6. Ecloga sic cecinisse:

Namque canebat, uti magnum per inane coacta
Semina terrarumque, animæque, marisque fuissent,
Et liquidi simul ignis, &c.

Ubi Silenus Pastor Chromin, & Mnasilum pueros docet primam rerum originem juxta doctrinam Epicuri, additque varias fabulas. Per Silenum enim Syronem Epicureum Philosophum; per Chromin, & Mnasilum, Virgilium, & Varum, Syronis discipulos, intelligunt Interpretes. Atqui Virgilium nulli peculiari sectæ adhæsisse, sed Eclecticum fuisse, vel ex hoc deduci poterit, quod si in hac Ecloga Epicureum agit, alibi sæpe ad Pythagoram, vel Platonem deflectit, vel Aristotelem. Ex Aristotele quidem, & Theophrasto, ejus discipulo, hausit quæ Georg. 1. 2. & 4. plura scripsit. De Pythagoræ Metempsychosi, sive transitione animarum in alia corpora, abunde loquitur Æneid. 6. De Platonica doctrina nil dicam, quam præ aliis secutus est. Unde Augustinus ait, Virgilium ex Platonis dogmate locutum; & Platonis sententiam luculentis versibus explicasse: & à Cœl. Rhodig. passim dicitur Platonicus Poëta, affatim Platonicis imbutus sacris: Reconditioris scientiæ Poëta nobilis, Platonicorum mysteriis ampliter imbutus. Et Pierius l. 3. asserit, à Virgilio currum cum Platone ad palmam agitari. Atque ex hac Platonis doctrina, cui omnium maxime addictus erat, ortum fortasse, ut Theologis, ac Moralibus Philosophis adnumeraretur.

Accedit, quod de Animæ immortalitate, & Deorum Providentia non ut Epicureus sentiebat, sed ut verus Platonicus. Et Animæ quidem hac vita defunctæ, Elysium, vel Tartarum pro meritis statuit: Deos verò mundi rectores, malorum bonorumque datores; atque eorum iram timendam, captandam gratiam, quam sæpissime ubique testatus est. De Elysio sic Æn. 5. . . .

- - - - *Sed amœna piorum*
Concilia, Elysiumque colo.

De Tartaro autem ita scribit Æn. 6.

- - - - - *Tum Tartarus ipse*
Bis patet in præceps tantum, tenditque sub umbras,
Quantus ad æthereum Cœli suspectus Olympum.

His

His addit Joh. Marosh. in can. Chron. Virgilium Topographiam Infernam accuratissime depinxisse, eamque in septem Mansiones divisisse 1. *Infantum*. 2. *Falso damnatorum*. 3. *Eorum, qui sibi manus intulerunt*. 4. *Amantium*. 5. *Bellatorum*. 6. *Tartari*. 7. *Elysii*. *Hæc si cum superioribus comparentur, nihil fere à Virgilio, quod non prius ab Homero, aut Platone dictum, reperies.* Ad probandam denique hanc meam sententiam, Virgilium Eclecticum fuisse; temporis etiam ratio concurrit. Potamon enim hujus sectæ institutor Virgilii Synchronos fuit, nam & Augusti tempore vixit.

Ipsum igitur Philosophum præclarissimum nedum omnes ejus vitæ scriptores, sed autorum plurimi uno ore fatentur, Macrobius, Hieronymus, Augustinus, Vives, qui ait: *Summe omnibus Philosophiæ numeris absolutus*. Et Scaliger passim: *Ex Philosophiæ veritate locutus est. Est optimus Philosophus. Cum Poësi adjungit Philosophiam. Excutit vir admirabilis Philosophiæ penum. Bonus Philosophus. Loquitur ex Adytis Metaphysicæ.*

Denique Virgilius ubique Philosophum se ostendit, & Astronomum eximium. Sic, præter allatum Ecl.6. locum, in Georg. initio:

Tempore, quo gelidus canis de Montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris se gleba resolvit, &c.

Et Æneid. 1. in fine:

Hic canit errantem Lunam, solisque labores,
Unde hominum genus, & pecudes, unde imber, & ignes:
Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones:
Quid tantum Oceano properent se tingere soles
Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.

Et alibi passim in ejus operibus. Scripsit, præter dicta, Epigrammata, Culicem, & alia Poëmatia.

Alexander Severus Imp., ut scribit Lampridius in Vita, Virgilium Platonem Poëtarum vocabat, ejusque imaginem cum Ciceronis simulacro in secundo Larario habuit, ubi & Achillis, & magnorum virorum. Sic Homerus, & Virgilius, Alexandrum uterque suum sortiti videntur.

Vide doctiss. Lud. de la Cerda in Elogiis Virgilii, præfixis ejus operibus, eruditis commentariis ab eodem illustratis. Donatum (sive Ælius Donatus, Grammaticus Divi Hieronymi præceptor, Romæ sec. 4. vivens; sive potius Tiberius Claudius Donatus ejus, quæ circumfertur, Virgilii vitæ autor sit, quæ Vossii opinio est: sive à multis à Virgilii ætate ad nos usque elaborata, & in unum congesta, ut alii putant) Servium in Virg. atque alios. Quæ autem extat Virgilii Vita à Sebastiano Corrado conscripta, & Virgilii operibus cum notis Min-el. editis præfixa, non est nisi vulgatæ illius à Donato conscriptæ censura, qua contra hunc, & omnes fere Vitæ Virgilii scriptores, invehitur, & vel anachronismi, vel falsitatis crimine damnat. Sed, an recte, alii videant. Sic Virgilium neque à Virga, neque à Vergiliis stellis dictum affirmat, sed à Virginitate, quia græco nomine Parthenias etiam dicebatur. Dictum illud à Cicerone in laudem Virgilii: *Magnæ spes altera Romæ* falsum esse, asserens; Ciceronem jam mortuum antequam Virgilius Romam veniret, affirmat: Neque unquam Æneida cremare voluisse; neque de hoc Augusti versus extare, &c. Tandem refert, Suetonium scriptum reliquisse, Q. Cæcilium Epirotam Grammaticum primum fuisse, qui Virgilii libros publice sit interpretatus.

Q. HORATIUS FLACCUS.

VEnusia, sive Venusium, ut scribit Horatius, Urbs est Regni Neapolitani in Basilicata ad radices montis Apennini, parva quidem, sed principatus titulo clara: quam Ptol. Strab. Plin. & alii Apuliæ Peuceticæ in Lucaniæ confinio sitam dicunt. In ea natus est Q. Horatius Flaccus, Venusinus Pöëta inde dictus, 6. Id. Decemb. a. U. C. 687. L. Aurel. Cotta, & L. Manlio Torquato Coss. ut habetur in ejus vita, cujus Suetonius autor dicitur, & confirmat Lamb. ad Od. 21. l. 3. ubi Hor.

O nata mecum Consule Manlio;

Et ad Od. 13. lib. Epod. ubi id. Horat.

Tu vina Torquata move
Consule pressa meo.

Horatium natum vult Euseb. in Chron. an. 1. Olymp. 197. inquiens: *Horatius Flaccus Satyricus, & Lyricus Poëta libertino patre nascitur.* Et libertino patre natum se ipse fatetur lib 1. Sat. 6 ubi

- - - - *Ut me libertino patre natum.*

Et infra:

Nunc ad me redeo libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum.

Et in Ep. ad lib. suum, quæ est lib. 1. 20.

Me libertino natum patre, & in tenui re
Majores pennas nido extendisse loqueris:
Ut, quantum generi demas, virtutibus addas.

Pater hic suus libertinus, & exactionum coactor, Salsamentarius etiam quibusdam traditur ex eo, quod Horatio quidam in altercatione exprobrasset: *Quoties ego vidi patrem tuum brachio se emungentem?*

Habitu corporis brevis fuit, atque obesus, qualis à semetipso describitur Sat. 3. lib. 2.

- - - - *longos imitaris, ab imo*
Ad summum totus moduli bipedalis - - - -

Et in Epist. ad librum, ubi se in bello, & in Urbe cum primis familiaritatem habuisse ait; Suique corporis, & animi vitia narrat, dicens:

Me primis Urbis belli placuisse, domique:
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.

Hinc Augustus sæpe ipsum, inter alios jocos, putissimum penem, & homuncionem lepidissimum appellabat. Ejus corporis formam expressit etiam idem Augustus hac epistola: *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum: quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscumque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne majores libelli tui sint, quàm ipse es. Sed si tibi statura deest, corpusculum non deest, &c.*

Primos ætatis annos, post exactos Romæ literarum studii labores, militiæ devovit, Bruti, & Cassii arma secutus: sub quibus Tribunus militum esse meruit. Deinde militiâ se abdicans, Romam redit; ubi Mecœnati potissimum, & Augusto gratiosus vivens, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit, ab utroque eximia liberalitate locupletatus. Augustus epistolarum quoque officium ei obtulit, ut ex hoc ad Mecœnatem scripto: *Ante ipse sufficiebam scribendis epistolis amicorum; nunc occupatissimus, & infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, & nos in epistolis scribendis adjuvabit.* Ipsi tamen recusanti

nec

nec succensuit, nec amicitiam suam suggerere destitit: imò magni semper & ipsum, & sua carmina æstimavit.

De Horatii obitus tempore varia est autorum opinio. Suetonius in Vita: *Decessit 5. Kal. Decemb. Cajo Mario Censorino, & Cajo Asinio Gallo Coss. post nonum, & quinquagesimum annum, hærede Augusto palam nuncupato, cùm urgente vi valetudinis, non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus, & conditus est extremis Exquiliis juxta Mecænatis tumulum*. S. Hieron. in Chron. a. 3. Olymp. 192. quinquagesimo ætatis anno Romæ mortuum esse, memorat. Alii denique obiisse tradunt an. Imperii Augusti 33. ætatis verò 63. Morery a. Romæ 746. sive 747. æt. 57.

Scripsit *Carminum* libros 4. *Epodon* unum: *Satyrarum*, seu *Sermonum*, seu *Eclogarum* libros duos: *Epistolarum* libros totidem: denique *Epistolam de Arte Poëtica ad Pisones*. De quibus hæc est optimorum Criticorum censura. Quintil. l. 10. c. 1. *Horatius ad notandos hominum mores præcipuus, purus imprimis, & tersus - - - At Lyricorum idem Horatius fere solus legi dignus, nam & insurgit aliquando, & plenus est jucunditatis, & gratiæ, & variis figuris, & verbis felicissime audax*. Scalig. Hypercrit. p. 867. *Horatius est omnium Latinorum, Græcorumque Poëtarum elaboratissimus*. Et Scaligerana 2. p. 91. *Horatius emendatissimus autor, ut dicebat Augustus*. Vide Pope-Blount.

Philosophum fuisse, ipse de se, & ejus scripta testantur, & omnes uno ore fatentur. Cujus tamen sectæ fuerit, non una autorum mens. Cozzandus de Magisterio Antiqu. Philos. l. 6. c. 1. multorum opinionem secutus, Epicureum facit, dum de Epicuri secta loquens ait: *Eandem amplexati sunt nobilissimi Poëtarum Q. Horatius Flaccus, ut illud urbane dictum, & ad vulgi sensum satis declarat epist. 4. l. 1.*

Me pinguem, & nitidum bene curata cute vises:
Cùm ridere voles Epicuri de grege porcum.

Verùm hoc de se dictum tantum abest, ut ipsum Epicureum ostendat, quin potiùs Antiepicureum denotet, cùm hoc ad Epicuri contemtum dictum videatur. Corpore enim, ut diximus, brevis erat, & obesus nimium, tanquam porcus de grege Epicuri. Forsitan eum Epicureum hujus sententiæ assertores dixerint, quòd Epicureorum more (ut vulgo dici solet) quia dives ex aliena liberalitate factus, dulcem, ac voluptuosam vitam ducens, ad res venereas intemperantior erat adeo, ut speculatq cubiculo usus sit. Sed, præterquamquod adhuc sub judice lis est, quid Epicureæ voluptatis nomine veniat, corporis ne, an animi; quis inde educet, Epicureum fuisse, cùm plerique alias etiam sectas secuti voluptuosius vixerint? Tandem quomodo Epicureus hic de Jove diceret:

Dextera sacras jaculatus arces
Terruit Urbem.

Et epist. 4. l. 1. ad Tibullum.

Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.

Et alibi sæpissime de Deorum Providentia optime sentiret?

Platonicum alii faciunt, ex hoc ipso fortasse, quòd de Diis, Anima, atque aliis, ut Platonicus locutus sit. Verùm hoc ultro quidem fateor, Horatium Epicuream, Platonicam, aliarumque sectarum doctrinam calluisse: nulli tamen ipsarum se devovisse assero.

Eclecticum autem fuisse non affirmarem, nisi id ex ejusdem Horatii verbis eduxerim; qui jam natu grandior epist. 1. l. 1. ad Mecœnatem ait, sibi ad severius Philosophiæ studium transeundum, quod

Æque pauperibus prodest, locupletibus æque:

Æque neglectum pueris, senibusque nocebit.

Eclecticamque sibi philosophandi rationem proposuit amplectendam, inquiens:

Nunc itaque & versus, & cætera ludicra pono:
Quid verum, atque decens, curo, & rogo: & omnis in hoc sum.
Condo, & compono, quæ mox depromere possim.
Ac, ne forte roges, quo me duce, quo Lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cumque rapit fortuna, deferor hospes.

Miror tamen, Lambinum, virum cæteroqui eruditissimum, in Comment. ad hunc locum ex allatis Horatii ultimi versus verbis educere, ipsum Academicum fuisse dicentem: *Videtur significare, se esse Academicum, quorum est nulli rei assentiri*. Nam ecquis est, qui non videat, per verba illa *Nullius addictus jurare in verba magistri, &c.* non assensus retentionem, quæ Academicorum quorundam erat, significari; sed nulli magistro, nullique sectæ addictum esse, ut in magistri verba, etiam contra veritatem asserta, jurandum sit, ut sectatorum, quos vocant, mos est, præcipue Pythagoreorum, quibus in magistri verba jurare & mos erat, & lex. Magis autem miror, in hujus sententiæ confirmationem locum Ciceronis proferre in procemio lib. 4. Tusculan. *Nos institutum tenebimus, nullisque unius disciplinæ legibus adstricti, quid sit in quaque re maxime probabile, maxime requiremus*. Et procemio lib. 2. *Nosque ipsos redargui, refellique patiamur. Quod ii ferunt iniquo animo, qui certis quibusdam, destinatisque sententiis quasi addicti, & consecrati sunt, eaque necessitate constricti, ut etiam quæ non probare soleant, ea cogantur constantiæ caussa defendere*. Ex quibus clare evincitur, de Eclecticorum, non Platonicorum more in ipsis Ciceronem locutum esse. Post pauca tamen verba, in commentario scil. ad sequentem versum

Quo me cumque rapit fortuna, deferor hospes,

palinodiam canit, dum ait: *Tralatio perpetua est à navigantibus ducta. Significat, se servire temporibus, idest, pro natura, & ratione temporum hanc, vel illam disciplinam, non semper unam, eandemque sequi, ac probare -- Idem dicit. Significat enim, se interdum Stoicorum, aut Peripateticorum disciplinam colere, ac probare*. Sed quid frustra pluribus immoror? Eclecticum se apertissime ostendit his statim sequentibus versibus:

Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus subjungere conor.

P L O T I N U S

Vulgo Platonicus audit, imo & Platonicorum princeps, cujus ore Platonem ipsum locutum diceres: unde & Divus Augustinus contra Academicos l. 3. c. 18. eum esse dixit: *In quo Platonis os illud, quod in Philosophia purgatissimum, & lucidissimum, dimotis nubibus erroris, maxime revixit*. Et de Civ. Dei l. 8. c. 10. *Plotinus certe nostræ memoriæ vicinus temporibus, Platonem cæteris excellentius intellexisse laudatur*. Macrobius quoque Principem Philosophiæ facit Plotinum cum Platone. Marsilius Ficinus in Epist. ad Lect. Plotini operibus præfixa: *Qui hunc audit, Platonem audire se putet: aut enim in Plotino Plato revixit, aut Dæmon idem prius Platonem, deinde Plotinum afflavit*. Joh. Card. Bona in Notit. Autorum, Plotinum *Platonicum profundissimum, & à populari captu omnino disjunctum*, appellavit. Et, ut cæteros missos faciam, Hofmannus in Lex. Platonicum facit Plotinum; cujus vitæ epi-

epitomen talem ibi præbet: *Philosophus Platonicus, Ægyptius natione, è civitate Lyco, discipulus Ammonii Philosophi Christiani, præceptor Porphyrii; Galieni, Taciti, & Probi temporibus. Sub Philippo Romæ docuit non idololatras modò, sed & Christianos habuit auditores, à quorum Religione non multum abhorrere creditus est. Civitatem conditurus ad Platonis ideam, Galieni Imperatoris opem imploravit; sed hic à Consiliariis suis est absterritus. Fuit corpore gracili, tenui valetudine, morboque sacro obnoxius. Scripsit de rebus Philosophicis libros 54. in Enneadas sex distributos, quos Latine interpretatus est Marsilius Ficinus. Porphyrius illum contra Gnosticos quoque scripsisse addit. Doctrinam ejus Ficinus egregie explicavit. Obiit anno 270. ætatis 66. Amelii præceptor: tanta virtutis veneratione superstitibus relicta, ut aræ passim ipsi, veluti Deo, extruerentur.*

Verùm adducta autorum testimonia nil obstant, quin Plotinum Eclecticum dicamus, modò memoria recolatur, quod libro tertio hujus Histor. in fine de secta Eclectica diximus, Potamonem scil. hujus sectæ institutorem, ejusque sectatores, Platonis doctrina præ cæteris delectatos fuisse: imo & idem Potamon Commentarium in Platonis librum de Rep. scripsit. Atque hinc factum, ut majorem Eclecticorum partem Platonicis adnumeratam reperias. Plotinum tamen Eclecticum potius, quam Platonicum dicendum, clare evincitur, tum quòd ipse Ammonii, qui Eclecticus erat, discipulus fuit; tum etiam quia aliorum doctrinam calluit, amplexus est, docuit: ut in ipsius libris videre est, qui non modò Platonicam, sed etiam Pythagoricam, Peripateticam, & Stoicam doctrinam continent. Adde quod habet Vossius de Philos. sect. pag. 72. *De Platonicæ, ut & Pythagoricæ Philosophiæ Principiis scripsere olim Numenius, Cronius, Moderatus, & Thrasyllus, qui Tiberiano ævo vixit. Sed omnium ante se industriam curâ accuratâ vicit Plotinus.* Et Cozzandus l.1. c.7. (quamvis & ipse Platonicum dicat) adjecit, ab ipso in schola præter Platonicorum, Peripateticorum etiam Commentaria Aspasii, Alexandri, Adrasti, & quæcumque forte occurrebant, legisse.

Academiam Romæ instituit, quæ à loco Romana, & Italica dicta est. De ea sic S. Augustinus epist. 56. ad Dioscurum: *Plotini Schola Romæ floruit, habuitque condiscipulos multos, acutissimos, & solertissimos viros.* Ejus discipulos vide in cit. l. 3. hujus Hist. Philos. sub ejus disciplina mulieres etiam fuisse ferunt, Geminam, cujus lares Plotinus incolebat, & Amphicliam. Hic Philosophus omnem calluit disciplinam, Geometriam, Arithmeticam, Mechanicam, Perspectivam, Musicam, &c.

De ejus morte mirabilia, & quæ fidem humanam superant, narrat Julius Firmicius. Porphyrius etiam in Vita refert, post ejus mortem draconem, qui sub lecto erat, domum intravisse, ac statim à circumstantium oculis evanuisse. Quod ansam præbuit quibusdam dubitandi, Plotinum dæmonem habuisse, quem consuleret. Ejus quoque morientis verba ad Eustochium dicta, literis plane aureis perscribenda, hæc nobis idem Porphyrius scripta reliquit: *Adhuc te expecto, atque equidem jam adnitor, quod in nobis divinum est, ad divinum ipsum, quod viget in universo, redigere.*

Debitas Plotino laudes plurimi contexerunt. Porphyr. in Vita ipsum in disputationibus strenuum, ad inventionem solertem, ad opportuna percipienda promtissimum appellat; soli tamen intelligentiæ studentem, nihil de Orthographia curantem. Eunapius in Porphyrio ejus vim ingenii cœlestem vocat. A Macrobio in Somn. Scip. l. 2. c. 12. magis quàm quisquam verborum parcus dicitur; & à Lipsio Cent. 4. Miscellan. epist. 39. Vir sapientia inclytus. Theodoretus de curandis Aff. Græc. l. 6. dixit, Plotinum non solum Hebræorum

Patrum,

Patrum, sed etiam Apostolorum, & Christi Domini Traditiones calluisse. Joh. Jons. de Script. Hist. Philos. l. 3. c. 10. Plotino patrocinans ait: *Plotinus Numenii inventa, & dogmata sibi tribuere à maledicis quibusdam dictus est: quo plagii crimine ut liberaretur, Amelius librum scripsit de Differentia doctrinæ Plotini, & Numenii*. Vide Porph. in Vita, de qua ita Eunapius: *Vitam illius Porphyrius sic explicavit, ut nemo copiosius dicere, aut plura adferre possit.* Jul. Firmic. in Astron. l. 1. c. 3. q. 8. & Marsil. Ficin. in Comment.

PORPHYRIUS.

PAucis, quæ de Porphyrio lib. 3. diximus, hæc addenda. Divus Hieronymus Judæum genere eum fecit; & ex eo Baron. 2. Annal. sed Tyrium cum Eunapio omnes faciunt. Præceptores in Philosophia habuit Plotinum, & Amelium; in Rhetoricis vero Dionysium Longinum Cassium, virum doctissimum, quem in ejus Vita Eunapius spirantem quandam bibliothecam, & vivum Musæum appellat; quem item præceptorem habuit, & Consiliarium Zenobia Palmyrenorum Regina. Cùm prius Malchus vocaretur (quod nomen Syriacâ linguâ Regem denotat) à Longino deinde Porphyrius ob vestem regiam purpuream, qua ob nobilitatem utebatur, dictus est. Floruit Aureliani ævo usque ad finem Diocletiani. E Græcia Romam venit una cum Antonio Rhodio Romano sub Plotini disciplina: qui illum sibi amicissimum habuit, ac tanti fecit, ut palam eum Poëtam, Philosophum, & Sacerdotem appellaret. Et quidem tanti nominis fuit, ut vulgò Philosophus à cunctis diceretur.

Christianum primitus fuisse, deinde Fidei desertorem, Augustinus, Socrates, aliique contendunt; apostasiæque caussam ex Socrate hanc addit Lud. Viv. Comment. in lib. 10. c. 26. August. de C. D. *Quæ vero caussa eum moverit, ut deficeret à Fide, & in Christianos scriberet, docet Socrates l. 3. c. 19. Nam iste Cæsareæ Palæstinæ à quibusdam Christianis reprehensus, cùm prægravi, qua ardebat, iracundia, illud ferre non posset, Religionem Christianam deseruit; & præ odio illorum, qui ipsum coarguerant, ad libros conscribendos, quibus Christianos maledictis, & contumeliis perstringeret, præceps ruit*. Eadem Nicephor. l. 10. c. 36. Vossius vero de Hist. Græc. postquam eum laudavit, dicens: *Magnum hujus inter Philosophos, ac Sophistas nomen fuit*; de ejus à Fide defectione hæc subdit: *Porphyrium primitus fuisse Christianum, sed postea à Religione hac resiluisse, Augustinus innuere videtur l. 10. de C. D. cap. 28. Id ob autoritatem tanti Viri inficias ire non ausim. Sed hactenus tamen nihil invenio, quo id verisimile fiat, præter quam quòd junior familiariter usus sit Origene. At longe etiam minus assentire possum doctissimo Annalium Ecclesiasticorum Scriptori (Baronio ad annum 325.) qui jam senem denuo ex Gentili Christianum factum putat*.

Scripsit itaque *Adversus Christianos lib. 15.* quibus respondit erudite nimis Eusebius, Apollinaris, & Methodius 30. Apologeticis libris. De Porphyrii libris adversus Christianos ita Suidas: *Hic est ille Porphyrius, qui contumeliosam, ac atrocium injuriarum plenam linguam in Christianos movit, & qua pestiferum suum venenum in eos effudit, ac jaculatus est*. Hieron. in proœmio Catal. Script. Eccles. *Rabidus adversus Christum canis audit Porphyrius*. Et Theodoret. Serm. 1 de Græc. affect. curatione: *Porphyrius contra veritatem rabida debacchatus est insania*. Ejus propterea nomen adeò exosum, & execrabile fuit, ut in Edictis Imperatorum profligatissimi quique Hæretici Porphyriani dicerentur. Verùm ex Actis Concilii Ephesini jam patet, Porphyrii scripta adversus Christianos Theodosii M. jussu anno 388. jam combusta fuisse.

Eum

Eum laudat Eunapius in vita; quem extremam senectam attigisse ex eo educit, quod in postremis suis scriptis quædam sunt, quæ primis à se editis repugnant; ex quibus existimet, eum ætatis progressu sententiam mutasse. Notat Nazianzenus Orat. 4. Julianum Porphyrii mendaciis, atque deliramentis tanquam divinis vocibus exultasse. Et Lud. Viv. de Causs. corrupt. Art. p. 181. *Ex Aristotelis libris Topicorum sumsit Porphyrius, quæ de quinque vocibus composuit; opus, ut meautique sententia, utilissimum, ita longe ab utilitate traditum.* Aristotelis quoque Categorias explicavit.

Scripsit præterea *de Divinis nominibus librum unum. De Principiis lib. 2. De Materia lib. 6. De Anima lib. 5. De Animalium abstinentia lib. 4. De cognoscendo seipsum lib. 4. Quod una fuerit Platonis, Aristotelisque secta lib. 7. In Historiam Juliani Chaldæi Philosophi lib. 4. De Homerica Philosophia. Ad Aristotelem quòd Anima sit Entelechia. Philosophiæ Historicæ lib. 5. De Genere, Specie, Differentia, Proprio, & Accidente. De Nili Fontibus secundùm Pindarum. De utilitate, quam Reges ex Homero percipere possunt, lib. 10. Miscellanearum Quæstionum lib. 7. In Thucydidis proœmium. Ad Aristidem lib. 7. In Minuciani Artem.* Alia item plurima, præcipue *Astronomica*. Scripsit quoque librum *De Vita Pythagoræ: Sententias ad intelligibilia ducentes: De Antro Nympharum, quod in Odyssea describitur.* Quæ omnia vertit Lucas Holstenius; qui Dissertationem de Vita, & Scriptis Porphyrii, & Observationes ad Vitam Pythagoræ adjecit. Cantabrigiæ in 8. 1655.

Notandum hic, Divum Augustinum, aliosque sui ævi, putasse, duos hujus nominis Philosophos extitisse, Tyrium unum, de quo modò dictum, alterum Siculum. Quam sententiam idem Augustinus in suis Retractationibus mutavit. Hujus autem erroris caussa ex eo profecta est, quod Porphyrius diu in Sicilia vixit, ut ipsemet in Plotini Vita testatur.

JAMBLICHUS

CHalcide Syriæ quæ Cœle dicitur, ortus, sub Constantini, ejusque filiorum, & Juliani Apostatæ imperio Romæ floruit, ubi secundas post præceptorem suum Porphyrium obtinuit. Ejus laudes, & scripta vide in lib. 3. hujus Hist. ad finem. Addam quæ de eo habet ejus Vitæ scriptor Eunapius: *His successit Jamblichus, ut clarissimi nominis Philosophus, ita & illustris genere, natus familia amplissima, & locuplete. Patria illi Chalcis, Syriæ, quam Cœlen vocant, civitas. Hic cum Anatolio, qui à Porphyrio secundum locum obtinuit, consuetudinem aluit, sed multis eum modis superavit, & ad summum Philosophiæ gradum ascendit. Ab eo conjunxit se Porphyrio, quo nulla in re fuit inferior, præterquam in concinna orationis structura, dicendique facultate. Neque enim pari venere, & gratia ab eo dicta, instructa fuere: neque candorem habebant, & perspicuitatem: neque puritate sermonis exornare scripta laborabat, quamquam non omnino obscuritate involuta sit, aut vitium habeat oratio; sed (quod de Xenocrate dictitabat Plato) non sacrificavit Mercurialibus Gratiis, &c.* Thomas Gale, qui post Marsilium Ficinum, & Nic. Scutellium, Jamblichi opus de Mysteriis Chaldæorum, & Ægyptiorum edidit, notisque eruditissimis illustravit: *Julianus Apostata Oratione 4. observat, Jamblichum nonnulla scripsisse ἄγων ὑποθέσεως, hoc est, non quod ita sentiret, sed ut argumento inserviret. Archangelorum doctrinam, & materiæ ποίησιν in hoc Tractatu amplectitur, alibi aliter philosophatur.* Extant adhuc tres Juliani epistolæ ad Jamblichum scriptæ; ex quarum prima patet quanti ipsum Imperator fecerit, ubi hæc scripsit: *Utinam, ò Servator Jupiter, & Sancte Mer-*

Mercuri, *contingat*, *Jamblichum optimum*, *commune orbis terrarum commodum*, *longissima vita frui*. Hinc Divus Greg. Nazianzenus Julianum Jamblichi discipulum etiam fuisse putat. De Vita Pythagoræ ab eodem scripta, hæc notat Card. Bona: *De Vita Pythagoræ libros 7. composuit*, *quorum quatuor dumtaxat ad nos pervenerunt*: *Duo priores editi sunt*; *duo posteriores habentur m. s. in Bibliotheca Vaticana*. Alios duos de ejusdem Pyth. vita m. s. habuit Lucas Holstenius, & editionem promittit. De hac Pyth. Vita sic Vossius de Hist. Græc. l. 2. c. 18. *Tractarat hoc argumentum antea præceptor ejus Malchus*, *sive Porphyrius*; *ex cujus libro multa vel iisdem*, *vel leviter immutatis verbis scripsit Jamblichus*. Ejus discipulos vide l. 3. hujus Hist.

JULIANUS

PArabates, hoc est, *Apostata* dictus, quod ab Orthodoxa Fide defecit, Julii Constantii, Constantini M. fratris, filius fuit. Prima Grammatices elementa à Mardonio Eunucho Ethnico Constantinopoli edoctus est. Deinde ab Imperatore Nicomediam missus, ut ab Eusebio Episcopo, sibi materna cognatione devincto, in Christiana pietate institueretur; ibi Rhetoricam didicit sub Ebolio, qui in Fide infimus erat. Monachus etiam fuisse dicitur, & ad Lectoratûs gradum ascendisse. Quo tempore licet Christianæ pietatis signa daret exteriùs, interiùs tamen Ethnicismum colebat. A recta autem Fide omnino divulsus creditur à Maximo Philosopho, & Magico, de quo supra in Maximo. In Philosophia præceptores habuit Macedonium, Eusebium Nicomediensem, Chrysanthium, Sardianum, Maximum Ephesium, Ædesii discipulos, aliosque; & præcipue Jamblichum, quem magni æstimavit, quod ex tribus Juliani ad ipsum epistolis patet, ut modò dictum est. Meritò igitur Eclecticorum discipulus Eclecticis accensendus; quamvis non desint, qui ipsum inter Platonicos numerent.

Doctus, castus, sobrius, vigilans, laboriosus, exteriorem pietatem simulabat. Quare omnium amorem in se convertit; qui eum Imperatorem proclamarunt an. Chr. 360. imperiumque ex Constantii morte in Oriente liberum inde tenuit an. 361. Vix tamen imperium capesserat, cùm personatam pietatem, quam simulaverat, deponens, crudeleque in Christum, ac Christianos odium exercens, templis idola, Idolis cultum restituit; ac Summus Pontifex Ethnicorum cæremoniis factus, præclarum Baptismi Characterem victimarum sanguine delere conatus est. Ut autem Christianos à vera Fide abduceret (quod unum suum animi studium, & contentio erat) non tam violentis persecutionibus, quàm dolis, & persuasionibus utebatur. Magis id se consecuturum sperabat, Christianis Scholarum usu interdictis. Qua de re ita Vossius Philolog. p. 7. *Interdixit iste Apostata Scholarum usum Chistianis*, *ratus*, *nullam acerbiorem fore persecutionem*, *neque expeditiorem viam evertendæ Religionis*, *quàm si à studiis literarum Christiani arcerentur*. *Nimirum acutus*, *ac perspicax Imperator satis videbat*, *quo pacto magis nocere posset Religioni Christianæ*. Cùm aliquando sibi oblata essent scripta, quibus Evangelium defendebatur, ipsis lectis hæc subscripsit: Ἀνέγνων, ἔγνων, κατέγνων, hoc est, *Legi*, *Intellexi*, *Damnavi*. Cui Basilius pro omnibus respondit: Ἀνέγνως, ἀλλ' οὐκ ἔγνως, εἰ ἔγνως, οὐκ ἂν κατέγνως: *Legisti*, *sed non intellexisti*; *si enim intellexisses*, *non damnasses*. Christum Dominum ad despicatum Galilæum vocabat, vel Nazarenum. Theodoricus, Cassiodorus, & Nicephorus scribunt, Julianum in bello contra Persas hasta cœlitus vulneratum, haustum cava manu proprium cruorem versus Cœlum adspersisse, atque hanc in Christum a quo impie

impie desciverat, blasphemiam addidisse: *Vicisti tandem, Galilæe: Satura Te, Nazarene*. Quibus dictis sceleſtiſſimam animam exhalavit 26. Junii an. 363. ætatis verò trigeſimoſecundo non expleto, cùm duos non integros annos regnaſſet. Quis autem Juliani percuſſor fuerit, varia eſt autorum opinio. Socrates aſſerit, Calliſtum, ſuorum vigilum unum, qui ejus etiam vitam ſcripſit, ipſum à dæmone percuſſum affirmaſſe. Sozomenus ait, quoſdam hunc ictum Perſæ cuidam tribuiſſe, alios Sarraceno, Romano alios. Quivis tamen is fuerit, divinæ vindictæ profectò miniſter extitit. Ad bellum enim contra Perſas iturus, in quo & occubuit, impie juravit, ſe Chriſti Eccleſiam poſt reditum funditus everſurum. Hanc horrendam Juliani mortem eodem inſtanti S. Sabæ Anachoretæ, qui ad viginti dierum iter, & amplius à caſtris diſtabat, atque aliis revelatam, multi ſcribunt.

Inter viros doctrina claros refertur, literatus, literarumque amantiſſimus, moribus commendabilis, juſtus, ingenio acer, ſed nimis ſatyricus, captûs facilitate, & eruditione pleriſque omnibus Principibus ſuperior, qui Imperii Romani clavum tenuerint; & ut breviter dicam, Princeps, ut multi eum vocant, ad unguem factus, odium in Chriſtianos ſi excipias. Ejus doctrinam, & mores laudant Libanius, & Ammianus Marcellinus, præcipui ejus fautores; quorum ultimus id notat præ cæteris: *Per omnia Philoſophiæ membra prudenter diſputando currebat Julianus*, &c. Gul. Cave in Introduct. ad ſuos Eccleſiaſticos; Act. Erudit. vol. 2. p. 311. atque alii.

Verùm quis unquam Julianus fuerit, videri poteſt apud Greg. Nazianzenum in Orat. adverſus Julianum; Joh. Chryſoſt. Hieron. Optat. Rufin. Zoſim. Eutrop. Baron. alioſque. De immani ejus in Chriſtianos odio, & perſecutionibus potiora hic ſcelera adnotabo. Contra jus gentium Perſarum Legatos Emanuelem, & Iſmaëlem Chalcedone morti dedit, quòd Chriſtiani eſſent. Idololatras Chriſtianis præferebat. Horum alternos in Eccleſia cantus, Eccleſiaſticas dignitates, precum formulas, publicas quaſdam pœnitentias pro publicis peccatis expiandis, leges, ritus, & cæremonias in idolorum templa intrudere ſtatuit. Scholas, quas Fidelibus interdixerat, publicas pro Ethnicorum doctrina, & moribus decrevit: Xenodochia, pauperum Hoſpitia, Virginum Cœnobia, atque cætera, quæ Chriſtianis in more ſunt, Idololatras habere voluit Chriſtianorum ſimia, & oſor Julianus; ut ex ejus epiſtola ad Arſacium, & ex Sozomeno colligitur; ſed morte præventus impia hæc omnia ex voto explere non potuit. Hæreticos ab exſilio revocavit: Donatiſtas in Africa remiſit: & ut verbo rem abſolvam, quæcumque Chriſtianis nocere poſſent, non prætermiſit. Chalcedonis Epiſcopo, qui cæcus erat, ipſum publice de ſua impietate arguenti, audacter reſpondit: *Sed tuus Galilæus amiſſos tibi oculos non reſtituet*. Cui Epiſcopus: *Malo luminibus caſſum eſſe, quàm iis præditum te Apoſtatam adſpicere*.

Scripſit *Orationes*, *Epiſtolas*, *libros contra Chriſtianos*, præcipue ad bellum contra Perſas iturus; quibus libris reſpondit Divus Cyrillus excellenti opere, quod Theodoſio M. dicavit. *Librum de Cæſaribus*, quo Romanorum Imperatorum, qui ipſum præceſſerant, vitia inſectatur. *Miſopogonem adverſus Antiochenos*. *Hymnum in Solem*; opus Eclectica Philoſophia refertum, &c. Ejus opera omnia Dionyſius Petavius Pariſiis 1630 edi curavit in 4. atque Spanheim 1696. nova editione Lipſiæ publici juris fecit, additis etiam notis. Ejuſdem Panegyricas Orationes tum proſa, tum verſu elaboratas, collegerat olim Eunapius.

DION CHRYSOSTOMUS

PAsicratis filius, patria Prusæus ex Bithynia, inter Philosophos, qui Romæ claruerunt, numerandus erat; sed quia, cui sectæ addictus fuerit, nemo scripsit; in hujus capitis calce seorsum ab aliis locandum duxi. Tempore Nervæ, & Trajani, in fine scilicet primi, & initio secundi seculi floruit; eumque Trajanus apud se plerumque viventem, sibique carum, ac familiarem, eodem sæpe curru dignatus est. Hinc tradit Suidas, eum magnificentiam adeò affectasse, ut Leonina pelle indutus in publicum prodierit.

Scripsit *Orationes* 24. quæ etiam nunc extant ex interpretatione Thomæ Naogeorgii cum Notis Isaaci Casauboni: *De Alexandri Virtutibus libros* 8. Et librum *An Mundus sit corruptioni obnoxius*. In his Operibus Oratorem simul, & Philosophum se præbuit eximium. Quare non immeritò Synesius in Dione ipsum *Aquilam*, & *Cygnum*, idest, *Philosophum*, & *Oratorem* appellavit.

De ejus Scriptis sic bene sentiunt autores. Philostr. de Vit. Sophist. *Optima verò, & laudatissima est in Dionis Orationibus affectuum temperatio - - - Sed & reliquo quoque philosophandi instituto fuit non omnibus exposito, aut simulatorio, sed ejusmodi, ut gravitate quadam instaret, non secus ac condimento insita sibi humanitate temperata. Quàm porro Historiæ scribendæ aptus fuerit, argumento sunt ab eo scripta Getica.* Inter ejus tamen Orationes optima, & copiosissima censetur Oratio de Ilio à Græcis non capto. Photius in Biblioth. *Dion in dicendi arte acutus, & solers est habitus. Orationes scripsisse plurimas referunt, quarum octoginta in meas inciderunt manus, &c.* Thomas Naogeorgius in Præfat. in Dionem: *Dion Prusæus propter aureum eloquentiæ flumen cognomento Chrysostomus, summus & Philosophus, & Orator, cui ego quem præferam nondum inveni. Non spinosa docet, aut injucunda; neque abruptis sententiolis rem obscurat, ut Aristoteles; neque absurda, atque communi sensu abhorrentia tradit, ut Plato, neque, ut idem, longis perplexisque suspendit lectorem ambagibus, &c.* Vide etiam Card. Bona in Notit. Autorum: Volaterran. &c.

Atque his de Dione, aliisque Romanorum Philosophis adnotatis; ad reliquos cæterarum gentium Philosophos numerandos gradum faciemus: quos per sectas distinctos tradentes, à Pythagoreis, qui sectâ reliquis priores fuere, initium sumemus; à quibus gradatim, & ætatis ordine ad reliquarum sectarum Philosophos veniemus.

CAPUT II.

De Pythagoricis Recentioribus.

EXactis Romanorum Philosophis, eorumque vita, & doctrina, qua fieri potuit, claritate, brevitateque exposita; cæterarum gentium Philosophos, qui Recentiorum nomine digni sunt, breviter adnotare ad hujus Historiæ complementum necesse est. Eidem igitur methodo insistens, qua in superiori Libro usus sum, eos omnes non secundum gentes, vel tempora enumerabo, sed in Sectas distinctos; ætatis verò in singulis Sectis ordinem servare ordo erit. Cur autem primum hujus Libri Caput Romanorum Philosophis præcipue dicaverim, si quis miretur, respondeo, me id consultò, & ex proposito fecisse ad ostendendum, nos Romanis disciplinas omnes, ac potissimum Philosophiam,

acce-

acceptas referre, qui eas ad nos è Græcia cum imperio deportarunt. Atque hoc est, quod Græci indigne ferentes querebantur, ut supra in Cicerone dictum, Romanos ne dum imperium, sed & scientias, quibus ipsi Romanis præstarent, ad suos transtulisse. Ea enim literarum sors semper fuit, ut eas nonnisi in imperii felicitate vigere videremus. Præter quam quod Romanorum Philosophis, qui ætate, numero, dignitate reliquis præstabant, singulari memoria dignum aliquod debebatur. Sed ad rem.

EUEPHENUS

PHilosophus Pythagoricus, à Dionysio Syracusarum Tyranno morti damnatus, quòd Metapontinos sibi fœderatos ab icto fœdere abduxerat; imperterritus Dionysio dixit, se ad mortem utique paratum, tantùm optare, ut, antequam morti daretur, in patriam ire potestas ei fieret, ut suam ibi sororem marito nuptum daret: quo facto statim Syracusas ad mortem subeundam se rediturum dixit. Quod ridentibus iis, qui aderant, Tyrannus eum interrogavit, quam de reditu cautionem daret? Cui ille: Ecce tibi Eucritum amicum meum sponsorem reditûs ad sex menses, & obsidem trado. Dionysius, accepto obside, ipsum abire permisit. Euephenus ad datum tempus Syracusas rediens se Tyranno tradidit, obsidemque petiit liberari. Sed Dionysius amborum virtutem summe miratus, ne dum utrique libertatem largitus est; sed in eorum amicitia tertius esse voluit. Idem de Damone, & Pythia relatum legimus.

NEARCHUS

PAtriâ Tarsensis, Sectâ Pythagoricus, quo hospite, & præceptore familiariter usus est M. Cato Censorius, dum adhuc adolescens sub Fabio Maximo militavit, quum hic Tarenti erat, ut notat Plut. in Vita ejusdem M. Catonis, cujus verba sunt: *Cùm Fab. Maximus Tarentum reciperet, sub eo forte admodum adolescens militabat Cato. Hospitio usus Nearchi cujusdam Pythagorici, desideravit eam disciplinam intelligere. De iisdem cum disserentem illum audivisset (quibus Plato usus est, qui voluptatem maximam mali escam vocat: calamitatem animæ primam, corpus: liberationem, & purgationem illas cogitationes, quibus maxime à corporis affectibus avocat, & abducit seipsam) amplexus est multò acrius frugalitatem, & continentiam.*

Fuit & alter *Nearchus Alexandrinus*, qui cum Alexandro Magno militavit, de quo Historiam scripsit; nostrumque Nearchum ætate longe præcessit.

XENOPHILUS.

QUamvis hic, antiquissimus cùm sit, inter Recentiores numerari non debeat; quia tamen in superiori libro cum Pythagoricis non fuit recensitus, nam de Pythagoricæ Scholæ successione non erat; liceat hic ipsum adnotare. Eadem detur, quæso, venia in aliorum recensu, qui suum inter Recentiores locum rigorose non merentur. Fuit igitur Xenophilus tum ob suam doctrinam, tum ob longævam vitam, quam sanam semper duxerat, celebris. De eo ita Lucianus in Macrobiis: *Xenophilus Musicus, perhibente Aristoxeno, Pythagoricæ Philosophiæ candidatus, ultra quinque & centum annos Athenis vitam traduxit.*

APOLLONIUS TYANEUS

PHilosophus Pythagoricus, sed Pythagoreorum omnium in Magica arte callentissimus, & θαυματουργὸς, præstigiator celeberrimus, si ejus vitæ scriptoribus præstanda fides sit; natus est Tyanæ, quæ Cappadociæ urbs est; unde à patria Tyaneus appellatus. Totum ferme orbem peragravit, sive discendi caussa, ut ait C. Rhodiginus, sive potius ut ubique præstigia patrando sibi famam, & asseclas aucuparetur. Quæ Apollonii præstigia non mediocre Christianæ Fidei damnum attulere; quod Ethnici crederent, Apollonii, & Christi Domini vitam, & facta, & portenta non differre, ut præter alios advertit Baronius ad an. Chr. 68. ubi ait: *Vix quisquam satis digne valeat unquam exprimere quantum humano generi obfuerit Philostratus scribendo res gestas Apollonii Tyanei, easdemque amplificando mendaciis; ut videatur plane inventum fuisse diaboli. Quod enim non valuit perficere in Simone Mago nuper extincto, id in Apollonio implere conatus est: quippe qui æmulus Christi gloriæ, sicut scripto jam Evangelio longe, lateque per orbem innotescebant Christi res gestæ; suum ipse statuens Antichristum, Pseudoëvangelium quoque actorum ipsius per mendacissimum hominem scribendum curavit; cui fidem præstantes homines, nihilo Christo minorem fuisse Apollonium existimarent; vel, sicut illum ea perfecisse Magiâ complures compertum haberent, eadem quoque arte Christum usum esse, falso, ac absurde effutirent, &c.* Ex tot miris ab eo patratis, quæ ejus vitæ scriptores, sive potius impostores referunt, unum vel alterum hic adnotare sufficiat. Domitiano infantem sacrificare præcipiens, ipsum Imperatorem futurum prædixit. Quòd cùm ex prædictione accidisset, Domitianus Imperator electus ipsum morti damnavit: sed Apollonius Cacodæmonis ope ab ejus conspectu evanuit, Puteolos ab eodem translatus. Ephesi degens coram populo vultu acer, & severus forti voce clamavit: *Percute Tyrannum: Percute Tyrannum*; jamque cæsum Domitianum certo certius asseverans, magnam sibi & famam, & gloriam comparavit apud omnes, qui ex nuncio non longe post Ephesum veniente, & Domitiani cædem referente, verum cognoverunt, quod Apollonius, longissimè à cæde dissitus, quasi præsens adspiceret, affirmavit. Atque hinc factum, ut multi Apollonium in Deorum numerum referrent, putantes, nonnisi Deum tot supra naturæ vires mira patrare potuisse. Quare Hierocles Philosophus ex Areopagi judicibus (de quo mox in Platonicis) religione Ethnicus, non est veritus ipsum cum Christo Domino comparare in peculiari libro contra Christianos composito; quem deinde refellit Eusebius. Eunapius etiam dixit, Philostratum suo operi inscribere non hunc titulum debuisse: *Vita Apollonii Tyanei*; sed *Accessus Dei ad homines*. Et quidem Imperator Caracalla, ut refert Dion Cassius, ei templum, tanquam Heroi, erexit. Et Xiphilinus addit, hunc Imperatorem non alia id ratione fecisse, quàm ut ad perpetuam memoriam celeberrimus hic impostor, & magus perduraret. Sed fabulosa portenta, Apollonio adscripta; Justinus Martyr plane detexit, & post ipsum Eusebius. Johannes Apostolus, Ephesi degens, Apollonium fortiter oppugnavit.

Apollonii Vitam (sive potius fabulosam historiam) omnium primi scripsere Damis Assyrius, ejus familiaris, discipulus, peregrinationis, & imposturarum comes, à quo suam desumsit Philostratus, quam 8. libris conscripsit, in qua Apollonium moribus, & doctrina Pythagoricum se præbuisse asserit: quos libros ipse Philostratus l. 1. c. 3. postulato Juliæ, Severi Imperatoris uxoris, cui Epistolarum Magister ipse erat, se fecisse testatur, quia hæc Sophistarum orationes omnes commendabat, & amabat: Philostratus enim sub Severo usque

ad

ad Philippum vixit: Sotérichus Oasites, Poëta Epicus, qui sub Diocletiano etiam vixit: Maximus Ægiensis, & Mœragenes, quorum meminit Joh. Tzetzes Chil. 2. Hist. 60. & Hist. 291. Deinde eandem coctam crambem recoxit Nicomachus, qui Aureliani tempore floruit, ut refert Sidonius l. 8. Epist. 3. his verbis: *Apollonii Pythagorici vitam (non ut Nicomachus senior è Philostrati, sed ut Tascius Victorianus è Nicomachi Schedio exscripsit) quia jusseras, misi.* Apollonii autem vitæ, & Philostrati meminit Eunapius in Procemio Vit. Philos. & Sophist. Et Flavius Vopiscus, qui Apollonii facta se celebraturum promittit in Aureliano, magnum ibi de Tyaneo elogium, Philostrato fidem tenens, confecit. Lucianus, qui unus ante Philostratum de Apollonio mentionem facit, in Historia celebris Alexandri Abonotichites tantùm asserit, hunc de Apollonii schola extitisse.

Sed contra Apollonium, & ejus vitæ scriptorem Philostratum, ex antiquis fuere Bassus, & Euphrates Philòsophi. Ex recentioribus, præter Ecclesiæ Patres fermè omnes, qui stylum in ipsum acuerunt, Lud. Viv. inter primos Criticos unus, de Trad. discipl. l. 5. p. 623. *Philostratus in historicis magna Homeri mendacia majoribus mendaciis corrigit.* Et ibidem p. 630. *Philostrati Apollonius penè totus figmentum est rabiosum, ac blasphemum hominis in fingendo non inexercitati, quique historias comminisceretur de iis, quæ nemo unquam vel vidisset, vel audisset.* Joseph Scaliger ait, Philostratum in narratione prodigiorum Apollonii neque veri, neque verisimilis rationem servasse, ac verum præstigiatorem plusquam Philosophum, probum, sanctumque hominem ostendere voluisse. Idem sentiunt Vossius, Casaubonus, & Lipsius; qui addit, Philostratum, hominem nugatorem, & mendacem, in Romana Historia sæpius errasse. M. de Tillemont Anachronismos etiam, & *ψεύσματα*, errores in Philostrati Vita Apollonii adnotat. Et, ut paucis dicam, Historici, ac Critici omnes tum sacri, tum profani, merum Philostrati figmentum quidquid ipse de Apollonio scripsit, esse putant; eumque magica arte, ac diaboli tantum ope aliquid pollentem, versutum virum affirmant. Addam quod habet autor libri, cui titulus *Historia Apollonii Tyanei;* quam falsitatis, & imposturæ arguit 1. Quia hæc Historia testibus fide dignis non probatur. 2. Quia Philostratus non Historiam, sed Fabulam scribere videtur. 3. Quia miracula, quæ Apollonio tribuit, casui, goëticæ arti, & præstigiis tribui possunt, si quæ sunt, nam potius ficta videntur. 4. Denique quia hujus Philosophi doctrina rectæ rationi, ac sapientiæ, quæ vel sola naturæ lumine haberi potest, contraria est. Vide hujus libri autorem, qui est M. du Pin; Lactant. Instit. c. 2. Anastasium Nicæum q. 23. Cœl. Rhodig. l. 17. Lect. Antiqu. c. 13. qui eum omnium, qui unquam historiam conscripserint, mendacissimum appellat; Vossium de Hist. Græc. &c. Verùm Guilhelmus Philander Castilionius in suo in Vitruvium Comment. hanc Apollonii Vitam non Philostrato, sed Luciano tribuere videtur, ut advertit Gilbertus Cognatus in Annotat. in Lucianum. Hoc tamen (quod pace tanti viri dixerim) repugnare videtur, quum Lucianus Apollonii scholam, è qua suum Alexandrum fuisse ait, obtrectet, dicens ad contemptum: *Vides quanam è schola tibi hominem refero?* Vide etiam Morery in Sup. Lex. Hist. & Robert. Bail. in Opere suo Hist. & Chronol. Phot. Possevin. &c.

Scripsit Apollonius *de Astrologica divinatione lib. 4. & Tractatum de Sacrificiis*, quæ jam interciderunt. Discipulus fuisse fertur Euthydemi Tarsensis, & Euxeni ex Heraclea. Mortuus tandem est an. sal. 97. sive 99. ut ex aliis. Mortis autem locus, & modus penitus ignoratur; nullum enim mortis suæ testem voluit, nec etiam ipsum Damidem, quem discipulum, & comitem semper habuit. Tantùm conjectari licet, ipsum infelicem vitæ exitum habuisse,

ex eo, quod Lucianus in Alexandro Apollonii vitam Tragœdiam appellavit, dicens: *Porrò doctor ille, & idem amator, natione Tyaneus erat, videlicet ex eorum numero, qui cum egregio Apollonio Tyaneo illo erant versati, totamque illius tragœdiam pernoverant, &c.*

NUMENIUS

Genere Græcus, Secta Pythagoricus, & quidem præclarus, ut eum appellat Eusebius lib. 14. c. 2. Apameæ, quæ Syriæ urbs est, sec. 2. ortus dicitur. Scripsit Tractatum *de Principiis Pythagoræ, & Platonis*; in quo Platonem à Mose derivasse, ait, quæ de Deo, & Mundi Creatione scripsit. Hinc dicebat: *Quid enim est Plato, quàm Moses Atticissans?* ut supra quoque in Platone notavimus. Scripsit & alia. Vide Euseb. Præp. Evangel. lib. 11. 13. & 14. Suid. Jonsium 3. 10. &c.

Alius tamen hic fuit à Numenio, Pyrrhoniæ sectæ alumno; qui Pyrrhoni etiam coævus creditur, de quo Diogenes Laërt. lib. 9. in Vita Pyrrhonis. Atque hæc de Pythagoricis, qui, ut sæpius dictum, ultimis temporibus paucissimi extitere, quòd omnibus ob magiæ suspicionem essent invisi. De Pythagoricis scripsere Aristoteles, Aristoxenus, Heraclides, & Neanthes. Vide Jonsium, &c.

CAPUT III.

De Platonicis, & Academicis.

HERACLITUS TYRIUS

A Tyro, ubi natus est, sic appellatus, Ciceroni coævus, Clitomachi, & Philonis discipulus fuit; Antiochi verò Ascalonitæ familiaris. De ipso sic Cicero Acad. Quæst. lib. 2. edit. 1. *Et erat jam Alexandreæ familiaris Antiochi Heraclitus Tyrius, qui & Clitomachum multos annos, & Philonem audierat; homo sane in ista Philosophia, quæ nunc prope dimissa revocatur, probatus, & nobilis; cùm quo & Antiochum sæpe disputantem audiebam, sed utrumque leviter - - - Tum igitur & cùm Heraclitum studiose audirem contra Antiochum differentem, & item Antiochum contra Academicos, dedi Antiocho operam diligentiùs, ut caussam ex eo totam cognoscerem. Itaque complures dies, adhibito Heraclito, doctisque compluribus, & in his, &c.*

S. DIONYSIUS AREOPAGITA

Unus ex Areopagi (quod supremum Athenarum Tribunal erat) judicibus fuit eloquentissimus, & in omni Græcorum sapientia eruditissimus. Hic sub Imperio Tiberii Cæsaris cum Apollophane Sophista in Ægyptum abivit, ut cum sapientibus ejus loci viris conversaretur. Ibi Heliopoli solis defectum (qui multis terræ partibus eâdem horâ communis fuit) adspiciens, qui in Christi Domini morte accidit; nullum verò eo tempore lunæ interjectum observans, sed hunc præter naturæ ordinem evenisse considerans, dixisse fertur: ἢ τὸ θεῖον πάσχει, ἢ τῷ πάσχοντι συμπάσχει: *Aut Divina natura patitur, aut patienti compatitur.* Ex Suida. Deinde Christi fidem Athenis degens, per Apostolum Paulum edoctus, ut ex Act. Apostol. amplexus est; à quo etiam Athe-

Athenarum Episcopus factus, pro ejusdem Fidei testimonio Martyrii palmam promeruit sub Trajano.

Magna inter recentiores Criticos quæstio est, an hic unus, idemque sit cum Dionysio Parisiensi, an diversus. Eundem faciunt Baronius, Spondus, Hilduinus, &c. atque ad id asserunt, Dionysium Areopagitam, postquam Ephesum adivit, ut Johannem Apostolum ab exsilio revocatum viseret; inde Romam venisse, atque à Clemente Pontifice in Galliam una cum Regulo, Rustico, & Eleutherio missum, primum Parisiensis Ecclesiæ Episcopum extitisse; ibique capitis damnatum, divulsum à corpore caput ad aliquod spatium manibus portasse: quæ vulgaris opinio est. Contra verò P. Sirmond. Joh. Launoy, ac plures Critici scriptores diversum probant: quos vide.

Major tamen quæstio est de Operibus, quæ vulgò Areopagitæ tribuuntur. Validissimis autem rationibus, ab iisdem operibus desumtis, celebriores Critici evincunt, hæc opera nonnisi in sec. 5. apparuisse; composita verò credunt ab aliquo Philosopho eloquentissimo: potissimum quòd Eusebius, Hieronymus, aliique vetustiores, qui de Dionysio loquuntur, nunquam horum operum meminerint. Vide cit. Sirmond. Launoy, Du Pin, &c.

De ejus Philosophia hæc Cozzandus de Magister. Antiqu. Philos. lib. 1. c. 9. *Dionysius Areopagita, qui negari non potest, quin gentilis Philosophus secta Platonicus fuerit, discipulus Apollophanis, præceptorque Athenodori Athenienfis; alii omnino ab eo, qui Augusti præceptor, &c.* Verùm præter unum Eusebium in Chron. ad an. Chr. 52. ubi ait: *Dionysius Areopagita præstabilis olim Philosophus claret*; nullum adhuc inveni ex vetustissimis scriptoribus, qui ejusdem Philosophiam memorent.

LUCIUS APULEJUS

PHilosophus Platonicus, Madauræ in Africa natus est ex patre Theseo, viro eximio, & matre Salvia, quæ Plutarcho, & Philosopho Sexto sanguine juncta erat. Carthagine primum, deinde Athenis literarum studiis insignem navavit operam; ac potissimum Platonicæ Philosophiæ, in qua præceptorem habuit Vastium, ut ipse eum vocat lib. 1. Metamorphos. Sec. 2. vixit, sub Adriano scilicet, & utroque Antonino. Inde Romam venit; ubi Jurisprudentiæ addictus, tantum in ea profecit, ut inter insignes Oratores numeraretur. Sed Jurisprudentiâ hinc posthabitâ, Philosophiæ totum se devovit. Pudentillæ, ditissimæ viduæ nupsit. Atqui à Sicinio Æmiliano coram Claudio Maximo, Africæ Proconsule, de Magia accusatus, quòd amatoriis philtris, sive Magica arte Pudentillæ amorem captaverit, ac ejus filium Pontianum morti dederit; ipse optimâ Apologiâ, quæ *Oratio de Magia* inscribitur, se defendit; quam Divus Augustinus Sermonem eloquentissimum, ac florentissimum appellat. Clarissimus Carthagine professor fuit; ubi statua ei dicata: cujus rei pluribus meminit lib. 3. Florid. ac gratias Carthaginensibus egit de honore sibi adjudicato, præsertim Straboni Æmiliano Consulari viro, qui in Carthaginensium curia sententiam dixit, ut statua ei poneretur: cujus autoritatem Carthaginenses omnes secuti sunt. Quem Strabonem Æmilianum suum fuisse condiscipulum ipse testatur.

Scripsit *Metamorphosim, sive Asinum Aureum lib.* 11. Quæ paraphrasis est ejus, quam habet Lucianus, qui Lucium ex Patris in suis Metamorphosibus, sive Transformationibus secutus est; de quo Photius. Ipse tamen hujus fabulæ argumentum ab origine à se formatum ostendit in primis fabulæ verbis, quæ sunt: *Fabulam Græcanicam incipimus. Lector intende, lætaberis.* Hoc Opus etiam *Mile-*

Milesiæ. dicitur. Reliqua ejus Opera sunt: *Oratio de Magia*, de qua modò diximus: *De Dogmate Platonis*, *sive de Philosophia lib. 3. I. de Philosophia Naturali. II. de Philosophia Morali. III. de Philosophia Rationali. De Deo Socratis. Florida*, sive *Ludicrorum libri*; atque alia à Servio, Nonio, ac Fulgentio relata, quæ ad nos non pervenerunt.

De Apuleji Operibus non eadem est autorum censura. Commendantur in Anthol. Græc. lib. 5. Epigram. 59. ubi Apulejus *Sacerdos arcanæ sapientiæ*, *Ausonia nutritus Sirene* dicitur. A Barth. lib. 55. Adverſ. c. 2. *Proprietatis Latinæ scriptor optimus* appellatur; & *mirifico acumine disertissimus*; & ab eodem in Notis majoribus ad Claudianum p. 1259. vocatur *Scriptor unus omnium maxime proprietatis amans*, *& veteris Latinitatis*, *supra quam vulgo credatur*, *conservator*. A Joh. Sarisberienſ. lib. 7. c. 6. ubi ait. *In utraque lingua Græca scilicet*, *& Latina nobilis extat Apulejus Afer*, *vir magnus imprimis*, *& qui venustate morum*, *& dicendi copia Socraticum fontem*, *& torrentem Platonicum facile redoleat vel tenuiter sapienti*. A Schoock. in fabula Hæmel. p. 27. *Vir in omni parte Philosophiæ versatissimus*. A Volaterr. lib. 13. *Omnigenæ vir eloquentiæ*. Additque ibidem: *In verbis novus*, *in sententiis creber*, *in inventione acutus*, *in translationibus audax*, *in elocutione varius*.

Contrà verò sentit Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 3. ubi: *Apulejus in Asino plane rudit*. *In aliis sonat hominem*, *nisi quod Florida sint ridicula*; *sed excusat ea Inscriptio*. Mitius tamen se gessisse videtur in Comment. in Augustin. lib. 18. de Civ. D. c. 18. ubi ait: *Id opus de Aureo Asino hic latinum fecit Apulejus*, *ut ad verbum expresserit plurima*, *additis plerisque*, *quò jucundior esset lectio iis*, *qui Milesiis fabulis delectantur*, *& condivit sua illa partim antiquaria*, *partim nimis audaciter novata dictione*, *rem alioqui futuram subinsulsam*, *atque subfatuam*. *At nunc juvat legere*, *quia phrasi illa complura dixit*, *quæ nec appositius dici*, *nec majore cum gratia poterant*: *quem nonnulli cùm imitari conentur*, *in ridiculas ineptias incidunt*. *Puto enim*, *gratiam illam esse prorsus inimitabilem*. Et ibidem lib. 8. c. 19. *Extant Apologiæ duæ Apuleji de Magia in quibus exuit nimiam illam sermonis lasciviam*, *& antiquaria*, *& audaciter innovata verba*: *accomodavitque se forensi dicendi generi*, *sed ita tamen*, *ut*, *nescio quo pacto*, *Apulejum internoscas temporaria persona contectum*. A Caussino dicitur *Autor cautæ lectionis*, *& periculosæ imitationis*. Joh. Budæus à Stap. in lib. 1. c. 9. Theophrasti de Plantis: *Apulejus librum suum de Salutaribus Remediis ex Plinio totum compilavit*. Arnold. Boot. in l. 2. c. 5. Animadverſ. Sacrar. ad Text. Hebr. Vet. Testam. *Quem locum* (*in libro de Mundo ab Apulejo verso*, *qui Aristoteli falsò tribuitur*) *valde indiligenter*, *atque imperite vertit Apulejus*, *æque ac totum librum*; *cui se fœdo*, *ac miserabili plagio non Interpretem*, *sed Autorem inscripsit*, *atque multis etiam doctissimis viris*, *quanquam in re manifestissima*, *imposuit*. A Dempster. in Rosino *Inepta dictione*, *rebus eruditus* appellatur.

Mediam inter hos sententiam tenere videtur Lipsius l. 2. Epistolic. Quæst. Epist. 22. cùm ait: *Ego vero Apuleji lectionem abhorrendam non censeo*, *quidquid isti de Arpinati schola investes pueri dicant*: *tumidus fortasse*, *vegrandis*, *& adfectatæ elegantiæ scriptor est*: *at certe doctus literas*, *& mores veteres*, *& in sermone ipso Plauti imprimis imitator*. *Itaque ille nescio quis Rhetorista*, *qui rudere illum dixit*, *non loqui*: *probet prius de Plauto*, *& credam de Apulejo*. Et lib. 1. Elect. c. 2. *Stylum ejus ineptum esse volunt*: *fatebor in parte*. (*nec enim asperitatem illam*, *& horrorem quæsitæ dictionis usquequaque excuso*) *sed tamen docte ineptum*, *& è quo multa bona*, *selectaque hauriat bonæ*, *selectæque mentis lector*. Vossius part. 2. Orator. Institut. p. 13. 246. 450.

Cujus

Cujus phrasis docte inepta est - - - - Apulejum sane scriptorem doctissimum nimio Epithetorum usu peccare, non vulgus modò, ad cujus palatum is nihil sapit, sed eruditi quoque confitentur - - - - Neque solum voces è tribus, aut pluribus compositas vitabit Orator; sed nec eas, quæ grandioris sunt soni, cum laude usurpabit, nisi veniam petat pudentem. Delinquunt hac in parte vegrandis, & adfectatæ eloquentiæ scriptores, quos inter ducit familiam Apulejus. Turneb. Adversar. lib. 18. c. 14. *Apulejus non omnino malus autor, & antiquarum vocum usurpator.* Et lib. 29. c. 13. *Apulejus interdum non malus autor, præsertim cum lasciviæ ingenii non indulget, neque ludum sibi permittit.* Tandem Gasp. Sciopp. lib. 1. suspect. Lect. Epist. 4. *Et quis non rideat, immo ringatur verius, super stolidissimo illo vulgi de Apulejo judicio? Ajunt, eum rudere, quàm loqui maluisse. Dii, Deæque, & quò non evadet denique projectissima illa hominum audacia! Tot jam, & sæpe unicis doctissimorum virorum, adde, si ita vis, Ciceronianorum, elogiis condecoratum facetum illum Milesiarum scriptorem etiamnum rudere? Sed quoniam nequicquam inveteratum, & jam olim radices agentem errorem hunc ex animis volgi expectoratum imus, feramus sane, quæ mutare nefas: illud interim professi, malle nos illum rudentem sæpe, quàm hos loquentes, sive latrantes audire.*

Notandum hîc ex Cassiodoro, Apulejum primùm Arithmeticam Latinis literis illustrasse. Vide etiam hujus Hist. l. 3. p. 101.

TAURUS BERYTIUS

CElebris in Platonica Secta Philosophus floruit sec. 2. sub Antonino Pio. Ejus meminit Euseb. in Chron. ad an. 148. dicens: *Taurus Berytius Platonicæ sectæ Philosophus clarus habetur.* Ad eum Athenis degentem, & philosophantem audiendum complures veniebant: physicas namque, ethicasque sæpissime quæstiones agitabat; quas videre est apud Agellium ejus familiarem, sæpe etiam sympofiastem, qui ipsius laudes pluries enarrat, præcipue lib. 6. c. 10. his verbis: *Philosophus Taurus, vir memoria nostra in disciplina Platonica celebratus, cùm aliis bonis multis, salubribusque exemplis hortabatur ad Philosophiam capessendam, tum vel maxime ista re animos juvenum expergebat, &c.* In Agellii Noctium Atticarum libris non semel Taurum loquentem, & docentem invenies: ut lib. 1. c. ult. ubi ex Plutarchi sententia examinat, An & quòmodo sapiens irascatur: lib. 2. c. 2. decernit, Quæ ratio, & observatio officiorum esse debeat inter patres privatos, & filios, qui in magistratu sint, in discumbendo, sedendo, atque in id genus rebus, domi, forisque: lib. 17. c. 8. caussam exponit, Cur oleum sæpe, & facile, vina rarius congelascant, acetum haud fere unquam; & quòd aquæ fontium, & fluviorum durentur, mare nunquam: lib. 12. c. 5. sermonem habet De modo, ac ratione tolerandi doloris secundùm Stoicorum decreta. Notat hîc Agellius, Taurum cum Stoicis in doctrina semper dissentiisse, atque super ea re librum composuisse.

Scripsit, ut notat Suidas, *De Differentia dogmatum Platonis, & Aristotelis. De Corporibus, & Incorporeis. Et alia plurima.* Contra Taurum scripsit Atticus Platonicus libros 7. quibus Platonis cum Aristotele consensum probavit.

VALENTINUS

NAtione Ægyptius, Platonicæ Philosophiæ sectator, vir doctus, & eloquens, sec. 2. sub Antonino Pio floruit, ut Euseb. in Chron. ad an. Chr. 146.

 testa-

testatur his verbis: *Valentinus hæreticus agnoscitur, & permanet usque ad Anicetum*. Catholicam Fidem in Ægypto primùm, deinde etiam Romæ prædicavit. Sed suas optimas animi dotes magna, qua tenebatur, dignitatum ambitio denigravit. Cùm enim alterum in Episcopatus collatione sibi prælatum videret; id ægre ferens, Christi Fidem abnegavit, atque fabulosam, portentosamque hæresim in Cypro evulgavit, Poëtæ Hesiodi deliramenta secutus, Deos usque ad triginta statuens, quindecim eorum mares, totidemque feminas, quos Græca voce Αἰῶνας, Latine *Secula*, appellavit. Ex horum autem mistione Christum Dominum, veluti Pandoram, natum fuisse; atque per Virginis Matris corpus cœlesti corpore eundem indutum tanquam per canalem transiisse. Docebat etiam, cunctos homines non surrecturos. *Evangelium*, & *Psalmos* suo nomine vulgavit. Ejus discipuli, quos plurimos habuit, Gnosticorum etiam peripsemata secuti sunt. Quamvis tamen Romam veniens suos errores detestatus fuerit; mox tamen ad vomitum rediens, eos pertinacissime defendit. Adversus Valentinum calamum strinxerunt, ac validissime ejus somnia impugnarunt Tertullianus, Irenæus, Epiphanius, Theodoretus, & alii plures.

S. AURELIUS AUGUSTINUS

PAtre Patricio, Matre S. Monica natus est Tagastæ, quæ civitas est Numidiæ in Africa non procul à Madaura, & Hippone Regio, idibus Novembris an. Chr. 354. sub Constantio Imperatore. Madauræ primùm, deinde Carthagine politioris humanitatis studiis eruditus, licet Manichæorum hæresi addictus, veritatis tamen studio tenebatur; ad quam primum sibi lumen præstitit Ciceronis Dialogus, qui Hortensius inscribitur, quem attente perlegit an. ætatis 19. Aristotelis Categorias, omnesque liberalium artium libros vigesimo ætatis anno αὐτοδίδακτος intellexit, nullo scilicet ad scientias addiscendas usus præceptore. Rhetoricam primùm Tagastæ, deinde Carthagine, & Romæ, tandem Mediolani docuit, ad id eò missus à Symmacho Romæ Præfecto, à quo Rhetorices professorem Mediolanenses rogaverant an. 384. Ibi à Divo Ambrosio, ejus Urbis Episcopo, an. 387. ætatis suæ 33. ad Christi Fidem à Manichæorum hæresi avocatus, & baptizatus est Paschatis tempore. Hinc in Africam rediit, & inde Romam, ubi contra Manichæos scribens duos libros composuit, quorum alter *De Moribus Ecclesiæ Catholicæ*, alter verò *De Moribus Manichæorum* inscribitur. Post Sanctæ Matris obitum ad Ostia Tiberina die 4. Maji an. 388. in Africam reversus in Tagastæ campis una cum quibusdam amicis solitariam vitam duxit ad annos tres, primos Ecclesiæ fideles imitatus. An. 391. Hipponem Regium veniens, à Valerio ejus Urbis Episcopo Presbyter, etsi invitus, ordinatus, & prædicationis ministerio (Valerius enim cùm Græcus esset, Latinæ linguæ usum promtum non habebat) ab eodem addictus, commisso hoc sibi munere sic optime functus est, ut an. 395. secundùm Panvinium, sive 396. ex Philippo Labbe, sive 397. ex Prospero Aquitanico in Chronico, jubente eodem Valerio, à Megalio, Calamensi Episcopo, Numidiæ Primate, Episcopus Hipponensis novo more consecratus fuerit, ut scilicet non succederet in Cathedra Episcopali, sed accederet. Commissam sibi Ecclesiam summa æquitate, pietate, & labore rexit annis circiter 36. Infatigabili enim cura suum gregem jugiter instituit, nutrivit, correxit, expiavit; atque Manichæos, Donatistas, Pelagianos, Semipelagianos, omnesque Catholicæ Ecclesiæ hostes & scriptis confutare, & Imperatorum ad id implorato auxilio obruere, evellere, dispergere conatus est. Quapropter hi odio, & ira perciti unum Augustinum, tanquam hostem sibi omnium maxime metuendum,

ad

ad necem exquirebant. Cùm igitur magnus Ecclesiæ Doctor, & Oraculum, magnus hæreticorum terror jure merito ab omnibus haberetur; Imperator Theodosius Junior legatos ad eum misit, ut ad Generale Concilium Ephesi habendum veniret: verùm nuncii ipsum jam mortuum invenerunt, Vandalis Hipponem Regium ad tertium mensem arcta obsidione vallantibus, anno scilicet 430. ætat. verò 76. quo tempore libris Juliani Pelagiani respondebat. Memoriæ proditum, Vandalos Hipponem Regium, suæ ditionis per arma factum, flammis dedisse; sed ignem Divi Augustini corpori, ejus libris, & bibliothecæ pepercisse. Ejus cum Divo Hieronymo circa Sacræ Scripturæ quæstiones literariam contentionem; & ut Augustinus Diaconum Paulum Orosium ad Hieronymum miserit ad sanctum amicitiæ fœdus obfirmandum: quanti Augustinum Pontifices, Concilia, Ecclesia, omnes fecerint, vide apud ejus Vitæ scriptores Possidium, Rivium, Possevinum, M. Godeau, &c.

Philosophus fuit eximius, Sectâ Platonicus, ut ex ejus scriptis, Platonica doctrina refertis, apparet: immò hujus Philosophi dogmatis quàm qui maxime addictus semper extitit: unde Platonis doctrinam quàm proxime ad Christianam veritatem accedere dixit lib. 7. Confess. c. 9. lib. 3. contra Academicos cap. 20. & libro de Vera Religione cap. 4. Quinimo dicere ausim, eo melius neminem Latinorum Platonicam majestatem tum sapientia, tum eloquentia exactius expressisse. Enimverò primi Ecclesiæ Patres fere omnes, ut alias etiam dictum, Platonici erant, putantes, nullam Philosophorum Sectam Catholicæ Religioni melius convenire. Inter hos etiam numeratur magnus ille Ecclesiæ Doctor *Ambrosius*, Archiepiscopus Mediolanensis, qui *Platonicæ Philosophiæ peritiam, juvenilibus annis ab ipso comparatam haud mediocriter ornabat Græcanicæ linguæ, & eruditionis notitia*; ut in ejus vita notatur. Et *Hermias* Philosophus Christianus, & Autor Ecclesiasticus, qui sec. 4. floruit: cujus Opera extant in Biblioth. PP. Tom. 1. edit. Græco-Lat. col. 187. & in Indice Chronol. Vide etiam Suidam v. Ἑρμείας.

Scripsit Augustinus plurima, quæ diligenter collecta XI. Tomis PP. Benedictini Congreg. S. Mauri exquisito ordine ediderunt. In horum I. Opera sunt ab ipso, ântequam Presbyter fieret, composita; una cum *Retractationibus*, quæ suorum Operum censuram, & correctionem habent; & *Confessionibus*, quas 13. libris distinctas tradit: primis 10. libris suæ Vitæ Historiam texit: tres reliqui Reflexiones super Genesis initio habent. Cætera in hoc Tomo contenta sunt *Opera Philosophica*: *Tractatus de Soliloquiis*; *Libri 3 de Libero Arbitrio*: *De Genesi 2. contra Manichæos*: *De Moribus Ecclesiæ lib. 1. De Moribus Manichæorum lib. 1. & Liber 1. de Vera Religione*. Tom. II. continentur *Epistolæ*. Tom. III. *Doctrina Christiana cum Commentariis Sacræ Scripturæ*. Tom. IV. *Commentaria super Psalmos*. Tom. V. *Sermones*, *& Homiliæ*. Tom. VI. *Tractatus Morales*. Tom. VII. *Libri 22. de Civitate Dei*. Tom. VIII. *Hæreticos quosdam Judæos etiam, & Gentiles insectatur*: Tom. IX. *Tractatus contra Donatistas*. Tom. X. *Contra Pelagianos*. XI. tandem Tomo *S. Augustini Vita*, ab ejusdem Operibus educta, continetur, cum Indice, &c. Ex ejus tamen operibus omnium maxime à Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 3. laudantur libri de Civitate Dei. Sic enim ait: *Augustinus multum habet Africitatis in contextu dictionis, non perinde in verbis, præsertim in libris de Civ. Dei, quod unum ex ejus operibus legendum censeo Philologo: id enim bona ex parte in media Philologia versatur*. S. Augustini Opera Genuina, Spuria, Dubia, & Deperdita vide apud Gul. Cave in Hist. literar. Script. Eccles.

Præclara autorum testimonia, quibus ejus eruditio, Theologia, sapientia, commendantur, innumera fere sunt; ex quibus duo hîc notabo, quæ

ejus Philosophiam dignis laudibus extollunt. Sixt. Senens. Biblioth. l. 4. *Vir supra omnes, qui ante eum, & post eum hucusque fuerunt, mortales, admirabili ingenii acumine præditus, omnibus liberalibus disciplinis instructus, Platonica Philosophia plenissime imbutus, Aristotelicæ doctrinæ non ignarus, &c.* Ephemer. Erudit. Gall. 15. Martii 1666. *Quia D. Augustinus omnigena eruditione præditus erat, de omnigenis etiam rebus, & pro omnibus hominum generibus scripsit. Opera ejus plurima pro Philosophis, aut Theologis tantùm sunt; sed Tractatus de Civitate Dei pro illis etiam est, qui scientiam non profitentur; cumque illum insigni cuidam Dynastæ Romano nuncupaverit, cum videtur præsertim in gratiam nobilium conscripsisse, &c.* Vide Pope-Blount in Censura, &c.

AURELIUS AMBROSIUS THEODOSIUS MACROBIUS

PRæpositus Sacri Cubiculi sub Impp. Theodosio, & Honorio circa finem scil. sec. 4. floruit; de quo honorifica mentio est in leg. 1. Cod. de Præpositis Sacri Cubiculi, lib. xii. De ejus patria non bene constat apud autores. Suum civem Parmenses faciunt; sed nullo valido argumento suffulti: imò contrarium constat ex ejusdem verbis in Saturnaliorum initio, ubi se longe à Latio natum profitetur, inquiens: *Nisi sicubi nos, sub alio ortos cœlo, Latinæ linguæ vena non adjuvet. Quod tamen ab hisce (si tamen quibusdam forte nonnunquam tempus, voluntasque erit ista cognoscere) petitum, impetratumque volumus, ut æqui bonique consulant, si in nostro sermone nativa Romani oris elegantia desideretur, &c.* Vir fuit Consularis, & illustris, magnæ eruditionis, & Platonicæ Philosophiæ quàm qui maxime addictus.

Scripsit *In Somnium Scipionis lib. 2. Saturnaliorum lib. 7.* De quibus hoc est autorum quorundam judicium; qui non minus ejus eruditionem, quàm Philosophiam commendant. Marc. Zuer. Boxhorn. in Epist. p. 17. *Macrobius scriptor præstantissimus; qui veterum Philosophiam, non vanam illam, & quæ ad solam ostentationem pertinet, sed cordatam, & masculam altissime penetravit.* Cœl. Rhodig. l. 1. c. 12. & 15. *Autor excellentissimus, & vir reconditissimæ scientiæ.* Laurent. Valla: *Curiosissimus in loquendo, & reconditissimæ scientiæ.* Bonifac. Ludicra Hist. *Mihi quidem in Platonicorum Mysteriis, in Mathematicis Disciplinis, in re Poëtica satis eruditus, neque suo seculo infacundus videtur.* Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 3. *Macro ii Saturnalia multum habent bonarum, ac variarum rerum.* Et ibidem loquen de Gellio, & Apulejo, ait: *Macrobius melior est his, atque explanatior: h ibet quæ non tam vulgari sermoni sint utilia, quàm Philosophiæ explicandæ.* Vide etiam eundem Præfat. Vigiliæ in Somn. Scip. Godeau Episc. Gall. *Ejus Saturnalia omnigena tractant argumenta Criticæ, & Antiquitatum: perjucunda, & eruditionis plena miscella videtur.* Erudit. Judicia Tom. 2. Paris. 1685.: *Christophorus de Mile Autorem hunc singulari Platonis studio teneri observavit, eumque iis colligendis, quæ autores in Virgilium notaverant, maxime incubuisse; ejus Saturnalia erudita esse, sed styli non laudabilis, quòd seculo scripserit, quo linguæ Latinæ puritas jam alterata, vel deperdita erat, ut ipse Macrobius fatetur. Denique J. Vavassor deprehendit, illum totidem verbis Plutarchum innumeris in locis transcripsisse, ab A. Gellio plurima mutuatum esse: de suo tamen addidisse multa singularia, & jucunda, quæ ejus eruditionem, & Antiquitatis notitiam manifestant.* Card. Bona Notit. Autor. *Macrobius Philosophus eximius, & Criticus acutissimus.* Alios ipsum laudantes prætereo.

Non desunt tamen, qui ipsum reprehendunt; inter quos Politian. Epist. l. 12.

l. 12. epist. 22. ubi: *Macrobius dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas cœnas instruxit*. Erasmus in Ciceron. pag. 148. ipsum Æsopicam Corniculam vocans ait: *Ex aliorum pannis suos contexuit Centones. Itaque suâ linguâ non loquitur, & si quando loquitur, Græculum latine balbutire credas. Quod genus est illud ex Commentario in Somnium Scipionis secundo*. Petr. Crinit. de Honesta Discipl. p. 534. *Quod etiam Macrobius (ut alia complura) è penu Gellianæ eruditionis in suas cœnas depromsit: homo satis quidem eruditus, sed ingenio maxime ingrato, ac prope impudenti, ut qui tanto æris alieni cumulo, nusquam creditoris nomen profiteatur*. M. Ant. Muret. ad Senecæ 3. de Benefic. 18. *Totam hanc disputationem de servis, num dominis beneficia tribuere possint, partim ex hoc Senecæ loco, partim ex Epist. 47. partim ex Valerio consarcinatam Macrobius l. 1. Saturn. c. 2. pro sua venditavit. Sed & ex Agellio, & Plutarchi Symposiacis tam multa nullo pudore in septimum librum Saturnaliorum suorum transtulit, ut appareat, eum factitasse eandem artem, quam plerique hoc seculo factitant; qui ita humani nihil à se alienum putant, ut alienis æque utantur, ac suis*. Ulysses Altrovand. de Quadruped. p. 394. *Macrobius transcripsit Alexandrum Aphrodisæum, ac pene verbatim expressit*. Vide etiam Claud. Verder. in Autor. Censione, &c.

SYNESIUS.

De ejus patria non bene constat apud autores. Gulielmus Cave ipsum genere Pentapolitanum cum aliis asserit; sed in qua urbe hujus Regionis Pantapoleos fuerit ortus, non affirmat. Pentapolis enim Regio Cyrenaicæ erat quinque urbibus constans, unde & illi nomen (non loquimur hic de Pentapoli Palæstinæ, aliisque regionibus hoc nomine insignitis) quæ urbes hoc ordine sunt Berenice, Arsinoë, Ptolemais, Cyrene, & Apollonia. Suidas hæc tantum habet: *Συνέσιος Ἐπίσκοπος ἐκ Πτολεμαΐδος πενταπόλεως τῆς ἐν Λιβύῃ Θηβαΐδος, Synesius Episcopus ex Ptolemaide Pentapoleos Thebaidis, quæ in Libya est*. Philipp. Labbe de Script. Ecclef. ipsum Cyrene natum asserit, dum ait: *Synesius patriam nactus Cyrenem Pentapoleos in Libya, Ægypto proxima, nominatissimam urbem, ab ineunte ætate, ut ex epist. 57. adversus Andronicum discimus, Philosophiæ operam dedit, Alexandriæ Magistra usus Hypatia, Theonis præstantissimi Mathematici filia, quæ, ut ex Socrate constat, anno demum 415. à populo primùm testis obruta est, tum membratim discerpta; fuitque inter Sophistas sui temporis nominatissimus; uxorem duxit, quatuorque ex ea filios suscepit. Legatione pro patria sua functus est per triennium Constantinopoli apud Arcadium Imperatorem circa annum 400. ad quem habuit Orationem de Regno: dein anno 410. Episcopatum Cyrenes, seu Ptolemaidis patriæ suæ invitus capessere coactus est, ordinatus à Theophilo Alexandrino Patriarcha sub Theodosio Juniore, Arcadii filio. Quamdiu in sacra illa ministratione vixerit, quove anno obierit, à nemine proditum est*. Certum id tamen constat, ipsum omnia fecisse, ut se Episcopatu abdicaret. Quod cum frustra tentasset, altero ab adito Episcopatu anno Concilium celebravit; ac post obitum, fratrem suum Evoptium in Episcopatu successorem habuit.

Ingenuè quidem fateor, me haud satis intelligere, cur cit. Labbe, Morery in Lex. Hist. & in Suppl. aliique dicant, Synesium Ptolemaidis, sive Cyrenes Episcopum fuisse, quasi una civitas, vel unus idemque esset Episcopatus: cùm clarum sit, Ptolemaidem aliam à Cyrene Pentapoleos civitatem fuisse, à qua 12. milliaria distat; ac Ptolemaidis Episcopatum sub Archiepiscopatu Cyrenes extitisse. Vel igitur ejus Episcopatus sedem ignorant, vel Ptole-

mai-

maidem cum Cyrene confundunt. Accedit, Labbe loc. cit. dixisse: *Episcopatum Cyrenes, seu Ptolemaidis patriæ suæ, &c.* cùm supra dixerit, ipsum Cyrene natum, non Ptolemaide.

Scripsit, præter dictam *Orationem de Regno*, plurima, sed mira omnia; inter quæ sunt *De Providentia lib.2. Epistolæ 155. Dio*, sive de vitæ ipsius instituto: *Calvitii Encomium: Catastasis in Barbarorum excursionem: Catastasis in laudem Anysii: De Dono Astrolabii: Homiliæ: Hymni: De Insomniis*. Quæ omnia cum Notis edidit Dionysius Petavius an. 1612. & 1633. Notandum hic, Synesium in ipsis de Deo, Trinitate, Anima, & Dæmoniis, Platonicorum more locutum esse. Hinc Joh. Maria Braiicheilanus in Decret. Sacr. Congreg. Indic. observat, *Synesium, qui diutius antè Philosophus Ethnicus vixit, Platonica quædam, seu Pythagorica nonnunquam suis Hymnis inseruisse; præsertim cùm de Trinitate loquitur, vix poëticis numeris potuisse retinere exactam illam loquendi rationem, quam Theologia in Mysterio Sacræ Triadis servandam præscribit*. Notatur etiam à quibusdam, reperiri in Scriptis ejus quasdam Ethnicas opiniones, quales sunt opinio de Venere, quòd ejus indignatione mulieres Libycæ grandes habeant mammillas, ac pectora inconvenienter composita, itaut infantes non per alas, sed per humeros lac fugant, mammâ in humeros rejectâ; ut in epist.4. Opinio de Fortuna, & Fama, quòd Deæ sint, ut in epist.43. & 44.

Uno tamen omnium ore ejus sanctitas, & doctrina commendatur. Phot. in Biblioth. cod. 26. *Lectæ sunt Episcopi Cyrenes, cui Synesio nomen, de Providentia, & de Regno, aliisque nonnullis Orationes. Stylus illi sublimis quidem & grandis, sed qui ad popularem simul dictionem aliquantulum inclinet. Lectæ sunt & ejusdem Epistolæ variæ, venustate, ac dulcedine fluentes, cum sententiarum robore, ac densitate.* Evagrius l.1. Eccles. Hist. c.15. *Hic igitur Synesius tùm reliquis disciplinis excultus fuit, tum in Philosophia adeo excelluit, ut admirationi esset etiam Christianis, his scilicet qui neque odio, neque gratia adducti, de rebus judicare solent - - - Qualis enim, ac quantus extiterit, abunde testantur tum Epistolæ post susceptam Sacerdotii dignitatem eleganter & doctè ab eo conscriptæ; tum Oratio, quam dixit eidem Imperatori Theodosio; tum quicumque ejus libri admodum utiles circumferuntur.* Eli. du Pin. Nova Biblioth. Aut. Eccles. Tom. 3. *Synesii stylus, Photii quidem judicio, grandis, & sublimis est, sed Poësin aliquatenus redolet. In narrationibus præsertim, & descriptionibus excellit. Prolixis præfationibus, crebrisque digressionibus variat argumenta, quæ pertractat. Delectabilia reddit eadem præclaris historiæ, fabulæque locis, insignioribus profanorum Poëtarum dictis. Nihil asperi, vel tædiosi habet ejus Philosophia. Ea est ejus industria, ut hanc gratam, & jucundam reddat. Ad solam delectationem attendere videtur, cùm præcipua sapientiæ capita tradit. Ad summarum veritatum notitiam lectorem sensim deducit, dum festivas tantùm narrationes se legere putat. In prima ejus Epistola duorum generum Opera illum scripsisse observat; alia esse circa subtilissimam Philosophiam; alia verò Rhetoricas Dissertationes esse: sed facile cognosci posse, utraque ejusdem ingenii fœtus esse, modò res serias, modò facetias meditantis. Et sane idem character ubique conspicitur. Opera ejus Philosophica Rhetoricis, & Poëticis figuris sunt exornata: Eloquentiæ verò Diatribæ sententiis Philosophicis roborantur. In Platonicis scriptis versatissimus erat, & ex illo fonte hauserat quicquid maximi, & celsissimi habet antiqua Philosophia circa Summi Entis, & Moralium Principiorum cognitionem. Pauca de Religione nostra scripsit, & multum abest, quin in ea æque doctus esset, ac in Platonis Philosophia. Liquet tamen ex ejus Epistolis, eum fuisse sapien-*

sapientissimum, prudentissimum, & optimum Episcopum, &c. Phrasis ejus tanquam Attica laudatur à Gesnero; & à Quenstedt dicitur *Synesius vir admirandæ sanctitatis, & doctrinæ; eloquentiæ tamen studiis clarior, quàm rerum Ecclesiasticarum notitia*. Lud. Viv. de Trad. Discipl. p. 540. *Synesius elaboratus, & translationibus paulo obscurioribus frequens*. Balth. Bonifac. Ludicr. Hist. p. 603. *Synesius pius, & doctus, argutus interdum, stylo amœno, æque prosâ, versuque bonus*. Sed omnium maxime ejus habet dignas laudes Lucas Holsten. Dissertatione de Synesio, & de Fuga Episcopatus, dum ait: *Synesius Philosophorum omnium, uno Platone excepto, eloquentissimus - - - - Neque enim mihi animus est eloquentissimi juxta, ac sapientissimi Philosophi laudes pertexere, aut orationis accuratissimæ virtutes persequi, aut reconditam philosophandi rationem in lucem protrahere*. Bellarminus etiam de Scriptor. Eccles. *Vir fuit admirandæ sanctitatis, & doctrinæ. Scripsit plurimas, & elegantissimas Epistolas*. Scaligerana 2. *Egregia in Synesii Epistolis occurrunt*. Greg. Gyraldus Synesii Epistolas admirandas vocat. Denique ab Hofmanno vir pietate, & eruditione inter primos sui ævi nominatur. Vide etiam Baron. Godeau. Possevin. Niceph. &c. & Hist. hanc p. 101.

ÆNEAS GAZA

PHilosophus Platonicus circa finem sec. 5. sub Zenone Imperatore floruit, ut ex ejusdem scriptis educitur, in quibus de Africæ Martyribus à se visis sub Hunnerico Vandalorum Rege loquitur; qui Rex obiisse fertur an. 485. Æneas Christi Fidem amplexus, *Dialogum de Animæ Immortalitate, & corporum Resurrectione, Theophrastum* appellatum, composuit: quem Ambrosius Abbas Camaldulensis latinum fecit, & Bibliothecæ PP. addictum habemus. Extat etiam Lipsiæ editus an. 1655. à Joh. Baver cum Notis Gasp. Barthii. Vide Bellarm. de Scriptor. Eccles. Labbe Dissertat. Hist. &c.

HIEROCLES

SEcta Platonicus, Bithyniæ primùm ex Vicario Præses, deinde Alexandriæ Præfectus Christianorum hostis acerrimus, in ipsos mirè sæviit, Persecutionis sub Diocletiano ferventis autor existens, ἐργοδιώκτης, ejus scilicet Persecutionis monitor, & exactor dictus est. *Quo scelere non contentus, etiam scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. Composuit enim libellos duos non contra Christianos, ne inimicè insectari videretur, sed ad Christianos, ut humane, ac benigne consulere putaretur. In quibus ita falsitatem Scripturæ Sacræ arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: nam quædam capita, quæ repugnare sibi videbantur, exposuit; adeò multa, adeò intima enumerans, ut aliquando, ex eadem disciplina fuisse videatur*. Lactantii verba sunt lib. 5. c. 2. Quos libros Nicomediæ degens composuit, & λόγους Φιλαλήθεις, *Sermones Veritatis amatores*, appellavit: quo in opere inter alia Apollonium Tyaneum Christo Domino comparavit, & vel paria, vel majora etiam fecisse contendit. Blasphemias tamen ejus, & insanias egregie confutavit Eusebius, & Lanctantius; quem Institutionum libros contra Porphyrium, & Hieroclem Philosophos scripsisse putat Baronius ad an. Chr. 302. quem vide.

Sed an unus, idemque Hierocles fuerit, qui libros Philalethes composuit, cum eo, qui de Apollonio scripsit, varia autorum mens est. Eundem existimasse videtur Guil. Cave in Chartophyl. Eccles. atque alii, ut ex modò dictis. Diversum faciunt Morery in Lex. Hist. ubi diversis articulis de unoquoque

que agit; aitque, eum, qui de Apollonio scripsit, Philosophum ex Areopagi Judicibus fuisse: & Baronius, qui modò dicti meminit ad an. Chr. 302. ejus verò, qui Apollonium cum Christo comparavit, ad an. Chr. 68. atque contra hunc ab Eusebio scriptum, asserit. Alii tandem confundunt ex eo, quod ambo contra Christianos scripserint, & Philosophi fuerint.

Alius tamen ab his omnino fuit Hierocles ille, qui sec. 5. vixit, & Platonicus etiam fuit, celebri fama Alexandriæ docens. Scripsit hic libros 7. de *Providentia*, *& Fato*; quorum veluti exscerpta Phothius nobis asservavit. In iis Platonis, & Aristotelis concordantiam ostendit; & supposita Metempsychosi, omnes difficultates de Providentia, & Fato, cum Libero Arbitrio convenire valentibus, resolvi posse contendit. Asserit etiam ibidem, Platonem Mundum ex nihilo creatum credidisse. De hoc ita Damascius apud Photium: *Sciendum, quod Hierocles, qui Scholam Alexandrinam sublimitate, & magnitudine animi ornavit, præter magnificentiam venerandam, & constantiam, etiam ingenii ubertate admodum affluebat; & cùm linguæ præstantia, pulcherrimorumque nominum, & verborum facilitate, ac copia excelleret, omnes ubique auditores in sui admirationem rapiebat, tam orationis venustate, quam scientiarum varietate, cum Platone semper contendens*. Vide Phot. Biblioth. cod. 214. & 242.

Alius etiam memoratur Hierocles, qui in Aurea Carmina Pythagoræ Commentarium scripsit. Hic Pythagoræ etiam vitam, ut notat Cozzandus l. 5. c. 1. memoriæ tradidit. De eo ita Joh. Pearson in Prolegom. ad Hieroclem: *Inter Opera verò Philosophica, sive Judex, sive alius fuerit, primum jure merito locum sibi vendicat* Ὑπόμνημα εἰς τὰ χρυσᾶ Πυθαγόρου Ἔπη, *Commentarius in Aurea Pythagoræ Carmina, opus nunquam satis laudatum. Neque enim Carmina ista tantùm interpretari, aut Grammaticorum instar Scholia conficere in animo habuit, sed omnia Pythagoricæ disciplinæ lineamenta brevi quasi tabula depingere*. Cùm autem hic Hieroclis in Aurea Pythagoræ Carmina Commentarius junctim cum libris de Providentia, & Fato &c. Hieroclis Philosophi Alexandrini, de quo modo dictum, Græc. Lat. extet, Londini an. 1654. editus, hinc factum puto, ut unus idemque quibusdam visus sit. In magna tamen hac confusione eorum, qui Hieroclis nomen habuere, & scripsere, vide Gesnerum, & Vossium lib. 3. & 4. de Hist. Græc. &c. Sed omnium accuratissime Mollerus in Homonymoscopia pag. 312. & ex eo Ionsius de Scriptor. Hist. Philos. ejusque Scholiastes pag. 99.

CHOSROES PERSARUM REX

QUamquam barbarus, *Philosophiam, disciplinasque omnes Græcorum ita tenebat, ut par summis Philosophis esset. Platonis, & Aristotelis Philosophiam optime calluit: sed Platonis dogmatibus adeò ferunt imbutum, ut ne Timæus quidem, vel Phædon ipse, vel Gorgias, vel Dialogorum autor quispiam, ut Parmenides, illum præterierit. In Persiam ad eum visendum se contulere Damascius Syrus, Simpliciusque è Cilicia, & Eleunamius Phryx, Priscianusque Lydus, Hermias præterea, & Diogenes ex Phoenicia, & Isidorus Gazæus, qui omnes Justiniani temporibus omnium erant Philosophantium principes*. Cozzandus de Magisterio Antiqu. Philos. lib. 2. c. 9. Miror sane, Cozzandum, qui de plagii crimine alios sæpe arguit, se jugiter plagiarium ostendere, cùm rarius, unde sua dicta hauserit, indigitet. Chosroës hic nonnisi Primus hujus nominis Persarum Rex, qui Magni etiam nomine insigniebatur, & Justiniani coævus fuit, esse potuit; sæculo enim 6. ambo

ambo floruerunt. Omnes tamen ejus Vitæ scriptores de ejus tantum militia, ac triumphis, quos de Romanis sæpius reportavit; atque ut ab ipsis tandem superatus, ex tristitia obiit, loquuntur. Unum tantùm Suidam inveni, qui de ejusdem sapientia tam alte scripserit, ex quo modo dicta Cozzandus retulisse videtur.

THEODATUS
GOTHORUM REX.

THeodahades etiam dictus, Theodorici Regis ex sorore nepos fuit. Hic ab Amalasuntha Regina, suo filio Athalarico orbata, in thronum hac conditione evectus, ut ipsa regnaret; ingrato, crudelique animo eam prius extorrem fecit, deinde jussit jugulari. Cujus innocentis sanguinem vindicavit Justinianus Imperator, qui per Bellisarium, & Mundum Regno eum pepulit: ac tandem à Vitigio, magno suæ militiæ duce, à Gothis Regis nomine insignito, interfectus cum filio suo Theodegisilo est, dum Romà Ravennam peteret. Sic igitur proditor Theodatus à proditore Vitigio juste peremtus, debitas ingrati animi pœnas luit. Doctus fuisse traditur, & Historiam scripsisse. Vide Procopium lib. 1. de Bello Goth. Marcellinum in Chron. Cassiodorum lib. 10. Epist. 3. Possevinum in Appar. &c.

De Theodato ita Cozzandus loc. cit. *Theodatus Ostrogothorum Rex, qui literis Græcis, Latinisque liberaliter eruditus, sectam amplexus est Platonicam, cui multam operam impendit, in eaque maxime claruit, ut Leonardus Aretinus testatur lib. 1. de Bello Italico contra Gothos, & Johannes Lelandus*. Cozzandi igitur, & eorum, quos adduxit, sententiam secutus, Theodato inter Platonicos locum dedi.

GEORGIUS GEMISTUS.

A Seculo 6. usque ad 15. Platonis Philosophia ferme sepulta delituit: donec præclara quædam ingenia ipsam è tenebris in lucem revocarunt. Inter hæc præclarum Platonicæ Philosophiæ lumen eluxit *Georgius Gemistus*, cognomento *Plethon* dictus, patriâ Constantinopolitanus, qui sec. 15. Florentiam veniens, in Aula Magni Ducis, literarum ac literatorum patroni, Cosmi Medices magno in honore vixit, à cunctis sui ævi doctissimis viris eximius Philosophus & creditus, & habitus. Concilio Florentiæ sub Eugenio IV. an. 1438. celebrato adfuit, in quo singularis doctrinæ virum omnes ipsum admirati sunt. Fertur ad annum centesimum, & ultra vixisse; duos post se relinquens filios, Demetrium, & Andronicum.

Scripsit librum *De Differentia inter Aristotelem, & Platonem*; in quo ostendit, principatum semper inter hos duos Philosophos Platonem obtinuisse: *Tractatum de Interpretatione*: *Commentarium in Oracula Magica Zoroastris*: atque alios Tractatus, potissimum Historicos. De Gemisto ita Cozzandus loc. cit. *Ex Academia quidem Georgius Gemistus non solum Historicus, sed Philosophus & Mathematicus, cognomento Pletho, patriâ Constantinopolitanus, quem quasi Platonem alterum de Mysteriis Platonicis disserentem frequenter audivit Cosmus Medices Florentiæ, & ante in Græcia Bessario Cardinalis Patriarcha Nicæus, cujus ad illum plurimæ extant epistolæ &c.* Vide Gesner. Biblioth. Leon. Allat. Diatr. de Georg. pag. 283. Voss. de Philos. Sect. c. 16 §. 6. de Hist. Græc. lib. 2. c. 30. &c.

BESSARION

CUI patria Trapezus, urbs Cappadociæ, in Asiæ Minoris confinio, primùm Monachus S. Basilii, deinde Cardinalis, Archiepiscopus Nicæus, & Patriarcha Constantinopolitanus, Georgii Gemisti, modò dicti, discipulus fuit, sub quo in scientiis omnibus, potissimùm verò in Platonica Philosophia multum profecit. Per Imperatorem Ioh. Palæologum ut Ecclesia Græca Latinæ jungeretur, fategit plurimum. Propterea Florentiam se contulit, ubi Concilio sub Eugenio IV. celebrato interfuit, orationem habuit, & Orthodoxæ doctrinæ subscripsit; unde Cardinalis insignia promeruit. Imò parum absuit, quin etiam in Summum Pontificem eligeretur. Variis magni momenti legationibus sub Summis Pontificibus laudabiliter functus est: ex quarum ultima ad Ducem Burgundiæ, & Ludovicum XI. Gallorum Regem, non ex voto confecta, reversus, Ravennæ mortuus est 18. Novembris an. 1472. ætatis verò 77. cujus corpus inde Romam translatum in Basilicam S. Petri eo sepulcro conditum est, quod sibi vivens extruxerat, & Epigraphem fecerat an. 1466. quam vide apud Paulum Jovium in Elog. c. 24.

Magnus plane vir fuit, Purpuræ decus, Græciæ ornamentum, in omni scientiarum genere eruditus, literatorum amicus, & protector, quos domi suæ semper coluit, & familiares habuit; inter quos præcipui fuere Argyrophilus, Theodorus Gaza, Gemistus Plethon suus præceptor, Philelphus, Biondus, Poggius, Laurentius Valla, Andronicus, Platina, Domitius, atque alii sui ævi literati; qui omnes Bessarionis domum frequentabant, potissimùm ob celeberrimam suam illam Bibliothecam, quam triginta nummis aureis emisse fertur: quam deinde Senatui Veneto donavit, qui etiamnum illam summa cura custodit. Nil prætermisit, ut Platonicam Philosophiam, cui deditissimus erat, omnibus redderet commendabilem. Unde cum Georgii Tapezuntii Opus perlegeret, in gratiam Aristotelis contra Platonem ab eo confectum; statim *Apologiam contra Calumniatorem* inscriptam composuit, qua Platonem Philosophorum Principem probaret. Plura adhuc scripsit volumina ad *Philosophiam*, & *Theologiam* spectantia: *Orationes* etiam, & *Epistolas*; quæ omnia separatim edita habemus. Bibliothecæ PP. opus illud Bessarionis insertum legimus, cui titulus: *Liber de Sacramento Eucharistiæ; & quibus verbis Corpus Christi conficiatur*. Vide Trithem. & Bellarm. de Script. Eccles. Auberi Hist. des Card. Possevin. Spond. le Mire &c.

MARCUS MUSURUS

CRetensis, vir utriusque linguæ doctissimus, & propter eruditionem suam à Leone X. & Alberto Pio, Carporum Principe, & Lascare Romam accitus, quem, præter alia, *Encomium in Platonem* Græco elego carmine doctissimo panxisse, Gyraldus testatur lib. de Poëtis sui temporis p. 62. Extat id Poëma, & in limine Operum Platonis legitur, commendatione publica cum antiquis elegantia comparandum judicio P. Jovii in M. Musuri elogio. Platonicis eum adnumerat Jonsius Hist. Phil. l. 3. c. 21. A Leone X. Archiepiscopus Raguseus creatus, certa spe Purpuræ tenebatur: qua frustratus ex mœrore hydropicus mox obiit. Jonsius l. c. memorat MICHAELEM APOSTOLICUM, qui primus eo temporis tractu *de Aristotelis, & Platonis discrepantia* scripsit.

JOHANNES WESSELUS

GRoningæ in Germania natus an. 1419. patris, matrisque jacturam passus, à nobili quadam femina una cum proprio filio educatus, & in scientiis, Philosophia potissimum instructus, ipsam mox docuit. Perspicacis, præclarique sui ingenii plurima ubique signa dedit. Licet in Peripateticis, Scholasticis, primum institutus; ab his tamen deinde ad Platonem se convertit, cujus Philosophiæ totum se devovit: unde & à Scholasticis præceptoribus odio habitus est. De eo sic Hornius Hist. Philos. lib. 6. c. 6. *Wesselus Gansefort, Groningensis parem circa ea tempora non habuit. Ea enim omnium literarum, ac disciplinarum cognitione erat præditus, ut communi nomine diceretur Lux mundi. Peritus erat trium linguarum, Latinæ, Græcæ, & Hebrææ. Ad Græcam discendam in ipsam Græciam profectus est. Cumque A. C. 1477. Elector Palatinus Philippus instauraret Heidelbergensem Academiam, eò ad Professionem Theologicam vocatus est. Sed cum Doctoratum suscipere non posset, propterea quod oser Monastici ordinis esset, relicta Professione Theologica, Philosophicam suscepit. Profitebatur autem Philosophiam Platonicam, quam Christianismo utiliorem, & convenientiorem existimabat.* In Morery tamen Suppl. notatur verbo *Wesselus*, ipsum post varias Germaniæ urbium Academias peragratas, Lutetiam Parisiorum venisse: ubi ferventissimis disputationibus invicem rixantes Scholasticos Reales, Formales, & Nominales inveniens, in id totus incubuit, ut Formalium sectæ principes Realibus adsociaret. Ipsemet tamen mox Formalium sectam secutus est: sed cum ipsam rationi minus consonam advertisset, Nominalibus se addixit (simulatè verò, crediderim, nam Platonis admirator erat) quorum doctrina novitate magis, quam veritate tum placebat. Parisiis P. Francisci della Rovére, Fratrum Minorum Ministri Generalis, familiaritatem nactus est. Hoc deinde in Pontificem Maximum, sub Sixti IV. nomine, electo, & magnas ei dignitates offerente, nihil præter unum Sacrorum Bibliorum Codicem Hebræum, & Græcum voluit; quo accepto, Roma in patriam migravit: ubi fama, & doctrina omnibus carus obiit die 4. Octobris 1489. Sunt qui ipsum in Orthodoxa Fide mortuum asserunt. Alii verò contra ab ea in multis aberrasse affirmant, eumque Lutheri Præcursorem appellant. Ex ejus scriptis quædam interciderunt, quædam exstant edita a. 1614. Vide Vitas Professorum Groningensium.

MARSILIUS FICINUS

INgens Florentiæ decus, ubi natus est an. 1433. munere Ecclesiasticus, Platonicam Philosophiam omnium maxime coluit, instauravit, propugnavit. Ejus vitam scripserunt Dominicus Melsinus, & Melchior Adamus: de qua pauca hic ex aliis adnotabimus. Boissard. in Icon: *Græcæ, Latinæque linguæ peritissimus: homo ingenii acuti, & vigilantis: unicè adamatus à Cosmo Florentinorum Principe propter exquisitam scientiarum omnium, qua pollebat, cognitionem. Fuerat enim Marsilius cum Angelo Politiano bonarum literarum studiis excultus opera, & studio Laurentii Medices, qui & ipse doctus doctorum omnium Mecœnas vocatus est, tantaque autoritate, moderatione, & prudentia Remp. gubernavit Florentinorum, ut Pater Patriæ dici jure mereretur. Post cujus mortem non minore apud Cosmum gratia valuit, & ab eo divitiis, & honoribus ditatus, otio literario vacans, Principis bene meriti suasu Latinos fecit Jamblichum, Synesium, & Psellum, Platonicos autores, ipsumque totum Platonem. Scripsit & alia insignia Opuscula, quæ à doctis cum singulari*

 gulari

gulari delectatione, & fructu leguntur. If. Bullart. in Acad. Scientiarum: *Ejus Opera satis evincunt, virum illum laboriosum ad compositionem non minus idoneum fuisse, quàm ad versionem; nec propriis bonis minus opulentum, quàm Antiquitatis spoliis. Quando studii contentio ad animi relaxationem aliquam quærendam illum adigebat, ejus oblectamentum erat cum honesto, & jucundo sodalitio dulce vinum compotare. Tam brevis erat corporis ejus statura, ut ad virorum solitæ magnitudinis lumbos vix pertingeret: sed magnus erat illi animus, & constans, ad lætitiam, quàm ad mœrorem propensior. Sollicite vitabat quicquid valetudini suæ noxium esse poterat. Imò regiminis hujus aliis præcepta tradere voluit libro suo De Triplici Vita. Septuagesimum tamen annum non excessit, febrique an. 1499. abreptus est in sua Caregiana villa, quo tempore Ludovicus XII. Galliarum Rex, Alpes cum potenti exercitu supergressus, bellum, atque terrorem in Italiam inferebat*. Ejus tumuli Epigraphem Angelus Politianus hanc fecit:

Mores, Ingenium, Musas, Sophiamque supremam,
Vis uno dicam nomine? Marsilius.

Hoc ei vitio vertunt nonnulli, quòd in Dissertationibus super Platonem, & Plotinum, ipsis de suo commodans, eos Christianè loqui faciat. Unde Claud. Verder. in Aut. Censione ait: *Marsilius Ficinus Platonis interpres Serrano quidem fidelior, & purior est. Sed quanquam à Platonis mente discedat rarissimè, ita tamen vertit, ut Platonem esse non judices. Vides quid Plato dicere voluerit, sed quomodo dixerit non habes, &c.* Et Huet. de Clar. Interpr. *Marsilium Ficinum religiosum, & fidelem interpretem dicit Nannius, summâque curâ verbis institisse, sententiam quoque reddidisse, in indole verò defecisse. Nos aliter judicamus; nam verborum curam negligit Ficinus, sententias dilatat nonnunquam, vel contrahit: id, quod alibi sæpe, maxime verò in Trismegisti interpretatione deprehendas.*

Frequentius tamen laudatur ab aliis, à quibus *Naturæ rerum peritissimus: Academicorum omnium doctissimus: Homo summi ingenii, & inexhausti laboris: Vir divinus, & sapientissimus; sapientiæ, & integritatis decus. Vir peritus non vulgariter tum Sacræ Theologiæ, tum etiam Platonicæ Philosophiæ;* aliisque insignioribus nominibus appellatur. Et præsertim Vossius de Mathemat. c.35. sect.47. ejus Apologiam confecit, ubi ait: *Anno 1490 longe lateque diffundebatur nomen Marsilii Ficini; qui Apologiâ suâ comprobat, Astrologiam, & Medicinam ad Sacerdotes pertinere. Etiam tres libros fecit de Vita, in quibus ex Astrologia divinatrice multa admiscuit superstitiosa. Lecto tamen Opere Pici Mirandulani adversus Astrologos, vanitatem ejus scientiæ dicitur deprehendisse, ac rejecisse. Magnus plane vir erat; præsertim in Philosophia Platonica. Quare miror, summum itidem virum Ludovicum Vives, quum locutus esset de Epistolis Angeli Politiani, Hermolai Barbari, atque aliorum, subjungere deinde: Admiscuit se his Philosophaster Marsilius Ficinus, ut oloribus gavia: atque Epistolas composuit, ut de Platonicis quæstionibus disputaret dictione invenusta, & molesta.* Tandem Trithem. de eo sic scripsit: *Vir in secularibus literis eruditissimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Philosophus, & Rhetor celeberrimus, utraque lingua peritissimus, Platonicæ Theologiæ unicum decus, ornamentum, & corona. Scripsit ornato sermone multa præclara Opuscula, quibus excellentis ingenii sui venam posteris ostendit.* Vide etiam Philip. Labbe de Script. Eccles. Paul. Jov. in Elog. Doct. Vir. Gesner. Possevin. Joh. Bapt. Crisp. de Philosophis caute legendis, &c.

JOAN-

JOHANNES PICUS

Mirandulæ, & Concordiæ Princeps, ex patre Johanne-Francisco, qui paternum genus à Constantino Cæsare per Picum pronepotem, ut memoriæ à multis proditum, trahebat; & ex matre Julia ex nobili Bojardorum familia, ultimo partu ortum duxit die 24. Februarii an. 1463. Pio II. Pontifice Maximo Ecclesiam regente, & Federico III. Romani Imperii regimen moderante. Honorem tamen, quem magnum ex tam illustri, nobilique familia ortus acceperat, majorem ei contulit. Johannes-Franciscus Picus, Johannis ex fratre nepos, qui ejus vitam contexuit, quæ ejusdem Operibus præfixa habetur, narrat, ante ipsius ortum non leve prodigium apparuisse, circularem scilicet flammam supra parientis matris adstare cubiculum, visamque mox evanuisse. Qualis verò ejus jam nati, & adulti corporis, animique forma, & indoles fuerit, ex eodem nepote adnotemus.

Forma fuit insigni, procera, & celsa statura, molli carne, venusta facie, albenti scilicet rubentique colore concinnè suffusa: cæsiis, ac vigilibus oculis, flavo capillitio, dentibus candidis, & æqualibus; & uno verbo, undique pulcherrimus. Pulchrior tamen animi indoles, & penitus admiranda extitit. Et quidem ingenio fuit promto, & perspicaci, mente sublimi, memoria adeo tenacissima, ut audita semel à recitante carmina, mox eadem, & directo, & retrogrado ordine, magna omnium admiratione, recenseret. Sub matris igitur imperio ita ardenter humanitatis studia excoluit, ut brevi Orator, & Poëta magnus evaserit. Anno ætatis 14. matris jussu, quæ ipsum Ecclesiæ Sacris initiari ambibat, Bononiam ad Jus Pontificium addiscendum petivit. Quod biennio sic optime didicit, ut Summorum Pontificum Epistolas, quas Decretales vocant, in epitomen miro studio redegerit. Hæc tamen duriora studia pertæsus, ad jucundiora se contulit; ac divinæ, humanæque Philosophiæ contemplationi totum se devovit. *Perlustratis igitur* (verba sunt Henrici Warthoni in Append. Hist. Literar. Gul. Cave) *primariis Galliæ, & Italiæ Academiis, eruditissimos utriusque Philosophiæ Professores ubivis conquisivit: Philosophorum fere omnium scripta pervolvit, remque suam tam indefesso animi studio agebat, ut Theologus simul, & Philosophus omnibus numeris absolutus imberbis adhuc juvenis haberetur. Quod ad molliores verò literas attinet, is sane erat, qui sermonis elegantia, facetiis, & gratia, eloquentiæ viribus, disputandi subtilitate, & diffusa linguarum scientia omnibus sui seculi viris palmam præripuit. Accuratæ enim linguarum Græcæ, & Latinæ notitiæ Hebræam, Chaldæam, & Arabicam adjecerat dialecto Italiæ, antea ne famâ quidem auditas.* Septennio in hac literaria peregrinatione, doctorum, doctrinarumque inquisitione, completo, Romam annos natus 24. se contulit; ubi 900. Theses, quæ omnigenas Scientias complectebantur, evulgavit, atque à se propugnandas ne dum Urbi, sed universo orbi per literas indixit: illud insuper pollicitus, se ab omnibus prorsus sumtibus liberos præstiturum eos omnes, qui ex variis mundi partibus contra se disputatum Romam venirent.

Qua de re ita Boissardus in Icon. - - - *Utque erat excelsi spiritus, ingenioque ad maxima quæque evecto, ardore juvenili impulsus Romam venit, ubi Conclusiones nongentas in omni scientiarum genere disputandas proposuit; quarum quingentæ sunt in Philosophia Veterum, Mathematica, Cabala, & Magia. In quibus invictum se, & admirabilem omnibus præstitit, cùm omnibus tanto ingenii acumine, tanta facundia, tanta gratia responderit, ut de omnibus triumphum retulerit.* In his tamen Thesibus propugnandis, quæ Dialecti-

lecticam, Theologicam, Mathematicam, Magicam, (Naturalem scilicet non impiam, & superstitiosam) Cabalisticamque doctrinam (hoc est, Secretam Hebræorum dogmatum receptionem) è libris Latinis, Græcis, Hebraicis, & Chaldaicis erutam continebant; mirum quanta à semidoctis, ejusque gloriæ invidis pertulerit. Quapropter Innocentius VIII. ut hominum censuræ satisfaceret, ortoque rumori occurreret; has Theses examinandas tradidit: in quibus tredecim notatæ, quæ sustineri penitus nequirent. Unde statim harum interdictio, & Pici nominis delatio facta est. Sed cùm suas Theses Picus optime per editam Apologiam, viginti tantum noctibus elaboratam, defenderit; Alexander VI. Innocentii successor harum libellum omni interdictione immunem, ac Pici nomen falsò delatum decrevit. Hujus autem libelli censuræ non tam in Principem juvenem, eximie doctum, invidia, quàm suarum Propositionum veri sensus ignoratio, & censorum inscitia, caussa extitit. Ad hoc verò confirmandum vel illud hic adnotabo, quod habet Morery in Lex. Hist. Interrogatus, ipse ait, quidam Theologus, ejus libri censor, quid hæc vox *Cabala* significaret, fertur respondisse, Cabalam fuisse hominem nequam, & hæreticum, qui contra Christum Dominum scripsit, cujus Sectatores exinde *Cabalistæ* dicti sunt: quod ex ejusdem Apologia se exscripsisse fatetur cit. Morery. Atque hinc etiam factum, ut quidam ejusdem notæ Theologi non comprehendentes, quomodo posset Princeps juvenis ætate tam tenera tot, ac tantas scientias sine diaboli ope sic optime callere; ipsum Magiæ accusarent. Quidam etiam Hæreticum dixerunt, ut ipsemet fatetur in Apologia post initium, ubi ait: *Ex his autem, qui sapientiam, idest Theologiæ studium profitebantur, quidam fuere, qui conviciis forte levioribus non contenti, non jam audacem me, non temerarium, non gloriosum, sed magum, sed impium, sed novum in Christi Ecclesia Hæresiarcham prædicarent.*

Sed contrà ex ejusdem Vita habemus, ipsum post primæ juventutis florem, quum se gloriæ cupidum, & in vetitum amorem procliviorem ostendit, Principem pium, & religiosum maxime præbuisse. Amplissimas enim facultates, præter eas, quas in librorum supellectilem augendam impendebat, omnes ad pauperes sublevandos erogabat. Ut enim à juventutis delictis resipuit, & ad se rediit, mulierum illecebris, vanisque amoribus (quibus nobilium more, nobilissimus, pulcherrimus, ditissimus, & morum suavitate amabilis, feminisque carus existens, totum se dederat) cunctis perpetuum vale dixit; Principatu se abdicavit; ac privatam, frugalemque vitam Florentiæ vivens, in divinas preces, corporis castigationem, eleemosynas præstandas, ac virtutum omnium exercitationem, totus incubuit. Quare oblatas sibi vel maximas Ecclesiæ dignitates repudiavit: atque amicis id indigne ferentibus respondit: *Non sunt cogitationes meæ cogitationes vestræ*. Illi etiam rei obnixe studuit, ut quidquid mente, scriptisque valeret, id totum in Ecclesiæ utilitatem, Orthodoxam scilicet contra ejus hostes Fidem propugnandam, converteret. Hinc carminibus amatoriis tum Latina, tum Italica lingua à se in adolescentia elaboratis, igne consumtis; nonnisi ad Dei cultum, & religionem spectantia scribere statuit, & cogitare.

Ultimum tandem diem obiit, morte quidem immatura, ex subdola febri, quæ ad tredecim dies duravit, 17. Novembris an. 1494. ætatis 32. non expletis, eodem scilicet die, quo Carolus VIII. Francorum Rex Florentiam ingressus est. Moriens insignia Christianæ pietatis signa dedit: inter quæ amor fuit in pauperes ad mortem usque servatus, quo ductus adeo fuit, ut Florentini Xenodochii pauperes sibi Hæredes ex testamento fecerit. Fertur, immaturam hanc mortem sibi à Lucio Bellancio Senensi prædictam, affirmante, ipsum ætatis

annum

annum 33. non transgressurum: quod magno Florentiæ, Italiæ, orbis fletu sic contigit.

Secta fuit Platonicus, imò & Platonicæ Philosophiæ propugnator acerrimus. Omnes tamen Philosophorum doctrinas, præsertim Aristotelis calluit; unde & Aristotelicus antea fuisse traditur à nonnullis. Certum vel illud est, ipsum Peripateticam Philosophiam cum Platonica sic optime conjuxisse, ut hanc veritatem, *Nullum esse quæsitum naturale, aut divinum, in quo Aristoteles, & Plato sensu, & re non conveniant, licet verbis dissentiant*, in una ex suis illis 900. Thesibus publice defendisset. Quod fortè ex Simplicio didicerat, qui ait: *Nemo profiteatur Aristotelem, qui Platonem ab Aristotele dissociet, ut diversa sentientem*.

Scripta ejus sunt: *Heptaplus, sive de Opere sex dierum Geneseos* (quæ Paraphrasis est cap. 1. Geneseos de Mundi Creatione) *Conclusiones nongentæ* (quas olim Romæ disputandas exhibuit; ut modò dictum) *Apologia* (qua suas has Conclusiones defendit contra detractores; ut supra adnotavimus) *De Ente, & Uno. Oratio de Hominis dignitate. Regulæ 12. in spirituali pugna. Commentarius in Psalmum 15. De Christi Regno, & Vanitate mundi. Explicatio Orationis Dominicæ. Epistolarum lib. 1. De Astrologia Disputationum lib. 12.* Quibus libris contra Astrologos acutissimè scriptis, ad artis vindictam faciendam, respondit Lucius Bellancius, idem ille, qui immaturam mortem prædixerat; sed dispari ingenio, ut notat Daniel-Georgius Morhofius Polyhist. tom. 2. 1. 7. 16. Hoc autem Opus, licet mortis caussa imperfectum, omnium tamen maximi à doctis Criticis æstimatur. *Elegiæ. In Platonis Convivium lib. 3.* (Italice scripti) atque alia plura, potissimum contra Hæreticos, & Judæos, quæ post mortem imperfecta invenit ejus nepos, & Vitæ scriptor. Non prætereunda silentio est *Johannis Pici Dissertatio Platonica*, qua Hieronymi Benivenii Florentini Hymnus in Amorem explicatur, quam ex Italico sermone in Latinum versam legere est in Hist. Philos. Stanleji pag. 351. & seq. quæ Platonicæ Philosophiæ veluti epitome est. Vossius etiam de Sectis Philosophorum c. 1. ait: *Joh. Picus Mirandulanus Cabalæ, sive doctrinæ de Deo, ejusque cultu, quæ altera Judæorum Philosophiæ pars erat, admirator fuit, unde gloriatur, se de ea 70. libros emisse ingenti pretio, & in ipsis invenisse religionem traditam à Mose, & Christo: item Mysterium Trinitatis, Divinitatem Christi, humanæ naturæ assumtionem, peccatum Originale, & ejus expiationem, atque alia id genus*.

Ex innumeris, pleno ore ab autoribus in ipsum congestis laudibus, paucas hic adnotasse sufficiat. Scaliger, qui eum Monstrum sine vitio appellare solebat, hæc addit Comment. in lib. 3. Manil. *Phœnix seculi sui, illustris vir Picus Mirandulanus, deliciæ Musarum, atque alumnus Philosophiæ*. Et Scaligerana prima pag. 121. *Picus Mirandulanus 32. ætatis anno, quo obiit, omni disciplinarum genere non modò tinctus, sed plane imbutus erat, ut Encyclopædiam disciplinarum jure sibi vendicare potuerit, longiore vita plane dignissimus Princeps*. Vossius de Mathem. cap. 63. sect. 24. *Anno 1490. magni nominis fama per Europam omnem volitabat Johannes Picus Mirandulanus, Doctorum Nobilissimus, Nobilium doctissimus, ac cùm Picus diceretur, vere seculi sui Phœnix fuit*. Phil. Morn. *Johannes Picus Mirandulanus Comes verè mirandus, seu profundam doctrinam, seu raram pietatem spectes*. Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 3. *Politiano gravior Johannes Picus, & satis castigatus, nisi quo loco altercatur cum Theologis*. Erasm. in Ciceroniana p. 158. *Indoles Johannis Pici Mirandulæ Comitis plane divina, ingenium ad omnia factum, &c.* Angel. Politian. in centur. 1. Miscell. c. 100. Johannis Pici encomium terminat his

his verbis: *Denique, ut semel complectar, nullo non præconio major*. Petrus Crinitus de Honesta Discipl. l. 2. c. 2. *Factum est, ut Picum Mirandulanum nuper audirem de Philosophia docte, atque egregie disserentem; ibique cùm Angelus Politianus, & alii complures ejus ingenium, atque multiplicem eruditionem laudarent, ac mirabundi extollerent: Non est, inquit Picus, ut hac in re mihi, aut ingenio meo velitis blandiri. Quin respicite potius ad labores, & vigilias nostras; atque tum facile intelligetis, gratulandum potius assiduis vigiliis, atque lucubrationibus, quàm nostro ingenio plaudendum. Et simul adspicite, inquit, supellectilem nostram, atque librorum thesauros. Ostendebat autem egregie instructam, atque copiosam Bibliothecam, librisque affatim omnigenis refertam*. Et ibidem c. 12. *Nuper forte cum Pico Mirandulano diem consumsi: qui cùm de vita, & Philosophia permulta graviter, & copiose protulisset; illorum maxime ingenium, atque animos subinde accusabat, qui segniter admodum degenere ocio oblitescunt. Qua in re, ut fit, cùm acrius, & severius declamaret, cœpi mox, &c.* Ubi cit. Crinitus ociosos à Solone, aliisque legislatoribus infames dictos asserit, ac pœnis afflictos memorat. Disputationem habitam inter Hieronymum Savanarolam, & Picum Mirandulanum, lege apud eundem Crinitum lib. 3. c. 2. Vide etiam Sixt. Senens. Biblioth. Sanct. l. 4. Bellarm. de Script. Eccles. Paul. Jovium in Elog. Trithem. Marsil. Ficin. Beroald. Du Pin, &c.

JOHANNES-FRANCISCUS PICUS

Galeotti Pici, qui modò dicti Johannis Pici frater natu major erat, filius fuit. Inter præclara, & multa ejus encomia hoc certe non ultimum, tam magni scilicet Patrui nepotem fuisse, & discipulum. Scholasticis tamen, ut vocant, studiis nimis addictus, latini sermonis puritati non valde studuit. Infelix semper in omni vita fuit: ex Principatu enim à Ludovico, fratre suo natu minore, primùm ejectus, sed deinde post fratris obitum restitutus est an. 1510. Post annos duns iterum à Gallis expulsus, sed denuò amissum Dominium recuperavit; quod & pacifice possedit usque ad annum 1533. quum à Galeotto, Ludovici modò dicti filio, peremtus crudeliter est unà cum Alberto filio. Quam mortem Crucifixo adhærens obiisse dicitur. Scripta ejus hæc memorantur: *Vita Johannis Pici; & Vita Savanarolæ; De studio Divinæ, & Humanæ Philosophiæ lib. 2. De Morte Christi, & propria cogitanda lib. 3. Defensio de Uno, & Ente, &c.* Vide P. Jov. in Elog. c. 87. Bellarm. de Script. Eccl. Spond. &c.

FRANCISCUS PATRICIUS

Natione Venetus, professione Philosophus, secta Platonicus, Græcis, Latinisque literis egregie instructus, omnigena eruditione refertus, & uno verbo, omnium sui ævi literatissimus fuit. Alphonsi II. perquam familiaris extitit. Platonis sectator magnus, Stagiritæ insectator acerrimus, Philosophiam Ferrariæ docuit annos 17 quam etiam Patavii, & Romæ professus est, eò evocatus magno stipendio à Clemente VIII. statim ac Summus Pontifex renunciatus est, qui ejusdem opera antea etiam usus fuerat. Totus autem in eo erat, ut Aristotelis Philosophiam funditus everteret. Hinc Gregorio XIV. epistolam scripsit, qua id unum magna animi contentione flagitabat, ut Peripatetica Philosophia, ejusque libri è juvenum manibus eliminarentur, Platonica statueretur. Magna tamen hæc in Aristotelem aversio ingens ei odium tum

Theo-

Theodori Angelucii Medici, in Patavino Gymnasio professoris, tum Jacobi Mazzoni, peperit: qui editis libris ipsum fortiter impugnarunt, ille quidem in Philosophicis, hic verò in Moralibus, & Poëticis. Imò in Morery Suppl. notatur, ipsum capitis damnatum Romæ fuisse an. 1597. (mendose ibi scriptum 1527.) Quod apud alios non legitur. Konig. enim in Biblioth. tantùm ait, ipsum Romæ decessisse an. 1597. æt. 67. Bælius etiam in Lex. voce *Patrice*, eum mortuum, non necatum asserit an. 1597. Ubi notat quoque, hunc quandoque confundi cum Francisco Patricio Siennensi, qui eodem seculo clarus fuit, & *De Rege*, *& Regis institutione* libros condidit. Apud alios similiter mortuus tantùm legitur, non occisus. Quæ autem in Morery Suppl. leguntur, ex Jano Nicio Erythræo in Pinacotheca I. pag. 204. & 205. & Baillet in Judiciis Literat. de Poëtis Recentioribus, depromta notantur.

Ut autem voti compos fieret, Stagiritæ Philosophiam examinandam suscepit libro illo in 4. Tomos diviso, quem *Discussiones Peripateticas* inscripsit; de quo Launojus in libro de Varia Aristotelis Fortuna. In primo Discussionum tomo de Aristotelis vita, moribus, libris, auditoribus, sectatoribus, expositoribus, interpretibus, sectis, philosophandi ratione, libris 13. differit. Quibus in libris potissimum ostendit, vel integros libros Aristoteli hactenus falsò fuisse adscriptos, vel pleraque aliis Philosophis erepta. Tomus secundus Aristotelis cum Platone, aliisque veteribus Philosophis à multis promissam, à nemine editam, in omni Philosophiæ genere concordiam, libris 8. continet. Tomus tertius Aristotelis cum Platone, aliisque veteribus, à nemine promissam, vel editam discordiam, libris 7. persequitur. Tomus quartus rigidissimam Aristotelis dogmatum censuram philosophicam libris 10. instituit. Cùm autem Aristotelis Philosophiam multis argumentis confutasset, vel saltem confutare conatus esset; suam *De Universo Novam Philosophiam ad mentem Platonis*, libris 50. comprehensam, Ferrariæ edidit, ac Gregorio XIV. ejusque successoribus nuncupavit. In hujus Operis Præfatione laudes librorum Platonis, & elogia in eum à primis Ecclesiæ PP. congesta enarrat, à S. Dionysio scilicet, S. Justino, S. Clem. Alexandr. Origene, S. Cyrillo, S. Basilio, Eusebio, Theodoreto, Arnobio, Lactantio, S. Augustino, S. Ambrosio, &c. Imò & rationibus, à scriptis Aristotelis, & Platonis excerptis, ostendere contendit, Philosophiam primi Catholicæ Fidei in multis opponi; contra verò secundi Philosophiam ipsi omnium maxime consonare. Qua de re vide Morery Suppl. voce *Platon*, & ipsum Patricium in discussionibus, in Philosophia, & in Aristotele Exoterico. Thuanus tamen ad an. 1597. notat, Patricium, paulò ante mortem, Novam hanc de Universo Philosophiam, censurâ notatam, retractasse. Huic etiam operi *Oracula Zoroastris* cum auctario quodam sententiarum ex antiquis autoribus collecta præmisit. De quibus ita celeberrimus Joh. Clericus in Notis ad Oracula Chaldaica apud sæpius laudatum Stanlejum: *Verùm à Francisco Patricio multum aucta fuere ex Proclo, Hermia, Simplicio, Damascio, Synesio, Olympiodoro, Nicephoro, & Arnobio, adeout excreverint, prout numerat, ad 320. versus. Ea præterea, majoris perspicuitatis caussa, ad certa capita redacta, & latinitate donata emisit an. 1593.* Et post pauca: *Patricius sane non exiguo labore hæc collegit, sed modorum in versibus minorem rationem habuit, imò & interdum verba ipsa negligentius exscripsit. Nec ulla certa via est, qua, quæ omisit, suppleri queant; &c.* Hujus autem Operis titulus est: *Oracula Zoroastris, Hermetis Trismegisti, & aliorum ex scriptis Platonicorum collecta Græce & Latine, præfixa Dissertatione Historica.* Quod etiam Ferrariæ edidit an. 1591. Ejusdem notæ est ejus *Aristoteles Exotericus*, in quo Stagiritam nimiis etiam maledictis insectatur.

Nn Scripsit

Scripsit præterea vulgari sermone *Historiæ Poëseos libros decem*, in quibus Poëtices historiam magis, quàm præcepta tradere sat habuit. Proprii autem operum tituli sunt: *Della Poetica Decade Istoriale: Della Poetica Decade disputata: Paralleli Militari: Dialoghi dell'Arte Storica: Risposta à due opposizioni del Mazzoni: Difesa dalle cento accuse del Mazzoni: Nova Rhetorica: Nova Geometria*, &c. Et præter hæc Miscellanea multa in lucem edita, atque alia, quæ MSS. penes alios servantur inedita. Præsertim verò *Commentarius in Homerum*; quem magno multorum annorum labore confecit, sed non edidit.

De Patricio, ejusque scriptis ita autores. Janus Nicius Erythræus Pinacothecæ pag. 203. *Franciscus Patricius Venetus, non hujus modò, sed longe superioris ævi Italorum fere omnium multò doctissimus - - - - nunquam literarum studia intermisit, & egregia multa composuit, quæ summis literatorum omnium laudibus efferuntur - - - - Multa hujus sunt præclare, ac prope divinitus scripta, quæ longum esset omnia enumerare. Sed inter omnia ejus præclarissima opera maxime placet eruditis tractatus ille, cui titulus Paralleli Militares, in quibus veterum Imperatorum militaris disciplina cum ea comparatur, atque confertur, quæ nostris nunc viget in moribus; qui liber*, &c. De eodem opere sic bene Scaliger epist. 119. ad Isaac. Casaub. *Franciscus solus mihi videtur digitum ad fontes intendisse: Quem ad verbum alii, qui studium tractarunt, cùm sequantur, tamen ejus nomen ne semel quidem memorarunt*. Teissier Elog. Erudit. Viror. Gall. *Patricius quantumvis doctus fuerit, & licet ejus scripta immortalem famam ei compararent; Tassi tamen gloriam invidebat: in hujus enim Hierosolymam severam criticam exercuit libro Italico, cui titulus: Judicium Francisci Patricii in defensionem Ariosti*, &c. Ubi etiam Patricii Dialogos de Historia summe laudat. Vide etiam Joh. Jonsium de Scriptor. Hist. Philos. Le Mire de Script. sec. 16. Laur. Crassum in Elog. Literat. Lambecium Prodrom. Hist. Literat. &c.

SEBASTIANUS ECHINUS

SIve *Riccius*, nobili genere natus, & multis Reip. dignitatibus ornatus, inter humanioribus literis eruditos, quàm inter Philosophos numerandus potiùs esset; sed quia Timæum Platonis Italice reddidit, Aristotelis Ethicam illustravit, atque alia Philosophica Opuscula composuit; Philosophis ipsum adnumerare jus esto. Mortuus est an. 1585. ætatis 55. sapientis nomen ante, & post mortem adeptus. Scripsit, præter dicta, Italico sermone *Trattato dell'Istrumento, e via inventrice degli Antichi. Discorso sopra le Medaglie degli Antichi, con la dichiarazione delle Monete. Del Governo Civile. Le sei giornate. Esposizione sopra le tre Sorelle del Petrarcha*. Vide Thuan. Hist.

CAPUT IV.

De Philosophis Cynicis.

QUoniam Cynici ob impudentiam, & superbiam omnibus invisi erant, ut sæpius dictum; ideò nulli magni nominis Philosophi huic sectæ se mancipabant. Cùm igitur pauci illi, quorum memoria ad nos pervenit, haud

haud illustres habeantur, ac de iis vix pauca scripta inveniantur; propterea eos sic breviter percurremus.

CARNEADES *non obscuri nominis Cynicus fuit, ac sub Domitiano maxime floruit. Ejus meminit in Proœmio Vitarum Philosophorum, ac Sophistarum Eunapius. Verba ejus sunt: Ea tempestate (videlicet qua Apollonius Tyaneus) fuit Carneades non obscuri nominis inter Cynicos, si modò haberi ratio ulla Sectæ Cynicæ debeat: inter quos erant Musonius, Demetrius, Menippus, aliique nonnulli: at horum fama illustrior*. Cozzandus de Magister. Antiqu. Philos. lib. 3. c. 2.

HORUS *Ægyptius Philosophus Cynicus fuit. Memoratur Macrobio lib. 1. Saturnal. Quem gravem, & ornatum virum Eustathius apud eundem Macrobium loc. cit. appellat. Vixit coævus Servii Grammatici, Virgilii explanatoris sub Adriano Principe*. Cozzand. ib. Hunc autem ex pugile Philosophum factum, corpore, & animo præstantem, sic descripsit Macrobius loc. cit. *Quos Horus ingredientes commodum consecutus comitabatur, vir corpore, atque animo juxta validus: qui post inter pugiles palmas ad Philosophiæ studia migravit: sectamque Antisthenis, & Cratetis, atque ipsius Diogenis secutus, inter Cynicos non incelebris habebatur*. Notandum hîc, HORUM alterum, hoc antiquiorem fuisse, Assyriæ Regem, secundum quosdam, ac magnum Philosophum, qui anni tempora, dies, & horas distinxit; à quo etiam *Horas*, dictas volunt: Quem eundem quidam faciunt cum HORO Isidis filio, & ab Ægyptiis sub Solis nomine adorato.

PEREGRINUS, cognomento *Proteus*, Philosophus Cynicus, patria Parianus ex Ponto, temporibus Trajani vivens (ita ex Vincentio Obsopœo, Luciani interprete; sed uno ore fere omnes autores, non Trajani, sed utriusque Antonini ætate eum vixisse, affirmant) æqualis Epicteto, Dioni, Musonio, &c. rogo (ut notat præ cæteris Euseb. in Chron. & Lucianus in Epist. de Morte Peregrini tomo 4. suorum Operum contenta) quem ex lignis composuerat, incenso semet superjecit; Brachmanas hac in re imitatus; idque, dum Pisæ (urbem intellige non Hetruriæ, sed Peloponnesi, ubi Olympici ludi fiebant; unde & Olympiæ mortuus ab aliis dicitur) degeret. Christianus vel fuit, vel esse potius simulavit: scandalose enim vixit, si Luciano credimus, & vanitatis spiritu ductus se ultro cremavit. Cynicus ille, qui Peregrinum summe laudat loc. cit. apud Lucianum, ait, ipsum in Syria vinclis colligatum fuisse: in patria quinque millia talentorum sponte reliquisse, Roma ejectum fuisse, & alia multa pro virtute pertulisse. Vide Agellium, Tertullianum, Athenagoram, & Ammianum Marcellinum: quorum aliqui eum laudant, aliqui verò improbant. Laudat Agellius lib. 12. c. 11. ubi: *Philosophum nomine Peregrinum, cui postea cognomentum Proteus factum est, virum gravem, atque constantem vidimus, cùm Athenis essemus, diversantem in quodam tugurio extra Urbem; cumque ad eum frequenter ventitaremus, multa herclè dicere eum utiliter, & honeste audivimus: in quibus id fuit, quod præcipuum auditum meminimus. Virum quidem sapientem non peccaturum esse, dicebat, etiamsi peccasse eum Dii, atque homines ignoraturi forent. Non enim pœnæ, aut infamiæ metu non esse peccandum, sed justi, honestique studio, & officio, &c.* Improbat, & insectatur Lucianus loco citato: quem prolixius differentem vide ibi.

HERACLITUS *adversus quem Julianus idem Apostata scripsit, quo pacto Cynica vita institui deberet, ut prodit Suidas, secta Cynicus fuit*. Cozzand. ibidem.

SALUSTIUS *Secta Cynicus fuit, cujus meminit Photius in Biblioth. c. 242.*

à quo & alii ejusdem sectæ alumni memorantur, HEGESIANAX, POLYZENUS, THEOMNESTUS, *atque* XANTIPPUS; *quorum præter nomina cætera intercidere*. Cozzandus ibidem.

ŒNOMAUS Cynicus Gadarensis, Porphyrio paulo superior juxta Suidam in Οἰνόμαος, cum Plutarcho, Sexto, Agathobulo sub Adriano Aug. celebris, teste Eusebio, Hieronymo, & Mariano Scoto in Chronicis. Scripsit περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον Φιλοσοφίας, *De Homerica Philosophia*, teste Suida ibidem: Nimirum uti nunc omnes Christianorum sectæ suam sectam Codici Sacro consentaneam esse volunt, & probant: ita olim Homerus quasi fons habebatur, è quo sua quæque Philosophorum gentilium secta dogmata derivabat. Sic enim ex Seneca Epist. 88. *Homerum quidam faciunt Philosophum Stoicum, virtutem solam probantem, & voluptates refugientem, & ab honesto ne immortalitatis quidem pretio recedentem: modò Epicureum, laudantem statum quietæ civitatis, & inter convivia, cantusque vitam exigentis: modò Peripateticum, bonorum tria genera inducentem: modò Academicum, incerta omnia dicentem.* Scripsit præterea περὶ Κυνισμοῦ, *De Cynismo*, & de Cynicis, inter quos memorat Cratetem, Diogenem, Demetrium, Menippum, Musonium, Carneadem, Isidorum, Crescentem, Sphodriam, Theagenem, Didymum, Athenagoram, Alcidamantem, Salustium, Meleagrum, Cynulcum, Hegesianactem, Menandrum, Polyzelum, Theomnestum, Xanthippum, Herophilum, Peregrinum, sive Proteum, Maximum, Hesperium, Demonactem, & Onocratum. Confer Laërtium lib. 6. Meminit quoque hujus Œnomai Theodoretus Serm. 6. & 10. ubi ipse & Diogenianus de Oraculorum mendaciis scripsisse dicuntur. Ex Jonsio de Script. Hist. Philos. l. 3. c. 7. n. 8.

CAPUT V.

De Philosophis Stoicis.

CHÆREMON

ÆGyptius, secta Stoicus, ut ex Porphyrio, seculo 1. vixit, Romæ Augusto, & Tiberio imperantibus; & Dionysii Alexandrini, qui Romæ docuit, & Imperatorum post Neronem usque ad Trajanum Bibliothecarius, & Scriba fuisse dicitur, præceptor fuit. Strabo lib. 17. asserit, Chæremonem secutum fuisse in Ægyptum Aulum Gallum, eique Philosophi, & Astronomi munus præstitisse: verùm propter ejus vanitatem, & superbiam tandem ab eo despicatui habitum. Refert Tzetzes, Chæremonem affirmasse, Phœnicem, avem cunctis notissimam, in Ægypto mortem obire post annos sex mille: cujus avis fabulam ultra reliquorum opinionem extendisse visus est; eam enim quidam vivere dixerunt annos 500. alii 660. alii tandem, ut notat Tacitus, annos 1400. Scripsit Chæremon *Tractatum de Hieroglyphicis Ægyptiorum*, & *Historiam Ægypti*, teste Josepho in fine lib. 1. contra Appionem. Idem censetur cum Chæremone Stoico, quem Origenes lib. 1. contra Celsum ait scripsisse *de Cometis*; & cum eo, quem Seneca Charimandrum vocat, & de Cometis scripsisse testatur. Vide etiam Voss. de Hist. Græc. lib. 2. & de Poët. Græc. c. 6. p. 41. Lilium Gyraldum, &c.

EU-

EUPHRATES

Genere item Ægyptius, clarus Stoicæ sectæ Philosophus, extrema senectute, & vitæ, morbis plenæ, tædio affectus, impetrata prius ab Adriano Imp. venia, ne sibi ignominiæ daretur, cicutam bibit, sicque sibi mortem intulit, ut notat Eusebius in Chron. an. Chr. 123. Adriani imperii quarto, vel, ut aliis placet, tertio. Xiphilinus in Adriano de Euphratis morte hæc habet: *Quo anno hæc facta sunt, Euphrates Philosophus obiit mortem voluntariam, cùm ei Adrianus propter senectutem, & morbum, venenum bibere concessisset.* Meminit etiam Euphratis Eunapius in Proœmio Vit. Philos. & Sophist. atque C. Plin. Covil. Secundus, qui ejus in Syria auditor fuit, lib. 1. Epist. 10. in qua insignes etiam de Euphrate laudes contexuit.

MARCION

Patriâ Synopeus, nam Synope, Ponti urbe celebertima, natus est, unde & Ponticus dictus. Stoicam sectam primis vitæ annis secutus est: unde solitudinis, & paupertatis amator erat. Sed cùm sacrilegii cum virgine quadam reus deprehensus esset; pater, qui Episcopus erat, ipsum filium Ecclesiæ communione privavit. Inde Romam venit, ut in Ecclesiæ cœtum reciperetur: quod cùm ei, patre oppugnante, denegatum fuisset, si Divo Epiphanio præstanda fides; Cerdonis Hæresiarchæ discipulus factus est ad vindictam, cujus erroribus suos etiam addidit. Duos ipse Deos, sicut & Cerdon, ponebat, Bonum unum, Evangelii, ac Redemtionis autorem; Malum alterum, quem Mundi, ac Legis autotem dicebat. Addit Origenes, ipsum statuisse Deum Christianorum, Deum Judæorum, & Deum Infidelium. Tertullianus eruditè, & acriter in eum libros quosdam condidit, in quibus ipsum levitatis, inconstantiæ, impietatis arguit: notans, & mire destruens in iis tum Deos suos, quos ad novem usque enumerat; tum singula sua ἄλογα dogmata, quæ refellit. Potissima verò sunt: Nulla est corporum resurrectio: Nuptiæ non permittendæ; nuptorum namque salus penitus desperanda; quibus etiam Baptismum denegabat; quamvis peccatoribus ad tres etiam Baptismos concederet; imò & mortuos quoque baptizaret, suffectis eorum loco vivis. Hoc autem Sacramentum in ejus secta à feminis plerumque ministrabatur. Hujus sectæ asseclæ ab eo Marcionitæ dicti sunt; qui Marcionis erroribus suos etiam addiderunt; ut notat Eusebius, id à Rhodone Græco educens. Divus Polycarpus, Divi Joh. Evangelistæ discipulus, Romæ existens casu Marcioni in via obviam factus, ab eo interrogatus est, an ipsum agnosceret; cui Polycarpus: *Equidem te agnosco ut diaboli primogenitum.* Idem Polycarpus quamplurimos ex ejus asseclis ad Orthodoxam Fidem reduxit. Quod item fecit Theodoretus, Cyri Episcopus, Marcionitarum decem millia à suis erroribus abducens an. 423. ut ipsemet testatus est. Constantinus Magnus edictum contra Marcionitas, aliosque hæreticos, fecit an. 326. Contra Marcionem scripsit S. Justinus Martyr, Tertullianus, Augustinus, aliique. Notandum denique hic, Marcionem à Tertulliano *Nauclerum Ponticum* appellari in Præscript. adversus Hæreticos cap. 30. & ab Eusebio *Ponticum Lupum*. Vide Acta Philos. p.46.

DAMA-

DAMASCIUS DAMASCENUS.

SUnt inter autores, qui variis adducti rationibus hunc eundem cum Damascio Syro putant (quem Suidas Stoicum facit) & Elamitæ, sive Elamsii Phrygis discipulum, sive familiarem, & Simplicii Cilicis præceptorem, ut in Comment. Physicis ipsemet testatur: nam & hic sub Justiniano Imp. floruit, ut Agathias Scholasticus Hist. 11. asserit, & inter celebres sui temporis Philosophos enumerat. Suidas verò in Δαμ. & Phot. Cod. 1. 81. Simplicium Damascii condiscipulum malunt. Hunc Damascium Philosophum Syrum etiam appellat Jonsius, Stoicumque cum Suida facit, etsi alii Peripateticum. In Dialecticis Isidori Gazæi discipulus fuit (cujus etiam Vitam scripsit, ac fragmenta habet c.242. ut notat Photius c.130. & 186.) in dicendi arte Theonis; in Astrologicis Ptolemæi: Ammonium quoque audivit, Marinum, & Zenodotum, Athenis Procli successores. Damascius Jacobi Medici insignis, qui Proclum Athenis ægrotum curavit, statuam Athenis se vidisse testatur. Cozzandus Damascium Platonicum facit de Magister. Antiqu. Philos. p.94. sed p.97. sibi contradicens, Philosophum Syrum Stoicum appellat.

Scripsisse fertur libros 4. in quorum I. qui 352. capitibus continetur, agit de *Fictionibus incredibilibus*. II. qui cap. habet 52. est de *Incredibilibus Dæmonum narrationibus*. III. qui continet cap. 63. agit de *Apparitionibus incredibilibus*. IV. denique, cujus capita 105. tractat de *Iis, quæ naturæ superant potestatem*. Suidas tamen in Damascio, quem Philosophum Stoicum, genere Syrum, Simplicii, & Elamitæ, Phrygum familiarem, appellat, & Justiniani tempore florentem, tantùm scripsisse ait *Commentaria in Platonem, & de Principiis*, καὶ Φιλόσοφος ἱστορίαν, *Historiam, cui nomen Philosophus*: hanc autem Historiam Philosophorum Vitas, & Systemata continuisse putant nonnulli. Vide Vossium de Hist. Gr. lib.2. cap. 22. De Damascio etiam supra dictum est in lib. 3. hujus Hist. ubi de Eclecticis pag.169.

JUSTUS LIPSIUS

LIterarum antistes, & magnum sui seculi ornamentum, in Iscano municipio, quod tertio lapide à Bruxellis, urbe regia, & Belgicæ Principum sede, itemque à Lovanio, veteri Musarum domicilio, distat, natus est die 18. Octobris an. 1547. Parentes habuit Ægidium Lipsium, & Isabellam Petiriviam, opibus claros, & genere perhonestos. Philosophiæ, Jurisprudentiæ, omnigenæque literaturæ studiis summa animi contentione in præclaris Belgicæ Academiis operam dedit: in quibus omnibus quantum profecerit, varia, & eximia ejus Opera ostendunt. Coloniam Ubiorum veniens, Annam Calstriam viduam, patricia Lovanii genitam familia, uxorem duxit, ex qua prolem suscepit nullam. Ex frequenti cum Batavis Hæreticis consuetudine ab Orthodoxa Fide defecit. Dum enim Lugduni Batavorum publicus Professor esset, Calvini sectator fuit, vel esse simulavit. Sed Dei benignitate, & gratia ex Batavis bono pioque dolo se subduxit: instituta scilicet profectione in Germaniam ad Eburones ad Spadanos fontes acidos, pro hepatario, quo laborabat, morbo (ut prætexebat) curando. Quare conscripto adversus Theodorum Cornhertium (quem nunc Diodorum, nunc Dialogistam ipse nuncupat, & qui novæ in Religione sectæ apud Batavos autor erat) *De Una Religione* libello, dum adhuc liber sub prælo erat, Hamburgo profectus est Moguntiacum, atque cum Ecclesia Catholica Romana serio, ac publice mox in gratiam rediit: idque per Patres S. J. Moguntiaci commorantes palam patratum est. Quod idem Li-

Lipsius literis ad Martinum Delrium, Leodici tunc agentem, datis testatus est, quibus impium suum scelus, sceleri sque detestationem cunctis voluit innotescere. Vide ejus Epistolam ad cit. Delrium, Lipsii Vitæ ab Auberto Miræo conscriptæ insertam. In Orthodoxa tamen Fide ad mortem usque perseverans, sicut pie, ac sancte semper vixit, ita & mortuus est ex tussi, gravissimisque in pectus defluxionibus, ex quibus phthisicus evasit. Cùm igitur non scriptis solùm, sed factis etiam Christianum se Philosophum comprobasset, sumtis Christiano more Sacris omnibus, æquo, constanti, atque hilari animo inter plurimos adstantes, ejusque animam Deo commendantes, sacros Ministros, ultimum diem obiit 10. Cal. April. 1606. æt. 59. feliciori sane εὐθανασίᾳ, quàm Cæsar Augustus olim optavit, aut habuit, sed immenso Academiæ Lovaniensis, cui præfuit, totius Brabantiæ Ordinum, ac literarii orbis dolore; postquam Jenæ, Lugduni, & Lovanii docuit.

Ipsi in ejusdem Lovaniensis Academiæ Exedra successit *Erycius Puteanus* vir doctissimus, & Lipsii discipulus insignis, origine Belgicus, qui plurima, omnisque generis Opera edidit; inter quæ sunt *Philosophica*, & *Miscellanea quædam*.

Lipsius sicut omnibus Germaniæ Principibus, Præsulibus, Cardinalibus, ipsique Clementi VIII. ac totius fere Europæ Academiis eximiâ fâmâ innotuit; sic à singulis tum Principibus, tum populis, & Academiis stipendio, ac viatico, quod ipse definiret, splendide pluries vocatus est. Sed gratus in Patriam amor, & Brabantiæ Ordines, ipsum honestissimis congiariis ad se vocantes, eum longe abesse non permiserunt. Unde oblatos sibi honores, & opes omnes parvi æstimans, Lovanium se contulit; in cujus celeberrima Academia plures annos docuit. Philippus II. Hispaniarum Rex Catholicus Historiographi sui titulo, atque annuo, splendidoque congiario Lipsium donavit: & Serenissimus Albertus Austrius suum Archiducalem Consiliarium fecit.

Inter cæteras præclaras Lipsii animi dotes, & virtutes, summa erga Deiparam pietas, & obsequium commendatur. A prima enim ætate Dei Matrem sibi patronam adoptavit; & ut primum ex Batavia Leodicum venit, in Virginis Sodalitium, cui PP. Societ. Jesu præsident, nomen dedit, ac publicas tum Leodici, tum Lovanii Panegyricas Orationes in Virginem habuit. Ejus præcipuum in Virginem Matrem cultus, & amoris argumentum esse possunt libri ab eo conscripti, quibus *Divæ Virginis Hallensis*, & *Divæ Sichemiensis Miracula*, & *Laudes* concinnavit. Cujus Operis occasio hæc traditur. Quum gravissima teneretur ægritudine voto adstrictus Hallas ad celeberrimum, & mirabile Virginis templum venit. Ipsum supplicem sanitati Diva restituit. Quare ipse Pennam argenteam ante Virginis aram suspendit, ac pios versus subscripsit; quorum initium:

Hanc, Diva, Pennam, interpretem mentis meæ &c.

Reliquos vide in Vita Lipsii, ab Auberto Miræo Bruxellensi conscripta, & ejusdem Operibus præfixa.

Scripsit permulta varii argumenti, sed erudita omnia, quæ tom. 6. in Fol. edita prostant, in quibus Philosophica sunt: *Manuductionis ad Stoicam Philosophiam lib. 3. Physiologiæ Stoicorum lib. 3. De Constantia lib. 2. Politicorum, sive Civilis Doctrinæ lib. 6. Ad libros Politicorum notæ: Monita*, & *Exempla Politica lib. 2.* Operum reliqua eruditi sunt argumenti: ex quibus commendabiles potissimum sunt *Notæ in Opera Senecæ*; cujus etiam *Vitam* erudite conscripsit, ejusque Operibus præfixit. De Lipsii Philosophia, plura qui cupit, adeat Act. Philos. P. IV. p. 747. & seqq. Hujus denique Philosophi Symbolum, jam cunctis notum, est: *Moribus Antiquis*.

Si

Si de Lipsii doctrina, ingenio, eruditione, moribus, summa laude dignis, Autorum testimonia cuncta hic proferre vellem, volumen facerem. Quare, aliis prætermissis, pauca adnotasse sufficiat. Vossius Institut. Orator. l.4. c.6. n.2. *Belgarum, dum viveret, doctissimus Justus Lipsius*. Ejus tamen dictionem carpit ibidem num.7. ut quandoque priscam, poëticam, & duram. Quod etiam confirmat de Hist. Lat. l.1. c.19. Scioppius Suspect. Lect. lib.2. Epist.7. *Lipsius gloriosum ævi nostri specimen*. Et de Art. Crit. p.2. *Illius de Constantia liber quam diu vivet?* Arguit tamen rigorose idem Sciop. in Pascasio Grosippo. Quod item fit ab Ant. Teissier in Elog. Vir. Erud. à Scalig. posterior. Grot. aliisque, quos vide apud Thom. Pope Blount in Censura Celebr. Aut. ubi ejus præclaræ eruditionis fautores, & detractores observes. Tandem de Lipsio, ejusque scriptis ita Jonsius de Script. Hist. Philos. p. 144. *Imprimis eo tempore Justus Lipsius, grande seculi decus, aliquam lucem doctrinæ morum attulit, editis scriptis nonnullis doctissimis, quibus Stoicam Philosophiam potissimum ex Senecæ, & Epicteti libris explicavit. Cujus Philosophiæ specimen primum complexus est libris duobus, quos de Constantia scripsit (ut ipse fatetur in Præfatione prima libris de Constantia præmissa)* &c.

CAPUT VI.

De Philosophis Peripateticis.

BOETHUS SIDONIUS, qui cum Strabone Peripateticæ doctrinæ operam dedit, sub M. Antonino sec. 1. vixit; ac Romæ Anatomiarum, quas Galenus celebrabat, una cum *Claudio Severo*, etiam Peripatetico, spectator fuit; ut advertit Jonsius de Script. Hist. Phil. 1.15.

ANATOLIUS, Laodicensis Episcopus, & Eusebii concivis sui successor, doctrina, ac pietate clarus sub Diocletiano circa finem sec.3. floruit. In Rhetorica, Mathesi, Philosophia, ac omni literarum genere eruditus, antequam Episcopus crearetur, Alexandriæ publice docuit, ubi Christianorum primus Peripateticam doctrinam manifestam reddidit; cujus deinde auctoritate in Italiam promanavit: quam Aristotelis Philosophiam omnium sapientissime fertur interpretatus. Neque obstat, ab Eunapio Porphyrium Anatolio prælatum fuisse; Ethnicum scilicet Ethnico gratiam contulisse, quis non videt? Scripsit pauca, sed eximia, ex Eusebii judicio, qui eum *sui ævi sapientissimum* appellat. Tractatum igitur nobis reliquit *de Celebratione Fest. Pasch.* alterum vero *de Arithmeticæ Institution.* libris decem comprehensum. De quibus ita S. Hieron. in Catal. *Miræ doctrinæ vir fuit in Arithmetica, Geometria, Astronomia, Grammatica, Rhetorica, Dialectica: cujus ingenii magnitudinem de volumine, quod super Pascha composuit, & de decem libris de Arithmeticæ Institutionibus, intelligere possumus*. Vide etiam Baron. ad an. Chr. 283. Voss. de Mathem. cap.50. Trithem. &c.

DIDYMUS Alexandrinus, in Alexandriæ scholis præclarus Professor, anno ætatis quinto omni oculorum lumine orbatus, scientias omnes, etiam Mathematicas, quod fidem superare videtur, per auditum didicit. Visus enim defectui sic bene consuluit comparando sibi virum, qui autorum libros quotidie sibi legeret. S Hieronymi post Divum Gregorium Nazianzenum præceptor extitit; & pius æque ac doctus vixit ad annos 83. Verum magnam cum doctrina perdidit; nam in Origenis errores incidit; ac secum Melanium, ac Rufinum, Aquilejenses Presbyteros suis traxit ratiociniis. Quare cum reli-

quis

quis Origenistis à Pontif. & Concil. Oecumen. hæresis damnatus est. De eo ita Jonsius de Script. Hist. Philos. lib. 3. 2. *Didymus Alexandrinus Ecclesiasticus à puero oculis orbatus, Poëticæ, Rhetoricæ, Arithmeticæ, Geometriæ, & doctrinæ Syllogismorum Aristotelis, atque eloquentiæ Platonis μαθήματα aurium adjumento didicit, teste Hieronimo de Script. Eccles. & Theodoreto Hist. Eccles. IV. 29. - - - - Scripsit librum de Spiritu S. quem Hieronymus in latinum se vertisse testatur, quique inter Hieronymi Opera etiamnum legitur. In eo de Sectis se scripsisse indicat Didymus sic pag. 5. Quod autem ab aliis capiatur Spiritus S. & non alia capiat, & nunc, & in Sectarum volumine, prout posuimus, expressimus. Iterum libro primo extremo: De quibus jam abundanter in Sectarum volumine disputavimus. Ex eo Didymi de Sectis Opere locum affert Stobæus Ecl. 1. Ethica. Sed Theologicum fuit opus, neque de Sectis Philosophorum, sed Christianorum egit. Scripsit enim Didymus contra Arianos, teste Hieron. & contra Manichæos, teste Canisio tom. 5. Ant. Lect.* De Didymo omnes 4. sec. Scriptores insignia elogia contexuere: quos vide.

Simplicius Phrygius, Damascii Stoici familiaris, floruit sec. 5. ac Commentarios super Aristotelem, & Epicteti Enchiridion nobis reliquit, qui etiam num exstant. Vide Suidam in Damascio, & Gesnerum in Bibliotheca.

Flaccus Albinus Alcuinus (quem alii etiam scribunt Alchuinum) vir in omni scientiarum genere suo tempore celebratissimus, versu excellens, & prosa, ut Sixt. Senens. & Trithem. eum vocat, vulgo etiam dictus *Homo Universalis, & Secretarius Artium Liberalium;* natione Britannus fuit, (quidam vero Eboracensem faciunt) ac sec. 8. floruit sub Carolo Magno, Francorum Rege, cui magister, familiaris, & carissimus exstitit. Voss. de Hist. Lat. *Temporibus Pipini, & filii ejus Caroli Magni, Francorum Regum, claruit Flaccus Alcuinus, cui cognomentum Albinus fuit - - - Natione hic erat Anglus: à Beda primum, hinc ab Egberto Archiepiscopo, est institutus. Docuit Carolum Magnum, ac eidem postea ab Eleemosynis, ac sanctioribus consiliis fuit. Etiam consilio ejus Carolus instituit Academiam Parisianam. Latine, Græce, Hebraice callebat: atque idem erat Rhetor, Philosophus, Mathematicus, & Theologus nobilis.* Diaconus tantum fuit, & Antistes (vulgo Abbas) Ecclesiæ Sancti Martini Turonibus, ubi ultimum diem clausit in Festo Pentecostes 19. Maii an. 804 paralysim passus.

Scripsit multa, & præclara, quorum pars intercidit, pars collecta edita est ab Andr. Quercetano Paris. 1617. in fol. In 1. editorum operum parte Tractatus sunt super Sacris Bibliis. In 2. quæ ad Philosophiam, Theologiam, & Artes Liberales pertinent. In 3. sunt Opera Historica; Epistolæ 115. & Poëmata. De quibus omnibus legendus Gul. Cave. Præter celeberrimam Parisiensem Academiam, Ticinensem etiam, atque alias fundasse dicitur.

Inter eos, qui Alcuinum maxime laudant, præter numeratos, sunt Card. Bona. Pitsæus: Duchesnius: Labæus: Bebelius, & Balæus, qui ipsum Philosophorum sui temporis Antesignanum appellat. Tantæ autem Christianæ pietatis vir fuit, ut veteres scriptores ipsum Beatum, & Sanctum sæpe appellarint. Exstat ejus Vita suis Operibus præfixa.

Rabanus Maurus, Magnentius, Magnetius, & Magentius, quod Magentiæ, sive Moguntiæ natus, Alcuini discipulus, à puero Monachus S. Benedicti, & Abbas, ut ajunt, Fuldæ fuit; inde Archiepiscopus Moguntinus factus an. 847. obiit die 4. Febr. 856. In omni disciplinarum genere excelluit. In Parisiensi Academia aliquando Professorem egit, & magno ornamento fuit Doctoribus Scholiasticis, Philosophus, Rhetor, Astronomus, & Poëta subtilissimus; cui nec Italia, nec Germania similem peperit; ut dignis eum laudibus ornant Il-

lyricus, Sixtus Senensis, Trithemius, Labbæus, Balæus, Card. Bona, & Baronius, Platina in Vita Gregor. IV. Hofmannus, Gul. Cave, & Vossius de Hist. Lat. qui sua etiam Opera enunciat. Ex horum omnium in ipsum collatis encomiis illud unum adnotabo, quod habet cit. Gul. Cave in Hist. Literar. Script. Eccles. *Erat quippe Rabanus extra controversiam inter seculi sui doctrina claros facile princeps. Nec ipse modò eruditissimus, sed solis instar doctrinæ radios ubique sparsit. Erat sub eo Fuldense Monasterium publica virtutis, & eruditionis schola: 270. monachos habebat, quos non solum in SS. Scripturis, sed etiam secularibus literis erudivit. Confluxerunt etiam ad eum aliunde discipuli, adeout ex ejus schola prodirent, qui mox ad summas in Ecclesia, & Republica dignitates evecti sunt. In suorum usum Bibliothecam Fuldensem primus condidit, librisque ornatam reddidit: quin & ipse tot præclara scripsit volumina, quæ sola Bibliothecam instruere possent.* Opera ejus exstant in tom. 6 in fol. Exstat liber de Computo apud Baluz. Miscell. tom. 1. p. 1. Ineditorum numerum vide apud cit. Cave.

JOHANNES SCOTUS ERIGENA, vir perspicacis ingenii, multæ doctrinæ, & supra seculi sui captum doctus à Cave, aliisque dicitur. Hunc alii Anglum apud Ergene in confiniis Walliæ natum, alii Scotum, Hibernum alii fuisse volunt. A discipulis suis Monachis, à se liberius reprehensis, an. 884. in Cœnobio Malmesburiensi graphiis confossus, præacutisque scalpellis peremptus est. Scripsit multa, atque ex iis libros 5. Περὶ φύσεων μερισμοῦ, *de Naturarum divisione*, impressos in Anglia Oxonii in fol. an. 1681. in quibus multa sunt Catholicæ Fidei contraria: quare scripsit contra eum quidam Florus, quia is ut hæreticus habebatur. E Scotia in Franciam venit, Carolo Calvo in deliciis fuit, qui & mensæ, & cubiculi Imperatorii sæpe participem fecit virum hunc corpore exiguum, sed ingenio maximum, festivum, ac facetum, Philosophum eximium, Theologum consummatum. Ejusdem Caroli jussu *Hierarchiam Dionysii* de Græco in Latinum de verbo in verbum transtulit. Relictis aliis de eo Autorum testimoniis, referam tantum, quod habet Trithemius: *Johannes dictus Erigena Monachus, in divinis scripturis doctus, & in disciplina secularium literarum eruditissimus, Græco, & Latino ad plenum instructus eloquio, ingenio subtilis, sermone compositus.*

MICHAEL PSELLUS, vir sapientissimus, & Philosophorum princeps, à multis appellatus, & à Vossio de Hist. Gr. vir & eruditione, & fama maximus; patria Constantinopolitanus, Senator nobili genere ortus, Michaëlis Ducæ Imperatoris præceptor, claruit circa an. 1050. Sub Alexio Comneno dignitatibus exutus, monasticam vitam egit. In dogmate de Processione, Allatio teste, Latinorum hostis fuit; quod advertit etiam Gul. Cave, à quo vocatur in Hist. Literar. Script. Eccles. *Vir plane admirandus, & qui omnes fere seculi sui eruditos dicendi copia, ingenii acumine, doctrinæ profunditate, longo post se intervallo reliquit.* Voss. de Philosophia c. 12. *Anno 1060. ac deinceps claruit ille πολυγραφώτατος Michaël Psellus: qui inter cætera reliquit libros duos, Constantino Ducæ dicatos, de Victus Ratione, deque Facultatibus, & Succi qualitate elementorum. Latine vertit Georgius Valla* &c. A Jonsio de de Script. Hist. Phil. l. 3. c. 20. Psellus etiam commendatur, ejusque laudatur *Lyræ Pythagoricæ Diagramma*, quod nusquam editum, sed manuscriptum servatur in Gallia, teste Labbæo in Biblioth. nova; nec non ejus Ἐξήγησις, sive *Expositio in Zoroastris Oracula*; ejusdemque Ἐξήγησις, sive *Dogmatum Chaldaicorum Expositio*, quas in Gottorpiensi Bibliotheca manuscriptas asservari summus. Morhofius tradit Polyhist. 1. 7. 64. Scripsit pene infinita, Philosophica, Mathematica, Historica, Medica, Theologica, quorum Catalogum satis

tis amplum tam editorum, quam ἀνεκδότων texit mira sane diligentia Leo Allatius Diatriba de Psellis, eorumque scriptis, Romæ edit. 1634. in 8. ubi pag. 42. de ipso ait: *Ausim dicere, neminem ea, vel subsequente ætate, Græce vel invenisse acrius, vel ordinasse aptius, vel loquutum eloquentius, vel profundius res pertractasse. Nulla fuit scientia &c.* Vide, præter dictos, Annam Comnenam lib. 5. Alexiados: Zonar. atque Bellarm. in suis Annal. Possevin. Gesner. &c. Miror sane, Cozzandum de Magister. Antiqu. Phil. l. 1. c. 9. hunc Psellum inter Platonicos numerasse; quum & Linden. de Script. Med. clare dixerit: *Michaël Psellus Philosophus Peripateticus, & Medicus Græcus eruditus &c.* Et à Quenstedt etiam dicatur *Vir apprime doctus, cum in Philosophia Peripatetica, tum vero præcipue in studiis Mathematicis, & Medicina.* Fuere & alii Pselli, de quibus, & eorum scriptis legendus Leo Allatius cit. Diatriba de Psellis &c.

PHILOSOPHI ARABES.

GRæcia, Musarum olim domicillo, diruta; Roma non semel vastata; & Italia omni à barbaris eversa; Philosophia, ac cætera literarum studia diu conticuerunt, & defecerunt. Imo sub Zenone Imp. circa annum 473. magna veterum librorum, ac scientiarum jactura facta est: Constantinopoli enim viginti millia librorum incendio periere. Tandem apud Arabes, magnæ Europæ parti tum dominantes, Philosophia revixit, ac literæ refloruerunt: qui Arabes Peripateticam omnium maxime excoluerunt. Horum princeps extitit

AVICENNA

APud Arabes Abu Ali, Alhosaïn, Ben Sina, appellatus, & à Cæsare Scaligero Vir Divinus dictus, & à Rhodigino singulari scientia Vir, & ingenio exactissimo, *sub Conrado II. & Henrico III. claruit. In Balech oppido natus fuit patre Medico insigni* (cui nomen Hali, matri vero Citara) *anno Heginæ 370. Christi 992. Vixit annos 58. ut mortuus sit anno Muhammedis 428. sive Christi 1050. Atque hæc cognoscere est ex Vita Avicennæ, quam unus ex ejus discipulis, & ipse Arabs, scripsit. Quare toto seculo decepti sunt, secundum quos (in iis est Neander Bremensis) Avicenna Cordubæ Averrhoëm, Alexandriæ audivit Rhasin in adolescentia. Multa quoque de hoc ipso narrant, ut qui-tota ab Averrhoë fuit impositus: Verum quum hæc sint falsa, apparet ex supradictis, præcipue ex scripto Leonis Africani de doctis Arabibus; ubi utriusque vita fuse describitur.* Vossius de Philosoph. cap. 14. Et Edvv. Pocock in Specim. Hist. Arab. *Avicenna Medicus, & Philosophus insignis. Nondum decenni major literas humaniores, & quidquid scientiarum ad Alcborani intellectum pertinet, calluisse dicitur, & totam ἐγκυκλοπαιδείαν ante annum ætatis 18. absolvisse, quo temporis spatio nec unam noctem integram dormivisse perhibetur; nec interdiu aliis rebus, quam lectioni vacasse. Cum aliquid illi intellectu difficile occurreret, ad templum, nodi istius solutionem à Deo precibus impetraturus, se conferre solitus.* Idem tamen in Notis Miscell. ad Portam Mosis c. 7. ipsum de Religione suspectum, & de rebus alteram vitam spectantibus philosophice, ideoque male argutantem, & disputantem asserit. Hæc tandem ex Joh. Anton. Vander Linden addam de Script. Medic. *Curavit aliquando adhuc juvenis Regis Nuch filium, frustra suorum Medicorum operam expertum. Ideo ad Regiam Bibliothecam admissus; majori contentione operam studiis dedit. Et quum reliquum tempus discendo assumsisset, anno ætatis 21. ad*

 scri-

scribendum animum appulit. In plerisque Mesuem imitatus est. Malus interdum fuit Evangelista, quia sæpe aberrat. Sed robusto corpore, & valetudine prosperrima uti potuisset, nisi nimia veneris intempetantia, & assidua libidine, in quam natura maxime pronus erat, eam labefactasset. Resp. etiam negociis præfuit, Vizir munus exercens.

Multa in Medicina, & Philosophia composuit, Aristoteli ita addictus, ut quidam referant, eum totam Aristotelis Metaphysicam memoria tenuisse; ut notat Konig. in Bibliotheca: Alii contra affirmant, eum, postquam terque, quaterque ipsam legisset, nec intelligere potuisset, illam deposuisse. Ingenio admodum perspicaci, tenacique ac vere prodigiosa memoria præditus (Persam dixisse sufficit) Medicis sui ævi præstitit. Præter Opera Medica, quæ multa, Philosophica sunt *Logica*, *Physica*, & *Metaphysica*, quæ Canonis Medicinæ libris 5. addita sunt.

Sunt qui Avicennam valdè laudant, inter quos Cæsar Scaliger, ut diximus, & in Scaligerana prima etiam habetur; alii tamen mire arguunt; ut Lud. Viv. de Causs. Corrupt. Art. lib 5. *Averrhois doctrina, & Metaphysica Avicennæ; omnia denique illa Arabica mihi videntur resipere deliramenta Alchorani: nihil fieri potest illis insulsius, frigidiusque.* Medius tamen inter hos extitit Benedictus Pererius in Præfatione in suos libros de Principiis, & Affectionibus rerum Naturalium, ubi ait: *Inter Arabes suos quoque amatores, & sectatores habet. Quem ego in Philosophia nec magnopere laudo, nec plane contemno. Fuit is præstantissimus Medicus, fuit etiam, quorundam judicio, peracutus Metaphysicus, sed eum doctrinæ Aristotelis (quam omnibus Philosophiæ studiosis maxime probatam, & cognitam esse oportet) nec admodum studiosum, nec admodum intelligentem, constat.* Vide præter cit. Autores etiam Nicol. Massa in Vita Avicennæ; quam Sorsanus Arabs, ejus discipulus Arabicè prius scripserat.

A V E R R H O Ë S

SIve Averroës, sine aspiratione, vel Aven-Rois, quasi filius Rois, *Arabs, in Africa educatus, naturali scientia vir præstantissimus, omniumque bonarum disciplinarum encyclopædiam adeptus, secta Mahumetanus, tempore Miramolini Regis apud Cordubam, Hispaniæ urbem vetustissimam, floruit an. Domini 1149. Multa, ac varia composuit. Librum Colliget dictum, totam fere Medicinam complectentem, edidit. Avicennæ æmulus, & inimicissimus fuit.* Symphor. Campeg. lib. de Claris Medicis. Et Voss. de Philos. sect. p. 90. & 91. *Inter Arabas Aristotelis Interpretes princeps locus debetur Averroi, unde & κατ' ἐξοχὴν dictus Commentator. Qui Græce nescius feliciter adeo mentem Aristotelis perspexit, quid non fecisset, si linguam scisset Græcam? Nomen ei fit latine Roisius. Hinc Aven-Rois dictus, quasi filius Rois. Cordubæ floruit in Hispania an. à nato Christo 1150. Testis Conciliator, ac Ægidius Romanus, qui & autor est, filios Avenrois fuisse in Aula Frederici Barbarossæ. Nec Philosophus modo, sed Medicinæ intelligentissimus fuit: de qua reliquit libros 7. Colliget inscriptos, quia universalia pertractat. Quam parum viderit tantus Philosophus in vera, & unica salutis via, arguit illud, quod diceret, malle se animam suam esse cum Philosophis, quam cum Christianis.* Maroceanæ Academiæ Professor fuit, ac Philosophus acutissimus à plurimis etiam appellatus; quandam veluti sectam condidit, cujus asseclæ Averrhoistæ dicti sunt. Laudatur etiam ab aliis, sed non multis.

Enimverò majores & autoritate, & numero sunt ejus obtrectatores, quam lauda-

laudatores. Ludov. Viv. de cauſſ. Corrupt. Art. l. 5. p. 296. & 297. *Averrhoëm Philoſophi de noſtra ſchola, qui poſt eum ſcripſere, ita ſunt amplexati, ut pene autoritate Ariſtoteli adæquarint, nec ſolum qui longo poſt intervallo vixerunt, ſed qui illius quoque ætate: quod factum eſt & ignorantia meliorum, & admiratione mercimonii lingua, & ſenſis peregrini: ut gratiam ei conciliaret apud primos novitas, apud poſteros vetuſtas, nomen eſt Commentatoris nactus, homo, qui in Ariſtotele enarrando nihil minus explicat, quam eum ipſum, quem ſuſcepit declarandum. Sed nec potuiſſet explicare etiamſi divino fuiſſet ingenio, quum eſſet humano, & quidem intra mediocritatem. Nam quid tandem afferebat, quo in Ariſtotele enarrando poſſet eſſe probe inſtructus? non cognitionem veteris memoriæ, non ſcientiam placitorum priſcæ diſciplinæ, & intelligentiam ſectarum, quibus Ariſtoteles paſſim ſcatet. Itaque videas eum peſſime Philoſophos omnes antiquos citare; ut qui nullum unquam legerit ignarus Græcitatis, ac Latinitatis*. Cœl. Rhodig. Lect. Antiqu. l. 3. c. 2. *Cur autem Commentator (Averrhoës) tam ſæpe ab Ariſtotelis ſui ſententia devius videatur, inde factum volunt, ut is in Hiſpania natus, & Arabum idiomate imbutus, cùm Græcæ literaturæ ne apices quidem imbibiſſet, &c.* Ab Eraſmo Averrhoës *Vir impius, & autor exſecrabilis* vocatur. Quod confirmat Phil. Mornæus de verit. Relig. Chriſt. cap. 20. ubi ait: *Ariſtoteles vulgo habetur parum religioſus: Averrhoës vero ejus Interpres impius plane*. Et quidem nulli erat Religioni addictus, omnem æque damnans, etiam Mahumetanam, in qua verſabatur; ipſam *Religionem porcorum* appellans; Chriſtianam (præcipue ob incomprehenſibile, Sanctiſſimum, ſed veriſſimum Euchariſtiæ Myſterium) *Religionem impoſſibilem*; Judæorum denique, *Religionem infantium*, vocans.

Scripſit, præter Medica, *Commentarios in univerſam Ariſtotelis Philoſophiam*, unde & *Commentator* dictus eſt, ut ſupra notavimus. De quibus, præter jam dicta, ita Lipſius Manud. ad Stoicam Philoſ. diſſert. 4. *Averrhoës veluti lymphatur in Ariſtotelis laudes*. Et Henr. Ernſt. de vera Philoſophia n. 85. jocoſe ait: *In Ariſtotelis mancipia facile primum obtinet locum Averrhoës, qui, dum nunquam eum erraſſe dicit, in errores ipſe manifeſtos labitur*. Adr. vero Herebord. epiſt. Dedicat. ad Select. in Philoſ. Diſputat. injurioſius ſcripſit: *Averrhoës Philoſophorum inter Arabes princeps magni Commentatoris nomine ſuperbus (quem, ſi per Latinæ linguæ liceret genium, Commentorem, aut Commentitorem verius quis dixerit, tot nobis Commenta reliquit) ſingula Ariſtotelis verba divina eſſe oracula arbitratus eſt*. Vide etiam hujus Hiſt. pag. 108. Voſſ. de Philoſoph. c. 14. Joh. Pic. Mirand. contra Aſtrol. Caſtellan. in Vit. Medic. Vander Linden de Script. Med. p. 94. ubi, ipſum ex familia Raſched natum Cordubæ, & Miramolini Regis Medicum fuiſſe, affirmat. *Avempacem*, Averrhois præceptorem, & Abubacher ejus ſocium fuiſſe, ferunt. Et Bened. Pererium loc. cit. ſupra in Avicenna.

RELIQUI ARABES.

AVicenna, & Abenroë prolixius adnotatis, reliquos minoris notæ, ſive quod de ipſis pauca inveniantur ſcripta, ſive quod ad Medicam potius Hiſtoriam pertineant, ſic breviter percurremus; eorum veluti Catalogum efformantes.

Inter Arabes igitur Peripateticos memorantur illuſtres *Algazel*, *Beribitar*, *Siſac*, *Iſaac Narbonenſis*, *Abumaron Babylonius*, *Moyſes Ægyptius*, qui licet Cordubæ in Hiſpania natus, Ægyptius tamen dictus eſt, quia in Ægy-

Ægyptum secedens, ejusdem loci magnatum Medicus fuit. Inter Arabes tamen immerito numeratur, qui patria Hispanus, origine Hebræus fuit, qui ab Hebræis ipsis omnium sapientissimus semper est habitus. Dictus etiam est Ben-Maimon, & Maimonides, hoc est, filius Maimon, & Rambam, quod significat Rabbi Moses Ben-Maimon; qui sec. 12. vixit. Hic Judaicis superstitionibus omnium minime addictus, scripsit, præter ea, quæ ad Talmud spectant, & Commentarios super Misna, Arabice exaratos, Opus aliud, cui titulus, *More nevokim*, quod ex Arabico in Hebræum, & ex Hebræo in Latinum traductum, à S. Thoma Aquinate citatur. In hoc Opere quamsæpissime probare nititur per Philosophiam, non omnes Hebræorum Traditiones veras esse, vel non eo modo, quo ipsi eas credunt: quare Hebræi, qui in Gallia erant, & librum tunc publice cremaverunt, & Autorem damnaverunt. Hodie tamen Rabbini ejus doctrinam reliquorum dogmatis anteponunt. Vide Buxtorf. in Præf. ad hunc lib.

Mahumet Toletinus, & inter Medicos *Johannes Mesue*, qui Medica plura scripsit; *Rhazes*, vulgo *Rasis*, *Alubeter*, *& Almansor*, filius Zachariæ, qui & Arabs, & Mauritanus æque dicitur, quia in Arabia natus, in Mauritania educatus est; sec. 10. vixit annos 120. & Medica, & Historiam Hispaniæ composuit. Vide Lindan. de Script. Medic. pag. 3. *Joh. Serapion*, de quo ita Lind. de Script. Med. p. 681. *Arabs Medicus celeberrimus, cæteris omnibus, qui de materia Medica scripserunt, diligentior, Mahumeticæ superstitionis cultor. Vixit, & floruit sub Henrico IV. Imp. an. Chr. 1066. Wolfg. Justus in Chronol. Medicorum. Moreau de Venes. in Pleurit. Vixit an. Chr. 742. sub Leone Imp.* Ejus Opera vide ibidem. *Zoar*, cognomento sapiens, qui vixit an. Chr. 1163. ex cit. Wolfg. & de Cura Calculi libellum edidit.

ARABES ASTROLOGI.

His addendi Arabes, qui in Astrologia claruerunt; de quibus ita Cozzand. de Magister. Antiqu. Philos. l. 2. c. 2. *Astrologiæ peritissimi Machometus Aratensis, sive Albategnius Arabs; Albumazar, vel Alboasar, ut Pico magis placet; Gebber, cujus hodie scripta de Alchymia magni momenti esse Hornius scribit lib. 6. Hist. Philos. cap. 10. Magnus Alphabarius, qui in Haram Mesopotamiæ, libris Aristotelis de Physico Auditu inventis, quadragies perlegit, eisque subscripsit: Vellem iterum legere; ut scribit G. Sionita cap. 2. Arabiæ. Alfraganius, Haly, Rhodoam, Arzabel Hispanus, Thebitius, Benchora. Qui omnes, & alii, ingenii sui monumenta literis consignarunt; sectatoresque habuere Arabas, Persas, Surrianos, Africanos, Hispanos.*

Jonsius de Script. Hist. Philos. lib 3. cap. 22. *Ex Arabibus enim multos Philosophia claros extitisse, testantur historiæ. Primi etenim post Græcos Aristotelis sectatores ætate media memorantur Arabum Medici, & Philosophi: Albatenius, Almansor, circa annum 1070. clari; & post annos deinde 70. Avicenna, & ejus æquales, Zour, & Averrois, qui Algazalo Mahometo libro respondit, cui nomen: Destructio Destructionis Philosophiæ; cujus in præfatione dicit, ipsum à Corani studiosis corruptum fuisse: Corani autem principia omni saniori Philosophiæ contrariantur. Hinc inter scriptores Mahommettanos inventi sunt, qui omnem Philosophiam rejiciendam putarunt; è quibus potissimum Mahometes Algazalus, non omni modo Philosophiæ in senectute valedixerat, sed eam quoque peculiari opere, quod inscribitur: Destructio Philosophiæ, damnaverat. Cui libro suum opposuerat Averrois.* De Vitis Philosophorum

phorum Arabum librum scripsit Johannes Medices, sive potius Leo, cognomento Africanus; de quo Voss. de Hist. Lat. lib. 3. 12.

De Arabum denique doctrina tale est magni Joh. Pici Mirandulani judicium in sua Apologia pag. 118. *Est apud Arabes in Aueuroë firmum, & inconcussum, in Avempace, in Alphabario grave, & meditatum, in Avicenna divinum, atque Platonicum.*

PHILOSOPHI SCHOLASTICI.

ARabum Philosophis, qui una cum imperio in Hispaniam, Galliam, Italiam, aliasque Europæ partes Aristotelis Philosophiam adduxerunt; Scholastici circa sec. 12. successere: qui rixandi potius, quam veritatis inquirendæ genio ducti, *Excluserunt scholis priscos illos Timæum, Platonem, Plotinum, Plinium, Theophrastum, Ciceronem, Senecam, & reliquos hujus generis, qui maximum adferre adjumentum poterant ad naturæ contemplationem, de cœlis, de elementis, de animantibus, de stirpibus. Aristotelem retinuerunt solum, quod is unus ex illa antiquitate rixantium circulis esset aptus*; ut de ipsis scripsit Lud. Viv. de causs. corrupt. Art. lib. 5. Scholastici igitur Arabum Philosophiam, eorumque philosophandi rationem, atque Averrhois in Stagiritæ textum Commentarios secuti, veritatem omnem nonnisi in Aristotele, & Averrhoë inquirendam duxerunt, rati nil tantos viros latere potuisse. Quare Stagiritæ doctrinam, in magistri verba jurantes, vel clausis oculis amplexati sunt, tenuerunt, & pro aris & focis propugnarunt. Atque hinc factum, ut ex barbarorum Philosophia barbaræ etiam voces in Scholasticam irrepserint; & inde in Theologiam, quam Scholastici eadem Philosophiæ methodo, ac modo pertractarunt. Hanc itaque subtilem, abstractam, contentiosamque philosophandi rationem Scholastici ab Averrhoë potissimum, qui Arabum subtilissimus, & ingeniosissimus habebatur, deduxerunt.

Immensum, & interminatum oceanum, fateor quidem, ingressum me quisque dicet, qui materiam tam vastam simul, & spinosam, ac per quinque circiter secula agitatam, nec tamen definitam, pertractandam susceperim. Verùm non ea mihi mens est, Scholasticos omnes, eorumque scripta (quæ ad duodecim millia à Scholasticis edita enumerat Franciscus Patricius, ut in Aristotele notavimus) evolvere, & recensere; sed eorum tantum Sectas, Sectarum Conditores, ac præcipuos, majorisque famæ sectatores, ea qua fieri poterit brevitate exponere, ne ad perfectam Philosophiæ, Philosophorumque notitiam, Philosophicæ Historiæ hujus Synopsi aliquid deesse videatur. Non est res unius ævi innumeras Realium, & Nominalium, Thomistarum item, & Scotistarum, aliorumque Scholasticorum contentiones, rixas, altercationes de Universali, de Verborum sive ex se, sive ex hominum placito, significatione, & similibus, referre. Id igitur hujus mei Operis instituto satis esse duxi, quod modò dixi me facturum, & mox breviter tradam.

Scholasticorum Ætates, sive Periodos multi cum Hornio Hist. Philos. lib. 6. c. 2. in tres dividunt, *Veterem, Mediam, & Novam*. Vetus à Lanfranco, sive potius à Petro Abelardo, & Petro Lombardo incipiens, in Albertum M. decurrit per annos circiter 200. Media ab Alberto M. ad Durandum de S. Porciano, annos fere 100. duravit. Nova à Durando ad Gabrielem Biel extenditur. Tempore Mediæ, & Novæ Scholasticorum Periodi, quatuor ortæ Scholasticorum sectæ, *Albertistarum, Thomistarum, Scotistarum, & Occamistarum*:

ſtarum : De quibus nunc. Sed antequam ad has Latinorum ætates deveniamus; notandus nobis eſt.

S. JOHANNES, DAMASCENUS à patria dictus, qui ſec. 8. floruit in Oriente; Syriam omnem ſanctitate, & doctrina illuſtravit, & Ariſtotelis Philoſophiam diu ſepultam excitavit primus, propugnavit, propagavit: unde Scholaſticorum apud Græcos caput audit. Et quidem inſignis Philoſophus fuit, ut ex ejus *Rudimentis Logicis*, accurate ſcriptis, patet. *Chryſorrhoas* ab Orthodoxis dictus eſt ob auream ſuam eloquentiam. Fidei, Eccleſiæ Traditionis, Sacrarumque Imaginum cultus defenſor extitit an. 727. contra Imper. Leonem Iſauricum, & an. 754. contra Imp. Conſtantinum Copronymum. Qua de re Hiſiam, unus ex Sarracenorum primoribus, ficta ſuppoſitione, quod Johannes Leoni Imp. epiſtolam ſcripſiſſet, ut Damaſcum invaderet (quam epiſtolam Leo, ad Johannem perdendum, ab eo ſibi ſcriptam finxerat) manum ei obtruncari juſſit. Hanc autem manum ſequenti nocte ei dormienti Deus ſanam; ſumma populi admiratione, reſtituit. Mortuus dicitur circa annum 760. non 390. ut quidam putarunt. Scripſit *lib. 4. de Fide Orthodoxa* : *Orationes* plures ad defenſionem Fidei : & parvos *Tractatus*, ſed plurimos. Non memorem Opera, quæ ipſi falsò tribuuntur. Quæ tamen ſua ſunt Syriace ſcripta ex Oriente cum attuliſſet Guilh. Poſtellus, ea Ottoni Henrico, Electori Palatino, cum aliis MSS. oppigneravit. Vide ejus Vitam à Joh. Hieroſolymitano ſcriptam.

SCHOLASTICI PRIMÆ ÆTATIS.

LANFRANCUS

PAtriâ Papienſis, Monachus Benedictinus, deinde Archiepiſcopus Cantuarienſis, omnium ſuo tempore in Dialecticis doctiſſimus habitus, ſcripſit contra hæreticos ſibi contemporaneos *de Reali Præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti* : *Commentarios in Epiſt. Divi Pauli* : *Notas in Caſſianum* : *Librum Epiſtolarum*, &c. Mortuus dicitur à Morery in Lex. Magn. Hiſt. die 24. Maji 1089. poſtquam Cantuarienſem Eccleſiam an. 19. rexit : à Trithemio tamen, teſte Hornio loc. cit. an. 1140. Vide Vitam, ejuſdem Operibus præfixam. Hic primus, vel inter primos habetur, qui in Occidente Scholaſticam patefecit.

Primis hiſce Scholaſticis Hornius loc. cit. *Gilbertum* Epiſcopum Pictavienſem, cognomento *Porretam*, adnumerat; quem magnifice doctum, ingenio ſubtilem, novitate confuſum vocat Trithemius, ut idem notat.

PETRUS ABELARDUS

SIve, ut alii ſcribunt, *Abailardus*, & *Abælardus*, cognomento *Dialecticus*, natione Britannus, Scholaſticus inter primos doctiſſimus, & magni nominis fuit. De hoc agens Trithemius ait : *Ab hoc tempore Philoſophia ſecularis Theologiam ſua curioſitate inutili fœdare cœpit.* Et Ant. Sadeel Præfat. in lib. de Verbo Dei ſcripto (damnatæ hic memoriæ vir) addit : *Scholaſticos illos, ob Philoſophiæ cum Theologia confuſionem, dicendos potius Philoſophos, quam Theologos*. Contrariam tamen enixe tuetur Scotus in 3. Sentent. diſtinct. 24. quæſt. 1. ubi aſſerit : *Scholaſticos Doctores tandem Philoſophiam cum Theologia maximo cum fructu miſcuiſſe*. Hic itaque Theologiam philoſophice pertractandi mos, qui Italis, aliiſque ſibi propioribus, arriſit, & fructuoſus habitus eſt;

est; ab aliis, potissimum extra Italiam, damnatur, ac præ cæteris à Lud. Viv. in Comment. in August. de Civ. Dei, ubi fere centies hunc morem exagitat: Sed ad Abelardum redeamus.

Parisiis Theologiam docuit (quod & alibi fecerat) ubi Heloisiæ, sive Ludovicæ, puellæ comitate, pulchritudine, Philosophia, Hebraica, Græca, & Latina lingua celeberrimæ, amore captus, ut ipsam ex se utero gerentem novit, in Britanniam duxit, ibique filium ex ea habuit Astrolabium. Inde Parisios simul reversi sunt: ubi Abelardus ut suæ, ejusque animæ consuleret, ipsam, secreto tamen, sibi legitimam uxorem fecit, ac deinde in mulierum Cœnobium intulit, Deoque dicavit. Fulbertus vero Canonicus Parisiensis, ubi illatam sibi à Ludovica, & Abelardo injuriam rescivit (ea namque sua neptis erat) hanc pro hoc scelere ultionem repetere excogitavit. Servo suo mandavit, ut noctis tempore Abelardi domum ingressus ei testes avelleret, ut quæ corporis partes ei voluptati fuerant, inde dolori eædem essent, & infamiæ. Quo facto Abelardus rubore suffusus, ut omne hominum consortium vitaret, Monastico Cluniacensium instituto se devovit.

Scripsit tunc *Tractatum de Trinitate*: quem, sicut & quasdam alias suas sententias, in quibus ipse ab Orthodoxis aberravit, Synodus in Galliis à Ludovico VII. Rege coacta, autoritate Lucii II. Pont. Max. damnavit. Omnis autem Abelardi in Fide error inde manabat, quod suam Dialecticam (in qua maxime ipse pollebat) ab Aristotelica deductam, Theologiæ intrudere voluit. Sed à Petro, cognomento Venerabili, sui Cœnobii Antistite, & à Divo Bernardo reprehensus, resipuit, ac sanctissime vixit ad mortem usque, quæ ei contigit die 21. Aprilis 1143. ætatis 63. Ejus exstant Opera vol. uno in 4. edita, quæ continent ejusdem Epistolas ad Ludovicam, & Ludovicæ ad ipsum: Historiam suorum infortuniorum, cum Notis Du Chesne: Commentarios in Epist. Divi Pauli ad Romanos, &c. Abelardi tumulo duo inscripta sunt Epitaphia; quorum unum:

Petrus in hac petra latitat, quem mundus Homerum
Clamabat: sed jam sidera siduş habent.
Sol erat hic Gallis, &c.

Alterum verò sequens est:

Gallorum Socrates, Plato maximus Hesperiarum,
Noster Aristoteles, Logicis, quicumque fuerunt,
Aut par, aut melior, &c.

Vide D. Bern. in Epist. Petrum Cluniacensem lib. 4. Epist. Vignierum, Gesnerum, Trithemium, atque alios, quos citat Franciscus d'Amboise in ejus Vita.

PETRUS LOMBARDUS

PRimus (vel inter primos) illorum, qui Scholastici appellantur, autor, & conditor, *Natione Lombardus, patria Novariensis, ab oppido urbi illi vicino, quod vulgo Lumen omnium dicitur, Magister Sententiarum vulgo dictus, ex Theologicæ Scholæ præsidente, qui per ea tempora Scholasticus vocabatur, Parisiensis, non Archiepiscopus, ut alicubi scripsit minus circumspecte Blondellus, sed Episcopus ab A. C. 1159. vel sequenti, quod ei ob eminentem doctrinam cessit Philippus Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ, Ludovici VI. Regis Franciæ filius, & Ludovici VII. frater usque ad diem 20. Julii anni 1164. quo vitam finiit, & in suburbana S. Marcelli Ecclesia conditus est.* Labbæus de Script. Eccles.

Scripsit *libros 4. Sententiarum*, qui exstant in 4. *Commentarios in Psalmos*, in fol. *In Epistolas Divi Pauli Collectanea*, in fol. In libros Sententiarum innumeri fere editi sunt Scholasticorum Commentarii; inter quos praecipui sunt Guilhelmus d'Auxerre, Albertus M. S. Thomas, S. Bonaventura, Guilhelmus Durandus, Ægidius Romanus, Gabriel Major, Scotus, Ockam, Estius, atque alii. Commendatur à Sixto Senensi lib. 4. Bibl. Sanct. ubi ait: *Hunc omnes Scholæ Theologorum singulari quadam venerationis excellentia Magistrum Sententiarum appellant, & in cujus Theologiæ Compendium innumerabilia disputationum volumina eruditissimi clarissimorum toto orbe Christiano Academiarum Theologi elaborarunt*, &c. A Trithemio vocatur *Vir in divinis Scripturis studiosissimus, & nobiliter doctus; ingenio subtilis, & clarus eloquio*, &c. Bellarminus vero de Script. Eccles. refert, notari articulos 26. in quibus Lombardus à suis etiam fautoribus, Scholasticisque Doctoribus rejicitur; nec defuisse, qui ipsum hæresis nomine ad Alexandrum III. Pontificem Max. detulerint, quod docuisset, Christum, ut hominem, non esse aliquid. Quæ ejus sententia annis novendecim post suum obitum damnata fuit in Concilio Parisiensi jussu ejusdem Pont. Laudatur etiam ab Henrico Gandavensi, & Rolando Maresf. in Epist. & Rog. Ascham. Contra tamen carpitur nimium à Mornæo, Gul. Cave, Henn. Witten. aliisque, sed hæreticis.

ALEXANDER DE ALES

Sive de Hales; sic dictus à Cœnobio Hales, quod est in Chester, ubi fuerat educatus; natione Anglus, *Doctor Irrefragabilis* appellatus, SS. Bonaventuræ, & Thomæ præceptor, sec. 13. floruit. Summæ doctrinæ, ac pietatis vir fuit, potissimum vero in Deiparam, cui jurejurando se obstrinxerat, referente Alberto Crantz, omnia se concessurum iis, qui Deiparæ nomine postularent. Quod scientes Franciscani Fratres ad Alexandrum ex suis quendam miserunt, qui SS. Virginis nomine ab eo peterent, ut Franciscanæ familiæ se devoveret: quod Alexander statim, & ultro fecit Parisiis; ubi antequam Religionem hanc ingrederetur, Regiæ filius, eximiæque Universitatis Doctor, ac Philosophiæ, Theologiæque Professor erat celeberrimus. Hic omnium primus *in Lombardum Commentator* fuisse dicitur. Scripsit præterea jussu Innocentii IV. *Theologiam* in 4. partes divisam: *Notas, & Commentaries in universa fere Sacra Biblia*: *Vitas S. Thomæ Cantuariensis, Regis Richardi, & Mahumetis*: *Metaphysices lib. 4. De Anima lib. 1. Tractatum de SS. Virgine*, in quo ipsam sine peccati labe conceptam pluribus contestatur: & alia, quæ junctim edita habentur. Obiit an. 1245. ac in sua Fratrum Ecclesia sepulcro conditus; cui hoc Epitaphium superpositum:

Clauditur hoc tumulo famam sortitus abunde,
Gloria Doctorum, decus & flos Philosophorum, &c.

Vide Henricum Gandavensem de Script. Eccles. c. 46. Bellarminum; Possevinum; Le Mire; Gesnerum, &c.

SCHOLASTICI SECUNDÆ, SIVE MEDIÆ ÆTATIS.

ALBERTUS MAGNUS

Scholasticorum Secundæ, sive Mediæ Ætatis, Caput, & Princeps; à quo prima Scholasticorum secta, quæ ab autore *Albertistarum* dicitur, condita est; *Lavingæ apud Suevos ex nobilissima Dynastarum Bolstatensium familia natus*,

natus, in Prædicatorum Ordinem adscriptus anno 1221. discipulos inter alios habuit S. Thomam Aquinatem, & Thomam Cantipratensem. Dein creatus ab Urbano IV. Papa Ratisbonensis ad Danubium in Germania Episcopus an. 1260. prioris otii studio, & literarum amore dilectam sibi Coloniam Agrippinam redit, ubi ætatis anno 87. (qui anno 1205. non 1193. natum volunt, annos tantum 75. vixisse fatebuntur) Christi 1280. 15. Novembris obiit eruditione, ac pietate præstantissimus, ibidemque sepultus est. Philip. Labbe de Script. Ecclef. Occasio autem sui in Prædicatorum Ordinem ingressûs fuit, quod Ticini, Gymnasio celeberrimi, ad scientias addiscendas degens, P. Jordanum, Generalem ejusdem Ordinis Ministrum, & magnum ibi Divini Verbi Præconem, audiverit: cujus verbis adductus, præclarum Prædicatorum Ordinem amplexus est. Post Jordani mortem ad Philosophiam, sacrasque doctrinas docendas Coloniam missus, & inde Lutetiam Parisiorum, tantam hic loci discipulorum copiam habuit, ut in platea discipulis dictare opus ei fuerit: quæ piatea usquenum *la Place Maubert*, quasi *Platea Magistri Auberti*, dicitur. Inde Coloniam rediit; unde ab Alexandro IV. Romam accitus, ibi & publice docuit, & Sacri Palatii Magistri munus exercuit. Ab Urbano IV. Ratisbonensis Episcopus creatus, diu in Episcopatu vivere non sustinuit; sed huic dignitati Cœnobii solitudinem, & quietem præferens, Episcopatu se abdicavit, & ad alios docendum rediit. Gregorii X. jussu an. 1274. Generali Lugdunensi Concilio interfuit. Tandem obiit die, & anno, modò dictis.

Maxima Alberti laudum censenda est, S. Thomam Aquinatem, & Thomam Cantipratensem, discipulos habuisse. Summe tamen laudatur etiam à non Scholasticis, & Hæreticorum plurimis. Hornius lib. 6. Hist. Philos. c. 3. ex Trithemio, ipsum vocat Virum summi ingenii, admirandæ industriæ, & nulli suo tempore in Philosophia secundum. Quas laudes Scaliger etiam suo suffragio comprobat. *Magnus*, & *Divus* propter stupendam suam eruditionem appellatus est. Vossius de Scient. Mathem. p. 362. *Anno 1252. longe, lateque radios sui nominis dispergebat Albertus Magnus, Episcopus Ratisbonensis, nulli suo ævo doctrina secundus; qui emisit monumenta sui ingenii, ac doctrinæ permulta.* Sixt. Senens. in Bibl. l. 4. *Vir eruditionis admirandæ, quem divinarum rerum pauca, humanarum fortasse nulla latuerunt; sublimibus ingenii, ac memoriæ viribus usque ad miraculum præstans, &c.* Commendatur etiam à Naudé in Biblioth. Politic. Thom. Lausio, Quenstedt, atque aliis: sed omnium impensissime à Joh. Aventino lib. 7. Annal. ubi eum appellat *Germanum Varronem*, atque etiam longe Varrone doctiorem; Naturæ secundum Aristotelem verissimum Interpretem, quem nihil penitus fugerit, omnia perfecte noverit; adeoque singula, quæ de omnibus scientiis scripsit, in suo genere absoluta esse, ac si uni dumtaxat operam navasset, &c. Similiter & à Trithemio, qui de ipso ait: *Non surrexit post eum vir similis ei, qui in omnibus literis, scientiis, & rebus, tam doctus, eruditus, & expertus fuerit.* Neque mirum foret, ipsum tam sublimem rerum scientiam consecutum fuisse, modò verum sit, quod Dominicani Ordinis Annales referunt, eum scilicet admirandam hanc doctrinam, Deiparæ ope, divinitus inditam hausisse: ac quinquennio ante mortem Philosophiæ oblivionem ab eadem Virgine impetrasse; ut præter alios notat Konig. in Biblioth. his verbis: *Is Sectam Albertistarum condidit, & Aristotelis Philosophiam S. Scripturæ æquiparavit. Ferdinandus Castillus, & Ant. Possevinus memorant, ipsum quinquennio ante mortem omnium, quæ in Philosophia didicerat, oblitum: à B. Virgine autem impetrasse, ne se in Philosophorum opinionibus, sed Fide Christiana, & Charitate mori sineret.* Simile quid Simoni Thurvavo Anglo, Parisiensi

 Do-

Doctori accidisse, ex Joh. Balæo Cent. 3. notat Hornius ibidem. Is enim Dialecticus acutissimus, qui circa an. Chr. 1200. vixit, cum blasphemus esset in Christi doctrinam, eamque facillime se refutaturum diceret, omni non modo eruditione, sed & loquela privatus fuit. Cumque vox rediret, neque literas noverat amplius, neque Orationem Dominicam, ac à filio prima alphabeti elementa denuo discere conabatur. Idem Georgio Trapezuntio in senectute evenisse, nos supra notavimus.

Barbaræ tamen locutionis ipsum criminatur Cœl. Rhodig. Var. Lect. l. 1. c. 11. *In dicendo Gothicum sapit, & barbarum: oratione squarosa prorsum, & illepida. Inter Peripateticos tamen nominis celeberrimi*. Et alibi ejusdem Operis: *Homo Græcæ doctrinæ ignarus, in multis hujus scientiæ videtur peccasse Albertus*. Anilia vero, ac prorsus ridicula sunt, quæ ei imperiti quidam objectant, ipsum scilicet Magiam excoluisse; caput creasse, magiæ, vel mechanicæ opera loquens; Pyrium pulverem invenisse; Lapidem Philosophicum efformasse; & inepta plura his similia. Apud eruditos enim, potissimum criticos in confesso semper fuit, hæc mera sciolorum figmenta esse. Hinc suppotitii censentur tractatus de Metallis, & Lapidibus; liber de Mirabilibus, & alter de Secretis Mulierum (qui damnatus est in Edicto 16. Decembris 1605.) & alia hujus generis, quæ superstitiosa, vel vana continent, & tanto viro falso tribuuntur. Merito igitur Trithemius ait: *Quod autem de Necromantia accusatur, injuriam patitur vir Deo dilectus*. Vide, præter Bellarminum, & alios, Naudè in Apologia pro Viris Illustribus Magiæ accusatis; & Ant. Flaminium in ejus Vita lib. 3. de Viris Illustr. Ord. Prædicatorum. Adde vel hoc tam magni, sanctissimique Doctoris probitatis testimonium notissimum, quod ejus post biscentum à morte annos corpus integrum inventum veneratione habeatur.

Scripsit plurima, quæ in 21. Tomos in fol. digesta edidit P. Petrus Jammius Ord. Prædicat. Lugduni an. 1651. Notandum tamen, Jammium quædam Alberti vera Opera præteriisse, suppositítia verò quædam inseruisse.

SCHOLASTICI REALES THOMISTÆ, QUORUM CAPUT

S. THOMAS AQUINAS

T*Heologorum Aquila*, *Scholarum Angelus*, *Ecclesiæ Doctor Angelicus* appellatus, Neapolitani Regni, totiusque Christiani Orbis ornamentum insigne, vita, doctrina, & miraculis celeberrimus fuit. Natus est in Urbe Latii Aquino ex nobilissima Comitum Aquinatum stirpe an. 1224. ac præclarum S. Dominici Ordinem, fratribus, ac domesticis omnibus nedum renuentibus, sed etiam ei obsistentibus, ingressus, missusque Coloniam, ac Parisios, Philosophicis, & Theologicis studiis operam dedit sub Alexandro de Ales, & Alberto M. ut supra dictum. Anno 1255. eadem die cum S. Bonaventura Doctor Theologus in facultate Parisiensi creatus, ad plures annos ibidem docuit magnâ & sui nominis fama, & auditorum concursu. Oblatum sibi Archiepiscopatum Neapolis, aliasque insignes Ecclesiæ dignitates repudiavit. Urbani IV. SS. Eucharistiæ Sacramenti Festum diem instituentis, jussu, de eodem maximo Ecclesiæ Sacramento Missam, & Officium composuit. Evocatus à Gregorio X. Pontifice ad Concilium Lugdunense II. an. 1274. ætatis 50. die 7. Martii in itinere obiit in Cœnobio Fossænovæ Ordinis Cisterciensis prope Amasenum, Campaniæ fluvium: cujus corpus inde Tolosam translatum est an. 1368. sub Urbano VI. Pontifice Sanctorum Catalogo adscriptus est die 18. Ju-

18. Julii an. 1323. à Joh. Pontifice XXII. & à Pio V. cum primis Latinæ Ecclesiæ Doctoribus adnumeratus.

Scripsit in omnem *Aristotelis Philosophiam Commentarios*. Mysticæ, Scholasticæque Theologiæ instaurator in omnibus Academiis audit. Divi Augustini mentem in omnibus ita expressit, ut si Μετεμψύχωσις dari posset, Augustini animam in Thomam transmigrasse dicendum esset, ut notat Sixt. Senens. Biblioth. Sanct. l. 4. Theologica Dogmata omnium optime copia, brevitate, facilitate, & securitate mirabiliter ubique in suis Operibus exhibuit; potissimum verò in *Summa Theologica*, quam tanti omnes fecerunt, ut nedum Græci, ut notat D. Chytræus de Statu Ecclesiæ in Græcia, sed etiam Arabes, & Sinenses in suum sermonem converterint. *In Sacram Scripturam Commentarios* edidit, atque alia plura; quæ omnia Tom. 18. in fol. collecta prodiere simul cum ejus Vita, & Commentariis Thomæ de Vio Cajetani Cardin. & Francisci Ferrariensis.

Quod ad Censuram S. Thomæ Operum, notandum primò ex Erasmo, *Opusculum de Symbolo*, quod S. Thomæ nomine circumfertur, eruditum quidem, & pium non videri ipsius esse. Secundò Bellarminus negat, *Librum de Regimine Principum* genuinum esse, tum quia autor hujus operis stylum diversum habet à stylo S. Thomæ, quòd hic fusius, & prolixius scribat, ille pressius, & brevius; tum etiam quia autor hujus operis non pauca levia de nominibus magistratuum proferat, quæ S. Thomæ nunquam excidissent. Quæ caussa forsan extitit, cur in editione Lovaniensi 1652. hoc Opùs cum reliquis non sit editum. Accedit etiam, quod S. Thomas *Libros 7. de Eruditione Principum*, plane utilissimos, jam scripserat, qui habentur inter Opuscula Romæ edita: quare de Regimine Principum iterum scribere non erat opus. An autem S. Thomas Summam Theologiæ è Vincentii Bellovacensis Speculo Morali sumserit, ut putavit Franciscus Garcia; an potius hic ab illo hauserit, quod probabilius; vide cit. Bellarm. & Thomas. de Plagio sect. 560. & 561.

Tempus quidem me deficeret, si vel præcipuas hujus tam præclari Ecclesiæ Doctoris Theologorum Principis, Philosophorum Peripateticorum Antesignani, à quo *Secunda Scholasticorum Secta*, THOMISTARUM ab eo dicta, ortum duxit, laudes vellem contexere. Quare omissis elogiis, à Scholasticis, aliisque, qui ejus laudis fautores dici possent, pro eo dictis; eorum, qui potiores Critici, eique minus grati, judicium proferam. Lud. Vives de Trad. Discipl. l 5. *Scriptor de Schola omnium sanissimus, & minime ineptus*. Idem in August. l. 11. de Civ. Dei c. 34. *Thomas nimis est Aristotelicus, & res, omnem naturæ vim, captumque excedentes, cogit naturalibus parere legibus*. Scaligerana 2. *Thomas Aquinas Dominicanus fuit doctus, ingenio utcumque tardus*. Gabr. Naudè in Bibl. Politic. Thomæ ingenium rerum optimarum, & politicarum copia luxurians, & ad grandia quæque, & difficillima natum, dixit. Hornius Hist. Philos. l. 6. c. 4. *Hoc neque in studendo diligentior quisquam, neque parcior in loquendo fuit, unde à condiscipulis contemtim Bos Mutus appellabatur. Sed Albertus Thomæ ingenio perspecto, Bos hic, inquiebat, si mugire cœperit, totum orbem beatu suo implebit*. Quod ex J. B. Fulgosio Hornius sumsit. Rich. Simon. Hist. Critic. V. T. l. 3. c. 10. *Soliditate, & judicio suis in Biblia Commentariis admodum pollet*. Erasmus in 1. Rom. pag. 244. *Thomas Aquinas, vir non suo tantum seculo magnus. Nam meo quidem animo nullus recentium Theologorum, cui par sit diligentia, cui sanius ingenium, cui solidior eruditio, planeque dignus erat, cui linguarum quoque peritia, reliquaque bonarum literarum supellex contingeret, qui iis, quæ per eam tempestatem*

tem dabantur, tam dextre fit usus. Linguas etiam, politioresque literas in eo tantum desiderat Roland. Maref. l. 2. Epist. epist. 41. sed id condonandum ait infelicis illius seculi summæ barbariei. Culpam hanc in eo agnoscit κεστραδιτες Quenstedt de Vir. Illustr. p. 389. ubi ait: *In eo culpandus maxime Thomas est, quod non tantum Philosophica principia, sed etiam Philosophorum verba, & Placita ad conclusiones Theologicas audacter applicat: quod vel ipsi Parisienses Magistri in illo improbant*. Sed omnium impensissime eum commendat Drexel. in Aurifodin. c. 7. ubi: *Thomas Aquinas Theologiam in eum deduxit ordinem, ea perfudit luce, iis locupletavit incrementis, ut universa posteritas illi quamplurimum debeat. Compendio utendum est in hujus Viri elogiis, alioqui ea ad diei finem non finiemus. Aquinas sapientiæ, & sanctitatis magnum jubar, tametsi opem divinam suis scriptionibus faventem habuerit, humanam tamen industriam in se desiderari, nequaquam passus est. Legit plurima &c.* Et profecto suam omnem doctrinam divinitus accepisse, communis fama affirmat. Et Henr. Jul. Scheurl. in Bibliogr. Moral. S. Thomæ Lectiones Ethicas Opus auro contra æstimandum, & quo vix ullum absolutius, dixit. Plura qui cupit, adeat ejus Vitam suis Operibus præfixam: Henr. Gandav. c. 45. de script. Eccl. &c.

THOMISTARUM SECTA SCHOLASTICORUM REALIUM prima (licet & Scotistæ ex Realibus sint, ut infra notabimus) dicenda est. Omnes enim Scholastici vel secundum temporis seriem notantur, & in 3. Ætates, sive Periodos distinguuntur, ut supra diximus: Vel secundum Sectas, ab earum autoribus nomen sumentes, & quatuor hæ esse dicuntur, ALBERTISTARUM, THOMISTARUM, SCOTISTARUM, & OCCAMISTARUM, ab Alberto, Thoma, Scoto, & Occamo. Vel denique à Sectarum differenti doctrina, & sententia, & duæ recensentur, SECTA REALIUM, & SECTA NOMINALIUM. Prima THOMISTAS, & SCOTISTAS amplectitur (quamvis Scotistæ Thomistis in quibusdam non conveniant, ut infra) Secunda tantum OCCAMISTAS continet. REALES appellantur Scholastici omnes, qui *Universale* reponunt in *Re*; hoc est, *Universale*, dicunt esse *Rem*, sive Naturam, & Essentiam communem pluribus. Unde *Homo*, e.g. ut *Universale* significat suam Essentiam, sive Rationalitatem, ut ajunt, quatenus Platoni, Socrati &c. convenire potest, & de ipsis affirmari. Contra verò NOMINALES dicuntur Scholastici, qui *Universalia* mera esse *Nomina*, non Res, contra Reales defendunt. Asserunt scilicet *Universale* non esse nisi simplex *Nomen* commune pluribus. Quare *Homo* e.g. non est, nisi literarum, & syllabarum congeries, quæ non significat Essentiam, communem pluribus inferioribus, sed ipsamet inferiora, sive particularia, ut Plato, Socrates &c. sive junctim, sive separatim.

Monitum te hîc velim, amice Lector, me in tam vasta, difficili, ac confusa Scholasticorum provincia, consueto mihi in hac Historia ordine, & claritate non procedere; nam in tanta rerum confusione satius duxi, post recensitos Sectarum Principes, eorumque (si fuerint) præcipuos discipulos, Peripateticos alios contemporaneos recensere, quàm Scholasticos, & non Scholasticos Thomistas, & Scotistas exactissime rimari. Si igitur quandoque Thomistas, & Scotistas inter se, & cum aliis Peripateticis etiam non Scholasticis confusos videris, id factum scias, ut Peripateticos συγχρόνως, hoc est qui eodem tempore vixerunt, notentur; sicque ætatis potius, quàm sectæ ordo rigorose servetur; omnes igitur Peripatetici cùm sint, junctim ponuntur. Verùm, quoad fieri poterit, debitus etiam inter Scholasticos ordo, & series non prætermittetur.

THO-

THOMAS CANTIPRATENSIS

S. Thomæ Aquinatis sub Alberto Magno condiscipulus, in Brabantia natus, in pago quodam prope Bruxellas; dictus autem Cantipratensis, quia Canonicorum, quos Regulares vocant, Ordinis S. Augustini in Cantipratensi Cœnobio habitum primo sumsit: deinde Dominicanus factus cum Divo Thoma sub Alberto Philosophiæ, & Theologiæ operam navavit; quam deinde Lonii docuit. Scripsit, præter Vitas SS. aliosque Tractatus, Libros 2. in 8. editos, quibus titulus: *Bonum Universale de Apibus*; quibus autoris etiam Vita adjuncta est. Sunt qui putant, eum ad preces S. Thomæ de Græco in Latinum vertisse universa Aristotelis Opera. Sed ante traducta fuisse Critici affirmant. Obiisse dicitur die 15. Maii an. 1293. Vide Voss. Henr. Gandav. Le Mire &c.

JOHANNES XXI. PONT. MAX.

NE dum silentio non prætereundus, sed speciali memoria inter Scholasticos recensendus. Natus est Ulyssippone, Portugalliæ Regni, totiusque Hispaniæ urbium maxima, ditissima, & pulcherrima, Lusitaniæ Regum sede, superbissimo Regio Palatio, magnificis Templis, Arcibus, & Ædibus undique decorata; amplissimo nedum mercium omnium, sed literarum, literatorumque Emporio clarissima. Neque dicas, genere Hispanum fuisse, quòd vulgo sub nomine *Petri Hispani* veniat; Hispania enim generali voce etiam Lusitaniam comprehendit; & ideo Lusitanos ab autoribus Hispanos appellatos sæpe invenies. Ei nomen fuit *Johannes Petrus*: professione Medicus fuit, Medici & ipse filius. Scripsit (ut in Catologo autorum sui ævi invenitur) *Thesaurum Remediorum ad sanitatem tuendam*. Primum Archidiaconus, inde Archiepiscopus Bracarensis in Portugalliæ Regno fuit; postea an. 1268. à Gregorio X. Cardinalis Tusculanus creatus, tandem in summum Pontificem electus est die 13. Septembris 1276. post Adriani V. mortem. Dum Pontifex esset (quam supremam dignitatem tantùm menses circiter octo tenuit; nam ex corporis læsione, quam ex casu domus passus est, tandem obiit Viterbii mense Majo 1277.) Michaëli Palæologo Legatos misit, ut ea, quæ in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. decreta fuerant, ne vel jota unum præteriret.

Johannes hic Pont. Max. à Patria, situ, divitiis, magnificentia, vastitate, armis, literis, celeberrima, & nulli magnarum urbium secunda, magnum, fateor quidem, decus accepit; sed majus ei reddidit nedum dignitatis omnium supremæ splendore, sed etiam literarum gloria. Scripsit enim plura, immortalitate digna; inter quæ præcipua: *Summulæ Logicales*; *Parva Logicalia*; *in Physionomiam Aristot. Dialectica. Epistolæ. Canones Medicinæ. De Oculis*; atque alia, quæ videre est in Biblioth. Pontif. P. Ludovici Jacobi. Vide Spond. ad A. C. 1276. & 1277. Papir. Masson, & Du Chesne in Hist. Pontif.

Unum ex innumeris tam magni Pontificis elogiis, omissis aliis, non omittam, ab hæreticis scilicet perpetuis Pontificum hostibus, etiam commendari. Pro quibus omnibus unus sit Hornius, qui lib. 6. Hist. Philos. c. 4. ait: *Thoma non multum recentior fuit Petrus Hispanus, initio Cardinalis, postea Pontifex dictus Johannes XXI. qui magnam famam assecutus est Summulis suis Dialecticis*. Quam tamen famam ut denigraret idem autor, subdit: *Quas tamen ex Michaëlis Pselli Synopsi Organi Aristotelis compilavit*.

S. BO-

S. BONAVENTURA.

Doctor *Seraphicus* appellatus, in Hetruriæ urbe, quæ Balneoregium, vulgo Bagnarea dicitur, sub Pontificia ditione, natus est. S. Francisci Ordini se devovit: atque Alexandri de Ales discipulus in Philosophia, & in Theologia fuit, quam deinde Parisiis, atque alibi magna sui nominis fama docuit; cujus Universitatis Doctor egregius esse meruit. Anno Chr. 1256. ætatis 34. sui Ordinis Magister Generalis electus, rigidam ejus observantiam decrevit, omnesque suæ curæ commissos sanctissime rexit. Eboracensem Archiepiscopatum in Britannia à Clemente IV. sibi collatum recusavit: post cujus mortem, cùm S. Sedes ad triennium vacasset, nec Cardinales in novo Pontifice eligendo convenirent; jurejurando se Bonaventuræ obstrinxerunt, ut quem ipse in Summum Pontificem eligeret, etiamsi semetipsum proponeret, eundem ab ipsis fore confirmandum. Tum ipse ad tam singulare opus electus, Thibautium, Leodiensis Ecclesiæ Archidiaconum, Hierusalem tunc commorantem, Pontificem nominavit; qui deinde Gregorii X. nomen accepit. Ab eo Cardinalis, & Albæ Longæ, vulgo Albani Episcopus factus, Concilio Lugdunensi II. ejusdem Pontificis jussu interfuit: post cujus primam sessionem die 7. Maii an. 1274. habitam, ibidem ad paucos dies mortuus est. Sixtus IV. ipsum in Sanctorum numerum retulit an. 1482. & Sixtus V. an. 1588. Ecclesiæ Doctoribus adscripsit. Totum Concilium, Pontifex scilicet, & universi Patres solemni funerum pompa ei justa persolverunt, Funebrem Orationem recitante Petro Cardinali à Tarantasia, qui deinde fuit Papa Innocentius V.

Scripsit plurima, quæ tom. VIII. in fol. edita sunt: eaque cunctis Monachis legenda præ cæteris SS. PP. Operibus commendat Joh. Gerson. Horum Operum Tom. 1. & 2. continent Commentarios in S. Biblia: tertius Sermones: quartus, & quintus Commentarios in Magistrum Sententiarum: sextus, & septimus Opuscula Moralia: octavus Opuscula ad Monachos spectantia.

Tantæ fuit sanctitatis, ut nedum à Bellarmino commendetur, à quo *Deo, hominibusque amabilis* appellatur, ab Halensi, qui sæpe ajebat: *In Fratre Bonaventura Adam peccasse non videtur*; reliquisque Ecclesiasticis autoribus; verùm etiam ab ipsomet Luthero, Ecclesiæ, ejusque Patrum hoste sævissimo, à quo vocatur *Bonaventura præstantissimus vir*. Vide Henricum Gandensem, Trithemium, & Bellarminum de Script. Eccles. Spondium, Bzovium, & Raynaldum in Annal. Eccles. Wadingum in Annal. & Biblioth. Min. Baillet in Vitis SS. 14. Jul. Volaterranum, Sixtum Senensem, Possevinum &c.

ÆGIDIUS COLUMNA

Romanus, ex præclara, & nobilissima familia *Colonna* ortus, in Parisiensi Universitate à S. Thoma Aquinate studiis eruditus, ibidem & Doctoratus lauream, & alios docendi munus promeruit. Quamvis igitur Ordinis Eremitarum S. Augustini Monachus, & inde ejusdem Ordinis Minister Generalis an. 1292. fuerit; inter Thomistas tamen recensendum duximus, quia S. Thomæ discipulus extitit; sub quo adeo in Philosophia, & Theologia profecit, ut *Doctor Fundatissimus* appellari meruerit. Ob insignem ejus doctrinam, ac sanctitatem à Philippo Rege filii sui Philippi præceptor factus est, cui magnum literarum, ac pietatis amorem inspiravit: in cujus etiam gratiam *Tractatum de Regimine Principum* composuit. Post Regii Principis institutionem Archiepiscopus Bituricensis ab eodem factus, Pontificio munere summa laude

laude functus est. Multa scripsit Philosophica, atque Theologica Opera; quæ tantum solidissimæ doctrinæ pondus apud omnes, præcipue sui Ordinis Fratres habuerunt, ut ex eorum sanctione cautum sit, ut nonnisi Ægidii doctrina penes eos haberi possit. Generali Viennensi Concilio interfuit; ac tandem sapientia, & pietate clarus obiit Avenione die 22. Decembris 1316. atque inde ejus corpus Lutetiam Parisiorum delatum, in Ecclesia Ordinis sui sepultum est: in cujus tumulo hæc Epigraphe legitur: *Hic jacet aula morum, vitæ munditia, Archiphilosophiæ Aristotelis perspicacissimus Commentator, Clavis, & Doctor Theologiæ, lux in lucem reducens dubia, Frater Ægidius de Roma Ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini, Archiepiscopus Bituricensis, qui obiit A.D. 1316. die 22. mensis Decem.* Ejus elogia vide apud Sabellicum Tom. 2. Ennead. 7. lib. 9. Cornelium Curtium in Elog. Vir. illustr. Ord. S. Aug. Joseph. Pamphil. in Chron. August. Trithemium, Bellarminum, &c.

ALFRED

COgnomento *Philosophus*, natione Anglus, ab omnibus sui ævi scriptoribus valde commendatus, nedum in Anglia, sed etiam in Gallia, & Italia, quas peragravit, virtute cunctis celebratus, secta Peripateticus, seculo 13. floruit. Romæ diu vixit apud Cardinalem Ottobonum, cui familiaris fuit: quem etiam in Angliam Legatum à Clem. IV. missum secutus est an. 1268. ubi paulo post obiit. Scripsit *lib. 5. in Boëthium de Consol. Philos. lib. 4. in Aristot. Meteora: lib. 1. de Vegetabilibus*. Scripsit quoque *De Naturis Rerum. De Educatione Accipitrum. De Motu, seu Vita Cordis, &c.* Vide Balæum, & Pitseum de Script. Angl. &c.

STEPHANUS LANGTONUS

ANglus, Gymnasii Parisiensis Magister, & Cancellarius, atque secularis Canonicus ad ædem S. Mariæ primum fuit. Deinde ab Innocentio III. Presbyter Cardinalis Tit. S. Chrysogoni an. 1206. ac tandem in Patria Archiepiscopus Cantuariensis factus est an. 1207. in qua dignitate admodum senex obiit an. 1228. Scripsit *Commentarios in singulos Vet. Test. libros, & in Epistolas Divi Pauli*, atque alia plura, quæ in Bibliothecis Anglicis, alibique MSS. servantur. De eo ita Joh. Balæus: *Stephanus Langton Anglus ad literas natus, Gymnasii Parisiensis Magister in Theologia, & ad fanum D. Mariæ Canonicus secularis, ac tandem supremus ejus studii Cancellarius, in Philosophia Aristotelica nulli suo tempore habebatur secundus. Utramque Theologiam, & Scholasticam, & Interpretativam ingenio callidus, novo prælegendi genere per subtilitates docuit, &c.* Et Joh. Pitseus: *Nemo Scholasticus subtilitates sive in Theologia, sive in Philosophia clarius illo explicavit, &c.* Sixtus Senensis in Biblioth. Sanct. l. 4. *Stephanus Anglicus, Gymnasii Parisiensis quondam decus, & rector, in divinis Scripturis studiosus, & eruditus, atque in Philosophia Aristotelica nulli suo tempore secundus, Theologiam multis annis gloriose docuit, &c.* Vide etiam Polyd. Virg. lib 15. Hist. Angl. Voss. Trith. Spond. &c.

ROBERTUS GROSTEST

EX capitis crassitudine dictus à Gallis *Grosteſt*, ideoque a Latinis *Testa Grossa*, & *Capito* nuncupatus, *Infimis in Anglia parentibus natus in Comitatu Suffolcensi Diœcesis Norwicensis. Vir crassi quidem capitis, sed subtilis*

ingenii, magni cerebri, majoris judicii. Postquam humaniores literas, & omnes ingenuas artes cum principiis Philosophiæ percepisset in Patria secundùm morem, qui tum apud Anglos inoleverat, ad perdiscendas linguas, & altiora studia capessenda, regiones exteras petiit. Et cum jam in Galliis diù studuisset, & in literis uberes progressus fecisset, reversus in Angliam, supremam Oxoniæ in Sacra Theologia lauream accepit. Nec immeritò. Erat enim Latine, Græce, & Hebraice insigniter eruditus; Philosophorum etiam, & Theologorum sui temporis facile princeps - - - - Ad quam eminentem doctrinam accessit pietas, modestia, prudentia, sobrietas, temperantia, omnesque virtutes, quæ viros magnos & decent, & faciunt. Quorum omnium intuitu, accedente Sacerdotali Ordine, primùm ad Archidiaconatum Leicestensem, deinde ad Episcopatum Lincolniensem assumtus est. Ita Joh. Pitseus. Obiit doctissimus hic Præsul an. 1253.

Scripsit Tractatus, ex Pitsei numeratione, plusquam ducentos; ex Thom. Fuller. lib. de reb. præclaris Angliæ, non pauciores quam trecentos. Ex iis præcipui sunt *Commentarius in Libros Posteriorum Aristotelis. Compendium Sphæræ Mundi. Commentarii in Sacra Biblia. Tractatus Theologici. Epistolæ. Opuscula plura*; atque alia multa, quæ MSS. exstant in Biblioth. Anglicis. Matth. Paris in Vita Henr. III. refert, Robertum Testamenta 12. Patriarcharum de Græco in Latinum fideli interpretatione transtulisse: cujus operis notitia ad Divum Hieronymum, ac reliquos Sacros Interpretes, Hebræis malitiose ipsum occultantibus, non pervenerat. Ex Anglicis etiam Scriptoribus habemus, Robertum in *Logica*, & *Astrologia* plurima commentatum esse. Et Franc. Goduvinus addit: - - - - *In Astronomia, & universa Philosophia adeo supra communem Doctorum sortem eruditus, ut artis Magicæ, & execrandi cum cacodæmone consortii apud sciolorum vulgus reus perageretur. Quod in tam rudi, barbaroque seculo minime mirandum est*. Tandem Sixtus Senensis Biblioth. Sanct. lib. 4. sic bene de ipso sentit: *Rupertus Lincolniensis, cognomento Grossa Testa, inter Philosophos, & Theologos sui seculi primum locum adeptus est. Ingenii acumine subtilissimus, eloquio brevissimus, & sententiarum pondere copiosissimus*. Vide Pitseum, & Balæum de illustr. Script. Angl. Possevinum, &c.

BONIFACIUS DE MARINIS

GEnuensis in fine sec. 13. circa annum scil. 1295. vixit, ac magnam in Philosophia famam adeptus, celebris sui ævi Philosophus habebatur. Quod vel ejus Opera ostenderunt, præcipue *Liber de confusione Linguarum*; & *Liber de Secretis Naturæ*. Vide Soranum de Script. Ligur. p. 65.

HENRICUS GANDAVENSIS

A Gandavo, quæ vulgò Gallis Gand, Italis Gante, Caroli V. Cæsaris patria, magna totius Flandriæ Metropolis est, ubi natales habuit, cognomen obtinuit. Ejus familiæ proprium, & gentilitium nomen fuit Goëthals, hoc est, Bonicolli, sive, ut Marcantio placet, Mudan. Doctor fuit Parisiensis, & ob raram tum ingenii præstantiam, tum virtutum eminentiam, *Doctor Solemnis* dicebatur. Clarissimorum virorum de eo testimonia congessit Hieronymus Scarparius Ferrariensis. Unum proferam, quod habet Trithemius de Script. Eccles. ad an. 1293. *Henricus de Gandavo Archidiaconus Tornacensis, natione Teutonicus, vir in divinis scripturis inter omnes doctores*

sui

sui temporis eruditissimus, & in Philosophia Aristotelica valde subtilis, tantæ opinionis, & autoritatis in Gymnasio Parisiorum extitit, ut Doctor solemnis per totum Christianum orbem vocatus sit. Erat ingenio subtilis, & in disputationibus Scholasticis acutissimus; quod præclara ejus testantur opera. Vide etiam Ger. Joh. Vossium de Hist. Lat. lib. 2. cap. 60. & Henrici Vitam, ejus Operibus appositam ab Archangelo Piccionio Veneto, qui ea Venetiis recusa publici juris fecit 1613. in quibus etiam, sed nullo autorum testimonio, asserit, Henricum Alberti M. discipulum fuisse. Creditur tamen à Cozzando, & aliis, Scoti præceptor extitisse: sed de hoc mox sermo redibit. Obiit 8. Septembris 1293. ætatis verò 76.

Scripsit Henricus *Tractatum de Viris illustribus*, qui nihil est aliud, quam continuatio Catalogi, quem S. Hieronymus, & Sigebertus dederant: quem Tractatum Le Mire Bibliothecæ Ecclesiasticæ inseruit. Inter ejus Opera recensentur quoque *Theologica Quodlibeta, & Summa Quæstionum Theologicarum ordinaria: Summa de Pœnitentia: Quodlibetum de Mercimoniis, & Negotiationibus, &c.* P. Archangelus Gianini in Annal. Servitarum, ipsum Monachum ex horum Ordine facit: quod doctis, & criticis non arridet. Vide etiam Possevinum, Gesnerum, Sixtum Senensem, &c.

SCHOLASTICI REALES SCOTISTÆ, QUORUM PRINCEPS

JOHANNES DUNS SCOTUS

INter Scholasticos Reales secundum sibi locum vendicant Scotistæ, tale ab hujus Sectæ Autore nomen sortiti. De Scoti tamen patria ingens inter autores quæstio est, non secus, ac de Homeri patria; de qua in Anthologia scriptum legimus:

Ἑπτὰ πόλεις μάρναντο σοφὴν διὰ ῥίζαν Ὁμήρου.

Hinc non immerito Thomas Lansius in Orat. pro Britan. pag. 471. ait: *Homero major, utpote cùm de eo non Civitates, sed Regna contendant. Anglis vere suum, Hibernis suum, Scotis suum, suum quoque Civem Gallis, & Italis adseverantibus, &c.* Phil. Labb. de Script. Eccles. eum Scotum facit, illosque reprehendit, qui ipsum alibi natum asserunt; ait enim: *Johannes Duns, natione Scotus, natus in Vico Duns, octo mille passibus ab Anglia distante (neque enim audiendi, qui cum Cavello, Thadæo, Wadingo, Arturo, &c. Hibernum asserunt, Duni in Ultonia natum, aut qui cum Camdeno, Balæo, & aliis, Anglum fuisse contendunt, ortum Dunstonæ in Parochia Emildonensi in Northumbria) Ordinis Minorum, Doctor Subtilis nuncupatus.* Idem sentit Hornius, eumque Mertonensem Alumnum fuisse ait. Contra vero est. Cavellus in Vita cap. 1. & Wadingus in Annal. Min. ad an. 1260. acriter contendunt, Johannem Scoti cognomen non à Scotia sortitum esse, sed ab Hibernia (sic Cæsar eam insulam vocat, Britanniæ vicinam, quam Mela Iverniam, alii Iberniam, Strabo Iernem, vulgus Irlandiam) quæ tunc Scotia dicebatur, cùm pars illa Britanniæ, quæ nunc Scotia dicitur, Albania vocabatur: Duns verò dictum non à Scotiæ Vico Duns, sed à Duno, inclyta Hiberniæ civitate.

Scotum Henrici Gandavensis discipulum asserit Marsilius Ficinus Comment. in cap. 8. lib. 3. de substantiis cognoscentibus, Plotini Ennead. 5. his verbis: *Jam vero & Avicenna, & Henricus, magnus Scoti Præceptor, natura Platonicus, intellectuales formas in intellectu, vel anima, sive ingenitas illi, sive huic acquisitas non tam modo characterum, quàm habitus cujusdam natu-*

ralis inesse putant. Quo quidem habitu animus ad hoc, vel illud facile sese vertat. Verùm Morery in Lex. Magn. Hist. verbo *Duns*, Scotum Guilhelmi Varron Angli, in suo Minorum Ordine Doctoris inclyti, discipulum fatetur; eosque refellit, qui eum Alexandri de Ales auditorem affirmant. Scotus in Parisiensi Academia celebris fuit. Multi eum Doctoris Subtilis cognomen ex eo adeptum asserunt, quòd portentosa suæ mentis subtilitate vel maxima seriam in Philosophia, & Theologia difficultates resolvebat: unde de ipso Thom. Lansius loc. cit. ait: *Johannes Scotus in Dialectica, & spinosa Theologia ad miraculum doctissimus, Doctoris Subtilis titulum promeruit, & novam Scotistarum Sectam condidit*: alii vero sic dictum putant, quod B. Virginis Conceptionem omnium maxime & solidissimis rationibus defenderit.

Scotus D. Thomæ in plerisque Antagonista, ex omnium fere sententia, fuisse traditur. Quam opinionem refellere videtur Matthæus Ferchius Veglensis in Patavina Universitate Professor in Apologia pro Scoto lib. 3. n. 12. ajens: *Præterea Scoti Antagonistæ speciales fuere duo: Scotus enim se Henrici Gandavensis, & Gulielmus Ocham se Scoti constituit Antagonistam.* Pro primis est Hornius Hist. Philos. lib. 6. c. 4. ubi ait: *Præcipue Thomam sibi impugnandum sumsit tanta subtilitate, ut in illo Scholastico dicendi genere nihil acutius, nihil accuratius, nihil absolutius sit. Cui si tempora elegantiorem cultum non invidissent, summis proculdubio in Philosophia viris accenseri potuisset.* Et quidem nulli dubium est, nedum Scotum Divo Thomæ in plurimis contradixisse, sed etiamnum Scotistas, & Thomistas in mutuo verborum, ac opinionum conflictu perdurare.

Vulgaris fabella est, Scotum in Ecstasim, familiarem morbum, lapsum cùm à discipulis pro mortuo haberetur, elatum, sepultumque adhuc vivum fuisse. Quæ Pauli Jovii, Latomi, & Bzovii sententia est: quam secutus videtur Thom. Lansius loc. cit. ubi ait: *Sed vitæ exitu infelix, quippe Apoplexia correptus, & nimis festinato funere elatus, cùm redeunte vita serò morbi impetum natura discuteret, frustra miserabili mugitu opem petens, & diu sepulcri lapidem pulsans, tandem in ipso sepulcro fessam animam elisit*: Sed anilem hanc fabulam ab ejus inimicis inventam jam omnes docti, ac exacti critici damnarunt. Unde Hornius ipse l. c. ait: *Quod fabulosum esse contendunt illi, qui nuper opera ejus omnia publicarunt.* Obiit autem Coloniæ 8. Novembris 1308. ætatis suæ 33. vel 35. ut alii tradunt. Hoc autem ejus tumulo Epitaphium, vulgari opinioni alludens, positum est, autore Jano Vitale Panormitano:

Quod nulli ante hominum accidit, Viator,
Hic Scotus jaceo semel sepultus,
Et bis mortuus; omnibus Sophistis
Argutus magis, atque captiosus.

Ejus Opera Tom 12. in fol. edita Lugduni 1639. cum ejusdem Vita à Wadingo scripta, & illustrium autorum de eo testimoniis; optima censentur. Vide etiam præter cit. autores, Pope Blount in Cens. Cel. Aut. ubi Bellarminum, Sixtum Senensem, Pitsæum, Cardanum, Jul. Cæs. Scaligerum, & Erasmum laudantes invenies: objurgantes verò Balæum, & Verderum.

ANTONIUS ANDREAS

Scoti discipulus, natione Hispanus ex Aragonensi provincia, Ordinis Minorum Monachus, sec. 13. floruit, ac magnam sub tanto Magistro in Philosophia, ac Theologia gloriam adeptus est. Hoc autem potissimum testantur ejus

ejus præclara *Philosophica, & Theologica Opera*, inter quæ præcipua sunt *Commentarii in 4. libros Magistri Sententiarum*, quos Cardinalis Sarnanus Venetiis edi curavit 1578. Obiit circa ann. 1320. Vide Wadingum in Annal. & Biblioth. Min. &c.

FRANCISCUS DE MAIRONIS

Scoti & ipse discipulus, natus in pago quodam Provinciæ (quæ Italis Provenza dicitur) quem Mairone incolæ vocant; unde de Maironis appellatus est. Nec audiendus Bellarminus, cum aliis, qui ipsum in Scotia ortum asserunt. Sunt qui eum Diniæ, quæ Galliæ Narbonensis in Provincia civitas est, natum volunt, ex eo ducti, quod Joh. XXII. in sui gratiam ad Universitatis Parisiensis Cancellarium scribens, ipsum Franciscum de Maironis ex Dinia vocat: unde & alii Maironis nomen fuisse dicunt, Diniam vero patriam: alii denique aliter de patria sentiunt. Sed sive Dinia ejus patria fuerit, sive Mairone, & in Diniæ Monasterio S. Francisci habitum sumserit; in Provincia, non in Scotia natum pro certo habetur, & inconcusso. Carus autem ob suam pietem, & doctrinam cit. Pontifici fuit, & S. Eleazaro, Comiti Ariani, cui de peccatis confitenti semper adstitit. Circa initium 14. sec. floruit, & in celeberrima Sorbonensi Universitate docuit: in qua Magnæ Sorbonicæ (sic difficilem illum Actum, sive in disputando periculum ibi vocant) autor fuit. Plures Philosophicos, ac Theologicos Tractatus scripsit, qui ad suæ doctrinæ contestationem adhuc exstant. Vide Wadingum, Spondum ad ann. Chr. 1315. n. 7. Genebrardum in Chronol. Possevinum, &c.

THOMAS BRADWARDINUS

Natus fertur Hatfeldiæ in Comitatu Suffolciensi, Oxoniæ verò educatus, ubi cum bonarum literarum studiis aliquot annos incubuisset, Academicorum suffragiis Procuratorum unus creatur ann. 1325.: posteaque Doctoris in Theologia gradu honestatur. Mathematicus fuit insignis, Philosophus egregius, in Theologia vero studiis eousque versatus, ut apud doctos illorum temporum Doctoris Profundi appellatione innotuerit; eamque non immerito delatam illi fatebuntur, credo, qui libros ab illo conscriptos perlegerint. Verùm, &c. Godwin. de Præsul. Angl. Comment. Sed Henr. Savil. in Præfat. Bradwardin. libro de Caussa Dei contra Pelag. præfix. ejus doctrinam, doctrinæque methodum memorat, ubi ait: *Solidam ex Aristotelis, & Platonis fontibus hausit Philosophiam, sed in artibus Mathematicis, ac Theologia, ejus potissimum eluxit industria; ac in Mathematicis quidem ita excelluit, ut parem illo ætas tulerit fortasse neminem .... Thomas noster cùm summus esset Mathematicus, etiam in Theologicis tractandis non recessit ab arte. Itaque primus, quod sciam, ac solus hanc viam tentavit in Theologicis, ut filo Mathematico Theologica contexeret; ponendo scilicet primo loco duas Hypotheses, quasi principia, & ex iis proxima quæque demonstrando, & corollaria deducendo, petitis etiam ex Euclide probationibus; deinde ex Hypothesibus, & prædemonstratis reliqua omnia perpetua serie ad finem usque operis attexendo: quo fit, ut conclusiones ejus cuipiam fortasse nimis alte petitæ videantur.* Balæus etiam de Script. Eccles. ipsum nimis commendans ait, ex Aristotele, & Aben-roë in Philosophia plura hausisse, ac pro Scripturæ Sacræ intellectione cum Judæis, eo tempore in lege peritioribus, familiariter egisse; in Oxoniensi Universitate supremæ facultatis Magistrum fuisse: & ex Cancellario Londinensi ab

ab Edwardo III. Aulicum primo, ac suum à confessionibus Ministrum; deinde Cantuariorum Archiepiscopum factum, exacto tantum uno in Pontificatu anno, mortem obiisse an. 1350. Laudatur etiam ab illustribus viris Raphaële Volaterrano, & Joh. Pico, atque egregius Theologus appellatur: atque etiam à Gabr. Naud. Bibl. Politic. & ab Oudin in Supplem. de Eccles. à Bellarmino omissis; quos vide.

Scripsit nobile *Opus de Caussa Dei contra Palagium, & de Veritate Caussarum*, sacræ, & profanæ, antiquæ, & novæ Philosophiæ, & Theologiæ doctrina refertum: quod manuscriptum in Vaticana, aliisque Bibliothecis servatur, & in fol. editum est Londini. Scripsit etiam *Opus de Geometria Speculativa, & Arithmetica*, quod impressum est Parisiis. Ejus etiam est *Tractatus Proportionum*, editus Venetiis: cujus meminit Possevinus in Apparatu Sacro; sed nihil de eo habet Wadingus in Bibl. Script. Ord. Fr. Min.

Cur autem ipsum inter Scotistas numeremus, id tantùm fecit, quod cum ex Ordine Minorum Frater Thomas hic fuerit, & post Scotum vixerit annos 42. nonnisi Scotistis cum reliquis ejusdem Ordinis Monachis jungendum duximus. Tandem brevitati consulens (aliàs Historicæ hujus Synopsi finis unquam non erit) prætereo reliquos ex Fratribus Minoribus celebres Philosophos BARTHOLOMÆUM MASTRIO DE MELDULA, BONAVENTURAM BELLUTO DE CATANA, SEBASTIANUM DU PASQUIER, aliosque plurimos, qui Scoti Peripateticam Philosophiam in tam præclaro Ordine illustrarunt.

TERTIA, SEU NOVA SCHOLASTICORUM ÆTAS.

DURANDUS A S. PORCIANO.

TErtiam, sive Novam Scholasticorum Ætatem à Durando ad Gabrielem Biel Hornius deducit in sua Hist. Philos. cujus sententiam supra adduximus. Durandus à loco ubi natus, à S. Porciano dictus est. Ordinis Prædicatorum Monachus, Sacri Palatii Magister primo fuit, deinde Episcopus in diversis locis. Scripsit *Commentarios in sex libros Sententiarum, & Librum de Origine Jurisdictionum*. Mortuus dicitur 13. Septembris an. 1333. Vide Trithemium, Bellarminum, Possevinum, Sixtum Senensem &c. Eodem tempore orti sunt

SCHOLASTICI NOMINALES, QUORUM AUCTOR

GUILHELMUS OCCAM

SIve Occham, & Ochan, natione Anglus, Scoti discipulus (deinde verò in dogmatis impugnator acerrimus) ejusdemque Minorum S. Francisci Ordinis Monachus, dictus primo *Venerabilis Inceptor*, deinde *Doctor Singularis*, tandem *Doctor Invincibilis*, & à Scaligero *Lima veritatis*, quartam Scholasticorum sectam condidit, quæ ab Autore OCCAMISTARUM, à doctrina vero NOMINALIUM Secta dicitur: hæc quum ab Autore nomen habet, quartam constituit; quum vero dogmata respicit, secunda est. Nominales autem propterea dicti sunt, quod Occam, & Rucelinus quidam Universalia mera esse nomina, non res, contra Scotistas defenderent; ut supra in S. Thoma susius dictum est. Aventinus lib. 6. Annal. testatur, tantas contentiones, & odia inter Reales, & Nominales Heidelbergæ fuisse, ubi contigua habebant Collegia,

gia, five, ut tum loquebantur, Burfas; ut crebro à verbis ad verbera, & à fyllogifmis ad faxa deveniretur.

Sed ut ad Occam revertar, quum hic Michaëli, Cefenati viro, Generali Ord. Min. Miniftro, cui litabat, gratum facere vellet; Imperatori Ludovico Bavaro, Ecclefiæ hofti, favere femper ftuduit: quare contra Johannem XXII. Pont. Max. fcripfit. Imo & Imperatori, referente Trithemio, fæpe dicere folebat: Quandiu tuus ifte enfis me defendet, mea tibi hæc penna non deerit. Delatus una cum Micahële Cefenate fuit, quod docuiffent, Chriftum Dominum, ejufque Apoftolos neque ad communem, neque ad particularem ufum aliquid poffediffe. Ex qua propofitione originem habuit magna illa quæftio, quæ *Panis Francifcanorum* appellabatur: in qua illud in fumma quærebatur, an panis, vini, eorumque omnium, quæ ufu confumuntur, ufus, an proprietas, five dominium ad ipfos pertineret Francifcanos. Primam Occam propofitionem ut hæreticam Joh. XXII. per Extravag. *Cum inter*; fecundam vero de ufu fine dominio per Extravag. *Ad Conditorem*, damnavit; atque Occam, & Michaëlem anathemate punivit, tum quia Avenione (quæ urbs Archiep. eft Galliæ Narbon. in Provincia fub ditione Pontif.) contra fuum ipfius præceptum egreffi fuerint; tum quia contra ipfum fcripferint. Quæ Opera contra Pontificem fcripta inter prohibitos 2. claff. libros numerantur. Sed cùm deinde hæc fcripfiffe, publica, & manifefta doloris, & pœnitentiæ figna dederit, atque opus retractaverit, à Clemente VI. anathematis abfolutus eft: cujus abfolutionis Pontificium Chirographum in Bibl. Vatic. adhuc affervatur, & à Wadingo adducitur. Diem obiiffe dicitur an. 1347.

Scripfit plura tum Philofophica fubtilitatum nugis refertiffima, tum Theologica; ex quibus hæretici quædam contra Ecclefiam fæpe ufurpant: potiffimum vero Melchior Goldaft, qui Occam quædam in fuo de Monarchia Opere inferuit. Vide Luc. Wadingum in Biblioth. & Annal. Minorum; Pitfeum, Spondum, Bzovium, Trithemium, Raynaldum, Bellarminum &c.

De Nominalibus ita fentit magnus ille Criticus Lud. Viv. de cauff. corrupt. Art. lib. 5. *Quæro cur homines Nominales, qui negant effe in rerum natura inftantia, Scotum, & Reales fint in hoc fecuti, de inftantibus exponentes immediate, incipit, & definit? An non videtis quæri materiam lufui aptiorem?* Et lib. Operis ejufdem 5. poftquam Scholafticorum nugas, & fubtilitates quafdam derifit, quæ nec illi quidem capiant ipfi, qui pepererunt, quæ, quando aliud non poffunt, certe dignitate cohoneftant nominis, Metaphyficam appellantes, atque ingenium ad commenta, & faniffima eorum fomnia propenfum, ingenium Metaphyficum: de Nominalibus hæc addit: *Rident Nominales Metaphyfica illa Realium tanquam figmenta, & aniles fabulas: & tamen quia convellere non poffunt, nec intercedunt, quominus Metaphyfica dicantur ingenia præpoftera, & deridicula. Sed enim vero neque hæc ipfa Ariftotelis volumina potuerunt intelligere, primum propter locutionem adftrictam, & ex brevitate obfcuram, hinc propter intricatas, & obliquas fententias, tum etiam ob immodicas fubtilitates, quibus Ariftoteles non exacuit ingenia, fed perturbat, & frangit, tenebrafque, & hallucinationem inducit aciei mentis &c.*

GUALTHERUS BURLÆUS

SIve *Burley*, Anglus, fub Eduardo III. cognomento Fortunato floruit, & Joh. Duns Scoti cum Guilhelmo Occamo difcipulus fuit, fed ejus deinde impugnator acerrimus, ac, Pitfæo tefte, Nominalis Philofophiæ fectator, Doctor primo Theologus Oxonienfis è Societate Collegii Mertonenfis, tefte Voffio.

Vossio de Hist. Lat. lib. 2. 65. & post Parisiensis ad annum 1337. qui præter alia philosophici argumenti monumenta, quæ manuscripta in Bibliothecis Oxoniensibus, & Cantabrigiensibus latent, Lelando, Balæo, Pitsæo, Vossioque testibus, Historicum *de Vitis, & Moribus Philosophorum* reliquit opus, quod Simlero in Appendice Gesneri monente, manuscriptum in Bibliotheca Dominicanorum Ratisbonæ conservatur. Idem *de Modernorum Philosophorum Vitis* opusculum concinnasse celeberrimo Struvio memoratur in Bibliotheca Philosophica. Sed diligentiam suam non probavit in isto opere noster Philosophus, nam crassos in eo errores laudatus Vossius detexit, præsertim circa homonymiam autorum commissos. Quippe Horatium Poëtam eundem putat atque Horatium Putuillum; Plinium Veronensem, ac Plinium Novocomensem; Livium Andronicum, atque Livium Historicum; & similes, quos videre est apud cit. Vossium: ex quibus Gualtherum bonarum literarum ignarum nemo est, qui non arguat. Plurimos etiam Tractatus ad Scholasticam Philosophiam spectantes reliquit, quæ ejus ævi scientia erat, & in qua ipse nimium pollebat. Vide cit. autores.

Hic loci recensendi etiam se offerunt JOHANNES BACONTHORPIUS (quem Trithemius *de Bachone* appellat, sed Baconthorpe ei nomen erat à cognomine villæ in agro Norfolciensi, unde oriundus erat, ut Balæus monuit) celebris Anglus, Ordinis Carmelitarum, Professor Oxoniensis, *Doctor Resolutus* vulgo dictus, qui sec. 14. floruit, & magnam ex pietate, & editis operibus famam adeptus est. De quo ita præclare Baptista Mantuanus:

Iste tenebrosi damnat vestigia Scoti,
Et per sacra novis it documenta viis.
Hunc habeant quibus est Sapientia grata; redundat
Istius in sacris fontibus omne sophon.

Inter ejus Opera sunt *Commentarii in quatuor libros Magistri Sententiarum. Compendium Legis Christi. Quodlibeta. Tractatus de Regula Ordinis Carmelitici. Compendium Historiarum, & Jurium pro defensione ejusdem Ordinis* &c. Mortuus est Provincialis sui Ordinis an. 1346. sive 1350. ac Londini sepultus est. Vide Trith. Bellarm. Pits. Balæum &c.

ROGERUS BACON Anglus, qui floruit an. 1270. in Mathesi peritiam incredibilem habuit. Multi eum Magiæ insimulant, & Negromantiæ, ut Balæus editione Centuriarum prima; quam tamen censuram monitus retractavit in postrema. Vir erat, ultra quam seculum suum tulit, doctus. Ita ex Horn. Hist. Phil. Monachus fuit ex Ordine S. Francisci, & ob eximiam suam doctrinam, quapropter *Doctor Mirabilis* dictus est, Clementi IV. gratissimus fuit. Scripsit plura, quorum pauca edita exstant, reliqua manuscripta in Bibliothecis asservantur. Vide Pits. Bal. Leland. Willot in Athen. Francisc. Naud. &c.

GABRIEL BIEL

ULtimus hujus ætatis Philosophus, patria Spirensis, quem Hornius cæterorum omnium fucum appellat. Doctor fuit Wittembergensis, in cujus Universitate, quam Dux Eberardus constituerat, an. 1477. Theologiam docuit. Scripsit *Libros 4. in Magistrum Sententiarum: Expositionem Canonis Missæ: Sermones plures: & Tractatum de Monetarum potestate simul, & utilitate*: Mortuus dicitur an. 1495. Vide Trith. Labb. &c.

Hujus autem ævi Philosophiæ barbariem ita descripsit Hornius Hist. Phil. lib. 6. c. 5. *Tam erat barbara, obscura, confusa, & spinosa, ut vix titulum*

Phi-

Philosophiæ tueri ullo modo possit. Aristoteles nonnisi ingenti chartarum mole obrutus proponebatur: edebant tricubitalia adnotata, quodlibetarias quæstiones, summas, & quæ sunt alia nugarum genera. Obtinebat litigiosa subtilitas: formabant super unaquaque re objectiones, & earum solutiones, quæ ut plurimum distinctiones tantum erant. Adeout Scyllæ genus ad vivum expresserit hoc Philosophorum genus &c. Mitius de Scholasticis sentire videtur H. Grotius in Proleg. de Jure Belli, & Pacis, ubi: *Scholastici, quantum ingenio valeant, sæpe ostendunt; sed in infelicia, & artium ignara secula inciderunt, quo minus mirum, si, inter multa laudanda, aliqua & condonanda sunt.* Verulamius lib. 1. de augm. Scient. ait, quòd artes, & scientias omnes mirifice provexissent (tanta est Scholasticis ingenii subtilitas, & acumen) si in meliora tempora incidissent. Laudat Joh. Picus in Apologia 90. Thesium, ubi: *Est enim in Job. Scoto vegetum quiddam, & discussum; in Thoma solidum, & æquabile; in Ægidio tersum, & exactum; in Francisco acre, & acutum; in Alberto priscum, amplum, & grande; in Henrico sublime, & venerandum.* Hoc denique Erasmi in Moria judicium est de Scholasticorum subtilissimis subtilitatibus: *Quas subtiliores reddebant tot Scholasticorum viæ, ut citius à labyrinthis temet explices, quam ex involucris Nominalium, Realium, Thomistarum, Albertistarum, Occamistarum, Scotistarum. Quis hæc intelligat, nisi triginta sex annos totos in Physicis, & ultramundatis Aristotelis, & Scoticis contriverit?* Boëthius etiam 3. de Consol. Philos. eodem Erasmi sensu locutus est, his verbis affirmans, *Eos inextricabilem labyrinthum rationibus texere.* Cæteras prætereo hæreticorum censuras, qui ex odio magis, quam ex veritate in ipsos loqui consueverunt. Lud. Viv. (cujus quædam supra adduximus) eos acrius insectantem, vide locis citatis.

RELIQUI PERIPATETICI RECENTIORES.

QUum plurimi ex Peripateticis sint, quos multas ob caussas ad certas Classes, sive Sectas reducere nequiverim; operæ precium id mihi fuit, ut de iis confuse, ætatis tamen seriem servando, sub uno titulo hic agerem. Et quidem, ut mihi summa fuissent omnia, temporis tamen, & librorum vix satis habui; quò eorum opera evolvere, aut de ipsis apud autores censuras invenire potuissem. Fateor quidem, multos eorum, qui hìc memorantur, Realibus, vel Nominalibus, Scotistis, Thomistis, vel Occamistis, accenseri potuisse; sed tum ex adductis, tum ex aliis caussis id rigorose perficere non curavi. Omnes igitur ex Peripato cum sint, eos junctim pertractare fas mihi esto.

JOHANNES BOCHARDUS

ABrincæ, Normaniæ urbis Episcopus, Regis Ludovici XI. à confessionibus minister, accepta ab eodem Rege potestate regendi Universitatem Parisiensem, Nominalium sectam, & doctrinam ab ea eliminavit. Hæc enim eorum sententia, qua statuebant, scientiam non Rerum esse, sed Nominum, quia Nomina tantum Universalia esse possunt, cùm Res omnes sint particulares, ei non arridebat. Quod Bochardi in Universitate regimen idem Rex confirmavit an. 1473. Postquam diu Abrincæ Ecclesiam rexit, ad plures abiit an. 1484. Vide Sainte Marthe in Gall. Christ.

FRANCISCUS PHILELPHUS

ANcone, secundum alios Tolenti, an. 1398. natus, Eques Auratus, Philosophus, Poëta Laureatus, & Orator fuit. Venetiis diu studiis operam dedit; deinde Græcæ linguæ amore succensus Constantinopolim adiit, ubi Theodoram Chrysoloram, doctissimi Emanuelis Chrysoloræ filiam duxit. Ab Imp. Joh. Palæologo ad Eugenium IV. Pont. missus est ad petendas ab eo suppetias contra Turcas. In pluribus, primisque Italiæ civitatibus publice magna sui nominis fama docuit. Vitam duxit vere Philosophicam, hoc est, semper pauperem, bonorumque omnium indigentem. Sed mirabile nimis illud est, quod ejus vitæ scriptores referunt. Quum hic cunctis Grammaticæ legibus optime addictus esset, quæstionem cum Græco quodam Timotheo de syllaba habuit. Facta sponsio est, ut victi barba victori cederet. Philelphus victor existens victoriæ præmium, abrasam barbam, sponsionis lege petiit à victo. Hoc autem summum Philosophorum dedecus ut vitaret Timotheus, argenti pecuniam satis magnam pro barbæ redemtione obtulit: quam ille, pauperrimus licet, respuens, sponsionis lege omnino standum voluit. De quo Myrtheus ludens ait:

Nunquid sat tibi non fuit, Philelphe,
Linguæ gloria nobilis Latinæ?
Ni Græcas quoque pervagatus urbes,
Dignus conjuge, nuptiisque Græcis,
Ferres Timothei novum triumphum?
Cui dum una super illi dictione
Tecum pignore certat, atque barbam
Abradi sibi ferre pollicetur
Victus: aut positam pecuniam abs te
Victor, auferat. Abnegasti eadem
Barbam posse pecunia obtinere
Victor, atque novacula expedita
Barbam illius habere maluisti.
Jam nunc non Itale, Philelphe, sed sis
Græce gloria nobilis palestræ.

Obiit sanctissime Bononiæ an. 1471. vel, secundum alios, 1481. fere nonagenarius, sed in tanta egestate, ut ad efferendum funus & cubiculi, & coquinæ instrumenta venierint, ut notat P. Jovius in Elog. Ejus Opera extantia sunt: *Euthyphron de Pietate*: *De Morali disciplina libri 8. Vita Nicolai Papæ V. De Diversitate legum libri 2. Sphorciadarum versu heroico libri 9. Satyrarum libri 10. De Jocis, & seriis libri 6. Lyricorum libri 6. Orationes 60. Epistolarum Latinarum libri 16. Epistolarum Græcarum libri 39. De Exsilio libri 3. Conviviorum libri 2.* & multos præterea Græcos autores Latinos reddidit, sed non nimis laudabiliter.

De eo varia sunt autorum judicia. Scaligerana posterior: *Philelphi Epistolæ bonæ*. Lud. Viv. de Trad. Discipl. lib. 3. *In Francisci Philelphi verbis plane nihil desideres: ejus tamen lectio est molesta, quòd motu omni, & quasi vita caret: & fortasse is est genius, quem in quoque libro victuro Martialis requirit*. Sed ejusdem libros Conviviorum ab Historiæ, Antiquitatum, atque Philosophiæ cognitione impense laudat. Vossius de Poët. Lat. p. 81. *Ignoscendum seculo, quo vixit, quod crebro adeo in metrum peccat*. Refert Lilius Gyraldus, ipsum in Academia, & Lyceo versatum, sed non altius pedem fixisse,

se, multa vero laude dignum existimat. Vide Trith. Volaterr. Erasm. in Ciceroniano; Possevinum, Simlerum, Konig. &c.

JOHANNES ARGYROPHILUS

VEl, secundum alios, *Argyropylus*, Constantinopoli natus, patria à Turcis capta, Italiam venit sec. 15. atque in Cosmi Medices, Magni Hetruriæ Ducis, Aula humanissime receptus, magna autoritate, & gratia apud eum, ejus filium Petrum, ac nepotem Laurentium vixit, quem adhuc puberem in Dialecticis, & Moralibus instituit. Literæ igitur omnes, barbaris ingruentibus, è Græciæ antiqua sede exsulare coactæ, in Italiam, Romam potissimum, & Florentiam se receperunt. *Ita quicquid ejus eruditionis superérat, tanquam ex magno naufragio, ad Italiæ litus primum enatavit; inde toti Occidenti communicatum fuit. Tum temporis enim Theodorus Gaza Thessalonicensis, Demetrius Chalcondylas Atheniensis, Marcus Musurus Cretensis, Georgius Trapezuntius, Johannes Argyropylus, Marcus Marullus, & plurimi alii, Romam venerunt, & cum Græca eruditione Philosophiam quoque ibidem ex ipsis fontibus instaurarunt; unde paulatim lacunæ, & paludes fœtidæ Scholasticorum exaruerunt. Primus ex Græcis Philosophiam Romæ professus fuit Argyropylus, cujus sectatorem se fuisse memorat Angelus Politianus Miscell. cap.1. eumque cum literarum Latinarum minime incuriosum, tum Sapientiæ decretorum, disciplinarumque adeo cunctarum, quæ Cyclicæ à Martiano dicuntur, eruditissimum illis temporibus habitum, atque in disputando acerrimum.* Horn. Hist. Phil. l.6.c.6.

Argyropylus pestis caussa, quæ Florentiæ grassabatur, Romam migravit, ubi Græcam potissimum linguam professus est; ex qua quicquid lucri, quod non mediocre, habebat, in epularum lautitiam insumebat, ex quarum usu nimis sagînatus vix incedere potis erat. Hinc moriens in egestate, testamentum risu dignum confecit, amicis omnibus alienam pecuniam legando. Et quidem gulæ adeò indulsit, ut ex immodica melonum ingurgitatione in gravem febrim incidens, ex ipsa mortuus sit in fine sec. 15. ætatis anno 70. Joh. Lascaris ejus discipulus Græcum Epitaphium composuit, quod citat P. Jovius, à Majorano Lascare in Latinum conversum. Vide etiam Vossium de Hist. Gr. lib.4. c.19.

Ex Aristotele convertit Prædicamenta; Posteriorum Analyticorum lib.2. de naturali auscultatione lib.8 de Cœlo lib.4. Ethicorum ad Nicomachum lib. 10. de Imp. Joh. Monodia Gr. manuscripta in Bibliotheca Regis Gallorum. Consolatio ad Imp. Constantinopolitanum. De Regno. Comparatio antiquorum Principum, & novi Imp. Ibidem. Argyropyli, ut ipse de se scribit lib.1. Miscell. c.1. discipulus fuit

ANGELUS POLITIANUS

A Monte Politiano, Hetruriæ Oppido, ubi an. 1454. ortum habuit, sic dictus, alias *Bassus*, Canonicus Florentinus, Johannis Pici Mirandulæ studiorum comes, à Laurentio Mediceo filiorum institutioni præpositus fuit. Græcam, Latinamque linguam Florentiæ annos undecim professus est. Præceptorem etiam habuit Andronicum Thessalonicensem. *Is sumtu, & promotione Cosmi Florentinorum Principis, cum Marsilio Ficino bonis literis institutus est: in quibus tanta felicitate profecit, ut brevi temporis intervallo sui temporis homines doctos eruditione aut æquaret, aut superaret, &c.* Ex Boissard. in Icon.

Sed Ludovicus Vives, Mornæus, & Hornius Politianum Atheismi, vel parvæ in Deum pietatis accusant, quod Sacra Biblia contemtui habuerit. Hornii verba in Hist. Phil. l. 6. c. 8. sunt: *Erant tamen circa hæc tempora plurimi, qui Ethnicorum placitis addicti, Christianam Philosophiam prorsus spernebant. Dux, & caput factionis Angelus Politianus erat, qui interrogatus an Biblia legeret: Semel, inquit, perlegi librum istum, & nunquam collocavi pejus ullum tempus. Idem Odas Pindaricas Davidis Psalterio prætulit.* His autem occurrit Boxhornius in Monument. illustr. Viror. ajens, ipsos nullum idoneum testem ad id probandum afferre, & facile confutari ex eo, quod ipsemet Politianus de se scribit, sese Quadragesimali tempore publicè populo Sacras literas enarrasse. Politianum cæteroqui laudat idem Hornius ibid. cap. 6. ubi: *Angelus quoque Bassus, alio nomine Politianus, ad magnam celebritatem nominis venit, explicationes suas in Analytica p iora Aristotelis, de Dialecticæ à Prima Philosophia distinctione; & Dialecticæ Compendio edendo.* Ex quibus modò dictis Operibus liquidò constat, eum non solum Grammaticum, Oratorem, & Poëtam, sed etiam Philosophum fuisse insignem. Ejus Opera Poëtica, vel Erudita omnia enumerat Gesnerus in Bibliotheca. Obiit 1494. æt. 40. non 43. ut vult Jovius, vel 44. ut alii. Politiani laudes passim apud Scriptores inveniuntur. Id dixisse sufficiat, ipsum à rigidioribus Criticis etiam laudari. Scioppius eum vocat *Virum omni laude majorem:* Erasmus, *Angelicæ mentis virum, rarum Naturæ miraculum:* Scaliger *Virum non solùm se majorem, sed & nullo nostræ ætatis inferiorem.* Vide etiam Barth. Brixium; Lil. Gyrald. Whear. Possevin. Lud Viv. Voss. Huet. Thomas. &c.

THEODORUM GAZAM, Græcæ, Latinæque linguæ peritissimum omnium sui temporis hominum doctissimum, ex multis editis operibus celeberrimum, præcipue ex versione Latina Aristotelis Hist. Animal. de partibus Animal. de Generat. Animal. Problem. tum Arist. tum Alexandr. Aphrodis. & Theophr. de Hist. & causs. Plant. inter Philosophos recensendum cum Erasmo duximus, qui in Ciceroniano p. 160. ait: . . . . *Cùm sua loquitur, duo quædam obstrepunt delicato Lectori, Philosophiæ studium, in qua totus erat, & illud γνήσιον Græci sermonis, quod Latine loquentes sequi solet, & vix unquam dediscitur.* In ejus tamen Interpretationibus Græcis hoc Josephi Scaligeri judicium est, referente Huet. de Clar. Interpr. multa scil. esse, quæ meliora fieri possint, quædam etiam, quæ omnino mutari debeant. Ejus elogium vide apud Pope Blount, P. Jovium, atque alios.

Cardinalem Bessarionem Mecœnatem habuit beneficum: à quo, Sacerdos factus, Ecclesiastico beneficio in Calabria donatus est, ubi deinde potius, quam Romæ esse maluit. Cùm enim Sixto IV. Pont. spe alicujus beneficii librum Aristotelis de Natura Animalium nuncupasset, pulcherrime auro, & holoserico ornatum; Pontifex rogavit, quanti ornatus constaret? cui ille; quadraginta coronatis. Tot ipsi reddi jussit, ac præterea nihil. Quare Gaza indignatione percitus, pecuniam in Tiberim projecit, ac in suam Calabriæ solitudinem secedere statuit. In tanta enim egestate vivebat, ut, nisi eum ad se Dux Ferrariensis vocasset, fame ipsi moriendum fuisset. Mortuus dicitur an. 1478. Vide etiam Vossium, Leonem Allatium, Spondum, &c. Discipulos, præter alios, habuit Demetrium Chalcondylam Atheniensem, qui magna sui nominis fama Mediolani docuit, Johannemque Venetum Cardinalem, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectum. Gazæ discipulus Ferrariæ fuit

RO-

RODOLPHUS AGRICOLA

QUi *Jacobo Bergomati in Chronicis vocatur Rodolphus à Chroningen, nempe quia in Baflon pago, juxta Chroningam, principem Frisiæ urbem, natus fuit: quod contigit circa annum* 1442. *Puer Lovanii in Gymnasio Falconensi Philosophiæ operam dedit. Et cum Theologiæ rudimenta degustarat, in Gallias abiit, indeque in Italiam, ubi Theodorum Gazam audivit. Postquam domum rediit, Syndicus factus est Reip. Groninganæ, ob cujus negocium missus in Aulam Cæsaris Maximiliani, ubi cùm semestri hæsisset, voti compos Groningam reversus est. Exinde à variis, eosque inter Antuerpiensibus, ad Scholæ præfecturam deposcebatur. Sed prætulit professionem Heidelbergæ, ubi Philosophiam triennium docuit, ac Græcas literas tota Germania excitavit. Vir fuit Latine, Græce, & Hebraice doctissimus, Philosophus summus, atque idem admodum disertus; imo & Musicæ, Picturæ, aliarumque artium studiosissimus.* Voss. de Hist Lat.

Opera ejus omnia, quæ extare dicuntur, ope, & labore Alardi Amstelredami cum Autoris Vita Tom. 2. edita sunt Coloniæ; in quorum 1. ex Gesneri recensione, sunt *De inventione Dialectica libri omnes, annotationibus illustrati. De Universalibus quæstiones aliquot singulares. Propædeumatum Dialecticæ Inventionis opusculum*, circumstantias, sive attributa personarum, & rerum ad Rodolphi locos redacta simul, & exemplis aliquot explicata, compendio pertractans. *Scholia in Orat. pro L. Manilia*, quibus ea potissimum, quæ ad Dialecticen pertinent, explicantur. Tom. 2. continentur *Aphthonii Sophistæ Progymnasmata*, atque alia multa, quæ ad Artem Oratoriam, Historiam, vel Eruditionem spectant: nam & Philosophus, & Poëta, & Orator eximius erat. Extat præterea *Epistola de Formando studio*, scripta an. 1484. Heidelb. 1621. 8. Hic si vel communem ætatem vixisset, parem in literis omnibus non habuisset; mortuus enim est Heidelbergæ an. 1485. annos natus non dum 43. ibique in habitu Franciscani, ut præceperat, apud Minoritas sepultus fuit; eique hoc Epitaphium condidit Hermolaus Barbarus:

Invida clauserunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Frisii spemque, decusque soli.
Scilicet hoc vivo meruit Germania laudis
Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.

Rodolphi laudes omnium ore, & calamo, etiam χριστιανῶν, contextæ sunt. Erasmus in Adag. *Quid Cani, & Balneo*, hæc habet: - - - *Eloquentiæ tam absolutæ parem adjunxerat eruditionem. Philosophiæ Mysteria omnia penetraverat. Nulla pars Musices, quam non exactissime calleret*, &c. Lud. Viv. Comment. ad c. 21. l. 2. de Civ. Dei: *Vix & hac nostra, & patrum memoria fuit unus, atque alter dignior, qui multum legeretur, multumque in manibus haberetur, quam Rodolphus Agricola Frisius, tantum est in ejus operibus ingenii, artis, judicii, gravitatis, dulcedinis, eloquentiæ, eruditionis: at is paucissimis noscitur, vir non minus, qui ut ab hominibus cognosceretur, dignus, quam Politianus, vel Hermolaus Barbarus, quos, mea quidem sententia, & majestate, & suavitate dictionis non æquat modo, sed etiam vincit.* P. Bembus Epist. l. 6. ad Erasmum: *Rodolphi Agricolæ scripta maxime omnium, qui ætate nostra scripserunt, mihi quidem probantur.* Scaligerana Prima: *Rodolphus Agricola Frisius optimus Magister dicendi, imo fortassis illorum princeps.* Petrus Montanus, Philosophus Platonicus, & Poëta Satyricus de Agricola dicere solebat: *Agricolam solum ex Germanis Scriptoribus insolenti Græciæ, aut procaci Italiæ objicere possumus. In oratione enim pedestri mihi effinxisse*

vide-

videtur fanum Lactantii, lenitatem, & rotunditatem Plinii, lumen Senecæ, Tullianam quoque redolet ubertatem, & acumen ostentat Quintiliani, vehementiam, & obliquitatem Cypriani referre videtur. Quam sententiam majori elogio confirmat Erasmus in Ciceroniano p. 79 ubi eum appellat Virum divini pectoris, eruditionis reconditæ, solidum, nervosum, elaboratum, Isocrate in orationis structura sublimiorem, Quintiliano in eloquendo fusiorem, & dilucidiorem, atque eo magis mirabilem, quod in tanta regionis, & temporis infelicitate natus sit. Ramus in Præfat. de conjungenda Eloquentia cum Philosophia ait: *Rodolphus Agricola primus omnium post beata Græciæ, Italiæque tempora, eximium illum Logicæ facultatis usum revocavit, ut juventus à Poëtis, & Oratoribus disceret non solum pure loqui, & ornate dicere, sed de propositis rebus acute cogitare, prudenterque judicare*. Tandem Hornius l.c. *Rodolphus Agricola Omlandus, peragratis plerisque Europæ Academiis, ad summam non tantum eruditionem, sed & famam pervenerat. Hic edidit mirabiles illos de Inventione Dialectica libros, caligante adhuc, & delirante Germania: quibus Logicam non tam spinosis quæstiunculis inservire, quàm in omni vitæ genere usum habere amplissimum monstravit*. Vide etiam Huet. de Clar. Interpr. P Jov. in Elog. Trithem. Melch. Adam in Vit. Germ. Philos. &c.

HERMOLAUS BARBARUS

PAtricius Venetus, ex nobili, ac Senatorio Barbarorum Ordine natus a. 1454. vir doctissimus, summis vigiliis bonarum artium, ac disciplinarum gloriam intermortuam suscitavit, anno quippe ætatis 22. scribere orsus, erudita, ac Philosophica plura edidit, quæ in doctorum manibus versantur, & à Gesnero in Bibliotheca enumerantur. Hermolaus, ut ait Hornius, pro Barbara Philosophia minime Barbara scripsit; sed

- - - - - - *dictus qui Barbarus olim,*
Barbariem tamen Italicis procul expulit oris.

Romæ apud Alexandrum VI. P. M. Venetæ nobilitatis nomine Oratorem egit; cui, Apostolico Senatui, omnibus carus semper fuit. Quare Alexander, ut tantis Hermolai meritis gratificaretur, eum Patriarcham Aquilejensem creavit. Sed non multo post Romæ, teste Boissard. in Icon. ex peste ibi sæviente obiit a. 1494. sed Joh. Pier. Valerianus de Literatorum infelicitate addit, ipsum exsulem factum ob susceptam, inconsulto suo Senatu, Aquilejensem Patriarchæ dignitatem, quam accipere prohibuerat, & de possessione ejectum, inopem vitam duxisse, ejusdem Summi Pont. sportula quodammodo sustentatum ad mortem usque, quam ex peste obiit. Phil. Labbe hoc ejus refert Epitaphium:

Barbariem Hermoleos Latio qui depulit omnem,
Barbarus hic situs est, Utraque lingua gemit.
Urbs Venetum vitam, mortem dedit inclyta Roma:
Non potuit nasci clarius, atque mori.

Quod autem Gesnerus, atque alii post Trithemium scripserunt, ipsum scil. Cardinalem fuisse, falsum est. Hunc enim præclarum honorem nonnisi facile futurum, ut assequeretur, speravit.

Scripsit, præter alia plurima erudita varii generis, *Contra Barbaros Philosophos lib. 1. De convenientia Astronomiæ, & Medicinæ lib. 1. Compendium Philosophiæ ex Arist. lib. 1. Aristot. dialecticam. Orationes metricas ad carmina duodecim millia. Præfat. 2. in Paraphrasin Physices Themistii. Præfat. in libros Arist. &c.* Hermolaum, ejusque Opera summe laudant eruditi omnes, & cri-

critici. A Scalig. *Scientiarum omnium alumnus, ac idem parens* vocatur. Ab Erasmo *Magnus, ac divinus homo, &c.* Ab Angelo Politiano *Homo ex reliquis aurei seculi*. A Nic. Leoniceno *Vir omnium disciplinarum eruditissimus, &c.* Vide etiam Vossium de Hist. Lat. Alexandrum ab Alex. Petr. Bemb. Roland. Mares. P. Jovium: Erasmum pluribus in locis, &c. potissimum eruditissimum Salmasium in Præfat. ad Plinian. exercitat. ubi: *Barbariæ suo tempore Victor, solidam sibi apud eruditos gloriam peperit, & victurum omni ævo nomen.*

HIERONYMUS SAVANAROLA

Ferrariensis, Ordinis Prædicatorum, vir acerrimi ingenii, summæ doctrinæ, & eruditionis, austeritate vitæ, & morum probitate admirandus, in reprehendendis vitiis vehemens, eloquentissimus in Concionibus, ita ut amplissima templa auditorum multitudinem non caperent; ob nimiam in prædicando libertatem primum Prædicationis munere interdictus; deinde, quòd Alexandrum VI Pont. ac Romanam Curiam objurgare non desisteret, Florentiæ laqueo suffocatus, & crematus est an. 1498. æt. 46. Ejus Epitaphium hoc refert Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

Dum fera flamma tuos, Hieronyme, pascitur artus,
Relligio sanctas dilaniata comas
Flevit, & oh, dixit, crudeles parcite flammæ;
Parcite, sunt isto viscera nostra rogo.

Scripsit plura, quæ recenset Gesnerus in Bibl. Potiora sunt: *Quadragesimale lib. 1. Super Psalmos, & Prophetas: Compendium totius Philosophiæ tam Naturalis, quam Moralis: De Divisione, Ordine, & Utilitate omnium scientiarum: Compendium Logices: Triumphus Crucis: Commentarii in Alcoranum*, quod omni ratione carere probat: *Prophetia*, in qua multa de sequenti seculo, & Regnorum commotione prædixit. Hinc à plerisque Propheta habitus est; & præcipue à Marsilio Ficino, qui eum magnifice commendavit; eique in quadam epistola Propheticum Spiritum tribuit; & à Philippo Comineo, Gallico Historico, qui cum eo sæpe locutus, asserit, multa sibi prædixisse, quæ eventus comprobavit. Joh. etiam Picus Mirand. ipsum Prophetam appellat, & Apologia in eam rem expressa adversus Pont. Max. tueri satagit. Et quidem ut Sanctum eum plurimi habebant; hinc non sine magno tumultu, & multorum sanguine captus, & in carcerem conjectus est. *Expositio Orationis Dominicæ: Libellus contra Astrologiam Judiciariam*, Italice scriptus: *De Simplicitate Christianæ vitæ lib. 5.* digni, ex omnium sententia, qui ab omni Christiano homine legantur: *Sermones varii, &c.* Joh. Franc. Picus Mirand. in Vita Hieron. Savanarolæ præ cæteris ejus operibus Triumphum Crucis eruditione, & materia omnibus præfert. De Savanarola ita Hornius Hist. Phil. lib. 6. c. 6. *Successit Hieronymus Savanarola Italus, eximius Philosophus, qui, relicta errantium caligine, veram Philosophiam reducere serio conabatur*. Ex tot operibus omnino prohibetur in Ind. Rom. liber inscriptus: *Dialogo della Verità*; & ejus *Sermones*, donec correcti prodeant. Vide Sixt. Senens. l. 4. Bibl. Sanct. Boissard. in Icon. Spondan. in continuat. Baron. ad an. 1492. J. Franc. Pic. in Vita. P. Jov. &c.

DO-

DOMINICUS SOTUS

ORdinis Prædicatorum, Segobiæ in Hispania natus an. 1494. ex patre, qui hortos colebat, ut ipse de se testatur, S. Thomæ Villanovani, Valentiæ Archiepiscopi in Philosophia discipulus fuit: quam deinde etiam in publicis Universitatibus docuit. Caroli V. jussu, cui à sacris confessionibus erat, Concilio Tridentino una cum Bartholomæo Alcala ejusdem Ordinis, qui deinde Archiepiscopus Toletanus fuit, interfuit; ibique & voce, & scriptis claruit, nam ne dum docte concionem habuit, sed libros etiam duos edidit *De Natura, & Gratia*, quos Concilii Episcopis nuncupavit. Segobiæ Episcopatum, aliosque à Carolo V. collatos sibi honores, recusavit: cujus Aulam, post compositas ejusdem jussu res magni ponderis, relinquens, Salmanticam, ubi antea docuerat, rediit; ibique mortuus est anno 1560. æt. 66. Tantæ pietatis, & doctrinæ vir fuit, ut ejus elogia hæretici etiam fecerint.

Inter ejus Opera sunt, præter dictum, *Commentaria in 4. Sententiarum: de Justitia, & Jure lib. 10. Commentaria in Porphyrii Isagogen, Arist. Categorias, & libros de Demonstratione: In Epistolam Pauli ad Romanos: Super 8. lib. Physicorum Aristotelis: De ratione tegendi, & detegendi secretum: De pauperum caussa: De cavendo Juramentorum abusu: Apologia contra Ambrosium Catharinum Episcopum, &c.*

AUGUSTINUS NIPHUS

SUessanus, dictus etiam *Eutychius*, & *Philotheus*, in Peripatetica Philosophia celeberrimus, qui eam in omnibus fere Italiæ Universitatibus docuit, vir æque doctus, ac jocosus, ideoque cunctis gratissimus fuit, præcipue Leoni X. Pont. qui eum semper apud se habere cupiebat. Imo etiam tanti eum æstimavit, ut Domus Medices & nomen, & Stemma assumere ei permiserit: unde & aliquando Niphum Medicem vocatum invenies. Carolus V. ipsum præclara Consiliarii status dignitate donavit. In libidinem adeo propensus erat, ut septuagenarius licet, & uxorem habens, Angelellam nomine, doctissimam, ac honestissimam feminam, ex qua plures liberos suscepit, inter scorta tamen noctes quandoque integras saltando, & canendo transigeret. Hinc, seipsum demonstrans, scripsit librum *De Aulico Viro*. Medicus etiam fuit sui ævi præclarus; ac *lib. 1. De Diebus Criticis* composuit: *De Auguriis lib. 2. Uraniæ divinatricis lib. 2. De Morbo Gallico lib. 1. Commentarios in Aristotelem: De Immortalitate Animæ contra Pomponatium. Opuscula Moralia, & Politica: De inimicitiarum lucro: De Armorum, & Literarum comparatione: De Tyranno, & Rege, &c.* Obiit jam senex circa an. 1537. Vide P. Jovium; Le Mire; Opmerum; Naudeum, &c.

CALIXTUS ANDRONICUS

SEcundùm Morery in Lex. Hist. *Andronicus Callistus*, secundum Gesnerum in Bibliotheca (male eum Theodorum Andronicum appellat Cozzandus in Magist. Antiqu. Philos. p. 113.) secta Peripateticus, sec. 15. floruit, ac Cardinalis Bessarionis familiaris fuit. Scripsit *Librum de Physica scientia, & fortuna*, qui servatur in Biblioth. Vaticana, & Sforzæ. Ejus etiam est Μονῳδία *Monodia in expugnationem Constantinopolitanam*, quæ Græce manuscripta extat in Biblioth. Regis Gallorum, ex Gesn.

RO-

RODERICUS A S. CRUCE

LUsitanus, magnum præclari Lusitaniæ Regni ornamentum, ac sui Ordinis Eremitarum S. August. decus, ob eximiam pietatem, & eruditionem Emmanueli potentissimo Lusitaniæ Regi carus, sec. 15. floruit; ac Philosophiam, & Theologiam Ulyssippone laudabiliter docuit. Scripsit *Commentarios in Aristotelem, & Magistrum Sententiarum*. Vide Bibl. Hisp.

LEONARDUS BRUNUS

PAtria Aretinus, Græcæ linguæ, quam ab Emmanuele Chrysolora didicit, peritissimus, Philosophus, Orator, Historicus, Innocentio VII. Gregorio XII. Alexandro V. Johanni XXIII. Pont. ab Epistolis, vulgo Brevibus, & Reip. Florentinæ à Secretis, vir eruditione celebris, sec. 15. floruit, ac semper cœlebs vixit. Quod ad mores hoc tantum ei vitio vertunt, quod φιλοχρήματος, divitiarum cupidus fuerit. Obiit an. 1440. sive 1443. æt. 74. Scripsit Historica, & Erudita plurima, quæ recenset Gesnerus in Bibliotheca. Philosophica ejus Opera habemus *Commentaria in Œconomica Aristotelis: Vitam ejusdem: Dialogum de Moribus: Introductionem in Aristotelem; & Moralia ad Eudemum*, edita cum Lat. Oper. Arist. &c. E Græco in Latinum vertit ex Plut. Vitas quasdam; ex Plat. Basil. Xenophont. quædam; Aristotelis Ethica, Politica, & Œconomica, &c. Vid. Æn. Sylv. Jov. Erasm. Voss. Possevin. &c.

JACOBUS FABER

AD Stapulas, maritimum Picardiæ pagum ex ignobili familia natus, & Philosophicis Sophistarum nugis, & ineptiis apud Parisios institutus, partim suæ mentis solertia, & impulsu, partim eruditorum hominum, qui tum in Italia florebant, impulsu, quod boni in literis, ac Philosophiâ sibi deesse noverat, totis viribus, ac forti animi contentione conquisivit. Quare & sibi, & aliis prodesse cupiens, & sibi optatam scientiam acquisivit, & aliis planum, & facilem ad Aristotelis Philosophiam aditum nova methodo comparavit. Quod autem sua industria, & labore didicerat, & voce, & scriptis docuit, & totius Galliæ juventutem ad cultarum literarum studia alacriter excitavit. Hic itaque *Primus apud Gallos, ut Cicero apud Romanos, Philosophiam rudem adhuc, & impolitam cum eloquentia junxit. Est in dicendo sublimis, in sententiis gravis, in attentione exquisitus, in compositione diligens, ac curiosus*; ut de eo Trithemius ait: *Faber Ingeniorum appellari volebat; quum in omni fere doctrinæ genere ad docendum aptissimus haberetur. Defuit in eo, dum scriberet, illa Latini sermonis puritas, quæ diu aut neglecta apud externos, aut parum accurate quæsita, non magnopere fervida ingenia delectabat. Scripsit Commentarios in Astronomicis, juventuti perutiles, & Scholia in Moralem Philosophiam, perdiscentibus opportuna. Ætate autem confectus, cum sacras literas attigisset, à Lutherana doctrina non procul absfuit, itaut in ea suspicione senex moreretur*. P. Jovius in Elog. Mortuus autem traditur annos natus 101. postquam semper purus ab omni muliebri contagione vixerit; mente quidem, & doctrina magnus, corpore vero perexiguo, itaut homuncio diceretur.

Scripsit præterea Commentaria in omnem fere Sac. Scripturam, quæ prohibita sunt, donec corrigantur; atque alia plurima in totum fere Aristotelem,

Boëthium, &c. quæ exactissime numerat Gesnerus in Bibliotheca. De Fabro, ejusque operibus hæc Criticorum censura est. Thuanus Hist. l. 17. ait, Fabrum literis renascentibus facem prætulisse. Erasmus in Epist. l. 2. Epist. 24. *Vir probus est Faber, eruditus, humanus, denique verus etiam amicus.* Et in Ciceroniano p. 168. *Vir pius, & doctus, sed qui Theologice dicere maluerit, quam Tulliane.* Hofmannus ait: *Jacobus Faber Stapulensis, Sorbonicus Doctor, mole exiguus, ingenio maximus, ex seipso natus: Divinarum, humanarumque rerum callentissimus.* Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 4. *Jacobus Faber tum in Aristotelem scripsit, tum Dialecticam ipse composuit, multaque ex receptis suo ævo opinionibus tanquam ex cœno trahit.* Et ibidem p. 589. *De Arithmetica exercitii, atque speculationis, Jacobus Faber satis accommodatè scribit, ut in Schola tradatur discipulis.* Vossius de Mathem. *Anno 1503. magnum in Mathesi, in Philosophia tamen imprimis, nomen sustinuit Jacobus Faber Stapulensis.* Spondanus ad an. 1523. ipsum vocat Philosophum celeberrimum, Divinis, humanisque literis excultum, sed quibusdam novitatibus affectum, quarum caussa à Sorbonæ societate resectus fuit. Vide etiam Jacob. Verhehiden in Elog. Theol. Henr. Jul. Scheurls Bibliograph. Moral. &c.

ALEXANDER ACHILLINUS

Bononiensis Philosophus eminentissimus, & accuratus Averrhois interpres, Patavii primum, post Bononiæ Philosophiam publice docuit. Edidit multos libros, è quibus Jovius in ejus elogio commemorat singulos libros, De Elementis; De Intelligentiis; De Orbibus. Obiit Bononiæ An. D. 1512. ætatis autem suæ 49. Opera ejus in unum collecta, De Intelligentiis; De Orbibus; De Universalibus; De Physico auditu; De Elementis; De Subjecto Physionomiæ, & Chiromantiæ; De Subjecto Medicinæ; De Prima Potestate Syllogismi; De Distinctionibus; De potestate Motuum, edita sunt Venetiis apud Hieronymum Scotum 1568. cum Adnotationibus Pamphili Montii. Adnotationes Anatomicæ impressæ Bononiæ à Hieron. de Benedictis 1524. Ita Gesnerus in Bibliotheca, Medicus etiam fuit magni nominis. In ea sui ævi Philosophia adeo claruit, ut *Magnus Philosophus* diceretur; & ex omni fere Europa discipulos ad se traheret. Pomponatii æmulus fuit: quare ambo sibi mutuo obtrectabant. Vid. P. Jov. in Elog. Opmer. in Chronograph. Bumald. Bibl. Bonon. Alidos. de Doct. Bonon. &c.

LUDOVICUS BUCCAFERREI

VUlgo *Boccadiferro* Bononiensis, modò dicti Achillini discipulus; Philosophus, & Medicus insignis, Philosophiam magni sui nominis fama, & auditorum concursu Bononiæ primum docuit, deinde Romæ ab an. 1521. usque ad 1526. atque iterum Bononiæ, ubi mortuus est die 3. Maii 1545. ætat. 63. Inter ejus discipulos, ex quibus præclari quicumque eo seculo in Italia Philosophi, & literati erant, numerabantur, præcipui fuere Cardinales duo de Gonzaga; qui Ecclesiastica Beneficia plura in ipsum contulere. Autorum omnium, qui ei contemporanei scripserunt, & qui post ipsum secuti sunt, ore commendatur. Scripsit *in 4. Meteororum lib. Arist. in ejusdem 1. Physicorum: & in lib. de Generatione, & Corruptione Commentaria.* Vide Autores modò cit. & Jac-Phil. Thomasin. Vit. illustr. Vir. p. 2. &c.

MAR-

MARCUS EPHESINUS EPISCOPUS

FLorentino Concilio interfuit an. 1439. ubi Græcorum Schisma propugnavit, asserens, Latinos hæreticos esse, quod Apostolorum Symbolo addiderint *Filioque*, fortiter cum Græcis credens, Spiritum Sanctum à Patre tantum procedere. Sed Constantinopolim rediens, misere obiit. De eo ita Jonsius Hist. Phil. l. 3. c. 21. *His accedebat Marcus, Ephesinus Episcopus, oppositus ubique Platoni, qui Aristotelem divinis ornabat laudibus, videlicet, quod in multis ille consentiret cum verbo divino.*

De eo item Spond. ad an. Chr. 1439. & 1440. ubi celebrem etiam GEORGIUM SCHOLARIUM refert, Monachum, & primum post captam à Turcis Constantinopolim ejus urbis Patriarcham, à Mahumete II. factum per hæc verba: *Sancta Trinitas, quæ mihi Imperium donavit, te in Patriarcham novæ Romæ delegit.* Qui mos Græcis etiam Imperatoribus in eligendo Patriarcha antiquus in ea urbe fuerat: quem à se, & ab aliis deinceps servari Mahumetes voluit. Georgius ubi Patriarcha factus est, *Gennadii* nomen assumsit, sive potius retinuit, nam ubi Monasterium ingressus, assumserat, ut vult R. Simon. Hunc autem Gennadium, quem Marci modò memorati discipulum quidam volunt, eundem cum Georgio Scholario, non diversum, ut multi putarunt, facit, ac validis rationibus tuetur R. Simon. Scholarius antequam Patriarcha fieret, Florentino Concilio modò dicto ipse etiam interfuit, & pro unione Græcorum, ac Latinorum pluries declamavit, & eloquenter; atque Apologiam pro quinque Capitibus, in Decreto unionis contentis, confecit, ac pro Græcorum Schismate pugnavit. Citatus R. Simon asseverat, ipsum antea Georgium Scholarium dictum, cùm Imp. Constantinopolitani à secretis, & à concionibus erat: Gennadium verò cùm se publicis negociis abdicans, Monasterium ingressus est; quod nomen Patriarcha electus retinuit. Contra vero Leo Allatius Diatriba de Georgiis 70. asserit, Georgium Scholarium, qui Monachus factus Gennadii nomen assumsit, alium omnino fuisse a Patriarcha Constantinopolitano; utrosque tamen contemporaneos vixisse. Fuit ille Latinorum hostis acerrimus, ac librum contra Concilium Florentinum conscripsit, quem hæretici recudi curarunt. Hunc Patriarchæ Gennadio falsò tribuunt. In hunc librum scripsit Allatius.

De Scholario ita Gesnerus in Biblioth. *Georgius Scholarius defensiones pro Aristotele scripsit, à Georgio Gemisto refutatus, ut supra diximus. Georgii Scholarii in quinque voces Porphyrii. Item Monodia in dormitionem S. Marci Archiepiscopi Ephesini: Venetiis in Bibliotheca ad S. Antonium manuscripta extant Græce. In Bibliotheca Imp. Viennæ habetur Georgii Scholarii de Processu Spiritus Sancti, & ejusdem liber secundus de Processione Spiritus Sancti à Patre ad Comnenum Magnum in Trapezuntio Regem. Græce manuscripta fol.* Et Jonsius Hist. Phil. l. 3. c. 21. loquens de Gemisto Platonico subdit: *Contra quem caussam Aristotelis tuebatur Georgius Scholarius, cujus argumenta pro Aristotele iterum refellebat Gemistus peculiari libello, &c.*

HIERONYMUS CARDANUS

MEdiolanensis, Philosophus Peripateticus, & Medicinæ professor in alma Academia Bononiensi, ex Patricio Stemmate natus, vel potius per vim, ut ipse de se testatur, ex utero extractus, capilloque prælongo nigro in lucem editus an. 1501. patre Facio Cardano, illustri Jurisconsulto, cùm mortuus haberetur vini lavacro revixit. Fuit mater ejus, quæ Clara Micheria vo-

cabatur, morosa adeo, ut Hieronymum utero gestans, plura ad hujus abortum provocandum, medicamina sumpserit, licet frustra, ut id ipse in libro *De Vita propria* testatur. Et in l. 3. *De Consolatione* ait, Mediolanense Collegium socium ipsum admittere repugnasse, quod eum legitimum esse dubitarent. Homo fuit prodigiosus, teste Morhofio, in omni genere scientiarum novator in omnibus, imprimis in Philosophia, & Medicina, & Polygraphus si quis alius. Et quidem, Aristotelicus licet, in tota Peripatetica Philosophia reformationem quandam molitus est, Cabbalistica, & secretiora in philosophando sectatus. Unde spiritibus mundum complet, quibus similis quis evadat, cujus animus per Philosophiam fuerit purgatus: & his similia adstruit. In cit. libello de vita propria, qui separatim editus, & suis operibus præmissus habetur, perspicue, & cum portentosis sæpe narratiunculis admixtis, suos mores, ingenium, fortunam, opes, & eventus omnes, ingenue descripsit. In eo non solum enarrat, quid in quovis genere scientiarum, in Dialectica, Arithmetica, Geometria, Musica, Physica, Astrologia, & Medica re, cæterisque artibus præstiterit, atque invenerit, verum etiam quot, & quantis vitiis in vita sua laboraverit, ipse significat; ex quibus educitur, ei valetudinem fuisse non firmam. In eodem de Vita sua libello alter etiam extat de præceptis ad filios. Ob Astrologiæ, Metoposcopiæ, & Chiromantiæ singularem cognitionem multis Magnatibus gratissimus fuit. Cum statuisset, millesimo quoque anno vix unum perfectum Medicum existere, superbiùs septimum se eorum fecisse dicitur. Ejus implacabilis in omnibus detrectator semper fuit Jul. Cæs. Scaliger, ut mox in Scaligero etiam dicam, qui, saniorum criticorum judicio, ut Cardanum in literariis rebus eruditione superabat, ita à Cardano in Physicis superabatur. Obiit Romæ fame voluntaria, ut Thuanus ex communi sui temporis sententia scripsit, an. 1576. æt. 75. eo ipso anno, & die, quo se prædixerat moriturum, ut sua prædictio impleretur. Contra tamen est Bælius, aliique.

Scripsit, laudis cupidissimus, & immortalitatis gloria succensus, in omni fere scientiarum genere libros pene innumeros, qui 10. Tom. in f. continentur: quorum argumenta, tempus, occasionem, ipsemet peculiaribus libellis ad id editis nobis recensuit, & exposuit. In iis plura ad Dialecticam, Physicam, omnemque Philosophiæ partem, ad Mathesin, Medicinam, Astrologiam, &c. spectantia, invenies. Hos recenset, præter alios, Vander Linden de Script. Medic. ex Catalogo, quem ipse Cardanus contexuit, ut diximus, & Gesnerus in Bibliotheca.

De Cardano plura sunt autorum testimonia, ex quibus hæc notatu digniora. Vossius de Mathem. p. 41. *Non sine laude nominandus est Hieronymus Cardanus . . . Qui in Naturæ scientia, ac Medicina, aliisque tot nova adfert, ut summus vir Andreas Alciatus eum vocare soleat Virum Inventionum. Quin ingenium profundissimum, felicissimum, & incomparabile, ei tribuit Cæsar Scaliger: quæ magna est laus ab Adversario tam gravi, & acerbo.* Hæc autem ejus laus ita est apud Jul. Cæs. Scaliger in judicio suo de Cardano: *Orbata est Resp. literaria viro maximo, atque incomparabili: eamque jacturam fecit, quam fortasse nullis posthac seculis reparare possit . . . . Cum in viro docto tres partes omnino excellere debeant, morum integritas, atque civilitas, eruditio varia, & multa, ingenium summum cum acerrimo judicio conjunctum; tria hæc illa puncta adeò plane tulerat, ut ad unum modò totus pro se, solus pro omnibus à natura factus esse videretur.* Sam. Parker in Disput. de Deo disputat. 1. sect. 25. *Et quidem eo præditus erat animi acumine, ut magnus Philosophus fuisset, si Peripateticus non esse ausus fuisset . . . . Tam vana ubique cùm in Astrologia sua, tum in cæteris suis inanibus disciplinis, de Deo, Divinaque* Pro-

Providentia commentatus est; ut quicumque legat, non omnino Atheum, sed totum Fanaticum fuisse concluserit. Ejus Opera omnia, quæ de Medicina non tractant, prohibentur nisi corrigantur. Vide etiam Voss. de Idolol. l. 3. c. 80. Thuan. Thomas. L. Crassum, Rapin. &c.

JULIUS-CÆSAR SCALIGER

VIr Poëtices, Medicinæ, Philosophiæ, Græcæ linguæ, ac liberalium omnium artium peritissimus, natus est in Castro Ripa ad lacum Benacum in agro Veronensi die 23. April. 1484. patre Benedicto Scaligero, bellatore fortissimo, ex antiquissima Scaligerorum, Principum quondam Veronensium, familia oriundo, ut ipse Julius testatur. In adolescentia Monachis Ordinis Sancti Francisci aggregatus, sed mox ab ipsis iterum abstractus, juventutis annos in bello transegit, in quo Magister Equitum appellari meruit. Italiam, Germaniam, atque alia Europæ loca peragravit; Tandem etiam militia relicta, literis se totum addixit. Ex Italia Aginum, sive Aginnum, & Agennum, secessit, quæ Aquitaniæ urbs est, ibique Medicinam feliciter exercuit, donec ibidem obiit an. 1558. æt. 74. Suum ortum, vitam, & obitum ipsemet expressit hoc Epigrammate, quod suo tumulo inscriptum legitur:

Extulit Italia, eduxit Germania, Julj.
Ultima Scaligeri funera Gallus habet.
Hinc Phœbi dotes, hinc duri robora Martis
Reddere non potuit nobiliore loco.

Filios post se reliquit Sylvium, Medicum, & Josephum-Justum, bonorum æque, ac docti spiritus hæredes. Hostes habuit acerrimos Gasparum Scioppium, Hieronymum Cardanum, & Erasmum Roterodamum, contra quos etiam scripsit: Criticæ enim addictus erat, quæ multorum sibi odium comparavit. Elate nimis de Familia sua sentiebat, asserens, se è Scaligeris, Veronæ, aliarumque Civitatum dominis, ortum habere. Quod pluribus argumentis probare satagit in opere ad hoc edito, cui titulus: *Testimonia de Gente Scaligera*. Hac tamen in re plures quidem habuit sibi assentientes, dissentientes plurimos. Non semper orthodoxus in Religione fuisse dicitur nonnullis: quod confirmare videtur Scaliger filius, qui in Scaligerana posteriori ait: *Pater meus quadriennio ante obitum semi-Lutheranus erat.* Sed defenditur à multis, qui asserunt, ea, quæ suis operibus heterodoxa sparsim leguntur, non sua esse, sed à Calvinistis inserta, qui etiam Poëmata, quæ in Sanctorum laudem ipse concinnaverat, abstulerunt. Certum tamen illud est, vere Catholicum obiisse, atque in Augustinianorum Ecclesia Agini in Gallia sepultum fuisse.

Scripta ejus, quæ plura, & omni eruditione refertissima, sunt; præter dictum: *Exercitationum Exoticarum lib. 15. ad Hieron. Cardanum* (in quos Exercitationum libros suas Meditationes evulgavit Joh. Sperlingen Vittembergensis publicus Philosophiæ Professor) *Epistolæ, & Orationes. De Caussis linguæ Latinæ. Hymni, & Poëmata Sacra. Epigrammata in clariores Urbes. Poëmata de Ajace Lorario. Comment. in Hipp. de Insomn. Oratio in luctum Filioli Andecli. Oratio in partu Filii habita. Comment. in Arist. de Plantis. Comment. in Theophrasti lib. de Plantis. De Poëtica. Doctrina veræ Alchimiæ, atque Artis Metallicæ. Oratio pro Cicerone contra Ciceronianum Erasmi. De Sapientia, & Beatitudine. Elysius. De Numeris Conicis.*

Nimius forem, si cuncta Autorum de Scaligero præclara testimonia vellem hic enumerare. Satis sit à Vossio summis laudibus efferri, à quo in Instit. Orat. sæpe vocatur *Naturæ Miraculum*: *Vir nunquam sine laude dicendus: Vir ad unguem*

unguem factus: Magnus Naturæ Mystes: Summus veterum censor, ac deliciæ omnium, quorum interest vacare musis, &c. Lipsius cent. 2. Epist. 44. *Tres sunt, quos admirari unice soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur, Homerus; Hippocrates, Aristoteles; sed addo hunc quartum (videl. Julium Scaligerum) qui natus ad miraculum, & gloriam nostri ævi.* Et ibidem ep. 9. & de recta pronunciat. Lat. ling. cap 7. pluribus laudat: potissimum vero cent. 11. ep. 6. ubi: *Quod de Tullio dixit vetus Magister, Profecisse multum, cui is placeret; ego verius, Magnum esse, cui Julius iste Magnus.* Et Thuano ad an. 1558. dicitur *Vir, quo superiorem Antiquitas vix habuit; parem certe hæc ætas non novit.* Thomas. de Plagio: ... *Utut ista se habeant, æquum est, ut summis in rem literariam meritis Viri, quo nec major Philosophus ab Aristotele, nec major Poëta ab ætate Virgilii, nec major Medicus ab Hippocrate vixisse censetur, & hic, & alii lapsus à nobis condonentur.* Autores, qui ex odio magis carpunt, prætereo. Sed ego cum Huet. de Clar. Interpret. Ital. illud maxime mirabile duco, quod disciplinas pene omnes capacissima mente complexus sit, ὀψιμαθὴς licet, hoc est, serò doctus; unde & *Aristoteles sui ævi*, à quibusdam meruit appellari, ut refert Ghilinus. Et quidem Aristotelicæ Scholasticorum doctrinæ primùm addictus fuit quam maxime hic eruditorum sui seculi princeps. Quare ait Jons. Hist. Phil. l. 3. c. 26. *Hic forte majora in Philosophia præstitisset, nisi primo adeo deditus fuisset Scholasticis, quod ipse questus est in Commentario in Hippocr.* Vide etiam Bezam in Icon. Vir. illustr. Meibom. C. Barth. Dan. Georg. Morhof. in Polyhist. Ghilin. Theatr. Ital. &c.

GEORGIUS AGRICOLA

Germanus Philosophus, ac Medicus natus est Clauchæ Misniæ oppido 24. Martii 1494. In Græca, & Latina lingua, Philosophia, & Medicina celebriores sui ævi professores magistros habuit. De eo ita Vander Linden de Script. Medicis: *In Valle Joachimica Medici munere functus est: inde Chemnitium migravit: rei Metallicæ strenuus, ac indefessus indagator: scripsit aliquando ad Duces Saxoniæ, partem regionis eorum subterraneam esse pretiosiorem omnibus iis, quæ supra terram possiderent. Obiit Chemnitii Hermundurorum A. C. 1555. æt. suæ 61.*

Scripta ejus, quæ multa, & cunctis commendata, sunt: *De ortu, & caussis subterraneorum. De Natura eorum, quæ effluunt è terra. Lapis Philosophicus. De re Metallica. De Fossilibus. De Mensuris, & Ponderibus. De animantibus subterraneis. De Peste. De medicatis fontibus. De veteribus, & novis metallis. De pretio metallorum, & monetis, &c.* De quibus omnibus tale est Thuani judicium ad an. 1555. *Georgius Agricola de re Metallica, Fossilibus, & subterraneis animantibus, ita accurate hoc seculo scripsit, ut omnes antiquos in eo genere longe superaverit; & exacte non solum eorum, quæ à veteribus prodita sunt, explicatione, sed & multarum rerum, quas veniens ætas indagavit, vestigatione, eam Historiæ Naturalis partem illustraverit; addita post Gulielmum Budæum, Leonardum Portium, & Andream Alciatum, de Ponderibus, Mensuris, de pretiis metallorum, & monetarum diligentissima tractatione.* Summe etiam laudatur ab Erasmo in Epistolis; Bodino in Meth. Hist. & Melch. Adam. in Vita ejus: ubi, ipse in Pontificia Religione obiisse dicitur, quamvis antea Protestantium dogmatis adhæsisse visus sit: quod etiam confirmat Ant. Teissier in Elog. Vir. Erudit. quicquid contra dicatur in Scaligerana 1. p. 80. ubi ipse in doctrina quidem laudatur, sed impius, nullique Religioni

ligioni addictus dicitur, ut post mortem vix sepeliri meruerit. A Quenstedt appellatur Germaniæ Plinius: à G. J. Vossio diligens, & eruditus scriptor: à Fabricio Vir eruditione, & judicio præstans, ac celeberrimæ famæ, &c. Alciatus contra eum scripsit, cui ipse erudite respondit. Vide etiam Schefferum, &c.

ULYSSES ALDOBRANDUS

ALdrovandus, & *Aldroandus*, Bononiensis, Philosophiæ Peripateticæ, & Medicinæ in patriæ Academia Professor insignis (cujus elogium eleganti carmine confecit Maffæus Barberinus Cardinalis, qui fuit deinde Urbanus VIII.) naturæ operum inspector solertissimus, varietate doctrinæ, scriptorum copia, & mente perspicacissima sapientes præteriti ævi scriptores æquavit, sui seculi superavit. Ulyssis - - - ὃς μάλα πολλὰ — Πλάγχθη - — ut nomen sortitus, ita & vitam imitatus, remotissimas Orbis regiones peragravit, ut, exoticorum præcipue, quadrupedum, volatilium, reptilium, & piscium, lapidum item, metallorum, & monstrorum naturam, proprietates, & virtutes intimius rimaretur. *Quæ ut ad vivum depingerentur, veriusque excul-perentur, suo ære per 30. & amplius annos Artifices varios totius pene Europæ celebriores conduxit; eaque propter tantos sumtus fecit, ut inde ad extremam paupertatem redactus, visuque orbatus, in Xenodochio Bononiensi, ut nonnulli referunt, valde senex obierit A. C. 1605.* Vander Linden de Script. Med.

Scripsit de animalibus omnibus, plantis, cæterisque naturalibus, aliisque rebus; Paraphrases, & Adnotationes in Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Porphyrium, Vitruvium, Plinium, &c. quæ longum esset omnia numerare. Enumerata vide apud Joh. Imperialem in Mus. Hist. & Phys. De quibus, aliisque rebus Tractatus edidit 120. elegantissimos, & varia eruditione refertissimos. In his tamen, etsi laudabilibus, Græcarum literarum ignorantiam notat Ezech. Spanhemius in Tract. de Præstantia, & usu Numism. Antiqu. Et Voss. de Idolol. lib. 3. c. 91. quamvis illum valde commendet, tamen Metricæ Artis inscitiam ex aliorum sententia in eo adnotavit.

Ex multis tanti Viri laudibus unam vel alteram ex autoribus attingere satis sit. Aub. Miræus de Script. Eccles. p. 2. *Ulysses Aldrovandus, illustri Comitum Aldrovandorum familia oriundus, in Gymnasio Bononiensi Naturalis Historiæ professionem tam feliciter implevit, ut omnium ante se genitorum diligentissimus, etiam post futuris hujus palmæ gloriam præripuisse videatur, &c.* Georg. Casp. Kirchmajer in Præf. ad Joh. Sperlingii Zoologiam: *Omnium, quicunque vel scripsere, vel scripturi sunt, operosissimus, & consummatissimus extitit Zoologus Ulysses Aldrovandus, Philosophus, & Medicus Bononiensis, quem non dicam commendare, sed admirari satis, aut condigno, pro immensis Zoologiæ gratia impensis, cùm sumtibus, tum laboribus, mactare præconio nemo unquam poterit, &c.* Vide etiam Anton. Bumald. in Bibl. Bonon. Craff. Elog. Vir. illustr. &c.

JOHANNES CASE

SIve *Casæus*, Philosophus Peripat. & Medicus Anglus, qui in Universitate Oxoniensi docuit, ubi & mortuus est an. 1600. clarus ex suis operibus fuit, quæ sunt: *Comment.* super Aristot. Organum: Philosophia Ethica. Œconomica.

mica. Encomium Musices, &c. Vide Pitseum de illustr. Angl. Script. & Le Mire de Script. sec. 16.

THOMAS DE VIO

CAjetanus etiam appellatus, quod Cajetæ Urbem maritimam, & munitissimam Neapolitani Regni in provincia Terræ laboris, patriam sortitus sit; Prædicatorum Ordinem ingressus, Doctoratus insignia annos natus vix 22. obtinuit, ac Philosophiam, & Theologiam Parisiis, ac Romæ docuit. Deinde Generalis sui Ordinis Magister factus, annos 10. hoc munere laudabiliter functus est. Eximium *Opus de Potestate Pontificis* composuit; in cujus, aliorumque meritorum præmium Episcopus Cajetæ primum electus, deinde Archiepiscopus Panormitanus, tandem à Leone X. Pont. Cardinalis creatus est an. 1527. Inde Germaniam contra Lutherum missus est; atque tandem mortem obiit 1534. æt. 65. Opera tum Philosophica, & Theologica, tum etiam Commentarios in aliquot S. Scripturæ libros post se reliquit, atque alia, quæ pluribus Tomis in f. continentur.

Vir fuit summus ingenio, moribus amabilis, pietate eximius, itaut ab ipsis etiam hæreticis, suis, Ecclesiæque hostibus, laudes promeruerit. Dan. Chamier. *Omnes Epistolas Novi Testamenti, & Actorum librum recensuit ad veritatem Græcam, & Adnotationibus illustravit infra spatium circiter decem mensium*. Joh. Dallæus: *Thomas de Vio Ecclesiæ Romanæ nobilissimus Cardinalis, acerrimi vir judicii, Theologus in Schola Latina longe celeberrimus*. Si hæc ab inimicis, quid promeruit ab amicis? Unum Sixti Senensis testimonium proferam, qui ait: *Vir tam vitæ sanctimonia, quam ingenii præstantia illustris, subtilissimus Dialecticus, admirabilis Philosophus, Theologus incomparabilis, & inter eruditissimos doctissimi sui seculi longe eruditissimus. Hic in extrema senectute sua, post innumeras lucubrationes in Aristotelis Philosophiam, & in omnem D. Thomæ Theologiam editas, totam Veteris, ac Novi Testamenti molem juxta literæ sensum, omnium difficillimum, ex Hebræa, & Græca veritate nudo, brevique sermone exposuit, exceptis Cantico Canticorum, & Prophetis, quos moriens incboatos deseruit, & Apocalypsi, quam de industria intactum reliquit, inquiens, in ea exponenda non ingenio, sed divinatione opus esse*. Vide etiam Bzovium, & Spond. in Annal. Bellarm. de Script. Eccles. &c. potissimum vero ejus Vitæ scriptores Jul. Cæs. Capycium, & Joh. Bapt. Flavium.

ANTONIUS GOVEANUS

MAgnum Lusitaniæ decus, Jurisprudentiæ lumen, Poëseos, Rhetorices, omnisque penitioris literaturæ ornamentum ingens, magnum Peripateticæ Philosophiæ, cujus callentissimus erat, propugnaculum, ex nobili familia ortus est in Lusitaniæ urbe, quæ Pax Julia, vulgo Beja, dicitur. Parisiis in omni scientiarum genere eruditus, tantam apud omnes famam assecutus est, ut omnium ore, omnium calamis vel vivus etiam fuerit commendatus. Illud unum de tanto viro, qui omnes omnium laudes superat, dixisse sufficiat, Jacobum Cujacium, doctissimum cæteroqui virum, & ex professione æmulum, illius ingenium admiratum fuisse, laudasse, ac ne sibi gloriam præriperet, pertimuisse. De Goveano ita Thuanus ad an. 1565. *Is genere Lusitanus, sed ado-*

adoptione (sicut , quo erat animi candore , palam profitebatur) Gallus , cum puer , & literarum rudis ab Andrea Goveano patruo in Galliam adductus est , tanta felicitate in humanioribus studiis ingenium exercuit , ut nemo purius Latine scriberet , nemo versus elegantius pangeret . In Philosophia vero Aristotelica tantum profecit , ut ejus patrocinium jam tum in illa juvenili ætate contra Petrum Ramum , ejus importunum oppugnatorem , magna cum laude susceperit . Postea , quasi omnium scientiarum capax ingenium illius esset , quodque singuli in singulis , ipse unus in omnibus præstare posset , ab Æmilio Ferreto , qui Avenione Jus Civile docebat , cum Lugduni privatis studiis intentus desideret , ad illius perplexæ scientiæ professionem evocatus est ; in qua rursus exiguo tempore tantos progressus fecit , rationem veram enodandarum ex antiquitate spinosarum Juris quæstionum statim animo complexus , ut Jacobus Cujacius cum Tolosæ ante undecim annos in Ulpiani titulos scriberet , jam tum testatum reliquerit , Goveanum ex omnibus Juris Justiniani Interpretibus , quotquot sint , aut fuere , unum esse , cui si quæratur quis excellat , palma deferenda sit .

Primum Tolosæ, deinde Divonæ Cadurcorum , postea Valentiæ , & Gratianopoli Jus Civile professus est. Belli Civilis caussa è Gallia , quam unice adamabat , secessit Sabaudiam ; cujus loci Duci Philiberto à secretis Consiliis fuit : ubi tandem ex immodico peponum esu mortem obiit an. 1565. Filium reliquit, à patris spiritu, & doctrina non degenerem , qui Caroli Emmanuelis , Sabaudiæ Ducis Consiliarius fuit , ac Erudita , & Legalia plura scripsit. Notandum tamen hic est, hunc Antonium Goveanum non confundendum cum Antonio Goveano, etiam Lusitano, Ordinis Eremitarum S. Augustini , ac deinde Episcopo apud Indos , qui patria lingua quædam scripsit.

Scripta ejus , præter Poëtica , Erudita , & Legalia , quæ multa , & cunctis commendata , sunt ex Philosophicis : *Critica Logices pars , certans cum Ciceronis Topicis . Responsio ad Petri Rami calumnias pro Aristotele . Porphyrii quinque vocum traductio Latina .* Gesnerus in Bibl. ait , Goveanum integram Aristotelis Organi conversionem promisisse . De viro tam laudabili ita Konig. in Biblioth. *Goveanus communi Doctorum suffragio hoc assecutus est , ut & Poëta elegantissimus , & summus Philosophus , & præstantissimus Juris Interpres haberetur .* Autor Bibliothecæ Delphinatus asseverat , illum fuisse accusatum , quod de Numine perperam Valentiæ locutus esset , adeout ipsi incubuerit eam culpam à se depellere ; quod & præstitit eximia Oratione , quæ manuscripta quondam visa fuit in Bibliotheca Enemundi de Rabat primarii Præsidis in Senatu Gratianopolitano . Unde in Scaligerana posteriori à similibus calumniis ita defenditur : *Calvinus vocat illum Atheum , cùm non fuerit: debebat illum melius nosse .* Et in Scaligerana 1. sic jure laudatur : *Goveanus doctus erat Vir , & valens Dialecticus , optimus Poëta Gallicus : nec enim Hispanum judicaveris , adeò bene Gallice loquebatur .* Vide etiam Papir. Masson. in Elog. Jac. Cujacii : Schot. N. Ant. Ghil. &c.

LUDOVICUS SEPTALA

Sive *Septalius* , Mediolanensis Philosophus , ac Medicus excellens , corpore fuit procero , prævalido , apteque constituto , facie gravi , ac rosea , crine subnigro , prælonga barba , primum fulva , deinde cana , ore hilari , facundia singulari , morum suavitate omnium sibi animos conciliante , quare omnibus , exteris etiam gratissimus fuit . Ludovici Septalii avi paterni , ac materni Joh. Francisci Ripæ , insignium jurisconsultorum semitas primum se-

ſtatus eſt. Sed rixoſæ hujus vitæ pertæſus, foro ſe abdicavit, ac Philoſophiæ, Medicinæque ſtudiis ſe addixit. Propter magnam ejus doctrinæ famam Rex Catholicus Philippus III. ut ipſum ad ſe adduceret, Regii Hiſtoriographi munere decorare decrevit; ac Bavariæ, Hetruriæque Duces, Venetæ Reip. nuncii, aliorumque Europæ Regnorum Principes, ipſum in proprias Academias, præmiis ultra ſeculi morem magnis, accerſiverunt; ſed fruſtra, nam patriæ, ac propriæ numeroſæ familiæ ſuæ, quæ ſeptem maribus, ac ſex feminis componebatur, amore detentus in patrio ſolo eſt, oblatis ſibi ſplendidis congiariis repudiatis. Verùm Philippus IV. Hiſpaniarum Rex an. 1628. ampliſſimo diplomate ipſum Protophyſici Generalis in Statu Mediolanenſi excelſa dignitate donavit. Mox Apoplexia correptus, validiſſimo remediorum uſu, ſed nonniſi quadriennio poſt, evaſit. Tandem ex ardenti febre, & alvi fluxu an. 1633. ſive 1630 ut ex aliis, obiit octogenario major.

Mediolani Politices, ac Moralium Profeſſor fuit; ubi ſcripſit, præter Medica, *Commentaria in Ariſtotelis Problemata, Politicam, & Ethicam. Politicam* etiam Italico ſermone evulgavit; & *De Margaritis Judicium*. Vide Vander Linden, Imperialem in Muſ. Hiſt. Craſſum in Elog. P. Caſtellan. &c.

QUIRICUS STROZZI

FLorentiæ ex nobili Patriciorum ordine natus, totius fere orbis peregrinatione celebris, Architectonica ſcientia, qua pollebat, celebrior, Peripatetica Philoſophia, quam perfecte callebat, celeberrimus fuit. Ariſtotelis libris 8. de Rep. nonum, & decimum de ſuo addidit, qui adeo Stagiritæ ſpiritum redolent, ut ejus diceres, niſi Poëtarum verſibus eſſent referti. Clementis quoque Alexandrini libros 8. Stromatum Latinos fecit. Græcarum literarum ac Philoſophiæ, eximius Profeſſor fuit primum Florentiæ, deinde Bononiæ, ac Piſis, ubi mortem obiit an. 1565. æt. 63. Vide Thuanum in Hiſt. Papir. Maſſon. &c.

BERNARDINUS TOMITANUS

PAtavinus Philoſophus, ac Medicus, in cujus Archigymnaſio Logicen ad annos plurimos profeſſus, celebriores ſui ævi viros Petrellam, Commendonum Cardinalem, Zabarellam, alioſque erudivit, peſte tandem ſublatus eſt an. 1576. Scripſit, præter Eclogas, & Erudita, *Introductionem ad Sophiſticos Elenchos Ariſtotelis, & brevem Methodum diluendorum Paralogiſmorum per diviſionem, præter illa, quæ Ariſtoteles habuit in Elenchis. In Abenrhoë Contradictionum ſolutiones. Opuſculum de Ideis, &c.* Joh. Imp. in Muſ. Hiſt. Jac. Philip. Thomaſin. in Elog. Wading. Geſner. &c. Alius ab hoc fuit *Bernardinus Tomitanus*, Franciſcanus, qui ſec. 15. floruit, & Aſcetica quædam tantùm compoſuit.

JACOBUS, ET JULIUS ZABARELLA

EX illuſtri Zabarella familia Patavii orti ſunt. Quorum Jacobus Julii pater S. R. Imp. Comes (quem ſpecioſum titulum Maximilianus Imp. ſuis majoribus tribuerat) in omnibus Matheſeos partibus, maxime autem in Aſtrologia, & Philoſophia excelluit, multis prædictionibus ab eo factis, & eventu probatis, ſuam in Aſtrologia peritiam confirmantibus. Impietatis, & Atheiſmi accuſatus dicitur, quod Animæ Immortalitatem oppugnaret. De quo ita

Joh.

Joh. Imperialis in Muf. Hift. *Præterea impensius te aliquanto impugnasse Immortalitatem Animæ, deterrimam Alexandreorum sententiam palam professum: quos tamen de te rumores, ut forte ab exulceratis animis excitos, ita vel elusit posteritas, vel admirabili, ac prope divina tuarum virtutum fama compensavit.* Idem afferit, illum discipulis suis stellam quandam ostendisse, & eam sibi funestam fore prædixisse, & quidem paucis post diebus obiisse. Ejus verba ibidem sunt: *Ea quoque floruisti Mathematicarum scientia, præsertim quæ ad astrorum dijudicationem spectat, ut plerique tunc temporis tuis dictis, tanquam oraculi responsis, natalis sui, ac rerum suarum commoda, vel incommoda metirentur. Sane jampridem adstante refertissima juvenum manu, sidus vespere commonstrasti micans in cœlo, quod infestum tibi aliquid minari asseruisti: ac paucis dehinc diebus, vere nimis summum vitæ tuæ contigit fatum; ab acerrimo scil. morbo omnium dolore confectus.* Quod contigit an. 1589. Ejus exstant *Opera Logica* in f. Venetiis edita. Et quidem in Logica peritissimus erat, ut de ipso cit. Imperial. ib. *Fudisti unus Sophistarum turbas: veræ Philosophiæ dogmata coluisti: Peripati spacia ab innumeris, quibus scatebant, vepribus repurgasti, quæ licet videantur communia cum cæteris, tamen (quæ tibi propria laus est) Logicæ facultatis decore adeo nitescunt, ut, cùm cæteris aditum disciplinis Logica muniat, tum vel hoc nomine tu scientiarum vindex nulli conferendus, omnibus præferendus esse videaris.*

Julius, Jacobi filius, Mathematicus, & Philosophus etiam insignis fuit; sed ex libidinis venereæ, cui nimium indulgebat, usu, nervorum debilitatem incurrit, quæ ipsum lectulo fixit quinquennio ante mortem. Ejus Opera præcipua sunt: *Commentaria in libros Physicorum Aristotelis, & de Anima. De Naturalis scientiæ Constitutione. De tribus præcognitis. De medio demonstrationis, & de rebus Naturalibus lib.*30. Thuan. in Hist. Thomasin. in Elog. Possevin. &c.

GULIELMUS XYLANDER

Vir doctissimus, & clarissimus natus est Augustæ Vindelicorum an. 1536. Heidelbergæ Græcas literas professus est, ubi & obiit an. 1576. æt. 40. ex Thuano, 44. ex Melch. Adam. Totam vitam tanta semper egestate transegit, ut raró opus ullum solitus fuerit absolvere priùs, quam typographis venum traderet; tantumque lucubrando semper promoverit, quantum illi imprimendo absolverent: sicque ex propriis lucubrationibus typographis venditis, ad victum sibi, & familiæ necessaria ministrabantur, ut ait Melch. Adam. in Vita. Opera ejus celebriora sunt: *Geometrica, & Astronomica varia. Dialecticæ Institutiones Aphoristicæ Logices, & Mathematicarum. Adnotationes in Sleidanum de quatuor Imperiis. Plutarchi Opera cum adnotationibus. Strabonis Geographia, & Dionis Cassii Historia, cum adnotationibus, &c.*

Xylander magnus quidem vir, & in omni disciplinarum genere ita eruditus, ut paucos sibi pares in literis Græcis, Latinis, Hebraicis, Chaldaicis, in Astronomicis, Geometricis, Physicis, Arithmeticis, Musicis, cæterisque disciplinis Philosophicis haberet. A Vossio Vir eruditissimus appellatur: à Boissardo Vir varia eruditione refertus, &c. Valde quoque eum commendat Thuanus ad an. 1576. Huetius de Clar. Interpr. Jos. Scalig. Epist. 247. ad Salmasium, ubi errores, qui in ejus operibus forte notantur, ita excusat: *Caussam Xylandri hallucinationum nullam invenio, præter properantiam. Qui enim eum familiariter noverunt, ajunt, mercede invitatum à mercatoribus scripsisse, ut familiam aleret. Nam quemadmodum qui ejus eruditionem compertam habuerunt, per*

inscitiam eum peccasse nunquam concedent , ita qui tenuitatem fortunarum ejus non ignorabunt , facile illa παροράματα excusabunt , atque condonabunt , quia neminem latet , eum summam vigiliarum suarum in celeritate posuisse : quæ si intra modum sit , diligentia est ; si fines migret , est præcipitatio . Immerito tamen à Thuano mors ei ex intemperantia accelerata dicitur ; & in Scaligerana 2. ebrius appellatur , etsi doctus ; nam vitam sibi non intemperantia , non ebrietas succidit , sed continuæ , & ad vitam conservandam necessariæ lucubrationes cum immatura morte commutarunt . Xylander inter Hæreticos à Concilio Tridentino numeratur.

PETRUS NUNNEZ

SIve *Nonnius* , Philosophus, & Mathematicus excellens , ortus est Salaciæ , quæ Lusitaniæ urbs erat, nunc pagus , vulgo incolis *Alcazar de Sal* appellatus . Sec. 16. floruit circa an. 1570. Sed majorem ne gloriam Nonnio Lusitania dederit , quæ sapientibus suis quamplurimis viris mater , nutrix , & decus ; alienigenis vero tutum refugium , & gratum domicilium semper extitit ; an Nonnius Lusitaniæ attulerit sive multiplici doctrinarum genere , quibus erat ornatus , sive tot egregiis operibus editis , quibus æternam sibi famam comparavit ; illi dicant , qui præclarum Lusitaniæ Regni nomen perpensum , & exploratum habentes , & Nonnii magnarum ornamenta virtutum , totius orbis conspectui sæpius objecta , commendataque , ex quibus eximium in patriam decus redundavit , acri judicio recolentes , æqua lance perpendere satis erunt. Ex ejus Operibus præcipua sunt : *De Arte navigandi lib. 2. De Crepusculis lib. 1. Adnotationes in Aristotelis Problema Mechanicum de motu navigii ex remis . Adnotationes in Planetarum Theorias Georgii Purbachii , &c.* Vide Resendium in Antiqu. Lusitanar. Comm. Nic. Ant. Biblioth. Hisp. &c.

FRANCISCUS TOLETUS

NAtione Hispanus , acerrimus Aristotelis propugnator , natus est Cordubæ an. 1532. quæ utriusque Senecæ , & Lucani natalibus clara fuit ; de qua ita Martialis ad Licianum lib. 1. Epigram. 29.

Duosque Senecas , unicumque Lucanum
Facunda loquitur Corduba .

In Salmantiæ Universitate Philosophiæ , & Theologiæ operam dedit ; ubi annos natus 15. publicus Philosophiæ Professor extitit , & quod alii vix in senectute assequuntur , hic in prima adolescentia promeruit . Hinc non immerito Salmanticense Gymnasium eum *Fidum, ac Subtilem Peripateticæ Philosophiæ Interpretem* , & Dominicus Sotus , suus inter cæteros præceptor , *Spiritum Monstruosum* appellare consueverunt . Societati Jesu deinde adscriptus, Romam missus est , ubi Philosophiam , ac Theologiam docuit tanta sui nominis fama , suique animi virtute , ac probitate , ut pluribus Summis Pontificibus Sacri Palatii Orator , & Theologus electus , carissimus fuerit . Inter Christianos Principes lites composuit , ac præclara multa ad æternam sui nominis gloriam facinora patravit . Quare Clemens VIII. an. 1593. ipsum omnium ex Societate Jesu primum in S. R. E. Cardinalium Collegium cooptavit ; *Magno mœrore Societatis , extimescentis , ne aliis hoc exemplo aliqua ad ambitionem fenestra aperiretur* : verba sunt P. Ribadeneira in Catal. Script. Soc. J. Triennio post indutam Purpuram fatis concessit 14. Sept. 1596. æt. 64. ac in S. M. Majoris templo sepultus est .

Scripsit

Scripsit *Introductionem ad Logicam*. *In Logicam Aristotelis*. *In 8. lib. Physicorum*. *In lib. de Generat. & Corrupt.* *In lib. de Anima.* *In Evangelium D. Joh.* & alia multa ad sacram doctrinam spectantia. Ipsum, ejusque scripta digne commendanr cit. Ribadeneira, & Alegambe de Script. Soc. J. Navarrus, Victorellus, Ughelius, Nic. Erythræus, Thuanus; & quod mirum, ipsi etiam hujus notæ scriptores haud benevoli, Molinæus, & If. Casaubonus. Scaligerana posterior sic paucis omnem Toleti laudem complectitur: *Toletus in Johannem bene scripsit, nemini obtrectat*. Vide etiam Spond. in Annal. Eccles. Nic. Ant. Biblioth. Hisp. &c.

Notandum hic, me quidem non præterire, doctissimos Philosophos Suarez, Sanchez, Vasquez, aliosque pene innumeros, in hac inclyta, omnique ævo in Philosophia, & omni doctrinarum genere florentissima Societate Jesu, quam honoris, & observanriæ caussa semper nomino, exritisse, quos vel numerare longum esset. Sed cum omnes in Peripatetica Philosophia excelluerint; quod de Toleto, aliisque horum primoribus dixi, vel dicturus sum, de reliquis brevitati, ut consulam, dictum velim.

Notandum præterea, omnes doctissimæ hujus Societatis Philosophos vulgo *Neutrales* appellari, eo quod nec Realibus, nec Nominalibus addicti, purum Aristotelis textum interpretantur.

FRANCISCUS PICCOLOMINEUS

Senensis ex illustri familia natus, Aristotelis sectator nobilis, cujus scientia ferme Universalis fuit, ratiocinium præstans, eloquentia copiosa, comitas incomparabilis, virtute, & moribus jucundissimus fuit omnibus. In Maceratensi, Perusino, ac tandem Patavino Lyceo Philosophiam magna laude professus est, ubi Jacobum Zabarellam Collegam habuit. In Platonis quoque Philosophia eruditus maxime fuit; quam etiam Commentariis exornandam susceperat: dicere namque solebat, Platonis, & Aristotelis Philosophiam duos quasi oculos humani aciem intellectus dirigere, quorum alterutro si quis careat, Cyclopis instar in hac rerum universitate labatur, necesse est. Morte tamen præventus inceptum laudabile opus perficere non potuit. Patriam enim visendi gratia domum rediit, ubi pluribus ad Magnum Hetruriæ Ducem legationibus perfunctus, doctrina, honoribus, & fama clarus obiit an. 1604. æt. 84. Ejus scripta præ cæteris clara sunt: *Universa de Moribus Philosophia*. *Universa Naturalis Philosophia*, &c. Thomas. de Vir. illustr. Imperial. in Mus. Hist. Ghilin. Teatr. d'Huom. Letter. &c.

Fuit & alter *Franciscus Piccolomineus*, ejus nobilis familiæ, ac inclytæ Soc. Jesu, cui fuit adscriptus, ornamentum ingens, in qua Philosophiam, ac Theologiam primum docuit, deinde Generalis VIII. Minister electus an. 1649. gloriose obiit an. 1651. ætat. circiter 69.

Nec reticendus ejusdem præclaræ familiæ decus *Alexander Piccolomineus* Patrarum Archiepiscopus, & Senarum Coadjutor, qui Philosophus, Orator, Poëta, & Mathematicus fuit illustris; cujus Opera sunt: *La Filosofia Morale*. *La Teorica de' Pianeti*. *L'Istruzione dell'Huomo*. *L'Instituzione del Principe Cristiano*, *Della Grandezza dell'acqua, e della terra*. *La Sfera Tesoro dell'uomo*, &c. Ejus etiam est Opusculum de restitutione Kalendarii à Gregorio XIII. Pontifice rentata; quod jussu Francisci Medices Magni Ducis evulgavit. Obiit Senis a. 1578. æt. 70. & in Cathr. Ecclesia sepultus est. Vide etiam Voss. de Mathem.

JOA-

JOACHIMUS PERIONIUS

BEnedectinus Cormœriacensis, natione Gallus, vir doctissimus, & Polygraphus si quis alius, claruit circa an. 1551. Aristotelis Ethicam Latinam fecit, & Commentariis illustravit. Quod item fecit in lib. 8. Arist. de Rep. sive Politicorum; quibus Observationes, & argumenta adjunxit. Arist. Categoriæ: de Interpretatione: Prædicamenta, Analytica utraque: Topicorum libri, & Elenchi ab eo conversi extant, & Adnotationibus illustrati. De Dialectica libros 3. etiam scripsit, una cum Orationibus in P. Ramum, acerrimum Aristotelis oppugnatorem, & cum Commentariis Cœlii Secundi Curionis, qui eosdem libros Dialectices in Compendium redegit, junctim excusos. Vertit præterea ex Arist. lib. 8. de Natura: De Anima lib. 3. De Cœlo lib. 4. De Ortu, & Interitu libros 2. Parva, quæ vocantur Naturalia: Meteorologicorum libros 4. adjectis in singulos adnotationibus suis. Porphyrii Institutiones 5. vocum. Accedit liber Ciceronis de Universitate, conjunctus cum ea parte Timæi Platonis, cui respondet: itemque Arati Phænomena quæcumque exstant à Cicerone conversa. De Vitis, & rebus gestis Christi, Virginis, Patriarcharum, & Apostolorum. Topicorum Theologicorum lib. 2. Præterea Orationes plures. Conversiones è Græco in Latinum Dionysii Areopagitæ Operum cum Vita; Ignatii, Polycarpi Epist. &c. Quæ cuncta enumerat Gesnerus in Biblioth.

SEBASTIANUS FOXIUS MORZILLUS

HIspalensis, ubi natus est an. 1528. In Hispania, & in Belgio Philosophiæ, omnisque generis elegantioris literaturæ studiis eruditus est; & annos natus vix 20. optima quædam, & erudita edidit. Tanti viri igitur præclara fama permotus Philippus II. Hisp. Rex, ipsum ad se accivit, ut Serenissimi Caroli sui filii præceptor esset. Foxius ad Regi parendum promtior ut esset, & citius ad Regis Aulam perveniret, navim conscendit, qua naufragium faciens, in primo juventutis flore, & nos spe majorum operum cassos reddidit, & ipse nedum meliorem fortunam, sed vitam etiam in aquis perdidit. Ejus edita opera sunt: *De usu, & exercitatione Dialect. In Topica Cicer. Paraphrasis. De Honore. De Juventute. De Regno, & Regis institutione lib. 3. De natura Philos. seu de Platonis, & Aristotelis consensione lib. 5. De conscribenda Historia. In Platonis Timæum, seu de Universo, Commentarius. In Phœdonem. Ethices Philosophiæ Compendium. De Demonstratione, &c.* Andr. Schot. & Nic. Ant. Biblioth. Hisp. Le Mire de Script. sec. 16. Naud. Bibl. Polit. Possevin. &c.

GERARDUS-JOHANNES VOSSIUS

PAlatinus patria, sive *Archipalatinus, eloquentia, & eruditione seculi hujus inter principes. Natus an.* 1577. *Dordraci literis incubuit cum Erycio Puteano. Dein eruditarum linguarum notitia exacte imbutus, præcipuas Europæ urbes invisit, ubique magna veneratione cultus. Reversus. Dordraci, Lugduni Batavorum, & Amstelodami docuit. Obiit an.* 1650. Ex Hofmanno in Lex. Vossius licet Philosophiam speciatim non fuerit professus; inter Philosophos tamen jure merito recensendus, tum quod Philosophorum placita cuncta noverit, tum præcipue quod de Philosophia, ejusque Historia bene meritus fuerit elegantissimo libro à se conscripto *De Philosophia, & Philosophorum Sectis*, de quo id tantum dolendum, quod sicuti cœperat, non absolvit. Ejus siquidem filius

filius ipsum edidit: & quamvis deinde recusus cum supplemento Joh. Jacobi à Ryssel, Lipsiensis an. 1690. fuerit; imperfectus tamen ab eruditis censetur. De hoc Vossii libro ita doctissimus Morhofius Polyhist. 2. *Nemo majori cura accessit ad Philosophiam omnem, & ejus Historiam, tum qua Historiam, tum qua dogmata è fontibus, & incunabulis suis arcessenda, &c.* Pleniorem vero de Barbarorum Philosophia notitiam nobis dedit in elegantissimo suo *De Theologia Gentili, & Physiologia Christiana*, sive *De Origine, & Progressu Idololatriæ* opere; quod ex variis variarum religionum, & scientiarum scriptis, summa diligentia, & eruditione prorsus singulari congessit. Inter Philosophica ejus Opera etiam est *Liber de Natura Logices*.

Reliqua ejus Opera omnium manibus versata, & omnium ore commendata, omnique eruditione refertissima sunt: *Grammatica Latina. Rhetorica. De natura Rhetorices. Institutiones Poëticæ. Etymologicon Latinæ linguæ. De Historicis Græcis, & Latinis. De quatuor Artibus Popularibus. De Scientiis Mathematicis. Tractatus de Glossematis, vitiisque Latini sermonis. Theses Theologicæ. Harmonia Passionis Christi. Historia Pelagiana. Tractatus de Baptismo. De tribus Symbolis* (quod prohibitum). *De Arte Historica. Chronologiæ Sacræ Isagoge. Tractatus duo de cognitione sui, & de studiorum ratione. Institutionum Oratoriarum lib. 6. &c.* Quæ omnia conjunctim prodierunt Amstelod. Tom. 6. fol.

Filios habuit eruditione, & scriptis celebres quinque, Dionysium, Franciscum, Gerardum, Isaac, & Matthæum; cujus filius fuit Gerardus junior. Religione hæreticus fuit noster Vossius: aliquando enim Remonstrantium partes secutus est: verùm Andr. Rivetus in examine Animad. Hug. Grotii p. 68. testatur, eum ab Arminianis iterum ad Calvinistas transiisse. Hinc de eo Joh. Card. Bona: *Joh. Ger. Vossius omni doctrinarum genere, omnique eruditione mirabiliter excultus. Utinam Orthodoxa Fide imbutus fuisset.* Ejus in eruditione laudes pene innumeras, omnium etiam Criticorum ore celebratas, consultò prætermitto. Vide Konig. Joseph. Scaliger. Casaubon. Grot. Baud. Bochart. Jonf. de Script. Hist. Phil. Salmas. Eryc. Putean. Valer. Andr. Bibl. Belg. &c. Multæ Vossii vitæ circumstantiæ videri possunt in ejus literis, Londini editis 1590. Vossii tumuli hæc fertur inscriptio:

Hoc tumulo plorat Pietas, & candida Virtus,
Et luctu Pallas saxea diriguit.
Invida mors ridet, ridet quoque Vossius illam,
Dum calamo mortem vincit, & ingenio.

ANGELUS CESI, SIVE CESIS

DUx Aquæ Spartæ, &c. ex nobilissima, ac vetustissima familia Cesis, inter Romanas celeberrima, ortus Romæ ex patre Frederico, magnam sibi in literis, ac literarum patrocinio gloriam comparavit sub Urbano VIII. circa an. 1625. & 1630. Ut enim celebriores sui ævi literatos ad durum virtutis cursum promtiores, & alacriores redderet, *Lynceorum Academiam*, omni ævo commendatissimam, Romæ instituit, quò in suo quique scientiarum genere, eruditi ad optima quæque nova invenienda, difficilia capessenda, aliosque in literis erudiendos, mutua æmulatione, gloriæque ambitione perquam facile ducerentur. Philosophiæ, Mathesi, ac præcipue Mechanicis, penitiori Literaturæ, sed omnium maximæ Physicæ totum se devovit. Ex ejus Operibus præcipua sunt: *Apicarium. De Cœlo. Metallophytum. Tabulę Philosophicę.*

Me-

Moralia. Paradoxa. Monita, &c. Leo Allat. in Apibus Urban. Jan. Nic. Erythræus. Pinac. Imag. illustr. 3. c. 25. &c.

BENEDICTUS PERERIUS

SOc. Jesu, natione Hispanus, patria Valentinus, natus est an. 1535. Dicendi Artem, & Aristotelis Philosophiam publice Romæ docuit, magno auditorum concursu, & plausu. Deinde D. Thomam multos annos interpretatus est, ac Sacras Literas explanavit, & editis Commentariis illustravit. Romæ, ubi semper vixit, obiit an. 1610. æt. 75. Scripsit, præter *Commentarios in Sacra Biblia, lib. 15. Physicorum*, sive *De omnibus omnium rerum naturalium Principiis, & Affectionibus*. Opera ejus omnia Tom. 2. in f. extant; quæ commendantur à Possevino, Alegambe, Lambecio, Rich. Simone, aliisque, sed carpuntur in Scaligerana posteriori, & à Casaubono.

OBERTUS GIFANIUS

SIve, ut alii scribunt, Hubertus Giphanius, Burensis Batavus, natus a. 1534. etsi Jurisconsultus, inter Philosophos tamen numerari meretur, tum quia Philosophiam Argentorati docuit, tum etiam quia, præter Historica, Erudita, & Legalia multa, *Commentarios in Aristotelis Ethicam, & Politicam* edidit. Altdorfii quoque & Ingolstadii Jurisprudentiam professus est; ac tandem in Aulam à Rodolpho II. vocatus, Consiliarii Cæsarei titulo decoratus est. Pragæ obiit 1609. Philosophi item nomine insignitur ab aliis. Sic enim de eo Thuanus: - - - - *Dein totum se Juris scientiæ, ac Philosophiæ studiis mancipavit, & voce, & scriptis rem literariam multum promovit*. Et Quensted, ac Georg. Remus in epist. ad Joh. Caselium: *Hubertus Giphanius, Aulæ Cæsareæ Consiliarius, Jurisconsultus, & Philosophus celeberrimus, scriptis doctissimis notus, &c.* Mejer. in Præfat. ad Analys. Polit. Aristotelis sect. 47. *Non tam veræ Religionis, quam veræ Philosophiæ perpetuus, ac strenuus assertor extitit*. Ant. Teissier in Elog. Vir. Erudit. Gall. *Hubertus Gifanius Jurisperitissimus erat, in Philosophicisque & politioribus literis eruditissimus. Plura scripta in publicum emisit, quæ sagacium Criticorum existimationem promeruerunt. Ejus Commentarii in Aristotelem præstantissimi sunt, &c.* Vide etiam Thomas. de Plag. sect. 4. & 5. Huet. de Clar. Interpret. Scioppium, qui eum Juris Asylum, Germaniæ Solem, Jurisconsultorum sua ætate principem vocat, ac de quo melius sit tacere, quam pauca loqui. Jos. quoque Scalig. Barth. Conring. Scaliger. 2. Gall. Valer. Andr. Bibl. Belg. &c.

JULIUS PACIUS.

NOn pauci ex Jurisconsultis sunt, qui quoniam in Philosophia etiam celeberrimi, inter Philosophos jure merito sunt recensendi. Et quidem doctissimus Merillius in primis Legalium suarum Observationum capitibus aperte ostendit analogiam Jurisconsultos inter, & Philosophos; unde & eos invicem subæmulos vocat; ac sicut Philosophos, ita & Jurisconsultos in varias sectas abiisse. Inde ait, horum quosdam Stoicos, quod à rebus gerendis non abhorrerent, secutos fuisse; atque eos in regulis brevibus, ac circa verborum originem, & proprietatem, atque alia multa solicitudinem æmulatos; in quorum numerum Proculejanos refert, eorumque Principem Labeonem, Tuberonis auditorem, cum Chrysippo comparat; cujus etiam subtile disputandi genus secu-

secutum asserit: unde & tot apud Proculejanos juris subtilitates, & stricta disputandi ratio. Contra vero Sabiniani proportionem Geometricam, atque alia secundum Academicos, sicut Proculejani Arithmeticam secundum Stoicos, sequebantur. Alii denique aliorum Philosophorum doctrinam sectati sunt.

Sed ad Pacium redeamus. Philosophus hic, Jurisconsultus, Hebraicæ, ac Græcæ linguæ, atque liberalium fere omnium artium eruditissimus, natus est Vicentiæ a. 1550. Patavii Philosophiæ, & Jurisprudentiæ operam dedit. Tredecim annos natus Arithmeticam concinnasse dicitur. Patriam rediens, Episcopo delatus, quod prohibitos libros legeret, ut ejus judicium vitaret, ad Helvetiam fugit. In Heidelbergensi Universitate, ut victus necessitati prospiceret, Philosophiam docuit. Tum Beriga vocari voluit, ducto nomine à domo, quam Paciorum familia ruri prope Vicentiam habebat. Inde Germaniam, & Pannoniam venit, ubi Jurisprudentiam professus est. Postea Galliam petiit, & Sedanensi Universitati præfuit, quam diligenti studio, & doctrina insignem reddidit. Hanc tamen relinquere coactus propter bellum, quo Gallia premebatur, in Sabaudiam migravit: inde in Galliam Narbonensem, vulgo Linguadocam, reversus, Nemausum venit, & in Montis Pessulani Universitate Jura docuit: ubi cum celebri Peiresc amicitiam iniit; cujus ope, & consilio Aquensem Civitatem, quæ Provinciæ Metropolis est, se contulit, ut juvenes in disciplinis erudiret. Sed majoris stipendii caussa Valentiam ad Allobroges, sive Delphinates transivit; ubi à Rege Consiliarii munere insignitus est. Ejus tamen præclaræ virtutis fama in Europam omnem diffusa, magnis congiariis à Batavis, Pisæis, Venetis potissimum, Patavium professor accersitus, reliquis prætermissis, ut patriæ gratificaretur, Patavium elegit, magno Italorum fere omnium concursu in hoc celebri Lyceo docens, ubi suus etiam filius Cathedram à Venetis est consecutus; & ipse, composito *Libello de Jure Maris Adriatici*, Equestris Ordinis S. Marci insignibus decoratus est. Suæ denique familiæ, quam Valentiæ reliquerat, precibus adductus, Valentiam reversus, ad annos aliquot solito more docens, ibidem obiit a. 1635. æt. 85. Ex continua hac tot Academiarum peregrinatione Inconstantis nota à plerisque affectus est. Quare ingeniose nimis lepido hoc disticho amicus quidam ludens ait:

Itala dat cunas tellus, Germania famam,
Gallia jus civis. Dic mihi quæ patria?

Suæ vitæ compendium eleganter expressit ipse Pacius in Elegia, quæ incipit:

Urbs genuit, Venetis condens quam Gallus in oris,
Hostibus à victis nomen habere dedit, &c.

Præter Legales multos, ac vere aureos ejus libros, scripsit etiam Philosophicos, qui sunt: *Institutiones Logicæ ad usum Scholæ Sedanensis. Organum Arist. Gr. Lat. cum Notis. Idem cum Notis, & Commentariis. Rudimenta Logicæ. Physici lib.8. Gr. Lat. cum Comment. Libri de Cœlo Gr. Lat. cum Comment. Doctrinæ Peripateticæ libri 3. Logicus, Physicus, & Politicus. Logicæ Disputationes. Aristoteles de Cœlo cum Notis perpetuis.* Scripsit præterea *de Arte Lulliana*, cujus arcana in compendium redegit, ac felici eventu exercuit; quorum etiam ope memoria tenacissimus fuit eorum, quæ natura, & ingenio summa facilitate perceperat. Neque mirum, fuisse Pacium Peripateticum, & item Chymicum: non pauci namque fuerunt, qui etiamsi ex professo Peripatetici fuerint, Chymicam etiam Artem professi sunt.

Julius fratrem habuit *Fabium Pacium*, Philosophum, & Medicum suæ ætatis celeberrimum, natum septimestri partu a. 1547. Suas Facultates in patria docuit. A Ticini, sive Papiæ, & Mesanæ Universitatibus, ut Professoris

munus obiret, & à Poloniæ Rege, ut suus Archiater esset, accersitus, omnia hæc patriæ, & familiæ amori posthabuit, Vincentiæ ad mortem usque permanens, quæ contigit 11. Octobr. 1514. æt. 67. Scripsit plura, quæ non adhuc sunt edita.

PETRUS FONSECA

NAtione Lusitanus, patria Visensis, adolescens annos natus 20. Societatem Jesu semper inclytam a. 1548. ingressus, ejus instituta, mores, doctrinam, sanctitatem sectatus, decus, quod ingens primùm à nunquam satis laudato Lusitaniæ Regno, inde à semper laudabili Societate ipse tulit, majus in patriam, & Societatem literis retulit, & probitate. Graviores itaque disciplinas, quas in ea didicerat, laudabiliter in eadem professus est. Vir fuit eximio ingenio, judicio acri, prudentia in gubernando singulari: cujus non mediocre specimen dedit, cùm Conimbricensis Collegii Rector, Domus Professæ Olyssiponensis Præpositus, Societatis Romæ Assistens, ac denique Lusitaniæ Provinciæ Visitator fuit; ubi Catechumenorum domum; puellarum, in pudicitiæ manentium periculo, domicilium; Orphanorum, & egentium asylum, S. Marthæ Monasterium, atque alia pietatis opera, ejus potissimum industria facta, & sanctis legibus stabilita, Lusitana Resp. ad maximam sui populi utilitatem tenet, potitur, admiratur. Quare tanti viri pietatem, doctrinamque miratus Philippus II. Hisp. Rex, ipsum inter alios elegit, quos in Lusitaniæ Regno quasi censores, morumque reformatores esse voluit, atque Japonis Episcopum primo loco nominavit. Gregorius quoque XIII. P. M. tanti Fonsecam fecit, ut ei non solum ad Societatem, sed etiam ad communem Catholicæ Ecclesiæ utilitatem spectantia graviora negocia commendaret: Sed Ebora Olyssiponem ad Provincialem Societatis Congregationem vocatus, ibi ad feliciorem vitam abiit annos natus 71. Chr. 1619.

Ejus in Philosophia commendatissima Opera sunt: *In Isagogen Porphyrii. Dialectica lib. 8. Commentaria in Metaphysicam Aristotelis*, quam è Græco in Latinum ipse vertit, & Tom. 3. comprehendit. Alegambe de Script. Soc. Jesu. Balthazar Tellez Chron. Prov. Portug. Soc. Jesu l. 2. c. 37. Nic. Ant. Bibl. Script. Hisp. Le Mire de Script. sec. 17. &c.

FRANCISCUS PAVONI

MAgnum ejusdem Societatis ornamentum, natione Calaber, patriam sortitus est Catacium, celebrem, atque ampiam Calabriæ Ulterioris in Regno Neapolitano urbem. Literis valde, pietate maxime insignis, Philosophiam Neapoli in almo Societatis Collegio docuit: ubi celebrem Sacerdotum Congregationem ad Christianorum mores reformandos instituit, cui ipse plures annos cùm præfuit, Christi milites ad animarum salutem verbo, & raræ suæ sanctitatis exemplo roboravit, & ad humani generis hostes perdendos missos voluit. Et quidem quomodo Christi fideles (si fides, juxta Pauli dictum, ex auditu) audient sine prædicante, & quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Unde Sacrarum Missionum Congregatio vulgo audit; cujus illud sanctum, ac salutare institutum semper fuit, & ingenti etiamnum fervore perseverat, ut ad quemlibet hujus Regni Episcoporum nutum Sacræ illius Congregationis Sacerdotes propriis sumtibus ad Christi messem operarii mittantur. Tandem doctrina, & pietate clarus Pavoni sanctissime obiit an. 1637. Ejus edita Opera sunt: *Summa Ethicæ. Introductio in Sacram Doctrinam Part 3. Tractatus de Ethicis, Politicisque*

ticisque auctientibus. *Commentarius Dogmaticus*, *sive Theologica Interpretatio in Pentateuchum; in Evangelium*, *&c.* Vide Alegambe de Script. Societ. Jesu, Le Mire de Script. seculi 17.

CÆSAR CREMONINI

PEripateticus insignis, itaut *Genius Aristotelis*, & *Græcorum Interpretum Lucerna* diceretur, genere Mutinensis fuit. In Ducis Cæsaris Atestini Aula cum Patricio, Tasso, aliisque doctis viris primùm vixit. Ferrariæ inde docuit; postea Francisci Piccolomini successor in Patavino Gymnasio Philosophiam professus est annos 40. Vultu severus erat, invidus, maleficus, & maledicus, simulator, & quod pessimum, irreligiosus, ut ex ejus *Tractatu de Anima* cognosci potest, in quo ipsam; non secus ac brutorum, corruptibilem esse asserrit. Ejus edita scripta, præter dictum Tractatum, sunt: *De Cœlo*. *De Sensibus*. *De Calido Innato*: *De Semine*. *Dialectica Opus Posthumum*. Ex impia sua doctrina, quam, Aristotelem in deambulando imitatus, docebat, nonnisi æternam sui nominis infamiam adeptus est; ejusque libri non Bibliothecarum ornamentum, sed Bibliopolarum inutile pondus facti sunt. Obiit a. 1630. æt. 80. cum Patavium peste affligebatur.

JOHANNES GARNIER

INclytæ Soc. Jesu ornamentum ingens, natus Parisiis an. 1612. primum humaniores literas, & Rhetoricam, deinde Philosophiam 10. annorum spatio Parisiis, alibique, ac tandem Theologiam annis 26. summa laude professus est. Vir fuit literatura omnigena, ac pietate insignis, Theologiæ præsertim, quam Moralem vocant, callentissimus; quapropter de rebus ad animæ salutem pertinentibus undique consulebatur. Romam ad Societatis negocia componenda missus, Bononiam vix pertingens ægrotavit, ac 15. ægrotationis die ad plures abiit an. 1681. Scripta ejus Philosophica sunt: *Organi Philosophiæ rudimenta*. *Theses de Philosophia Morali*. Exstant præterea & alia plura varii argumenti ad res sacras, & eruditionem pertinentia. Vide ejus Elogia à P. Hardoüino collecta, & ejus Operibus præfixa.

PETRUS PETITUS

MEdicus Parisiensis, & Academicus Patavinus, magnæ literaturæ vir, in Historia, & Poësi potissimum claruit sec. 17. itaut inter celebriores sui ævi Poëtas haberetur. Philosophiam etiam maxime coluit; scripsitque Philosophicos Tractatus tres: *De Motu animalium spontaneo*, in quo partim Aristotelis de motu hujus principio sententia illustratur, partim nova musculorum motus ratio indagatur. *De Lacrymis*. *De Lumine*. Præter hos tres Tractatus, & versus plurimos, & elegantes, ad Historiam, Eruditionem, & Artem Medicam spectantes alios concinnavit, & publici juris fecit; quales sunt: *De Amazonibus*. *De Sybilla*, *&c.* Quædam etiam ejus Dissertationes manuscriptæ ab hæredibus servantur. *De Spiritu Hominis*. *De Anthropophagis*. *De Nepenthe Homeri*. *De Nymphis*: *De Cruce*. *De Religione Christiana*. Hoc Petito Epitaphium M. de la Mannoye composuit:

Par tribus unus erain Medicus, Vatesque, Sophusque,
Unus & ætate dignus obire trium.

Par tribus at quamvis fuerim, mihi vix tamen, eheu!
Unius ætatem fata dedere viri.

JACOBUS THOMASIUS

L*Ipsiensis, ejusdemque Academiæ Eloquentiæ, & Philosophię Professor, Rectorque Scholę ad Thomam, vir eruditissimus, Historiæque Philosophicæ deditus maxime, in qua egregia ingenii monimenta dedit. Stoicam doctrinam illustravit Dissertationibus suis Stoicis, habitis Lipsiæ 1676. 4. Doctores Scholasticos Latinos exposuit Dissertatione perbrevi peculiari, ibidem, atque eodem anno impressa in 8. In hac primas doctrinæ Scholasticorum origines optime omnium pertractavit. His adduntur Orationes 12. de Secta Nominalium, & 15. de Syncretismo Peripatetico. Quomodo autem philosophati sint gentiles ex principiis variis, & ad variam, vel ipsius Dei, vel aliarum rerum nobilissimarum cognitionem pervenerint, idem exposuit in Schediasmate Historico, aliisque Dissertationibus suis, quas Halę conjunctim filius multo doctissimus edidit. Confer Lipsienses ad an. 1693. m. Sept. p. 428.* Ita de ipso Jonſ. de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 30. n. 11.

JOHANNES SETONUS

PHilosophus Peripati defensor acerrimus, qui omnem fere vitam in Aristotelis libris legendis transegit, atque in ejusdem Metaphysicam *lib. 12. Commentariorum*, qui nimis commendantur, scripsit; Oxoniensis Universitatis dicitur à Morery in Lex. Hist. Cantabrigensis vero a Gesnero in Biblioth. qui etiam eum *Erotemata Dialectices* scripsisse ait, Londini impressa 1545. atque circa an. 1538. vixisse. Vide Pits. de illust. Angl. Script. Leland. &c.

JACOBUS SKEKIUS

UT scribit sæpe laudatus Morery; sive *Scheghius*, ut vult Vander Linden de Script. Medic. ubi de eo hæc subdit: *Natus est Shorndorffii, Wittembergico Oppido d. C. 1511. Patre Bernhardo Degem, vulgò dicto Schegkio, viro plebejo quidem, sed honesto. Anno 1529. Tubingæ Magister Philosophiæ creatus, & paulo post eadem in Academia Professor publicus constitutus est. Biennio post, nempe 1531. Theologiæ quoque operam dare cœpit; & post illud demum tempus Medicinę studia amplexus, Medicinę Doctor 1539. renunciatus est. Abinde Medicinam quidem docuit, sed nunquam publice exercuit; ab amicis vero consultus, saluberrima consilia præscripsit; idque ob imbecillitatem oculorum nativam. Anno enim 1577. visu penitus privatus, per integrum decennium studia majori alacritate prosecutus est, & plerosq; Tractatus suos demum edidit; intra quod temporis spatium cùm quidam Ophthalmicus se ei visum restituere vellet, respondisse fertur, se multa in vita vidisse, quæ maluisset non videre, optareque se etiam ad nonnulla surdum fuisse. Anno 1586. percussus Apoplexia, per totum nihilominus annum studia solita tractavit, donec obiit 9. Maii 1587. æt. suę 76.*

Scripta ejus Philosophica sunt: *Dialogus de Animæ principatu*; in quo Aristotelis, & Galeni rationes profert, quibus ille cordi, hic cerebro principatum attribuit. *Tractationes Physicę, & Medicę. Commentaria in Aristotelis Physica, & Ethica, Organum, Topica. De una persona, & duabus naturis in Christo adversus Anti-Trinitarios.* Ejus opera Medica vide apud cit. Vander Linden. Melchior Adam, &c.

Sed

Sed antequam huic capiti colophonem imponamus, notanda quædam hic sunt ex Joh. Francisco Buddeo in Hist. Phil. succincta delineatione, ubi pag. 70. LUTHERUM Scholasticis Nominalibus adscribit, ajens de ipsis: *Consensere Gregorius Ariminensis, Gabriel Biel, & plerique Ordinis Augustinianorum; unde & Lutherus, imo & alii ex religionis, & bonarum Artium restauratoribus* (verius, aptiusque dixisset, perturbatoribus) *eandem sententiam secuti sunt*. Et pag. 75. Peripateticis non Scholasticis, sed puris accenset sequentes, ubi ait: *In Aristotelem licet non æquior esset in Germania Martinus Lutherus, quam in Scholasticos: PHILIPPUS tamen MELANCTHON pro Aristotele stetit; ejusque Philosophiam humanioribus quodammodo literis conspersam, & temperatam, facili, ac perspicua methodo tradidit: nec tamen Aristoteli ita adhæsit, ut non subinde ab eo discederet. Hanc philosophandi rationem, Italorum exemplo, secuti sunt quidam, qui contra Scholasticos certantes, Aristotelis textum purum, & incorruptum reducere conati sunt. Ex his fuerunt Cornelius Martini, Phil. Scherbius, Michaël Piccartus, Ernestus Sonerus, Christoph. Drejerus, Melchior Zeidlerus, Joh. Zeisoldus, Hermannus Conringius, Joh. à Felden, aliique.*

Illud tamen non prætercam, quod habet ibidem cit. Buddeus pag. 76. ubi aliam Philosophiæ sectam memorat, quam vocat MOSAICAM, & CHRISTIANAM, sic ajens: *Quidam omnium gentilium Philosophis rejectis, Philosophiam veram ex Scriptura Sacra, cum primis libris Mosaicis, petendam esse, asserebant. Quam Philosophiam Mosaicam, & Christianam dixerunt: quam professi sunt Libertus Fromondus, Caspar Mauritius, Ludovicus de Beaufort, Joh. Crellius, Conradus Aslacbus, Joh. Amos Comenius, Joh. Bayerus, Lambertus Danæus, Thomas Burnetus, Dethlevus Cluverus, Edmundus Dickinsonus. Verum cum plerique istorum aut jam alterius Philosophiæ placitis imbuti sint, aut proprias hypotheses secum adferant, & iisdem Scripturam Sacram, & Historiam Mosis accommodent, non magnopere inter se dissentiunt.* Et pag. 77. Sectam refert Cabbalisticam, de qua sic: *Ab his distinguendi sunt, qui Cabbalistica Judæorum arcana rimati sunt; quorum quidam ea cum Platonis, alii cum Pythagoræ placitis conjunxerunt. Ex primis fuere uterque Picus Mirandula; ex secundis Joh. Reuchlinus, Henricus Morus, Franciscus Georgius Venetus, Henricus Cornelius Agrippa, aliique.* Verùm quoniam Cabbalistæ omnes vel Chymici, vel Platonici, vel Pythagorici, vel aliis sectis addicti sunt: ideo de singulis in suis locis actum, vel agendum est. Quæ autem Cabbalæ scientia sit (quæ apud Judæos etiam ante Christum floruit, & à Pythagoræ, ac Platonis doctrina derivasse videtur) videri possunt Reuchlinus, aliique cum ipso modò citati, Gaffarellus, Joh. Morinus, Richardus Simon, P. Kircherus Tom. 2. Œdip. Ægyptiaci; Tractatus, quibus tituli: *De Cabbala, & Verbo Mirifico. Ars Cabbalistica. Urna Mannæ. Liber Jezira. Porta Lucis* Pici Mirandulani, &c.

De Aristotelicis autem puris hæc habet p. 75. *Plurimi tamen, rejecta Scholastica Philosophia, Aristotelem ipsum ducem, magistrumque elegerunt, magno studio in Scholas, & Academias eum reducentes. Tales ex Italis fuere Cæsar Cremoninus, Petrus Victorius, Antonius Montecatinus, Cyriacus Strozza, Alexander, & Franciscus Piccolominæi, Jacobus Zabarella. In horum nonnullis Atheismum Aristotelicum, maximamque sententiarum impietatem viri docti observarunt.* Sed his Peripati reformatoribus (de quorum præcipuis jam supra egimus) accensendus maxime est Petrus Joh. Nunnesius Valentinus (alter tamen à Petro Nunnez, sive Nonnio Lusitano, de quo supra) quem refert, & laudat Jonsius de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 36. n. 1. his verbis: *Apud Barcinonenses floruit* PETRUS JOH. NUNNESIUS, *Valentinus, qui præter summam eloquen-*

quentiæ laudem, propter quam, teste Miræo lib. de Script. sec. 16. cap. 133. stipendio magno à Barcinonensibus accersitus, etiam in rebus Philosophicis nomen, famamque adeptus est. In primis autem Peripateticam illustravit historiam, habita primo De caussis obscuritatis Aristotelis, earumque remediis, non inelegantì Oratione, in qua non solum laudes Philosophi, sed ejus etiam defectus, & errores exposuit, ita tamen, ut facilior, & indulgentior fuerit cæteris omnibus, qui Aristotelem reprehendunt. Vitam deinde Aristotelis ab Ammonio, sive Job. Philopono descriptam, erudito Commentario instruxit, in quo de moribus hujus Philosophi, de ratione philosophandi, de scriptis item, auditoribus, & successoribus egit; cui adjuncta quoque est ejusdem Philosophiæ Peripateticæ Institutio, sive de recta, atque utili ratione conficiendi curriculi Philosophiæ Peripateticæ Tractatus. Quæ omnia cum modo allegata Oratione, curante Holstenio, Lugd. Batav. recusa sunt 1621. . . . . Ad hæc Procli Crestomathiam Poëticam non indoctis exornavit scholiis. Lucis autem plurimum adferre potuisset Historiæ suo De Claris Peripateticis libello, quem scripsisse fatetur ipse suis in scholiis ad dictam Aristotelis vitam pag. 153. Sed is nunquam comparuit. Obiit octogenarius prope 4. Id. Martii an. 1600.

Et de Peripateticis universis hæc dicta sufficiant. Fateor quidem, me non plures, sed plurimos præteriisse, eorum præcipue, qui Monasticum aliquod vitæ institutum professi sunt: sed neminem profectò consultò præteritum ingenue affirmo, eorum saltem, qui majoris famæ apud suos fuere. *Quis tamen innumeros numeret?* Satis sit dixisse, Franciscanos omnes Scotum, Dominicanos D. Thomam sequi; reliquos vero singulorum Ordinum alios Scotistas, alios Thomistas, Nominales alios, præcipue Augustinianos, Jesuitas denique Neutrales esse, ut supra etiam diximus. Ab his autem omnibus Scholasticis tot edita sunt librorum milliaria, ut vel recensere solum ἀδύνατον prorsus esse videatur.

CAPUT VII.

Antischolastici, & Antiperipatetici.

HUjus capitis exordium instituat modò laudatus Buddeus, qui pag. 74. cit. operis sic ait: *Renascentibus bonis literis, longe alia cœpit esse Philosophiæ facies, viris doctis certatim Scholasticæ Philosophiæ jugum excutientibus; qui tamen non unam, eandemque omnes ingressi sunt viam. Quidam enim nævos, & barbariem saltem Scholasticæ Philosophiæ perstrinxerunt, & de alia Philosophia substituenda in ejus locum non fuere solliciti: alii unam ex veteribus sectis restaurandam sibi sumserunt: alii novam prorsus Philosophiam condiderunt. Ad primam classem referri possunt, qui in humanioribus literis resuscitandis operam, studiumque collocarunt. Licet enim haud pauci illorum certæ sectæ dederint nomen suum, in eo tamen consenserunt, idque egerunt magno conatu, ut Scholasticorum barbariem profligarent. Sed præ cæteris tamen suo velut jure huc referendi sunt Joh-Ludovicus Vives, Laurentius Valla, Marius Nizolius, Adrianus Cardinalis, atque alii.*

Notandum tamen hic velim, me haud hic loci de iis omnibus, qui in Aristotelem invecti sunt, sermonem instituere; sed tantum de illis, qui neque novarum sectarum conditores sunt, ut Cartesius, Gassendus, &c. neque aliis sectis ex instituto addicti sunt, quorum numerus pene innumerus est: de horum enim singulis actum, vel agendum in locis propriis. Eos igitur huc solum refe-

referam, qui celebre, ac peculiare aliquod Systema in Philosophia non condidere, neque aliis sectis nomen dedere suum; sed tamen Aristotelia doctrinam ad trutinam revocare propria mens fuit, & institutum; ut modò dicti à Buddeo, & his similes; quorum alii tantum contra Scholasticos, alii contra Peripateticos quoscumque stetere.

Sed quis te melius Antischolasticorum agmen ducet, doctissime Buddee, qui te Eclecticum professus, loco cit. pag. 70. ita Scholasticos non perstringis solum, sed conteris? Sic ibi: *In dogmatibus Scholasticorum hoc maxime observandum, quod circa inutilia, futilia, merasque λογομαχίας fuerint occupati. Logicæ, & Metaphysicæ maximum statuerunt pretium. Hinc de Prædicamentis, Prædicabilibusque ad nauseam usque disputant; quemadmodum & de principio individuationis, de radice futuritionis, de suppositalitate, & personalitate, & hujusmodi infinitis nugis valde fuere solliciti. Sic & Physicam fere totam in Metaphysicam converterunt, sit ne Physica ars, an scientia? detur ne motus ad substantiam? sit ne generatio motus, nec ne? acriter disputantes. In cæteris Aristotelem secuti sunt, aut sequi voluerunt.* Ex Peripateticis tamen nonnullos laudat, tanquam arcanorum naturæ peritiores, quàm seculi, quo vixerunt, genius permittere videbatur; inter quos præcipue Rogerium Baconem, & Albertum Magnum memorat.

De magno hoc Philosophiæ præceptore, & polygrapho, ejusque scriptis, tale est Jonsii, ejusdem discipuli, judicium de Script. Hist. Philos. lib. 3. c. 36. *Proximus his est Joh-Franciscus Buddeus, celeberrimus primum Moralium, & Politices in eadem Fridericana Professor, post Theologus Doctor, & Professor longe meritissimus in illustri Salana, præceptor noster venerandus. Tot egregios libros dedit, quibus Hist. Philosophicam adauxit, ut iis carere nemo possit, cui solidiora Philosophiæ studia curæ cordique sunt. Ejus Introductio ad Hist. Philosophiæ Hebræorum, Halæ edita 1702. 8. Historiam, atque scriptores Philosophiæ Hebræorum, Mosaicæ scilicet, Cabbalisticæ, & Rabbinicæ omnium optime tradidit. Sic & ejus Historiæ Philosophicæ succincta delineatio, quam Elementorum Philosophiæ Eclecticæ Tomo 1. præmisit, fata Philosophiæ, & Philosophorum placita breviter quidem, sed eruditissime delineavit; ita, ut nihil magis optemus, quam ut ejus Commentationes de singulis Philosophorum sectis, quarum spem fecit, ad communem utilitatem pervenire potuissent. Fata studii Logicæ exposita stant in fronte editionis novæ libri Artis Cogitandi, qui Halæ recusus prodiit. His addimus Historicam de Peregrinationibus Pythagoræ Dissertationem, habitam quondam Jenæ 1692. quam postea Analectis Historiæ Philosophicæ, Halæ editis an. 1706. 8. præfixit. In hac non tantum itinera Philosophi hujus in Phœniciam, Ægyptum, & Babyloniam suscepta, sed ejus etiam patriam, preceptores, & alia memorabilia exposuit; eaque occasione multa contra Marshamum, Vossium, & Huetium disputavit. Dialogus ejus de motibus Philosophorum multa eruditione refertus, prodiit ibidem 1695. 12. Preterea Moralis Philosophię imprimis illustravit Historiam. Horsum faciunt ejus De præcipuis Stoicorum in Morali erroribus Academicę Dissertationes quatuor, annis habitę 1695. & 1696. Quæ junctim deinde sub eodem titulo prodierunt ibidem 1696. 8. Moralem Grecię Sapientum Historiam Dissertationes tradunt eæ, quę complectuntur Ethicam Thaletis Milesii, Ethicam Pittaci Mitylenæi, Ethicam Biantis Prienæi, Ethicam Solonis Salamini, Legum Solonis, & Mosaicarum collationem, Ethicam Cleobuli Lindii, Ethicam Periandri Corinthii, Ethicam Chilonis Lacedæmonii. Harum junctim uno volumine editarum titulus est: Sapientia Veterum, hoc est, dicta illustriora septem Græciæ Sapientum Dissertationibus aliquot Academicis explicata, una cum pro-*

gram-

grammate de vero, & genuino Philosophiæ Moralis apud Christianos usu; qui liber lucem adspexit an. 1699. 8. Ejus Historia Juris Naturæ, una cum Synopsi Juris Naturæ, & Gentium juxta disciplinam Hebræorum continetur in Phil. Reinhardi Vitriarii Institutionibus J. N. & G. Halæ recusis 1694. 8. Nec prætermittendæ Observationes selectæ Halenses, ad rem literariam spectantes (confer de his Illustrem Struvium in Introduct. p. 275.) quas una cum viris longe celeberrimis, Christiano Thomasio, Georg. Ernesto Stahlio, aliisque tum in Academia Fridericiana, tum alibi degentibus, incohaverat an. 1700. His varia item inseruit, quibus nos adjuvit. In his inter alia Observatio exhibet decima Apologiam pro Pythagora contra Episcopum Worcestriensem - - - - - Hæc præcipua Viri scripta, quæ ad scopum nostrum pertinent. Plura recenset integer ejus scriptorum catalogus, jam secunda vice publicatus Jenæ 1714. 8.

Ibidem ab eruditissimo Jonsio laudatos habes doctissimos, ac de rebus Philosophicis optime meritos, *D. Burckhard Gotthelff Struvium*, Saxonum Ducibus à Consiliis, & historicis rebus, Juris, & Historiarum Professorem, ac ejusdem Jonsii præceptorem, qui præter alia multa scripsit *Bibliothecam Philosophicam*, editam Jenæ 1704. 8. in qua de recentioris ævi Philosophorum libris cum additis de quibuslibet judiciis egit; quam deinde auxit Joh. Henricus Ackerus. *Joh. Jacobum Mullerum, qui Dissertationem de virtutibus, ac vitiis Philosophorum Orientalium* concinnavit; Jenæ 1709. 4. *Joh. Jacobum Syrbium* Philosophiæ Professorem, qui Philosophiæ suæ Pythagoreæ Dissertationem præmisit, cui titulus: *Pythagoras intra Sindonem noscendus*. *M. Joh. Gottlieb Olearium, Joh. Gottfr. Olearii, Arnstadiensis*, filium, qui Dissertationem habuit *De Petri Pomponatii Vita*; Cujus celebriores discipulos enumerat, præcipue *Julium Casparum Sebastianum, Vaninum* etiam appellatum, ac quo duas habes Dissertationes, unam *De Vita & fatis Vanini*, alteram *De Scriptis, & Opinionibus ejusdem*; de quo etiam argumento scripsit *Joh. Mauritius Schrammius*. Doctissimum Philosophiæ Professorem Jenensem *M. Gottlieb Stollium*, in Historia Philosophica versatissimum, qui eruditum opus confecit, cui titulus: *Historia Philosophiæ Moralis Gentilium*, Germanico idiomate scriptum; & Dissertationem *An Homerus fuerit Philosophus Moralis? Valentinum* denique *Velthemium*, Theologum Jenensem (qui etsi Scholasticorum patronum egit *Oratione de Scholasticorum laudibus* habita contra Pufendorffium, quia Jenensis, inter Antiperipateticos Jenenses collocare fas esto) qui mortem obiit an. 1700. Atque alios, quos singulatim, & fuse tractavit *Caspar Zeumerus in Vitis, & Scriptis Philosophorum Jenensium*.

In celeberrima Lipsiensi Academia præ cæteris clari habentur *Gottfrid. Olearius* (quem supra in lib. 3. sæpe memoravimus) D. Theologus, & Professor, & Jonsii etiam præceptor, qui plures edidit Philosophicas Dissertationes, *De Philosophis exosis. Ad Leonis Allatii Dialogum de scriptis Socratis. De Dæmonio Socratis. De Heracliti Philosophia, De ejusdem rerum naturalium Genesi. De Philosophia Eclectica, &c.* Quarum quædam apud Stanlejum sunt. *Gottlibius Fridericus Jenichenius*, qui in sua *Historia Spinozismi* Spinozæ vitam, doctrinam, & scripta delineavit. *Christophorus Schraderus*, qui *de Fastu Philosophico virtutis colore infucato in imagine Diogenis Cynici* scripsit. Sed omnium maxime inter eruditos, ac Philosophos, Lipsiensis Academiæ decus, & Præses memorandus doctissimus Polyhistor *Joh. Burckardus Menckenius*, de re literaria optime meritus, Poloniarum Regi à Consiliis, & Historicis rebus, &c. qui præter alia libellum dedit *De Charlatanaria Eruditorum*, eruditis omnibus gratissimum.

In

In insigni Wittebergensi Academia floruit *Conradus Samuel Schurtzfleischius* mortuus an. 1708. qui *Diatribam de Druidis* dedit, in qua de eorum Philosophia, moribus, & institutis egit: quam materiam pertractavit etiam *Joh. Fridericus Schopfius*. Witebergæ habita quoque fuit *Dissertatio de Philosophia Homeri*.

In Academia illustri Altorfinorum illuxerunt clarissimus *Daniel Omeisius*, *qui Ethicam Platonicam cum ejus Vita* evulgavit 1696. 8. *Ethicam etiam Pythagoricam, cum commentario in Aurea Carmina: De Symbolis item Pythagoricis* ib. 1693. 8. *De Stoicorum Philosophia Morali*, &c. Magnus quoque, ac celebris ibi Mathematicus floruit *Joh. Christoph. Sturmius*; cui inter Cartesianos locus erit. Ibi etiam sub præsidio Molleri habita fuit *Dissertatio de Moyse Philosopho*; in qua ipse omni Ægyptiorum doctrina; Philosophia, cunctisque scientiis instructus ostenditur.

In Academia Julia celebres inter alios numerantur *Ernestus Salomon Cyprianus*, Philosophiæ in ea Professor doctissimus, qui elegans opusculum *De Vita, & Philosophia Thomæ Campanellæ* confecit: de quo, ubi de Campanella, redibit sermo. *Joh. Andreas Schmidius*, Abbas Mariavellensis, qui eruditis suis Dissertationibus magnam sibi inter Juliæ Academiæ Professores famam sec. 17. comparavit, veterum quorundam Philosophorum doctrinam illustrando. Ex his una est *De Anaxagora, & ejus Physiologia*, habita 1668. in qua Anaxagoræ Vitam, & Dogmata clarius, quam Laërtius exposuit. Quod item fecit de Anaximene in ea, quam *De Anaximenis Vita, & Physiologia* inscripsit. *De Seneca, ejusque Theologia* aliam; aliam denique *De Theologia Hippocratis* Dissertationem habuit, qua probavit, Hippocratem, Medicorum Principem Naturalis Theologiæ, omnis Philosophiæ partis, Matheseosque instructum fuisse. *D. Joh. Georgius Niemejerus* Dissertationem ibi habuit 1703. 4. *De Aristotele, ejusque Philosophia*.

In Academia Kilonii florentissima celebratur *Georgius Paschius*, mortuus 1707. autor libri maxime commendabilis, cui titulus: *De variis modis tractandi Moralia*; Kilonii 1707. 4. in quo veterum omnium Philosophorum Ethicam tradit, examinat, dijudicat. Librum etiam condidit *De Inventis novis*.

Inter Tubingentes Academicos clarus est *Andreas Adamus Hochstetterus*, autor *Historiæ Philosophiæ Practicæ*. Quod & alii fecerunt. Sic quoque *Henr. Julius Scheurlius Breve Compendium Historię Moralis* dedit; in quo aliorum tum Ethnicorum Christianorum Moralium virorum, librorumque moralium meminit præcipuorum; quod & *Gabr. Naudęus* in simili libello fecerat *de Politicis*.

In Regia Argentoratensi *De Philosophia Celtica Exercitationem* edidit *Ulricus Obrechtus*, Prætor Regius, qui obiit 1701. & *Dissertationem de vera Philosophię Origine*: *Joh. Schilterus De Disciplina Pythagorica Diatribam* dedit; quæ ejusdem *Manuductioni Philosophiæ Moralis ad Jurisprudentiam* sub finem juncta est. In quo argumento huic præfertur, quæ à Scheffero edita est.

In Hamburgensi maxime celebratur magnus, ac plane incomparabilis Polyhistor *Joh. Albertus Fabricius*, Lipsiæ natus, ibidemque D. Theologus, & Professor insignis, ac omni majori laude dignissimus; qui, dum adhuc apud Lipsienses degeret, hæc, præter alia multa, Philosophici argumenti concinnavit: *De Platonismo Philonis Judęi Exercitatio*. *Liber de Vita, & Virtutibus Procli Theoreticis, & Theurgicis*. *Dissertatio de Brachmanibus*. *Bibliotheca Gręca*, opus vere aureum, quod multis Tomis comprehenditur, &c.

Christophorus Wolfius, Lingu. O. O. in eodem Gymnasio Professor, *Historiæ Philosophicæ antiquæ Compendium*, lectu dignum evulgavit Hamburgi 1706. 8. *Joh. Fridericus Mayerus Dissertationem*: *An Pytagoras Judæus fuerit, Monachusve Carmelita?* Hamburgi 1700. 4. de qua re vide Act. Erudit. Lipf. ad an. 1696. & Joh. Cler. Bibl. Choifiet. 10. *Gottofr. Arnoldus* Librum Ethico-Politicum per vetustum dedit (qui aliàs etiam Kelile Wadimne dicebatur) sub titulo: *Specimen Sapientiæ Indorum veterum* Gr. Lat. cujus autor Utus Isamus, Rex Indorum dicitur.

Atque hæc de celebrioribus Germaniæ Academiis, & Academicis, qui Philosophis accenseri merentur, breviter dixisse sufficiat, occasione ducta à laudato Buddeo, qui Germanos alios enumerandi mihi ansam præbuit. Non enim hic de universi Orbis Academiis agere animus fuit, quod immensum esset (de quo forsan deinceps, σωτῆρι Θεῷ, verba faciam) sed pauca tantum Germaniæ Scholis, & Professoribus fama clarioribus, quorum major pars, ne dicam omnes, Antischolasticorum, atque Antiperipateticorum est, ex Jonsio excerpta adnotare. Sed ad rem.

JOH. LUDOVICUS VIVES.

GEnere Hispanus, patria Valentinus, omnium sui ævi eruditissimus; eruditorum omnium κριτικώτατος, sec. 16. floruit. Parisiis Philosophiæ curriculum peregit: inde Lovanium venit, ubi humaniores literas magna sui nominis fama publice diu professus est. Postea in Angliam secedens, Latinas literas Mariam Reginam, Henrici VIII. uxorem, docuit. Cum autem eidem Henrico de non repudianda uxore liberos suos sensus aperuisset; ejus jussu carceres ad sex menses pertulit: quibus egressus, Bravum, Archiepiscopalem Hispaniæ urbem Castellæ veteris regiam, vulgò Burgos, venit, ubi uxorem duxit. Inde tandem Brugas, Belgii urbem in Flandria, reversus, ibi ultimum diem obiit in Orthodoxa Fide, ut ajunt suspectus, circa an. 1536. Verùm alii pro comperto, & indubitato habent, ipsum Catholicum obiisse, atque asserunt, hanc non esse nisi vanam Protestantium jactantiam, quod ex eorum numero fuerit.

Scholasticorum hostis fuit acerrimus (qui omnium sui ævi eruditorum, Scholasticam barbariem detestantium, mos fuit) ut videri potest in præclaris, & æterna memoria dignis, suis Operibus, ex quibus plures sententias pro occasione retulimus, præcipue supra cap. præcedenti, ubi autorum de Scholasticis censuram adnotavimus. Scripsit igitur de Disciplinis lib. 12. quorum 7. sunt De Corruptis Artibus; 5. verò De Tradendis Disciplinis: quos omnes ipsi in Philosophos concinnavit; in Ipsis enim Scholasticos mirum in modum perstringere conatus est. Nullo enim modo, ut ait Jonsius, ferre poterat, ut renata sapientiæ studia à Scholasticis iterum opprimerentur. *De Initiis, Sectis, & Laudibus Philosophorum* egit in libro, qui Tomo 3. suorum operum plerumque habetur. Scripsit etiam eruditissimos, & omni omnium laude dignissimos *Commentarios in Augustini libros de Civitate Dei*; atque alia, quæ omnia 2. Tomis in f. prodierunt Basileæ 1560. Præterea Erasmum in Seneca emendando, & Adagiis colligendis adjuvit, ut in Bibl. Hisp. notatur: ubi tres viros ejusdem ævi celeberrimos ad Remp. literariam optime constituendam sic notatos vides, ut Budæo ingenium, Erasmo dicendi copia, Vivi judicium tribuatur. Et quidem Criticus fuit omnium suæ ætatis rigidissimus, & sapientissimus; quidquid contra obstrepat Ger. Joh. Vossius, ajens: *In re Critica sæpissime lapsus est Joh. Lud. Vives.*

Sanior, atque æquior videtur de magno hoc Critico crisis, quæ in Scaligerana

rana 1. est: *Vives fallitur, dum in libello quodam Lucanum Virgilio præfert; sed librum de Anima composuit, Patri meo Julio Scaligero valde laudatum.* Et in Scaligerana 2. *Vives de Gellio malo animo judicavit, sed tamen bene; de Diodoro Siculo idem male judicavit. Vives fuit doctus: quę scripsit in Augustinum sunt optima, si spectemus illud seculum; sed si nostrum, nihil est: fuerunt aliqui Lusitani docti, pauci Hispani.* Cæterum pleno ore laudatur à Boissard. in Icon: ab eodem Vossio in epist. præfix. Arti Grammat. ubi: *Ludovicus Vives vir ut variæ doctrinæ, ita sapientię prope incomparabilis.* Erasm. epist. 19. 101. & in Ciceroniano p. 185. Georg. Morhof. Polyhist. p. 333. Sixt. Senens. qui asserit, ipsum summam eloquentiam cum absolutissima eruditione, & Christianissima pietate conjunxisse Neandr. part. 1. Geograph. Quenstedt, qui eum vocat *Rarum Valentiæ decus, propterea quod & Declamator egregius, & Philosophus magni nominis, & multis rebus eminentissimus est habitus.* Gul. Crovv. Elench. Scriptorum in Sac. Script. Isaac. Bullart. Acad. Scient. Gall. Jonf. atque aliis plurimis, quos mens non est hic omnes congerere.

LAURENTIUS VALLA

Patricius Romanus, & Canonicus S. Joh. Laterani, Grammaticus, Rhetor, & Philosophus clarissimus, Theologiæ Doctor, Grecæ, ac Latinæ Linguæ peritissimus. Inimicissimus fuit Poggio, qui in Oppido Florentiæ ditionis natus, Romæ summa in autoritate vivebat in Aula Pontificia literarum Apostolicarum scriptor, vir quidem facetus, & dicteriis clarus, pauloque amarior, quam par fuit. Is in Vallam multa scripsit acerbiori stylo, cui & Valla respondit non leniori scripto.* Boissard in Icon; ubi etiam, & in Gesn. Bibl. enumerata vides omnia ejus Opera, quæ uno volumine contenta prodierunt: & quorum major pars ad Latini sermonis puritatem, & elegantiam (quod magnum, ac præcipuum sui operis institutum fuit) vel rem Sacram, Historiam, & eruditionem, pertinet. Unde non immerito Erasmus lib 7 Epist. 3 *Quis Vallam non & magnifice laudet, & amet quammaxime, qui tanta industria, tanto studio, tantis sudoribus, Barbarorum ineptias refellit, literas pene sepultas ab interitu vindicavit, prisco eloquentiæ splendori reddidit Italiam: doctis etiam id præstitit, ut posthac circumspectius loqui cogantur.* Verùm ex omnibus suis laude dignis operibus, quæ ad nostram Philosophiæ materiem spectare videntur, sunt *De Dialectica lib* 3. in quibus Aristotelem, & Peripateticos omnes acerrime insectatur Hinc de eo Jonf. de Script. Hist Philos. lib. 3. c. 21. *Nec prætermittendus Laurentius Valla, sive Vallensis, patricius Romanus, Grammaticus, Rhetor, Philosophus, & Theologus, qui primus circa id temporis Stagiritę se opponebat, editis hunc in finem Dialecticis suis Institutionibus a. 1440 Nam cum bonis literis Philosophia quoque renascebatur, doctis nonnullis & sapientibus viris Scholasticam istam barbariem, tanquam bonarum mentium pestem, è liminibus Scholarum expellendi, consilium ineuntibus, &c.* De Vallæ Philosophia hoc etiam Ludov. Viv. judicium est, de Caus. corrupt. Art. lib. 3. in fine: *Laurentius Valla aggressus est reconcinnationem facere Dialecticæ, in qua dissentit ab Aristotele, & Peripateticis veteribus, & novis. Monet in quibusdam neutiquam prave, etsi ea sunt perpauca; in plerisque labitur, ut fuit vir ille vehemens, & ad faciendum judicium pręcipitatus. Nec solum in re Dialectica falsus est, sed in Philosophia, nam hanc quoque attingit, &, quod magis mirere, in præceptis Latinæ linguæ: Sed non minus illic improbando aberravit, quam in elegantiis, & invectivis. Cęterum Dialecticæ illius errores, qui sunt sane multi, nos vel omittemus prorsum, vel in aliud tempus, si videbitur, reservabimus: nam suscipe-*

re cum eo disputationem, res esset nimium prolixa, minimeque in præsens necessaria, quod illius argumenta nec magnis rationibus nituntur, nec proinde sunt ab ullo recepta, tanquam dogmata artis hujus. Hæc de Critico Criticus. Ad Philosophicos libros referri etiam possunt ejus *Lib. 3. De Voluptate, & vero Bono*.

Sed ad Vallæ vitam redeamus. Ex nimia suæ linguæ, & calami in Romanam Curiam, & Religionem loquendi, scribendique libertate, Roma discedere coactus, Neapolim se recepit, ubi nec etiam Poggii, aliorumque nociturorum persecutionem declinavit. Nam in æquum, ac rigidum S. Inquisitionis Tribunal impietatis reus delatus, quod non bene, & Catholice de Trinitate, Libero Arbitrio, ac Virginis puritate, sentiret; mortis ab eo damnatus, ignis pœnam Alphonsi Regis Neap. favore vix evitavit. Quare Romam reversus, ibi mortem obiit Kal. Aug. 1465. æt. 50. atque in Ecclesia S. Joh. Latheran. sepultus, ubi hoc ei Elogium in marmore insculptum legitur:

Laurens Valla jacet, Romanæ gloria linguæ:
Primus enim docuit qua decet arte loqui.

Magnus fuit, & acutus Romani sermonis censor, & contradicendi morbo, quo vehementer laborabat, mordax, & acer in omnes. Hinc non immerito, vel temere de eo dictum:

Carpis Majores, & te quoque, Valla, Minores.
Carperis, & carpis. Sic tua fata finunt.

Ex Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph faceta hæc alia in Vallæ maledicentiam Epitaph. habentur:

Obe! ut Valla silet, Solitus qui parcere nulli.
Si quæris quid agat, nunc quoque mordet humum.

Aliud.

Nunc postquam Manes defunctus Valla petivit,
Non audet Pluto verba Latina loqui.
Juppiter hunc Cœli dignatus parte fuisset,
Censorem linguæ, sed timet ipse suæ.

Vide etiam Vossium, Trithemium, Joh. Dallæum, Gul. Budæum, Huetium, Jovium, &c.

BERNARDINUS TELESIUS.

CUm nemo melius, vel exactius Telesii hujus Consentini, non minus literis, quam sanguine nobilis, vitam, & doctrinam descripserit Johanne Imperiali; quæ notantur hic ex ipsius Musæo Historico exscribere jus esto. *Sic* igitur ibi Imperialis: *Neque verò involvenda silentio nobis est Bernardini Telesii Consentini memoria, qui prævalido mentis conatu Physica Peripateticorum Principis dogmata convellere ausus, summa ejus ætatis ingenia cunctis fere in Orbis gymnasiis concitavit. Is proavis genitus nobilitate, ac literarum nitore fulgentibus, puer adhuc Mediolanum ad Antonii patrui raræ doctrinæ, ac integritatis contubernium profectus est: inde porro una cum ipso decimoseptimo ætatis anno Romam secedens, in illud incidit tempus, quo Civitas Borbonii Ducis nequitia spoliata, execrabile Pontificis, ac rerum omnium spectaculum præbuit. Communi verò succumbens tunc fato Telesius à militibus captus, bimestre carceris incommodum pertulit, donec Bernardini Martiriani civis sui Principis Aureliani Borbonio nuper defuncto subrogati à secretis patrocinio est exemtus. Ab hoc infortunio Romanum exosus cœlum, ad Patavinas se contulit Athenas, ubi sedulò Mathematicarum addictus studio, ac potissimum Opticæ, novaì, inexcogi-*

cogitata, imperscrutabilia prope quamplurima detexit; in Philosophiæ pariter indagine non acquiescens Aristotelis dissertationibus, inventorum suorum jacere cœpit semina, quæ favorabili doctorum perflata calore, fructum subindè veritatis amatoribus haud insuavem pepererunt: longe siquidem planiori, ac munitiori via hic videbatur incedere, quam Sophistæ alii jam tum in Aristotelem debacchati, quorum coriphæus Petrus Ramus, cujus opera tetro adhuc oblivionis carcere obruta, suscepti incassum, ac temere facinoris pœnas luit. Cæterum Patavio Romam reversus, cum Ubaldino Bandinello, & Johanne Casa Archiepiscopo Beneventano, doctissimis viris, obstricto necessitudinis vinculo magis, magisque ad incohatæ perfectionem Philosophiæ utriusque vocibus est impulsus. Itaque Consentiam se referens, cum Diana Sersali nobilissima femina inito matrimonio, tres postmodum suscepit masculos, quorum tandem superstes unicus, defuncta matre, potuit grandior factus, Bernardino literarium quærenti ocium, onerosam domestici negotii molem subtrahere. Unde factum, ut is in Silenti luco se prope Coracem fluvium abdiderit, ubi celato Musarum silvas, nemoraque colentium, numine percitus, & amena simul viridantis, exultantisque naturæ illectus facie, bina De Rerum Naturalium Principiis volumina, aliasque rerum Physicarum tractatiunculas lucubravit, quæ singula mox edita, & anxio Neapolitanæ juventutis excepta studio, ipsum ad eam urbem accedere coëgerunt, quò adspectu suo bæsitantium plurimos juvenum erigeret, firmatos tueretur: abditosque rerum præstantissimarum sensus omnibus aperiret. Itaque ab eo die excita ibi fuit Academia, in qua singulari contentione, nominatim Telesiana Philosophia adversus Aristotelis placita propugnata, diu etiam vel autore demortuo floruit, licet deinde bellorum vicissitudinibus intermissa potius, quam eversa. Tandem Neapoli melancholico agitatus affectu, indeque Consentiam filii pietate transvectus, post annum, & semis ecstatico quasi stupore præpeditus migravit è vivis octogenarius, cùm se antea Thomæ fratris Archiepiscopi Consentini sacris manibus ejusdem tumuli gremio jungere concupisset; ejus Sectatores ex eo dicti *Telesiani.*

PETRUS RAMUS

Natione Gallus, patria Veromanduus, natus est an. D. 1515. Interemtus hic vir fuit in laniena Parisiensi A. D. 1572. inque Sequanam conjectus à discipulis Carpentarii barbaro more, in gratiam, ut creditur, Præceptoris, imo, ut ajunt, ejus hortatu, viri in Platonica quidem, & Aristotelica Philosophia egregii; sed qui perpetuam Aristotelis insectationem in P. Ramo ferre minime potuisset: unde illud plusquam Vatinianum adversus eum odium exarsit. Voss. de Mathem. p. 67. Primis vitæ annis proprio manuum labore victum sibi comparabat factus ex necessitate servus, qui ex nobili nimis familia sanguinem sortitus fuerat. Ejus namque avus Leodium, Germaniæ in Belgio urbem, quæ sibi patria erat, belli caussa relinquere coactus, Augustam Veromanduorum se recepit, ubi, ne fame periret, carbonarium egit. Hinc de P. Ramo in Scaligerana 1. *Ramus ad annum usque 19. ne quidem primas notas didicerat, inserviebatque Dom. de la Brosse. Lutetiam deductus tantum famulus profecit, maximo discendi desiderio percitus, ut quamvis repugnante ingenio tardo, rudi, ac stupido; repugnante, quod majus est, institutione sera: labore, & diligentia in id literarum decus pervenit, quò pervenisse vix credibile sit, itaut anno trigesimo contra Aristotelem scripserit meliori stylo, quam posterioribus annis. Bonus Orator, qui facultatem dicendi sibi comparaverat.* Ἀμέθοδος *plane, utpote qui aliud in disciplinis tradendis iter, novamque viam inquirere ve-*

voluit. Flumen verborum, guttula mentis, Religionis purioris, quam profitebatur, ergo mortuus est an. 1572. in lanienа Parisiensi. Tam vasti ingenii profundæ eruditionis, atque acutus Philosophiæ Professor fuisse dicitur ab Ant. Teissier in Elog. Erudit. Vir. Gall. ac tantæ apud omnes sui ævi eruditos existimationis, ut exteræ gentes omnes moverint lapidem ad præclarum hunc virum Galliæ surripiendum. Sic enim ibi scripsit: *Post Romuli Amasei obitum Bononia civitas mille ducatos annuos ei obtulit, ut illum in hujus locum pertraheret. Poloniæ Rex Cracoviam illum allicere conatus est. Johannes Hungariæ Rex petiit eum, ut Weissemburgicæ Academiæ regimen ei traderet. Omnia ejus opera rite conscripta sunt; sed observant eruditi, stylum priorum, quæ adversus Aristotelem elaboravit, cæteris ab ipso deinceps elucubratis multo præstantiorem fuisse. Accusatus fuit, quod è Tractatu Vivis de causis Corrupt. Art. omnia excerpserit argumenta, quibus Aristotelem impugnat.*

In nova sua Antiperipatetica Secta instituenda, quæ ab autore *Ramistarum*, sive *Ramæorum* nomen habuit, mirum quot acerrimos hostes, omnes nempe Peripati patronos, quot persecutiones, quot damna perpessus sit, ad internecionem usque, ut diximus. De præcipuis ejus æmulis, ac nominis delatoribus, ita Boissardus in Icon. - - - - - *Acerrimos calumniatores expertus est Petrum Galandium, Antonium Goveanum, Joachimum Perionium, & Jacobum Carpentarium. Sed ante omnes infestissimos sensit Sorbonæ Doctores, qui communi omnium sententia in Ramum insurgentes, illum hæreseos in Philosophia accusarunt, quod in Aristotelem Philosophorum Principem ausus fuisset scribere. Effecerunt sua autoritate, ut Ramo sit interdictum in posterum docere, vel scribere in ullam Philosophiæ partem.* Quod factum notat Mr Bayle à Francisco I. Rege ex Theologorum decreto, quibus ipse Rami doctrinam examinandam tradiderat; ex quorum etiam sententia ejus libri in Regio Cameracensi Collegio combusti sunt. Postea tamen Henricus II., Cardinalis Lotharingiæ precibus, ipsum iterum accersivit, eique Regii Professoris munus contulit. De Rami oppositoribus ita Hornius Hist. Phil. lib.6. c.11. *Opposuerunt se plurimi, præsertim Lutetiæ Joachimus Perionius: Tubingæ Jac. Schekius; è Theologis Beza, & Ursinus. Tria potissimum ei objecta: ἀμεθοδία, ἀσυλλογία, φιλολογία &c.* His Rami oppositoribus addit Jonsius Philippum Scherbium, Helvetum origine, Logices, & Metaphysices in Altdorfina Academia Professorem, qui Apologiam pro Aristotele, & Euclide contra P. Ramum, & alios scripsit: Johannem Proschium, qui alteram ejusdem tituli Apologiam confecit; aliosque.

Ex Rami discipulis, vel sectatoribus fuere: Nicolaus Nancelius, ejus discipulus, qui magistri vitam erudite scripsit, quæ, notante doctissimo Bælio in suo Lex. tom.2. voce *Ramus*, multa continet memoria digna. Quam Rami vitam etiam edidit alter Rami sectator Joh. Thom. Freigius, Jurisconsultus non indoctus, qui teste Morhofio II. 1. 12. 1. multum impendit operæ reformandis ad mentem Rami disciplinis. Hac Rami vita, in qua Freigius motus omnes, quos Ramæa Philosophia in Gallia concitavit, exposuit, tanquam elegantiori usus est doctissimus Bælius ad Rami Vitam in suo Lexico describendam. Sed Rami vitam antea ediderat Theophilus Bannosius. Casparus Pfaffradius, qui pro Ramo de studiis Ramæis, ac optimis institutionis ejus legibus egit. Verùm omnium, qui plurimi, strenuissimus Rami defensor fuit Andreas Kragius, de quo ita Jonf. de Script. Hist. Phil. lib.3. c.25. 4. *Sub id in Dania Regibus forte Friderico II. & Christiano IV. floruit Andr. Kragius, natus Ripis Cimbronum a. 1558. Philosophus, & Medicus Hafniensis non incelebris, qui P. Rami, & ejus Philosophiæ defensionem contra Georgii, & Liblerі*

ri calumnias in Epitomen 8. librorum acroamaticam adspersas edidit, *teste Alberto Bartholino de Scriptis Danorum*, *qui Kragii liber prodiit Basileæ* 1582. 8. Rami sectatoribus accenset Jonsius Rennemannum, Joh. Cramerum, Halberstadiensem-Saxonem, Lipsiensem Physicæ Professorem, qui circa an. 1579. Rami Philosophiam publice, & private Lipsiæ docuit, Gerhardum, & Arnoldum, Bottios fratres, qui librum edidere sub titulo: *Philosophia reformata*, *idest*, *Philosophiæ Aristotelicæ accurata examinatio*, *ac solida confutatio*, &c. Sed reliquis ejus sectatoribus prætermissis, quædam de ejus doctrina, ac doctrinæ fatis delibemus.

Et primo talem suam hanc Antiperipateticam sectam instituendi occasionem refert Hornius loc. cit. *Occasionem ei dederunt Pseudoperipatetici Sophistæ Parisiis*, *& alibi*, *Scholastica barbarie*, *& corruptissima Philosophia in media literarum luce delectati*, *nec non interpretes pravi*, *& rudes Aristotelis. Quorum furias non tolerans*, *primo in ipsos*, *mox in ipsum Aristotelem acriter invectus est*, *& adversariorum calumniis divexatus*, *longius processit*, *novamque sectam de suo nomine*, *plurimos in Gallia*, *Anglia*, *Germania*, *nactus sectatores*, *condidit*. *In Italia*, *& Hispania obscurum vix*, *& penè ignotum nomen ejus est* - - - - *Nam cum barbari Philosophi*, *quasi artes liberales nihil ad studium Sapientiæ facerent*, *eas sprenerent*; *P. Ramus earum usum ad Philosophiam revocavit*. *Unde ejus Sectatores eam definiunt*: *Systema liberalium disciplinarum*. *Metaphysicam prorsus exterminant*, *& miro odio prosequuntur*. *Præceptorum paucitatem*, *& usum urgent*; *ut ob hanc caussam à quibusdam Philosophissimi*, *qua voce Justinianus utitur*, *appellentur*. His autem rationibus P. Ramus ad probandum, scripta, quæ sub Aristotelis nomine vulgò circumferuntur, Aristotelis non esse, usus est. I. quia in illis aureum illud eloquentiæ oratoriæ flumen, quod Aristoteli Cicero tribuit, ipse non deprehenderet. II. Ejus libros nemo aut legere, aut agnoscere poterat, à tineis, blattisque nimium exesos. Quibus Rami objectionibus occurrerunt Goveanus, Perionius, aliique, ut dictum. Plura de Philosophiæ Ramææ fatis qui cupit, adeat Joh. Launojum in lib. de Varia Aristotelis fortuna.

De Ramo, ejusque scriptis non una, sed varia auctorum censura est. Quidam summe commendant, inter quos Hornius loc. cit. ubi: *Succedit Secta altera celebris*, *quæ Ramæa est. Hæc initium sumsit non à Ramo*, *sed jam olim assensores habuit*, *& autores eos*; *qui relicta Peripatetica schola quidvis sibi statuendum putarunt*. *Quales superiore seculo fuere Laurentius Valla*, *& Ludovicus Vives*. *Nam quam multa ex Valla mutuatus sit Ramus*, *Jac. Carpentarius ipsi Ramo demonstravit*. *Addunt alii*, *ex Rodolpho Agricola magnam inventionis partem desumsisse*. *Quæ ut negari omnino non possunt*, *certum tamen est*, *eos Ramo potius occasionem melius de rebus ipsis cogitandi*, *quam ipsas res dedisse*. *At cum de Ludovico Vive agitur*, *inquit Keckermannus*, *ista excusatio loci nihil habitura est*: *ibi enim generalia omnia*, *& pleraque particularia*, *quæ Ramus tanta cum pompa Philosophis Italis*, *Gallis*, *Germanis tanquam sua inventa proponit*, *totidem verbis reperias in Ludovici Vivis Commentariis*, *quos de Caussis corruptarum artium*, *& de Tradendis disciplinis multo ante*, *quam Rami quicquam in publicum appareret*, *evulgavit*. *P. autem Ramus homo dexterrimi ingenii*, *solidæ doctrinæ*, *& liberrimi judicii*, *cum quoquo modo ad famam*, *etiam per alienæ existimationis ruinam*, *sibi contendendum putaret*; *ex omnibus antiquis Aristotelem exagitandum*, *atque explodendum sibi sumsit*; *adeoque ea*, *quæ ex Valla*, *& Vive hauserat*, *velut interpolata in lucem emisit*. Jonsius de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 23. 3. ipsum ita arguit: *Eodem Rege*, *& sub Henrico II. & Carolo IX. Petrus Ramus eminebat*, *Regius*

gius Mathematum, & Eloquentiæ Professor Parisiensis, qui Aristotelem voce, & scriptis oppugnabat - - - - In Institutionum Dialecticarum, seu Animadversionum suarum libris 20. Peripateticis objiciebat, nihil eos habere methodicum, multa contrà ταυτολογικά, supervacanea, pleraque falsa . . . . Verùm non adeo multos P. Ramus invenit, qui constanter ipsi inhæserunt, quia solidis argumentis, & rationibus Aristotelem confutare non poterat. Gesnerus in Bibliotheca sic bene de Ramo sentit: *Petrus Ramus Regius in celeberrima Parisiorum Academia Professor, plurimum elaboravit, ut artes ad rectam methodum, & usum expeditum revocaret, ideoque multa ab eo conscripta, publicataque sunt de singulis Philosophiæ partibus, è quibus sunt quæ sequuntur.* Ubi exacte omnia omnis generis Rami Opera enumerat; inter quæ Philosophica sunt: *Dialecticæ libri 2. Dialecticæ Francicæ libri 2. Scholarum Dialecticarum libri 20. De moribus veterum Gallorum, Lat. & Gallice: Scholarum Physicarum libri 8. in Acroamaticos Aristotelis libros: Scholarum Metaphysicarum libri 14 in Metaphysica Aristotelis: Adversaria de Platonis Philosophia generatim in Dialecticam, Physicam, Ethicam dirigenda: De affectionibus, & proprietatibus quibusdam singularibus, cum in homine, tum in animantibus quibusdam aliis &c.* Thuanus ad an. 1572. Ramum laudat potissimum, quia rem literariam omni animi contentione juvit, & promovit, etiam suis opibus, instituta Mathematices Cathedra, cujus Professori annnum stipendium 500. librarum è facultatibus suis attribuit. Laudat etiam Beza, & Christianus Urstis &c.

Contra Ramum stant Franc. Bacon. in Impetu Philosophico, ubi: *Ne verò (fili) cum hanc contra Aristotelem sententiam fero, me cum rebelle ejus quodam neoterico Petro Ramo conspirasse augurere. Nullum mihi commercium cum hoc ignorantiæ latibulo, perniciosissima literarum tinea, compendiorum patre, qui cum methodi suæ, & compendii vinculis res torqueat, & premat, res quidem, si qua fuit, elabitur protinus, & exsilit; ipse vero aridas, & desertissimas nugas stringit.* Rapin. Animadvers. in Logicam sect. 7. *Ramo non successit feliciter consilium à se initum Aristotelis autoritatem subruendi, juxta Vallæ, & Vivis documenta. Idea enim, quam efformavit novæ Dialecticæ nihil habet rationi consonum præter id, quod ab Aristotelis Dialectica mutuatus est, quam cum reformare voluit, ipsam destruxit.* Scaligerana 2. *Ramus magnus vir fuit, sed magni nimis fit: ipsius Mathematica sola bona. Sed ipse non est autor.* Lips. Cent. 1. Miscell. ep. 89. *Juventus nostra à me hoc audiat: Nunquam ille magnus erit, cui Ramus est magnus.* Inter laudatores, & exprobatores Rami medii sunt Vossius de Philosoph. Sect. p. 88. & Verder. in Aut. Cens. Tandem de Ramo in Buddeus in Hist. Phil. succincta delineatione p. 77. *Longe majori strepitu ab Aristotele secessit P. Ramus, qui ex eloquentia omnem Philosophiæ, præsertim Logices, usum metiens, ad id omnes labores suos comparatos voluit: unde quædam in Aristotelis Dialectica immutavit. Quod indigne ferentes Peripatetici Petrus Galandius, Antonius Goveanus, Cornelius Martini, Joachimus Perionius, & Jacobus Carpentarius, acriter in ipsum insurrexerunt. Hinc magno fervore in Gallia, & Germania inter Peripateticos, & Ramistas de nugis, & ineptiis decertatum est. In Rami partes concesserunt Philippi Melanchthoni sectatores. Quidam Melanchthonem cum Ramo (à quo non multum ille discrepabat) aut Ramum cum Aristotele concordare conati sunt. inter quos primas tenet Bartholomæus Kickermannus.*

THEO-

THEODORUS ZWINGERUS

Natus *Basileæ A. C.* 1533. *Patre Leonardo Cive Basil. angustæ fortunæ: in patria Academia primum Linguam Græcam; deinde Ethicam, & Politicam, tandemque demum Medicinam publice docuit, & exercuit. Obiit Basileæ A. C.* 1588. *ætatis suæ* 54. *relicto filio Jacobo, paternæ virtutis, & famæ herede.* Vander Lind. de Script. Medic. Hic patriam, ne vili patris muneri operam daret, relinquens, Lugdunum secessit, ubi apud Typographum ad Typographicam artem addiscendam tres annos degit, literarum studio, quod ab arte vacabat, tempus impendens. Inde Parisios venit, ibique Philosophiam à P. Ramo didicit, cujus dignus extitit discipulus. Postea Patavium se contulit, ubi Medicinæ sex annis strenuam navavit operam. Denique Basileam sedit, in qua obiit præclarus Philos. & Medic. Professor.

Inter præclara ejus Opera, præter Medica multa, censentur *Theatrum Naturæ Humanæ*, digestum in Volum. 20. in quibus Humanæ Historiæ Bibliotheca continetur. In his voluminibus innumera exempla bonorum, & malorum, quæ in hominem cadunt, magno studio, & labore à variis autoribus collecta, & optimo ordine, ut ait Gesnerus in Bibliotheca, disposita memorantur. Quod opus ejus socer Conradus Lycosthenes inchoaverat, & imperfectum Zwingero perficiendum reliquit moriens. Tantæ famæ hoc opus semper fuit, ut, ipso adhuc vivente, ter editum fuerit; & post ejus mortem exemplorum myriade auctum prodierit. *Physiologico-Medica. Tabulæ perpetuæ in Aristotelis libros de Moribus ad Nicomachum. &c.* Vide Thuan. in Hist. Melch. Adam. de Vit Phil. & Med. German. &c.

CAPUT VIII.

Philosophi Eclectici.

Ordinis in hac Historiæ Philosophiæ Synopsi nobis consueti ratio postularet, ut primo de Epicureis, & Pyrrhoniis, deinde de Eclecticis ageremus; sed quia Pyrrhonii nulli, præter recensitos, sunt, & Epicurei, præter jam dictos, omnes ex nova Gassendi secta orti sunt, de quibus, quia nostro ævo quamproximi, ut ætatis ordo servetur, infra agemus; ideo hoc Cap. de Eclecticis, qui inter Philosophos ultimos lib. 3. numerati sunt, sermo instituendus est.

DEMONAX.

De Demonacte ita Lucianus, ejus vitæ scriptor tom. 2. p. 381. *Erat itaque Demonax genere Cyprius, non ex obscuris ortus parentibus, quantum ad dignitatem, & possessionem civilem attinebat: cæterum his omnibus ille longe erat excelsior, atque superior: atque cum rebus pulcherrimis, atque præstantissimis se ipse dignum judicasset, ad Philosophiæ studium semet contulit, non per Jovem ab Agathobulo, & Demetrio, qui ante illum fuerant, neque ab Epicteto excitatus, sed cum illis conversabatur, præcipue verò cum Timocrate Heracleote, viro cumprimis sapiente, neque non eloquentia, & industria plurimum ornato. At Demonax nequaquam ab aliquo illorum, ut dixi, persuasus, sed peculiari, quo rapiebatur ad res præclaras impetu, & insito quodam ad*

Philosophiam amore, statim à puero permotus, omnia humana bona in universum contemsit — — — Cæterum nequaquam illotis, quod ajunt, pedibus, hoc est, à dicendi facultate alienus, ad Philosophiæ studia accessit, sed poëtarum lectionibus enutritus, multos tenebat memoria, dicendique artes non mediocri studio exercuerat. Ea vero, quæ in Philosophia tractari solent, haud modice, neque, ut est in proverbio, summo tantum digito attigerat, sed exacte comperta habebat. Corpus præterea exercuerat, & ad tolerantiam variis laboribus assuefecerat. Breviter, in hoc summo studio, & cura elaboravit, ne alicujus alterius egens esset. Quare postquam sensit se quoque ipse sibi amplius non sufficere, voluntaria morte è vita discessit, multo super hoc ipso Græcorum optimatibus sermone relicto. Sec. 1. floruit sub Antonino Pio, & M. Antonino & fere centenarius obiit, ut ex Luciano. Unde tamen hauserit Cozzandus, quod afferit de Magist. Antiqu. Phil. lib. 3. c. 4. Demonactem Epicteti fuisse auditorem, ac Stoicæ Philosophiæ cum præceptore sectatorem, non video; cum Lucianus eidem coævus illum Epicteti non discipulum, sed familiarem dixerit; & non Stoicum, sed Eclecticum aperte ostenderit his verbis immediate sequentibus: *Philosophiæ autem haudquaquam unam tantum speciem ab aliis sejunctam colebat, sed multis in idem commistis, non admodum aperte ferebat quæ potissimum illarum oblectaretur. Apparebat quidem Socrati se magis addixisse, tametsi habitu, & vitæ frugalitate Diogenem æmulari videretur, &c.* Quod item confirmat Morery in suo Lex. Magno Histor. Describit in ejus Vita Lucianus genus, studia, eruditionem, & professionem Demonactis Philosophi; quæ idem privatim, & publicè fecerit, & ab aliis passus sit; nec non ejus virtutes, præcipue dolore, pœna, paupertate, vel alia quavis ærumna afflictos consolandi, lites inter discordes componendi, pacem in omnibus summa animi contentione tractandi, &c. Præterea Ἀπομνημονεύματα, seu dicta illius memorabilia, aut aliàs arguté, & salsè responsa; mortem denique ipsius, & sepulturam, & officia, quibus Athenienses, ac reliqui Græci ipsum magnifice prosecuti sunt.

De ejus autem morte, & sepultura hæc notatu digna ex Luciano exscribam: *Cæterum cum jam non obscure persentisceret, se sibi amplius auxilio esse non posse, dicta ad præsentes, qua in certamine præcones uti solent, clausula:*

Jam finis est pulcherrimorum munerum
Certaminum, non differendum esse amplius,
Tempus monet:

ac discedens ab omnibus, hilaro vultu diem suum obiit, quali semper obviam venientibus conspectus est. Aliquanto ante verò quam moriebatur, interrogante quopiam: De sepultura vero quid imperas? Ne vos hæc cura remordeat, inquit, solicitos: etenim fœtor me sepeliet. Respondente autem illo: An non turpe foret, & nefarium, si tanti viri corpus volucribus, & canibus dilaniandum objiceretur? Atqui nihil absurdum est, inquit, si mortuus quoque nonnullis animalibus utilitatem aliquam allaturus sim. Voluntaria tamen inedia periisse perhibetur. Scripta ejus nulla memorantur ab autoribus. Demonactis *Senarius*, citatur tantum apud Stobæum in Sermone de Superbia.

ASCLEPIUS TRALLIANUS

SIc dictus à Tralle, Bithyniæ urbe in Asia minori, ubi natus est. Ammonii, discipulus fuit, ac seculi 2. scriptor à quibusdam dicitur, aliis verò recentior. Scripsit hic Commentarium in Nicomachi Arithmeticam. Exstant præterea MSS. in Bibliotheca Vaticana ejusdem Commentarii in sex libros Meta-

Metaphysicorum Aristotelis; ut notat Gesnerus in Bibliotheca. Vossius de Math. c. 10. Alter ab hoc fuit Asclepius Trallianus, qui libros 5. Hist. Turcarum Græce scripsit, ut notat Gesnerus in Bibl.

Occasione Asclepii Tralliani verbum addam de ALEXANDRO TRALLIANO, Philosopho, & Medico sui ævi præclaro, qui in eadem urbe Tralle natus, Tralliani nomen sortitus est. Hunc sec. 4. Romæ claruisse quidam putant, alii 5. alii vero sec. 6. sub Justiniano M. Imp. quæ Morery sententia est. Vander Linden de Script. Med. affirmat, eum sub Arcadio, & Honorio claruisse, & Galeni æmulum semper extitisse. Ejus Scripta Medica omnia enumerat cit. Linden ib. Vide etiam Agathiam Hist. lib. 5. Justum in Chron. Med. Castellanum in Vit. Medic. & Vossium de Philos. c. 12.

SOPATER

PAtria Apaminensis, sive Alexandrinus, Philosophus inter Eclecticos (nam Ædesii Eclectici Philosophi discipulus fuit) sui ævi eximius, ex eorum tamen numero, qui Platoni magis addicti erant. In dicendo, ac scribendo eloquentissimus habitus est, Constantini M. Imp. familiaris prius, deinde verò ex objecto religionis crimine, ejusdem Imp. jussu insons securi percussus obiit, ut ex Suida; qui ejus cædem injuste patratam asserit his verbis: Τὸν Σώπατρον Κωνσταντῖνος ἀνεῖλεν οὐ καλῶς ποιῶν· ὁ γὰρ χρηστὸς οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης: *Sopatrum Constantinus interemit non bene faciens: bonus enim non ex necessitate, sed ex amore*. Cozzandus tamen de Magist. Antiq. Phil. lib. 1. c. 7. ex Eunapio in Ædesio, & Aloysio Lollino 3. Epist. ait, Sopratum Constantino Consiliarium fuisse, ac calumniam passum insontem peremtum esse; cædisque autorem facit Albanium Prætorii præfectum ex invidia, quod à Sopatro claritate, & honore superaretur; siquidem ad dexteram Imperatoris publice assessor considebat. Suidas vero neque hanc cædis caussam, neque Consiliarii dignitatem habet; ait enim tantùm: ἦν γὰρ αὐτῷ συνήθης πρότερον; *Erat enim ipsi familiaris prius*. Scripsit *Tractatum de Providentia*: *Historiarum Epitomas*, atque alia, ut ex Suida. Vide, præter Eunapium in Ædesio, & Suidam, etiam Sozomenum lib. 1. Hist. Eccles. c. 5.

JOHANNES STOBÆUS

GRæcus Autor, doctrina, & scriptis clarissimus, quorum mentionem supra in lib. 3. sæpe fecimus, secta fuit Eclecticus; nam Philosophorum nemini addictus, quæ in singulis optima putavit, amplexatus est, & collecta selegit. Ejus Opera omni commendatione digna partim edita sunt, partim inedita. Ex editis numerantur *Collectanea Sententiarum, & Apophthegmatum ex variis profanis autoribus Græcis per locos digesta. Eclogarum libri 2.* De ineditis ita Gesn. in Bibl. *Joh. Stobæi Physica Græca non dum evulgata, exstant in Italia apud Rodolphum Vincentiæ Cardinalem hoc tempore*. Sec. 4. vel 5. claruisse dicitur.

S. HIERONYMUS

ECclesiæ Doctor Maximus, Doctorum omnium disertissimus, Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Syriacæ, & Chaldaicæ linguæ peritissimus, Stridonensis à patria, in Dalmatia sita, dictus, natus est, ut refert Gul. Cave in Chartophyl. Eccles. circa annum 329. inclarescere cœpit ab an. 378. quo

Presbyter à Paulino Antiocheno ordinatus; eremi Bethlemetici incola factus an. 383. scripsit Catalogum 392. obiit Bethlemi 420. ætatis 91. ut ex cit. Gul. Cave. Verùm Morery in Lex. Magn. Hist. ait, errare eos, qui putant, Hieronymum ad an. usque 98. & 99. vixisse, cùm annum 80. non transcenderit. Romæ Grammaticam à Donato, Terentii, & Virgilii Scholiaste, didicit; ubi etiam Christi Fidem per Baptismum accepit. Inde in Galliam venit; ex qua cum Heliodoro in Thraciam, Pontum, Bithyniam, Galatiam, Cappadociam, & Syriam profectus est; ubi in solitudine degens, varias ab Orthodoxis etiam persecutiones passus est. Cùm sacris à Paulino Antiocheno initiaretur, hoc Sacramentum sub iis conditionibus accipere decrevit Hieronymus, ut nec ulli Ecclesiæ addici, nec solitariam vitam relinquere cogeretur. Memoria dignum æterna illud est, quod nunquam Sanctum, ac terribilæ Eucharistiæ Sacramentum ob summam in ipsum reverentiam offerre voluit; Circa an. 381. Constantinopolim se contulit, ut S. Gregorium Nazianzenum, cujus magna tunc per Orbem fama, audiret. Deinde ad annum alterum Romam rediit, & Damasi Pontificis Max. à Secretis fuit: plures nobiles Romanas mulieres in Christiana pietate verbis, inde etiam per epistolas instituit. Quod de ejus Cardinalatu profertur, id sciolorum commentum est; eo enim temporis nulla adhuc Cardinalium dignitas, imo nec nomen erat. Post Damasi mortem, tum amore antiquæ solitudinis, tum ut obtrectatores suæ virtutis, ac omne peccandi periculum vitaret, primum Alexandriam perrexit ad Didymum audiendum, postea Bethlemeticum Monasterium se recepit, ubi reliquum vitæ tempus in cœlestium meditatione, asperrima corporis castigatione, ac sacrarum literarum studiis transegit. Totus in hæreticorum, Vigilantii potissimum, & Joviniani confutatione deditus videbatur. Sui nominis hostibus, quædam ei contra Fidei dogmata à se prolata objectantibus, Apologia ad id scripta fecit satis. Contra Pelagium primus scripsit; à quo concitatam acrem sustulit persecutionem. Cum Rufino, Origenistarum caussa, literariam habuit contentionem; & cum Divo Augustino, à quo cæteroqui magni æstimabatur, de sacris literis disputationem, quæ tamen Christianæ pietatis terminos non excessit. Imo & Augustinus ab Hieronymo circa Animarum originem oraculum expetivit.

Hieronymum inter Philosophos, & proprie inter Eclecticos non numerassem, nisi id autorum testimonia non comprobassent. Et quidem Sixtus Senensis Biblioth. Sanct. lib. 4. postquam Hieronymum in omni doctrinarum genere absolutissimum, sermonis splendore, & eloquentiæ viribus clarissimum, commendavit; subdit: *Sed & in Scholis Philosophorum nihil de Aristotelis, Platonis, & Zenonis, hoc est, de Peripateticis, Academicis, Stoicis, reliquit intactum, Quibus instructus apparatibus, contulit se ad sacrarum litterarum studia, usus in his Apollinari Laodiceno, Didymo Alexandrino, & Gregorio Nazianzeno præceptoribus, &c.* Et Heinsius Orat. 3. pro Biblioth. mun. Grat. act. . . . . *Quonam modo tot linguarum simul, & totius pene antiquitatis, ac Philosophiæ admirabilem peritiam, &c.* Ex his igitur, aliisque autorum testimoniis, aperte educitur, ipsum non uni, sed omnibus Philosophorum sectis, Eclecticorum more, addictum fuisse. Quod confirmatur ex eo potissimum, quod in suis scriptis modò Peripateticam, modò Stoicam, modò aliam Philosophorum sectam commendet. Sic in cap. 40. Isaiæ Stoicorum doctrinam laudans, ait: *Hi nostro dogmati in plerisque concordant, nihil appellant bonum, nisi solam honestatem, nihil malum, nisi turpitudinem.* Et in cap. 3. Jonæ Aristotelem extollens, ait, quosdam honoris caussa numismata ænea signasse cum ejus imagine, quorum in adversa parte, *Naturæ Miraculum*, esset inscriptum.

Scripta

Scripta ejus pene innumera, quæ Tom. 6. in fol. edit. Parif. 1643. & Tom. 12. 1684. Francof. cum omnium notis, & commentariis, continentur, non est ut hic numerem. Ex his autem scriptis quæ Genuina, Dubia, Spuria, & Deperdita, vide apud Gul. Cave in Hist. liter. Script. Eccles. Quid denique de Hieronymi Operibus autores senserint, longum, & difficile esset adnotare. Id tantùm pro ejus laude dixisse sufficiat, ea omnem omnium laudem, etiam Romanæ Ecclesiæ hostium, promeruisse. Plura, ac digna ejus elogia vide apud Marcellin. in Chron. Baron. in Annal. S. August. contra Julian. lib. 1. c. 7. Cassian. Sulpic. Sever. Grot. Erasm. Lud. Viv. Gottefrid. Olear. P. Cunæum; aliosque innumeros: præcipue ejus Vitam, ejusdem Operibus appositam.

S. GREGORIUS NYSSENUS

Nyssæ in prima Cappadocia Episcopus, S. Basilii Magni Cæsareæ Archiepiscopi, S. Petri Episcopi Sebastes in Armenia, & S. Macrinæ Virginis frater, vir eloquentissimus, & multiplici eruditione præstans, ut eum vocat Suidas; dulcis, & illustris Ecclesiæ fons, ut Leo Imp. appellat Constit. 88. ex Rhetorices Professore ad curam pastoralem sub Valente Imp. traductus fuit, Uxorem habuit Theosebiam, feminam erga Dei cultum eximiam, ut nomen ipsum Theosebiæ ei quamaptissime conveniret: quæ cùm Gregorius ejus vir ad Sacerdotium assumtus est, & ipsa inter Diaconissas Dei cultui devoveri voluit. Gregorius Nyssæ Episcopus vix creatus, à Valente in exsilium missus est circa an. 370. quod Orthodoxis patrocinaretur. Deinde post 7. exsilii annos à Valente evocatus, & suæ sedi redditus. Œcumenico Constantinopolitano Concilio inter primos sedit an. 381. ac fidei Libelli, Symboli appellati, autor dicitur à Nycephoro, & aliis: imò tantæ fuit doctrinæ, & autoritatis apud omnes, ut Theologi Græci æque ac Latini ad confirmanda Orthodoxæ Fidei dogmata testem certissimum adhibuerint, & Patrem Patrum appellaverit. Obiisse dicitur valde senex circa an. 396. die 9. Januarii, ut Fastis Græcorum adscriptum est, sive 9. Martii, ut ex Martyrologio Latino.

Quod autem Philosophus fuerit Eclecticus, clarissime ostendit præ aliis Sixt. Senens. his verbis: *Gregorius Nyssenus, quem Græci honoris caussa Patrem Patrum appellant, Academicis, at Peripateticis disciplinis excultus, vir eloquentiæ nervosæ, ac cultæ, &c.* Et confirmat Ell. du Pin. Nov. Bibl. Autor. Eccles. Tom. 2. p. 681. & 683. .... *Philosophiam Theologiæ commiscet, Philosophorumque principiis utitur tum in Mysteriorum explicatione, tum in Moralibus suis sermonibus. Quapropter ejus opera tractatibus Aristotelis, & Platonis, quam aliorum Christianorum similiora sunt.*

Scripta ejus plura, & eximia, styli perspicuitate, & elegantia commendabilia, omnia simul collecta exstant Vol. 3. in fol. Paris. in quibus præter Oratoriam artem, & eruditionem, phrasin, & dulcedinem, Christiana simplicitas etiam notatur; ut præ aliis advertit Abraham. Scultet. in Medul. Patrum, ajens: *Gregorius fuit natura simplex, & bonus: ideo* χρηστότης, *idest, simplicitatem ejus reprehendit alicubi Basilius frater. Et Erasmus bene judicat, in stylo quoque piam simplicitatem Nysseno placuisse.* Ejus Opera Genuina, Spuria, Deperdita, quæ sint, vide apud Gul. Cave. De Gregorio Nysseno passim omnes, præcipue Greg. Nazianz. Hieronym. Trithem. Socrat. Sozomen. Theodoret. Bellarm. Possevin. Baron. Le Mire, Quenstedt, Phot. &c.

JACO-

JACOBUS MAZZONIUS

Cesenæ natus, Philosophia, atque omni eruditione clarus, literatis omnibus, ac præcipue Jacobo Critonio, viro inter Scotos literatura eximio, qui omni studio literatos inquirebat, carissimus fuit. Cùm autem simul Venetiis convenirent, post multas, arduasque literarias contentiones coram nobilibus, doctisque viris habitas, hoc à Critonio encomium meruit, à se nullum, sive argumentorum vi, & subtilitate, sive elocutione, & doctrina, Mazzonio similem inventum fuisse. Hinc jure merito Joh. Imperialis in Musæo Historico de ipso ait: *Hic ingenii divinitate antiquos Græcorum, & Arabum sapientes adequasse videri potest, Latinos verò forsan omnes acumine provocasse*. In Patavino Gymnasio Pendasii partes, cujus se præceptis devoverat, contra Mercenarium editis etiam scrptis tutatus est. Mirabile etiam illud est, quod habet cit. Imperialis ibidem, eum annos natum 27. Bononiæ Theses 5197. ad omnes scientias spectantes, magna sui nominis gloria, & auditorum stupore, propugnasse. Philosophus fuit Eclecticus, Platonis æque ac Aristotelis doctrinam secutus.

Quamvis à multis Orbis Academiis ad primos Magisterii honores vocatus esset, Magno tamen Hetruriæ Duci in celebri Pisarum Gymnasio inservire placuit. Cùm autem postea à Cardinali Aldobrandino rogatus Hetruriæ Dux esset, ut Mazzonium sibi cederet, vel invitus hoc fecit. Quare anno 1600. Romam venit, ubi ut ingeniorum portentum & creditus, & habitus est. Pontificis etiam cum Ferrariæ Duce controversias composuit. A Castanea cum Cardinali, ac Legato Bononiensi, & deinde Pontifice Maximo, Literatorum Princeps appellabatur. Literarias controversias cum doctissimo Franc. Patricio, & Belisario Bulgarino habuit. Denique Ferrariam cum eodem Aldobrandino veniens, eo loci mortuus est an. 1603.

Ex editis Mazzonii Operibus præcipue sunt: *Methodus de triplici hominum vita lib. 3. quæst. 5197. distincta: In universam Aristotelis, & Platonis Philosophiam Preludia: Platonis & Aristotelis consensus: Difesa del Dante, &c.* Mazzonius à Leonardo Salviato dicitur vir in supremo gradu scientificus, in omnibus idiomatibus civis, in omnibus facultatibus magister, qui tantum sciret, quantum reminisceretur, reminisceretur quantum legisset, legisset quantum ubique scriptum reperiretur. Vide cit. Imperialem. Jan. Nic. Erythræum, &c.

LEO ALLATIUS

Græcus, cui Patria Chios, vir πολυμαθέστατος, ut ex ejus libris omnigena eruditione refertis videre est. Anno ætatis nono Italiam veniens, in Calabria apud ditissimos, ac nobilissimos Spinellos commoratus est. Inde an. 1600. Romam venit, ac Græcorum Collegium ingressus, humaniorum literarum, Philosophiæ, ac Theologiæ studiis operam dedit. Tum à Bernardo Justiniano Episcopo Anglonæ in suum Vicarium Generalem electus, summa virtute, ac laude sic ejus vicem gessit ad annos duos, ut ab Andrea Justiniano idem ipsi munus fuerit demandatum. Sic in patria ad annos aliquot commoratus, Romam rediit, ubi Medicas disciplinas didicit sub præceptore Julio-Cæsare Lagalla, publico in Sapientiæ Archigymnasio Professore; cujus disciplinæ doctoratus etiam lauream est consecutus. Post hæc Græcorum in Romano ipsorum Collegio Præceptor factus, eos in vario scientiarum genere erudivit. Gregorius XV. ut Summus Pontifex creatus fuit, Leonem in Germaniam misit an. 1621. ad Biblio-

bliothecam Heidelbergensem inde Romam transferendam. Postea Cardinalis Barberini, ac omnium sui ævi literatorum gratiam, & existimationem nactus, in id totus incubit, ut libros vel proprios ederet, vel Græcos Latinos redderet, vel antiquos, & obscuros dilucidaret. Tandem Alexander VII. ipsum in Primum Vaticanæ Bibliothecæ Custodem elegit. In hoc munere obeundo mirum quam præclare se gesserit. Pietate etiam, ac virtute insignis vir erat; nam & multa Collegia in patria sua erexit ad concivium in literis, & Christiana pietate eruditionem. Romæ obiit an. 1667. Plura edidit volumina de rebus tum ad Eruditionem, tum ad Religionem spectantibus. Philosophica sunt: *Socraticorum Epistolę. Sallustii Philosophi Opusculum de Diis, & Mundo. Julii-Cæsaris Lagallę Philosophi Romani Vita, &c.* A cunctis æque commendatur autoribus; è quibus Jonsius de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 29. 9. ita: *Prętereà nomen suum in Italiam tum perpetuę commendabat memorię, Leo Allatius Chius, doctissimus hac ętate Grecorum, &c.*

DANIEL HEINSIUS.

GAndavi, quæ Flandriæ Metropolis, natus est an. 1580. vel 1581. ex patre Nicolao; qui filium tres annos natum ob civile bellum de patria eduxit. Latinis, Græcisque literis, Philosophia, ac disciplinis fere omnibus apud Batavos imbutus, brevi ipsorum Professor fuit egregius: nam vix vigesimum ætatis annum ingressus, Latinæ, ac Græcæ linguæ, Legum item, & Philosophiæ literatum cursum expleverat. Unde Amstelodami ad Bibliothecarii munus, & Politices in ejusdem Civitatis Universitate Cathedram electus, utrumque munus egregie sic peregit, ut magnam literati famam, & existimationem nedum apud Batavos, sed etiam apud omnes Europæ literatos sit consecutus. Multas, sicut Transalpinis mos est, Europæ civitates, & Academias peragravit. A Principibus honoribus insignitus est eximiis; nam à Gustavo II Sueviæ Rege Historiographus, & Consiliarius Regius nominatus est; & Resp. Veneta eum S. Marci Equitem fecit: cujus dignitatis insignia à Marco-Antonio Morosino, ejusdem Reip. ad Batavos Oratore, accepit. Jam senex Orientales etiam linguas didicit. Summa facilitate metro, ac prosa tot edidit varii argumenti libros, omnes tamen mira eruditione refertos, ut ipsos vel numerare longum esset. Sive enim obscurorum veterum scriptorum Græcorum, & Latinorum libros ab ipso vel interpretatione, vel commentariis, & notis illustratos, sive à se editos spectes, universalis, & incomparabilis dicendus est. Reliquis verò varii argumenti libris Heinsii prætermissis, Philosophicos adnotabo, qui sunt. *De Stoica Philosophia. Paraphrasis Andronici Rhodii in Arist. Ethicam ad Nicomachum. Maximi Tyrii Platonici Dissertationes 40. Gr. Lat. cum notis. De Contemtu mortis lib. 2. versu, & prosa. Paraphrasis perpetua in Politica Aristotelis. De Civili Sapientia, & Præfatio in lib. 2. Politic. Aristotelis. Socrates, sive de doctrina, & moribus Socratis. Oratio, & Præfatio in lib. de Mundo, vulgo Aristoteli inscriptum. Laus Pediculi. Laus Asini &c.*

CAPUT IX.

Philosophi Chymici.

ET PRIMO

DE CHYMIA.

De re tam vasta, & spinosa, de quo tot edita sunt volumina, quot nulla unquam Bibliotheca capere posset, verba facturus, illud hic in limine animadvertendum duxi, me eidem compendiariæ Historiæ Methodo inhærentem, nonnisi Chymiæ *Scripturam*, *Etymon*, *Significationem*, *Originem*, *Doctrinam*, ac præcipuos *Sectatores* breviter vel digito tantum attingere, & indicare, non utraque manu funditus haurire, & examinare, ad brevem quidem, sed sufficientem ejus rei notitiam, jure merito statuisse. Non igitur de quaque Philosophiæ Secta tractatum faciam, quod & longissimum esset, & à meo prorsus alienum instituto; sed quæ de singulis ἀξιομνημόνευτα, & scitu potiora sunt, adnotabo.

Chymiæ Scriptura, Etymon, Significatio. *Chemia*, *Chemia*, *Chimia*, *Chymia*, scriptum invenies apud autores; nam à varia derivatione varia scribendi ratio venit: quævis tamen Scriptura, adhuc salva Orthographia, defendi potest tum origine, tum etiam autoritate. Χημία apud Photium ex Zosimo Panopolita; Χημία apud Suidam; Χυμία apud alios frequentissime à κέχυμαι, à quo χυμός. Quibus vocibus Arabes, hujus artis si non inventores, saltem præcipui cultores, suum articulum *Al* addentes, *Alchemiam*, & *Alchymiam* efformarunt. Dicitur etiam Σπαγειρία, *Spagirica ars*; quod vocabulum Græcum esse ait Rui. & Johns. in Lex. Rolfinck. à σπᾶν, καὶ ἀγείρειν, *extrahere*, & *colligere* (quæ prima vox σπᾶν male à quibusdam redditur *disgregare*: σπάω enim non significat *disgrego*, sed *traho*, *extraho*, unde vulgaris vox apud nostrates *Spao*, funiculum tenuissimum significans, quod funiculis omnia trahuntur, & ipsum sutores in suendo trahunt) Ars enim est, teste Paracelso, quæ purum ab impuro, sive utile ab inutili extrahere, & colligere docet, ut virtus remanens validius operetur. Male igitur, si etymon modò dictum spectes, Spagyrica à quibusdam scribitur, nam Spagirica potius scribendum, si Græcam sapit originem. Vocatur etiam *Ars Hermetica*, ab Hermete, qui ejus inventor creditur; ut mox dicam; & Πυροτεχνία, *Pyrotechnia* ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ τέχνης, *ab igne*, & *arte*; enim vero ars est, quæ per ignem operatur. Hornius vero Hist. Philos. lib. 3. c. 5. hanc tradit Chemiæ vocis originem: *Ipsum Chemiæ nomen à Chamo, Noachi filio fluxisse opinor; qui, uti supra notatur, ejusmodi artium studiosus fuit. Nam & Ægyptum ipse primus tenuit, ubi ars illa antiquissimis temporibus inter mysteria sacra habebatur: & ipsa Ægyptus in Sacris Osiridis à Chamo Chemia dicta est.* Chymia in duas dividitur partes, & quarum prima, vetustior est Μεταλλουργική, *Metallurgica*, sic dicta, quia Metallorum transmutationem, & purificationem operatur, unde Græcum hoc ei nomen est; docet enim metalla impuriora in puriora convertere, & purum in ipsis ab impuro separare; atque hæc proprie *Alchymia* dicitur, ejusque professores *Alchymistæ*, qui Χρυσοποιίαν, καὶ Ἀργυροποιίαν, *Auri*, & *Argenti formationem* laborant. Ad quam Alchymiæ partem respexisse videtur Suidas, cum eam definivit: ἡ τοῦ ἀργύρου, καὶ Χρυσοῦ κατασκευή, *Argenti*, & *Auri præparatio*. Secunda est *Chymia Medica*, quæ ex triplici naturæ regno, Animali, Vegetabili

bili

bili, & Minerali prædicamenta præparat ad corporis sanitatem conservandam, vel amissam recuperandam: cui competit supra dicta Paracelsi definitio, vel hæc, quæ in idem coincidit: *Ars bene laborandi, hoc est, corpora heterogenea dissolvendi, homogenea conjungendi*. Atque hæc proprie Spagirica vocatur. Duplex hinc dicitur Chemiæ utilitas; rerum naturæ dignotio, & morborum facilior sanatio.

ORIGO antiquissima est, ex omnium consensu, si Alchymiam spectes, quam ad Hermetem Ægyptium, Trismegistum vocatum, quidam referunt, cujus Tabula Smaragdina totius artis fundamenta continere dicitur. Hunc tamen Hermetem non Trismegistum, sed Hermetem Arabem Medicum fuisse, alii contendunt. Quidam Mosen quoque Alchymiæ peritum volunt, imo & ipsum Adam. Vellus etiam aureum, quod Jason periculosa in Colchidem navigatione cum Argonautis tanta animi contentione quæsivit, & nonnisi perfecta re non conquievit, donec voti sui compos in patriam rediit; non aliud fuisse, plures affirmant, nisi librum περὶ Χρυσοποιίας, *de Chrysopœja*, seu auri fabricatione, in Colchide diligenti cura asservatum, in quo scil. tradebatur, ut ait Suidas ὅπως δεῖ γίνεσθαι διὰ χημείας χρυσόν, *Quomodo fieri debeat per Chemiam aurum*. Quæ sententia Langio etiam arridet lib. 1. Ep. Med. 53. Hanc vero artem fabulis hisce veteres occultare voluisse, Alchymistæ tradunt. Sed Jos. Scalig. ad lib. 4. Manil. ait: *Non habemus antiquiorem Firmicio, qui Alchymiæ mentionem fecerit*. Et Delrio Disquis. Magic. lib. 1. c. 5. *Alchymiam opinor vetustam, sed certa testimonia ante ævum Caligulæ non invenio*. Addam phantasticam Zosimi Panopolitæ sententiam in lib. 1. de Chemia, homines scil. esse hanc artem edoctos ab Angelis illis, qui cum mulieribus consuescentes, gigantes procrearunt; cujus verba refert Photius, & Jos. Scalig. in notis ad Eusebium. Quidquid tamen alii φανταστικῶς magis, quam vere de Chymiæ Origine jactitent; ita apud omnes fere confessa res est, & manifesta, eam nobis ab Arabibus, sive Mauris Hispaniam occupantibus, transiisse: quod probant, ut ajunt, Chymica multa, quæ afferunt Avicenna, Bulcasis, Rhasis, Joh. Mesue, aliique: Mauri verò ab Ægyptiis acceperunt, qui ex ea ditescebant. Quare, ut Suidas in Chemia, atque alii scribunt, Diocletianus Cæsar, capta Alexandria, libros omnes summo studio undique congregatos combussit, ut occasionem Ægyptiis eriperet hac arte ditescendi, armaque adversus Romanos capiendi. Sed quanquam Alchymia vetustissima sit, serò tamen ad Romanos pervenit. Et Joh. Franc. Buddeus in Hist. Phil. succincta delineatione p. 81. *Chemicorum Secta sec. 17. reliquas omnes amplitudine, & diuturnitate superavit. Originem ejus quidam ad Hermetem Ægyptium, & Mosen referunt; quod de peritia solvendi metalla forsan concedi posset. Post Constantini M. tempora Transmutatoriam artem professi sunt inter Græcos Zosimus Panopolites, Synesius, Olympiodorus Alexandrinus, Theophrastus junior, Hierotheus, Archelaus, aliique*. Attamen secundùm Conringium, & Buddeum Arabes non ab Ægyptiis, sed à Græcis, atque hi ab Ægyptiis acceperunt Alchymiam. Chymiæ verò Medicinalis longe recentior est Origo. Hanc doctissimus Daniel Clericus in Hist. Medic. continuatione ad Arabas, decimo, vel undecimo seculo viventes, hoc est, non ante Avicennam, refert: quem omnium primum aliqua Medicamenta Chymica memorasse affirmat.

DOCTRINA alia Alchymiæ, alia Chymiæ, sive Spagiricæ artis, est. Alchymiæ doctrinæ synopsin talem exhibet Joh. Franciscus Buddeus loc. cit. p. 84. *Quamvis difficile fuerit Mysticæ hujus, ac Theosophicæ Philosophiæ systema aliquod exhibere, cum non in omnibus omnes inter se consentiant, sed eorum fere quisque singulares quasdam foveat opiniones; præcipua tamen, &*

omnibus fere communis doctrina, in qua si non omnes, plerique saltem eorum consentiunt, ad hæc capita commode reduci potest. In philosophandi methodo incipiendum à Deo est, & ab eo descendendum ad creaturas. Rite igitur philosophaturo pœnitentia potius, & cupiditatum coërcitione opus est, quam Organo aliquo Aristotelico. In Deo enim res omnes quamaccuratissime cognoscuntur; & sicut omnia ab eo effluxerunt, ita omnia in eum sunt reditura. Impressit Deus rebus omnibus suam imaginem; hinc ut rerum omnium natura in Deo, ita & Dei essentia in rebus creatis, præcipue in homine concipi potest. Qui à Deo nexum, rerumque omnium Analogiam, quæ inter Creatorem, & res creatas intercedit, cognoscit; ei & rerum omnium vires occultæ patebunt: quæ vere Magia Naturalis est. Veræ Astrologiæ peritus erit, qui mirabilem astrorum efficaciam, & in hæc inferiora influxum noverit. Cum metalla astris admirabili harmonia respondeant; scire hinc oportet genuinum semen metallorum, quod ab astris proveniat, excipere, aut ex aliis corporibus extrahere: quo semine non solum viliora metalla mutari in aurum possunt, sed præparari quoque potest Universale Medicamentum, quod pellendis morbis omnibus, & vitæ quamlongissime prorogandæ inserviat. Inest hinc Mundo Spiritus Architectus, atque Archæus operum naturalium, quorum rationem reddere nescimus, caussa. Hic corpora efformare, & conservare quamdiu potis est, & certa signa, & characteres, quos Signaturas vocant, iis imprimere, quas qui intelligat, is statim quoque vires eorum, & facultates cognoscet. Homo ex tribus componitur partibus; quarum præcipua, Divinæ scil. essentiæ particula corporis mole, sidereique, seu auralis spiritus viribus velut captiva tenetur. Si autem corpori obediat homo, in brutali is statu versatur: ab hoc tamen emergit, & ad humanitatem redit, si astralis spiritus imperium accipiat: perfectum autem fieri, si Divinæ essentiæ particulæ jam liberatæ omnia subjiciantur. Mala omnia, quæ homines premunt, ex eo oriuntur, quod corpori, & astrali spiritui obediant. Feliciora tamen tempora imminent, quibus puriori menti locum, libertatemque concedent; & tunc cum perenni tranquillitate summa quoque artium, & scientiarum perfectio expectanda est. Alchymistarum igitur (qui Theosophi, Adepti, &, quæ sunt ejusmodi, speciosioribus nominibus appellari volunt) ad ignem, fumumque deperditorum, pessima, ac periculosa occupatio in id tota est, ut Lapidem Philosophicum conficiant, sive is pro Panacea, seu Universali morborum omnium remedio, sive pro Seminio ad aurum perficiendum necessario, accipiatur. Verùm an Medicina Universalis, & Aurum Artificiale ab Alchymistis unquam inventum fuerit, fides sit apud eos: mea enim non interest rem adeo controversam ad trutinam revocare, cùm Historicum agam, non criticum. Vulgare tantùm hîc memorem proverbium, cujus etiam meminit Guido Pancirollus, quo per longam experientiam id asseritur: *Nunquam vidi Alchymistam divitem*. Quod item resonat Italicum illud: *Non ti fidare all' Alchimista povero, e Medico ammalato*.

Doctrina vero τῆς Σπαγυρίας, sive Chymiæ Medicinalis, quæ regulas tradit mista omnia in sua Principia componentia resolvendi, sive partes puras, hoc est, Principia Activa, à partibus impuris, seu Principiis Passivis separandi, talis est. Corporum naturalium *Principia*, ex Theophr. Paracelso, alia sunt *Activa*, alia *Passiva*. Activa sunt *Sal*, *Sulfur*, & *Mercurius*. Passiva *Phlegma*, & *Caput mortuum*: quæ tamen Principia Paracelsus à Basilio Valentino mutuò accepit; qui Basilius aliis etiam nominibus Activa hæc Principia appellavit, *Spiritum* scil. *Animam*, & *Corpus*; quibus metalla omnia constare ait, per Spiritum Mercurium, per Animam Sulfur, & per Corpus Sal intelligens. Per hæc autem nomina non vulgaria Sal, Sulfur, & Mercurius,

rius, accipienda; sed per Sal intelligantur tales particulæ materiales, rigidæ, inflexibiles, & varie acutæ, quæ facillimæ sunt solutionis, & linguam, & os sæpius feriendo, gustus sensum inferunt. Sulfuris nomine veniunt particulæ ramosæ, pingues, quæ facillime ignem concipiunt. Mercurii denique nomine insigniuntur particulæ rotundæ, teretes, ac proinde facile mobiles. Phlegma verò, & Caput mortuum Passiva dicuntur Principia, quia nullam vim, & energiam habent, sed præbent se ut puram materiem, in quam Activa Principia agere possint. Omnis autem Spagiricæ artis ἐγχείρησις, manualis operatio in solutione, & coagulatione consistit; unde Chymicorum dicterium: *Solve, & coagula*. De Ortu, & Progressu Chymiæ videatur, præter alios *Herman. Conringius de Herm. Medicina*; & contra hunc *Olai Borrichii Differt. de Ortu, & Progressu Chymiæ*: & ejusdem *Hermetis, Ægyptiorum, & Chymicorum Sapientia contra Apolog. Conringii vindicata*. Sed ad Chymicos post Chymiam accedamus.

RAYMUNDUS LULLIUS

Eremita, *Natus est in Insula Hispaniæ Majorica circa A. C. 1235. Alchymiam Arnoldi Villanovani, præceptoris sui, tumulatam quasi, revocavit. Scripta ejus pleraque ab ejus sectatoribus, ut Jacobo Fabro Stapulense, Carolo Bovillio Samorobrinno, & Henr. Cornel. Agrippa, exarata fuisse, suspicio quorundam est. Æreas aliquot pilas in auri substantiam mutasse, inque Regis Britanni Atrio adhuc asservari, fertur. Fuit propriæ, ac singularis, cùm Philosophiæ, tum Medicinæ, ac propemodum Theologiæ. Anno ætatis suæ 30. solo pietatis ardore, in Africam trajecit, ibique in nefariam Muhametanorum sectam, aliosque infideles acriter invectus, multos convertit, ac ad Christi cultum traxit; quo studio totos 45. annos insumsit; donec Regis Bogiæ jussu, velut alter Stephanus, Martyr lapidibus obrutus obiit in Africa A. C. 1315. ætatis suę* 80. Ita Vander Linden de Script. Med. In Palma Majoricæ Insulæ civitate ex nobili Barcinonensium stirpe ortum refert Mich. Mayer. à quo Protheus ingenio, Dædalus arte, & Polycletus norma judicii, appellatur. Scriptores autem omnes in oppositum partiti sunt: quidam enim ipsum Martyrem, Sanctum, Doctorem Illuminatum vocant; sepulcrum ejus in Majorica venerantur; & plura de eo miracula prædicant. Alii contrà inter hæreticos, magos, impios, histriones, ac perditæ memoriæ viros eum recensent. Inter primos sunt tum ejus cives, qui in Majorica Lullianæ Philosophiæ loco Aristotelicæ magno stipendio dant operam; tum ipsius discipuli, & sectatores: peculiaris namque ex eo Secta orta est, quæ Lullistarum dicitur: quibus adde Rabbinos, qui dicebant, Lullio tantam Sapientiam Deum tradidisse, quantam Salomoni concesserat, ut notat Konig. in Bibliotheca. Mirum igitur non est, si in icone quodam, in quo vocatur *Philosophus*, in ejus ore Scheda sit, cui inscriptum: *Lex mea est ipse Dominus*; atque additum sequens distichon:

Doctrinam pandit Raymundus Lullius omnem,
Cui Deus infudit scibile quidquid erat.

Laudat etiam Herman. Conring. à quo dicitur homo mirifici ingenii, cui Ars Alchymistica, & Vini Spiritus inventio debetur: & Robert. Constantinus in Nomenclatura.

Contra Lullium sunt Baco de Augment. Scient. lib. 6. c. 2. ubi ejus Artem æque ac Methodum ad imposturam potius, quam ad doctrinam laudabilem valere ait. Henr. Cornel. Agrippa de vanit. Scient. qui Lullii Artem ad pompam ingenii, & doctrinæ ostentationem potius, quam ad eruditionem comparandam valere, ac longe plus habere audaciæ, quam efficaciæ affirmat. Lansius

in Orat. contra Hispaniam p. 377. ubi de Lullio : . . . *Hominem stultissime subtilem; qui cum omnium bonarum literarum esset expers, ac ne Latine sciret quidem, multa tamen ausus est patrio sermone evulgare, & tali obscuritate permiscere, ut, doctissimi licet, pauci admodum ea capiant: quod ineptissimæ scientiæ certum existimo argumentum. Ego Lulli Lapidem, & Doctrinam pari dignor pretio: & cum Poëta sic statuo:*

Qui Lulli Lapidem quærit, quem quærere nulli
Profuit; haud Lullus, sed mihi nullus erit.

Mitior tamen est censura Rapin. Reflex. in Philos. Sect. 17. Quod autem non Sanctus, & Martyr, sed hæreticus, sed impius fuerit, hoc maxime utuntur argumento, quod Eimericus memorat, ipsum de plusquam trecentis erroribus apud Gregorium XI. fuisse accusatum: qui deinde ab Episcopo Tarraconensi circa an. 1372. ejusdem Pontificis jussu examinati, & damnati fuere. Addunt ejus accusatores, eum docuisse, Dei essentiam non unam esse, sed plures: Deum Patrem ante Filium genitum; & his similes execrandas blasphemias. Verùm Lullii accusatores Lullium pro Lullio sumentes forsan decepti sunt. Alter enim ab hoc nostro fuit Raymundus Lullius, nostro junior, dictus etiam Neophytus, natione Judæus, Tarragæ in Hispania natus, qui, accepto Baptismo, Dominicanis nomen dedit: sed mox iterum Judaizans, varias horribiles protulit contra Religionem Orthodoxam propositiones.

Plusquam quatuor voluminum millia in Philosophia, Medicina, & Theologia noster Lullius scripsisse fertur, ut est in Ephem. Gall. Erud. Tom. 1. Olear. in Abac. PP. quorum Elenchum, licet tantum præcipuorum, longissimum vide apud Gesnerum in Bibl. quem Catalogum à Carolo Bovillo, qui Lullii Vitam scripsit, exscripsit. Extant etiam plures Lullii tractatus de Lapide Philosophico conficiendo, de Secretis Chymicis, & similibus rebus ad Chymiam spectantibus, in Theatr. Chym. Vide, præter dictos, Wading. in Annal. & Bibl. Min. Andr. Schot in Bibl. Hisp. Bellarm. de Script. Eccles. Bzovium; Spondum, &c.

ARNOLDUS VILLANOVANUS

Natus Villanovæ in Oppido Galliæ Narbonensis A. C. 1300. patre plebejo: Petr. Aponensis, & Raymundi Lullii coætaneus: Medicinæ Praxin, & Alchymiam, sive auri conficiendi methodum Parisiis publice docuit: Magicarum artium, quod Sigillorum, Characterum, Divinationis, & Prædictionum Astrologicarum facultatem approbaverit, nec non singularis cujusdam hæreseos suspectus, ad Siciliæ Regem Federicum perfuga se contulit. Hinc à Rege Romam missus ad sanandum Summum Pontificem, in itinere A. C. 1363. ætatis suæ 63. obiit in mari, ex eoque Genuam translatus, ibi sepultus est cum marmoreo monumento, quod adhuc ibi visitur. Vander Linden de Script. Med. Cùm autem Villanova tum Galliæ, tum Hispaniæ Oppidum vocetur; hinc factum, ut Hispani Aragonenses suum contendant, Galli Norbonenses suum: prævalent tamen Gallorum argumenta, & testimonia; in Gallia enim scientias & didicit, & docuit. Latinæ linguæ, Græcæ, Hebraicæ, & Arabicæ; Philosophiæ etiam, & Theologiæ peritissimus fuit. Nobile ejus ingenium, & eruditionem maximam laudat Joh. Mariana lib. 14. Rer. Hisp. c. 9. sed pravis superstitionibus, pravisque de religione opinionibus suam ex literis adeptam famam coinquinavit; unde & ipse ab Inquisitoribus ignominia notatus est, ejusque libri damnati. Quod autem idem subdit: *Ex humano semine quibusdam in vase medicamentis hominis corpus efformasse, qui affirmet, auctorem habeo;*

salva

salva pace tanti viri, imposturam censeo, cum nullimode fieri possit. Ex Astrologicis suis prædictionibus, quibus certam habebat fidem, edixit, Mundi finem mox futurum, annumque præfixit 1335. vel 1345. vel 1376. Sed prædictionem hac magis insanam, ac temerariam quis unquam audivit?

Scripta ejus complura unà cum ejus Vita in fol. cum Notis Nicolai Tauleri habentur; ex quorum numero, præter Medica, sunt *Rosarius Philosophorum. Novum Lumen. Sigilla. Flos Florum. Epistola super Alchymiam. De Judiciis infirmitatum secundùm motum planetarum. Speculum Alchymiæ. Carmen. Quæstiones. Nova Opera Chymica, hoc est, Thesaurus Thesaurorum, &c.* edita sunt Francof. 1603. De Arnoldo ita Joh. Imperialis in Musæo Hist. *Portentoso vir ingenio, Veterum Novatorum maximus, dogmatum raritate percelebris, quem sibi civem Galli certatim, & Hispani vendicant. Is licet humili patria, obscurisque profectus laribus, tamen arcano impetu, ac excellenti mentis indagine, peritiorum naturæ operum scrutator acerrimus, Europam fere omnem sui nominis majestate complevit. Hoc ipsi vel in fatis fuit, Medicinam Astrologiæ, ac intimiori cuidam Philosophiæ perpetuo jungere, &c.* Naud. tamen de Stud. Militar. lib. 1. *Ut erat homo multum deditus Rabbinorum, & Alchymistarum deliramentis, ita nonnullorum Sigillorum compositionem in sua Medicinæ practica docuit.* Vide S. Antonin. Spond. Just. Castellan. Delrio, &c. & præcipue ejus Vitam suis Operibus additam.

ROBERTUS

COgnomento *Inquisitor*, & *Perscrutator*, Monachus Dominicanus, natione Anglus, patria Eboracensis, sec. 14. sub Eduardo II. & III. floruit. Inquisitoris autem, sive Perscrutatoris cognomen ex eo habuit, quòd summa animi contentione quidquid Christianæ, ac profanæ Philosophiæ, & Matheseos disciplinæ erat, inquirebat, & scrutabatur. Quidam eum Magiæ accusant; idque ex ejus operibus evincunt, in quibus ipse, nullo Christiani, magis autem Dominicani nominis habito respectu, curiose nimis Secreta utcumque collecta pertractat. Scripsit enim *Mirabilia Elementorum. Impressiones Aëris. De Magia Ceremoniali. Mysteria Secretorum. Correctorium Alchymiæ.* Vide Pitseum de Illustr. Angl. Script. Antonium Senensem: Joh. Lelandum, &c.

AUREOLUS PHILIPPUS THEOPHRASTUS BOMBAST PARACELSUS

AB Hohenheim, natus ex nobili familia Paracelsorum in Helvetiorum Vico Einsidlen dicto, duobus Tiguro milliaribus distante A. C. 1493. patre Wilhelmo, Medicinę Licentiato, ex principe quodam, sed extra thorum, progṅato. Per multas cùm Europę, tum etiam Ægypti, & Arabię pervagatus regiones, tandem reversus, Basileę Medicinam fecit, desperatos sępe morbos sanando, eamque ibidem publice docuit. Joh. Crato affirmat, Paracelsum non primum invenisse sua remedia, sed in libro quodam ante 200. tunc annos scripto à Monacho reperiisse. Magię suspectus fuit. Obiit Salisburgi A. C. 1541. ętatis suę 48. ibique sepultus est in Nosocomio ad S. Sebastianum. Vander Linden de Script. Med. Ex tribus primis nominibus solum nomen *Philippus* ei in Baptismo impositum notat Comingius; reliqua autem duo ad splendorem potius accepisse; *Bombast* autem cognomen nobilissimæ familiæ fuisse, ex qua Wilhelmus pater illegitimum ortum traxerat, Princeps Georgius ejusdem familiæ testatus est; *Paracelsi* verò propriæ familiæ cognomen creditur: denique *ab Hohenheim* dictus

dictus à loco ejusdem Principis Bombast ditionis. Ipse tamen Paracelsus in lib. cui titulus *Paragranum*, solum *Theophrasti* nomen amabat, quod sæpissime solum ponebat, asserens: *Et naturæ, & Baptismatis jure Theophrastus nominor.* Erastus ipsum eunuchum fuisse asserit, sive ex amputatione à viro quodam facta, sive ex morsu porci, ei in infantia avulsis testibus; unde & feminarum osor semper fuit, ut testatur Oporinus suus familiaris, qui biennio ei à secretis adstitit: qui fatetur etiam, Paracelsum toto eo tempore Deo preces fundere à se nec visum, nec auditum. Neque mirum, nam pessime, & ἀλόγως de Orthodoxa, omnique religione sentiebat, novam ipse suis dogmatis, imo veriùs deliramentis, stabilire jactans. Ex his pauca hìc referam, unde qualis ejus doctrina, sive potius stultitia fuerit, cognosci possit. Libro 5. de Morbis Invisibilibus ait, Deum cacodæmoni Magiæ scientiam tradidisse perfectam, eamque ab ipso, eo tamen inde relicto, nos haurire, & excerpere debere. In Labyrintho Medicorum errantium asserit, Magiam, in se consideratam, scientiam esse occultissimam, per quam tum rerum supra naturam, tum etiam naturalium, quarum ratio reddi aliunde nequeat, absolutam notionem habere possumus. Ecquis enim Theologorum, pergit delirans, spiritum malum ejicere, vel invocare sine Magia unquam potuit? (similis in hoc Paracelsus Pharisæis, qui Christum Dominum in principe Dæmoniorum, & per Magiam Dæmonia ejicere dicebant) Quis Medicorum sine Magiæ ope ægrotum vel unum curavit? Unde Magiam vocabat Artem Artium, per quam reliquæ inventæ, & per quam solam, non per Galeni, Avicennæ, & similium libros, ad Medicinæ cognitionem pervenire quis possit. Magicum igitur, & Magicorum principem se jactando, in Præfat. libri Paragranum, & Thesauro Alchymiæ, fidem aliis, sed levibus corde, faciebat, se ab Inferis Galeni literas accepisse, ac in ejusdem tenebrosi loci vestibulo cum Avicenna de Auro Potabili, de Tinctura Philosophorum, de Quinta-essentia, de Lapide Philosophico, de Mithridate, & de Theriaca, disputasse. O insaniam insanissimam! ò nequissima deliramenta! ò ridiculam ebrii mentem! Ebrium autem ipsum dixi, non ex Henrici Bullingeri testimonio tantùm id affirmans, sed ex ipsius Joh. Oporini sui familiaris, qui in Epistola ad Solenandrum, & Wierum de Vita, & moribus Paracelsi, testatur, ipsum nec una, vel altera diei hora non ebrium observasse, adeo vino, & crapulis indulgebat; sicque ebrium semper vestibus indutum dormivisse. Hoc autem, Oporinus subdit, nullo erat impedimento, quin Philosophica sibi dictitaret. O Philosophiam vinum redolentem! ò vinosum hominem! Sed si *In vino veritas*, ut in proverbio est, patrocinentur ei sui fautores, & asseclæ, ajentes, mentem per vinum amotam, & veluti extra corpus raptam, veritatem cognoscere, liberius philosophari, atque etiam quandoque futura prædicere. Esto; nec alia ei laus sit, quam quæ ex vini furore, & veritatis per vinum inquisitione proveniat.

Paracelsi Theologiam Magiæ ope acquisitam si scire quis cupiat, adeat Thomam Erastum Part. 1. p. 24. ubi septem ejus Propositiones ex ejusdem scriptis erutas, notatas videbit; quarum sensus est. 1. Ipsum, cum Ario, fingere, Verbum, per quod creata sunt omnia, distinctam à Deo essentiam habere, creatum esse, corruptioni, & Dei judicio obnoxium. 2. Plures esse inferioris ordinis Deos, quorum ministerio Deus Mundum confecit. 3. Negat, Christum esse Creatorem; sed tantùm, ait, ei munus impertitum varias essentias, in Chaos confusas, aliorum etiam sociorum ope, separandi. 4. Asserit, Adam imperfectum creatum fuisse; perfectum autem factum post pomum, diaboli suasione, comesum: in quod pomum diabolus omnem suam scientiam secum intruserat: ac proinde Adam naturæ lumen, nisi post ejectionem à Paradiso

diso illo, non habuisse. 5. Homo, ait, omni nascitur libertate privatus; hinc ad mala, & crimina ab inferioribus diis, de quibus modò dictum, impellitur. 6. Etsi *Pater omne judicium dedit Filio*, sicut hic, & ubique sæpissime Sacra Biblia clamitant; ipse tamen omne penitus judicium Christo adimit. 7. Denique & omnium horrendissima propositione asserit, Christum etiam peccatorem (horret calamus vel scribere) extitisse, ac proinde Dei judicium de eo expectandum. O præclarum Theologum, & ad nostra usque secula inauditum! O novum Theosophiæ portentum! O excelsum, ac mirabilem Religionis institutorem! Institutorem dixi, nam omnes æque religiones ut errorum plenas damnans, ac Romanum Pontificem, Lutherumque castigandum à se promittens, non secus, ac de Galeno, & Hippocrate fecerat, novam omnino religionem se conditurum dicebat. Non negaverim tamen, ipsum quandoque Catholicorum more in suis scriptis locutum esse. Levis etiam fuit ad puerilia, inania, absurda, & ἄλογα quædam credendum, & docendum; asserens, præter alia multa, sanguinem feminæ menstruum omnium esse venenorum potentissimum: ex partibus feminei feminis cum eodem commistis pulices, araneos, erucas, scarabeos, & id genus insecta oriri; & his similia fatua, & insulsa. Quid autem dicam de artificiali illo homuncione, quem ipse ex spermate virili, in vase vitreo hermetice obsignato incluso, & sub fimo equino ad certum tempus detento, donec in vase contenta materies moveri incipiat formasse jactabat? quem homuncionem per 40. hebdomadas Arcano sanguinis, quod vocat, nutrire oportet.

Citatus Joh. Oporinus, & ex eo Gesnerus in Tract. de Chirurgiæ Script. asserunt, Paracelsum in ensis capulo suum Azoth, familiarem scil. dæmonem alligatum habuisse. Præcipuus sui animi conatus fuit Hippocraticam, Galenicam, omnemque Medicinæ scientiam funditus evertere, ac suam unicam stabilire, quam cujuslibet sectæ Medici in posterum sequerentur, atque ipsum ut Medicinæ Monarcham venerarentur. Hinc Hippocratem, Galenum, Avicennam, omnesque sui, ac præteriti ævi Medicos ad contemtum *Humoristas* appellabat, quod morborum omnium caussas in humoribus quærerent. Verùm qui omnes æque despexerat, omnibus quoque despectus erat, ab iis non Theophrastus, sed Cacophrastus vocatus. Tandem prætermissis aliis ad ejus vitam spectantibus, atque ægrotis, ab eo mira arte, ut ajunt, sanitati redditis; ad ejus mortem considerandam veniamus, quam nemo quidem est, qui non admiretur, quod scilicet A. C. 1541. ætatis verò circiter 48. tam cito obierit, qui aliis tam longævam promittebat vitam. Crollius tamen, ut magistri honorem tueretur, ait, ipsum veneno ab ejus famæ hostibus sublatum. Guil. Bovil. in Icon. Illustr. Vir. Paracelsum in hoc commendat, quod animi integritate, & pietate in egenos nulli secundus fuerit.

Ad Paracelsi Doctrinam quod attinet, jam supra diximus, eum tria hæc in Chymia statuisse Principia, Sal, Sulfur, & Mercurium. Utramque calluit Chymiæ partem, Medicam scil. & Metallurgicam. Lapidem Philosophicum, Aurum artificiale, & his similia Chymica Arcana confecisse dicitur. Miracula, quæ in arte potissimum Chirurgica patrasse afferunt, legitimis, & fide dignis carent testimoniis, ut advertit Libavius, licet ipse quoque Chymicus magni nominis; cujus verba in Hist. Panac. Annwald. sunt. *Vim universalem quod attinet, ajunt quidem, Paracelsum omnes morbos sanasse Lapidis præsidio. Sed cum nihil demonstrari dicant, ipseque magister plurimos deceperit, nec curaverit, multos interfecerit, aut certe pejus affecerit, nec sibi ipsi tussim, & arthritidem, contracturamque adimere potuerit, vanitatis coarguitur assertum*. Aurum nunquam efformasse vel ex eo argui potest, quod

pauper

pauper semper vixerit, & obierit. Unde Carolus Quintus Imp. qui aures ei præbebat, Delirum ipsum vocavit, ex quo ei proposuit ipsum Chymiæ suæ opes ditare, ut notat Rapin. Reflex. in Philos. sect. 17. ubi Paracelsum ita perstringit: *Paracelsus, qui Operatoris potius, quam Philosophi characterem præ se ferebat, Raymundo Lullio, & Cardano absurdior est. Sibi enim in animum induxerat Philosophiam novam, novam artem Medicinæ, novamque religionem condere. Impulsu proprio per ridiculam neutralitatem mediatorem se gerens inter Papam, & Lutherum, ut ambos ad axiomata sua sequenda adduceret. Gobory primus ejus in Gallia sectator fuit: Physicus is erat admodum superficiarius, sed distillator insignis. Paracelsus profundi erat ingenii: dictionem habet mæstam, & obscuram. Omnia ejus verba totidem erant ænigmata, ejusque sermones mysteria. Rullandus Germanicus Medicus vocum ejus Lexicon contexuit, cujus ope ne dum intelligi potest. Paracelsus is fuit, qui Chymiam in Germania restauravit.*

Quamvis difficile nimis sit Paracelsi Systema tum ob ejus affectatam obscuritatem, tum ob ejus frequentem contradictionem, exponere; ipsum tamen quoad fieri poterit brevissime, & veluti per ἀνακεφαλαίωσιν tradam. Et primò voces, quæ ad nostræ mentis cogitata aliis communicanda, & clare ab iis intelligenda, inserviunt, ipse adeò barbaras, à nulla lingua erutas, sed proprio marte formatas, invenit, ut ad id fictas dixeris, quò simplices magis admirarentur, & mysteriorum obscurorum plenas putarent; juxta illud Lucretii lib. 1.

Omnia enim stolidi magis admirantur, amantque,
Inversis quæ sub verbis latitantia cernant.

Tales sunt librorum quorundam tituli, ut *Paramirum*; *Paragranum*: voces etiam sequentes, *Iliadus*, sive *Iliadum*, *Iliaster*, *Idechtrum*, *Domor Cagastrum*, *Pagoycum*, *Relolleus*, *Cherionius*, *Evester*, *Tlech*, *Trarames*, *Turban*, *Leffas*, *Stannar*, *Perenda*, *Zenda*, *Dualech*, *&c.* quæ nec etiam ope Lexici à Rullando, ut diximus, exarati, intelligi possunt. Vocibus etiam utitur vulgaris, & notæ significationis, sed aliam omnino à propria ipsis tribuens, ut *Anatomia*, *Astrum*, *Manna*, *Essentia*, *Ens*, *&c.* Duplex homini corpus tribuit, *Physicum* unum, & *Elementare*, quod videtur, & tangitur; *Cœleste* alterum, & invisibile, quod ex astris originem trahit: quod Cœleste hominis corpus quidam ex ejus asseclis hominis *Genium*, *Larem Domesticum*, & *Spiritum Familiarem* appellant.

Primam Medicorum curam ponit Paracelsus in perfecta cognitione analogiæ, sive relationis, quæ est inter Μακροκοσμον, *Magnum* scilicet *Mundum*, & Μικροκοσμον, *Mundum Parvum*, sive corpus humanum. In hoc enim ipse *motus astrorum*, *naturam terræ*, *aquæ*, *& aëris*, *omnia vegetabilia*, *mineralia*, *constellationes*, *& quatuor ventos*, sicut in Macrocosmo agnoscit; *Polos* insuper, & *Axem Polarem*, *lineam Meridianam*, *Ortum*, *Occasum*, *&c.* Ab ipso, ejusque sectatoribus connexio inter principes corporis humani partes, & planetas statuitur, ut inter Cor, & Solem; Cerebrum, & Lunam; Lienem, & Saturnum; Pulmones, & Mercurium; Renes, Testesque, & Venerem; Hepar, & Jovem; Bilem, & Martem: non secus ac septem sunt metalla septem planetis correspondentia. In corpore itaque humano Cœli, Terræ, atque omnium animalium proprietates esse affirmat: hinc relatio inter morbos, & plantas; sic ab Acoro, Helleboro, &c. morbum Acorinum, Helleborinum, &c. vocat.

Quam Aristoteles *Materiam Primam*, ipse *Magnum Mysterium* appellat atque hoc nihil visibile, nihil sensibile, nihil perceptibile, non formas, non colores, n

colores, nec elementare quid habet: cujus sphæra Cœlorum, universique sphæræ æquivalet: à quo elementa, & res omnes creatæ tanquam à matre ortum duxerunt; non tamen successive, sed unica creatione ex ipso substantia, forma, materies, &c. provenerunt. In eo, tanquam in tenebris, sive, ut ipse vocat, Abysso, animalium, vegetabilium, mineralium semina, sicut & alia, prius sepulta, per Generationem educta sunt. Ex hac Paracelsi doctrina educunt ejus sectatores, Generationem non esse aliud, nisi eductionem seminum, sive singulorum individuorum, ex Abysso, sive Tenebris, in quibus continebantur, in lucem; itaut ex invisibilibus, ut semper extiterant, visibilia fiant; atque in eandem Abyssum, unde venerant, per eam, quam corruptionem vocamus, revertantur, postquam munera, ad quæ determinata sunt, impleverint. Inde eruitur ab iis, nihil, quod gigni videtur, proprie novum esse, etiamsi tale videatur, sed omnia semper esse eadem, modò tamen visibilia, modò invisibilia: idem dicas de corruptione. Hoc autem etiam Hippocratis autoritate confirmant, qui lib. 1. de Diæta ait: *Equidem nullum omnino corpus perit, neque fit, quod prius non erat - - - - Et neque animal mori possibile est non cum omnibus (unde enim moriatur?) neque quod non est, generari, &c.* Cui addi posset Scripturæ illud: *Nil sub sole novum*. Rerum tamen semina non sola propria virtute ex loco originis, sive ex Abysso prodeunt, sed auxilio etiam cœlestis potentiæ, sive virtutis ipsis insitæ, quam Paracelsus *Archeum* vocat, ejusque Commentatores *Spiritum Architectum* vertunt: quod Archeum puras partes ab impuris separans in mistis, cunctas propriis in locis segregat, & disponit, etiam in Elementis.

Elementa autem non agnoscit cum Aristotele Terram, Aquam, Aërem, & Ignem, quæ corpora vocat inefficacia, impotentia, &, ut suis verbis utar, *relollaceas, & passivas qualitates possidentia*. Eorum autem loco hæc tria ponit rerum omnium Principia, *Sal, Sulfur, & Mercurium*, ut diximus, quas *Primas* etiam *Substantias* vocat: quæ rerum Principia non ipse, sed Isaac Hollandus, & Basilius Valentinus primi invenisse dicuntur. Præter hæc Principia, in omnibus naturalibus corporibus, quæ crescunt, & quæ vitam habent, agnoscit Paracelsus materiam quandam cœlestem, subtilissimam, ab omni impuritate, & mortalitate purgatam, quam *Quintam-Essentiam* vocat, de qua lib 4. Archidoxorum sic ait: *Quinta-Essentia non est quinta essentia ultra elementa, quia est elementum*. Quam etiam appellat *Tincturam, Lapidem Philosophorum, Florem, Solem, Cœlum, Spiritum Æthereum, &c.* atque morborum omnium Panaceam, seu Medicinam Universalem, Ignem invisibilem, cunctas infirmitates devorantem, lib. de Tinctura Physicorum, esse asserit. Præter Medicinam hanc Universalem agnoscit etiam particularia medicamenta, eaque infallibilia. Si autem ipsum interroges, cur Universale, & particularia sua remedia, quæ sunt infallibilia, non omnes sanent ægrotos, hominésque sic reddant immortales? respondet, contra destinatum hominis fatum nullam valere virtutem: unde nil mirum, si sua *Magnalia Dei* (sic sua vocat quandoque remedia) contra fatum cuique statutum vim nullam habeant. Quid verò per *Iliastrum*, & *Cagastrum*, quæ duo sunt præcipua morborum genera, intelligat: Quomodo morbi omnes à quinque caussis, quas *Entia* appellat, producantur, quæ sunt *Ens Dei*, quum scilicet immediate à Deo immittuntur; *Ens Astrale*, quum ab astris proveniunt; *Ens Naturale*, quum naturæ vitio oriuntur; *Ens Spirituale*, sive *Pagoycum*, cui morbi ab imaginatione tum nostra, tum aliena in nos agente, referuntur, cujus generis sunt morbi à maleficio, & fascino producti; & *Ens Veneni*, quod venena omnia tum naturalia, tum artificialia comprehendit; videre est apud ipsum in lib. *Paramirum de quinque Entibus morborum*.

A generalibus autem morborum caussis ad particulares descendens Paracelsus, ait, omnes morbos à Sale, Sulfure, & Mercurio oriri, quas tres primas substantias appellat, ut diximus, & ex quibus hominis corpus componi asserit. In his igitur, non in humoribus, eorumque qualitatibus, ut hactenus Medici fecerunt, particulares morborum caussas inquirendas statuit Paracelsus: qui vero morbi à Sale, qui à Sulfure, & qui à Mercurio producantur, vide apud ipsum *Paramir. lib. 1. De Origine morborum ex tribus primis substantiis.* Alios præterea morbos à *Tartaro* ortum ducere affirmat, ut renum, & vesicæ calculum, &c. quos *Morbos Tartareos* appellat cap 1. *De Morbis Tartareis. De Morborum signis. De Urinis, &c.* consule ejus Opera.

Ut autem à plantis, aliisque rebus naturalibus remedia particularia educantur, inspicere præcipit earum *Characteres*, seu *Signaturas* quasdam, quæ singularum virtutem præcipuis corporis partibus, earumque morbis aptam ostendunt. Sic Euphrasia ex. gr. oculorum morbis medetur, quia in interna hujus floris parte nota nigra observatur, oculi pupillam repræsentans. Vide Crollium, & Ammannum de Characteribus, & Signaturis plantarum, aliosque. Libavius tamen, etsi excellens Chymicus, nullam inter fortuitam hanc rerum naturalium signaturam, & earum virtutem analogiam agnoscit necessariam. Denique non tantum animalibus, vegetabilibus, & mineralibus Medicam virtutem tribuit Paracelsus; sed etiam *Verbis*, & *Characteribus*, quibus desperati quandoque morbi, nec vel ipso Auro potabili, Quintæ-essentiæ, aut Antimonio cedentes, sanari possunt. Qua de re sic ipse Philosophiæ Sagacis lib. 1. *Natura vires suas in verba imponit, sicut in herbas, & radices, ita in Gamabæos.* Et paulò post: *Imagines, & Characteres sunt pixides, in quibus Magus siderum vires asservat.* Contra Paracelsum scripserunt plures, præcipue Thomas Erastus, & Guntherius, qui ejus Philosophiam, & Medicinam funditus evertere conati sunt. Vide Danielem le Clerc in Continuat. Hist. Medic. ad finem; unde potiora hîc excerpta notantur. De Paracelso plura qui cupit, adeat, præter dictos, Melch. Adam in Vit. Germ. Medic. Vossium de Phil. cap. 9. Quenstedt de Patr. doct. Laurentium Crassum Elog. d'Uomini Letter. &c.

Paracelsi Scripta quis numeret? De iis ita Konigius: *Scripsit libros 230. in Philosophia, & 46. in Medicina. Scripta ejus tanti æstimata sunt, ut à nonnullis in Latinum, Italicum, & Gallicum sermonem translata fuerint. Ramdius etiam Medicos libros Græce convertit.* Libavius tamen Tom 2. p. 103. & alibi passim, eum furti scriptorum, & arcanorum arguit. Idem sentit Thomasius de Plag. Literar. sect. 514. ubi ex Conrigio notat, Paracelsum à Monachi cujusdam libro, Ulmæ ante 200. fere annos scripto, ut modò dictum, & à Basilii Valentini scriptis multa, suppresso nomine, transtulisse. Negat Sennertus, omnesque Paracelsi sectatores, qui ab hoc Chymicorum principe *Paracelsistæ* vocati sunt. Paracelsi Opera omnia Philosophiam, & Medicinam tractantia, Tomis 12. comprehensa, diligentissime enumerat Vander Linden de Script. Med. & Gesnerus in Bibliotheca; quos vide.

De iis non una est autorum censura. Laudat Melchior Adam in Vita; Petrus Ramus Orat. de Basilea, ubi: - - - - *qui in intima naturæ viscera sic penitus introierit - - - - ut cum Theophrasto nata primum Medicina, perfectaque videatur.* Joseph. Quercetanus in lib. de Ortu, & Caussis Metallorum; & Erasmus in Epistolis. Buddeus quoque loco sæpius citato p. 82. *Chemicorum sectam restauravit, novumque ei lumen addidit Phil. Theophr. Paracelsus, ab Hohenheim, dictus etiam Bombastus, gente vel Suevus, vel Helvetius. Per Chemicam artem miranda patravit - - - - Cabbalistica quædam arcana cum Astro-*

Astrologicis decretis, & magia naturali conjungens, novum prorsus excogitavit Philosophiæ genus, quod Mysticum, & Theosophicum appellare solent. Ubi inter Paracelsi sectatores, præter Fratres Rosæ-Crucis, & Robertum Fluddum, de quibus infra, numerantur etiam Valentinus Weiselius cum suis sectatoribus: Jacobus Bohmius: Quirinus Kuhlmannus, ejusque discipuli. Contra verò reprehendit Vossius de Philosoph. p. 71. 72. ubi: *Negabat Paracelsus, primos parentes ante lapsum habuisse partes generationi hominis necessarias: postea accessisse, ut strumam gutturi. Ajebat, Christum non ex Adamo ortum, sed Abrahamo, cui facta Promissio. De Resurrectione etiam mirifica somniabat. Negabat enim, sibi placere rationem, quam primi Ecclesiarum Reformatores hactenus iniissent; sane felicius se fuisse Papam de solio detrusurum. Hic qui longævam aliis vitam, &c.* Guido Patin. Selectioribus Epistolis Epist. 58. Gall. *Audivistine Paracelsum Genevæ imprimi quatuor Voluminibus folio? Proh pudor! quod tam ineptus liber prœla, & operarios inveniat, quorum est inopia ad aliquid optimi faciendum. Mallem Alcoranum impressum fuisse, qui non est æque periculosus, & qui saltem homines non æque seduceret.* Animi tamen integritate, & pietate in egenos nulli secundus dicitur à Guil. Bovil. in Prompt. Icon. Illustr. Vir. Notandum denique hic, Paracelsum inter Hæreticos primæ classis in Indice Romano recenseri.

Sed antequam ad alios transeamus, memorandi hic sunt sequentes, & ipsi inter Chymicos celeberrimi. JOHANNES DE RUPESCISSA, Ordinis Fratrum Minorum, de quo ita Gesnerus in Biblioth. *Scripsit in vinculis ad quendam Cardinalem Revelationes suas lib. 1. Super sententias quoque lib. 4. Scripsit etiam Oraculum Cyrilli lib. 1. In vinculis diu apud suos mansit, quod prædixerit Ecclesiæ desolationem futuram. Ex Albiensi Bibliotheca. Johannis de Rupescissa De consideratione Quintæ essentiæ rerum omnium, opus egregium duobus libris distinctum, editum est Basil. 1561. Vixit circa an. 1240.* Inter ejus Opera recensentur etiam à Vander Linden de Script. Med. *Liber Lucis, & Liber de Confectione veri Lapidis Philosophorum.*

ROGERUS BACON, sive RUGERUS BAKON, Anglus (quem supra p. 312. inter Peripateticos retulimus) Minoritani olim nominis, Doctor Oxoniensis. Chymicis etiam adnumerandus, Chymiæ enim fuit quammaxime studiosus, Scripsit hic, referente Gesnero in Bibliotheca, *De Necromanticis Imaginibu. lib. 1. Prognostica ex siderum cursu lib. 1. Regimina Cœlestium lib. 1. De Excantationibus lib. 1. De Occultis naturæ operibus lib. 1. De vera Astronomia lib. 1. De Perspectiva lib. 1. De rerum mirabilibus lib. 1. De retardatione accidentium lib. 1. Super Sententias lib. 4. In Philosophiam Naturalem lib. 8. In Moralem lib. 10. Speculum Alchymiæ lib. 1. De Alchymistarum artibus lib. 1. De Grammatica Græca lib. 1. De situ Palæstinæ lib. 1. De judiciis Astrologiæ lib. 1. Sententias experimentales lib. 1. De speculi facultate lib. 1. Compendium studii Theologici lib. 1. De mirabili potestate artis, & naturæ lib. 1.* ubi de Philosophorum Lapide.

JOH. ISAACUS HOLLANDUS; cujus sunt *Opera Mineralia, sive De Lapide Philosophico: De tribus ordinibus Elixiris; & Lapidis Theoria. Opus Saturni.* De quo vide etiam Theatrum Chymicum.

BASILIUS VALENTINUS, Monachus Benedictinus, gente Germanus, qui circa finem sec. 15. vixit, post scil. Rog. Baconem, & Joh. Isaac. Hollandum. Ejus scripta sunt: *Azoth*, sive Aureliæ occultæ partes duorum Philosophorum Materiam Primam, & decantatum illum Lapidem Philosophorum filiis Hermetis solide, perspicue, & dilucide explicantes per Ænigma Philosophicum, Colloquium Parabolicum, Tabulam Smaragdinam Hermetis, Symbola,

Parabolas, & Figuras Saturni. *Opus præclarum ad utrumque, quod pro Testamento dedit filio suo adoptivo. Practica cum 12. Clavibus, & Appendice. De Microcosmo, deque magno Mundi mysterio, & Medicina hominis. Apocalypsis Chymica. Currus Triumphalis Antimonii. Tractàtus Chymico-Philosophicus de rebus supernaturalibus, & naturalibus Metallorum, & Mineralium.*

GEORGIUS RIPLAJUS

SIve *Riplay*, Anglus, Ordinis S. Augustini ex eorum numero, qui Canonici Regulares dicuntur, in Mathesi, Poësi, & ingenuis artibus eruditus, ad Philosophiæ Naturalis secreta addiscenda Galliam, Germaniam, & Italiam lustravit. Ab Innocentio VIII. jus ei datum Carmelitarum Ordinem ingrediendi. Chymicorum Philosophiæ omnium maxime fuit addictus; ut ejus Opera testantur, quæ sunt: *Opera omnia Chymica*; *In quorum I. continetur Liber 12. portarum, idest, 1. Calcinatio. 2. Solutio. 3. Separatio. 4. Conjunctio. 5. Putrefactio. 6. Congelatio. 7. Cibatio. 8. Sublimatio. 9. Fermentatio. 10. Exaltatio. 11. Multiplicatio. 12. Projectio. In II. Liber de Mercurio, & Lapide Philosophico. In III. Medulla Philosophiæ Chymicæ. In IV. Philorcium Alchymistarum. In V. Clavis Aureæ Portæ. In VI. Pupilla Alchymiæ. In VII. Terra Terræ Philosophicæ. In VIII. Concordantia Raymundi, & Ovidonis. In IX Viaticum, seu Varia Practica. In X. Accurtationes, & Practicæ Raymundinæ. In XI. Cantilena. In XII. Epistola ad Regem Eduardum*. Scripsit etiam *De Magia naturali*. *De rerum temperaturis*, atque alia, quæ videre est apud Gesn. in Bibl. & Pits. de Illust. Angl. Script. Obiit circa an. 1490.

ROCHIUS BAILLIFIUS.

MEdicus, & Philosophus Chymicus, in humanioribus etiam literis eruditus, sec. 16. natus est Falæzæ, sive Fallesiæ, quod Normanniæ in Gallia oppidum est; notus etiam sub nomine *Dominus de la Riviere*. Medicorum, præcipue Parisiensium sibi odium concitavit, quod Medicinam secundum Paracelsi principia faceret. Quare præter *Tractatum de Peste* an. 1580. atque alia, *Demosterion, idest*, 300. *Aphorismos, continentes summam doctrinæ Paracelsicæ; & Responsionem ad Quæstiones propositas à Medicis Parisiensibus*, publicavit.

JOH.-AURELIUS AUGURELLUS

PHilosophus, Alchymista, & Poëta sui ævi celeberrimus, patria Ariminensis, initio sec. 16. floruit, & præter Lyricos versus, & sermones, heroico versu scripsit Chrysopoeam lib. 3. quod opus præ aliis optimum, & Geronticon lib. 1. Quamvis Principum, Regumque limina frequentaret, pauper tamen, Chymicorum more, & vixit, & obiit Tarvisii, sive Taurisii, quæ Marchiæ Tarvisinæ urbs est, an. æt. 83. Ejus verò fautores hanc paupertatem non veram, sed fictam, & affectatam asserunt, ut arcanorum suorum invidos, & invidiam effugeret. Vide Jovium in Elog. Crassum de Poët. Gr. Jul. Cæs. Scalig. in Hypercrit. Baillet Jugemens des Sav. Tom. 7. &c.

HEN-

HENRICUS-CORNELIUS AGRIPPA.

De insigni hoc Chymico, Theologiæ, Medicinæ, Jurisprudentiæ, aliarumque liberalium artium cultore, quem P. Jovius ejus cæteroqui non fautor, *Portentosum ingenium* appellat; Lud. Vives *Venerandum Dominum Agrippam, literarum, litteratorumque omnium miraculum, & amorem bonorum*; Jacob. Gohori *inter clarissima sui seculi lumina* numerat; & reliqui *sui seculi Trismegistum* vocant; ita Vander Linden de Script. Med.: *Natus ex nobili familia à Nettesheim Coloniæ Agrippinæ A.C. 1486. Maximiliano I Imp. à Secretis, & Caroli V. Imp. Consiliarius, ac Historiographus, nec non Reip. Metensis Syndicus, Advocatus, & Legatus fuit. Ante autem hos aliquot annos, nempe 1509. Dolæ Burgundiorum in Gymnasio publice cum omnium stupore docuit. Juris, & Medicinæ Doctoris gradum tum demum assumsit, cum jam antea Equitis Aurati dignitatem virtute bellica fuisset meritus. Medicinam fecit tum in urbe Gebennarum, tum etiam Friburgi Brisgojæ, & in Gallia. Amicitiam coluit cum Job. Tritbemio, Abbate Herbipol. & Erasmo Roterodamo. Magiæ, & Necromantiæ suspectus, cùm appropinquante morte ad pœnitentiam urgeretur, Cani suo nigro, quem veluti Cacodæmonem circumduxisse ferebatur, collare magicis inscriptum notis indignabundus cum his verbis exsolvit: Abi perdita bestia, quæ me totum perdidisti: nec unquam familiaris ille Canis, ac assiduus itinerum omnium comes, postea conspectus est. Præcipiti enim fuga saltu in Ararim se immersisse, nec enatasse, ab his, qui vidisse asserebant, dicebatur; uti P Jovius in Elog. doctorum Virorum refert. Sed quod Job. Wierus lib. 2. c. 5. de Præstig. Dæmon. merum figmentum esse affirmat. Obiit Gratianopoli in Gallia egestate extrema A.C. 1534. æt. suæ 48. duarum uxorum nobilium maritus, & liberorum aliquot parens.* Hornius etiam in Hist. Phil. Corn. Agrippam Cacodæmoni se mancipasse affirmare non est veritus.

Inter ejus Opera, quæ 2. Volum in 8. continentur, sunt: *De Occulta Philosophia; Commentaria in Artem brevem Raymundi Lullii; De triplici ratione cognoscendi Deum; Dehortatio à Theologia Gentili; Expostulatio cum Job. Catilineto; Epistol. lib. 7. Contra Pestem Antidota securissima; De Medicina, &c.* Cit. Wierus asserit, *Tractatum de Cœremoniis Magicis*, qui vulgò Agrippæ tribuitur, ejus non esse. Vide, præter dictos, Melch. Adam Vit. Germ. Med. Naudeum in Apolog. &c.

JOH. BAPTISTA VAN HELMONT.

Natus est *Bruxellis A. C. 1577. Anno ætatis suæ 17. totum Philosophiæ cursum absolvit. Ipse se vocare solitus est Philosophum per ignem. Fuit nobilis Bruxellensis, & Toparcha in Merode, Royenborch, Oorschot, Pellines, &c. Obiit A. C. 1644. ætatis suæ 67.* Vander Linden de Script. Med. Et Jonsius de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 28. 2.: - - - *Theologus, Medicus, & Philosophus acutissimus, seculi sui vere Paracelsus (uti appellat ipsum excellentissimus Wedelius in quodam programmate) qui præter multos libros doctissimos, quibus secretiori præsertim Philosophiæ sua dedit incrementa, &c.* Joh. Caramuel Lobkovviz ita de Helmontio scripsit: *Helmontius (novi hominem) fuit pius, doctus, ac celeber: Galeni, & Aristotelis juratus hostis; sub quo ægri non laborabant diu; nam secunda, aut tertia ad summum die carebant vita, aut morbo. Vocabatur præcipue ad illos, qui ab aliis Medicis deserebantur, &c* Joh. Franc. Buddeus in Hist. Phil. succincta delineatione p. 83. de Paracelsi secta-

sectatoribus loquens, de Helmontii Philosophia hæc subdit: *Sed omnium maxime Paracelsicam Philosophiam illustravit, & auxit Joh. Bapt. Van Helmont, ejusque filius Franciscus Mercurius, uterque naturæ arcanorum peritissimus. Ille Philosophum per ignem se vocavit, & Paracelsi Philosophiæ, quam sequebatur, ac plurimi faciebat; singulares quasdam suas opiniones adjunxit. Rerum enim omnium Principium Aquam cum Thalete statuit, ac Mentis Involucrum quoddam, animam scil. caducam, & sensitivam, à lapsu primorum parentum accersitam. Franciscus Mercurius eandem fere secretiorem philosophandi rationem secutus est, & Pythagoream quoque Metempsycosin revocavit.* Ob portentosas morborum fere insanabilium curationes ad Sacræ Inquisitionis Tribunal ejus nomen delatum fuit, quod illas supra naturæ vires aliqui factas putabant: sed ab his accusationibus optime se defendens, Hollandiam, quò libertate gauderet, secessit.

Ejus Opera, volumine 1. in fol. comprehensa, Medica plerumque sunt. Inter Philosophica recenseri possunt; *Caussæ, & initia Naturalium: Logica inutilis: Physica Aristotelis, & Galeni ignara: Elementa: Terra: Aqua: Aër: Progymnasmata Meteori: Gas Aquæ: Blas Meteoron: Vacuum Naturæ: Meteorum Anomalum: Terræ Tremor: Complexionum, atque Mistionum Elementalium Figmentum: Astra necessitant, non inclinant, nec significant de Vita, Corpore, & Fortunis nati: Formarum ortus: Magnum oportet: Natura contrariorum nescia: Imago Mentis: Demens Idea: Sedes Animæ: Tractatus de Animæ: Distinctio Mentis à sensitiva Anima: De Animæ nostræ Immortalitate: Nexus Sensitivæ, & Mentis, &c.* In Helmontii Opera contra Galenistas exarata dodecastichо lusit Jan. Walhornius; cujus initium:

Claude Scholas, Galene, tuas: satis occisorum est,
Ohe jam satis est, plena sepulcra sonant, &c.

Ego verò ingenue quidem fateor, nos multa Helmontio præclara, & efficacia inventa medicamenta debere; ipsum tamen sæpissime verborum novitate, & fictione, vel locutione obscurè, ut Chymistarum est, locutum σκοτεινῶς fuisse. Vide præter Medicos nostri ævi celebriores, Val. Andr. Bibl. Belg. L. Crass. Elog. d'Uom. Lett. &c.

DANIEL SENNERTUS

Natus Uratislaviæ A. C. 1572. patre Nicolao Sennerto, calceario, & cive. Wittebergæ 1598. Philosophiæ Magister, & ibidem 1601. Medicinæ Doctor, pauloque post, anno nempe 1602. ejusdem Professor Publ. nec non tandem etiam Electoris Saxon. Archiater constitutus est. Obiit Wittebergæ 1637. æt. 65. Vander Linden de Script. Med. Hic Chymicorum omnium industriam superavit, primusque Chymiæ studium in Wittebergæ Universitatem invexit. Quamvis enim Peripateticus esset, Chymiæ tamen fuit studiosissimus, per quam, & Medicinæ praxin magnam sibi gloriam comparavit. Enim verò non sicut reliqui Chymici bellum Aristoteli, & Galeno indixit; sed potius Chymicos & Aristotelicos invicem conciliare conatus est libro illo *De Chymicorum cum Aristotelicis, & Galenicis Consensu, & Dissensu*. Sennertus brutorum animam non corpoream, sed spiritualem esse, affirmabat, & docebat: unde ejus adversarii, quorum maximus Joh. Freitagius, eum impietatis accusabant, afferentes, ex hac sententia necessario deduci, brutorum animam esse immortalem. Quibus Sennertus satis facere putavit dicendo, brutorum animam incorpoream quidem esse, unà tamen cum corpore perire; hominis verò animam speciali Dei dono immortalitate donatam. Sed quàm inepta hæc responsio sit, vel pueri dicant. Omnis enim

enim spiritus ex sui natura immortalis est; tum quia nullum agens (præter Deum, à quo ex nihilo creatus, in nihilum redigi potest, modò velit, quod nunquam fiet, cum Deus sit immutabilis) est, à quo destruatur; contra verò quidquid existit, quantum in se est, semper in eodem statu permanere contendit. Tandem, cum partes, quibus componatur, non habeat, omnis dissolutionis, & mortis expers erit. De Sennerto ita ex Recentioribus Joh. Franc. Buddeus in Hist. Philos. succincta delineatione pag 80. *Dum ità in Italia, & Anglia restauranda, atque perficienda Philosophia Naturali incumbitur, in Germania, & quidem Witteberga Daniel Sennertus manum eidem operi admovit. Chemicam enim artem cum Medica conjunxit, hostem ideo acerrimum expertus Joh. Freitagium, Medicum Groningensem, qui contra Sectam Sennerto Paracelsicam strenue declamavit. Nota cumprimis ejus sententia, quod seminibus omnibus insit anima, quæ cum iis propagetur, & corpus denique, organaque ipsa sibi efformet.*

Inter Sennerti Sectatores præcipuus ab eodem recensetur *Joh. Sperlingius*, de quo ibidem sic: *Sennertum secutus est, & strenue defendit Joh. Sperlingius, cui, qui accuratiores Aristotelici videri volebant, se acriter opposuerunt, cum primis Joh. Zeisoldus. Et Sperlingius quidem Commenta Aristotelico-Scholastica de Materia Prima, de Privatione, ceu tertio rerum naturalium Principio, de Productione Formæ ex potentia Materiæ, & his similia acriter exagitavit: cum primis autem de Origine Animæ Humanæ disputatum, Sperlingio quidem, & asseclis ejus asserentibus, propagari eam per traducem, Aristotelicis creationem ejus defendentibus.*

Inter Sennerti Opera, quæ postremo edita sunt Lugduni 1676. sex Tomis in folio, præter dictum opus, Chymica, & Medica multa, sunt ex Philosophicis: *Epitome Scientiæ Naturalis: Hypomnemata Physica: De Origine animarum in brutis: Auctarium Epitomes Physicæ, &c.* Scripsit etiam *De bene vivendi, beateque moriendi ratione*. Vide ejus Vitam suis Operibus appositam; & Testimonia clarissimorum Virorum de eo ibidem; Morery, Bayle, &c.

FRATRES ROSEÆ CRUCIS

Dicti etiam *Illuminati*, *Immortales*, *Invisibiles*, quorum Societas in Germania initio sec. 17. primum visa est; talem sui instituti originem jactant. A. C. 1378. nobilis quidam Germanus, cujus nomen nonnisi per has literas A. C. cognoscitur, in Monasterio quodam degens, Græcam, Latinamque linguam didicit: deinde in Palæstinam secedens, in Damasci urbe ægrotavit, ubi Arabas Sapientes loquentes audiens, ipsos postea in propria Academia, in Dalmuti Regno posita, audire, ac consulere voluit: qui & ipsum proprio nomine salutarunt, & secretorum suorum, omnisque scientiæ participem effecerunt. Hic postquam diu peregre fuit, tandem in patriam reversus est; ubi aliquot sibi adsociavit, quos suæ scientiæ heredes fecit, & ad plures abiit an 1484. Hæc Societas successores habuit usque ad an. 1604. cum eorum quidam sepulcrum invenit ejus, qui eam Societatem adinvenisse dicebatur, variis ornatum characteribus, signis, & inscriptionibus, præcipue verò his literis A. C. R. C. librum item pergamena charta confectum, & aureis conscriptum literis cum elogio præsumti eorum Societatis Fundatoris. Hæc deinde Societas (quæ reapse nonnisi Empiricorum Medicorum Secta est) novos Fratres habuit, qui cum in publicum prodire non auderent, *Invisibiles* dicti sunt. Ex hac eadem Secta orti sunt, qui in Hispania *Illuminati* vocabantur: omnes tamen æque Phanatici erroris damnati sunt. Anno 1615. Joh. Bringeretus librum Germanico idiomate edidit, in quo Tractatuum alteri titulus erat: *Declaratio, & Con-*

fessio

fessio Fidei Fratrum Roseæ Crucis in Germania. Qui liber Regibus, Principibus, ac Literatis dicatus erat. Illuminati Bibliothecam Ptolemæi Philadelphi, Academiam Platonis, Lyceum, & his similia se esse jactabant, & altissima multa sibi tribuebant, quorum vel illud minimum, cunctis Mundi linguis loqui posse. Inde an. 1622. chartulam, ridiculos hos sensus continentem, quæ vel ipsi Heraclito risum extorqueret, pluribus in locis affigi curarunt; in qua sic: *Nos Deputati nostri Collegii principalis Fratrum Roseæ Crucis visibiles, & invisibiles hujus urbis incolæ, gratiâ Omnipotentis, in quo justorum cor versatur, sine libris, & signis docemus, & cujuscumque loci, ubi esse volumus, linguis loquimur, ut homines nobis similes à mortis errore abducamus*. Sed jam multis ab hinc annis ab hominum conspectu hi phanatici evanuere; quidquid sentiat Alchymista ille Germanus, autor libri, cui titulus: *De volucri arborea*; atque alter libri autor, qui *De Philosophia pura* inscribitur.

His de Fratrum Roseæ Crucis Origine, & Progressu (fabulosa licet putentur omnia) adnotatis, pauca de eorum moribus, & doctrina delibemus: Statim ac in Societatem erant admissi, fidem servare, secretum tegere, ac Societatis leges tenere, ipsis imperabatur. Nonnisi per ænigmata scribebant; ac disciplinas omnes, Medicinam præcipue stabilire satagebant, quam eousque ignoratam affirmabant. Arcana multà se possidere dicebant, quorum vel minimum esset Lapis Philosophicus. Denique omnes Chaldæorum, Persarum, Ægyptiorum, & Indorum Philosophorum scientias ipsos tenere, ac docere jactabant. Vide Morery in Lex. M. Hist. Naudeum; Spondum A. C. 1623. Gautier Chron. Merc. Gall. Tom. 9. &c.

Contra Fratres Roseæ Crucis *Lauream* Philosophicam scripsit Olaus Wormius, Medicus, & Professor Hafniensis. Pro ipsis tamen fuit Michaël Mejerus, doctissimus Holsatus, qui *Librum Apologeticum* edidit, in quo eorum originem, historiam, & secretiora collegia exposuit. Robertus Fluddus, qui *Apologiam* pro iis composuit, ut mox in Fluddo. Alii denique plures, quos enumerat Lippenius in Bibl. Philos. p. 1338.

ROBERTUS FLUDD

ALiàs *Fludus*, *Fluddus*, *& de Fluctibus* appellatus, *Natus est in Anglia ex antiqua, & nobili prosapia: in juventute Armigeri dignitatem in bello meruit: tum demum arcana naturæ penitissime rimari, & Medicinæ operam dare cœpit, in qua etiam summos honoris gradus assumsit, adeptus dignitatem Doctoris Academiæ Oxoniensis*. Vander Lind. de Script. Med. Jonsius de Script. Hist. Phil. l. 3. c. 32. 1. *Caroli I. Regis Armiger, & Medicus fuit Robertus Fludus, sive Fluddus, aliàs de Fluctibus, Philosophiæ, Chymiæ, & Medicinæ laude ornatus, qui natus 1606. post multos editos in iis studiis libros, Londini mortalitatem exuit an. 1638. . . . . Vigebat tum in Anglia Fratrum Roseæ Crucis ordo, qui omnia lumini interno adscribebat, cujus patrocinium suscipiebat, edens pro Fraternitate Roseæ Crucis Apologiam, quæ seorsim quoque Leydæ prodiit. Varia item Veterum Hebræorum placita naturalia, & physica nobis exposuit in Philosophia sua Mosaica Naturali, & passim in suis operibus. In his simul de Vita propria varia jucunda, & lectu digna consignavit. Opiniones Fluddi, &c.*

Sripsit, præter modò dictas Apologiam, & Philosophiam Mosaicam, alia multa ad Chymiam, Medicinam, Geomantiam, Cabbalam, & Musicam spectantia: in quibus, Alchymistarum more, obscure, ænigmatice, phanatice locutus est. Quæ autorum fere omnium criticorum censura est; præcipue Abbatis Bordelonii in sua Hist. Critica p. 186.

Verùm

Verùm in re tam vasta, cujus nulli limites, quid faciam? Ad stomachum ne usque referam innumeros pene Chymicos, plerumque phanaticos? Sed hoc nec necessarium, nec utile duxi, cùm omnes fere coctam crambem recoxerint, ut in proverbio est: præterquamquod de iis perfectum opus compiere, prorsus esset impossibile; de solo enim Lapide Philosophico in variis Mundi locis, & ætatibus autores plusquam 4000. vel potius 5000. scripserunt: quorum præcipui Hermes, sive *Mercurius Trismegistus*, eorum Caput, & Pater, *Calid*, *Artephius*, qui plus 1000. annis vixisse gloriabatur, *Morienus Romanus*, *Cosmopolita*, cujus est *Novum Lumen Chymicum*, *Comes Trevisanus*, *Philalethes*, atque alii, qui in Theatro Chymico continentur.

Quare prætermissis etiam *Joh. Augustino Pantheo*, Veneto; utroque *Martino Rulando*, Patre scil. & Filio; *Roberto Vallensa*, qui *De Veritate*, & *Antiquitate Artis Chemicæ* scripsit; *Olao Borrichio*, qui *de Ortu*, & *Progressu Chymiæ* tractavit; *Petro Poiret*, de quo ita Buddeus loc. sæpius cit. pag. 83. *Mysticis hisce Philosophis addendus est Petrus Poiret, qui ut Trinitatis clarissimam imaginem in hominis anima quærit, ita non aliam ad sapientiam viam, quam divinam illuminationem agnoscit*; & aliis hujus notæ viris, quorum Opera partim in Theatro Chymico contenta, partim seorsim edita leguntur; hoc de Chymicis caput (in quo generalia ad Chymiam spectantia, & Chymicorum doctrinam in Paracelso adnotasse satis erit) claudat doctus quidem, sed impius, & irreligiosus ille

JORDANUS BRUNUS.

NAtus Nolæ, quæ celebris, & antiquissima nostri Regni Neapolitani urbs est. Magnis præclari ingenii sui dotibus non usus est, sed abusus. Nedum enim Aristotelis Philosophiam eo tempore, quo illam vel leviter lædere piaculum erat, insectatus est; sed potiores, ac sanctiores Catholicæ Fidei veritates exagitavit, & oppugnavit. Quare Italiâ extorris factus, regionem, ubi impia quæque loquendi libertas esset, sibi quæsivit. Post Germaniæ, Galliæque peregrinationem, in Italiam reversus, ibi, ut fertur, crematus, debitas impietatis suæ pœnas luit an. 1600. Quod ejus doctrinam spectat, à quibusdam Lullii sectator, ac proinde Chymicus, dicitur; ab aliis Epicureus creditur. Sic enim Buddeus l.c. p. 77. de Lullio loquens ait: *Inter ejus sectatores à quibusdam numeratur Jordanus Brunus Nolanus; Epicureis ab aliis addicitur ob Mundorum multitudinem ab eo assertam*.

Sunt inter autores optimæ notæ, qui asserunt Renatum des Cartes quasdam suarum idearum à Bruno desumsisse; potissimum verò doctrinam de Vorticibus. Unde de eo in Act. Erud. Lips. mens. Jun. 1682. p. 187. . . . . . *Notat enim solenne ipsi fuisse præterire nomina autorum, & exemplum affert Mundanorum Vorticum, ad quos Jordanus Brunus, & Joh. Keplerus ita digitum intenderint, ut tantum istud vocabulum ipsis defuisse videatur*. Ita igitur Bayle in Lex. Hist. Crit. verbo *Brunus* notat ex Mr. Leibnitz, Cartesium à Bruno, & Keplero doctrinam de Vorticibus, suppresso nomine desumsisse. Quod confirm at Huet. Cens. Philos. Cartes. c. 8. p. 215. ubi: *Extitit inter novitios Philosophos Jordanus quidam Brunus Nolanus, quem Cartesianæ doctrinæ antesignanum jure dicas, adeo accurate omnem propemodum ejus compositionem præsignavit in eo libro, quem de Immenso, & Innumerabilibus inscripsit*.

Scripsit plura, etiam ad Philosophiam non spectantia. Philosophicorum Operum tituli sunt: *De Specierum scrutinio, & Lampade combinatoria Raymundi*

di Lullii. De Monade, Numero, & Figura: item de Innumerabili, Immenso, &c. De Imaginum, Signorum, & Idearum compositione ad omnia inventionum, dispositionum, & memoriæ genera lib. 3. De Umbris Idearum. Cantus Circæus ad memoriæ praxin ordinatus, quam ipse Judiciariam appellat. De Compendiosa Architectura, & complemento Artis Lullii. Artificium perorandi. Parisiis degens Comœdiam Italico idiomate scripsit, cui titulus: *Il Candelajo.* Dici voluit *L'Academico di nulla Academia*, aliter *Il Fastiditi*. Vide cit. autores.

CAPUT X.

Philosophi Mathematici.

QUoniam Practicæ Philosophiæ partibus Mathesin supra adnumeravimus; Historiæ nostræ ordo, & ætas postulat, ut antequam ad alios Philosophos nobis proximiores deveniamus, de præcipuis tantum (ut hujus Historiæ finem tandem aliquando videamus) Philosophis, qui peculiari studio Mathesi addicti, illam instaurarunt, & auxerunt, verba faciamus. Quare silentio præteritis ODINCTONE, qui sec. 13. floruit; CLIMITONO LANGLEY, qui sec. 14. vixit; memorandus cum primis nobis est magnus ille neotericorum Astronomorum parens, & Astronomiæ instaurator

NICOLAUS COPERNICUS

MAthematicus, Philosophus, Medicus, ac tandem Warmiæ Canonicus, vir undique doctissimus, &, sive ingenium spectemus, sive felicitatem, plane inter summos mortalium numerandus, qui *Torunum in Borussia patriam nactus an. 1473. in Mathematicis studiis adeo excelluit, ut in suo genere, quo nimirum Aristarchi Paradoxa secutus fuit, facile princeps habendus sit - - - - Præter studium Mathematices fuit vir insigni pietate, virtute spectata, & morum humanitate summa præditus, &c.* Boissard. in Icon. In Italiam profectus, Bononiæ Mathematicas disciplinas addidicit, quas deinde Romæ docuit, ubi nullus plane vir hujus Artis cupidus fuit, qui ipsum ut vix ducem, & facem non agnosceret. Insolitæ huic Matheseos eruditioni perfectam Græcæ linguæ peritiam addidit, morumque innocentiam, quæ omnibus exemplo præire poterat; ut de eo affirmat Isaac Bullart. Acad. Scient. Gall.

Scripsit *Revolutionum libros 6. & Canonem Triangulorum cum tabula*. De Copernico, ejusque doctrina ita Vossius de Mathem. pag. 187. *Anno Christi 1536. ac deinceps magnam sui admirationem concivit Nicolaus Copernicus Toruniensis Borussus, Canonicus Warmiensis; cujus habemus de Revolutionibus Orbium Cœlestium libros 6. Iis docet, quasdam Ptolemaicas Hypotheses esse absurdas, & axiomatis Mathematicis adversas. Item Computationem Alphonsinam motibus Cœlestibus non respondere. Hypotheses igitur aliter constituit: sed sic, ut multa repugnent dogmatibus Aristotelicis per tot secula receptis. Quale est, quod statuit, Solem in centro universi quiescere: terræ, & aquæ globum cum vicino aëre circa Solem motu triplici moveri; octavam sphæram consistere immotam.* Et p. 188. - - - - - - *Nec tamen Copernici opinionem prorsus esse novam putandum; cum illam Philolai, & alteram Heraclidis Pontici, & Ecphanti composuerit, & ex illis duabus fecerit propriam.* Ab Ismaële Buliald. vocatur *Vir absolutæ subtilitatis, & Hypotheseos Pythagoricæ antiquæ instaurator*. Franc. Bacon. de Augment. Scient. lib. 4. c. 1. *Constat similiter, sententiam Copernici de*

Ra-

Ratione Terræ (quæ nunc quoque invaluit) quia Phænomenis non repugnat, ab Astronomicis Principiis non posse revinci; à Naturalis tamen Philosophiæ Principiis, rectè positis, posse. Vide etiam P. Ramum; Nic. Fuller. Miscell. Sacr. p.94. Melchior Adam. in Vit. Germ. Philos. Laur. Crassum; P. Jovium; atque alios plurimos; potissimum verò P. Gassendum in Vita Copernici; qui tandem obiit annos natus 70.

Notandum 1. hîc est, hanc Copernici de Motu Terræ sententiam (quam acerrime deinde propugnarunt Rheticus, Rothmanus, Lansbergius, Keplerus, Galilæus, Patricius, Foscarinus, Cartesius, Gassendus, aliique) 80. annis ante Copernicum in Italiam invexisse Nicolaum Cusanum Cardinalem S. Petri ad Vincula; inventionis tamen laudem Copernico tributam fuisse, quod ipsam illustraverit, & ad Cœlestium phænomena explicanda accomodaverit. Vide supra in Philolao in lib. 3. hujus Hist. p. 139. Notandum 2. Copernicum in Mundi centro Solem quidem immobilem locasse; ejus tamen Sectatores soli motum circa proprium axem tribuisse, qui spatio 27. dierum compleatur, ad Solis maculas explicandas, quæ etiam 27. dierum spatio situm mutant, ut telescopiorum usu ab Astronomis observatum. Notandum 3. Terram, ex Copernico, triplici motu moveri, diurno circa proprium axem, qui 24. horarum spatio absolvitur: annuo circa Solem sub signis Zodiaci: tertio denique motu Terræ axis in eadem semper positione conservatur; unde & anni temporum, & dierum inæqualitatis ratio redditur.

TYCHO BRAHE.

NObilis Danus, Othonis Brahe, Knustrop, & Beate Bilde Domini, filius, Chymiæ peritissimus, Mathematicus præstantissimus, natus est Knustropii, sive Knudstorpii 3. Decembris 1546. Annum agens 14. cum Solis Eclipsin eodem temporis momento, quo Astrologi prædixerant, evenisse videret; miram Matheseos vim stupens, hanc scientiam totis viribus addiscere decrevit. Quare Lipsiam ad Jurisprudentiæ studium missus, hac neglecta, Mathesi, suis, & legum Doctoribus insciis, totum se devovit: in quam addiscendam, & exercendam curam omnem, vitam integram, & plusquam bis centum aureorum millia impendit. Italiam, & Germaniam lustravit; Principibus multis, & Imperatoribus carus fuit; quorum gratiam, honores, & oblatas exedras contempsit. Verùm à Frederico II. Danorum Rege, Huenæ insula donatus, celebrem ibi ad cœlestium observationes arcem condidit, quæ Uraniburgus, & Uranopolis, hoc est Cœli, vel Cœlestis Civitas dicta est: ubi telescopiorum, aliorumque omnium ad Mathesin spectantium instrumentorum ope, in Astronomicas potissimum observationes totus ac semper incubuit. Tandem post Frederici II. mortem sub Rudolphi II. Imperatoris gratia, & præsidio Pragam venit, ubi mortem obiit die 24. Octobris 1601. ætatis 55. ex urinæ retentione, ut ajunt, quam passus est, dum eodem cum Imperatore curru veheretur; sive dum ad mensam cum Imperatore assideret, ut vult Thomasinus parte 1. Elog. p.251. Corporis statura fuit mediocri, flavo capillitio, adspectu pulcro; nisi quod nasi parte mancus, quam gladii ictu amisit: unde nasum aureum, sive argenteum portabat, sed adeò naturali similem, ut pro naturali à multis haberetur. Natura erat biliosus, propositi tenax adeo, ut nulla arte à sua sententia dimoveri posset. Vane etiam superstitiosus erat, itaut, si vetulam domo egrediens offenderet, inceptum iter non prosequeretur, sed domum rediret. Sic etiam si in agrum pergens in leporem incurreret, pro malo omine id habebat.

Scripta ejus sunt: *Liber de Cometa, sive nova Stella. Prælectiones habitæ in Academia Hafnensi. Oratio habita in Academia Hafnensi. Progymnasmatum Astronomiæ instauratæ libri 3. Epistolarum Astronomicarum libri 2. Liber Mechanicorum. Epistola de confectione Elixiris. Tabulæ Rudolphinæ. Responsio Apologetica ad quendam Scotum Aristotelicum Philosophum, & Medicum Galenicum. Somnium, Lunarisve Astronomia. Stellarum octavi orbis inerrantium accurata restitutio. Epistola ad G. Peucerum.* De Tychone, ejusque doctrina, hæc celebriorum autorum censura est. Vossius de Mathemat. p.193. *Sempiternam sui memoriam literariæ Reip intulit Tycho Brahe, qui in siderum observatione nulli priorum cessit; inque numero fixarum observando non acquievit Hipparcho; imo Ptolemæi, & Alphonsinorum industriam exsuperavit. Hujus aurei exstant libri Astronomiæ Instauratæ, quibus, ut antea in Ptolemæo Copernicus, ita ipse in Copernico multa correxit. Itaque exinde tres præcipuæ fuerunt Astrologorum Sectæ; quarum Tychoniana foret media inter Pythagoricam, sive Copernicanam, & Aristoteleam, sive Ptolemaicam.* P. Gassendus in Vita Tychonis Brahe lib.6.p.181. *Astronomiæ, & Chymiæ studiis maxime incubit: cætera quidem non prorsus neglexit; sed tamen quasi πάρεργα habuit, nisi quod Poësin tota vita coluit. Id scilicet probant, quæ varia ejus Carmina interjecimus; in quibus cum bona, cum mala, cum mediocria sint (& præter alia quidem nonnulla, in quibus videtur non satis accurate syllabarum quantitas observari) intelligi licet, fudisse eum illa naturæ potius genio, & oblectandi animi caussa, quam contentione animi, famæve aucupandæ gratia.* Et quidem Tychonis versibus quàm aptissimum esset Martialis illud:

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala plura.

In Chymia adeo peritum fuisse volunt, ut Chymicis suis remediis plurimos desperatæ sanitatis ægrotos sanos reddiderit, ad id nulla unquam mercede ductus, sed pietate. Scalig. posterior Gall. *Tycho Brabe luculentissimas in Astrologiam observationes elucubravit pro Æquinoctiis. Ad invicem scripsimus. Multa me docuit.* Vide etiam Thuanum ad an.1601. ubi, ipsum concordibus omnium suffragiis Principis Astronomorum nomen promeruisse, ait; & cum Willelmo Hesso, qui in eadem scientia excellebat, arcta studiorum necessitudine conjunctum fuisse. Thomasinum in Elog. Illustr. Vir. ubi asserit, Tychonem in Astronomia peritissimos quosque ad se magnis præmiis allexisse: insignia ejusdem Artis instrumenta impensis vere regiis fieri curasse: & domos magnificas, ac turres ingentes pro Astronomicis observationibus à fundamentis erexisse. Qui vero Tychonis Vitam, & doctrinam penitius scire cupit, adeat P. Gassendum, qui ejus Vitam contexuit, & scientiam examinavit.

Quod autem ad ejus Systema attinet, pauca hæc notanda. Cum Ptolomæi Systema ad Astronomiæ phænomena explicanda insufficiens, & erroneum; Copernici verò Ecclesiæ sanctionibus contrarium animadvertisset; novum ipse, ac inter utrumque medium excogitavit, in quo Terram in mundi centro locavit immobilem, circa quam Sol, & Luna volvantur spatio temporis jam cunctis noto: Solem vero, non Terram, reliquorum Planetarum centrum posuit; circa quem scil. Mercurius, Venus, Mars, Juppiter, & Saturnus statum suum cursum absolvant: itaut omnes hi Planetæ Soli quidem concentrici; Terræ tamen essent eccentrici: atque hinc facile ratio reddi possit, cur modò Apogæi, hoc est, à Terra remotiores; modò Epigæi, sive Terræ propiores, videantur, &c. Vide Gassendum loc. cit.

JOH.

JOH. CAMILLUS GLORIOSUS

PHilosophus, & Mathematicus eximius, natus est Neapoli an. 1572. Mathematicis disciplinis præcipue addictus, brevi earum Magister evasit peritissimus. Cum plerisque Philosophis, & Mathematicis sui ævi clarissimis; potissimum vero cum Cremonino, Galilæo, Liceto, & Claramontio, amicitiam iniit; sed literariis de Mathematica re altercationibus inter ipsos obortis, amicitia in æmulationem versa est, singulis de gloria, ac nominis fama, ultra etiam modestiæ fines, contendentibus. Scripserat enim Gloriosius de Cometa an. 1618. Neapoli viso: ejus vero observationibus Licetus contradixit; cui Gloriosus respondit. Controversiæ etiam inter ipsum, & Claramontium fuere non paucæ. Patavium ad Mathematicas scientias vocatus, laudabiliter suo munere functus est. Inde Neapolim rediit, ubi à doctissimis quibusque, Prorege imprimis, honorifice & exceptus, & cultus est. Ex catharro non curato diem obiit 8. Januarii 1643. ætatis 71.

GALILÆUS GALILÆI

FLorentinus, *celeberrimus Mathematicus, superioribus annis claruit. Patavii disciplinas Mathematicas docuit. Inde Pisas à Magno Hetruriæ Duce vocatus est, à quo singulis mensibus centenos argenteos nummos magnos, quos Laminas vocant, salarii loco accepit. Condidit librum titulo Nuncii Siderei: item Dialogum de Systemate Mundi, in quo sententiam suam de Terræ circa Cæli orbes, nullo agitatos motu, conversione aperuit: A Quæsitoribus Fidei Romam vocatus, & palinodiam publicè canere jussus est. Eidem inventionem Stellarum Medicearum tribuunt. Vixit annos 84. luminibus, ut ajunt, tandem orbatus*. Konig. Vincentii Galilæi nobilis quidem viri filius fuit, sed ex illegitimo toro natus. Pisis docuit annos tres, Patavii annos 18. Obiisse dicitur à Morery anno 1642. æt. 78. ut in ejus etiam Epitaphio legitur. Ope Tubi Astronomici (cujus adinventor dicitur) in Sole maculas, in Luna umbras, in Saturno, ac Venere phases, in Jove Satellites detexit, aliasque præclaras Astronomicas observationes fecit. Unus ex celeberrima Lynceorum Academia fuit. De ejus Philosophia, & Scriptis, hæc autorum testimonia.

Vit. Hobbian. Auctar. p. 48. *Etsi Galilæus præ aliis ad res Astronomicas impetu quodam ferebatur, in Philosophia tamen Naturali magna cum laude versatus est, & in naturam motus (cui fidem faciunt scripta cedro dignissima) supra antiquos longissime penetravit*. Rapin. Animadv. in Philosophiam sect. 18. Gall. *Inter omnes Philosophos recentiores, qui celeberrimi fuerunt, sunt Galilæus Italus; Bacon, Hobbes, Boyle Angli; Gassendus, Des Cartes Galli; Van Helmont Belga. Galilæus omnium solertissimi ingenii esse videtur. Hinc, meo quidem judicio, Neotericæ Philosophiæ Parens dici potest. Ejus methodus cum illa Platonicorum valde affinis est: jucundus est ejus stylus, &c.* Cartesius part. 2. Epist. Ep. 91. de Galilæo hæc habet: *Ille mihi videtur melius philosophari, quam Philosophorum vulgus, qui, quantum potest, materias Physicas rationibus Mathematicis examinare conatur. Eatenus sane illi omnino adstipulor, & puto, nullam aliam investigandi veri rationem esse, &c.* Hug. Grot. in Ep. ad Voss. *Vir in omni Mathematum parte summus, in Philosophia cætera non infimus Galilæus Galilæi, &c.* Vide etiam Acta erudit. ann. 1684. pag. 319. Leonem Allat. in Ap. Urb. Il. Bullart. in Acad. Scient. Gall. Vossium de Mathem. L. Crassum Elog. &c. Tanti dominis apud Gallos fuit, referente Allatio loc. cit. ut nonnulli illius tantum videndi caussa

iter

iter in Italiam instituerint. Hoc ejus Epitaphii initium: *Galilæo Galilæi Florentino, Philosopho, & Geometræ vere Lynceo, Mirabilium semper inventorum Machinatori, &c.*

GULIELMUS GILBERTUS

GLocestrensis Philosophus, & Medicus Londinensis, tres amplissimos Commentarios de Natura Magnetis edidit. *Quibus magis probavit doctrinam suam, quam Magnetis Naturam. Nam incertior sum, quam dudum.* Jos. Scalig. Epist. 200. Et Epist. ad Casaubonum: *Quidam Anglus ante triennium libro de Magnete edito nihil dignum expectatione ea, quam excitarat, protulit.* Wolfgangius tamen Lochman. præfix. de Magnet. causam aperit, cur Scaligero Gilberti Philosophia non arrideat, quod scil. Peripateticus cum esset per occultas qualitates philosophabatur; cujus verba sunt: *Equidem scio, neminem in hac materia (de Magnetis Natura) sanè difficillima, illum sibi habere parem. Nam quod alii vix attingunt verbo, illud Gilbertus noster amplissime diduxit, & ab ovo quasi rem incohavit, & clarissime, ac acutissime explicavit. Scaliger quamvis cætera alia subtiliter, tamen non satisfacere potuit rei veritati in hac quæstione. Ad occultas qualitates cum cæteris provocat Philosophis. Verùm ignoranti nihil non occultum, & absconditum est.* Laudatur etiam ab aliis, ut à Francisco Bacone pluribus in locis, præcipue ubi ait: *Gilbertus nostras cùm Naturam Magnetis laboriosissime, & magna judicii firmitudine, & constantia, nec non experimentorum magno comitatu, & fere agmine perscrutatus esset, confinxit statim Philosophiam consentaneam rei apud ipsum præpollenti.* Rapinus Animadv. in Physicam §. 9. Gall. *Gilbertus melius quam cæteri Magnetis experimenta elucidavit.* Et quidem tanti eum faciebant eruditi, ut dolere Peirefchius soleret, non agnitos sibi Gulielmum Gilbertum, autorem libri de Magnete, nec Thomam Lydiatum celebrem Mathematicum; ut advertit Gassendus in Vita Peireschii, ubi magni Gilbertum facit. Vide plura apud Carpent. Geograph. lib. 1. c. 3. Digby Tract. de Corpor. c. 20. Nic. Fuller. Miscell. Sacr. lib. 4. c. 19. Isaac Barrovv. Opusc. p. 87. &c.

Quod autem ad ejus Philosophiam attinet, notandum, ipsum ex Copernici secta fuisse, atque ideo Terræ (quam *Magnetem magnum*, contrà vero Magnetem *Terrellam*, seu parvam Terram vocavit) motum tribuisse circa proprium axem. Hinc Joh. Ovven in ipsum sic lusit:

Stare negas Terram. Nobis miracula narras.
Hæc cum scribebas, in rate forsan eras.

Quod Gilberti systema ita paucis expressit Gassendus in Vita Copernici p. 331. *Hæc Copernicana Hypothesis ansam præbuit Gulielmo Gilberto, Anglo, cudendæ, atque invehendæ Philosophiæ Magneticæ, quatenus Terram magnum Magnetem, & Magnetem Terrellam, quasi parvam Terram habuit; ac à diurna Terræ circa suum axem verticitate pendere eam, quæ est in Magnete, magneticisque corporibus statuit.*

JOH. BAPTISTA A PORTA

NEapolitanus, Philosophus, Mathematicus, Medicus, Astrologus, & Physiognomicus sui ævi celeberrimus fuit. Ad ipsum audiendum ne dum Itali, sed Galli etiam, & Germani, aliique undique confluebant. Astrologiæ Judiciariæ dictæ, & Magiæ, quarum studio summopere delectabatur, & per quas humanorum eventuum futura prædicere consueverat, usum ei Romana Curia

ria

sia interdixit. Neapolitanæ Academiæ, quæ *Otiosorum* appellabatur, fundationi multum tribuit. Suam verò Academiam domi habebat peculiarem, *Secretorum dictam*; cui nemo adscribebatur, nisi qui aliquod in natura secretum detexisset, vel novum aliquod inventum expertus esset. Mortuus est an. 1615. æt. 70. Præter Comœdias plusquam 30. & Tragœdias ab eo conscriptas, Philosophica ejus Opera sunt: *Magia Naturalis. Elementa Curvilinea. De Distillatione. De Ziferis. De Occultis literarum Notis. De Refractione Optices. De Aëris Transmutationibus. De Munitione. Della Fisonomia dell' Uomo. Della Fisonomia Celeste. Villæ lib. 12. Pneumaticorum lib. 3. Phytognomonicorum lib. 8.*

FRANCISCUS BACONIUS

VErulamii Dominus, Vice-Comes Sancti Albani, summus Angliæ Cancellarius, nobili genere natus est Londini in Palatio Eboracensi 22. Jan. 1560. Nobilior tamen fuit ex insigni omnium fere scientiarum eruditione. Jurisprudentiam vel invitus didicit. Mathematicis vero, & Philosophicis disciplinis ex naturali animi propensione addictus, tantum in eis profecit, ut nulli sui temporis secundus evaserit. Cum in Anglia lites de Religione exortæ essent, ut de ipsis recte decernere posset, Theologiæ etiam operam dedit; & quamvis Protestantis sectæ esset propugnator, de Romano tamen Pontifice, & Catholicis, mirum quam religiose, & modeste locutus sit. Unde Jurisconsultus, Poëta, Historicus, Philosophus, & Theologus existens, suis Principibus carus, literatis omnibus mirabilis factus est. Præter reliquos honores, quibus insignitus fuit, totius Angliæ Cancellarii dignitatem, quam suus etiam Pater Nicolaus exercuerat, & ipse obtinuit. Facies ei severa, gressus, & actus gravis; honestus tamen, & liberalis adeo fuit, ut moriens vix, quo cadaver efferretur, domi reliquerit. Et quidem paulo ante mortem ob liberalitatis excessum in magnam inopiam redactus, epistolam, miseratione dignam, ad Jacobum I. Angliæ Regem dedit, qua ipsum rogavit, ut extremæ suæ vitæ diebus ei succurreret, veritus, ne aut ostiatim victum sibi quærere, aut ex literarum studiis vivere cogeretur, qui eousque vixerat, ut studeret. Obiit an. 1626. æt. 66. in Villa de Highgate prope Londinum.

Scripta ejus celebriora sunt: *De Sapientia Veterum. De Naturali, & Universali Philosophia. Novum Organum Scientiarum. De Dignitate, & Augmentis Scientiarum. Sylva Sylvarum, sive Historia Naturalis. Historia Ventorum. Historia Regni Henrici VII. Sermones Fideles, &c.* Ejus *Judicium de Philosophis* extat etiam apud Stanlejum Histor. Philos. p. 657. De eo ita Autores.

Jonsius de Script. Hist. Philos. lib. 3. cap. 27. - - - - - *Primus tempestatis illius Philosophiæ imperfectionem adspiciens, ejus reformationem suscepit. Hinc de Augmentis Scientiarum librum edebat, ab omnibus maximo cum applausu exceptum, in quo præter alia omnem Historiam literarum, & Philosophiæ, solidioris sapientiæ studiis deditis maxime commendabat, inculcabat. Idem libro profuit, quem de Sapientia Veterum scripsit, in quo Mythologicam Veterum Philosophiam nobis exposuit. Eidem Regiæ Societatis initia etiam debentur - - - - - Omnia ejus Opera uno volumine, quæ extant, Philosophica, Moralia, Politica, Historica tum Vita (Baconii) ab anonymo descripta (cujus autor Henning. Wittenius, teste Placcio in Theatro (ultima vice Francofurti ad Maen. 1665. fol. prodierunt.* Buddeus in Hist. Philos. succincta delineat. p. 79. *Seculo 17. ineunte nova lux Philosophiæ orta est, præsertim in scientia Naturali. Exemplum omnibus præbuit Franciscus Baco de Verulamio, qui ut missis*

missis illis abstractis, & otiosis speculationibus ad particularia descenderent, experimentaque instituendo, naturam rerum accuratius contemplarentur, omnibus autor fuit. Hujus ductum cum multi sequerentur, dici non potest quanta ad accuratiorem Philosophiam facta sit accessio. Caussa autem, cur Aristotelis Philosophiæ non acquieverit, non odium in Aristotelem; sed Aristotelis Philosophiæ insufficientia ad naturalia explicanda, dicitur in ejus Vita his verbis: *Illi Aristotelica Philosophia insipida visa fuit, non propter vilipendium Autoris, quem summis semper laudibus evehere in more habuit; sed propter inefficacitatem viæ: ejusmodi nimirum cum esset hæc Philosophia, quæ ad disputationes, & contentiones solum nata, ad productionem autem operum, quæ vitæ humanæ commoda essent, sterilis omnino esset*. Inter ejus Opera, quæ cæteroqui commendabilia omnia, in Ephemeridibus Erudit. Gall. 8. Martii 1666. præcæteris commendatur ejus *Novum Organum*, quo novam Logicam docet; cujus præcipuus scopus est bonam Inductionem contexere, sicut Logicæ Aristotelicæ finis principalis est bonum efformare Syllogismum. Hoc opus ab Autore ipso, omnium exquisitissimum semper habitum est; in quo scil. elaborando octodecim annos insudasse perhibetur. Vide etiam, præter Vitam ejus Operibus additam, Gassendum in Vita Peireskii lib. 6. p. 237. Whear. in Meth. Leg. Hist. Civil. Grotium in Epist. ad Maurerium. Joh. Boacler. de Eloquent. Politici. Sam. Pufendorf. Specim. Controvers. c. 1. sect. 5. Rapin. in Animadv. in Philos. sect. 18. & in Ethic. sect. 9. & in Phys. sect. 9. Burnett Hist. Reform. Par. 2. lib. 3. & in Præfat. in Utopiam Mori. Herman. Conringium, cujus hoc extat distichon in Baconii effigiem:

Magnus honore tuis, sed major, Baco fuisti
Ingenio, atque haustis: ars tibi sola deest.

ATHANASIUS KIRCHERUS

FUldensis in Germania, Soc. Jesu, Philosophus, Mathematicus, & plurium linguarum peritissimus fuit. Ferdinando II. Imp. regnante, Gustavus Adolfus Sueviæ Rex ingenti cum exercitu bellum Germaniæ intulit an. 1631. quare Kircherus in communi propria etiam pace turbata, profugus Avenionem, Galliæ urbem, petiit; ibique Opus edidit, cui titulus *Primitiæ Gnomonicæ Catoptricæ*, editis prius an. 1629. *Prælusionibus Magneticis*. Inde Romam linguarum Professor venit, ubi libros omnes eousque concinnatos evulgavit; atque ut Summo Pontifici Innocentio X. gratum faceret, *Obeliscum Pamphilium*, de Pontificis Cognomine sic appellatum, eruditum quidem Opus confecit.

Ejus Opera, præter dicta, sunt *Prodromus Coptus. Specula Melitensis, opus Physico-Mathematicum. Ars Magnetica. Dictionarium linguæ Ægyptiacæ. Ars Magna Lucis, & Umbræ. Musurgia Universalis. Œdipus Ægyptiacus 4. tomis comprehensus; hoc est, Templum Isiacum; Schola Ægypt. Symbolica; Encyclopædia Ægypt. & Theatrum Hieroglyphicum. Itinerarium Exstaticum in Cælestes Globos. Iter secundum Exstaticum in Mundum Subterraneum. Scrutinium Physico-Medicum de Peste. De Crucibus Neapolitanis Diatr. Mundus subterraneus. Ars Magna sciendi, &c. Iter Hetruscum, &c. China illustrata, &c.*

De Kirchero ita Jonsius de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 29. *Nec ignoremus, eadem ætate fuisse Athanasium Kircherum, celebrem suis operibus, quibus occultam istam, & reconditam Ægyptiorum Phylosophiam præ cæteris, qui in eo studio hactenus versati fuerant, restituere conatus est - - - Nonnulla quoque, ni fallor, quæ ad Brachmanum literaturam, & studia faciunt, Kircherus in China sua Illustrata tradidit. Prodiit, &c.*

JOH.

JOH. ALPHONSUS BORELLUS

PHilosophus, & Mathematicus celeberrimus, Neapolis nostræ decus ingens, ubi natus est 28. Jan. 1608. Philosophiam, & Mathesin, quibus summa, & unica animi contentione semper studuit, Florentiæ, (ubi Mediceorum Familiæ gratiosus semper fuit). Pisis, aliisque celebrioribus Italiæ locis, publice, & laudabiliter docuit. In ultima vitæ suæ periodo Romam secessit; ibique in Clericorum Regularium S. Pantaleonis Monasterio Religiosorum more vixit, & obiit ex pleuritide die 31. Decembris 1679. A Borrello omnis Physico-Mechanica Philosophia, & Medicina processit, quam hodie ne dum nostrates Philosophi, & Medici, sed exteri fere omnes sectati sunt; omnia tum Medica, tum Physica Phænomena per Motum, & Materiam varie figuratam, ac vario, diversoque modo agitatam, explicantes: quæ Principia sunt Physico-Mechanica dicta, phænomenis explicandis aptissima.

Scripta ejus sunt: *De Rerum usu judicium. Tractatus de vi percussionis. Responsio ad Censuras R. P. Honorati Fabri contra librum Autoris de vi percussionis. De Motibus Naturalibus à Gravitate pendentibus. De Motu Animalium.* Opus posthumum, sed præclarum.

ROBERTUS BOYLE

EQues Anglus nobilissimus, quartus Richardi, primi Comitis de Cork, filius, genere quidem clarus, clarior tamen scientiarum fere omnium eruditione fuit, ut qui *πανσοφος* & dici mereatur, & haberi. Enimverò ne dum Matheseos, & Medicinæ partes omnes, Historias, Chymiam, Theologiam, Rabinorum, & SS. Patrum doctrinas, in Religione Controversias, Philosophiam tum Theoreticam, tum Practicam, & quæ ad sacram, profanamque eruditionem spectant, optime callebat; verum etiam omnibus moralibus virtutibus ornatissimus erat. Plures annos sacrorum Librorum lectioni, penitiorique considerationi totum se devovit; quos ut melius intelligeret, Græcam, & Hebraicam linguam didicit. Omnia pietatis studia coluit; mendacii, obtrectationis osor, silentium adamabat, ne linguâ sibi, vel aliis noceret. De cunctis bene sentiebat; nec eum aut generis nobilitas, aut sapientia tumidum, superbum, sui plenum unquam fecit, sed contra humilis, honestus, hilaris semper visus est. Deo quotidie ferventiori spiritu se commendabat; cui, ut Naturæ Autori, omnia in naturalium veritatum inquisitione studia referebat; non aliud ex ipsis consequi exoptans, quàm ut clarior, ac perfectior Dei majestatis, sapientiæ, gloriæ, & bonitatis idea in sua, aliorumque mente oriretur; idemque ut facerent reliqui Londinensis Regiæ Societatis Professores, quique omnes in naturalium veritatum notione laborabant, summopere commendabat. Omnia igitur studia nonnisi ad solam Dei gloriam, & hominum utilitatem faciebat, & ab aliis fieri curabat. Pauperibus multa aureorum millia quotannis erogabat. Quamvis autem Anglicanæ Ecclesiæ addictus, tanto pro Christianæ Religionis propagatione ardore tenebatur, ut Sacra Biblia, & Grotii librum de Religionis Christianæ Veritate, in Turcarum, Arabum, & Indorum linguam verti, atque edi curaverit; itaut annuos suos reditus, qui ad plura aureorum millia erant, omnes, exceptis paucis frugalissimæ suæ vitæ necessariis, Christianæ Religionis per libros, & concionatores propagationi, & egenorum alimentis destinaverit. Quæ omnia digniora essent, quæ de tanto viro commemorarentur, si tot virtutibus, quibus ornatus erat, Catholicæ Religionis lumen accessisset.

Corpore, & temperamento debilis, lithiasi, sive calculi doloribus obnoxius fuit; vitamque traxit summa victus frugalitate, ea omnia vitando, quæ calculi dolores ultra suas patientiæ vires possent producere: sicque semper non voluptati vixit, sed necessitati. Chymiæ, & Mechanicis experimentis, atque inventionibus totus erat addictus: utramque tamen scientiam non ad avaritiam, aut jactantiam profitebatur; sed ut quid in ipsis veritatis, & utilitatis esset, dignosceret, & ad Dei gloriam hominibus communicaret. Tandem paucis post sororis obitum diebus, laboribus magis, quam ætate confectus, fato concessit die 30. Decembris 1691. Vide Morery sup. & Burnetum Episcopum Salisburiensem in Orat. Funebr. pro Boyle.

In Scriptis ejus, quæ 4. Vol. in 4. comprehenduntur, hæc habentur: *Nova Experimenta Physico-Mechanica de vi Aëris elastica, & ejus effectibus, Defensio Doctrinæ de Elatere, & Gravitate Aëris, proposita in Novis Experimentis Physico-Mechanicis adversus Objectiones Francisci Lini. Tractatus de mira Aëris (etiam citra Calorem) Rarefactione: de Duratione virtutis Elasticæ Aëris expansi: de Condensatione Aëris solo frigore facta, ejusque Compressione sine Machinis; & de ejusdem Quantitatis Aëris rarefacti, & congressi mire discrepante Extensione Paradoxa Hydrostatica, novis Experimentis maximam partem Physicis, & facilibus, evicta. Tentamina quædam Physiologica: Quibus subjungitur Specimen Physico-Chymicum de Differentibus partibus, & Redintegratione Nitri; necnon Historia Fluiditatis, & Firmitatis, ut & Tractatus de absoluta Quiete in Corporibus. Chymista Scepticus, vel Dubia, & Paradoxa Physico-Chymica circa Spagiricorum Principia, vulgo dicta Hypostatica, prout pugnari solent à turba Alchymistarum. Experimenta, & Considerationes de Coloribus, & speciatim de Natura Albedinis, & Nigredinis, cum Observationibus de Adamante in tenebris lucente. Introductio ad Historiam Qualitatum Particularium: subjunctis Tractatibus de Cosmicis rerum Qualitatibus, de Suspicionibus Cosmicis, & de Temperie subterranearum, de Temperie submarinarum Regionum, & de Fundo Maris. Exercitationes de Atmosphæris Corporum consistentium, deque mira subtilitate, determinata Natura, & insigni vi Effluviorum: subjunctis Experimentis novis, ostendentibus, posse partes Ignis, & Flammæ reddi stabiles, penderabilesque: unà cum detecta Penetrabilitate Vitri à Ponderalibus partibus Flammæ. Specimen de Gemmarum Origine, & Virtutibus.* Scripsit præterea alia multa ad eruditionem, & Religionem spectantia.

CLAUDIUS PERRAULTIUS

PEtri, celebris caussarum Patroni, sive Advocati, filius, Medicus, & Regiæ Academiæ Scientiarum socius, Parisiis natus an. 1613 magnam sibi famam, & gloriam editis suis Physicis, & Mechanicis Operibus acquisivit. Horum præcipua sunt: *Essais de Physique. Memoires pour servir à l'Histoire naturelle des Animaux, dressés sur les dissections faites dans l'Academie des Sciences. Traduction de Vetruve avec de Notes savantes. Abregé de Vetruve. Ordonnances de cinq espéces de colonnes selon la methode des Anciens. Recueil de plusieurs machines.* Obiit 9. Octobr. 1688. æt. 75.

Perraultio tres fratres fuere, literis & ipsi præclari; quorum natu maximus PETRUS PERRAULTIUS Tractatum *de Origine Fontium* scripsit: Italicum etiam Tassi Poëma, cui titulus: *La Secchia rapita* traduxit. Secundus NICOLAUS PERRAULTIUS Doctor fuit Sorbonicus, & Tractatum de *Thelogia Morali*

rali edidit. Tertius denique CAROLUS PERRAULTIUS de literis, & literatis omnibus in Gallia optime meritus, Poësi deditissimus fuit, quam præ aliis coluit, & exercuit, plura *Poëmata* conscribens. Edidit prætetea *Tomos* 4. *Parallelorum inter Antiquos*, *& Recentiores*, quos Ille plerumque prætulit.

ISAACUS NEWTON, natione Anglus, Eques Auratus, & Regiæ Societatis Londinensis Præses, novissimæ, celeberrimæque Newtonianæ Sectæ autor, paucis abhinc mensibus obiit octogesimum circiter annum agens. Magnus hic Philosophus, ac Recentiorum in Anglia Philosophorum dux, novum philosophandi Systema excogitavit, Cartesii Systemati quo se opponeret; quod magnam ei & famam, & autoritatem apud suos conciliavit. Hujus tamen Systematis etsi non perfectam Epitomen, brevem saltem ideam aliquam per sua Principia, ac præcipua doctrinæ capita tradere, operæ pretium esse existimavi.

Newtonianæ itaq; vastæ pariter, ac difficilis Philosophicæ doctrinæ summa hæc est. Cùm fabulosum potius, quàm rationi consentaneum sit per Hypotheses philosophari, ut à Cartesio factum; magis ex ipsis claris, certisque Phænomenis, & Experimentis, Naturæ leges deducendæ, quas phænomenis obscurioribus applicando, eorum ratio reddi possit. *Naturæ lex Corporum Gravitas est*, cujus rationem reddere nequimus. Credendum igitur, *Gravitatem, corporibus naturaliter insitam*, *Motûs caussam esse*, *non verò Motum caussam Gravitatis*. *Præterea Gravitas in corporibus mutua est*; itaut sicuti corpora omnia in Terram suam Gravitatem exercent, ita contrà Terra suam in ipsa corpora Gravitatem exerceat. Imò & *omnia corpora sese mutuò petunt*, *aut versus sese mutuò tendunt*. Vis autem, qua versus sese mutuò tendunt, vocatur ab ipso *Attractio*. Eodem igitur modo, ac Sol in Planetas, hi in Solem gravitatem habent, sive ut Philosophi dicunt, gravitant: Jovis, & Saturni Satellites in Jovem, & Saturnum; & vicissim Jupiter, & Saturnus in suos Satellites: atque hinc etiam fit, ut Luna, & Tellus in se mutuò graves sint. Omnes itaque Planetæ Primarii nedum in Solem, sed etiam inter se gravitatem habent; quod de Planetis quoque Secundariis verum est, qui in Solem gravitatem habent, & Sol in ipsos. Atque hinc pendere ait Newton vim illam, quam *Centripetam*, & *Centrifugam* appellat. Hæc autem omnia ex Cœli phænomenis probari asserit.

Ex quibus Gravitatis Regulis (quam majorem, vel minorem esse ait prout majores, vel minores, plures, vel pauciores sunt particulæ, quæ corpus componunt) ostendit, Corpora Cœlestia secundum propriam molem, & gravitatem, motum, & locum, in quo moveantur, obtinuisse, atque in variis Cœli partibus collocata fuisse. Cartesii autem Vortices neque regulis Motus, neque Cœlestium corporum dispositioni, & motui consonare, pluribus conatur ostendere. Novam insuper in sua Optica Theoriam de Coloribus docet, asserens ipsorum varietatem non tam à varia corporum superficie, quam à varia radiorum conditione pendere: qui radii cum ex propria natura alii magis, alii minus refractioni obnoxii sint; varios inde colores producunt.

Atque hæc totius novissimæ Newtonianæ Philosophiæ summa est, & veluti Elementa. Quæ philosophandi ratio nedum per Angliam, sed per Europam fere omnem longe, lateque diffusa est: imo recens philosophandi modus, & norma cunctis ferme Newtonianum hoc Systema visum est. Hinc ingens Newtonianorum numerus, in quo præcipue sunt omnes Regiæ, ac per totum Orbem celeberrimæ Londinesis Academiæ socii. *Introductiones*, *& Elementa* hujus Philosophiæ scripsit *Joh. Keill*, necnon *G. J.'s Gravesande* sub titulo: *Physices Elementa Mathematica Experimentis confirmata*: atque etiam sub hoc

altero: *Ejusdem Philosophiæ NeWtonianæ Institutiones in usus Academicos*; qu bus accensendus etiam Jac. Hermannus, atque alii, qui omni animi conatu sua hæc *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica* propugnarunt. *David* quoque *Gregorius* secundùm hoc Systema *Astronomiam* illustravit.

Verùm an hoc philosophandi Systema rationi consentaneum sit, Historici non est examinare. Diligentissime tamen examinavit in Regia Studiorum celeberrima Universitate Neapolitana Phil. & Med. Doctor eruditissimus, & in eadem Universitate inter Regios Medicinæ Professores, etiam Primarios, Καθέδραν τῆς Ἀρχικῆς tenens, NICOLAUS CYRILLUS, seculi hujus Philosophorum Φιλοσοφώτατος, nostræ Neapolis decus, & Regiæ Londinensis Societatis, cui nuper adscriptus, ornamentum, meus triginta circiter ab hinc annis in Philosophicis ac Medicis institutionibus Præceptor, quem honoris caussa nomino; cujus Vitam in omni literarum genere semper occupatam; Facta, tum in Medicis Consiliis, & Praxi; tum in omni negociorum genere, summe commendabilia; Doctrinam denique, tum in juvenum in Regia hac Universitate in Philosophicis, ac Medicis rebus institutione, tum per editas Notas, & doctissimas Dissertationes in Ettmullerum in nova hac editione Neapoli facta, Doctrinam, inquam, omnium ore laudatissimam, hic recensere supersedeo; mei namque instituti non est de Viventibus illustribus Viris agere; de quibus pro meritis agent posteri.

Atque hæc eadem ratio est, cur de Principe generosissimo, Regum optimo, Regnantium sapientissimo, literarum, bonarumque artium omnium instauratore, literatorum Mecœnate, JOHANNE V. Lusitaniæ Rege, &c. inter Philosophos Mathematicos ne dum jure optimo locando, sed primas in eis tenere dignissimo, ne verbum quidem hic fecerim. Accedit, quod tanti Regis Vitam contexere, illustria Facta memorare, Virtutes edisserere, Sapientiam enarrare, ne dicam exornare, neque Historiæ hujus Synopsis angustiæ, neque si quid est in me ingenii, quod sentio quam sit exiguum, paterentur. Equidem fateor, tantæ materiæ pertractandæ optimum quemque Scriptorem vix satis esse; verùm si mihi Deus vitam, sanam mentem in corpore sano, & ocia dabit; id, etsi non pro meritis, pro virili saltem aliquando præstare conabor.

CAPUT XI.

Philosophi Incertæ Sectæ, vel Novæ Sectæ non conspicuæ Autores.

S. BASILIUS MAGNUS, *Cappadox, meritò Magnus appellatus, per plures annos S. Gregorii Nazianzeni Athenis, & in solitudine comes individuus, Cæsareæ in Cappadocia, quæ prius Mazaca dicebatur, Archiepiscopus creatus est die Junii 14. anni 328. Arianis, ipsique Valenti Augusto sæpe restitit; multisque exantlatis pro Fide Catholica laboribus, ad meliorem vitam transit Kal. Januarii anni* 379. Phil. Labb. de Script. Eccles. Opera ejus omnia, eruditione summa, & eloquentia refertissima, Gr. Lat. extant Tom. 3. fol. Parisiis. Prætermissis laudibus, quas Ecclesiæ PP. omnesque etiam non Ecclesiastici Scriptores affatim in ipsum congesserunt; eas tantùm, quas ut Philosophus promeruit, adnotabo. Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. *Basilius Cæsareæ Cappadocum Episcopus, re & cognomine Magnus. Jure Christianorum Philosophus,* & *Phi-*

& Philosophorum Christianissimus dictus est. Erasmus Epist. lib. 28. Epist. 7. *D. Basilius vir optimo jure dictus Magnus, sed Maximi cognomine dignior. - - - Equidem contumeliam esse judico, Basilii facundiam cum quoquam eorum comparare, quorum eloquentiam supra modum admirata est Græcia, juxta modum æmulata Italia - - - Agnoscas ibi summam humanæ Philosophiæ cognitionem, sed nullam prorsus ostentationem, &c.* Cave in Vit. S.Basilii p.262. - - - *Eminebat in Grammaticis, Rhetoricis, Philosophicis, Astronomicis, Geometricis, Arithmeticis, Physicis, & quibus non? Omnes Gentilium thesauros expilaverat, secretioresque Philosophicæ secularisque doctrinæ recessus rimatus erat. - - - Ejus in Philosophicis ἀκρίβεια styli ejus nitorem, & lenitatem minime vitiabat; nec suavitas, & elegantia Orationis ejus nervosum robur, & evidentiam argumentorum infirmabat*. Hieron. Phot. Ell. du Pin. Suid. Rich. Sim. &c.

S. GREGORIUS NAZIANZENUS, Cognomento *Theologus*, Nazianzi in Cappadocia natus, qui Athenis circa an. 354. cum S. Basilio operam literis dedit sub Libanio, aliisque sophistis, tantum in literis, pietate, & Ecclesiastica disciplina profecit, ut perfectissimis Græciæ Oratoribus adnumerari, & *Maximum Ecclesiæ lumen*, *Vas electionis*, *Thesaurus profundus*, *& os Christi* appellari meruerit. Philosophis etiam accensendum duxi, tum quia Athenis Philosophiæ cum D. Basilio, ut diximus, operam dedit; tum etiam quia ejus Opera (quæ plura, eloquentia, & omnigena eruditione refertissima) perfectam redolent Philosophiam; ut de eo testatur præter alios Ell. du Pin. Biblioth. Eccles. Tom. 2. pag.655. *Concionibus ejus plures Philosophicæ sententiæ admiscentur, & Historiæ, Fabulæque locis refertæ sunt. Moralem doctrinam eo modo tradit, qui Philosophorum magis, quàm populi captui accommodatus est; &c.*

NEMESIUS quoque Emessæ Episcopus, celebris primum Philosophus, deinde Christianus factus, silentio hic non prætereundus; cujus exstat *Liber De Natura Hominis* Gr. Lat. in quo de Hominis Anima, & Corpore, ejusque partibus, de quinque Sensibus, & Affectibus; de Fato etiam, & Providentia tractat, aliisque.

ROGERUS HEREFORDENSIS à patria dictus, Philosophus Anglus, Physicis, Astrologicisque studiis, & operibus clarus fuit circa an.1170. sub Henrico II. Angliæ Rege. Scripsit *De Rebus Metallicis lib. 1. In Artem Judiciariam lib. 1. Theoriam Planetarum lib. 1. De Ortu, & Occasu Signorum lib. 1. Collectaneum annorum Planetarum lib. 1. Expositiones alphidii lib. 1.*

ANTONIUS GALATEUS, Philosophus, & Medicus, Poëta, & Geographus sui ævi clarissimus, Galateus à patria dictus, quæ in nostri Regni Neapolitani Agro Salentinorum sita est. Literatorum omnium, qui sibi coævi erant, amicissimus fuit; à quibus etiam valde commendatur, ut à Pontano in suis versibus; ab Hermolao Barbaro, qui an. 1480. ei Traductionem Paraphrasis Themistii lib 8. exaratam nuncupavit. Scripsit *Versus* commendabiles tum Lat. tum Ital. lingua; *Descriptionem situs antiquæ Japygiæ; De situ Elementorum; Quæstiones Physicas; De optimo genere philosophandi; sive Methodum studendi Philosophiæ, &c.* Ultimis vitæ diebus cum podagra affligeretur, ut mentem à doloris sensu abduceret, *Laudationem Podagræ* composuit. Obiisse fertur circa an. 1490. Vide Jovium in Elog. c.119. Leandr. Alberti Descr. Ital. Vossium lib. 4. de Hist. Lat. Castellan. de Vit. Med. Gesnerum in Biblioth. &c.

LUDOVICUS REGIUS, sive ROY, genere Normannus, inter Criticos sec.16. insignis, post varias peregrinationes Regius Philosophiæ Professor Parisiis extitit; ubi etiam ultimum diem obiit an.1679. Composuit, & è Græco

in Latinum multa vertit; quorum hæc notat Gesnerus in Biblioth. *Vita Gulielmi Budæi . Oratio in funere Caroli Valesii . Adnotationes in Timæum Platonis , &c.* Vide Ste Marthe in Elog. Doct. Gall. lib. 3. La Croix du Maine Bibl. Franc. &c.

FREDERICUS BONAVENTURI, patriâ Urbinas, in Græcis literis, & Philosophia peritissimus, Urbini Duci carissimus, pro quo etiam legatione ad Gregorium XIV. aliosque Principes functus est, molestis his curis ultro abdicatis, totum Philosophiæ studiis se devovit, ruri degens, ubi & fatis cessit an. æt. 47. in fine sec. 16. duodecim ex Panthesilea Carpegna filios relinquens. Varios Philosophicos Tractatus exaravit, ut *De Ventis . De octimestri partu. De Monstris . De Æstu maris . De Via Lactea . De cane rabido . De Jure Regni , &c.* Jan. Nic. Erythræus Pin. 1. Imag. illustr. c. 151.

OTTO HEURNIUS, *Natus Ultrajecti A.C. 1577. Patre Joh. Heurnio: Leydæ, quò cum Patre secesserat, 1599. Philosophiæ Magister , annoque insequente eadem in Universitate ejusdem Professor renunciatus : & 1601. demum Medicinæ Doctor creatus est : atque tum successit in locum Patris paulo ante defuncti ,* Vander Linden de Script. Med. Edita ejus Opera, sed rarissima, sunt *De Barbarica Philosophia lib. 2. Babylonica , Ægyptiaca , Indica , &c. Philosophiæ Primordia .* De Ottone, sive Othone, ejusque scriptis, ita Jons. de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 26. *Post hunc nominandus Otto Heurnius , Joh. filius , Philosophus , & Professor Medicus Ultrajectinus doctissimus , natus an. 1577. propter Barbaricæ Philosophiæ Antiquitates , quas juvenis adhuc annos agens 23. in duplicem concisum coëgit libellum , quorum alterum Chaldaicum appellat , Indicum alterum ; ille Chaldaicæ Philosophiæ Historiam ab originibus suis primis , ejusque & varias in Asia vicissitudines , & propagationem ad Græcas demum gentes , exposuit : hic in brevissimos tractatus quatuor est divisus ; quorum primus Indorum antiquorum , & recentiorum percenset Philosophos , eorumque varia genera , sectas , & placita : secundus Philosophos Babyloniorum , Phœnicumque : Ægyptiorum , & Indorum Philosophiæ magistros , eorumque doctrinam pertractat tertius : quartus agit de impura Magia Asiatica , Africana , Europæa , variisque eorum speciebus . Prodiit hic liber ex officina Plantiniana in forma minore 1600. & quia alias inventu difficilis est , eum quædam continere recondita , multi crediderunt ; sed nonnisi generalia , vulgaria , ac trita pertractat ; de quibus confer excellentissimum Gundlingium in Hist. Philos. Mor. p. 15. sive etiam doctissimum Ackerum in supplem. ad Bibl. Philos. Struv. p. 34.* Vide etiam Meursium in Athen. Batav. Melchior Adam in Vit. Med. Germ. Valer. Andr. Bibl. Belg. Laur. Crassum Elog. d'Huom. Letter. &c.

SIMON GRYNÆUS Philosophus, & Theologus Basileensis, vir Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ linguæ, omnisque Philosophiæ peritissimus, qui à Melch. Adam. in Vita, suæ ætatis Philologorum, Philosophorum, & Theologorum princeps appellatur, Feringæ, Sueviæ oppido, natus est an. 1493. Philosophiam, Mathesin, reliquasque scientias, quas optime callebat, Wittebergæ, Heidelbergæ, Viennæ Austriæ, & Basileæ multis annis publice, privatimque professus est; ubi tandem ex peste obiit an. 1541. æt. 48. Imo & Philosophiæ Magister κατ' ἐξοχὴν Viennæ Austriæ vocabatur. Hinc non immeritò hæc, & alia præclara de ipso autorum sunt testimonia. Erasmus Epist. lib 26. epist. 30. *Simon Grynæus est homo Latine Græceque ad unguem doctus , in Philosophia , & Mathematicis Disciplinis diligenter versatus , nullo supercilio , pudore pene immodico .* Et lib 28. Epist. 15. *Vir in omni literarum genere citra supercilium eruditus , ita provehendis liberalibus studiis natus .* Vossius de Mathem. *De studiorum omni genere præclare merebatur Simon Grynæus .* Scaligerana prima Gall.

Gall. *Simon Grynæus vir elegans fuit, tam egregias concinnavit Præfationes in Pollucem, aliosque præstantes autores. In Plinium majorem valde laboravit.* Vide, præter alios multos è recentioribus, Johannis Sapidi Jambos doctissimos de eo scriptos. Multa è Græco sermone in Latinum transtulit; multa propria composuit; è quibus illud Philosophicum Opus: *De Ignitis Meteoris, & de Cometarum caussis, & significationibus.* Etsi Grynæus in Romano Indice inter Hæreticos primæ classis rejicitur; ejus tamen Opera, addita Autoris damnati nota, permittuntur in Ind. Madrit. edito an. 1667.

SCIPIO CAPYCIUS, nobilissimæ Neapolitanæ Familiæ germen, magnum Patriæ, suique ævi ornamentum, & ipse Phylosophis æque ac Poëtis adscribendus. Enimverò veterum omnium Philosophorum sententias exacto examine rimatus, Thaletis Aquam, Epicuri Atomos, Heracliti Ignem, atque aliorum communia quatuor Elementa, validis rationibus confutavit, suamque *de Aëre*, unico rerum omnium naturalium Elemento, opinionem cum Anaximene protulit, ac probare conatus est in suis *Libris* 2 *de Principiis Rerum*, quos hexametro versu, non secus ac Empedocles inter Græcos, inter Latinos Lucretius, eleganter concinnavit. Scripsit præterea *De Divo Johanne Baptista, Vate Maximo, libros* 3. eodem metro: *Elegias*; *Epigrammata*; *& Christi Domini Vitam*, quæ amici, cui eam tradiderat, incuriâ intercidit. Exstat etiam *Magistratuum Regni Neapolitani cum Romanorum Magistratibus Comparatio*, ab eodem soluta oratione exarata. Vixit circa an. 1550.

THOMAS CAMPANELLA in Calabriæ Oppidulo, Styli nomine, natus an. 1568. decimotertio ætatis anno sacram Divi Dominici vestem induit. Subtilissimo ingenio præditus cum esset, dum adhuc Philosophiæ studiis sub præceptore operam daret, ejus ægroti vicem gessit, Theses Philosophicas publice Consentiæ propugnanti electissima opponens argumenta; unde adstantibus tantæ admirationi fuit, ut dicerent, in ipsum Telesii spiritum recidivasse. Quod cùm Thomas audivisset, statim Telesii, cujus nec nomen cognitum sibi erat, opera legenda quæsivit. Quibus lectis, tanto erga eum amore succensus est, ut ipsius sectator factus fuerit, & propugnator. Quare undecim mensium spatio *Apologiam pro Telesio* confecit, qua libro à doctissimo Marta contra Telesium undecim annorum spatio elaborato, respondit. Cumque Neapolim, ut Apologiam hanc typis mandaret, venisset; vix Urbem ingressus, videns plurimos in celeberrimum Franciscanorum Templum, *S. Maria della Nova* dictum, turmatim intrare, & ipse simul introivit. Ut autem vidit, ibi publice Philosophiæ Theses controverti; obtento contradicendi permissu, in disputando sic optime se gessit, ut à Monachis sui Ordinis ovans in Monasterium duceretur. Sed cùm aliàs in Disputationibus Theologicis publice factis, & à veterano quodam Dominicano Magistro expositis, ipse Magistro ob quasdam propositiones bene habitas plauderet; Magister eum acriter de temeritate objurgavit, quod Theologiæ imperitus, de re, quam non noverat, judicium protulisset. Cui Thomas acrius objecta reponens ait: Atqui ego, qui Theologiam, ut ais, vix à limine salutavi, tibi, non tamen ut putas, sapienti ostendam, me præstantius quàm tu & eam bene nosse, & in Cathedris posse publice profiteri. Ex audaci hac responsione graviter ille perculsus, hostili, crudelique animo Thomam adeo persecutus est, ut eum de crimine læsæ Majestatis apud Regios Judices accusaret, quod Neapolim prodere ausus esset, & Monarchiæ arcana evulgasset. De hæresi quoque apud Inquisitionis Tribunal accusatus est. Quare Thomas strictiori carcere devinctus ad annos 25. gravia multa passus est; donec, sive Urbani VIII. sive aliorum ope, libertate donatus, Lutetiam Parisiorum se contulit an. 1634. ubi Philosophiam docens, ad mortem usque permansit, quæ ex gravi melancholiæ

choliæ morbo ei contigit mense Majo an. 1639. æt. 71. Acri fuit ingenio, sed prudentia destituto, linguâ liber, naturâ inquietus, animo turbidus. Cardinalis Richelius magna beneficia in ipsum contulit. Hoc ejus Symbolum: *Propter Sion non tacebo*.

Scripta ejus hæc feruntur: *Physiologia*: *Quæstiones Physiologicæ*: *De Sensu rerum, & Magia*: (*Pars mirabilis Occultæ Philosophiæ, in qua monstratur, Mundum esse Dei vivam statuam, beneque cognoscentem: omnesque illius partes, partiumque particulas sensu donatas esse, alias clariori, alias obscuriori, quatenus sufficit illarum conservationi, ac totius, in quo consentiunt, & fere omnium Naturæ arcanorum rationes aperiuntur*. Verba sunt Lindenii: quæ omnia, quam rectæ rationi adversentur, nemo non videt.) *Opuscula Physica*: *Metaphysica*: *Poëtica*: *Atheismus Triumphatus*: *Tractatus Astrologicus*: *Monarchia Hispaniæ*: *Medicinalium juxta propria principia lib. 7. Civitas Solis* (Opus ab eo, dum in carcere detineretur, elaboratum, & à Gab Naud. in Bibliograph. Polit. atque ab H. Conring. de Civ. Prud. c. 14. commendatum) *Apologia pro Galilæo* (ubi disquiritur, utrum ratio philosophandi, quam Galilæus celebrat, faveat Scripturis Sacris, an adversetur) Quibus Operibus hoc sequens addit Jan. Nic. Erythr. in Pinacoth. de quo, aliisque, suum etiam judicium profert, sic ajens: *Scripsit ingens Opus de Reformatione Scientiarum, decem in Codices divisum, quorum singuli plures in partes distribuuntur: unde nihil acutissimo ingenio homini tam fuisse propositum apparet, quam relictis veteribus viis ad omnium scientiarum notitiam novum, atque directum iter aperire. Scripsit etiam alia permulta partim edita, partim nondum impressa, quorum index à Jacobo Gaffarello recensetur*. A cit. Lindenio de Script. Med. recensetur etiam *Prodromus Philosophiæ instaurandæ, idest, Dissertationis de Natura Rerum Compendium*, cum Præfatione ad Philosophos Germaniæ. Imo tot volumina Campanella concinnasse dicitur à Salom. Cypriano, ut ipsemet Parisiis an. 1635. ea in 10. Tomos colligere decreverit; quorum Primus prodiisse an. 1638. ab eodem Cypriano dicitur sub hoc titulo: *Thomæ Campanellæ Styli Ordinis Prædicat. Philosophiæ rationalis partes V. videlicet Grammatica, Dialectica, Rhetorica, Poëtica, Historiographia, juxta propria principia suorum operum Tom. I.* Refert etiam Jonsius de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 29. Campanellam de libris à se compositis libellum ad Gabr. Naudæum misisse sub titulo: *Thomæ Campanellæ de libris propriis, & recta ratione studendi Syntagma ad Gabr. Naudæum*. Ubi à cit. Jonsio Magnus Philosophus, & Polygraphus jure dicitur. Denique de Vita, & Philosophia Campanellæ legatur Ernestus Salomon Cyprianus; de quo ita laudatus Jonsius lib. eodem cap. 36. *In Academia Julia quondam Excellentissimus Ernestus Salomon Cyprianus, vir undequaque doctissimus, cum ad Philosophiæ munus eo vocaretur, Programma auspicale de Philosophia Thomæ Campanellæ concinnaverat. Id postmodum auctius an. 1705. apud Amstelodamenses recudi fecit sub titulo libelli: De Vita, & Philosophia Thomæ Campanellæ, 8. quod elegans opusculum in capita quinque divisit; in primo de Philosophi Vita, Studiis, & Fatis egit: in secundo variorum eruditorum judicia de Campanella collegit: in tertio de Theologia, & Magia: in quarto de ejus Philosophia: in quinto de libris Campanellæ tractat, quos amici ejus cum erudito orbe communicarunt, &c.*

Campanella *ardentis, & portentosi vir ingenii* dicitur à Naudæo. Joh. Deskler script. Adespot. 1686. p. 323. *Campanella philosophatur magna severitate, sed sua Metaphysica methodo, &c.* Leo Allat. Ap Urban *Scripsit ab anno ætatis vicesimo non quæ ab aliis scripta erant, sed in hoc incumbens, ut nova in omnibus fere scientiis excogitaret*. Isaac Bullart. Acad. Scient. Gall. Pre-

Præclara sua virtute, ac eruditione dignum se præstitit, qui seculi sui Philosophorum Princeps audiret. Vide præterea Konig. Laur.Craff.Morery Lex.Hist. potissimum verò Salom. Cyprianum loc. cit.

LUDOVICUS LESCLACHE in pago quodam Arverniæ natus, Parisiis Philosophiam ingenti plausu, & auditorum concursu docuit. Novam docendi Philosophiam methodum invenit, per Tabulas scilicet, in quas eam omnem redigere studuit. Eas impressas discipulis vendebat; quod sibi quidem magno lucro, discipulis verò utilitati non exiguæ fuit. Vir eximiæ honestatis, ac probitatis fuisse traditur. Lugduni obiit 17. Augusti 1671. Ejus exstat Philosophia in Tabulas redacta: cui post mortem Clavem ad ipsam intelligendam, atque alia addiderunt.

ANTONIUS MIZALDUS, Gallice Mizault, *Natus Montluconii in Gallia, Ducatus Borbonici oppido; fuit non solum Medicus, sed etiam Philosophus, & Mathematicus eximius. Obiit Lutetiæ A. C.* 1578. Linden. de Script. Med. In naturæ arcanis investigandis omnium fuit peritissimus, ut ejus opera demonstrant; quorum Catalogus seorsim editus in suis operibus habetur, & apud cit. Linden. quorum præcipua sunt: *Phænomena, seu temporum signa: Meteorologica: Cometographia: Planetologia: Mundi Sphæra, seu Cosmographia: Catalogi Sympathiæ, & Antipathiæ: Harmonia Cœlestium corporum, & Humanorum: Ephemerides aëris perpetuæ, seu Popularis, & Rusticæ Tempestatum Astrologiæ ubique terrarum veræ, & certæ, libelli, seu classes V. quorum I. est de Pluvia, & Serenitate, II. est de Rore. III. de Ventis. IV. de Tonitruis. V. de Terræ motu, Cometis, &c. De Arcanis naturæ lib.*4. Plures etiam Tractatus Gall. & Lat. edidit; ut *Hortorum Secreta, cultus, & auxilia: De Hortensium arborum insitione: Exploratio, & dissectio corporis arborei in sua sigillatim membra, & partes: Auxiliaris, & Medicus Hortus, rerum variarum, & secretorum remediorum accessione locupletatus: Artificiosa methodus comparandorum hortensium fructuum, oleorum, radicum, uvarum, vinorum, &c. Memorabilium jucundorum, & utilium Centuriæ* 9. &c. Vide Thuan. Ghilin. La Croix du Maine, & du Verdier, &c.

JULIUS-CÆSAR LAGALLA Neapolitanus, Philosophiæ, & Medicinæ in Collegio Romano Professor insignis per annos 33. circa annum 1612. floruit. Scripsit Tractatum *De Immortalitate Animæ*, atque alios ad rem Philosophicam spectantes, quos Leoni Allatio, qui ejus etiam vitam scripsisse dicitur, reliquit. Vide Konig. in Biblioth.

PAGANINUS GAUDENTIUS, Philosophus, Theologus, & Jure Consultus celeberrimus, Eloquentiæ primum, deinde Historiarum, & Politices Professor in Academia Pisana, defunctus an. 1649. eruditis suis operibus Philosophiæ, & Philosophorum Historiam plurimis juvit; quæ sunt: *Dogmatum Origenis cum Philosophia Platonis comparatio. De Pythagorica Animarum Transmigratione Dissertatio*; quæ Pisis prodiit an. 1641. 4. de qua potissimum confer Morhofium Polyhist. II. 1. 2. 9. *De errore Sectariorum, & philosophicis veterum Ecclesiæ Patrum opinionibus. De veterum contemtu Aristoteleo. De Juliani Imperatoris Philosophia. De Philosophiæ apud Romanos Origine, ac Progressu libellus*, rarissimus, qui prodiit Pisis 1643. 4. cujus excerptum dedit Tomus III. Observationum selectarum, qui Halæ impressus habetur 1703. Erudite profecto, perspicue, ac solide rem susceptam ubivis exponit. Ex Jonsio de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 19.

MARINUS MERSENNUS Monachus Ordinis Minimorum, natus in oppido Æsiæ, qui fluvius est Galliæ Belticæ, in regione Cenomanorum, populorum Galliæ, die 8. Septembris ann. 1588. ex patre Juliano, & Johanna Mouliere.

Parisiis, ubi literarum studiis vacavit, in Minimorum numero scriptus a.1607. eorum institutum jurejurando professus est a.1612. æt.24. & multum in scientiis profecit, præcipue in linguarum studiis; quarum Hebraicam à P. Joh. Bruno ejusdem Ordinis optime didicit. Ab ann.1615. ad 1619. in Cœnobio Niverni Philosophiam, ac Theologiam docuit, cui Cœnobio inde etiam præfuit. Mathesin quoque perfecte calluit; quare propter insignem suam eruditionem, moresque suavissimos, & incorruptos, viris sanguine, dignitate, vel literis, clarissimis gratus fuit, atque in suis in Italiam, Germaniam, &c. peregrinationibus acceptissimus. Obiit Parisiis die 1. Septembris ann.1648. æt.60. Inter ejus Opera, quæ plura, numerantur *Quæstiones in Genesin. Harmonicorum Libri, in quibus de Sonorum natura, caussis, & effectibus. Cogitata Physico-Mathematica Tom.3. Veritas Scientiarum. Quæstiones inauditæ, &c.* Vide ejus Vitam à P. Hilarione de Costa scriptam, aliosque.

JOHANNES CLERICUS, literatorum nostri ævi literatissimus, de quo ita cit. Jonf. lib.3. c.37. *Eruditorum Belgarum princeps est Joh. Clericus, Philosophiæ, & S. Linguæ apud Remonstrantes Amstelodami Professor, natus Genevæ anno 1657. die 19. Martii. Historiæ Philosophiæ profuit Historia Philosophiæ Orientalis, quam primus ex Anglicana editione Stanleji in Latinum versam notis, & elegantissimis observationibus instructam Amstelodami dedit 1690. 8. Huic adduntur Zoroastris Oracula, doctissimis itidem notulis ornata cum indice philologico, qui textum Stanleji illustrat egregie. Cunctam deinde Historiam Orientalis Philosophiæ una cum notis Operum Philosoph. suorum Tomo II. inseruit, ut cætera Viri scripta taceamus. Descriptionem Vitæ Clerici editioni Lipsiensi Operum Clerici præmisit Gottl. Fr. Jenichenius. Cui vero jungendus ille Anonymus, ipsi Clerico familiaris à puero, qui locupletiorem Vitæ Clerici Historiam conciso, sed eleganti libello dedit, &c.*

BENEDICTUS DE SPINOZA, natione Judæus, deinde Judaismi desertor, nomine potius, quam Fide Christianus factus, ac tandem Atheus, natus est Amstelodami ann.1632. obiitque ann.1677. æt. circiter 45. Omnium primus Atheismum nova methodo, & Systemate docuit, quamvis præcipua ejus doctrinæ dogmata cum plerisque tum veteribus, tum recentioribus, Europæis, & Orientalibus communia fuerint. Pater ejus dives mercator fuit origine Lusitanus. Ante Baptismum Baruch, post Baptismum Benedictus appellatus est. Latinam linguam à Medico quodam Amstelodami didicit, statimque Theologiæ complures annos studuit, ac tandem Philosophiæ totum se devovit: Cum autem Geometricum haberet spiritum, nec præceptores, nec harum scientiarum Autores pro voto ei facerent satis, & ille tamen summo sciendi amore arderet, quid in hisce ingenii vires valerent, experiri decrevit. Ad hoc propositum urgendum scripta Philosophica nobilissimi, & summi tunc temporis Philosophi Renati des Cartes magno ei fuerunt adjumento: hujus enim Methodum philosophandi præ aliis ad Geometricas demonstrationes accedere, rationique consonam nimis existimabat; etsi Renatum in plerisque rejiciebat, præcipue vero quod ad hominis Voluntatem, quam idem cum Intellectu esse dicebat, & nulla penitus libertate donatam, ut ex Ludovico Mayer Præfat. Renati des Cartes, &c. Principiorum more Geometrico demonstr. per Benedictum de Spinoza, ubi: *Cum discipulum suum Cartesii Philosophiam docere promisisset, religio ipsi fuit ab ejus sententia latum unguem discedere, aut quid, quod ejus dogmatibus, aut non responderet, aut contrarium esset, dictare. Quamobrem judicet nemo, illum hic aut sua, aut tantum ea, quæ probat docere. Quamvis enim quædam vera judicet, quædam de suis addita fateatur; multa tamen occurrunt, quæ tanquam falsa rejicit, & à quibus longe diversam ferat sententiam.*

Cujus

Cujus notæ inter alia, ut ex multis unum tantùm in medium afferam, sunt, quæ de Voluntate habentur Schol. Propos. 15. Part. 1. Principiorum, & cap. 12. Part. 2. Append. quamvis satis magno molimine, & apparatu probata videantur. Neque enim eam distinctam ab Intellectu, multo minus tali præditam esse libertate existimat, &c. Spinozam verò, & Beckerum Cartesii Philosophia non usos, sed abusos meritò dixit Buddeus Hist. Phil. succincta delineat. p. 90. ubi ait: *Benedictus Spinoza, & Balthasar Beckerus, etsi Cartesianæ Philosophiæ addicti, ipsius tamen Principiis abutentes, impium, & detestabile Systema condiderunt; & ille quidem errore nefando non alium, quam ipsum Mundum agnovit Deum; iste verò non concipiens quomodo substantia cogitans agere in corpora possit, omnium spirituum operationes negavit.*

Postquam igitur sese ab omnigenis occupationibus, & negociorum curis, veritatis inquisitioni magna ex parte officientibus, liberasset, quo minus à familiaribus in suis turbaretur meditationibus, urbem Amstelodamum, in qua natus, & educatus fuit, deseruit, atque primò Renoburgum, deinde Voorburgum, & tandem Hagam Comitis habitatum concessit, ubi etiam 9. Kal. Martii anno supra millesimum, & sexcentesimum septuagesimo septimo ex phthisi vitam hanc reliquit, postquam annum ætatis quadragesimum quartum excessisset. Nec tantum in veritate perquirenda totus fuit, sed etiam speciatim se in Opticis, & vitris, quæ Telescopiis, & Microscopiis inservire possent, tornandis, poliendisque exercuit; & nisi mors eum intempestiva rapuisset (quid enim in his efficere potuerit, satis ostendit) meliora ab eo fuissent speranda. Licet vero totum se Mundo subduxerit, & latuerit, plurimis tamen doctrina, & eruditione conspicuis Viris ob eruditionem suam magnumque ingenii acumen innotuit; uti videre est ex Epistolis ad ipsum scriptis, & ejus ad ipsas Responsionibus. Plurimum temporis in natura rerum perscrutanda, inventis in ordinem redigendis, & amicis communicandis, minimum in animo recreando insumsit: quin tantus veritatis expiscandæ in eo ardor exarsit, ut, testantibus iis, apud quos habitabat, per tres menses in publicum non prodierit; quinimo, ne in veritatis indagine turbaretur, sed ex voto in ea procederet, Professoratum in Academia Heidelbergensi, ei à Serenissimo Electore Palatino oblatum, modeste excusavit, uti ex epistola 53. & 54. perspicitur. Ita ex Præfatione Operum posthumorum Benedicti de Spinoza. His autem verbis Fabricius in eadem Academia Theologiæ Professor Spinozam Electoris nomine invitavit: cit. Epist. 53. *Philosophandi libertatem habebis amplissimam, qua te ad publice stabilitam Religionem conturbandam non abusurum credit - - - Hoc unum addo, te, si huc veneris, vitam Philosopho dignam cum voluptate transacturum, nisi præter spem, & opinionem nostram aliter omnia accidant.* Cui Spinoza sic respondit ibidem epist. 54. *Si unquam mihi desiderium fuisset alicujus facultatis professionem suscipiendi, hanc solam optare potuissem, quæ mihi à Serenissimo Electore Palatino per te offertur, præsertim ob libertatem philosophandi, quam Princeps clementissimus concedere dignatur - - - Cogito deinde, me nescire, quibus limitibus libertas ista philosophandi intercludi debeat; ne videar publice stabilitam Religionem perturbare velle.*

Quod ad Spinozæ Vitam hæc denique addenda. Judæorum hostis, ex quo desertor fuit, semper acerrimus, ipsos & verbis, & scriptis insectatus est; nec ullo modo, annnis etiam ei oblatis congiariis, ab eis adduci unquam potuit, ut externos saltem ipsorum ritus frequentaret. Implacabilis autem omnino factus ex quo Hebræus quidam ipsum ad mortem usque ense petivit; nullo tamen suscepto damno, nisi tantum in vestibus. In cunctis vitæ necessariis sobrius, & parcissimus, divitiarum contemtor, comis, & humanus semper vixit; quin-

imo oblatam sibi à Simone Uries amico suo hæreditatem recusavit, nolens Uries fratrem hac hæreditate privari; nec annuos florenos 500. sibi in testamento ab eo legatos, omnes voluit, solis 300. contentus, quibus viveret. Teterrimum suum Atheismi virus non æquè in omnes evomebat, sed in eos tantum, qui ei discipulos se mancipabant. Ceterum in sua Religione quemque manere, & rigide eam observare, hortabatur. Hinc interrogatus à muliere, apud quam degebat, an in sua Religione salva fieret, respondit: Modò eam serves, & pietatis opera perficias. Postremò Sebastianus Kortholtus Præfat. edit. 2. Tractatus Christiani Kortholti patris sui de tribus Impostoribus, hæc habet de Spinoza: *Vacavit interdum doctis, & principibus viris, quos non tam convenit, quam admisit, cum iisque de rebus civilibus sermones instituit. Politici enim nomen affectabat, & futura mente, & cogitatione sagaciter prospiciebat, qualia hospitibus suis non rara prædixit - - - Se professus est Christianum, & vel Reformatorum, vel Lutheranorum actibus non modò ipse adfuit, sed & aliis autor sæpe numero, & hortator extitit, ut templa frequentarent, domesticisque verbi quosdam divini præcones maximopere commendavit. Nec unquam jusjurandum, aut petulans de Deo dictum ex ore Spinozæ exiit; nec largiore usus est vino, & satis duriter vixit. Ideoque hospiti quavis anni parte 80. aureos Belgicos tantummodo persolvit, & summum 400. quotannis impendit. Auro plane non inhiabat, &c.* Fertur, Spinozam ante mortem sæpe dixisse: *Deus propitius esto mihi misero peccatori*; ac pluries Dei nomen invocasse: cumque interrogaretur, an Deum vere existentem crederet? respondit, hoc ei nomen ex more, & consuetudine, non ex voluntate prolatum. Mandragoram quoque ante mortem bibisse dicitur, ut placide somnolentus moreretur; sed hoc fabulosum alii dicunt.

Inter impia, ac virulenta Spinozæ scripta est primò liber ille sub hoc pseudonymo titulo editus an. *1665. Lucii Antistii Constantis de Jure Ecclesiasticorum liber singularis*; in quo docetur: *Quodcumque Divini, Humanique juris Ecclesiasticis tribuitur, vel ipsi sibi tribuunt, hoc aut falsò, impieque illis tribui, aut non aliunde, quam à suis, hoc est, ejus Reipublicæ, vel Civitatis Prodiis, in qua sunt constituti, accepisse.* Præterea alter est proprio Autoris nomine insignitus sub titulo: *Tractatus Theologico-Politicus*; cujus dogmata iis, quæ in altero modò dicto continentur, simillima sunt: unde educitur, amborum autorem unum esse. Qui Tractatus Gallice etiam sub hoc titulo prodiit: *Reflexions curieuses d'un Esprit desinteressè sur les matiers les plus importantes au salut tant public, que particulier*; imo & sub aliis etiam titulis, ut advertit P. Bælius in suo Lex. Hist. Crit. Ejus etiam est, quem supra notavimus, *Principia Renati des Cartes Geometrico more demonstrata per B. Spinozam*. Sunt & ejusdem *Opera Posthuma: Epistolæ, &c.*

Sed ut execrandam impudentissimi Novatoris doctrinam, qua pestilentissimum Atheismi virus disseminare, non aperte tamen, sed obscure, & artificiose, studuit, ad perpetuam impii confusionem paucis hic tradam; sciendum primò est, ipsum Geometrico semper more, ἀλόγως tamen processisse: unde antequam sua ratiocinia contexeret, & subtilissimum suum Atheismi Systema conficerer, ut ædificii fundamenta posuit octo Definitiones, & septem Axiomata, quibus decem Propositiones superadstruxit. Totius autem Systematis summa est. *Nihil dari præter Deum, qui ab Universo, seu rerum Universitate non distinguitur; sicque Deum esse omnia, & omnia esse Deum.* Omnes sui Systematis conatus tendunt ad destruendam *distinctionem inter Deum & Creaturam*; cùm cæteroqui apud omnes in confesso sit, Creaturam omnem participationem quidem esse Divinæ Naturæ, te tamen ipsa, sive substantialiter, ut ajunt

ajunt, ab ea distinctum, & diversum quid esse, cum post productionem fuerit, quod ante productionem non erat. Per Spinozam igitur *Rerum Universitas, sive Universa rerum Substantia, in qua omne, quod est, comprehenditur, sive naturæ Cogitantis, sive Extensæ, infinita est, increata, æterna, ipsaque Deus est, præter quam non est alius Deus*. Quam impiam de Deo sententiam ab antiquis quibusdam Philosophis Spinosa desumsisse videtur; qui ipsum Mundum Deum esse dicebant. Hi autem potissimum fuere Eleaticæ Sectæ Philosophi, quibus Spinoza de suo hoc addidit, quod Atheismum per proprium Systema, & Geometricas demonstrationes probavit, sive probare credidit. Hinc de Spinoza Buddeus in Hist. Phil. succincta Delineat. p. 64. *Atheismus Eleaticæ Sectæ proprius est. Imo multa similia prorsus iis docuisse videntur, quæ recentiori ætate in scenam revocavit Ben. Spinoza. Xenophanes enim docuit, unum esse omnia. Parmenides, atque Melissus, dum motum omnem, omnesque adeo generationes, & mutationes sustulerunt, inducti forte sunt hac ratione, quod unam crederent esse substantiam - - - - Rursus ab Alexandro Epicureo, qui inter amicos Plutarchi fuit, Atheismum suum accepisse Davidem de Dinanto, Scholastici dicunt; quem consentientia cum Spinoza docuisse constat*. Definitiones, quas insipiens Novator sibi præmisit, sunt:

I. *Per caussam sui intelligo id, cujus essentia involvit existentiam, sive id, cujus natura non potest concipi, nisi existens. II. Ea res dicitur in suo genere finita, quæ aliâ ejusdem naturæ terminari potest; ex. gr. Corpus dicitur finitum, quia aliud semper majus concipimus; sic etiam cogitatio alia cogitatione terminatur: at corpus non terminatur cogitatione, nec cogitatio corpore. III. Per substantiam intelligo id, quod in se est, & per se concipitur; hoc est, id, cujus conceptus non indigeat conceptu alterius rei, à quo formari debeat. IV. Per Attributum intelligo id, quod intellectus de substantia percipit, tanquam id, quod ejusdem essentiam constituit. V. Per Modum intelligo Substantiæ affectiones, seu id, quod in alio est, per quod etiam concipitur. VI. Per Deum intelligo ens absolute infinitum, hoc est, Substantiam constantem infinitis attributis, quorum unumquodque æternam, & infinitam essentiam exprimit. Dico, absolute infinitum, non autem in suo genere; quicquid enim in suo genere tantum infinitum est, infinita de eo attributa negare possumus: quod autem absolute infinitum est, ad ejus essentiam pertinet quidquid essentiam exprimit, & negationem nullam involvit. VII. Ea res libera dicitur, quæ ex sola suæ naturæ necessitate existit, & à se sola ad agendum determinatur; necessaria autem, vel potius coacta, quæ ab alio determinatur ad existendum, & operandum certa, & determinata ratione. VIII. Per Æternitatem intelligo ipsam existentiam, quatenus ex sola rei æternæ definitione necessario sequi concipitur: talis enim existentia ut æterna veritas sicut rei essentia concipitur; propterea que per durationem, aut tempus explicari non potest, etsi duratio principio, & fine carere concipiatur.*

Axiomata sunt I. *Omnia quæ sunt, vel in se, vel in alio sunt. II. Id, quod per aliud concipi non potest, per se concipi debet. III. Ex data caussa determinata, necessario sequitur effectus, & contra, si nulla detur determinata caussa, impossibile est, ut effectus sequatur. IV. Effectus cognitio à cognitione caussæ dependet, & eandem involvit. V. Quæ nihil commune inter se invicem habent, etiam per se invicem intelligi non possunt; sive conceptus unius alterius conceptum non involvit. VI. Idea vera debet cum suo Ideato convenire. VII. Quidquid ut non existens potest concipi, ejus essentia non involvit existentiam.*

Propositiones denique sunt. I. *Substantia prior est naturâ suis affectionibus,*

bus. Demonstratio patet ex defin. tertia, & quinta. II. Duæ substantiæ diversa attributa habentes, nihil inter se commune habent. Demonstratio patet ex defin. 3. unaquæque res enim in se debet esse, & per se debet concipi, sive conceptus unius alterius conceptum non involvit. III. Quæ res nihil commune inter se habent, earum una alterius caussa esse non potest: quod post Axioma quartum verum est. IV. Duæ, aut plures res distinctæ, vel inter se distinguuntur ex diversitate attributorum substantiarum, vel ex diversitate earundem affectionum. Demonstratio: Omnia, quæ sunt, vel in se, vel in alio sunt, per axioma 1. hoc est, per definitionem 3. & 5. extra intellectum nihil datur præter substantias, earumque affectiones; nihil ergo extra intellectum datur, per quod plures res distingui inter se possunt, præter substantias, seu, quod idem est, per earum attributa, earumque affectiones. V. In rerum natura non possunt dari duæ, aut plures substantiæ ejusdem naturæ, sive attributi. Demonstratio: Si darentur plures distinctæ, deberent inter se distingui vel ex diversitate attributorum, vel ex diversitate affectionum, per propositionem præcedentem; si tantum ex diversitate attributorum, ergo concedetur, non dari nisi unam ejusdem attributi: at si ex diversitate affectionum, cùm substantia sit prior naturâ suis affectionibus, per propositionem 1. ergo depositis affectionibus, & in se considerata, hoc est per definitionem 3. & 6. vere considerata, non potest concipi ab alia distincta, hoc est, non poterunt dari plures, sed tantum una. VI. Una substantia non potest produci ab alia substantia. Demonstratio: In rerum natura non possunt dari duæ substantiæ ejusdem attributi, per propositionem præcedentem, hoc est, per propositionem secundam, quæ aliquid inter se commune habeant, adeoque per propositionem tertiam una alterius caussa esse nequit, sive una ex alia non potest produci. VII. Ad naturam substantiæ pertinet existere. Demonstratio: Substantia non potest produci ab alio, per propositionem præcedentem; erit itaque caussa sui: Substantiæ enim essentia, per definitionem primam, sui existentiam necessariò involvit; sive ad ejus naturam pertinet existere. VIII. Omnis Substantia est necessariò infinita. Demonstratio: Substantia unius attributi nonnisi unica existit, per propositionem septimam. Erit itaque ipsius natura vel finita, vel infinita existere: at non finita, nam, per definitionem secundam, deberet terminari ab alia ejusdem naturæ, quæ etiam necessariò deberet existere, per propositionem septimam: adeoque darentur duæ Substantiæ ejusdem attributi, quod est absurdum, per propositionem quintam: ergo existit infinita. IX. Quò plus realitatis, aut esse unaquæque res habet, eò plura attributa ipsi competunt: Demonstratio patet ex definitione quarta. X. Unumquodque unius Substantiæ attributum per se concipi debet. Demonstratio: Attributum est, quod intellectus de Substantia percipit, tanquam ejus essentiam constituens: ergo, per definitionem tertiam, per se concipi debet. Ex quibus omnibus Spinoza varia Corollaria, & Scholia deducit, quæ apud ipsum videre est.

Contra Spinozam scripserunt *Joh. Conr. Durrius, Jac. Thomasius, Joh. Musæus, Henr. Morus, Wittichius, Velthusenius, Franc. Cuper*, religione Socinianus, in Tract. cui titulus: *Arcana Atheismi revelata, philosophice, & paradoxe refutata*; plures etiam *Doctores Lutherani, & Calvinistæ; P. Dan. Huet. in Demonstr. Evangel. R. Simon. Joh. Colerus in Tract. de Vera Religione J.C. contra Spinozam; Mr. Yvon*, discipulus Labadii, & Labadistarum Minister, in suo Tract. *Impietas convicta; P. Le Vassor in lib. de Vera Religione; Mr. van Til; Mansveldius; Batelerius; Petrus Bælius in Lex. Histor. Crit.* ubi ait, neminem meliùs, ac doctiùs Spinozismum oppugnasse, confutasse, ac funditùs evertisse, quàm *Joh. Bredenburgium* in Opere suo, cui tit.

Ener-

Enervatio Tractatus Theologico-Politici, *una cum Demonstratione Geometrico ordine disposita*, *Naturam esse Deum*, *&c.* atque alii, quorum numerus pene innumerus est. Videri etiam possunt *Le Journal des Sçavans* 31. *Jan.* 1699. *Les Nouvelles de la Rep. des Lettres*; *& L'Histoire des Ouvrages des Sçavans* eodem anno. Atque hæc de Spinoza.

CAPUT XII.

Epicurei Emendati, sive Gassendistæ.

EPicureis, qui in Hortis cum Epicuro, & post ipsum Athenis floruerunt, cap. 15. lib. 3. hujus Historiæ recensitis; atque Epicureis Romanorum Philosophis cap. 1. lib. 4. hujus enarratis, (quibus *Diogenes Laërtius* addi posset, qui tempore Antonini, & Severi vixisse dicitur, clarus præcipuè ob libros X. Vit. Philosophorum, Arriæ, philosophanti fœminæ φιλοπλάτωνι, Septimio Severo, & Antonino Caracallo, Impp. carissimæ, dicatos; in quibus se pluribus in locis Epicureum ostendit; potissimum verò, quod de Epicuro librum X. integrum conscripserit, doctrinam commendaverit, & acerrime defenderit) Recentiores addendi Epicurei sunt, qui Epicuri Philosophiam ab erroribus, Christianæ Religioni contrariis, expurgatam professi sunt. Quorum Dux, & Autor

PETRUS GASSENDUS

NAtione Gallus, patriâ civis Diniensis, cujus Ecclesiæ Episcopalis primum Canonicus, deinde etiam Præsbyter Præpositus, Sac. Theologiæ Doctor, ac Regius in Parisiensi Academia Matheseos Professor, Philosophus nostri ævi celeberrimus, pauperibus ortus est parentibus 9. Kal. Febr. 1592. quò major ejus nobilitas, & gloria ex literarum studiis videretur. Post expleta linguarum, humaniorum literarum, & Philosophiæ studia (quam etiam publice, & laudabiliter docuit) Mathesi ac potissimum Astronomiæ totum se dedidit, id cumprimis suadentibus Nicol. Fabr. Peirescio, Magnæ Provinciæ Tribunalis Consiliario, & Domino du Vair, ejusdem Tribunalis Præside, apud quos erat gratiosissimus. Cum autem Aristotelis Philosophia, quam ex præceptoribus hauserat, ei non arrideret, ex reliquis veterum Philosophiæ Systematis Epicureum elegit emendandum, ut sectaretur. Doctrinæ, eruditionis, pietatis vir fuit insignis; unde etiam literatis, Principibus, & Cardinalibus carus semper fuit. Tandem extremum diem obiit Parisiis ann. 1655. die 24. Octobris æt. 64. quem marmoreo tumulo post mortem dignatus est Henricus Ludovicus Habertus de Montmor, Libell. Suppl. Magister, qui vivum domi semper honoris gratia habere voluit. Idem Habertus magnifico marmoreo tumulo, quod ei erexit Lutetiæ in Ecclesia S. Nicolai Campensis, atque in ipso Sacello Illustr. Familiæ Mammorianæ, quod S. Josepho sacrum, pro Amico suo, & Hospite sibi carissimo, Epitaphium superaddidit. De Gassendo plura qui cupit, adeat Samuelem Sorberium, Christianissimo Regi ab Historica re, qui ejus Vitam descripsit sub titulo: *Dissertatio de Vita, & moribus Philosophi, ac Mathematici celeberrimi Petri Gassendi, ad Virum illustrem Henr. Ludovicum Habertum Mommorium, Libellor. supplic. magistrum integerrimum præscripta*; in qua etiam ejus scripta enarrantur. His igitur de Vita breviter enarratis, scripta videamus.

Hæc,

Hæc, quæ Tom. 6. fol. continentur, res Philosophicas, Mathematicas, Vitas celebriorum Mathematicorum, Peirescii etiam, ejusque Bibliothecæ laudes, Epistolas, &c. tractant. Quorum hoc est Jonsii judicium de Scr. Hist. Phil. lib. 3. c. 31. *Anno 1624. lucem publicam videbant ejus Exercitationum Paradoxicarum adversus Aristoteleos libri 7. in quibus omnes hujus Philosophi errores deteguntur, præcipua totius doctrinæ Peripateticæ fundamenta excutiuntur, opiniones vero novæ, aut è vetustioribus obsoletæ, stabiliuntur*. Primus liber 8. continet Exercitationes; quarum uniuscujusque tale est argumentum. I. *Quod homines Aristotelici ex germana Philosophia Sophisticen effecerint*. II. *Quod immerito Aristotelici libertatem philosophandi sibi ademerint*. III. *Quod rationes nullæ sint, quibus secta Aristotelis videri potest præferenda*. IV. *Quod maxima sit incertitudo librorum, doctrinæque Aristotelicæ*. V. *Quod apud Aristotelem innumera deficiant*. VI. *Quod apud Aristotelem innumera superfluant*. VII. *Quod apud Aristotelem innumera fallant*. VIII. *Quod apud Aristotelem innumera contradicant*. - - - *Sed reliquos libros 6. eruditi non viderunt; num editi fuerint, Launojus significare non potuit. In istis autem quid tractaverit, ejus in lib. 1. Præfatio docet, ubi inquit: Liber secundus opponitur Dialecticæ Aristotelicæ, ubi nulla ipsius Dialectices necessitas, utilitasve declaratur, &c. Liber tertius destinatur in Acroasin Physicam, &c. Liber quartus adoritur libros de corpore simplici, ubi primum & stellis, & soli comparatur quies, &c. Liber quintus aggreditur vulgares tractatus, quos de mistis instituit, &c. Liber sextus adversus Metaphysicam instituitur. Liber denique septimus est in Moralem Philosophiam. Confer Launojum de varia Arist. fortuna.*

De libris pro Epicuro editis ita sequitur laudatus Jonsius: *Sed Gassendus ab edendis contra Aristotelem libris abstinuit, & totum postea se Philosophiæ Epicureæ restaurandæ dedit. Itaque peculiare Opusculum de Vita, Moribus, & Doctrina Epicuri libris 8. concinnavit. - - - In hoc Epicuri & Vitæ, & Scholæ historiam exposuit ita, ut nemini fortasse alteras curas hac in parte reliquerit. Liber primus, & secundus nonnisi nude vitam, mores, & Scholam Epicuri persequitur; ita tamen, ut ejus etiam recenseat libros, amicos, & successores. In primis cap. 5. lib. 1. docet, quando, & qua occasione Epicurus Philosophiæ se dederit, sectamque condiderit. Quartus liber occasionem quæsitæ Epicuro infamiæ detexit. Quintus objectam malignitatem depulit. Sextus objectum gulæ vitium. Septimus objectam venerem. Ultimus odium objectum artium liberalium. Etiam primus è recentioribus edidit Animadversiones in Diogen. Laërt. lib. X. qui de vita, moribus, placitisque Epicuri agit, 3. volum. in fol. His denique Philosophiæ Epicuri Syntagma addidit, in quo Philosophiæ Epicureæ principia exposuit. In omnibus autem Epicuri acrem vindicem egit sic, ut non modò virtutes ejus, sed etiam vitia, & errores exposuerit, & sæpe contra ipsum disputaverit. Ita quando de Providentia agit, quam omnino in dubium vocavit, partes ejus, & caussam plane deserit. Doctrinam de Atomis ita amplectitur, ut ne secum det Atheismo, &c.*

Omnia igitur præclari hujus Mathematici, ac Philosophi Opera ad hæc fere rediguntur. *Syntagma Philosophicum. Liber proœmialis de Philosophia universe. Logices lib. 2. Physices sect. 3. Ethica. Physica Opuscula. Philosophiæ Epicuri Syntagma. Exercitationum Paradoxicarum adversus Aristotelicos lib. 7. Fluddanæ Philosophiæ Examen. Disquisitio Metaphysica adversus Cartesium. Epistolæ 14. de rebus Mathematicis. Institutio Astronomica. Commentaria de rebus Cœlestibus ab ann. 1618. ad 1655. Opera Humaniora, & Miscellanea. Diogenis Laërtii liber X. Vitæ Epicuri; Peirescii; Tychonis Brahe; Nicolai Copernici; Georgii Peurbachii, & Joh. Regiomontani.*

Abacus Sestertiorum, sive, &c. Romanum Kalendarium. Notitia Ecclesiæ Diniensis. Epistolæ, & Responsa Autoris ad varios, & eorum Responsa ab an 1621. ad 1655.

Quale autem Gassendo Philosophiæ Systema fuerit, ut enatrem, sic paucis me absolvam. In omnibus Democriti, Epicurique doctrinam secutus est, quam non solum explanavit, & illustravit, sed etiam emendavit, & idoneam, quam Christiani sequerentur, reddidit. Itaque Epicurum ex Ethnico, & Ethnicorum irreligiosissimo, Christianum fecit; suumque sic Præpositi Ecclesiæ munus optime complevit. Hinc Mundum creatum contra Epicurum docuit: cuncta in mundo non per fortuitum Atomorum concursum facta fuisse, & fieri, sed Divina Dispositione: Dei Providentia omnia gubernari: A Deo tum in vita, tum post mortem & pœnas timendas, & præmia speranda, &c. Quidquid igitur Christianæ doctrinæ contrarium erat, demsit, vel emendavit: unde & ejus Sectam Epicuream Emendatam appellare placuit.

De Gassendo innumera pene ac præclara sunt autorum testimonia, quæ, ut brevitati consulam, exscribere prætermitto; horum unum aut alterum adnotasse contentus. Leo Allatius Ap. Urb. p. 70. *Petrus Gassendus Diniensis Ecclesiæ Theologus, vir primarius, qui novo ingenii acumine, diserta orationis textura, & admirandorum monumentorum copia Europæ innotuit.* Joh. Launoi Epist. de Gassendo. *In eo peracre ingenium & judicium, incredibile studium, labor indefessus, singularis in asserenda veritate methodus, varia eruditio, eaque exquisitissima, tersa, & elaborata scriptio, bonitas eximia, & pietas, vitæ gravitas, morumque integritas summa, frugalitas prisca, &c.* Vossius de Mathem. *Anno 1628. ac deinceps, varia doctrina, imprimis Mathesi eluxit Petrus Gassendus, Gallus; cujus singularem, & multijugam eruditionem non potui non mirari, cum Belgicam hanc lustrans ann. 1629. me non semel salutatione, & alloquio suavissimo dignaretur.* Rapin. Animadv. in Physicam sect. 9. Gall. *Gassendus est autor, qui satis laudari nequit. In tota Vetustate nullus repetitur Philosophus, qui sex ampla Volumina tam nervose conscripserit.* Et Animadv. in Philosophiam 18. Gall. *Gassendus, qui censeri tantum voluit Democriticæ, Epicureæque Philosophiæ Restaurator, pauca è proprio penu loquitur, de suo fere nihil habet præter styli venustatem, quæ Autori mirifice famam ipsi facile conciliavit. Ad ipsum in ejus Physica refutandum sufficiunt Aristotelis adversus Democritum, ejusque discipulos argumenta.* Vide ejus elogia apud Mares. Menag. Mersenn. Hobb. Ricciol. Magnan. Crass. &c.

NICOLAUS-CLAUDIUS-FABRICIUS PEIRESCIUS

Vir æterna fama dignissimus; nunquam satis laudandus; eruditione, & genere nobilissimus; Nobilis Gallus in mortalium meritorum; literarum, dum vixit, m[illegible]us instaurator, & literatorum Mecœnas plane incomparabilis; quibus, & similibus [illegible] [illegible] [illegible]avissimi Autores sæpe vocant, & dignis honestant laudibus. *Natus in [illegible]gensferii castro prope Tolonem primo die Decembris 1580. Senator Parlamenti Provinciæ, ingenii inter primos sui seculi, Philosoph[illegible] cul[illegible], M[illegible]icus eximius, obiit Aquis Sextiis an. 1637. In Academia Romana funebri Oratione, aliquot Cardinalibus præsentibus, in literatorum panegyri honoratus. Elogia ejus, linguis 40 expressa, in uno volumine habentur, cui titulus Panglossia, sive generis Humani Le[illegible]us in funere delicii [illegible].* Holmannus: Viri tam illustris de literis, quibus promovendis totus inhiabat, & de literatis, quibus & propenso animo

favebat, & excelsa liberalitate opitulabatur, optime meriti. Vitam copiose, & integris sex libris descripsit Gassendus; cujus jam tertia editio eruditorum manibus assidue teritur. Qua de re ita Jonsius de Script. Hist. Phil. lib. 3. c. 31. de Gassendo loquens: *Iterum Vitam Peirescii descriptam dedit, dignam, quæ ab omnibus politissimis ingeniis legatur. Fuit Nic. Claud. Fabr. Peirescius Aquisgensiensis Parlamenti Consiliarius, vir omnibus optimis literis, doctrinisque egregie excultus, & clarus ob instructissimam omni optimorum librorum copia Bibliothecam. Inde quia summa in Gassendum erat liberalitate, hic non solum Vitæ, sed Bibliothecæ quoque ejus historiam optime omnium describere potuit. In hanc quoque omnia congessit, quæ memoriæ digna sunt, hoc est, quæ pertinent ad rem literariam, ad antiquitates, ad Philologica, Mathematica, Physica, & Moralem scientiam, &c.* Catalogum MSS. propriorum illustris, ac sapientissimi hujus viri cit. Gassendus in Auctario subnectit, quod Lector adeat.

Peirescium in Gassendistarum numero merito locavimus: ejusdem enim in Philosophicis sententiæ eum esse decebat cum illo, cui arctissima familiaritate, & studiorum communicatione devinctus erat. Ejus cæteroqui justas laudes passim apud omnes recentiores auctores, præter dictum Gassendum, invenire quis poterit, præcipue apud Bouche, Pittonum, Salmasium, Morinum, Grotium, Naudæum, Bullart. &c. quos vide.

FRANCISCUS BERNIER

MEdicus, ac Philosophus Agathopoleos, sive Montis Pessuli; præter editum Opus *De Itineribus*, Gall. *des Voyages*, quod omnium manibus teritur, & magni fit, celeberrimus etiam inter Gassendistas est ob *Epitomen Philosophiæ Gassendi*, à se compositam, & evulgatam; in qua magnus hic Gassendi discipulus nedum Præceptoris sui doctrinam omnium optime defendit, præcipue contra Joh. Baptistam Morinum, Medicum, & Matheseos Professorem Parisiensem, duabus illis Apologiis, quarum alteri titulus est *Anatomia ridiculi muris*, alteri verò *Favilla ridiculi muris*, ann. 1651. & 1654. Parisiis impressis; verum etiam mentem, & genuinam sententiam exposuit eleganter; atque multa, quod nemo unquam discipulorum fecerat, addidit, quæ post Gassendum tum in Physica, tum in Astronomia & excogitata sunt, & inventa; sicut ipsemet Bernier in Præfatione huic Epitomæ præfixa, testatus est; ac Dubia quædam super difficilioribus Philosophiæ quæstionibus sibi efformata immiscuit.

THOMAS HOBBES

HObbesius, sive Hobbius, natione Anglus, natus est Malmesburiæ Nonis Aprilis 1588. In literario ludo adhuc degens tantos in Latinis, Græcisque literis progressus fecit, ut Euripidis Medeam anno ætatis 14. simili metro Latinis versibus eleganter expresserit; & inde etiam Thucydidis Opera è Græco in Anglicum verterit, & evulgaverit an. 1628. ut in hac Atheniensium Historia Anglis civibus suis ostenderet, quanta democraticum regimen Atheniensibus mala pepererit. Peripateticæ Philosophiæ studiis annos quinque strenuam dedit operam; quam tamen, quia tunc temporis literatis omnibus contemtui erat, dereliquit, ac saniori, plausibiliorique sui ævi Philosophiæ, bonarumque artium studiis se addixit. Comitis de Devonshire filium primogenitum erudiendum suscepit, cum quo Galliam, & Italiam lustravit: quo, & patre mortuis, alium è ma-

è magnatibus juvenem discipulum obtinuit ann. 1629. quem in Galliam etiam duxit; ubi Hobbesius Mathematicis studiis, licet paulo serius, animum adjecit, eo potissimum animo, ut methodo ipsis propria intellectus ad rerum cognitionem optime duceretur, atque difficilia inveniendi, vera asserendi, falsa redarguendi certissima ratione imbueretur. Anno 1631. ad Comitis de Devonshire Viduam iterum accessit, ut ejus alterum filium in literis, & moribus institueret, cum quo Galliam iterum adiit, & Italiam; ubi Physices, & Matheseos stud'is jugiter intentus, brutorum operationes, & sensationes ad rigidum revocavit examen: in quibus studiis P. Mersennum familiarem, & socium habuit. Anno 1637. in Angliam accitus, ipsam relinquere coactus est ob bellum civile an. 1640. ibi excitatum, & in Galliam quartò jam venit; ibique sub Principis de Galles auspiciis vivens, quem Mathematicas etiam docuit disciplinas, locum philosophando aptissimum, & Philosophos præclaros amicos nactus est Mersennum, Gassendum, aliosque, quibuscum familiariter vixit, & philosophatus est. Ibi primùm *tum pro suo in Regem officio, atque obsequio, tum pro decumano, quo semper in Democraticos odio laboravit, libellum scripsit juris Regii asserendi gratia, qui postea in Librum de Cive, & tandem in Leviathan excrevit*; ut est in ejus Vita pag. 45. cujus pauca dumtaxat Exemplaria Parisiis ann. 1642. evulgavit. In hoc Opere omnium jura tum publica, tum privata, tum sacra, tum profana uni Regiæ potestati submittit; cui quantum tribuit, tantum illis derogat. Atque hinc factum, ut omnium ne dum Catholicorum, verum etiam Hæreticorum odium Hobbes in se concitaverit. Ex his fuere Renatus Descartes, Robertus Scharroxius, Richardus Cumberlandus, Franc Jul. Chopius, Sethus Wardus, Sam. Strimesius, atque alii, qui plura volumina contra ipsum ediderunt. Pugnarunt tamen pro Hobbesio magni nominis viri; in Gallia Sam. Sorberius, qui librum hunc de Cive an 1647. Amstelodami secundo edi curavit, & Gallice etiam vertit, & evulgavit, Marinus Mersennus, Petrus Gassendus, quibuscum etiam familiariter in celeberrima Parisiensi Academia vixerat, teste Bælio voce *Hobbes*: in Belgio porro Lambertus Velthusius: in Germania Joh. Christophorus Beckmannus; quos multa quoque propter Hobbesium perferre oportuit. Carolus II. Angliæ Rex, Regno redditus an. 1660. magni Hobbesium fecit, multisque honoris signis decoravit: diu namque apud cit. Comitem de Devonshire latens vixerat, præpotentium inimicorum odium timens: à quo etiam pro Regia liberalitate annuo congiario donatus est. Quamvis Anglicanæ Ecclesiæ ritus observasse, Christianam Religionem, quatenus in Ecclesia Anglicana, regni legibus stabilitur, ex animo amplexum esse, ac semper retinuisse, & de Deo optime sentiisse, ejus Vitæ scriptores affirmant, ubi pag. 105. ajunt: *Deum agnovit, eumque rerum omnium originem, inter angustos tamen humanæ rationis cancellos nullatenus circumscribendum*. Et pag. 107. *Sanctius illi, & reverentius visum, de Deo credere, quam scire. Sacerdotes interim culpare solitus est, qui Christianam Religionem absolutam, & simplicem vel superstitionibus macularent, vel inanibus interdum profanis speculationibus implicarent*; nihil tamen minus Atheus vulgo audit. Quam notam, Hobbesii famam usque denigrantem ita purgare conantur ejus fautores in Vita p. 107. *Quare fortiter calumniati sunt, qui ipsum Atheismi reum detulerunt; quod inde forsitan profectum, quia Scholasticorum, aliorumque isto de grege morem rejecerat, qui ociosi in Musæis suis sedentes, juxta imbecillem ingenioli sui captum, Naturæ Divinæ incomperta affingunt attributa.*

Quod vero ad ejus mores, & vitæ finem hæc notanda. Honesti hominis characteres habuisse dicitur; patriæ enim amorem, Regi fidem, amicis officia, pauperibus miserationem, cunctis sua jura, servavit; & paucis: *Quicquid ad*

pietatis exercitia, aut bonos mores conferret, plurimi fecit, ut in ejus Vita l.c. nisi quod *Ætate adhuc intra juventutis terminos constante (liceat verum fateri) nec abstemius fuit, nec μισόγυνος*; ib. p.104. vino namque & veneri indulgebat. Plus temporis meditationi dabat, quam lectioni: *Quin & illud sæpe dicere solitus est, quod si tantum libris incubuisset, quantum alii è Literatis vulgo faciunt, eadem cum illis ignorantia laborasset*. Vit. Hob. p.112. Et quidem fuit *Lectio ejus pro tanto ætatis decursu non magna: Autores versabat paucos, sed tamen optimos. Homerus, Virgilius, Thucydides, Euclides, illi in deliciis erant. Ingentem librorum supellectilem, qua superbiunt Bibliothecæ, non magni fecit, cum mortales plerumque pecorum ritu, &c.* ibidem. Tandem obiit 4. Decembris 1679. æt 91. in cœlibatu, tanquam Philosophiæ studiis maxime commodo, semper vivens.

Opera ejus Philosophica, quæ ann.1668. Amstelodami edita prodierunt, sunt: *Problemata Physica. Dialogi 6. de Emendatione hodiernæ Geometriæ. Libri 3 de Corpore. Liber de Homine. Libri 3. de Cive. Tract. de natura Aëris. Tract. de Principiis, & Ratiocinationibus Geometrarum. Leviathan, sive de Materia, Forma, & Potestate Civitatis Ecclesiasticæ, & Civilis*. Anno tamen 1671. prodiit ejusdem *Rosetum Geometricum*. Scripsit etiam Hobbesius Objectiones in Meditationes Cartesii, ut ipsemet Cartesius testatur in Epistolis, ubi ipsum in Morali magis, quam in Physica, vel Metaphysica valere affirmat. Unde hic notandum, quod secta, quæ de conditoris nomine Hobbesiana dicta est, nonnisi de Morali disciplina intelligenda est; In Physicis enim, & Metaphysicis peculiare Systema condidisse, dici non potest. Cum igitur nec Aristoteli, nec Cartesio assensus fuerit, nec novum aliquod Systema confecerit; contra verò cum Gassendo familiaritatem, & communia habuerit studia; merito ipsum inter Gassendistas referre duximus. Imo & Epicureum se quam sæpissime tum in Moralibus, tum in Physicis manifeste ostendit, ut advertit Sam. Parker. de Deo in disp. p.86. & 87. his verbis: *Hoc probe scio, Hobbium nihil nobis obtulisse, nisi quod apud veteres in Epicuro reprehensum inveniamus. Ut enim Epicurus omnia à Democrito surripuisse dicitur, ita Hobbius omnia Epicuri flagitia ingenti fastu tanquam sua recudit; atque ut nova videantur, novis nominibus (quorum ille, ut sunt novatores omnes, egregius artifex) appellare affectavit. Exemplo sit magnum illud, & primum omnis suæ Philosophiæ Moralis, & Civilis effatum. Ut enim Epicurus Voluptatem ultimum cujusque finem esse statuit, ita hic eadem vocabuli ambiguitate Sui Amorem, &c.* Et Rapin. Animadv. in Vet. & Nov. Philosophiam sect. 18. & Animadv. in Phys sect.9. Gall. - - - *Hobbes obscurus est, gratiarumque expers: in suis ideis singularis, eruditus, parum tamen solidus: in sua doctrina inconstans; modo enim Epicureum, modo Peripateticum sese exhibet - - Thomas Hobbes magnam ingenii profunditatem ostendit, & etiam inter postremorum horum sæculorum Epicureos audacissimus est, eorumque in omnibus Principia, nequaquam sibi temperans, sectatur. In omnibus, quæ mentem, ejusque principales operationes respiciunt, perperam ratiocinatus est, horum scil. principium Phantasmatibus, & Imaginationi tribuens.*

Ut autem Hobbii in Ethicis, & Politicis Systema in Leviathane traditum paucis exhibeamus; exscribenda hic est ejus doctrinæ summa, quæ habetur in Vita p.45. *Ejus autem summa hæc fuit: Sine Pace impossibilem esse incolumitatem; sine Imperio Pacem; sine Armis Imperium; sine opibus in unam manum collatis nihil valere Arma, neque metu Armorum quicquam ad Pacem proficī posse in illis, quos ad pugnandum concitat malum morte magis formidandum; nempe dum consensum non sit de iis rebus, quæ ad salutem æternam ne-*

necessariæ creduntur, Pacem inter cives non posse esse diuturnam. Quot tamen contra impium hunc Librum, & Hobbii alios, edita fuerint scripta ne dum Catholicorum, sed Heterodoxorum etiam, præcipue Anglorum, videre est in fine sæpius citatæ ejus Vitæ. Et quidem si non Atheus, saltem Irreligiosus, ac novarum, impiarumque in religionem opinionum autor dicendus est. Omnia item corporea esse credebat. Reliqua vide apud ipsum in cit. suis Operibus.

De Hobbio ita Autores. Jonsius de Script. Hist. Phil. lib.3.c.32. - - - *Animum totum ad Philosophiam applicuit, in qua ita profecit, ut sectam condiderit. Multa invenit, nonnulla tamen etiam pervertit. Hæc & ratio est, cur tantum in se concitaverit odium*, &c. Sam. Pufendorf. de Jure Nat. & Gent. in Præfat. *Thomas Hobbes in Operibus suis ad Civilem Scientiam spectantibus plurima habet quantivis pretii; & nemo, cui ejusmodi rerum est intellectus, negaverit, tam profunde ipsum Societatis Humanæ, & Civilis compagem rimatum fuisse, ut pauci priorum cum ipso heic comparari queant. Et qua à vero aberrat, occasionem tamen ad talia meditanda suggerit, quæ aliàs fortasse nemini in mentem venissent. Sed quod & hic in Religione peculiaria sibi, & horrida dogmata finxerit*, &c. Sam. Sorbiere Præfat. in Oper. Gassendi: *Gassendo fuit carissimus Thomas Hobbes, cujus libellum de Corpore, manibus Pratei nostri paucis ante obitum mensibus accipiens, osculatus est; subjungens: Mole quidem parvus est iste Liber, verùm totus, ut opinor, medulla scatet*. Unde non mirum, si à Gassendo in Epist. ad Sam. Sorberium laudatur impensius, ubi ait: *Liber de Cive certe est non vulgaris, dignusque, qui omnium, qui altiora sapiunt, manibus teratur; neque (si illa seposuero, quæ Religionem, in qua sumus ἑτερόδοξοι, attinent) scriptorem agnosco, qui argumentum scrutetur, quam ille, profundius*. Parker. modò cit. de Deo p.88. *Hoc unicum in omni sua Philosophia sategisse videtur Malmesburiensis, ut omnes, quotquot videmus, effectus tum naturæ communis, tum humanę, solis materiæ viribus adscribantur*. Voët. lib. 2. Bibl. Theol. c. 22. *Periculosis, & male cohærentibus axiomatibus suis præstantissimam scientiam politicam non parum conturbat*. Buddeus Hist. Phil. succincta Delin. p.91. *Hic Machiavelli sub alio schemate Philosophiam iterum in scenam produxit, Principibus nimis favens, eorum potestatem in civium fortunam, vitam, & religionem extendens. Sectatores præter Lambertum Valthuysium nactus est nullos; hostes autem, & censores quamplurimos, Richardum Cumberlandium, Gibertum Coquium, aliosque*. Conring. de Civ. Prud. c.14. in fine: *Anglus Hobbes libro Elementorum Philosophorum de Cive edito non dubitavit hisce verbis gloriari: Physica res novitia est, sed Philosophia Civilis multo adhuc magis, ut antiquior non sit libro, quem de Cive scripsi. Insano profectò fastu*, &c. *Satis autem apertum est in illis quidem de Cive Elementis nihil esse boni, quod non ab omni retro memoria fuerit notum. Ne quidem illud autem potuisset superesse, si præjudicii defectu vidisset Hobbes, quam multum alia deduci debeant ex illo horribili principio: Naturâ inter homines non societatem, sed dissocietatem institutam esse. Et verò illo posito, omnis societas humana contra Naturæ fuerit institutum. Quo asserto nescio numquid possit excogitari absurdum magis, & improbum. Sed relinquimus hominem illum insanienti suæ sapientiæ*. A Val. Henr. Vogler. de Stud. hodier. corrupt. p.37. vocatur *Novæ Sectæ principatus affectator; Pessimus in formandis demonstrationibus artifex, magnus, ac merus plerumque paralogista*, &c. Denique hoc de Hobbio judicium tulit Galeottus Galeatius Kalsbergius, teste Joh. Dechker. de Script. Adespot. p. 328. & 329. an.1686. *Famam, quam numerorum, proportionumque scientiâ comparavit, prudentiæ studiis adeo non auxit, ut quoque labefactaverit maxime. Nam justum, & injustum*

justum

justum perperam æstimat; Legem male definit; Principem impie solvit lege. Civitatem cum adornat, aut deformat, aut evertit. Pactorum religione non multum tangitur. Societates Civiles non considerat, ut debes; jamque principia nova confingit; jam vetera majori, dubium, libidine, an contradicendi procacitate destruit. Absolutum Principi Imperium asserit. Civem non juri, sed mero Principis arbitrio subjicit, affirmans, faciendum, patiendum, cum facere, pati, agere, omittere, pro fructu velit, jubeat Princeps. Vereor, ne hac Cyclopica licentia Cyclopicam Remp. condat. Vivat in ea Hobbesius, si velit: nobis longe alia placet, &c. Vide tandem Dissertationem lectu dignam *De Statu Naturali Hobbesii*, editam à Nicolao Hieronymo Gundlingio, Academiæ Fridericianæ Socio, in qua Hobbesium explicat optime.

Atque hæc de Epicureis Emendatis, sive Gassendistis breviter adnotasse sufficiat. Non me quidem præterit, exstasse, & adhuc etiam exstare alios, qui inter eos recenseri possent; sed quia nihil peculiare hac in re vel excogitarunt, vel scripserunt, ut brevitati studeam, consultò prætermitto.

CAPUT XIII.

Philosophi Cartesiani.

AD eam jam devenimus novam, ac celebrem Recentiorum Philosophorum Sectam, quæ ut vix lucem adspexit, tot propugnatores, & oppugnatores habuit, quot olim Platonica, vel Aristotelica vix enumeravit. De hac paulo fusius verba facere, & per distinctam ἀνακεφαλαίωσιν hujus Sectæ doctrinam tradere animus est; ea enim per universum fere Orbem longe, lateque diffusa tot varios motus in literatorum animis excitavit, ut eorum multi eam & lingua, & calamo impugnaverint: plurimi verò & voce & scriptis propugnaverint. Fuit autem hujus Sectæ Caput, & Conditor

RENATUS *DES* CARTES, *SIVE* CARTESIUS

NObilis Gallus, Philosophus hujus seculi celeberrimus. In Turonibus natus stirpe fuit in Aremorica, & Pictonibus illustri. A prima juventute studiis deditus, in Philosophia, & Mathematicis stupendos fecit progressus: Arma dein in Germania, & Hungaria feliciter circumtulit. Hinc Philosophia secessum poscente, Egmontium in Hollandiam concessit, ibi an.25. commoratus. Edidit hic primo Meditationes Primæ Philosophiæ, quibus cum varia objicerentur, omnibus erudite, & solide satisfecit. Interea ex omnibus Orbis partibus per epistolas lacessitus, ut velut Oraculum quoddam responsa daret. Dein Parisios veniens, à Ludovico XIII. & Card. Richelio invitatus est, ut ibi sedem figeret. Sed Aulam Musis non convenientem ratus, excusavit se. Nihilominus Christinę Svecorum Reginę frequenti rogatu Holmiam venit, ut singulis diebus hora quinta matutina in Bibliotheca ejus illam instrueret. Sed paulo post obiit vir incomparabilis an.1650. æt. 54. Ita Hofmannus Cartesii vitam paucis exhibuit. Nos vero quædam ex ejus Vita typis edita colligentes, his dictis addenda duximus.

Natus est Hagæ Turonum die 31. Martii 1596. Valetudine fuit infirma ad an. usque 20. Octavo ætatis anno Collegium Soc. Jesu ingressus est, ubi humaniorum literarum, & linguarum studia peregit. Scholasticorum Physicam, & Metaphysicam cum haud contente degustasset; contentius Logices, atque Ethi-

Ethices studiis se addixit. Maxime tamen omnium Mathematicis disciplinis delectabatur; quarum Analyticam summe promovit. Anno 1612. Collegio relicto, cum peracta studia ei non placuissent: anno 1614. Mathesi per biennium se totum addixit. Inde in Hollandiam secedens, militiæ nomen dedit, sed tamen nobilium more semper sine mercede, & sub Principe Mauritio, qui postea fuit Aurasicæ Princeps, militavit. Bredæ degens, elegantissimum Musices Tractatum composuit. Germaniæ peragrationem suscepit, & Pragæ bello interfuit. Post hæc militia omnino se abdicavit; ac totus in id incubuit, ut opinionibus omnibus, quibus mentem eousque imbuerat, sepositis, novam Philosophiæ, & philosophandi Principia inveniret. Anno 1620. Geometricorum etiam Problematum solutionem, atque Mathesin omnem repudiavit, ut totus Philosophiæ studiis vacaret. In patriam redit, atque inde Parisios; tum in Italiam venit, inde in Galliam revertitur; ubi à Card. de Berulle exstimulatus est, ut suam Philosophiam evulgaret. Anno 1629. in Hollandiam secedit, ac *Meditationes Metaphysicas* componit; Anatomiæque, & Chymiæ studiis animum intendit. A. 1633. suum *de Mundo Tractatum* absolvit: ejus tamen publicationem cavit, Galilæi abjuratione perterritus. A. 1637. suam *Methodum*, *Dioptricam*, *Meteora*, *& Geometriam* publici juris fecit. Graves sustulit persecutiones à G. Voëtio, Ultrajectinæ Universitatis Rectore, ac Theologiæ Professore, magnoque Calvini propugnatore. Cum PP. etiam Soc. J. cum Gassendo, aliisque literarias habuit contentiones. A. 1641. suas edidit *Meditationes Metaphysicas* (contra quas Arnaldus, Gassendus, Hobbius, atque alii scripserunt) & *Principia Philosophiæ*, quæ Elisabeth, Federici V. Electoris Palatini filiæ, suæque discipulæ dicavit. *Tractatum de Passionibus Animæ*, scripsit; atque *Dissertationem de Natura Amoris*, quæ magnam ei apud Christinam, Svecorum Reginam, gloriam, & existimationem comparavit: unde ab ea per Chanut Holmiam venit, ut dictum, ubi diem obiit; ejusque cadaver inde in Galliam abductum. Sed his de Cartesii Vita, & Libris, adnotatis, pauca ex multis de eo Auct. testimonia adducamus.

Isaac. Barrovv. in Opusc. pag. 156. *Renatus Cartesius, vir procul dubio optimus, atque ingeniosissimus, ac seriò Philosophus, & qui videtur ad Philosophiæ hujus (De Materia, & Motu) contemplationem ea attulisse auxilia, qualia fortassis nemo unquam alius: intelligo eximiam in Mathematicis peritiam; animum, &c.* De Cartesii Epistolis ita Dan. Georg. Morhofius in Polyhist. *Cartesii Epistolæ pleræque Physici argumenti sunt - - - - - Post ejus mortem ejus editæ sunt Epistolæ in 4. Lugd. Batav. quæ ad viros doctos scriptæ sunt super dubiis Philosophiæ suæ locis. Nullo itaque ex Commentario melius intelligi potest doctrina Cartesiana, quam ex isto, quem præbent Epistolæ. Multa illic proponuntur rariora Naturæ φαινόμενα, in quibus explicandis illic suum exercuit ingenium. Gallica etiam lingua plures scriptæ.* Ex Morery Lex. Magn. Histor. *Cartesii acumen admirationi meritò fuit. Et sane genitis, qui hoc postremo seculo claruerunt supra vulgus elatissimis accensendus est, ingenii fœcundi, reconditæque eruditionis. Ejus Systema rite dispositum: Doctrinæ ipsius concatenatio ad ejus scopum tendens, ejusque ordo bene excogitatus deprehenditur.* De ejus Meditationibus Metaphysicis, & de Methodo, hæc habet Isaac Bullart. in Acad. Scient. Gall. *Meditationes ejus Metaphysicæ ad seculi nostri gloriam arguunt, neminem ante ipsum hoc argumentum (quod scil. Deus existat, Animaque nostra immortalis sit) tam profunde, tam evidenter, tamque solide pertractavisse - - - - - Methodus ejus præclarissima Europæ ingenia stupefecit, quæ argumentationibus Scholæ adsueta, ejus Axiomata prima fronte ægre quodammodo degustaverunt.*

De

De Tractatu de Homine sic in Ephemer. Erudit. Gall. 5. Jan. 1665. *Hunc Tractatum usque adeo confusum reliquerat D. Cartesius, ut à nemine intelligi posset, nisi D. Clercelier ejus materiem ordine disposuisset; eumdemque D. de Forge, & Gusceven figuris illustrasseut.* P. Rapinus Animadvers. in Physicam. §. 10. Gall. *Denique ut Genti nostræ, & Cartesii memoriæ debitam laudem tribuamus, fateamur ejus Physicam, subtilissimis, & absolutissimis recentioribus adnumerandam esse. Curiosas ideas, & egregios mentis conceptus continet; cumque attentius eadem consideratur, melius ordinatum Doctrinæ Systema, quam apud Galilæum, & apud Anglos, in ea reperitur: imo plus novitatis, & inventionis, quam apud Gassendum in ea occurrit. Verbo ut absolvam, Opus hæc est, cujus ordo optime excogitatus est. Methodus ejus penitus est Geometrica, quæ à principiis ad principia, à propositionibus ad propositiones procedit.* Vide eundem in Philosophiam §. 18. Tandem Buddeus in Hist. Phil. succincta delineat. pag. 86 . . . . . . *Cùm nulla sibi Secta Philosophiæ arriserit, sepositis per dubitationem omnibus Philosophorum opinionibus, ac rerum omnium veritatibus, novum plane ad certissimas, & evidentissimas Mechanicæ leges, quas optime callebat, ut ex ipsis fundamentis rite positis, Philosophiæ Systema construxit.*

Reliquum tamen est, ut de Cartesii Sectatoribus, & Oppugnatoribus, quædam hic breviter subnectamus. Buddeus l. c. p. 87. *Sectatores habuit Henricum de Roy, Danielem Lipstorpium, Adrianum Heerebord, Ludovicum de la Forge, Joh. Claubergium, Antoni. le Grand, Tobiam Andreæ, &c. Oppugnatores Gisbertum Voëtium, Martinum Schoockium, Jacobum Revium, Cyriacum Lentulum, Joh. Schulerum, P. Gassendum, P. Poiret, Danielem Huetium, qui acrem in eum strinxit censuram; cui Joh. Eberhardus Schweltzgius, Andreas Petermannus, & Joh. Schotanus se opposuerunt.* De Cartesii famæ, & doctrinæ detractoribus ita in Ephem. Erudit. Gall. 31. Jan. 1667. *Ultrajectini quidam Theologi Cartesium infamare moliti, publice scripserunt; ejus Philosophiam effreni vitæ favere, & ad Atheismum deducere. Nullo fundamento nitebatur ejusmodi calumnia: nullus enim Philosophus tantam adhibuit operam ad Dei existentiam, & Animæ rationalis immortalitatem demonstrandam; omnesque vitæ suæ actiones tam rite composuit, ut ejus mores Doctrinæ suæ conformes semper fuerint. Illum tamen in publicis Thesibus impietatis accusarunt . . . . . . Sed criminationem prorsus diluit ampla Apologia, in qua apud Ultrajectinos Magistratus de iniquis judiciis in se latis conqueritur, &c.*

De Cartesii methodo, ac doctrina plerique non recte senserunt. P. Rapin. in Philosoph. §. 18. *Verum quidem est illum dubitationem nimis docere, cujusmodi exemplar imitandum ingeniis natura sua incredulis haud apte proponitur.* Alex. Morus in Præf. præf. Euseb. Chron. quum is affirmet Cartesium commodius ac felicius Aristotele pleraque in Physicis explicasse, tamen confidentissime adjungit: *Nos laudamus Cartesium, Aristotelem admiramur. Absit invidia dicto: non dicam centum, sed compluria tamen ex summis ætatis nostræ ingenia in unum conflari oporteret, ut Aristotelem redderent.* Sam. Parker. in Disp. 6. de Deo & provid. §. 16. *Cartesius omnia in dubium revocari voluit, ut ea ratione summam de omnibus certitudinem investigaret: at exitu tam infelici, ut tandem magno sudore, atque majori apparatu nihil, nisi se esse probaverit.*

Denique plura qui cupit de Cartesio, adeat ipsum in Epistolis suis, quibus Historiam vitæ, & Philosophiæ suæ quodammodo nobis communicavit; ejusque Vitæ Scriptores, Danielem Lipstorpium, qui Specimina etiam Philosophiæ Cartesianæ tradidit: Chanutum, Galliarum Regis apud Svecos Legatum, & Car-

& Cartesii in Soccia amicissimum, qui ejus Vitam exarasse dicitur à Morhofio Polyhist. lib. 1.c. 25. p. 316. quæ tamen adhuc in manuscripto forte latet, nam nulli visa, ut affirmat Jonsius: Joh. Tepelium, qui libellum de Vita, & Philosophia Cartesii concinnavit, in quo Cartesii Historiam, Scripta, Philosophiam, Oppugnatores, & Propugnatores, & summorum virorum super hac Secta judicia enarrat, quibus suam etiam ἐπίκρισιν addidit: Petrum Borellium, Galliarum Regis Archiatrum, & Philosophum, qui Compendium Vitæ Cartesianæ, ejusque Operum Catalogum edidit: atque Adrianum Baillietum, Belgam Criticum insignem, qui plenissimam Vitæ Cartesii descriptionem vasto volumine composuit; quæ deinde brevior prodiit an. 1693. sub tit. Vita Cartesii in Compendium redacta. De Cartesii verò Philosophia præcipue egerunt Leibnizius; Sturmius, & d'Uries. Pro Cartesio Apologiam contexuit Claubergius. Contra Cartesii Philosophiam scripsit Huetius, cui Regius, aliique se opposuerunt.

PHILOSOPHIÆ CARTESIANÆ EPITOME.

CUm recentiorem hanc Philosophiæ Sectam per Europam fere omnem longe lateque diffusam eruditi plurimi potissimum Mathematici amplexati sint; eaque doctorum nostri ævi ferme omnium mentes, & calamos vel oppugnata, vel propugnata defatigaverit; cumque non pauci vel aliarum scientiarum studiis, curisque variis pene confecti, in hujus Sectæ doctrinam incumbendi ocium non habeant; vel Cartesii Opera Philosophica legendi, quod à Romano Indice prohibita sint, jus amiserint; operæ pretium me facturum esse existimavi, si Philosophicæ hujus Doctrinæ Epitomen ipsis ob oculos ponerem, & quæ à Cartesio, ejusque Sectatoribus scripta sunt, paucis enarrarem.

LOGICA, *SIVE* METHODUS.

PUtans Cartesius, regulas omnes, quas Scholastica Logica ad mentem in veritatum inquisitione dirigendam ad stomachum usque proponit, vanas, & inutiles esse; atque nonnisi ea per hanc Logicam nos edoceri, quæ ignorari non possunt; novam recte utendi Ratione, & veritatem in scientiis investigandi Methodum excogitavit. Et quidem cum Logicæ munus sit Mentem ad veritates inquirendas per rectam ratiocinationem dirigere; omnium Philosophorum conatus is semper fuit, ut varias per Logicam regulas ad rectum rationis usum traderent. Cartesius verò earum loco, quæ multæ sunt in communi omnium Logica traditæ, ad tres Mentis operationes, simplicem scil. Perceptionem, Judicium, & Ratiocinationem pertinentes, quatuor tantùm, sed simplicissimas, & intellectu facillimas proponit in sua Dissertatione de Methodo, ubi ait: *Sic pro immensa ista multitudine præceptorum, quibus Logica referta est, sequentia quatuor mihi suffectura esse arbitratus sum, modò firmiter, & constanter statuerem, ne semel quidem ab illis toto vitæ meæ tempore deflecterem*. His tamen regulis præmittendum duxi, quid, & quotuplex Methodus sit breviter explicare

Μέθοδος, *Methodus*, quæ aliàs dici posset Via compendiosa, vel Ratio discendi, & docendi, est *Ars bene disponendi seriem plurimarum cogitationum vel ad veritates ignotas inveniendas, vel notas aliis demonstrandas*. Atque hinc Methodus duplex est, altera, quæ veritates ignotas investigat, & dicitur Ἀνάλυσις, *Analysis*, sive *Methodus resolutionis*, ab ἀναλύω, resolvo: altera, quæ inventas docet, ac Σύνθεσις, *Synthesis*, sive *Methodus Compositionis* vocatur,

catur, a συντίθημι, Compono. Analysis est *Particularis applicatio mentis ad id, quod magis notum, & particulare in quæstione est, ipsum ad ignotum usque successive ducens*. Ad rectam Analysin instituendam has tantum 4. Regulas sibi sufficisse, atque aliis etiam suffecturas ait loc.cit.

Primum erat, ut nihil unquam veluti verum admitterem, nisi quod certò, & evidenter verum esse cognoscerem; hoc est, ut omnem præcipitantiam, & anticipationem in judicando diligentissime vitarem; nihilque amplius conclusione complecterer, quàm quod tam clare, & distincte rationi meæ pateret, ut nullo modo in dubium possem revocare.

Alterum, ut difficultates, quas essem examinaturus, in tot partes dividerem, quot expediret ad illas commodius resolvendas.

Tertium, ut cogitationes omnes, quas veritati quærendæ impenderem, certo semper ordine promoverem: incipiendo scil. à rebus simplicissimis, & cognitu facillimis, ut paulatim, & quasi per gradus ad difficiliorum, & magis compositarum cognitionem ascenderem; in aliquem etiam ordinem illas mente disponendo, quæ se mutuò ex natura sua non præcedunt.

Ac postremum, ut tum in quærendis mediis, tum in difficultatum partibus percurrendis, tam perfecte singula enumerarem, & ad omnia circumspicerem, ut nihil à me omitti essem certus.

Præcipitantiam appellat Cartesius illud mentis vitium, quo illa statim de rebus judicat, priusquam scil: illas, quæ ei offeruntur, examini subjecerit. *Anticipationem* verò, seu *Præoccupationem*, *Præjudicium*, & *Præventionem*, alterum mentis vitium, quo illa non minus opinionibus, quæ à falso principio dependent, acquiescit, quàm si ex indubitabili axiomate illud deduxerit. Quod Anticipationis vitium his regulis vitandum docet; si scil. nihil certum esse credamus, vel quia id à præceptoribus didicimus: vel quia communiter id omnes credunt: vel quia ab infantia ei fidem præstitimus: vel quia ex principio supposito id verum credimus, quod nunquam examinatum est: vel denique, quia rei ob id solum, quod nova sit, fidem præstamus.

Synthesi, seu Methodo Compositionis utimur ad veritates per Analysin inventas, & jam nobis notas, aliis tradendas. Hæc verò in hoc præcipue consistit, ut ab eo, quod magis simplex, & generale in quæstione est, ad minus generalia, & composita, ordine progrediamur. Quæ Methodus Geometris familiarissima est in Demonstrationibus, in quibus ea, quæ maximi momenti sunt ex notis, & cognitu facillimis principiis per simplicium veritatum catenam deducunt. Sed his de duplici Methodo adnotatis, reliqua in Cartesii Methodo contenta summatim enarremus.

Breves Moralis Scientiæ regulas ex hac Methodo depromtas exponit. Argumenta item, quibus Dei, & Animæ nostræ existentia demonstrari possit. Sed quia hæ primæ sunt Metaphysicæ Veritates, de iis mox in Metaphysica.

Quæstiones quasdam Physicas à se investigatas ordine enunciat; ubi de motu cordis, atque aliis ad medicinam spectantibus, & de differentia inter animam nostram, & brutorum. Ubi variis argumentis probat, bruta animantia nullam prorsus animam rationis alicujus capacem habere, sed esse mera automata, machinas scil. perfectissimas à Deo fabricatas, in quibus ex varia suorum organorum dispositione ad hanc, vel illam occasionem varios & mirabiles edit natura motus. Tandem proponit quid requiratur ad ulterius philosophandum; & rationes, quæ ipsum ad scribendum impulerint.

ME-

METAPHYSICA.

NOtandum primò, Veritatis Κριτήριον, *Criterium*, quod Cicero latine vertit Judicium, non ad solum sensum cum Epicureis, nec ad solam rationem cum Platonicis, sed ad utrumque cum Potamo spectare; de quo sic bene Suidas: *Duo ait Potamus esse instrumenta cognoscendi verum*; *unum quidem est illud*, *à quo fit judicium*, *hoc est*, *Mens ipsa*, *quæ primatum in animo tenet*; *alterum est*, *per quod fit judicium*, *ut certissimum visum*. Imò potius sensus non ut rerum judices nobis dati sunt, sed ut ministri, per quos res, non quales in se sint, sed prout nostræ conservationi vel conferant, vel noceant, dignoscamus. Sensuum igitur est non de rebus judicare an sint, ut videntur, nec ne, sed menti repræsentare, adesse objecta, quæ talem efficiunt ideam.

Notandum secundò, Veritatis Χαρακτῆρα, *Characterem*, seu signum veritatis certum, & indubitatum, esse *Evidentiam*; omne enim, quod clare & distincte percipitur, seu de quo dubitari nequit, verum est. Quod consonare etiam videtur sententiæ Theophrasti, qui ad ferendum judicium in omni perceptione Evidentiam supponit. Verùm ad vitandos errores in veritatis inquisitione, hoc cavendum monet Cartesius, ne Voluntatem, quæ nullis terminis circumscribitur, intellectus limites, qui certi, & determinati sunt, exsilire patiamur; atque ita ab omni judicio ferendo, quod voluntatis est, abstinendum, donec res ab Intellectu clare, & distinctè concipiatur.

Notandum tertiò, veritatem inquirenti semel in vita, quantum fieri potest, de omnibus esse dubitandum. Quod Cartesius hausisse videtur ex doctrina Aristotelis, qui 3. Metaphys. titulum inscripsit: *De Utilitate dubitandi*, *& de quibus primum dubitare oportet*; & Divi Augustini, qui lib. de Spir. & Anim. ait: *Removeat ergo à consideratione sua omnes notitias*, *quæ per corporis sensus extrinsecus accipiuntur*. *Quæ namque corporalia sunt*, *eorumque similitudines sensus*, *& imaginationes in memoria infixæ*, *cum recordando reminiscuntur*, *ad exteriorem hominem pertinent*. *Mens ergo*, *&c.* Hanc tamen Dubitationem non esse referendam ad usum vitæ, sed solam veritatis contemplationem, ne antequam dubiis exuamur, agendi occasio prætereat, existimat.

Ex hac, quam sibi finxit, de rebus omnibus dubitatione Cartesius primam hanc veritatum omnium Metaphysicarum educit: *Cogito*, *ergo sum*. Repugnat enim, id, quod cogitat, & ipso tempore, quo cogitat, non existere. Ac proinde hæc cognitio *Ego cogito*, *ergo sum*, est omnium prima, & certissima, quæ cuilibet ordine philosophanti occurrat. Quod ex Divo August. ad Evodium desumtum videtur, ubi ait: *Cùm utique non esses*, *omnino falli non posses*. Si igitur, pergit Cartesius, sum, quia cogito, Mentis humanæ essentia in Cogitatione consistit, & à Cogitatione ejus pendet existentia; tandiu enim est, quandiu cogitat. Quare Mens est *Res Cogitans*, *sive Cogitatio in se ipsa existens*. Quod apte nimis expressit Divus August. lib. 2. ad Evodium, ubi ait: *Cùm se nosse Mens quærit*, *Mentem se esse jam novit*. Et lib. 4. de Orig. Anim. *Nihil mihi legis affer*, *ut vivere me sciam*; *habet enim mea natura*, *ut hoc nescire non possim*. Cogitationis autem nomine intelligit ea omnia, quæ nobis consciis in nobis fiunt, quatenus eorum conscientia in nobis est: sicque non modò intelligere, velle, imaginari, sed etiam sentire, hoc sensu acceptum, cogitare est.

Quamvis autem Mens humana etiam *Spiritus*, *& Anima* vocari soleat; si tamen hæ voces rigorose sumantur, variam habent significationem. Et quidem *Mentem* dicimus, cùm ejus essentiam denotamus, prout scil. est res Cogitans: *Spiritum* verò, cùm ejusdem essentiam, & existentiam significamus,

rem ſcil. Cogitantem in ſe ipſa exiſtentem: *Animam* denique, cùm ejus relationem ad corpus humanum, cui juncta eſt, exprimimus. Quod etiam Divus Auguſt. (cujus Philoſophiæ Carteſianam conſonare in omnibus Carteſiani putant) advertit lib. de Spir. & Anim. c. 34. ajens: *Non aliud ſignifico, quam Animam, cum Mentem dico; ſed propter aliud Animam, & propter aliud Mentem; nam totum, quod homo vivit, hominis Anima eſt; cùm verò Anima in ſe agit ſe, & ex ſe, & per ſe, ſola Mens dici ſolet.*

Mentis Exiſtentia, & Natura ſic probatis, ad alias Metaphyſicas veritates inveſtigandas ita Geometrico quodam ordine procedit. *Extra mentem res alias exiſtere*, quæ illi per varios cogitandi modos, quos Ideas appellat, repræſentantur, ut probet, hoc utitur ratiocinio. Si ideæ (Adventitias intellige; nam Fictæ tales ſunt in ſe, quales à nobis finguntur, ut idea Sirenis; & Innatæ ſemper veræ ſunt, etiam relatæ ad objecta, nam naturali lumine cognoſcuntur, ut idea cogitationis, veritatis, &c.) quæ mihi res extra me poſitas repræſentant, conſiderantur in ſeipſis, prout ſcil. modi noſtræ cogitationis ſunt, & tunc omnes veræ ſunt: æque enim verum eſt, me has, quam illas ideas habere. Vel conſiderantur relatæ ad objecta, quæ repræſentant, & tunc in ipſis error eſſe poteſt. Quod idem eſt, ac dicere, ideas omnes duo in ſe includere, Formale, ſeu Proprium (liceat hîc, & alibi ſæpe Philoſophicis uti communibus verbis, etſi non Latinis) quatenus ſunt mentis operationes; alterum Objectivum, ſeu Vicarium, quatenus ſunt rei cogitatæ imagines, ſive quatenus ſunt vice illius: atque hoc ſenſu idea nihil aliud eſt, quam res ipſa percepta, ſive cogitata, prout eſt objective in intellectu. Hæ autem ideæ Adventitiæ vel ex ſeipſis ſunt, nullamque ſui cauſſam agnoſcunt, vel ab alia cauſſa procedunt. Non à ſeipſis; nam ſi conſiderantur prout ſunt modi cogitationis, à mente producuntur; ſi verò relatæ ad objecta, quæ repræſentant, tunc ut effectus neceſſario aliquam cauſſam ſupponunt. Hæc cauſſa vel ipſa mea mens eſt, ſive aliqua facultas producendi in me has ideas, vel cauſſam extra me poſitam dicendum eſt. Non ipſa mens mea eſt, nam etiam invitus ideam frigoris, caloris, &c. habeo, ergo à cauſſa extra me dependent. Firmiori etiam hoc argumento rerum externarum exiſtentiam probat. Hæ ideæ adventitiæ relatæ ad objecta, quæ repræſentant, variæ, & ab invicem diverſæ ſunt. Quæ enim ſubſtantias mihi exhibent, majus quid eſſe, & plus realitatis, ſive perfectionis objectivæ repræſentant, quàm illæ, quæ modos exhibent: ſicque majorem realitatem objectivam habebit, quæ Deum infinitum, quàm quæ ſubſtantiam finitam repræſentat. Per realitatem verò objectivam ideæ intelligitur entitas rei repræſentatæ per ideam, quatenus eſt in idea; eodemque modo dici poſſet perfectio objectiva, & artificium objectivum. Notum etiam cuique eſt Philoſophicum illud Axioma: Nihil eſt in effectu, quod non contineatur in cauſſa formaliter, vel eminenter. Quibus poſitis, ſic ſuum proſequitur argumentum Carteſius. Hæ ideæ non ſunt nihil, nam nihili nullam habemus ideam; non ex nihilo, nam nihili nullæ ſunt proprietates; ergo ſunt ex aliqua cauſſa extra me poſita. Neceſſe tamen eſt, ut ſaltem tantumdem realitatis formalis contineatur in cauſſa idearum, quantum realitatis, ſive perfectionis objectivæ continetur in ideis: ſi enim aliquid in ideis ponatur, quod in earum cauſſis non fuerit, id eſſet ex nihilo. Naturali igitur lumine evidenter perſpicuum eſt, me non eſſe cauſſam idearum, ſed aliam extra me ſitam, quæ formaliter, vel eminenter, vel ſaltem objective, omnes idearum perfectiones valeat continere.

Dei Exiſtentiam, & Naturam, quam tertiam Metaphyſicam veritatem ex ficta dubitatione ordine deducit, his probat argumentis. Ex ideis rerum exiſten-

ſtentium illa una innata mihi eſt, quæ Ens ſumme perfectum, Deum ſcil. repræſentat. Unde eleganter Plato de Rep. ait: *Idea ſummi Boni eſt perfectiſſimum cognoſcibilium, cauſſa omnis veritatis, ſine cujus cognitione nulla eſt bona operatio*. Sed cùm hæc idea neque ex nihilo, neque à me ipſo poſſit produci; neceſſariò ſequitur, Ens ipſum ſumme perfectum exiſtere, à quo hæc idea, tanquam à cauſſa efficiente, producatur. Cum autem neceſſe ſit, ut quantum realitatis objectivæ eſt in ideis, tanquam in effectu, ſaltem tantundem ſit realitatis formalis in cauſſa idearum, clariſſime naturali lumine educitur, hoc Ens ſumme perfectum exiſtere, cujus ſummarum perfectionum ideam habeo. II. Ex idea imperfectionis ideam perfectionis, ac proinde Entis ſumme perfecti ſic educit. Idea imperfectionis ab idea perfectionis dependet; omnis namque idea privationis dependet ab idea poſitivi: ergo ſi ſubſtantias omnes, ſive corporeas, ſive incorporeas imperfectas agnoſco, aliquod Ens dari debet, quod his omnibus careat imperfectionibus, & contra contineat omnes in ſe perfectiones, quarum prima, & maxima, exiſtentia eſt. Imò videtur prior quodammodo idea Entis ſumme perfecti, quam cujuſque Entis imperfecti, cum prior ſit idea poſitivi, quam privativi. III. Probatur Deum exiſtere ex eo, quod ego jam exiſto: meam autem exiſtentiam ſatis ſupra probavi. Si ego à me exiſterem, dediſſem mihi omnes perfectiones, quarum prima, & maxima eſt exiſtentia, ac proinde non dubitarem, non optarem, non errarem, omnia ſcirem, &c. ergo ſum ab alio. Si ab alio, vel hic ab alio non dependet, & Deus eſt; nam ſi habet poteſtatem à ſe exiſtendi, quod majus eſt, habet etiam poteſtatem dandi ſibi omnes perfectiones, quod minus eſt. Vel ab alio dependet, & de hoc rurſus quæro, an à ſe exiſtat, vel non: & ne ad infinitum procedatur, veniendum ad Ens ſumme perfectum, quod à ſe ſit. Atque hæc ſunt tria illa argumenta, quibus Carteſius Dei exiſtentiam probavit.

Si quis tamen objiciat, nos ad cognitionem Entis infiniti non poſſe pervenire, niſi per ideam infinitam, quod eſt impoſſibile, cum mens noſtra finita ſit; Reſpondendum ait, mentem noſtram non per ideam infinitam abſolutam Deum cognoſcere, quam Deus ſolus, qui infinitus eſt, habet, per quam ſcil. omnes infinitæ Dei perfectiones, ut in ſe ſunt, comprehenduntur; ſed per ideam infinitam reſpectivam, quæ ſcil. repræſentet nobis omnes perfectiones Subſtantiæ infinitæ, ſed eas omnes, quas mens in Ente infinito concipere poteſt. Nunc enim videmus, & cognoſcimus Deum tanquam *per ſpeculum in ænigmate, illic autem videbimus eum, ſicuti eſt*; quæ Pauli Apoſtoli verba ſunt. Atque hinc etiam fit, ut Deus per ſuas perfectiones deſcribi quidem quodammodo poſſit, definiri non poſſit, cum incomprehenſibilis ſit, ac genus, & differentia in eo dari nequeant.

Quod attinet ad hæc, P. Malebranche de Inquirenda Veritate lib. 3. c. 7. quamvis Carteſii ceteroqui ſectator, negans, poſſe Ens infinitum, immenſum, & univerſale, percipi per ideam, hoc eſt, per ens ſpeciale, per ens differens ab Ente univerſali, & infinito, aſſerit, Deum videri per ſeipſum; imò & ipſum ſolum ſic videri poſſe, quia ſolus mentem penetrare, & ipſi ſe prodere poteſt. Solùm igitur Deum, qui per propriam ſuam ſubſtantiam mentem illuminat, mentem videre, ait, viſu immediato, & directo; reliqua verò omnia in ipſo videre per unionem, quam cum ipſo habet: ut fuſius apud cit. Malebranche.

Corporis Exiſtentiam, Naturam, & realem à Mente Diſtinctionem ſic probare conatur Carteſius. Dixi, probare conatur, nam Metaphyſica hæc veritas probatu perquam difficilis putatur, ut advertit cit. P. Malebranche l. 1. c. 10. & alibi, licet hæc veritatum omnium certiſſima ſit, quia quidquid corpus

pus est, per sensus clarissime cognoscitur; verùm non clarissime probatur; sensus enim, ut supra notavimus; veritatis judices non admittuntur. Sed ad probationes. Mens non solùm per Puram Intellectionem ideas habet, de quarum objectis, quod vere existant, jam amplius dubitare non licet; verùm etiam per Imaginationem, & Sensationem ideæ in ipsa excitantur. Harum idearum prima, & notior ea est, quæ Extensionem in longum, latum, & profundum mihi repræsentat. Sed non ex hoc solùm, quod sit in me talis idea, concludere possim, hanc Extensionem extra me vere existere. Pro cujus veritatis inquisitione hac utendum Analysi. Præter ea, quæ ad probandam existentiam rerum extra mentem supra sunt dicta, & quæ ad hanc veritatem probandam plurimum faciunt, quæri posset hìc, cur hæc idea Extensionem potius, quam aliud quid mihi repræsentat? nempe quia sic à sua caussa, à qua determinatur, procedit; omnis enim effectus suam causam supponit. Hæc caussa vel ego sum, vel Deus, vel ipsa Extensio. Non ego, quia hæc Extensionis idea nullam plane intellectionem præsupponit, in qua mea natura posita est. Insuper cùm in me sint quoque ideæ repræsentantes quasdam alias Extensionis facultates, ut locum mutandi, varias figuras induendi &c. si hæ ideæ substantiæ modi sunt, manifestum est, nonnisi in substantia corporea, sive extensa, inesse debere, non autem in substantia intelligente, cùm nulla intellectio, sed aliqua potius extensio in ipsarum claro conceptu contineatur. Est igitur in me passiva quædam facultas sentiendi, sive ideas rerum sensibilium percipiendi: ergo necessariò dari debet facultas activa, quæ earum caussa sit. Hæc activa facultas vel in me est, vel in Deo, vel in Extensione. Non in me, tum quia mens mea continere nequit omnes illas proprietates, quas Extensionis idea formaliter continere debet; omnis enim caussa formaliter continere debet omnes effectûs proprietates: tum etiam quia sæpe me non cooperante, imo etiam invito, hæ ideæ in me repræsentantur. Quomodo insuper mens unquam poterit ex se earum rerum ideam producere, quarum cognitio, cùm in cognitione, & potestate suæ naturæ non sit, nullimode ab ipsa dependet? Non Deus, vel aliqua creatura corpore perfectior Extensionis ideam in me producere potest, corpore, sive Extensione actu non existente: nam si Deus, vel alia quævis creatura hanc ideam mihi immediate immitteret, fallax esset, quod de Deo impium, & ἄλογον est cogitare; hæc namque idea non corpus, sed nihil repræsentaret.

Contra tamen hypermetaphysicus P. Malebranche de Inquir. Verit. lib. 3. c. 1. art. 2. has rationes nihil certi demonstrare dicens, asserit, nos omnia in Deo videre per unionem, quam habemus cum hoc Ente perfectissimo, quod rerum omnium creatarum perfectiones, continet; hoc est, nos in una Dei idea videre quæ in ipso sunt, quæ tamen ipse vult nos videre. Atque hoc sensu Deus non solum prima, sed etiam immediata caussa idearum esset.

Superest igitur, ut res corporeæ omnino existant, quæ per sensuum organa nonnisi mediis ideis à mente percipiuntur. Quæ veritas in hoc potissimum sita est, quod proprietas idearum repræsentandi potius hanc rem, quàm illam, necessariò supponit objectum actu existens, quod omnes proprietates, quas ideæ repræsentant, formaliter debet continere. Neque dicas exinde deduci, etiam ideam Chimæræ habere pro objecto Chimæram actu existentem. Nam idea Extensionis naturalis est, clara, & à mea mente independens, ut omni mentis conatu illam deponere non possim; contra verò idea Chimæræ artificialis est: omnes autem ideæ artificiales à naturalibus formantur per additionem, detractionem, &c.

Atque hinc colligit Cartesius, *Corporis Naturam in Extensione in longum,*

gum, *latum*, *& profundum* consistere: hæc enim est, quæ primo adspectu in corporis idea repræsentatur, hæc omnium primò menti occurrit; imo hæc vere est, quæ ejus essentiam constituit: possumus namque corpus sine motu, quiete, figura, colore, &c. concipere; non possumus verò nec etiam mente à corporis conceptu conceptum Extensionis separare.

Ad hæc verò P. Malebranche de Inquir. Verit. lib. 3. c. 7. art. 4. ait, Corporis Naturam perfectius cognosci, quàm Mentis, quamvis distinctius cognoscamus existentiam Mentis nostræ, quàm corporis nostri, ac reliquorum. Idque ex hoc, quia Corpora videmus per proprias ideas, quæ omnes proprietates rerum, quas repræsentant, includunt; secus verò nostram Mentem, quam nec per propriam ideam, nec in Deo videmus, sed per propriam conscientiam cognoscimus; atque hinc cognitio, quam de illa habemus, est imperfecta, quia id tantùm de Mente nostra scimus, quod sentimus agi in nobis. Contra hæc Malebranche de Ideis vide Arnald. De ver. & fals. Id.

Denique *Mentem*, *& Corpus realiter distingui* sic probat: Illa realiter distinguuntur, quorum unum sine alio clare & distincte concipi potest, sive quorum non una, sed diversa est natura: sed Mentem sine Corpore clare & distincte concipio, quia Mentis natura in Cogitatione, Corporis in Extensione reponitur: Ergo Mens, & Corpus duo sunt realiter distincta.

Unio Mentis cum Corpore, *& cum Deo*, in quo consistat, res quidem ut cognitionum omnium pulcherrima, jucundissima, & maxime necessaria, ita omnium minus explicari, imo & percipi potest. Hinc Divus Augustinus eam vocat mirabilem, ineffabilem, incomprehensibilem in pluribus Operum suorum locis, præcipue de Civ. Dei lib. 21. c. 10. ubi: *Modus*, *quo corporibus adhæret Spiritus*, *& animalia fiunt*, *omnino mirus est*, *nec comprehendi ab homine potest*, *& hoc ipse homo est*. Ut autem arctissima hæc Mentis cum Corpore Unio, per quam unum id efficitur, quod homo appellatur, à Cartesianis explicetur, notandum monent 1. veram unionem non esse, nisi inter res realiter distinctas, hoc est inter duas substantias: unde sequitur, omnem veram unionem esse vel inter Corpus, & Corpus, vel inter Mentem, & Mentem, vel inter Mentem, & Corpus. Notandum 2. omnem veram unionem consistere in mutua dependentia rerum unitarum inter se; quæ dependentia in attributis relativis reponitur. Sic Corpus Corpori unitur per mutuum superficiei contactum: duæ Mentes unitæ tandiu sunt, quandiu cogitationes unius à cogitatinnibus alterius dependent: Corpus denique, & Mens unita dicuntur, cum Motus illius ab hujus cogitationibus, & hujus cogitationes à mentibus illius dependent.

Quibus notatis, è Cartesianis Sylvanus Regis in sua Metaphysica ait, hanc mutuam, arctissimamque Spiritus cum Corpore Unionem consistere in mutua, & actuali dependentia omnium cogitationum Mentis ab aliquibus Corporis motibus, & motuum Corporis quorundam ab aliquibus cogitationibus Mentis. Cujus etiam sententiæ fuisse videtur Claubergius, qui hujus Unionis essentiam ponit in actuali concursu, & commercio suarum operationum. A quibus hoc tantum differt Ludovicus de la Forge in suo eruditissimo Tractatu de Mente Humana c. 13. quod hanc Unionem ipse ponat non in actuali, sed tantum mutua, ac reciproca dependentia cogitationum unius à motibus alterius; & vice versa: & in mutuo commercio actionum, passionumque suarum, sive ipsa Voluntas Mentis, quæ unita est, sit caussa hujus dependentiæ, sive alia Voluntas, ipsâ superior. Idem de la Forge postquam rerum omnium unionem quæsivit in attributis relativis, aut respectivis; omniaque nonnisi per actionem, & passionem uniri dixit, subdit, hujus Unionis vinculum Voluntatem esse; sic enim

loc.

loc.cit. *Præterea invenio conjunctionem localem pro vinculo; quod inter corpora locum habet; quæ ea reddit capacia agendi, & patiendi dependenter à se mutuò; amorem pro vinculo duarum mentium; & postremo Voluntatem pro unione Mentis, & Corporis, quatenus hæc Voluntas extra suum subjectum procedit per suas operationes.* Unde dici posset Anima esse in Corpore, ut Deus est in Universo; ut enim hic per suam Voluntatem omnia movet, & agit, ita Anima per suam Voluntatem movet Corpus, cui unitur. Doctissimus P. Malebranche de Inquir. Verit. lib 2. part. 2. c. 3. hæc habet: *Unio Mentis cum Corpore, quantum quidem illam cognoscere possumus, consistit in mutua, & naturali analogia, &, ut ita dicam, correspondentia cogitationum Mentis cum vestigiis cerebri, & affectuum Mentis cum motibus spirituum.* Sunt & alii inter Cartesianos, qui ajunt, fœdus illud Mentis, & Corporis fieri ope alicujus modi, quem appellant Unionem, qui glutinis instar has duas substantias connectat. Sed quid nomine hujus modi, quem Unionem vocant, intelligant, jam satis non explicant.

Caussa verò hujus Unionis vel Corpus, vel Anima, vel utraque simul, vel Ens ipsis superius, hoc est, Deus esse debet. Non in Anima, nec in Corpore solum, nam etsi utraque satagant ipsam conservare, tamen dissolvitur. Non in utrisque simul, nam cum hæc Unio ipsis accidentalis sit, necessariò à caussa exteriori procedere debet, quæ nonnisi Deus esse potest, qui per suam voluntatem id fecerit. Neque objicias, quod inde sequeretur, hanc Unionem fore indissolubilem, cum Dei voluntas immutabilis sit; Deus enim nonnisi prima, & mediata caussa hujus Unionis est; immediata verò, & secundà ejus caussa sunt corporis organa; quæ quia essentialiter obnoxia sunt mutationibus, ideo hæc Unio dissolvi potest. Deus igitur Mentem creavit, & per ejusdem Mentis voluntatis vinculum hac lege Corpori junxit, ut ex quibusdam corporis motibus quædam excitarentur in Mente passiones, sive cogitationes, & contra talibus Mentis cogitationibus tales Corporis motus responderent.

Unio Mentis cum Deo modo longe strictiori, & magis essentiali; quàm cum Corpore est, nam *In ipso vivimus, movemur, & sumus*, ut est his verbis optime expressum in Act. Apost. 17. 28. quæ veritas claro etiam mentis visu percipitur. Hæc tamen Mentis unio cum Deo non ejusmodi est, ac duarum mentium; non enim illa, sicut & illa, necessariam, ac mutuam rerum unitarum dependentiam importat: Mens namque Corpori quidem per unionem Physicam, quæ in mutua dependentia agendi, & patiendi invicem consistit, Deo verò per unionem Moralem conjungitur, in qua mutua illa dependentia non est. Homo itaque etsi Deo unitus, libere tamen agit; Deus autem libere magis, & ab homine prorsus independenter. Est igitur hæc Unio in eo reposita, quod nos arctissime Deo, ut effectus suæ caussæ, uniamur, quatenus in ipso simus, & existamus dependenter ab ipso; non verò contrà.

Ex ipsa Animæ natura jam supra considerata, quod Substantia Spiritualis sit, sive res cogitans, in se ipsa existens, clarissime etiam ejus *Immortalitas*, educitur. Quod vel hoc argumento aperte demonstratur. Si destrui posset, vel à se ipsa, vel ab alia substantia creata destrui deberet. Non à seipsa, nam, ut apud Philosophos axioma est, omne tendit semper ad sui conservationem, nunquam verò ad sui destructionem. Non ab alia substantia creata, anima enim considerata secundùm suum esse absolutum substantia est: sed de substantia essentiale id est, ut existat independenter ab aliis; ergo ab aliis substantiis creatis, à quibus independenter existit, destrui nequit. Si igitur neque à se, neque ab aliis substantiis creatis destrui potest, est Immortalis. Neque à Substantia Increata, hoc est, à Deo destrui potest, modò de ordinaria, non de extraordinaria

naria Dei potestate id intelligatur. Vide etiam D. August. de Immort. Animæ, & Epist. 5. ad Volusianum.

Tres vulgo Facultates Animæ tribuunt, *Intellectum*, *Memoriam*, *& Voluntatem*; duas tantum Cartesius, *Intellectum*, *& Voluntatem*: Memoriam enim ad Intellectum reducit: nam sive præterita, sive præsentia, sive futura Anima cogitet, semper æque cogitare, & percipere est; nec reminisci aliud est, quam cogitare, vel imaginari præterita. Cujus sententiæ fuisse etiam dicitur Divus August. lib. de Spir. & Anim. c.7. ubi ait: *Sunt enim duo in Anima, & sunt id, quod Anima, Naturalis sensus cognoscens omnia* (*sive Intellectus*) *& dijudicans inter omnia* (*hoc est Voluntas*) *naturalis effectus*, *&c.* Et de Metaphysica satis.

PHYSICA.

Cartesius Princip. Philosophiæ parte 2. art. 64. Physicæ Principia non alia admittenda, vel optanda esse docuit, quàm quantitatem. Ibi enim ipse postquam in discipulis suis Geometriæ aliquam notitiam, vel saltem ingenii aptitudinem ad Mathematicas demonstrationes intelligendas supposuit, hæc subdit: *Nam plane profiteor, me nullam aliam rerum corporearum materiam agnoscere, quàm illam omnimode divisibilem, figurabilem, & mobilem, quam Geometræ Quantitatem vocant, & pro objecto suarum demonstrationum assumunt; ac nihil plane in ipsa considerare præter istas divisiones, figuras, & motus: nihilque de ipsis verum admittere, quod non ex communibus illis notionibus, de quarum veritate non possumus dubitare, tam evidenter deducatur, ut pro Mathematica demonstratione sit habendum.*

Sua in philosophando Methodus talis est. Quum corporis alicujus particularis naturam demonstrare vult, primò omnes illius effectus considerat, ut ex ipsorum consideratione ad eorum caussas cognoscendas facilius possit pervenire. Sed quia ad caussarum notitiam difficile pervenimus, nisi quasdam Hypotheses efformemus; in corpore, cujus jam effectus examinavit, talem figuram, talem magnitudinem, talemque partium dispositionem supponit, quæ clarissime videat relationem quandam necessariam habere cum effectibus, à quibus dependent, ut possit inde concludere, corporis illius naturam in tali magnitudine, tali figura, ac tali partium dispositione consistere. Debent autem omnes, quæ in Physica efformantur, Hypotheses ita à se invicem, & omnes à primis veritatibus pendere, ut unum inde Systema efficere videantur.

Primæ in Physica Veritates, à quibus, juxta Cartesium, reliquæ omnes pendent Physicæ Veritates, sunt: *Est quædam natura Corporea, quæ in seipsa existit: Hæc, considerata secundum Magnitudinem, idem est, ac Quantitas: Hæc Quantitas ex sui natura divisibilis est, & actu divisa per motum localem: Motus localis nonnisi certis quibusdam legibus perficitur: Secundum has leges partes Quantitatis varias figuras receperunt: Demum secundum varias has figuras corpora physica, ex his composita, capacia sunt producendi varios effectus.*

Corporis, seu Quantitatis Essentia, sive Natura in Extensione in longum, latum, & profundum consistit. Si enim rei cujusque natura per illud ejus essentiale attributum constituitur, quod illi omni, soli, & semper competit; & quod omnium primo in ipsius conceptu veniat, ac quod ab alio non dependeat, sed ab ipso dependeant omnia; ex omnibus Quantitatis attributis essentialibus Extensio sola est, quæ ejusmodi sit: nam licet Impenetrabilitas, Divisibilitas, & Figura etiam Quantitatis Attributa Essentialia sint,

eique omni, soli, & semper competant; non tamen primo adspectu in Quantitate veniunt consideranda; Extensionis enim idea nec mente quidem ab idea Quantitatis separare possumus, contra verò reliquorum ideam ab idea Quantitatis possumus separare.

Quantitas, *Corpus*, *Materia*, re quidem idem sunt. Hæc est omnis Physices illius Principium. Hæc etiam à quibusdam *Materia Prima* dicitur, quatenus consideratur ut subjectum omnium formarum, & modorum. Omnes autem formæ respectu Materiæ per eum sunt accidentales, & nullæ dari possunt formæ substantiales, licet ratione compositi essentiales vocari possunt. Hinc omnes formæ sunt materiales, & invicem transmutari possunt. Materia omnis considerata secundum suas partes, per quas metiri eam possumus, dicitur *Totum*. Totius partes vel sunt *Aliquotæ*, quæ scil. Totum exacte metiuntur: Vel sunt *Aliquantæ*, quæ Totum exacte metiri non possunt; vel *Proportionales*, cum Totum proportionaliter dividitur in duas partes æquales, & hæ rursus in alias æquales, &c.

Omnis Quantitas Impenetrabilis est, Figurabilis, & Divisibilis in indefinitum. Infinitum inter, & Indefinitum, ex Cartesio, hoc distat, quod Infinitum sit, cujus nulli prorsus sunt limites; Indefinitum verò, cujus limites mente invenire non possumus. Quum Cartesius ait, omnem Materiam dividi posse in partes indefinitas, Proportionales intelligit; corpus enim omne dividi potest in duas medietates, & harum una rursus in duas medietates, & sic in indefinitum. Partes tamen sive Aliquotæ, sive Aliquantæ semper finitæ sunt.

Ex hac doctrina Divisibilitatis Materiæ in Indefinitum per suas partes Proportionales clarissime educi asserit, nullas dari posse Ἄτομα, sive particulas minimas indivisibiles: cùm enim extensas has Atomos esse necesse sit, nam sunt corpora, ac proinde habere partes extra partes, quæ variis loci punctis respondeant; harum unam ab alia distinctam, & independentem concipere possumus, ac si non instrumento ob ejus exilitatem, mente saltem possumus per medietatem in indefinitum dividere; quod sufficit, ut sit divisibilis.

Corporis *Rarefactio* fit, cùm corpus aliquod extraneum corporis alicujus poros intrans, ipsius partes invicem quodammodo separat, ac majus spatium occupare cogit: major autem illa Quantitatis Extensio ab Extensione novi extranei corporis, priori superaddita, procedit. Contra vero *Condensatio* fit, cum corpore illo extraneo à prioris corporis poris emuncto, partes invicem accedunt, & sic minor Corporis Extensio videtur, extranei corporis extensione sublata.

Locus, & *Spatium* non differunt à corpore, quod dicitur esse in loco, nisi ex parte nostri conceptus, re tamen idem sunt. Locus autem duplex est, *Internus* unus, qui idem est, ac Spatium; *Externus* alter. Locus Internus, seu Spatium à corpore in eo contento in re non differt; Spatii etiam natura, sive Essentia, non secus ac corporis, per Extensionem in longum, latum, & profundum constituitur. Spatium itaque non est nisi corporis Extensio, prout est talis magnitudinis, & figuræ, ac talem situm inter corpora externa, quæ illud immediate circumstant, & tanquam quiescentia spectantur, occupat. Locus Externus vel sumitur pro superficie corporum, quæ proxime locatum ambiat, vel sumitur pro relatione ad corpora immobilia, quæ locatum circumstant; & tunc dicitur etiam *Situs*. Nomina autem *Superficiei*, quæ pro Loco Externo sumitur, non venit pars ulla corporis ambientis, sed purus modus, sive terminus inter corpus ambiens, & ambitum, qui non sit pars unius corporis magis, quam alterius. Situs igitur proprie est respectus, sive relatio corporis locati ad corpora, quæ illud circumstant, & tanquam quiescentia spectantur.

Potest

Potest igitur corpus situm non mutare, etsi corpus illud ambientis superficies mutetur.

Vacuum neque *Separatum*, neque *Disseminatum*, neque *Coacervatum* dari posse ex modò dicta Loci, seu Spatii natura, quæ in Extensione in longum, latum, & profundum consistit, educit Cartesius. Unde cùm Corporis, & Spatii natura in Extensione consistat, & in re idem sint; idem erit dicere dari Spatium sine Corpore, hoc est, Vacuum, ac dari Corpus absque Corpore, quod manifestam implicat contradictionem. Quod hoc etiam argumento probat Cartesius: Vacuum vel est nihil, vel aliquid. Non est nihil, ergo est aliquid. Si aliquid, vel modus est, vel substantia. Non modus, nam modus concipi nequit sine substantia, cujus est modus: contra verò Vacuum per se concipitur. Si substantia, vel spiritus est, vel corpus. Non spiritus, quia spiritus nullam habet extensionem. Ergo erit corpus. Si dari, imò & concipi nequit Vacuum, nullus quoque erit *Naturæ Horror*, *Metus*, & *Fuga à Vacuo*; metus enim in impossibilia non cadit. Omnes autem mirabiles effectus, & experimenta, quæ Naturæ metui à Vacuo vulgò tribuuntur, per aëris pressionem, & pondus, & per circularem illum motum, sive Circumpulsionem in omni motu necessariam, debent explicari.

Motus (quod alterum ab eo ponitur rerum naturalium *Principium*, & quidem *Activum*, sicut *Materies Principium Passivum*; à Motu enim Materiæ divisio, figura, formæ, omnesque, ac variæ ejus proprietates ortum habent) definitur à Cartesio Princip. Philos. part.2. art.25. *Translatio unius partis materiæ, sive unius corporis, ex vicinia eorum corporum, quæ illud immediate circumdant, & tanquam quiescentia spectantur, in viciniam aliorum*. Sylvanus Regis Phil. lib.1. part.2. cap.2. Motum sic definit: *Est applicatio successiva activa corporis secundùm totum id, quod habet exterioris diversis partibus corporum illud immediate contingentium*. Contra verò *Quies* definitur: *Applicatio constans eisdem partibus, seu Applicatio Successiva, sed Passiva corporis secundùm totum id, quod habet exterioris, diversis partibus corporum, quæ ipsum immediate contingunt*. Magnum quorundam etiam Philosophorum præjudicium est, quòd Quies non sit, nisi cessatio à Motu; ac proinde nullam ad Quietem vim requiri: eadem enim, vel saltem non multo minor vis requiritur ad inducendam corpori Quietem, quàm Motum; ut videri potest ex hoc, quod eadem ferme vi opus sit ad navim in aqua stantem movendam, quàm ad eandem, dum movetur, subito retinendam. Error autem in hoc consistit, quòd propriam corporis gravitatem, & aëris pressionem, quæ ad Quietem urgent, non sentimus: contra verò corporis gravitatis, & externæ aëris pressionis resistentia nonnisi vi aliqua sensibili superanda est.

Motus est vel *Communis*, vel *Proprius*. Proprius dicitur, qui fit propria vi, & actione (quamvis hæc vis, & actio in mobili improprie esse dicatur, cùm potius moventis sit, quàm mobilis: sic tamen dicitur, quia vis illa agentis in mobili perseverare putatur). Atque huic competit definitio Motus modò tradita. Motus Communis, sive *Lationis* dicitur, cùm non propria vi corpus movetur, sed ab alio transfertur, absque eo quod situm mutet; qui *Translatio* potius, quàm Motus dicendus est, ut cùm quis in navi sedens de loco in locum transfertur. Qui Motus Communis species potius Quietis est, quàm Motus; & ne dum Quieti non opponitur, sicuti Motus Proprius, qui tantùm Motus dicendus est, sed nec etiam Motui Proprio.

Nulla sunt corpora, quæ ex se moveri possint. Quod his probat argumentis Cardemoy Dissert.4. de prima caussa motus, à Malebranche petitis. I. Res ex se non habet, quod amittere potest, integra manente ipsius natura: sed cor-

pus poteſt amittere motum, abſque eo quod deſinat eſſe corpus: ergo nullum corpus motum ex ſe habet. II. Si corpus motum ex ſe haberet, etiamſi ex aliqua cauſſa illum amitteret, iterum producere poſſet: ſed non producit: ergo motum ex ſe non habet. Quum duæ tantum ſubſtantiæ ſint, Corpus ſcil. & Spiritus, omnium effectuum cauſſa vel Corpus, vel Spiritus eſſe debet; neceſſe enim eſt, ut omnes effectus aliquam ex his ſubſtantiis pro cauſſa agnoſcant: ſed ex demonſtratis Corpus nequit eſſe cauſſa motus: ergo Spiritus tantum Corporis motor erit.

Primam autem Motus cauſſam non quemvis Spiritum creatum eſſe, ſed Spiritum increatum, æternum, infinitum, hoc eſt, Deum tantummodo eſſe. Sic probare conatur acutiſſimus P. Malebranche de Inquir. Verit. lib. 6. part. 2. cap. 3. - - - - - *Sed ſi Spiritus creati ideam examinemus, nulla omnino connexio inter Spiritus voluntatem, & corporis motum deprehendetur. Concludendum eſt ergo, ſi lumina noſtra ſequi velimus, à nullo Spiritu creato, & finito motum produci poſſe, quemadmodum corpora ſeipſa minime movere concluſimus. Dei tamen, hoc eſt, Entis ſumme perfecti, ac proinde omnipotentis, ideam contemplantes videmus, tantam eſſe connexionem inter ejus voluntatem, & omnium corporum motum, ut impoſſibile ſit omnino, ut velit, corpus aliquod moveri, & non moveatur. Dicere ergo debemus, à ſola ejus voluntate motum produci, atque vim moventem corporibus motis non ineſſe, cùm ea nihil ſit præter Dei voluntatem. Dicitur tamen globus cauſſa Naturalis motus, quem communicat corpori, cui occurrit, non Realis, cùm communicare non poſſit, quod in ſe non habet. Sed cauſa Naturalis non eſt cauſa Realis, & vera, ſed tantum Occaſionalis, qua Autor Naturæ ad agendum illo, vel hoc modo, hac, vel illa occaſione determinatur.* Quod autem nulla ſit inter Spiritus creati voluntatem, & corporis motum connexio, hoc potiſſimum argumento confirmat: quod etſi ad brachium noſtrum movendum, exempli gratia, Spiritibus animalibus, qui per certos nervos ad tales muſculos contrahendos mittendi ſunt, opus ſit; cum hæc omnia æque ignorantes illud, ac anatomes peritiſſimos movere videamus; clarum eſt, inquit, non eſſe Spiritus voluntatem, quæ corpus moveat, qui neſcit quomodo, vel qua lege illud movere debeat, ſed ſolam Dei voluntatem, qui poteſt, & novit illud movere. Deus igitur ad Spiritus voluntatem corpus movet, & Spiritus voluntas Naturalis tantum, ſive Occaſionalis cauſa motus eſt. Spiritus voluntatem, *Naturalem, ſive Occaſionalem* cauſſam vocat cit. Autor, non *Inſtrumentalem*, ut vulgo: Deus enim ad agendum inſtrumentis non eget, ſed omnia per ſolam ſuam voluntatem, quæ efficax eſt, operatur.

Deus, ait Carteſius, prima cauſa Motus eſt, qui Materiem ſimul cum Motu, & Quiete creavit: in qua Materia eandem ſemper Motus, & Quietis quantitatem perſeverare vero ſimile eſt: quod facile concipitur, ſi conſideretur, Deum non ſolum in ſeipſo immutabilem eſſe, ſed etiam conſtanti, immutabilique ſemper modo operari; iis mutationibus exceptis, quæ ſine ipſius mutatione fiunt. Tantam itaque Motus, & Quietis quantitatem Deum creaſſe ſupponendum eſt, quantum ad Univerſi conſervationem neceſſariam duxit.

Motus Proprietates Eſſentiales ſunt Celeritas, Determinatio, & Quantitas. Celeritas dicitur relatio illa, quam habet Spatium, per quod mobile fertur, cum tempore, quod in hoc percurrendo conſumitur. *Determinatio* eſt relatio, quam habet mobile ad plagam, verſus quam movetur: quæ Determinatio in motu quidem perpendiculari ſimplex eſt, in obliquo compoſita. *Quantitas* motus dicitur vis illa, quam habet mobile, ſeu potius mobili agens impreſſit, ad ſuperandam reſiſtentiam corporum circumſitorum uſque ad locum,

in

in quem determinate movetur: atque hæc absolute, vel respective major, vel minor est. Quantitas motus cum Celeritate non confundenda; Quantitas enim ad corporis molem, celeritas ad spatium percurrendum, & tempus, refertur. Potest materies, eandem motus Quantitatem conservando, nunc tardiùs, nunc celerius moveri, ut videre est in aqua majus, vel minus spatium percurrente.

Omnes Motus fiunt Pulsione. Motus enim, quos quidam sibi finxerunt, *Sympathiæ*, *Antipathiæ*, *Tractionis*, *& ob fugam Vacui*, nec sunt, nec esse possunt. Sic quidam ad miros quosdam motus explicandos, quorum & modum, & rationem ignorabant, has nudas voces, ignorantiæ effugium, invenerunt: cum contra per solam Pulsionem omnes motus, etiam Tractionis, & Suctionis dictos, explicare quis posset. In omni autem motu *Circulus*, *sive Circularis Pulsio* fieri debet. Qui circularis motus, quia à Platone in Timæo etiam expressus est, *Platonica Circumpulsio* etiam dicitur.

Motus Leges Naturales tres sunt. Prima. *Omne quod movetur, quantum in se est, semper moveretur, nisi ab alio in motu turbaretur*. Quæ lex à naturali illo principio deducitur, quod unaquæque res, prout est simplex, & indivisa, quantum in se est, semper maneat in eodem statu, nec unquam mutetur, nisi à caussis externis; aliàs novus hic status à nihilo esset, quod est absurdum. Hæc autem causa motum turbans, cum visibilis, tum quæ visum effugiat, esse potest, ut aër, &c. Falsum hinc evincitur illud quorundam, etiam Philosophorum, effatum, quòd omne, quod movetur, tendat ad quietem: nam cum Motus Quieti opponatur, contra naturæ leges id esset, ut aliquid ad suum oppositum, sive ad sui destructionem ex se tenderet. Accedit, quod motus corporis modus est, ut figura, color, &c. sed omnes hi corporis modi semper tales in corpore perseverant, donec ab aliqua causa extrinseca mutentur: ergo sic etiam motus. Motus igitur in mobili tandiu durabit, quandiu motus Quantitas in projecto potis erit superare aëris, aliorumque corporum circumsistorum resistentiam. Notandum hic, motus Quantitatem in corpore considerari relate ad suam molem; ambientium verò corporum resistentiam relate ad suam superficiem. Hinc corpora majora diutius in motu perseverant, quàm minora, etsi pari motus Quantitate cieantur, quia illa sub majori mole minorem continent superficiem. Atque hinc etiam est, quod corpus sphæricum diutissime omnium corporum aliter configuratorum in motu perseveret, quia sub sphærica superficie reliquis alius figuræ corporibus maxime major corporis moles continetur.

Secunda naturæ lex est. *Omne, quod movetur, semper tendit moveri per lineam rectam*. Quod sic probat. Immutabilitati, & simplicitati Divinæ operationis consonat, ut mobile ad plagam suæ determinationis breviori via, faciliorique modo perveniat: Sed linea recta est omnium brevissima, quæ à puncto loci, à quo, ad punctum loci, ad quem, duci possunt: Ergo per lineam rectam moveri debet. Hoc etiam confirmatur experientia; nam quidquid circulariter movetur, semper conatur recedere à centro motus per tangentem circuli; ut videre est in lapide per fundam rotato; cujus conatum recedendi à centro ipsa etiam manu sentimus.

Tertia naturæ in Motu lex: *Si corpus, quod movetur, alteri occurrat, siquidem habeat minorem vim ad pergendum per lineam rectam, quàm hoc aliud ad ei resistendum, tunc in aliam partem deflectitur, & suum motum integrum servando, solam motus determinationem amittet. Contrà verò, si illud majorem habeat vim ad pergendum secundum lineam rectam, quam hoc ad ei resistendum, tunc corpus in motu existens, secum hoc aliud movendo, tantum de*

de suo motu deperdet, quantum ei tribuet. Sub qua lege continentur omnes caussæ particulares mutationum, quæ corporibus accidunt, saltem eæ, quæ sunt corporeæ. Quo autem pacto singula corpora in aliorum corporum occursu motus suos augeant, vel minuant, vel in totum, vel in partem convertant, longo calculo, multisque regulis determinavit Cartesius, Regis, aliique; qui utramque etiam hujus regulæ partem fusius, & multis probant.

Reflexio dicitur illa Determinationis in motu mutatio, quæ fit, quum corpus durum in durum, & majorem vim resistendi habens, impingens, ab illo reflectere, & Determinationem mutare cogitur, aliam priori oppositam acquirendo. Error tamen est multorum, corpora, dum reflectuntur, aliquantulum in puncto Reflexionis quiescere; novus enim hic motus quieti succedens esset à nihilo, cum à nullo duorum corporum esse possit; quod magnum absurdum est.

Refractio appellatur illa Determinationis mutatio, quæ fit cùm corpus ab uno medio in alterum oblique incidit; si enim perpendiculariter incidat, nulla erit Refractio, sive Determinationis mutatio. Si corpus è medio faciliori in difficilius oblique inciderit, ut ex aëre in aquam, tunc corpus à perpendiculari recedet, contrà verò si è medio difficiliori in facilius transeat, ad perpendicularem accedet, ut ex aqua in aërem.

Corpora *absolute Dura* dicuntur, quorum particulæ inter se mutuò quiescunt: *respective* autem *Dura*, quæ manibus nostris ad ea accedentibus resistunt. Contrà verò Corpora *absolute Fluida*, vel *Liquida* appellantur, quæ in multas exiguas particulas, diversis motibus à se mutuò agitatas, dividuntur: *respectivè* verò sic dicuntur, quæ manibus nostris ad illa accedentibus cedunt. Corporum igitur gluten Quies est, per quam junguntur; motu dividuntur. *Mollia* Corpora, media sunt inter Dura, & Liquida; eorum enim particulæ non tam firma adhæsione junguntur, ut Dura, nec tam celeri motu agitantur, ut Fluida. *Rarum* Corpus est, cujus partes non undique sibi mutuo adhærent, sed per poros, seu spatiola tenuiori corpore repleta ex aliqua parte distant. *Densum* verò è contrario est corpus, cujus partes se ferme undique tangunt, seu quod poros minores habet. Corpus itaque per subtilioris materiæ egressum fit Densum; contra verò per ejusdem materiæ Ingressum, Rarum redditur. *Aspera* seu *Scabra* Corpora vocantur, quorum partes in superficie, ita disponuntur, ut aliæ promineant, aliæ subsidant. *Levia* verò, seu *Polita*, quorum superficies æqualis est ob æqualem partium situm: quæ corpora Polita majorem vim habent agendi, & resistendi, quàm Aspera. *Contigua* corpora, à *cum*, & *tango* nomen sortita, dicuntur, quæ se mutuò in parte tangunt, & nullam habent inter se mutuam dependentiam. *Continua* verò corpora, quæ à *cum*, & *teneo* nomen habent, vocantur, quorum partes per quietem ita invicem connectuntur, ut unum corpus efficiant, & mutuam agendi; & patiendi dependentiam habeant.

De Mundo Adspectabili verba facturus, Sphæræ Armillaris doctrinam, stellarum magnitudinem, distantiam, & duplicem motum, atque alia, quæ Cartesio cum reliquis Philosophis, & Mathematicis recentioribus communia sunt, prætermittens, *Mundi Systema* à Cartesio traditum Part. 3. Princip. Philos. art. 20. & sequentibus hic breviter referam. Cum putasset Cartesius, Hypothesin Ptolemæi phænomenis explicandis non satisfacere; Copernici verò, & Tychonis Hypotheses, quatenus Hypotheses sunt, eodem modo ad phænomena explicanda se habere, Itaut Tycho verbo quidem minus, re tamen plus motus Terræ tribuerit, quam Copernicus; suam ipse proponit Hypothesin, in qua omnem prorsus motum se Terræ detracturum promittit; ipsamque Hypothe-

pothesin omnium simplicissimam non pro rei veritate, sed pro Hypothesi tantum habendam desiderat.

Et primo quidem supponit, *Solem* à Fixis, & flamma ratione luminis, quod emittit, non differre, cum ipse etiam ex materia valde fluida, subtili, & mobili constet; quæ tamen non ex una Cœli regione in aliam migret, sed secundum partes tantum moveatur: quo motu partium intestino omnes circumjacentis Cœli partes simul rapiuntur. Quod autem hæc Solis flamma alimento non egeat, ex eo deducit, quod caussam, qua destruatur, non habeat.

Supponit quoque, *Distantiam Fixarum* à Terra, & Saturno, omnium Planetarum remotissimo, maximam, & immensam esse; easque non uni Cœlorum Sphæræ fixas esse, ut putavit antiquitas, sed ipsarum quamlibet, non secus ac Sol, cui in omnibus similes sunt, in vasto, & proprio Cœli spatio, omnesque in immensa Cœli abysso hac illac dispersas contineri.

Quod autem *Cœli* omnes non solidi sint, ut communis veterum opinio fuit, sed fluidi, ex eo deducit, quod Planetarum, Cometarumque motus in ipsis fieri nequirent. Hinc quoque fit, ut corpora in ipsis contenta, quantumvis solida, facile quidem, & minima vi ab ipsis moveantur.

Planetæ, qui omnes Solem pro centro habent, circa ipsum à materia cœlesti ex Occidente in Orientem feruntur, hoc tamen ordine, ut Soli proximior breviori tempore cursum suum absolvat, quàm remotior; atque hic rursus breviori tempore, quàm qui eo remotior est; Saturnus scil. spatio 30. annorum; Juppiter 12. Mars proximè 2. Terra dierum 365. Venus 224. Mercurius 80., vel 87.

Terram (quam Planetam esse ait) inter Venerem, & Martem sitam, in suo Vortice quiescentem, simul cum ipso, & pedissequa Luna, extimum sui Vorticis occupante, à materia hac Cœlesti circa Solem ferri spatio unius anni, & interim circa proprium axem singulis diebus verti, existimat, à materia sui Vorticis circa ipsam se movente. Quam suam sententiam explicat exemplo Vorticis in aqua facti, in quo si variæ festucæ existant, videbimus, eas omnes in gyrum moveri, & nonnullas etiam circa propria centra converti; atque eò celerius proprium gyrum absolvere, quò centro Vorticis erunt viciniores. Eas tamen vix unquam circulos omnino perfectos describere, quamvis circulares motus semper affectent, credendum est; sed nonnunquam parum in longitudinem, vel latitudinem deflectere. Atque hinc fieri putat, Planetas nunc Parhelios, hoc est Soli propinquiores, nunc verò Aphelios, hoc est, à Sole remotiores observari: atque eadem de Planetis omnibus supponendo, omnia eorum phænomena explicat.

Terra, sicut & alii Planetæ dum circa magnum Solis Vorticem ab ejus materia feruntur, possunt quidem esse centra aliorum minorum Vorticum, à quorum materia (ut in aquæ Vorticibus sæpe se vidisse ait Cartesius) quæ in easdem partes, ac major Solis Vortex, feratur, alii quoque minores Planetæ circa propria centra ducantur; atque ipsimet minores Planetæ circa proprium axem ob ejusdem materiæ circularem motum gyrare cogantur. Sic in magno Solis Vortice Terræ Vortex est, in cujus extima parte *Luna* sita est, quæ circa ipsam gyrat spatio ferme unius mensis. Est etiam alius Vortex parvus, qui *Jovem* pro centro habens, defert circa ipsum quatuor ejus *Asseclas* tali celeritate, ut remotissimus diebus 16. sequens diebus 7. tertius horis 85. & centro proximus horis 42. unum circuitum perficiant. In alio denique minori Vortice *Saturnus* pro centro est, circa quem duo etiam minores Planetæ volvuntur. Omnes tamen hi minores Vortices in vasto Solis Vortice siti, stato tempore circa ipsum Solem cursum suum absolvunt.

Quod

Quod verò *Terræ* in Vortice suo existenti, tum circa proprium axem spatio 24. horarum gyranti, tum circa Solem spatio unius anni translatæ *nullum motum* tribuerit, ex eo potissimum probare conatur Cartesius loc. cit. quod nulli eorum motus proprie dicti definitio competat, quia non transfertur Terra ex vicinia partium Cœli, quæ illam immediate contingunt, quatenus istæ Cœli partes ut immotæ considerentur. Sed hanc Cartesii sententiam, utpote Ecclesiæ Catholicæ sanctione damnatam (etsi ipse nullis Ecclesiæ dogmatis repugnantem demonstrare conatus est) non amplectendam putamus.

Quomodo Mundus ex Materia creata, & Motu, simplicissimis rerum omnium materialium Principiis, à Deo formari potuerit (non quomodo Deus, cujus nemo judicia, & arcana unquam novit) docet Cartesius hac Hypothesi.

Omnium Mundi corporum Materies una, eademque à Deo creata est, divisibilis, imò actu divisa in particulas quamproxime inter se æquales, variæ tamen figuræ, ut spatia omnia particularum diversimode figuratarum replerentur. Cum autem Deus huic Materiæ motum indidit, necesse fuit, ut ejus particulæ in circulum moverentur. Nam cùm hæ particulæ rectà progredi nequirent ob continuum aliarum occurrentium impedimentum, oportuit, ut ab iis recta motus determinatione mutata, circa aliqua centra gyrare cœpissent; unde & in varios *Vortices* abierunt. Est igitur Vortex, qui à vertendo nomen habet, immensus numerus partium materiei, circa idem centrum rotantium: quarum particularum numerus prout major, vel minor fuit, majores, vel minores Vortices orti sunt, iique pene innumeri.

Cujusque *Vorticis Motus* considerandus ut motus alicujus sphæræ; itaut in omni Vortice Centrum, Poli, Axis, & Ecliptica designari possint. *Vorticum Figura* sphærica esse nequit, ne spatium inter Vortices, se in puncto tantum tangentes, relictum, vacuum esse dicatur. Motus unius Vorticis ut alterius motum non impediat, sed juvet, ita inter se dispositi considerandi sunt, ut Ecliptica unius aliorum Polis respondeat. Vorticis particulæ circa Eclipticam majorem vim habent sese movendi, & à centro Vorticis recedendi. Denique particulæ centro viciniores celerius moventur, quàm remotiores.

Ex motu particularum Vorticis tres Materiæ species ortæ sunt, quas Cartesius *Tria Elementa* vocat, quòd ex ipsis omnia Mundi corpora sint conflata. *Primum Elementum* est Materia illa subtilissima, ex attritis, & veluti abrasis per continuum motum globulorum angulis, sive extuberantiis orta; quæ variæ diversæque figuræ cùm sit, & maximæ motus celeritatis, & spatia à globulis relicta implere, & in minutissimas adhuc particulas dividi potest.

Sol, & *Stellæ Fixæ* ex hac subtilissima materia Primi Elementi ortum sic habuerunt. Cum ex continua globulorum Secundi Elementi attritione, & rotundatione major Primi Elementi quantitas orta sit, quàm ad interstitia globulorum implenda sufficeret; quæ ex repletis globulorum interstitiis supererat, in Vorticum centra confluens, Solis, & Fixarum materies facta est. Hæc autem subtilissima materies à replendis globulorum interstitiis superflua, nonnisi in centro locari potuit, nam minorem vim recedendi à centro motus habebat, quàm globuli Secundi Elementi, ut patet ex regulis motus. Quod autem fluidissimum hoc corpus, quod in nostri Vorticis centro Solem, in aliorum Vorticum centro Fixas appellamus, sphæricum sit, exemplo confirmat Cartesius ampullæ vitreæ, quæ ex hoc solum fit rotunda, quod aër in vitrum liquefactum per tubulum immissus non tam ab orificio versus fundum, quàm ab ipso fundo ad latera omnia reflectatur. Conatus recedendi à centro motus tum in materia subtilissima, quæ in centro est, tum in ea, quæ globulorum spatia replet, reperitur. Major tamen est in particulis Eclipticæ Vorticum subjectis, quam in pola-

polaribus. Quæ caussa est, cur portio hujus materiæ è partibus Eclipticæ vicinis effluens, in partes circumpolares vicinorum Vorticum ingrediatur; itaut continuus sit effluxus hujus materiæ subtilissimæ ex Ecliptica unius Vorticis ad partes circumpolares alterius. Qui partium Primi Elementi continuus influxus, Solis, & Fixarum *alimentum* dici posset; quo indigere quodammodo videntur propter continuum earundem effluxum.

Particulæ Striatæ sunt ramenta minus divisa materiæ Primi Elementi, figuræ irregularis, & ad motum ineptiora tum ob suam figuram, tum etiam quia Axi Vorticis propiora: quæ cùm in spatio triangulari, à globulis Secundi Elementi se tangentibus relicto, reperiantur, in motu globulorum sibi invicem adhærendo, triangularem figuram induant necesse est: quas particulas Cartesius Princip. Philos. part.3. art.90. exiguis columnis, tribus striis in modum cochlearum intortis excavatis assimilat; itaut gyrando transire possint per angustos illos meatus globulorum 2. Elementi, habentes figuram trianguli curvilinei. Hæ particulæ ex contrariis Polis versus centrum venientes, dum totus Vortex in unam, eandemque partem movetur, non in eandem, sed in contrariam partem intortas esse debere manifestum est. Ex his Magnetis vires deducit Cartesius, ut infra.

Solis, & Fixarum Maculas ex his etiam particulis generari, ait. Nam ubi istæ ad Solis ex. gr. corpus pervenerint, celerrimo motui particularum ipsius consentire nequeunt; unde facilè ob inæqualitatem suæ figuræ, & molem majorem, sibi mutuò adhærentes, moles satis magnas, & opacas componunt; quæ ab agitatissimis Solis particulis ad ejus superficiem propulsæ, velut totidem Maculæ in Solis superficie conspiciuntur: quæ tandem ab ejusdem particulis celerrime agitatis resolvuntur in materiem partim in Solis substantiam refundendam, partim per Cœlum vicinum dispergendam; dum interim in alia Solis parte novæ generantur ex nova Materia Striata ipsum ingrediente: non secus ac in liquore aliquo ebulliente spuma generatur à crassioribus liquoris particulis, quæ ad superficiem ejicitur, & randem dissipatur. Hæ Maculæ (quarum primus inventor, & observator fuit Galilæus, qui illas an 1610. Patavii Mathesin docens Helioscopii usu detexit) cur in Solis Ecliptica tantum videantur: cur Sol quandoque pallidior visus sit per multos dies: cur quædam stellæ Fixæ nunc majoris, nunc minoris magnitudinis appareant; imo & earum quædam à Maculis undique tectæ ad plures annos non sint visæ: cur hæ Maculæ quandoque in Faculas circa Solem versæ sint; vide apud Cartesium loc. cit.

Secundum Elementum vocat Cartesius *Globulos* à materia, in celerem motum adacta, formatos. Hi Globuli cum materia subtilissima Primi Elementi, eorum poros replente, *Materiam Cœlorum* constituunt; itaut Cœlorum nomine veniant hi Globuli Secundi Elementi cum interspersa materia Primi, omne Vorticum spatium occupantes: unde & *Materia Cœlestis* etiam appellatur, *Ætherea*, & *Subtilis*. Hos autem Globulos non ubique Vorticum æquales, nec æque celeriter moveri supponit Renatus, sed centro propiores remotioribus minores esse, & celerius moveri, ut patet ex regulis Motus, & fusius ipse probat. Id tamen intelligendum usque ad orbitam Saturni; ultra quam æqualis fere sunt magnitudinis, sed non æque celeriter moventur, nam quò magis distant, eò celerius moventur.

Tertium denique *Elementum* appellat Renatus particulas illas crassas, & ob suam figuram ad motum ineptiores: quæ invicem adhærentes, & implicatæ, majores semper evadunt. Ex his *Cometas*, *Planetas*, *ac Terram*, quam Incolimus, extitisse refert. Et primo Cometarum naturam, & productionem ita explicat. Cùm è fixis aliqua tot, tantisque densis maculis (de quarum genera-

tione supra ubi de Sole dictum) obducitur, si ad eas dissolvendas impar est, tunc omnè penitus lumen amittens, ex fluida, & luminosa, dura, & obscura evadet. Durissimo igitur hoc cortice undique involuta materia primi Elementi, quæ in centro ejus Vorticis erat, ac proinde deficiente actione ejusdem materiæ in omnem proprii Vorticis materiam, hæc per vicinos Vortices omnis dispergetur, & Cometa, hoc est materies illa primi Elementi durissimo hoc cortice inclusa, à vicino aliquo fortiori Vortice absorbetur. Cum autem omnis Cometa tantæ sit soliditatis, ut superet vires globulorum secundi Elementi Vorticis absorbentis, eorum etiam, qui remotissimi à centro reliquis sunt solidiores, majorem etiam habebit vim recedendi à centro hujus Vorticis: quare ad extimam usque Vorticis superficiem perductus Cometa, ab eo excidet, & alium ingredietur; à quo etiam expulsus, alium intrabit. Cùm verò aliquis Cometarum Solis Vorticem intrat, nobis visibilis fit usque dum expulsus in alium Vorticem ab oculis nostris dispareat. *Planetæ* verò Πλανῆται, ἀπὸ τοῦ πλανᾶσθαι, ab errando dicti, unde & Latini eos *Errantes*, & *Erraticas Stellas*, & Nigidius etiam *Errones* appellavit, Stellæ etiam Fixæ prius erant; deinde verò, non secus ac Cometæ, genitis undique circa ipsas densis maculis, cortice quodam involutæ, à fortiori vicino Vortice absorptæ sunt. Putat enim Renatus, vastissimum illud spatium, quod nunc magnum Solis Vorticem constituit, initio in 14. pluresve Vortices divisum fuisse. Et quidem cùm Solis, Jovis, & Saturni Vortices cæteris majores fuerint, quatuor illis minoribus Stellis, quæ nunc Jovem circumstant, in Planetas jam versis, & propriis Vorticibus à Jovis Vortice absorptis, in eundem Vorticem ipsæ etiam delapsæ, circa Jovem gyrare cœperunt. Sic etiam quæ duæ Saturno propiores erant, in Saturni Vorticem lapsæ sunt, circa quem & nunc volvuntur. Luna pariter circa Terram, in cujus Vorticem cecidit, eadem ratione nunc vertitur. Omnium tandem harum Fixarum, Terræ scil. Jovis, & Saturni, Veneris quoque, Martis, & Mercurii, ubi in Planetas versæ sunt, Vorticibus à fortiori Solis Vortice raptis, ipsi pariter Planetæ cum pedissequis suis in vastissimum Solis Vorticem delapsi, circa ipsum volvi cœperunt. Reliquorum autem Vorticum Sidera, si plura, quàm 14. in hoc spatio unquam fuerint, in Cometas versa fuisse supponit. Non igitur aliud Cometas inter, & Planetas discrimen est, nisi soliditatis: quæ enim Fixæ majorem corticis soliditatem nactæ sunt, quàm ullum in Solis Vortice locum invenire potuissent, in Cometas abierunt: illæ verò, quarum soliditas aliquibus hujus Vorticis globulis respondere potuit, in Planetas mutatæ, una cum æqualis soliditatis globulis circa Solem moventur. Locum itaque, ex regulis motus, in Solis Vortice suæ soliditati correspondentem occuparunt; qui scil. sub minori superficie majorem molem habebant, à Sole remotiores, contrà verò propiores.

Terra denique è Fixa in Planetam, inquit, versa est, densis quibusdam maculis ex particulis striatis circa ipsius superficiem genitis, & partim à materia primi Elementi per vicinum Cœlum dispersis, partim in durissimum corticem abeuntibus, & Sidus undique obtegentibus: unde & à vicino Solis Vortice unà cum suo Vortice absorpta est. In Terra igitur tres regiones agnoscit, Intimam scil. à materia primi Elementi, sed non pura, volitantibus in ea quibusdam particulis tertii Elementi, efformatam: Mediam, à particulis tertii Elementi sibi invicem implicatis, & durum, sed porosum corticem componentibus, conflatam; qui pori tam exigui sunt, ut nonnisi materiæ primi Elementi, striatisque particulis transitum præbeant; Tertiam denique & Extimam, quam Aërem vocat, congeriem scil. materiæ Cœlestis, & tertii Elementi, ex qua Terrestria corpora omnia, quæ nos circumstant, orta sunt.

Terra

Terra itaque, inquit, in Planetam mutata, ubi à Solis Vortice absorpta fuit, magna in tertia, & extima ejus regione mutatio fieri debuit à materia Cœlesti Vorticis Solis, agente in particulas tertii Elementi, quibus extima hæc regio referta erat. Has autem terrestres particulas in tria summa genera distinguit. Quædam enim ipsarum, ipse ait, instar ramorum arboris, in varia quasi brachia divisæ, & hinc inde expansæ, à materia Cœlesti deorsum propulsæ, & sibi invicem adhærentes, corpus aliud supra primam Terræ crustam efformarunt. Aliæ verò solidiores, figuræque cubo, globo, vel ruderi angulosо similis; quæ particulæ si quidem graviores fuerint, infra cæteras descendent; si verò leviores, spatia ramosarum implebunt. Aliæ denique sunt oblongæ instar bacillorum, ramis tamen destitutæ, quæ facile ramosis se immiscent, si spatia inter ipsas ampla repererint; nunquam tamen illis annectuntur. Ex quibus triplicis generis particulis tria alia corpora circa primam Terræ crustam genita sunt; quorum interius, primæ Terræ crustæ adhærens, vocat *crustam Interiorem* crassissimam, ex qua metalla oriuntur. Secundum corpus ex particulis longis, levibus, & flexibilibus instar anguillarum, circa duras, & rigidas intortis, compositum, *Aquam salsam* appellat. Tertium denique *Terram Exteriorem*, ex argilla, lapidibus, arena, & limo conflatam. Quæ Terra Exterior dicta fornicis instar supra corpus fluidum, seu Aquam aliquamdiu suspensa sustentari potuit, donec suis quibusdam rimis magis magisque ex Solis calore, & continuo materiæ Cœlestis transitu, hiantibus (non secus ac æstate in Terra à Sole exsiccata rimæ generantur, quæ eò magis hiant, quò major est Solis vis) ejus partes invicem disjunctæ sunt; cùmque in modum fornicis amplius sustineri nequiverint, tandem ruptæ sunt, & in crustam interiorem crassissimam, metallorum matrem, ceciderunt, locum cadentibus hujus fornicis fragmentis cedente Aqua, quæ supra interiorem crustam sita est. Sed quia superficies crustæ interioris minus lata erat, quàm superficies crustæ exterioris labentis, oportuit, ut fragmenta prius lapsa crustæ interiori perfectè adhærerent; supra quæ Aqua ascendens Mare constituit: reliqua verò in latus inclinata alia aliis superincumbendo, Montes, Scopulos, & Camporum planitiem efformarunt: quod clarius Part. 4. Princip. Philos. art. 44. & sequ. apud ipsum videre est. Tandem terrestres alias particulas subtiles, & flexiles, in materia Cœlesti à Terra hac Exteriori ad datam nostri Cœli distantiam innatantes, *Aërem* vocat. Quibus per Hypothesin suppositis, sic naturalium corporum naturam, & proprietates explicat.

Aër est congeries particularum tertii Elementi tam tenuium, & à se mutuo disjunctarum, ut motui materiæ Cœlestis obsequantur; quæ cujuslibet sint figuræ, flexiles tamen sunt instar mollium plumularum, vel tenuium funiculorum, Cœlestique materiæ innatant: quarum quælibet independenter ab aliis vicinis circa proprium centrum movetur, totamque exiguam illam sphæram occupat, quæ ad circularem hunc motum perficiendum requiritur. Quod verò ad ejus proprietates, & affectiones attinet; *Rarus* est, quia partibus constat à se mutuo disjunctis. *Fluvidus*, quia ejus partes nulla quiete inter se junguntur, sed continua agitatione cientur. *Pellucidus*, quia radii, seu globuli secundi Elementi rectà per amplos Aëris meatus transeunt. *Calore rarefit*, quia ejus partes, quæ flexiles sunt, quò celerius per calorem agitantur, eò latius se extendunt, & majus spatium occupare coguntur. Contra tamen *Frigore densatur*, suarum particularum agitatione per frigus imminuta. Ultimò *Aëris Elater*, seu *Vis Elastica* in eo consistit, ut ejus partes, flexiles cum sint, violenter compressæ vim habeant resiliendi, & in ampliorem locum se extendendi: non secus ac in Chalybis lamina inflexa, & resiliendi vim faciente, observatur.

Aqua est corpus compositum ex particulis flexibus, levibus, & lubricis, quæ anguillarum instar in continua sunt agitatione. Si verò hæ partes flexiles, & lubricæ, quæ *Aquam Dulcem* constituunt, duris, & inflexilibus Salis nectantur, & implicentur, *Aquam Salsam* componunt: nunquam tamen ita cohærent, ut non facile separentur; sicque Salsa, sale relicto, in dulcem abire potest. Aqua corpus *Fluidum* est, quia ejus partes à materia Cœlesti continuò agitantur: *Pellucidum* verò, quia ejus pori materiam Cœlestem continentes ad luminis radios transmittendos apti sunt. Salis partes, quia solidæ, & graves, in vaporem cum Aqua non ascendunt: quia rigidæ, linguam pungunt, & discerpunt: item quia rigidæ, carnium poris infixæ, & omnem ab ipsis humiditatem expellentes, ex qua fermentatio, & inde corruptio fieri potest, carnes à corruptione præservant.

Maris Æstus, sive *Fluxus*, & *Refluxus* fit à materia Cœlesti Vorticis Terræ, quæ à Luna ad Maris superficiem sita est: quæ cùm angustius spatium inter Lunam, & Mare transire debet, celeriùs movetur; unde majorem pressionem Mari facit: quare Aqua majori huic pressioni cedens, subsidit, sicque deficere videtur, dum interim in aliis maris locis Aqua attollitur, in ipsa, quæ hinc deprimitur, aqua refluente. Sed quia pars Maris, quæ nunc est sub hac majori aëris pressione, ob diurnam Terræ super proprio axe circumvolutionem, spatio horarum 6. cum minutis 12. erit in loco, ubi minor est pressio, iterum elevabitur. Eadem quoque de caussa post horas 6. cum minutis 12. iterum deprimetur in ea Vorticis parte, quæ Lunæ per diametrum opponitur (quod Vorticis spatium etiam angustius est, quia materia Cœlestis, quæ inter ipsam, & Lunam est, per majorem motum, & pressionem, ipsam Terram versus oppositam Vorticis partem deprimit) ac tandem post totidem horas cum minutis iterum attolletur: sicque Mare bis in die crescere, ac bis decrescere observatur. Hic autem Maris Æstus major est in Noviluniis, & Pleniluniis, quàm in Quadraturis; maximus in Æquinoctiis, quia tunc Luna Terræ propior est; ut Lunæ cursum, per Ellipticam orbitam peragendum, consideranti patet.

Metalla omnia & *Fossilia* in Terra Interiori à particulis terrestribus variæ figuræ, & molis, gignuntur, atque inde ad Terram Exteriorem vi caloris tum interni, qui à materia primi Elementi in centro posita provenit, tum externi, qui à Sole est, ascendunt. Hinc Metalla non in omnibus Terræ locis inveniuntur, sed in iis, in quibus fragmenta Terræ Exterioris Interiori junguntur, potissimum verò in radicibus montium ad Meridiem, & Orientem, ubi major caloris vis. Pro varia tamen partium terrestrium conditione, & mistura, varia quoque Metalla, & Fossilia generantur.

Ferrum est metallum omnium levissimum, & porosissimum, constans particulis nimis crassis, & ramosis, ex quarum mutua complicatione ejus durities, & difficilis malleatio pendet. Rubigine tamen, & aqua forti facile corroditur. Quum verò Ferrum vi ignis à sordibus expurgatur, si quidem quàm citissime refrigescat, abit in *Chalybem*. Tunc enim Ferri ramenta, seu particulæ arctissime sibi junctæ, grumos, sive guttas quasdam efformant, quæ mutua collisione rotundantur, ac perpoliuntur. Hinc Chalybs est durissimus ob arctissimam suarum partium rotundarum connexionem. Est frangibilis, quia ejus partes, rotundæ cum sint, facile ab invicem separantur, nam per simplicem superficierum sphæricarum contactum junguntur. Chalybs denique inflexus vim habet resiliendi, quam vim Elasticam vocant; quam vim alia etiam corpora habent. Hoc autem inde fit, quod Chalybs, & similia corpora porositates habent plurimas, soli materiæ Cœlesti ipsas ambienti transitum præbentes. Quæ porositates, cùm Chalybs, vel quid simile, inflectitur, ex parte

infle-

inflexionis angustiores redduntur: unde particulæ materiæ Cœlestis ex parte inflexioni opposita facillime ingressæ, cùm egredi nequeant, Chalybis porositatibus veluti totidem cunei infixæ, vim magnam faciunt, ut poros undique æquales, pristinamque corpori figuram restituant.

Plumbum est Metallum à Ferro in hoc tantum differens, quod Plumbum partibus constet ramosis quidem, sed minoribus, levioribus, & flexibilioribus, quàm Ferrum. Est Plumbum Ferro ponderosius, quia ejus partes, utpote æquabiliores, & minores arctius uniri possunt. Est Ferro minus durum, quia ejus partes non sunt tam ramosæ, & tam rigidæ. Aurum, & Argentum purificat, quia eorum impuritates sulfureis Plumbi partibus adhærent. Non ab aqua forti, ut reliqua Metalla, sed ab aceto dissolvitur, nam sulfur minus acre continet.

Stannum à Plumbo in hoc solum differt, quod partes ramosæ Stannum componentes Plumbi partibus acriores, rigidiores, & minus flexiles sint.

Æris à Plumbo, & Stanno differentia est, quod Æris sal acrior & fixior sit, ejusque sulfur abundantius, & volatilius; unde difficiliùs solvitur. Ex Chymica verò Æris solutione, quàm acer, & corrodens ejus sal sit, aperte cognoscitur.

Aurum, & *Argentum* in hoc differunt, quod partes ramosæ Aurum componentes majores, & arctius unitæ sint, quàm partes Argenti. Hinc Aurum Argento ponderosius est; difficiliùs funditur, &c. Pori tamen Argenti licet Auri poris angustiores sint, sunt tamen frequentiores: unde simul sumti superant latitudinem pororum Auri simul sumtorum. Quæ Metalla quibus Planetis dicata, &c. vel ipsi vulgo jam innotuit.

Argentum Vivum, Græcis Ὑδράργυρος, quæ vox Latine sonaret *Aqueum Argentum*, quia Mercurio attributum, *Mercurii* etiam nomine appellatur. Improprie tamen inter Metalla reponitur, cum non durum, sed fluidum corpus sit. Partes ipsum componentes solidiores sunt, teretes, & leves, minus arcte sibi mutuò adhærentes, à globulis secundi Elementi, & materia Primi, ipsius poros replentibus, & permeantibus facile agitatæ; unde corpus liquidum, & ponderosum nimis, opacumque constituunt.

Mineralia à Metallis in hoc solùm differunt, quod Mineralia partes habeant breviores, & minus compactas, quàm partes Metallorum; sunt enim minus arcte inter se unitæ; unde malleo resistere nequeunt, ut extendantur. Mineralium nomine venit quidquid fossile (præter Metalla, quæ è Fossilium quidem genere sunt, sed Mineralia non dicuntur) è mineris educitur, ut Salia omnia, Stibium, Sulfur, Lapides omnes, ut Pyrites, Cos, Crystallus, Adamas, ac pretiosi omnes, &c. qui lapides in Terræ interioris partibus generantur ex Sale, Terra, & Oleo simul junctis. Quò plus igitur terrestris materiæ continent hi lapides, eò sunt ponderosiores; quò plus olei, eo læviores. Sal verò ad has partes uniendas concurrere videtur. Quibus de lapidum generatione suppositis, facile de cujusque natura, & proprietatibus ratio reddi potest. De Sulfuris, Bituminis, &c. generatione vide Cartes. Princ. Phil. part. 4.

Inter Mineralia duo sunt speciali consideratione digna, Vitrum, & Magnes. *Vitrum* est corpus durum, fragile, & pellucidum in Terræ visceribus genitum à calcis, & cinerum particulis crassioribus, & figuræ irregularis, quæ ope ignis maxime agitatæ, & lævigatæ non in punctis, ut prius, sed in quibusdam exiguis superficiebus se contingunt, & hoc pacto simul connexæ Vitrum componunt. Vitrum liquefactum quò citius refriguit, eò fragilius evadet, & contrà. Cujus ratio redditur: quia Vitri meatus satis ampli sunt, dum candens est; unde materia Cœlestis cum subtilioribus fortasse particulis tertii Elementi facile

le per ipsos transit: cum autem Vitrum refrigeratur, hi pori redduntur angusti, & si quidem celeriter refrigeretur, ex parte interna, quæ tardius frigesit, pori quidem latiores erunt, ex parte verò externa, quæ citius frigescit, angustiores ob subitam, & arctiorem partium adhæsionem: unde materia Cœlestis in poris internis, & latioribus contenta per angustiores hos externos poros ægre transiens, impetum facit ad poros sibi dilatandos. Contrà verò dum lente refrigeratur, globuli secundi elementi vias sibi undique ampliores efficiunt, priusquam partes invicem uniantur. Eadem quoque ratio est, cur Vitrum non æque in omnibus suis partibus incalescens, facile disrumpatur: ita etiam si vehementiori igni statim apponatur: contra tamen lento primum igni appositum, deinde gradatim vehementiori, non frangetur, &c. Tandem Vitrum pellucidum est, quia poros habet rectos, vel saltem non interruptos (quod sufficit ad luminis actionem transmittendam) per quos radii facile transeunt. Secundum hanc Hypothesin facile de his, ac reliquis Vitri proprietatibus rationem reddi posse, cum Cartesio ejus Sectatores affirmant; potissimum verò de *Lacryma* illa *Vitrea*, nobis ex Hollandia advecta, & ita arte fabricata, ut vel forti malleo in ventre, seu in parte crassiori percussa, disrumpi nequeat; si verò vel leviter percutiatur in crassiori caudæ parte, post magnum fragorem tota Lacryma in subtilissimum pulverem comminuetur.

Magnes est lapis ad ferri naturam accedens; imò tanta est inter utrumque cognatio, ut ambo ex iisdem fodinis eruantur, atque si Gilberto credendum est, optimum quodque ferrum è Magnete conflatur. Componitur Magnes ex crassis Terræ particulis ferri similibus; unde nullus omnino est Magnes, in quo aliquid ferri non contineatur. Magnetis tres præcipuæ sunt proprietates, seu vires. I. In statu libero constitutus, ad Mundi Polos sponte dirigitur. II. Ferrum, vel alium Magnetem ad se adducit; nonnumquam etiam fugat. III. Ferrum ad se admotum utraque virtute imbuit: quod *Ferrum Magneticum*, vulgò *Calamitatum* dicitur.

Quas Magnetis proprietates ut explicet Cartesius, in mentem revocat ea, quæ supra dixit de particulis Striatis, tribus striis ad modum cochlearum intortis, ex partibus crassioribus primi Elementi compositis, & ita intortis, ut quæ ex Australi Terræ Polo veniunt, versus sinistram ex. gr. quæ verò ex Boreali in oppositam partem contortæ sint. Unde fit, ut quæ ex Australi Polo veniunt, per Borealem Terræ Polum Terram ingredi nequeant; sed veluti Vortice quodam facto, eundem semper Terræ polum ingredi debeant, eamque secundum longitudinem porositatum axi Terræ parallelarum permeare, de quibus supra. Quæ particulæ Striatæ non possunt per eandem partem regredi, per quas ingressæ sunt, propter tenuissimas quasdam particularum extremitates in spiris istorum meatuum versus eam partem inflexas, versus quam progredi solent, & ita in adversam partem assurgentes, ut earum regressum impediant.

Ait insuper: non omnia corpora poros habere aptos ad striatas particulas recipiendas, sed tantùm dura, & partibus duris, ramosisque composita, quale Ferrum esse supra dixit. In reliquis verò metallis propter nimiam partium soliditatem, pororumque angustiam, tales nequeunt excavari. Pori igitur Magnetis à poris Ferri, & hujus à poris Chalybis in perfectione tantùm differunt: Magnetis namque pori poris Chalybis perfectiores, & recipiendis particulis striatis aptiores sunt; pori verò Chalybis poris Ferri perfecti, & idonei magis sunt.

Tandem asserit, in unoquoque Magnete duos distingui Polos, Australem unum, qui materiam Striatam ab Australi Terræ parte venientem recipit; Borealem alterum, Australi ex diametro oppositum, quem intrat materia

Striata

Striàta à Boreali parte veniens. Quibus suppositis, ita Magnetis phænomena explicat.

I. Si Magnes super subere aquæ imposito, vel aliter liber collocetur, ejus Poli semper versus Mundi Polos vertuntur, hoc tamen modo, ut Borealis Magnetis Polus Australem Terræ respiciat, & contrà. Materia namque Striata à Mundi Polis veniens, cui Magnetis meatus liberiorem, quam reliqua corpora, transitum præbere possunt, si oblique in Magnetis Polos inciderit, vi, quam habet perseverandi secundum lineam rectam in suo motu, Magnetem eousque impellet, donec illum ad eum situm reduxerit, quo per unum Polum ejus poros ingredi, & rectâ per alterum egredi possit. Australis autem Terræ Polus Boreali Magnetis opponitur, & contrà, quia materia Striata, Borealem Magnetis Polum ingrediens, est ea, quæ Borealem Terræ ingreditur, & contrà, ut patet ex dictis.

II. Axes Magnetis, & Acus Magneticæ in Æquatore Terræ sunt Horizonti paralleli; quò magis verò ad alterutrum Polum accedunt, eò alterutra eorum pars Terræ centro inclinabitur: quia lineæ, quas Striatæ particulæ sub Æquatore prope Terram describunt, sunt Horizonti parallelæ; in regionibus verò circumpolaribus sunt obliquæ.

III. Eodem modo, quo Magnes respectu Terræ collocatur, collocatur etiam respectu vicini Magnetis; ut sc. polus Borealis unius Australi alterius respondeat, & contrà: nam materia Striata Australem unius ingressura eadem est, quæ Australem Alterius ingressa, per Borealem egreditur.

IV. Magnes intra sphæram activitatis alterius Magnetis constitutus illum trahit, vel ab eodem trahitur. Pro quo supponendum, materiam Striatam celerius per poros Magnetis, quàm per ullos alios fluere, nam secundum suam figuram excavati sunt. Materia igitur hæc è Magnete celeriter egrediens, & in circumsita corpora impingens, maxima ex parte reflectetur per latera ad posteriora, oppositum Magnetis Polum ingressura. Quare circa quemlibet Magnetem Vortex quidam Materiæ Striatæ considerandus est, major, vel minor, pro Magnetis mole, non secus ac de ejusdem materiæ circa Terram Vortice dictum. Parvus igitur hic Vortex Sphæra activitatis Magnetis vocatur. Si igitur Magnes in Vortice alterius constituatur, sive in ejus Sphæra activitatis, materia Striata circa Magnetem circumacta, alterum Magnetem offendens, in quo meatus pro suo transitu aptiores invenit, potius hunc subit, quàm versus primum reflectetur: idem dicendum de materia egrediente ex altero Magnete, quæ potius vicinum subit, quam versus priorem reflectatur: materia igitur hæc circa duos Magnetes ita vertitur, ut circa unum. Quare a materia Striata, ex utroque Magnete celeriter fluente, aër intermedius ad latera facile expellitur; unde Magnetes invicem accedunt.

V. Si Magneti liberè sito alter Magnes ita apponatur, ut Borealis Polus unius Boreali alterius respondeat, & contrà, unus alterum non trahet, sed fugabit. Materia namque Striata ex Polo Boreali unius egrediens, cum non possit subire Polum Borealem alterius, necessariò reflecti debet per latera retrorsum; quod ut contingat, opus est, ut inter utrumque Magnetem spatium aliquod intercedat; quod cum non sit, materia Striata ex Magnete majoris activitatis egrediens, vi & impetu, quo egreditur, in Magnetem minoris activitatis irruens, illum propellit, debitumque sibi spatium procurat.

VI. Magnes Ferro sibi admoto omnem Magneticam virtutem communicat; Ferri enim poris, ut Magnetis pori evadant, id tantum deest, ut exiguæ illæ ramulorum extremitates supradictæ in ejus meatibus promineant, & versus unam, eandemque partem, Austri ex. gr. flectantur in iis meatibus, per quos

ma-

materia Striata versus Austrum ferri debet; in aliis vero versus oppositum. Hoc autem Ferro præstare potest materia illa Striata, torrentis instar è Magnete exiens, quæ istas ramulorum extremitates eo modo inflectat, quo deinceps facile ejus porositates pertransire possit; sic Ferrum in Magnetem vertetur. Quod confirmant laminæ quædam ferreæ in modum Crucis in ædificiorum summitate locatæ, & casu secundum lineam meridianam sitæ, quæ longo annorum spatio à materia Striata, secundum lineam meridianam fluente, in Magnetes versæ sunt.

VII. Magnes quandoque varie inclinatur à Polis versus Ortum, vel Occasum, quod ei contingit à variis Ferri, Magnetumque fodinis, ad quas Magnes declinat.

VIII. Si Magnes diu in situ alio respectu lineæ meridianæ, vel alterius Magnetis violenter detineatur virtutem omnem amittit; corruptis scil. eorum poris à particulis Striatis, oblique in ipsos incidentibus. Quod etiam Magneti accidit, si ejus pori humiditate, rubigine, situ, vel violento igne corrumpantur. Notandum tamen, verbum *trahere* vulgari, non philosophica significatione à Cartesio quandoque usurpari pro mutuo accedere. Atque hæ sunt præcipuæ Magnetis proprietates à Cartesio explicatæ, & hic breviter traditæ. Alias Magnetis proprietates ab eo explicatas vide apud ipsum Princ. Phil. part. 4. art. 150. & sequentibus; ubi etiam de vi, quam dicunt, attractionis in Succino, Vitro, cera Hispanica, & similibus, quæ fortiter confricata ad se vicina corpuscula alliciunt, simili fere modo pertractat.

Ignis, ex Cartesio Princ. Phil. part. 4. art. 80. producitur, cùm particulæ terrestres cujuscumque figuræ, vel magnitudinis, expulsis vi aliqua globulis secundi Elementi ab earum interstitiis, solæ in materia primi Elementi innatant, ac singulæ seorsim ejus rapidissimum motum, sive potius agitationem sequuntur. Ignis dupliciter excitatur; primò quidem, si particulæ terrestres à materia primi Elementi in motum rapiantur, itaut agitationem ab illa accipiant; sicque Ignis Igne excitatur: secundò verò si particulæ terrestres vi aliqua agitatæ globulos secundi Elementi expellere valeant; ut cùm ope radiorum Solis, lente aliqua vitrea collectorum, Ignis excitatur: quo etiam modo à silicibus percussis producitur.

Ut autem conceptus ignis conservetur, alimento opus habet, particulis scil. terrestribus crassis, solidis, & ad motum aptis, quæ à materia primi Elementi in minutissimas particulas divisæ, & ab ea impulsæ, vim habent repellendi globulos secundi Elementi à loco, ubi Ignis est. Quæ crassæ particulæ tenuiores redditæ, in fumi forma dissipantur; unde opus est, ut novæ semper suppeditentur, quibus Ignis à globulorum incursu defendatur. Ea tamen corpora ad Ignem conservandum aptiora sunt, quæ poros habent latiores, figuramque partium ramosam, & inæqualem. Cur autem Lucernæ sempiternæ dictæ in Hypogæis ad annos plurimos sine alimento servatæ sint, ratio est, quia in Hypogæis perfecte clausis aër vel nullis, vel minimis ventis commovetur; quare particulæ terrestres à lucerna elevatæ, quia crassæ, & ramosæ, sibi invicem adhærentes, exiguam veluti fornicem efformantes, continuum quasi flammæ propugnaculum factæ sunt, ne à globulis secundi Elementi suffocaretur: sicque veluti stella quædam exigua in fornicis medio servata est. Cùm verò Lucerna hæc ex Hypogæis in apricum deducitur, si quidem in fuliginosi illius fornicis compositione oleosa materia tota absumta fuerit, irruentibus in Lucernam globulis secundi Elementi, & fuliginosum illum fornicem dissipantibus, Lucerna extinguetur; si vero oleosa materia non omnis consumta sit, tunc tamdiu flamma servabitur, quamdiu durabit oleum.

Ut

Ignis effectus *Calor*, & *Lux*. Et Caloris quidem sensum in nobis excitat per violentum suarum partium terrestrium motum, & agitationem partibus nostri corporis communicatum: Lucis vero per propulsionem globulorum secundi Elementi, factam à materia primi Elementi. Atque hinc pergit explicare, cur quædam corpora luceant, & non urant; & phosphorus artificialis, & similia quædam contrà urant, & non luceant, ut calx aqua adspersa, &c. Si enim materia primi Elementi tantùm vim habeat propellendi globulos secundi Elementi, non autem nimis crassas misti partes agitandi, & secum in celerem motum rapiendi, Lux tantùm producitur. Si verò materia primi Elementi tenuiores misti partes inveniat, & ad celerem motum promtiores, unde facile ab ipsa agitentur, vim autem tantam non habeat, quæ globulos etiam secundi Elementi propellere possit, Calor; non Lux excitabitur. Sic etiam ratio redditur, cur quædam corpora sine flamma urantur.

Denique flamma ob suam levitatem sursum tendit, & acuminata est; quia ejus particulæ terrestres quò plus ascendunt, eò magis motum amittunt; unde aëris compressioni minus resistere valentes, sub fumi forma disperguntur. Aër verò circumjacens à fumo ascendente impulsus circulatione quadam deorsum tendens, pellit particulas corporis oleosi, quo flamma alitur, versus superiora.

Ignis Subterraneus ab exhalationibus sulfureis in subterraneis cavitatibus invicem adhærentibus, & particulis nitrosis simul junctis oritur. Sylvanus tamen Regis ipsum fieri asserit ex mistura Sulfuris, Ferri, & Aquæ in Terræ cavitatibus facta; non secus ac in Chymia talis misturæ libræ 30. & incalescere, & in ignem abire observantur: imò & ipse ignis è Terræ cavernis per montium cacumina erumpens, & Sulfur, & Ferrum continere videtur.

Terræmotus igitur ex hujus materiæ accensione ob aliquam caussam (quæ varia esse potest) facta oritur; si enim unde erumpat, non habet, Terram concutit, & *Qua data porta ruit*: quò igne per voraginem quandam erumpente, Terræmotus cessat. Franciscus tamen Travaginus in sua Disquisitione Physica de Terræmotu ait, ipsum tunc accidere, cùm Terra in suo motu diurno circa proprium axem repente sistitur, ut in navi currente observari asserit, si in lapidem offenderit; in qua cuncta contenta statim in partem motui oppositam nutabunt: similiter in Terræmotu ob Ortu ad Occasum Terræ vibrationes se observasse affirmat. Sit fides penes autorem.

Calor, & Frigus non sunt, ait, qualitates corporibus inhærentes, sed sensationes quædam partibus nostri corporis communicatæ à partibus corporum, quæ Calida, & Frigida vocamus. Calor enim est: *Violenta quædam, & irregularis agitatio partium corporis, quod Calidum vocamus ex qua agitatione certus quidam motus partibus nervosis imprimitur, qui menti communicatus Caloris ideam illi excitat.* Contrà verò *Frigus est sensatio priori contraria, facta à partibus corporis, quæ in quiete sunt, vel motu æquabili.* Hinc explicatur effatum illud Philosophicum: *Calidi est rarefacere, Frigidi condensare.*

Fontium, Fluminum, & Puteorum Origo ex Maris aqua est; quæ in Terræ exterioris, ejus scil. quam incolimus, meatibus à salinis particulis expurgatur; unde eorum aqua dulcis est. Quod si fontes, & putei quidam, præcipue Mari proximi, salsi observentur, id ex eo contingit, quod eorum aqua non bene à salibus depurata est, quia per Terræ poros latiores fortasse transivit. Fontes verò Calidi, Frigidi, Ferrei, Aluminosi, &c. subterraneis locis, & mineris, per quas transeunt, novas has proprietates debent. Aquæ adscensus ad camporum planitiem, & montium juga, à Solis calore, & igne subterraneo, procedit.

Meteora non omnia hîc tradenda duxi, sed ea tantùm, de quibus aliquid

novum, vel peculiare Cartesius, ejusque sectatores excogitarunt, iis relictis, quæ cum aliis Philosophis sunt communia. Et primò *Ventorum* naturam ut explicet Renatus, utitur exemplo Æolipylæ, quæ est globus quidam cavus plerumque æreus, exiguum foramen in una tantùm parte habens. Si vas istud parum aquæ continens, cætera verò vacuum, igni superponatur, cùm ignis aquæ particulas agitet, & in vapores convertat; cumque hi majus spatium occupare conentur, eorum particulæ aliæ alias impellunt, & verberant, itaut omnium ferme vaporibus collectis, vapores foramini proximiores magno impetu extrudant, qui ventum impetuosum producunt. Pari modo vapores, Solis calore, vel alia vi elevati, & per aërem dispersi, si à montibus, nubibus superimpositis, åëre à ventis oppositis impulso, vel alia caussa in angustum redacti, impediantur, ne undique se dilatent,

Qua data porta ruunt, & Terram turbine perflant,

& quidem versus eam partem, ubi vapores alii condensati, & minus spatium occupantes, ipsis cedunt. Quibus de Ventorum generatione suppositis, ratio redditur, cur mane Orientales, vespere Occidentales venti spirent. Cur in maris litore degentibus ventus interdiu è mari, noctu verò è Terra spirare observetur. Cur venti è Terra venientes æstate quidem calidi sint, hyeme verò frigidi; contrà verò qui è mari, &c. Quomodo etiam Renatus ventum continuum ab Oriente venientem sub Zona Torrida conspicuum explicet, vide apud ipsum. Venti denique sicci sunt, vel humidi, salubres, vel nocui, quandoque etiam pestiferi, tum ratione locorum, unde oriuntur, tum etiam ratione corpusculorum, quæ secum deferunt.

Si vapores ex frigore superioris aëris, vel vi ventorum, inter se compressi, & condensati, in aquæ guttulas coëant, si quidem prope Terram condensentur, *Nebulas*; si longe & superius, *Nubes* producunt. Cùm verò ob intensissimum aëris frigus vapores à materia subtili cum ipsis mista flecti nequeunt, & sibi invicem adhærent, tunc in exiguos *Glaciei* floccos vertuntur.

Si Nubes ita fortiter à ventis coarctentur, & densentur, ut earum partes sibi invicem adhærentes, ponderosiores reddantur, ut inferioris aëris resistentiam superare valeant, tunc in Terram decident, vel *Nivis*, vel *Pluviæ*, vel *Grandinis* formam præseferentes. Sub Nivis quidem forma, si Nubis partes simul junctæ, à vehementi frigore obriguerint, & sic rigidæ descendant. Sub Pluviæ verò specie, si aëris, per quem transeunt, calore penitus liquefiant. Si tamen jam liquefactæ decidentes frigidum ventum prope Terram offenderint, rursus coactæ Grandinem constituent.

Tempestates cum sola pluvia, & vento fortiori, quales in mari frequentiores ob majorem vaporum copiam accidunt; & quas etiam hirundines humilius volitantes, & muscas à vento ab alto descendente deorsum propulsas, captantes prædicere solent, à nube, vel nubibus ab alto simul descendentibus, subjectumque aërem impetu propellentibus, & vehementissimum ventum, modi cum tamen tempus durantem, generantibus ortum habent. Has Oceano, præcipue prope Promontorium Bonæ Spei, formidabiliores nostri nautæ vulgò Travadas vocant; easque prædicunt visa exigua nube, quam à simili forma *Oculum bovis* appellant: quæ quidem nubes quò minor initio apparuerit, eò majorem Tempestatem portendit: signum enim est, eam ex alto descendere, unde majorem impetum acquirat.

Ignes Sancti Helmi à nautis dicti, sunt exhalationes à vaporibus separatæ, & simul congestæ vi ventorum, quæ postquam hac illac fluctuaverint, navis funibus, vel malis adhærentes, à Tempestatis agitatione accenduntur. Si ignis unus est, quem *Helenam* vocant, malum portendit; significat enim, Tempestatem

flatem adhuc fortem instare, non exhausta scil. ejus materia. Si duo appareant, quos *Castorem*, & *Pollucem* dicunt, hi exhaustam Tempestatis materiam, ac serenitatem mox futuram pronunciant. Si denique tres, vel plures appareant, malum; abundantem enim Tempestatis materiam denotant.

Tempestates Fulgure, Fulmine, & Turbine sævientes, sic gigni Cartesius opinatur. Cùm plures nubes Tabulatorum instar unæ aliis superstratæ sint, ut invicem distent; si aër calidus prius superiorem nubem, quàm inferiorem liquaverit, & ponderosiorem reddiderit, tunc superior hæc inferiorem irruens, cum fragore, impetu, & sonitu decidet, & *Tonitru* producet: eodem modo, quo olim in Alpibus circa mensem Majum se vidisse, Cartesius ait, nives liquescentes, & in valles præcipitantes, fragorem, Tonitrui non absimilem produxisse. Unde etiam liquet, cur hyeme rarius, æstate frequentius tonet; hyeme enim sufficiens calor non est, qui nubibus dissolvendis ad superiora usque pertingat.

Quod si contingat, ut nube superiori in inferiorem cadente, tanta in aëre intermedio exhalationum copia sit, quæ valeant constrictæ, & collectæ ob vim, & impetum cadentis nubis ignem concipere, tunc illæ accensæ, & per nubis latera exeuntes, *Fulgur* efficient; quod potest etiam sine tonitru superveniente contingere vel ob nubium distantiam, vel quia nubes superior exilis existens, notabilem fragorem producere non valet. Contrà verò si exhalationes in eo nubium spatio intermedio non sit, vel ob aliquam caussam accendi nequeant, tunc tonitru sine coruscatione exauditur. Quod si nubes superior magna existens, & per partes se mutuò consequentes decidat, & intermediæ exhalationes accendantur, tunc & Fulgur, & Tonitru producuntur.

Si autem nubes superior tota simul velociter decidat, tunc *Turbines* etiam generantur. Cùm enim extremæ partes nubis celerius descendant, quam intermediæ, quia aër extremis partibus subjectus, minus itineris ad inde egrediendum perficiens, decidentibus extremitatibus facilius cedit, quàm aër partibus intermediis subjectus; fit, ut multo aëris inter utramque nubem incluso, & à cadente nube compresso, hic magna vi, vel subjectam nubem, vel latera disrumpens, cum impetu egrediatur, magnaque violentia in Terram irruens, ex ea iterum ascendat, se celeriter circumagendo, & sic Turbinem, mare ex imo avertentem, & in columnam attollentem, turres evertentem, arbores annosas etiam evellentem, producit: qui sine fulgure, & fulmine esse potest, si exhalationes, quæ accendantur, ibi non fuerint.

Atqui si in aëre utramque nubem interjacente exhalationes multæ sint, hæ vi tempestatis accensæ, & eodem impetu in Terram cum turbine ruentes, *Fulmen* producunt; quod pro ratione partium componentium vel tenuiorum, vel crassiorum contrarios effectus gignere solet. Lapis tamen ille durissimus similis silici Pyritæ generari potest à crassioribus exhalationibus, in subtiliorum accensione simul concrescentibus, & in lapidem obdurescentibus: non secus ac terra in vase aqua pluvia pleno subsidens in lapidem concrescit; additis ei nitro, & sulfure, & simul accensis.

Stellæ Cadentes, *Excurrentes*, *& Trajicientes* dictæ, & in aëre sine tempestate ad modicum apparentes, generantur ab exhalationibus tenuioribus, à ventis, vel simili causa accensis, & ob eorum tenuitatem statim extinctis. Qui verò diutius durare solent *Ignes Fatui*, *& Lambentes* dicti, à crassioribus exhalationibus producuntur.

Iris, quæ in aëre, aquis averso Sole cadentibus, observatur, à varia luminis reflexione, & refractione, in aqueis illis guttis labentibus facta, procedit. Quam suam de Iride sententiam confirmat exemplo Iridis, per pilam

vitream rotundam, pellucidam, aqua repletam, & Soli in adversa parte ad talem altitudinem objectam, productæ: nec non illius, quæ in aqua à fontium fistulis, vel oris aspergine, averso Sole, emissa generatur; atque ejus, quæ fit à Prismate vitreo triangulari, per cujus foramen radii luminis egredientes in objecta charta, vel albo linteo Iridis colores depingunt. Iridis igitur caussam accuratius examinans, asserit, Iridem primariam quidem à radiis bis refractis, semel verò reflexis; secundariam verò à radiis bis reflexis, bisque refractis repræsentari: ideoque hujus colores coloribus primariæ debiliores, & minus conspicuos esse.

Ex dictis educit primò, unumquemque hominem suam Iridem videre; radii enim luminis non iidem, sed diversi ad diversorum oculos pertingunt. Secundò, eò majorem Iridis arcum videri, quò Sol Horizonti proximior erit. Tertiò, non esse à ratione alienum, quod multi affirmant, integram scil. quandoque Iridem visam fuisse; quod contingere potuit, si spectatore supra altum montem, Sole verò in Horizonte constitutis, linea ex centro Solis ad oculum spectantem traducta, altissime supra Horizontem elevetur. Quartò Iridem quandoque inversam apparere posse: si integra cum sit, superior ejus pars nube aliqua obtegatur: sive, ut Renatus mavult, si radii in maris, vel lacus superficiem incidentes, reflectantur in decidentes aquæ guttas, ex quibus reflexi, & refracti ad oculum perveniant. Quintò, Iridem, quæ in aquæ pluviæ guttis efformatur, eandem & in pratis, roris guttis madentibus, gigni posse, hisce idem, ac illæ, efficientibus.

Ἅλωνες Græcè, Latinè *Areæ*, sunt Coronæ illæ splendentes, quæ sereno Cœlo circa sidera apparent. Hæ sidus aliquod pro centro habentes, modò parvæ, quarum scil. diameter quatuor, vel quinque graduum sit; modò magnæ, quarum scil. diameter ad 45. gradus extendatur, videntur, ac modò etiam rubræ, modò albæ, dilutive coloris observantur. Earum autem naturam, ut de Iride dictum, in varia luminis refractione ponit. Radii enim Solis, Lunæ, alteriusve sideris in particulas glaciei in modum stellarum efformatas impingentes, in his particulis, quæ crassiores in medio sint, quàm in partibus extremis, refracti, & sub eodem angulo ad oculum delati, Coronas illas diversimode coloratas circa sidera producunt. Coronæ verò illæ, quæ à lippientibus, vel oculos diu compressos habentibus videntur, nulli corpori externo, sed ipsis oculis radios luminis varie detorquentibus, & refrangentibus, tribuuntur. Pari modo radii illi bini, quorum alter superiori, alter inferiori parti candelæ adhærere videtur, à duplici radiorum candelæ reflexione producuntur: superior enim candelæ radius qui videtur, ab inferioribus candelæ radiis repræsentatur, & contra; sicut ipsa manu aliquam candelæ partem obtegente experimur.

Imagines illæ in nubibus efformatæ, quæ, si plures Soles repræsentent Παρήλια, *Parhelia* à Græcis dicuntur; si verò plures Lunas Παρασελῆναι, Paraselenæ; à nubibus, ventorum vi undique compressis, & rotundatis ortum habent. Si enim alicujus hujusmodi nubis exterior superficies calidiori vento, vel Solis radiis liquefacta, frigore venti ex opposita parte venientis iterum condensata, crustam quandam, sive annulum glaciei, interiorem nivem circumdantem efficiat; tunc Solis radii in hanc politam, ac veluti crystallinam glaciei superficiem incidentes, varieque versus nivem contentam reflexi, & refracti, duas, aut plures Solis, aut Lunæ imagines sub eodem circulo repræsentabunt. A qua sententia non multum distare videtur Ammianus Marcellinus, qui lib. 20. Rer. Gest. de Parheliis ita scribit: *Sol autem geminus ita videri existimatur, si erecta solito celsius Nubes, æternorumque ignium propinquitate collucens,* *orbis*

orbis alterius claritudinem, tanquam è speculo puriore formaverit. Denique Meteoron illud celebre Romæ visum die 2. Martii 1629. duas scil. Halones, aliosque Soles circa Solem visos: hujus Meteori relationem, iconem, & explicationem, Vide apud Cartesium cap. ult. Meteorum.

Plantas, & *Bruta* improprie *Animata* dici, ait: unamque esse Animam Rationalem hominibus tantum tributam. Quod autem Plantæ nasci, crescere, & vivere quodammodo, ac mori videantur, id externæ prorsus caussæ tribuendum. Et quidem Plantæ exortus à varia succorum Terræ, & cujusque Plantæ seminis fermentatione, sive à Solis calore succos agitante, sive ab aquis pluvialibus salia Terræ dissolventibus, sive denique à succis diversæ naturæ invicem occurrentibus, circa Terræ superficiem producta, dependet. Terræ enim succus semen sibi commissum circumdans, vi exterioris fermentationis propulsus, poros tunicarum seminis, crassæ quidem tunicæ latiores, tenuis verò, & tenuissimæ strictiores, ingreditur, per quos continua percolatione depuratus, seminis lobos subit, quorum succo peculiari permistus, novam patitur fermentationem. Qua fermentatione subtilior, & purior redditus, radicis seminalis ramulos subit, per quos varie dispescitur. Hic succus ob continuam alterius venientis succi pulsionem sursum ad seminis plumam, deorsumque ad radiculam fertur; magis autem ad radiculam, quæ ideo crescit priusquam pluma sensibiliter supra Terram attollatur. Hoc igitur pacto adaucta radicula uberiorem succum à Terra per proprios poros recipit, qui contrariam motus determinationem habens, cogit succum è lobis venientem secum ad plumam ascendere; sicque pluma, & lobi his succis adaucti assurgunt, radicula sub Terra relicta.

Succus hic nutritius Plantarum non pura aqua est, sed aqua sale nitroso permista. Qui succus licet homogeneus diversos in Plantis odores, & sapores producit pro diversitate pororum plantarum, quibus configurari debet. Atque hinc est, quod surculus sativus agresti trunco insitus dulces fructus gignat; succus enim nutritius ex agresti trunco veniens, & surculi poros subiens, partium figuram, & sic indolem mutare cogitur.

Succus autem hic nutritius radicibus communicatus per Plantæ fibras sursum ad truncum, ramos, frondes, &c. ascendit pro eorum nutritione, & auctione; quod autem residuum à nutritione est, per alias fibras ad radices iterum descendit, ut novam ibi perfectionem acquirat, & sic iterum præparatum ascendat: itaut continua quadam *Circulatione* (non secus ac sanguis in corporibus animalium per arterias è corde fluit, ac per venas iterum ad cor refluit, ut perfectior ibi redditus ad corporis membra iterum redeat) ascendat per fibras illas, quæ arteriarum loco stare videntur; per alias verò descendat, quæ venarum officio funguntur. Quæ omnes Plantarum fibræ non immeritò *Vasa Circulatoria* appellantur. Pars verò illa in qua radices cum trunco in Terræ superficie junguntur, Plantarum Cor dici posset. Quibus positis, omnium de Plantis Phænomenon ratio redditur. Caussa verò succum hunc è terra attollens, eadem plane est, ac quæ vapores sublevat; Solis scil. calor, ipsius partes agitans; ad id quoque concurrentibus fermentationibus in Terræ superficie continuis, potissimum verò post pluviam.

Plantarum *Propagatio* omnis fit per semen ejusdem generis, vel radicum, virgarumque transplantationem, quæ pro semine sunt, & sine semine nulla dari potest Plantarum productio: quod probatur ex Genes. I. Omnia igitur Plantarum genera, quæ nunc sunt, initio Mundi fuere, ac talia à Deo creata fuisse existimatur.

Animalia omnia tum Ovipara, tum Vivipara ex ovo feminæ, maris semine

mine fœcundato, *nascuntur*. Neque alia est Ovipara inter, & Vivipara differentia, quàm modus excubandi ova.; Ovipara enim ova extra se excubant; Vivipara verò propria ova intra uterum excludunt, ac deinde vivos fœtus pariunt. Ex quo nulla datur *Generatio ex putri*, ut putarunt veteres, afferentes, Insectorum, quæ Animalia imperfecta vocabant, generationem sine ullo semine ex sola putredine fieri posse. Enimvero putredo nonnisi aptum locum, ac veluti nidum ad Insectorum ova excludenda ob suum calorem, & fermentationem idoneum præstat. Qua de re optime, quàm cæteri, scripsit eruditissimus Franciscus Redi. Nec rationi consonum putatur, quod ait Henricus Regius; posse quidem animalia ex fortuito partium terrestrium concursu sine semine generari.

Bruta Animalia nullam prorsus Animam habere, *sed esse mera Automata*, sive Machinas quasdam à Deo ita affabre constructas, ut sine ullo Animæ regimine, sed sola organorum, ac partium similarium connexione, & correspondentia, omnes animales motus, & operationes, etsi miras, ex mechanica tantum efficiant necessitate, affirmat, multisque probare nititur argumentis Cartesius, & post ipsum Cartesiani. Quorum præcipuum est: Hæc *Anima Sensitiva*, quam Brutis tribuunt, vel Spiritus est, vel Corpus. Si Spiritus, cùm hujus essentia in cogitatione consistat, dicendum esset, animalia cogitare, quod absurdum est. Si Corpus, vel Anima Corporea, dummodo nomine Animæ Corporeæ intelligantur spiritus animales, qui omnium motuum, & actionum caussa proxima sunt, in id etiam Machinistæ consentiunt; tantùm enim negant, hos spiritus à substantia ab ipsis distincta gubernari. Si enim substantia hæc à Brutorum corpore distincta admitteretur, etiam post emortua Brutorum corpora subsisteret, cùm substantiæ proprium sit, ut independenter ab aliis existat; ac proinde æterna erit; quod rationi æque ac Religioni repugnat. Vanum etiam, inquiunt, est effugium, quod sit Substantia Incompleta; nam neque relate ad se, neque relate ad totum dici posset Incompleta, ut patet.

Brutis hanc Animam tribuendi, ajunt Machinistæ, nulla necessitas est, cùm omnes Brutorum functiones per solas Mechanicæ leges fieri posse, facile explicetur. Omnes enim sive motus, sive sensationes à solis spiritibus animalibus, varie ab objectis externis effectis, & in has, vel illas corporis partes influentibus oriuntur. Ut autem spiritus animales, qui Physica, sive, ut alii dicunt, Materialis motuum, & sensationum caussa sunt, ad hos potius, quàm illos musculos ad motum edendum influant, non debent necessariò ab Animæ voluntate determinari, ut præter alios putat Sylvanus Regis Phys. lib. 7. part. 2. c. 11. sed sufficit, si ab objectis externis determinentur. Quæ caussæ externæ quatuor esse possunt, Locus in quo est objectum; Qualitas suæ actionis; Dispositio fibrarum cerebri; & Diversa externorum membrorum aptitudo. Pari etiam modo Brutorum Passiones, Memoriam, Indolem, Docilitatem, &c. explicant per varium spirituum, & sanguinis motum, prout scil. varie ab objectis externis determinentur, & moveantur.

Hac autem in re apud antiquos, & recentiores Philosophos tam controversa non abs re mihi videtur referre hic, quod habet alias laudatus P. Malebranche de Inquir. Verit. loc. cit. qui, postquam fusius probavit rationibus supra adductis, nullum corpus posse aut seipsum, aut aliud movere; neque spiritum creatum esse caussam motus, sed solum Deum esse primam, & veram caussam omnium motuum, reliquas verò tantum Naturales, sive Occasionales; asserit, Deum ad occasionem, sive determinationem voluntatis in corpore, cui Rationalis Anima præest, motus Voluntarios efficere; Involunta-

luntarios verò, sivè necessarios, secundùm Mechanicæ leges, quas semel sibi proposuit, producere ad occasionem alterius corporis. Sic pariter occasione hujus, vel illius corporis, quod canis, exempli caussa spiritus in cerebro per nervos ita afficit, Deus spiritibus animalibus ad hæc, vel illa corporis membra movenda motum communicat. Deus igitur, qui omnia intime penetrat, cunctis motum tribuit per solam suam voluntatem, occasione quidem voluntatis humanæ in motibus Voluntariis; alterius verò corporis, & secundum Mechanicæ leges, in motibus Involuntariis, qui hominibus cum Brutis communes sunt, & omnes æque Necessarii. Neque vero hinc Deus esset caussa peccati, sicut & autor motus Voluntarii; peccatum enim non in actu Physico, sed in voluntatis determinatione consistit. Secundùm quam sententiam deinde explicatur, quomodo Bruta tot mira efficiant, quibus Homines etiam sapientia superare videntur: Sapientia enim Creatoris est, non Brutorum.

Hæc tamen sententia, omnem prorsus Animam Brutis denegans, longe ante Cartesium propugnata fuit à celeberrimo sui ævi Philosopho Gomitio Pereira, Medico Methinæ Duelli, qui an. 1554. librum, nostro ævo rarissimum, edidit, cui ex Patris, & Matris nomine titulum fecit: *Antoniana Margarita*; in quo omnem Brutis sensum, & Animam ut adimeret, variis argumentis usus est; quorum hoc unum: Si Bruta ut homines sentirent, jam ut homines etiam externa cognoscerent, & mentaliter conciperent. Si autem mentaliter res tales cognoscerent, quales in se sunt, jam inter eas distinguerent. Sed hoc fieri nequit sine Rationis opere præcipuo. Ratio enim ex August. lib 2. de Ordine, est vis animi distinguendi, & connectendi potens. Ergo Bruta dicenda essent Rationalia; quod est absurdum, &c. Inter alia denique argumenta, quibus varii autores Brutorum Animam reprobare contendunt, illud etiam est Divi August: qui ait, Bruta nec voluptatem, nec dolorem, nec aliam ullam sensationem habere posse. Si enim, inquit, Bruta dolorem sentirent, Deus injustus videretur; dolor enim in pœnam peccati est. Sed Bruta nullum peccatum nec Originale, nec Actuale habent, nec repromissionem expectant. Ergo dolorem injuste sentire non debent. Videatur, præter cit. Autores, doctissimus P. Malebranche in Apologia contra Mr. de la Ville; Antonius le Grand in Tract. de Carentia Sensus, & Cognitionis in Brutis; Anonymus Gallus in Tract de l'Ame dell Homme; atque alii de Anima Brutorum tractantes, inter quos P. Pardies Jesuita, qui animam Brutis satagit vindicare.

Sed à Brutis ad *Hominem*, qui Cartesianæ Philosophiæ Epitomen claudat, transeamus. Animæ Sedes principalis est *Glandula* illa, quæ in cerebri medio sita, à Græcis Κωνάριον, Latinis *Pinealis* à figura vocatur. Idque ex eo potissimum deducit Renatus, quia una in corpore est, & in eam nervi omnes, sensuum, & motuum organa terminantur. In hac autem Glandula Pineali Anima immediate ita suas functiones exercet, ut per variam Glandulæ inclinationem varie spiritus animales, veluti tot radios per corpus diffundat, corpusque moveat, & afficiat; contrà verò spiritus ab variis caussis varie moti, & affecti, varie Glandulam inclinent, & Animam afficiant. Neque obstat, quod multi cum Bartholino opponunt, quod Glandula hæc sit exilis; quod excrementis, & Capillis referta, aut in lapidem mutata reperta quandoque sit. Quibus Cartesiani apprime respondent.

Prætermissis iis, quæ de Cerebri, ejusque Ventriculorum, Nervorum, & Spirituum Animalium natura docet Cartesius (quæ ex Medicis libris melius peti possent) quid sit *Memoria* ex ejus doctrina adnotabo. Ait igitur, filamenta, quæ cerebri substantiam componunt, non levia, & teretia esse, sed parvos ramulos, seu pilos hac illac eminentes habere; itaut si nullus foret

spi-

ſpirituum animalium per cerebrum curſus, conſiderari poſſet cerebrum tanquam denſa ſylva, herbis, fruticibus, & arboribus refertiſſima, per quam nemo unquam tranſivit. Si per hanc Sylvam viator, fera, aut torrens tranſiens viam vi ſibi fecerit, plantarum ramuſculis verſus unam partem inclinatis, hujus viæ veſtigium remanebit, donec per eam contrario motu quiſpiam tranſierit, vel longa tranſitus intermiſſione fuerit obliterata. Eodem plane modo per influxum ſpirituum animalium per hos, vel illos cerebri meatus, fibrillarum, ſeu filamentorum ramuſculi, ſive pili verſus contrariam partem inclinantur: cujus viæ veſtigia tandiu remanebunt, quandiu à contrario ſpirituum incurſu libera erunt. In hoc igitur Memoria reponitur, ut ſpiritus animales facile per eaſdem cerebri vias tranſire poſſint, quas ſibi vi prius excavarunt. Hæc autem veſtigia obliterantur, ſi per longum temporis ſpatium eaſdem vias non percurrerint, vel contrario per eos motu ferantur; ſic enim ramuſculis, ſeu pilis in contrariam partem inclinatis, vel invicem implicatis, Memoria deperditur.

Motus, *& Senſus omnes* à nervis, & ſpiritibus animalibus per nervos toti corpori communicatis, fieri, ait. Cauſſæ verò, Glandulam ad has, vel illas nervorum fibrillas inclinantes, præter Animæ voluntatem, plures aliæ ſunt, ut objectorum externorum in ſenſuum organa actio, atque eæ omnes tum internæ, tum externæ, quæ ſpirituum motum varie determinare poſſunt. Senſus igitur eſt facultas Animæ percipiendi objecta externa, quæ ſuo contactu immediate corporis organa afficiunt: ſive hæc objectorum actio per ſpiritus animales in nervorum fibris contentos, ſive per filamenta nervea in nervorum tubulis poſita; à ſenſuum organis ad cerebrum uſque communicetur. In Anima itaque ſecundum leges unionis cum corpore ex vario modo, quo filamenta hæc nervoſa, ſive ſpiritus animales, Glandulam afficiant, varia ſenſationis idea excitabitur. *Species* verò, ſive *Qualitates Senſibiles* dictæ non corporibus inhærent; ſed Animæ. Si filamenta hæc nervea in debito, & naturali tono non ſint, ſed relaxentur, tunc motus ille ab objectis ſenſuum organis impreſſus, ob fibrarum flacciditatem cerebro non communicatur, & ſic *Somnus* inducitur. Contrà verò iiſdem filamentis in debitum, ac naturalem tonum redeuntibus, ac motibus uſque ad cerebrum tranſmiſſis, animal dicitur *evigilare*.

Tactus Senſuum omnium univerſaliſſimus eſt: unde ad hunc ſolum omnes Senſus, quos Externos vocant, reduci poſſe, multi contenderunt. Et quidem aër à corpore ſonoro percuſſus, aurium organa tangens, Auditum producit: halitus è corpore odoro emanantes, narium nervos tangentes, Odoratum efficiunt; & ita de reliquis. Tactus organa ſunt fibræ nerveæ à cerebro ad univerſum corpus diffuſæ, quæ in cuti terminantes, in ipſa papillulas quaſdam pyramidales efformant, quæ motus ſibi ab objectis impreſſos, per filamenta in tubulis nerveis incluſa ad Glandulam uſque tranſmittunt: qui motus, ſecundum legem unionis Animæ cum corpore, varias qualitatum tangibilium ideas in mente excitabunt. Si enim nervoſa hæc filamenta ab objectis leniter afficiantur, ſalvaque corporis conſtitutio remaneat, voluptatis ſenſatio fiet; contra verò doloris. Sic etiam levia eſſe corpora mens judicat, ſi ex eorum tactu plura filamenta æqualiter trahantur; aſpera verò ſi inæqualiter. Par de reliquis ratio habenda.

Guſtus organum immediatum lingua eſt, ac præcipue ejus papillæ nerveæ per univerſam linguæ ſuperficiem diſſeminatæ: quæ vel nudis oculis obſervantur in lingua felis, è qua veluti tot cornua aſſurgentes, eam aſperam reddunt. Varii autem ſapores à vario motu papillulis iſtis impreſſo à ſalibus varia figura præditis, dependent; nec non à varia organorum diſpoſitione, & textura.

Odo-

Odoratus fit per extrema filamenta nervorum olfactoriorum, quæ lamellas quasdam osseas in fundo narium sitas vestiunt; ut communis opinio est: quamvis non desint, qui Odoratum in processibus mammillaribus, intra os Cribriforme sitis constituant. Halitus igitur à corporibus, quæ odora vocamus, exhalantes, & nervos olfactorios cum impetu in aëris respiratione ferientes, odorum sensationes in Anima excitabunt. Quare pro varietate motuum dictis nervis impressorum, & varia organorum dispositione, variæ odorum sensationes habentur. Notandum, particulas odoras subtiliores esse particulis fœtidis: hinc corpus odorum eas eminus, fœtidum cominus emittit.

Nervi ad internas aurium partes, Labyrinthum scil. & Cochleam è cerebro protensi, si ab aëris tremulo motu, sive undatim facto, à corporibus sonoris dictis producto, feriantur; hi motum illum usque ad Animæ sedem communicantes, *Auditum* producent, varias soni ideas in ea excitando. Tremulus hic motus similis ei est, qui in chordis altera tantum extremitate pulsatis observatur. Contrà tamen alii putant, motum aëris, per quem sonus communicatur, non tremulum, & undatim fieri, sed propagari per lineas rectas, ductas à puncto ictus quaquaversum sphærice secundum omnes dimensiones; hoc est, primis aëris particulis secundas, secundis tertias sibi contiguas, & sic deinceps per lineas rectas impellentibus.

Lumen est motus quidam, seu potius conatus, pressio, vel prima præparatio ad motum: qui conatus materiæ cœlesti circumjacenti à corpore luminoso impressus, & quaquaversum diffusus, ad intimam oculorum membranam, Retinam dictam, ab extremitatibus nervorum opticorum contextam, perveniens, sensationem, quam Luminis appellamus, in mente excitat. Semper igitur ac materia primi Elementi simul unita vim habet materiam cœlestem circumsitam propellendi, luminis sensum producet; ut in Sole, aliisque luminosis corporibus observatur. Per quam propensionem ad motum, facile explicari ait Renatus, cur Lumen ad maximam etiam distantiam momento temporis perveniat; propter perfectam enim globulorum contiguitatem pressio hæc remotissimis etiam corporibus illico communicatur: quod exemplo cæci viam tentantis ipse confirmat. Sic etiam radii Luminis, qui per Cartesium sunt lineæ rectæ, per quas hæc Luminis actio tendit, licet infiniti ferme à corpore luminoso procedant, & sese intersecent, & tamen alter alterius actionem non impediat. Cur Luminis actio ab aëre, & ventis non impediatur; & his similia.

Colores non esse, ait, qualitates corporibus inhærentes, sed varias Luminis modificationes. Lumen enim à varia objectorum superficie secundum variam reflexionem, & refractionem modificatur; sicque modificatum ad oculos perveniens, variorum colorum ideas producit. Non secus ac, Cartesius ait, cæcus baculo res obvias explorans, ex varia resistentia, quam in obviis corporibus deprehendit, aquam à lapide, lapidem à pulvere, &c. distinguit; ita ex varia radiorum à corporibus ad oculos venientium modificatione, sive resistentia, quam in corpora impingentes habuere, reflexione, & refractione, colorum varietas depr[e]nditur. Existimat etiam, Colorum varietatem à varia proportione conatus circa proprium centrum cum proportione conatus secundum lineas rectas pendere. Globuli enim non solum secundum lineas rectas à corpore luminoso productas, sed etiam circa proprium centrum ex varia corporum occurrentium resistentia, moveri conantur. Si igitur radii in corporis alicujus superficiem incidentes quaquaversum diffundantur, ut vel omnes ad oculos perveniant, tunc *Album Colorem* in ipsa repræsentabunt: contra tamen si corporis superficies ea sit, quæ Luminis radios veluti absorptos suffocet; tunc qui pauci

revertuntur, illam *Nigri Coloris* indicabunt. Itaque prout Luminis radii pauciores, vel plures ad oculum à corporibus pervenient, & prout varius uterque globulorum conatus erit; vel sub vario reflexionis, & refractionis angulo (ut de Iride dictum) radii revertuntur; obscuriores, vel clariores Colores observantur.

Visio autem (suppositis iis, quæ Cartesius cum aliis Mathematicis in Dioptrica habent; & quæ de oculorum structura Anatomici docent) ita perficitur. Radii luminis ab objectis ad oculos venientes, triplicem in iis patiuntur refractionem, unam in ingressu humoris Aquei, secundam in ingressu Crystallini, tertiam in egressu ab eodem: deinde sic refracti iterum uniuntur in fundo oculi, hoc est in Retina, in qua parvam quandam imaginem depingunt, similem objecto, unde radii venerunt, sed inversam. Quod clarum fit experimento domus perfecte obscuræ, sed unum tantùm foramen habentis, per quod radii ingredientes in apposita ad debitam distantiam charta, ea, qua foris sunt depingunt, sed inversa: quod etiam in oculo bovis observatum est. Visus autem sensatio non in hujus imaginis pictura consistit, sed in vario motu, quem radii filamentorum opticorum extremitatibus, ex quibus Retina contexta est, imprimunt. Ad visionem itaque efformandam & luminis radii, & recta organorum dispositio requiruntur. Etsi autem duæ imagines in Retina pinguntur, unum tamen objectum Animæ repræsentatur, quia in analogis oculorum locis pictæ sunt; unde fit, ut in eandem cerebri partem concurrentes, eodem modo Glandulam afficiant, ac si ab uno objecto afficeretur; non secus ac una res duplici manu tacta, una per duplicem manum Animæ repræsentatur; & chordæ unisonæ unum sonum edunt. His de Carthesiana Physica adnotatis, ad Ethicam veniamus.

ETHICA.

QUamvis Cartesius perfectum, absolutumque de Ethica Tractatum non confecerit; hujustamen tam necessariæ Philosophiæ partis veluti Principia, certasque Regulas tum in sua Methodo, tum in Tractatu de Passionibus Animæ reliquisse videtur. Et quidem in Meth. art. 3. has Regulas ad honeste, beateque vivendum sibi suffecisse, aliisque etiam suffecturas, affirmat: inquiens: *Atque ut ab illo tempore vivere inciperem quàm felicissime fieri posset, Ethicam quandam mihi effinxi, quæ tribus tantum, aut quatuor Regulis continebatur; quas hic non pigebit adscribere*.

Prima erat, ut legibus, atque institutis patriæ obtemperarem, firmiterque illam Religionem retinerem, quam optimam judicabam, & in qua Dei beneficio fueram ab ineunte ætate institutus; atque me in cæteris omnibus gubernarem juxta opiniones quammaxime moderatas, atque ab omni extremitate remotas, quæ communi usu receptæ essent apud prudentissimos eorum, cum quibus mihi esset vivendum, &c.

Altera regula erat, ut quammaxime semper propositi constans, & tenax essem: nec minus dubitanter, atque incunctanter in iis peragendis perseverarem, quæ ob rationes valde dubias, vel forte nullas susceperam, quàm in iis, de quibus plane eram certus. Ut in hoc viatorum consilium imitarer, qui si forte in media aliqua sylva aberrarint, nec ullum iter ab aliis tritum, nec etiam versus quam partem eundum sit, agnoscant; non ideo vagi, & incerti modò versus unam, modò versus alteram tendere debent, & multo minus uno in loco consistere, sed semper rectâ, quantum possunt, versus unam, & eandem partem progredi; nec ab ea postea propter leves rationes deflectere, quamvis

forte

forte initio plane nullas habuerint, propter quas illam potius, quàm aliam quamlibet eligerent. - - - - - - *Atque hoc sufficiens fuit ad me liberandum omnibus istis anxietatibus, & conscientiæ morsibus, quibus infirmiores Animæ torqueri solent: quia multa sæpe uno tempore ut bona amplectuntur, quæ postmodum, vacillante judicio mala esse sibi persuadent.*

Tertia regula erat, ut semper meipsum potius, quam Fortunam vincere studerem, & cupiditates potius, quam ordinem Mundi mutare. Atque in universum ut mihi firmiter persuaderem, nihil extra proprias cogitationes absolute esse in nostra potestate; adeout quidquid non evenit, post quam omne, quod in nobis erat, egimus, ut eveniret, inter ea, quæ fieri plane non possunt, & Philosophi vocabulo impossibilia appellantur, sit à nobis numerandum. Quod solum sufficere mihi videbatur ad impediendum, ne quid in posterum optarem, quòd non adipiscerer, atque ad me hoc pacto satis felicem reddendum. Nam cùm ea sit voluntatis nostræ natura, ut erga nullam rem unquam feratur, nisi quam illi noster intellectus ut aliquo modo possibilem repræsentat; si bona omnia, quæ extra nos posita sunt, tamquam æqualiter nobis impossibilia consideremus, non magis dolebimus, quod ea forte nobis desint, quæ natalibus nostris deberi videntur, quam quod Sinarum, aut Mexicanorum Reges non simus. Et rerum necessitati voluntatem nostram accuratissime accomodantes, ut jam non tristamur, quod nostra corpora non sint tam parum corruptioni obnoxia, quam est adamas, vel quod alis ad volandum instar avium non simus instructi; ita neque sanitatis desiderio torquebimur, si ægrotamus, nec libertatis, si carcere detineamur. Sed fateor, longissima exercitatione, & meditatione sæpissime iterata opus esse, ut animum nostrum ad res omnes ita spectandas assuefacere possimus. Atque in hoc uno, mihi persuadeo, repositam fuisse omnem artem illorum Philosophorum, qui olim fortunæ imperio se eximebant, & inter ipsos corporis cruciatus, & paupertatis incommoda de felicitate cum suis Diis contendebant. Nam cum assidue terminos potestatis sibi à Natura concessę contemplarentur, tam plane sibi persuadebant, nullam rem extra se positam, sive nihil præter suas cogitationes ad se pertinere, ut nihil etiam amplius optarent; & tam absolutum in eas imperium istius meditationis usu acquirebant, &c.

Ut autem hanc Ethicam meam concluderem, diversas occupationes, quibus in hac vita homines vacant, aliquandiu me expendi, atque ex iis optimam eligere conatus sum. - - - - - *Ac præterea tres Regulæ mox expositæ satis rectæ mihi visæ non fuissent, nisi in veritate per hanc Methodum investiganda perseverare decrevissem.* - - - - - *Nam cum voluntas nostra non determinetur ad aliquid vel persequendum, vel fugiendum, nisi quatenus ei ab intellectu exhibetur tanquam bonum, vel malum; sufficiet, si semper recte judicemus, ut recte faciamus; atque si, quam optime possumus, judicemus, ut etiam, quam optime possumus, faciamus; hoc est, ut nobis virtutes omnes, simulque alia omnia bona, quæ ad nos possunt pervenire, comparemus. Si quis autem se illa sibi comparasse confidit, non potest non esse suis contentus, ac beatus. Postquam vero me his Regulis instruxissem, illasque simul cum rebus Fidei, quæ semper apud me potissimæ fuerunt, reservassem; quantum ad reliqua, &c.*

De Passionibus Animæ, & quæ in specie de earum singulis tradidit Cartesius, non ea fert animus omnia recensere; sed in genere quid Animæ Passiones sint, & quomodo producantur, adnotare. Cartesius *De Passionibus art.* 27. eas sic definivit: *Perceptiones, aut Sensus, aut Commotiones Animæ, quæ ad eam speciatim referuntur, quæque producuntur, conservantur, & corroborantur per aliquem motum spirituum*. Quæ autem Passiones sunt respectu unius subje-

ĉti, semper sunt Actiones respectu alterius: quare quæ Passiones sunt respectu Animæ, Actiones erunt respectu corporis, vel objectorum externorum, quæ illas in Anima producunt.

Caussæ Passionum vel immediatæ, & proximæ sunt, vel mediatæ, & remotæ. Proximæ sunt motus quidam, ut dictum, in cerebro, & spiritibus animalibus introducti: Remotæ verò objecta externa, & ea omnia, quæ talem motum spiritibus animalibus inducere valent, per quem in Anima Passiones excitantur. Quod si idem objectum uni unam, alteri alteram, eamque quandoque contrariam excitet Passionem; id vel à cerebri, reliquarumque partium dispositione diversa, vel à consuetudine ab ineunte ætate contracta, qua cerebri organa varie disponuntur, dependet.

Passiones omnes eò nobis tributæ sunt, ut per ipsas, quod nobis conveniens repræsentatur, avide prosequamur, quod verò disconveniens, respuamus. Verùm quoniam sæpe Animæ passiones quædam ut bona, & utilia repræsentant, quæ talia non sunt, & contrà; sedulò in id incumbendum, ut quid verè bonum, quid vere malum sit, ratione duce, non voluptate seducente, dignoscamus. A solo enim recto Passionum usu omne bonum hujus vitæ, contrà verò à malo earundem regimine omne malum dependet: imò ad solam de Passionibus Animæ doctrinam omnes Ethices canones reduci possunt. Quare ad rectum Passionum regimen instituendum, atque etiam animi tranquillitatem acquirendam (quod unicum vitæ bonum est) pauca, & generalia quædam monita, ad omnes Passionum impetus reprimendos utilia ex Cartesio, adnotanda cornnidis loco, duximus. Illud autem imprimis sedulò animadvertendum est, omnes Animæ Passiones (hominis naturâ per peccatum corruptâ, & ad malum pronâ) ad nos decipiendos tendere; quare ab ipsis tanquam ab hostibus cavendum est. Quod omnium potissimum, generalius, & facilius Αλεξίκακον Cartesio dicitur.

Primum autem generale *Remedium* Passionum est: *Abstinendum nobis est à judicio ferendo, quandiu Passionibus agitamur*. Quod enim tunc temporis fertur judicium à confusa rerum cognitione procedit. Hinc ut omnes in judicando errores juxta Metaphysices regulas devitemus, à ferendo judicio abstinendum, cùm non satis clare res perspecta est. Quod si in ipso Passionum impetu judicium ferre cogamur, tunc, quantum pro viribus licet, eas rationes seriò meditari debemus, quæ mentem ad contrarium Passionis dictamini faciendum inducant.

Secundum: Cùm à nulla Passione agitamur, tunc & bona, & mala, quæ nobis contingere possunt, sedulò præmeditemur, eorumque justum pretium examinemus; ut cùm fortasse ea nobis acciderint, mens, quæ à Passionibus libera sæpius ipsa examinaverat, qualia, ac quanta sint, facile cognoscat, sicque mala fugiat, bona amplexetur. Nulla siquidem adeo debilis Anima est, quæ in has veritatum Meditationes incumbere assuescens, & bene seipsam regere, & aliquam etiam in suas Passiones potestatem habere non possit. Optimum igitur Passionum Remedium est *Sedula bonorum, malorumque futurorum Præmeditatio*.

Tertium. *Non debet nostrum desiderium tam libere vagari; ut ad ea etiam, quæ ab aliis dependent, optanda cum quadam securitate consecutionis se extendat*. Quæ enim ab aliis dependent, ita ab Anima optari debent, ut si ea non consequatur, nihil turbetur; dummodo tamen cuncta ad ea consequenda peregerit.

Quartum denique, & ultimum, idque fortissimum Passionum Remedium est, *Animam à dulcissima, ac potentissima Divini Amoris Passione teneri*; ut optime

optime advertit Cartesius in Epistolis. Mens enim nostra, quæ veluti particula quædam Divinæ Naturæ est, quò arctius suo Principio per Amorem adhæret, eò magis à corporis consortio, quo gravatur, sejungitur, & sic à Passionibus, quæ à sua cum ipso unione dependent, liberatur. Accedit, quod cum nemo ex se ipso Passionum impetus frænare, naturales inclinationes, quibus ad malum proni sumus, ad meliorem usum sine Dei Gratia convertere possit; per hanc solam & à malis omnibus, noxiisque perturbationibus liberi erimus, & absolutam in nostras Passiones potestatem habebimus.

Atquæ hæc est totius Cartesianæ Philosophiæ Epitome, brevis quidem, sed exacta; quam Historico more tractantes (non secus ac de Platonica, Stoica, Pythagorica, Epicurea, Aristotelica, cæterisque factum est) aliis considerandam proponimus, ut ex ipsa, reliquisque quod optimum seligentes, Eclecticam, quæ omnium commendatissima, valeant efformare. Cartesii denique de Dioptrica, cæterisque Physico-Mathematicis, vel pure Mathematicis Disciplinis, sententiam, vel ex dictis facile quis educet, vel apud ipsum fusius, clariusque perleget, & advertet.

Si quis tamen hujus Epitomes Epitomen desideret, ecce eam ex Buddeo in Hist. Philos. succincta Delineat. p. 87. & seq. *Præcipua ejus doctrinæ capita sunt. In Metaphysicis. De omnibus dubitandum, ut per hanc dubitationem ad tempus institutam, ejectis præjudiciis, quibus vel per præceptores, vel alio modo quovis imbuti eramus, facilius in primam aliquam veritatem venientes, ex ipsa gradatim in reliquarum cognitionem pervenire possimus: mens enim præjudiciis occupata cognoscendæ veritatis incapax omnino erit. Sensibus non est fidendum, quippe qui sæpissime nos deceperint. Veritatis Criterium clara, & distincta mentis perceptio est: unde educitur, non esse verum, nisi quod clare, & distincte à mente percipitur. Hoc ordine philosophanti hæc prima occurret veritas, omnium veluti radix, & principium: Cogito, ergo sum. Ex idea nobis innata Entis summe perfecti, & ex idea perfectionis, & imperfectionis, quàm certissime secunda veritas emanat, Deum, hoc est, Ens summe perfectum existere. Et quia Deus fallere, & falli nescius est, reliquæ inde veritates Metaphysicæ educuntur, Substantiam scil. existere, quæ in Spiritum, & Materiam dividitur. Et Spiritus quidem essentiam in Cogitatione, Materiæ verò in Extensione consistere, inde clarum est, quod in consideratione Spiritus, qui nonnisi ut intelligens concipi potest, prima idea, quæ menti occurrit, & clare, ac distincte concipitur, Cogitatio est. Materiæ verò essentia in Extensione reponitur, quia dum Materiam considero, omnium prima, & clarissima Extensionis idea menti se offert. His autem Substantiis proprii singulis modi sunt: & Spiritus quidem velle, reminisci, affirmare, negare, &c. Materiæ verò Divisibilitas, Figura, Impenetrabilitas: qui modi Materiæ dicuntur Essentiales, quia de ejus essentia, sive natura sunt, sicut & Extensio, & omni Materiæ semper inhærent, itaut omnis Materia necessariò sit divisibilis, figurata, impenetrabilis; ipsam tamen Materiæ essentiam, sive naturam non constituunt, ut Extensio, quæ omnium prima, & clarissime in Materia comprehenditur. Alii vero Materiæ modi Accidentales dicuntur, qui ad ejus naturam non spectant, atque esse, & abesse possunt, integra manente Materiæ natura, ut color, sapor, &c.*

Physicæ, sive Naturalis doctrinæ summa secundùm Cartesium hæc est. Deus creavit Materiam divisibilem, cui Motum indidit, per quem actu divisa est in variàs quantitates, figuris variis prædita. Ex qua Materia in varias quantitates, & figuras divisa, triplicis generis materia orta est, quæ tria constituit Elementa, materiam scil. primi Elementi subtilissimam, globulos secundi Elementi, & materiam crassiorem, ac variæ figuræ, quæ tertium constituit

stituit Elementum. Extensio, & Quantitas idem sunt; majorem enim, vel minorem Quantitatem corpus aliquod habere idem est, ac majorem, vel minorem Extensionem, & contrà. Ex his tribus Elementis corpora cuncta componuntur. Formas Substantiales mera esse figmenta, id evincit, quod ex Materiæ divisione, figura, & motu juxta leges Mechanicas cuncta rite derivari possunt. Motus est, &c. Regulæ Motus, &c. Materia indefinite divisibilis est; omnis enim ejus pars etiam perquam minima semper extensa est, semper figuram habet, ac proinde partes componentes, quæ etsi non actu dividi possunt, mente saltem divisibiles sunt, & invicem separabiles, cùm alia ab alia sejunctim concipi, & existere possit, quod sufficit ad Materiæ in indefinitum divisibilitatem constituendam. Hæc Materia in indefinitum extensa, & divisibilis, & actu per motum divisa, in Soles innumeros coaluit, qui propriis Vorticibus innatant, eosque secum rapiunt. Ex Solibus istis, maculis obductis, Planetæ orti sunt; ex quorum numero Tellus nostra est; quæ circa proprium Solem à Vorticis motu ducitur per annum, dum interim singulis diebus circa proprium axem volvitur. Omnia animalia, excepto Homine, mera sunt automata, hoc est, machinæ seipsas non ex arbitrio, & voluntate, sed secundum statas, & necessarias Mechanicæ leges, moventes, Deo autore, & architecto tam affabre concinnatæ, ut ad hanc, vel illam externi objecti occasionem, hi, vel illi necessarii motus ab ipsis excitentur. Accedit, quod si brutis substantiam ab eorum corpore distinctam tribuere velimus, hæc vel Spiritus erit, vel corpus. Si Corpus, cùm hujus essentia in sola Extensione consistat, nullas ei, nisi Corporis proprietates tribuere possumus; ac proinde tot mirabilium, quæ bruta efficiunt, caussa esse non poterit, quæ à substantia quadam cogitandi, cognoscendi, judicandi veluti capace profecta videntur. Si hæc substantia Spiritus dicatur, hæc erit æterna, cùm destrui non possit, &c.

Moralis doctrinæ ex Cartesio hæc epitome. Summum hominis bonum consistit in recto usu facultatum mentis, præcipue voluntatis; hoc est, ut firmum, & constans propositum habeat id semper agendi, quod optimum esse censuerit. Virtus in eo mentis instituto, & vigore, per quem ad ea, quæ bona esse credimus, facienda ferimur. Affectus, qui Virtuti adversantur, sunt motus quidam corporei, quibus mens, speciatim intellectus, afficitur: dicendi ideo sunt Passiones Mentis. Quæ igitur de pugna rationis, & sensitivi appetitus dicuntur, de Mentis, & Corporeorum motuum lucta sunt intelligenda. Ad virtutum usum maxime conducit Generositas, qua homo nihil efficiat, quod sua dignitate, &, qua supra bruta eminet, præstantia indignum sit.

Sed à Cartesio ad Cartesianos, qui ejus Sectam vel illustrarunt, vel per edita sua Opera auxerunt, clarioremque reddiderunt, præcipuos tamen, & memoratu digniores, enumerandos accedamus.

HENRICUS REGIUS Ultrajectinus, publicus Philosophiæ, ac Medicinæ in patria Professor ex nova Renati des Cartes Philosophia quædam decerpens, suam confecit, cui titulus: *Philosophiæ Naturalis*; licet in quibusdam à Cartesio dissenserit. Quod Opus Federico Henrico Principi Oranges inscripsit: cujus inde gratiam, & opem est consecutus. Scripsit etiam *Fundamenta Medicinæ*. Floruit seculo 16.

ANTONIUS ARNOLDUS nobilis Gallus, Doctor Sorbonicus, Antonii, celeberrimi Advocati Parisiensis filius, ex quo ortus est Parisiis 6. Februarii 1612. in Geometria, Philosophia, potissimum verò Theologia, omnibusque optimæ literaturæ studiis eruditissimus fuit, ut præclara ejus Opera testantur, plerumque A... edita, quæ ad Volumina 135. ascendere dicuntur à Morery in sup. Lex. Hist. Hunc inter Cartesianos numerandum duximus, quamvis in-

primis

primis juventutis annis quasdam in Cartesii Meditationes objectiones fecerit, quas Renatus omnium solidissimas, & solutu difficillimas, quæ ab aliis unquam sibi fuerint oppositæ, existimavit; nam cæteroqui in aliis ab eo non dissentit. Cum P. Malebranche plures etiam habuit literarias contentiones super materia de Ideis, & de Gratia: qua de re plura hinc inde Volumina prodierunt. Contra alios etiam scripsit; quod cum nostri instituti non sit, silentio præterimus: sicut etiam edita contra ipsum Opera, ac varias, easque gravissimas persecutiones, quas illum diu sustinuisse ferunt, ex quibus diu occultus vivere coactus fuit. Obiit 8. sive 9. Augusti 1694. æt. circiter 82. Præter Opera Theologica, Geometrica, & Erudita; inter Philosophica ejus sunt *Gramatica Generalis, & Rationalis: Objectiones in Cartesii Metaphysicas Meditationes, & in P. Malebranche; Ars cogitandi*: cujus vel unicus, vel ad maximam partem autor fuit, &c. Vide Perrault, Hommes illustres de France: Bayle, Lex. Hist. Crit. Morery Sup. &c.

Jacobus Rohaultius, natione Gallus, Mathematicis disciplinis cumprimis addictus fuit; in quibus adeò profecit, ut eas Parisiis docuerit, ubi Domino Clercelier, Oratori doctissimo, carus fuit. Hujus rogatu Rohaultius omnia Cartesii Opera perlegit: Commentariis, vel Notis illustravit, & docuit: potissimum vero in id totus incubuit, ut *Physicam* ad Cartesii mentem concinnaret: quod & laudabiliter perfecit; eamque antequam evulgaret, Parisiis docuit annos decem, vel duodecim. Obiit 1675. ætatis 55.

Antonius le Grand, quem quidam Cartesii *Compendifactorem* vocant, edidit *Historiam Naturæ per Experimenta secundum Principia Novæ Philosophiæ*. Londini 1673. Librum etiam publicavit *De Carentia Sensus, & Cognitionis in Brutis*, ut Cartesii hàc de re doctrinam confirmaret. *In Rohaultii Physicam Notas* composuit, quæ sæpius editæ sunt. Vixit sec. 17.

Petrus Sylvanus Regis, Philosophus inter Cartesianos celeberrimus, in Galliæ provincia Aginnensi natus an. 1632. post exacta humaniorum literarum, & Theologiæ studia, Cartesianæ Philosophiæ Parisiis totum se devovit, in qua ad aliquod tempus Rohaultium habuit præceptorem. Tolosam inde veniens, publicas ibi de Nova Philosophia Disputationes tam laudabiliter habuit, ut à Tolosanis annua pensione donatus sit. Parisium rediens an. 1680. eadem de re Disputationes instituit cum Lemery: sed post sex menses mandatum habuit, ut ipsis se abdicaret. An. 1699. in Regiam Academiam Scientiarum accitus, eximium hunc honorem recusavit, infirmum se esse caussatus. Mortem obiit 11. Januarii 1707. Edita ejus Opera sunt. *Systema Phylosophiç*, ad mentem Renati, continens *Logicam*, *Metaphysicam*, *Physicam*, *& Moralem*. *Responsum ad Censuram Philosophiæ Cartesianæ D. Huetii*. *Responsum ad Reflexiones Criticas D. du Hamel in Systema Cartesianum Philosophiæ Regis*. *Objectiones in P. Malebranche in materia de Visione, & de Ideis*. *De usu Rationis, & Fidei*. Vide Elogium P. S. Regis in Hist. Acad. Scient. 1707.

P. Nicolaus Malebranche, Philosopus, Mathematicus, & Theologus insignis, [illegible] admirandus, ut pleraque opera ab eo in lucem edita ostendunt, doctrina multa, eruditione, & elegantia referta, ex Nicolao, Christianissimo Regi à Secretis, & Catharina de Lauson ortus est Parisiis 6. Augusti 1638. Literarum omnium studiis, ac pietate eximium PP. Oratorii Cœnobium ingressus est 28. Jan. 1660. æt. suæ 21. Seriò, atque unice Veritati in rebus omnibus inquirendæ intentus, ann. 1673. primum Volumen sui Operis *De Inquirenda Veritate* edidit; quod Opus ad quatuor usque Volumina adauxit in ultima editione; Quod magnam sibi famam comparavit. Ejus etiam est *Liber de Natura, & Gratia*; in quo Theologorum hac

hac de re controversias se conciliaturum pollicetur. *Tractatus de Morali*, & *Meditationibus Christianis*. *Tractatus de Amore Dei*. Rogatus, ut efficacius quid scriberet pro Sinarum in veram Fidem conversione, *Dialogum Christiani*, & *Sinensis Philosophi* confecit. Arnoldi, & Regis, Lamy, aliorumque Objectionibus & per editos Tractatus, & per Epistolas respondet: quæ omnia, aliaque laudabilia ejus Opera apud ipsum videre est. In Reformatione Academiæ Scientiarum in Sociorum numerum adscriptus est. Nuper obiit valde senex.

JACOBUS BERNOULLI, Nicolai filius, natus Basileæ 27. Decembris 1654. Poëta Germanus, Gallus, & Latinus, in Mathematicis disciplinis omnibus peritissimus, quas furtim, & ex se (hæc enim studia pater ei interdixerat; unde ipse de se Phaëtontis illud dicere solebat: *Invito patre sidera verso*) omnium optime didicit. In sua literaria Europæ peregrinatione in Galliam veniens, P. Malebranche, & Cartesii libros legit tanta animi voluptate, ut ex eorum lectione optimus statim Cartesianus evaserit, totusque in Novæ tum Philosophiæ Meditationibus ad annos plures incubuerit. Eo tempore Cometa apparuit, cujus ipse reditum prædixit, *Tractatumque* de eo composuit; atque alterum *de Aëris Gravitate*: quos Tractatus memorant Act. Erudit. Lips. & Paris. In patriam reversus Collegium in ea instituit pro experimentis Physico-Mechanicis: ubi & Matheseos Cathedram omnium Magistratuum suffragiis est consecutus; quam summa laude, ac magno exterorum etiam concursu ad annos plures exercuit. Eruditum tunc *Tractatum de Arithmetica Infinitorum* composuit; atque alia plura cum *Joh. Bernoulli* fratre, ac sui in hac Cathedra successore, nova invenit, præclaraque in Mathesi detexit. Una cum fratre suo Joh. Regiæ Academiæ Scientiarum Socius creatus est an. 1699. & Academiæ Berlini 1701. Fatis cessit an. 1705. 16. Augusti, æt. 51. non expleto.

JOH. CHRISTOPHORUS STURMIUS, natione Germanus, insignis Mathematicus, postquam Ecclesiæ cuidam in Germania annis 5. præfuit, apud Altorfinos Philosophiam, & Mathesin professus est annis 34. ibique mortuus est 26. Decembris 1703. ætatis 68. ut ait Morery Sup. Lex. Histor. sive 1700. ut vult laudatus Jonf. de Script. Hist. Phil. lib. 3. cap. 36. 25. ubi ipsum inter Cartesianos recenset, inquiens: *Ibi etiam excellentissimus ille Mathematicus Joh. Christopherus Sturmius, denatus an. 1700. brevi Dissertatione de Cartesianis, & Cartesianismo placita Philosophiæ Cartesii explicavit, atque defendit. Idem de Philosophia Sectaria, & Electiva peculiari Dissertatione egit*. Inter Mathematica ejus Opera præcipua sunt: *Mathesis Enucleata*, & *Mathesis Juvenilis*. Vide Act. Erud. Lips. an. 1704. p. 236.

Præterea doctissimum LUDOVICUM DE LA FORGE, qui insignem *Tractatum de Mente Humana* evulgavit: D. DE CORDEMOY, cujus duo exstant Tractatus, alter *De Corporis*, & *Mentis distinctione*; alter *De Loquela*; aliosque: ex Medicis *Jacobum Waldschmidium*, *Fridericum Hoffmannum*, atque alios plurimos, quos longum esset enumerare.

CAPUT

CAPUT XIV.

De Academiis Universi Orbis;

NOn me præterit, eruditissimum *Kiddendorp* integrum Tractatum insigni labore confectum, hac de re edidisse; quem hic exscribere animus non est. Verùm cùm in 2. & 3. hujus Hist. libro de Barbarorum, ac Græcorum Academiis, sive Studiorum locis, verba fecerim; instituti mei ratio, & ordo id postulabat, ut brevem saltem notitiam, vel Indicem de Academiis reliquis darem. Academiarum itaque Indicem, atque tempus, quo erectæ sunt, talem exhibeo ex Michaële-Antonio Baudrand Parisino, cui aliqua pro opportunitate addere liceat.

IN ANGLIA.

Cantabrigensis, Cambridg an. 1280. ab Edwardo I. Rege.
Oxoniensis, Oxford 896. ab Alphonso, ut scribunt.

IN BELGIO.

Groningana, Groeninghen 23. Augusti 1614.
Franecherana, Franeker 29. Jul. 1585.
Hardervicensis, Hardervick 1648.
Lovaniensis, Lovvain 1426. à Joh. Brabantiæ Duce sub Martino V. Papa.
Lugdunensis Batavorum, Leyden 1575. ab Hollandiæ Ordinibus.
Namurcensis, Namur.
Ultrajectina, Utrecht 1636.

IN BOHEMIA.

Pragensis, Prag 1358. à Carolo IV. Imperatore.

IN DANIA.

Haphniensis, Koppenhagen 1497.

IN GALLIA.

Andegavensis, Angers 1346. & 1685. *Regiæ Academiæ* nomine à Rege insignita.
Aquensis, Aix 1409. ab Alexandro V. Papa, & ab Henrico IV. Rege restaurata 1603.
Arausina, Oranges 27. Maii 1365.
Arelatensis, Arles recens est.
Avenionensis, Avignon 1303. à Bonifacio VIII. Papa.
Aurelianensis, Orleans 1305. à Clemente V.
Bituricensis Bourges 1465. à Ludovico XI. Rege.
Burdegalensis, Bordeaux 1473. ab eodem Rege.

Cadomensis, Caen 1452. à Carolo VII.
Cadurcensis, Caors 1332. à Johanne XXII. Papa.
Dolana, Dole 1426. à Philippo Duce Burgundiæ.
Duacensis, Dovay 1562. à Philippo II. Rege Hispaniæ.
Flexiensis, La Fleche, ab Henrico IV. Rege.
Monpessulana, Montpellier 1289. à Nicolao IV. Papa.
Montalbanensis, Montauban, recens.
Mussipontana, Pont à-Monsson, 1573. à Carolo Cardinale à Lotharingiâ.
Nannetensis, Nantes, 1460.
Parisiensis, Paris, amplissima 790. à Carolo Magno Francorum Rege, & Imperatore.
Perpinianensis, Perpignan, 1349. à Petro Rege Aragoniæ.
Pictavensis, Poictiers, 1431. à Carolo VII. Rege.
Remensis, Reims, à Carolo Cardinale à Lotharingia 1548. sub Henrico II. Rege.
Richeleensis, Richelieu, 1640. à Ludovico XIII. Rege.
Suessionensis, Soissons, recens.
Tolosana, Tolose, 1233. à Gregorio IX. Papa.
Turnonensis, Tournon, à Francisco Cardinale Turnonio.
Valentina, Valence, 1452. à Ludovico Delphino, postea Rege XI.
Vesuntina, Besancon, 1564. à Ferdinando I. Imperatore.

IN GERMANIA.

Altorfiensis, Altorf, 1622. à Ferdinando I. Imperatore.
Argentoratensis, Stransburg, 1538.
Chilomiensis, Kiel, 1669. ab Alberto Holsatiæ Duce.
Coloniensis, Colon, 1388. ab Urbano VI. Papa.
Dillingensis, Dillinghen, 1549. ab Othone Cardinali Truchsesio.
Erfordiensis, Erfurt, 1391.
Francofurtensis ad Oderam, Francfurt am Oder, 1506. à Joachimo Electore Brandeburgico.
Friburgensis in Brisgavia, Freiburg, 1463. ab Alberto Duce Austriæ.
Gissena, Giessen, nova, 1607. à Ludovico Landgravio Hassiæ.
Græciensis, Gratz, nova.
Gripsuvaldensis, Griphsuvaldt, 1547. à Philippo Duce Pomeraniæ.
Heidelbergensis, Heidelbergh, 1346. à Ruperto II. Electore Palatino.
Helmestadiensis, Helmstat, quæ & *Juliana*, 1576. à Julio Duce Brunsuvicensi.
Jenensis, Jena, 1558. à Joh. Federico Electore Saxoniæ.
Ingolstadiensis, Ingolstat, 1472. à Ludovico Duce Bavariæ.
Lavingensis, Lavingen, à Wolfgango Comite Palatino sub Ferdinando I. Imperatore.
Leodiensis, Liege, ante annum 1129.
Lipsiensis, Leipzich, sive potius Leipsik, 1408. à Friderico I. Electore.
Marpurgensis, Marpurgh, 1526. à Philippo Landgravio.
Moguntina, Maintz, 1482. sub Diethero Isemburgico Archiepiscopo.
Paderbonensis, Paderborn, 1592. sub Theodoro Furstembergio Episcopo.
Rostochiensis, Rostock, 1490.
Sigenensis, Sigen, antea *Herbornæ*, 1689. à Joh. Comite Nassavio.
Trevirensis, Trier, 1558.

Tubingensis, Tubingen 1477. ab Eberhardo Comite Vittembergico.
Viennensis, Vienne, 1365. ab Alberto III. Archiduce Austriæ.
Vittembergensis, Wittemberg, 1502. à Friderico III. Electore Saxoniæ.

IN HELVETIA.

Basileensis, Basle, sive Bâle, 1459.
Genevensis, Geneve, 1365. à Carolo VI. Imperatore.

IN HIBERNIA.

Dublinensis, Dublin, 1320. & 1392. restaurata ab Elizabetha Regina.

IN HISPANIA.

Abulensis, Avila.
Battensis, Baeca, 1538.
Cæsar Augustana, Zaragoça, à Carolo V. Imperatore.
Complutensis, Alcala, 1517. à Francisco Cardinale Ximenio.
Compostellana, Compostella.
Granatensis, Granada, 1537. à Carolo V. Imperatore.
Hispalensis, Sevilla, antiqua.
Ilerdensis, Lerida, ante Calistum III. Papam.
Ognatensis, Oñate, parva admodum, 1543.
Oscensis, Huesca, antiqua.
Ovetana, Oviedo, 1536. à Ferdinando Valdes.
Palentina, Palencia, Academia parva quidem, sed olim ante Salmaticensem clara.
Pampelonensis, Pompelon, sive Pamplona, 1608.
Salmaticensis, Salamanca, 1200. ab Alphonso IX. Rege Legionensi.
Seguntina, Siguenza à Francisco Cardinali Ximenio sub Ferdinando V. Rege.
Tarraconensis, Tarragona sub Philippo II. Rege.
Toletana, Toledo, antiqua.
Valentina, Valentia, 1470.
Vallisoletana, Valladolid, 1346. à Clemente VI. sub Alphonso XI. Rege.
Ursonensis, Offuna, 1549.

IN ITALIA.

Bononiensis, Bologna, antiqua.
Calaritana, Cagliari.
Catanensis, Catania.
Ferrariensis, Ferrara, 1316. à Friderico Imperatore.
Florentina, Firenze, à Cosmo Medico.
Maceratensis, Macerata, à Paulo III. Papa.
Mantuana, Mantova, novissima.
Mediolanensis, Milano.
Messanensis, Messina, à Carolo V. Imperatore.
Neapolitana, Napoli à Friderico II. Imperatore, qui mortuus est an. 1250.

In hac Regia Studiorum Universitate, omni ævo florentissima, cunctisque Orbis partibus celeberrima, liberalium omnium artium Cathedræ plures sunt, eæque pro singulis scientiis plures, quarum aliæ Primariæ, aliæ Secundariæ dictæ, quas nonnisi post longam docendi artem, publica, ac periculosa replicata tentamina, hic vulgo Concursus, quis consequi potest. Suffragia in nova cujusque Cathedræ collatione post exacta concurrentium experimenta expetuntur à Magistratuum Primoribus, ac Primariis singularum scientiarum Professoribus, quæ Suffragia ad 30. circiter ascendunt. Regiis congiariis in annum donantur magnificis quilibet Professores, qui magno indigenarum totius Regni, atque exterorum etiam concursu docent. Plurimi in insigni nostra hac Academia, ex quo erecta est, inclaruerunt literis illustres Viri, viventes autem illustriores.

Papiensis, seu *Ticinensis*, Pavia, antiqua; de qua videatur Gatti in peculiari suo Tractatu de Gymnasio Ticinensi.

Patavina, Padova, 1222. à Friderico II. Imperatore.

Perusia, Perugia, à Clemente V. Papa.

Pisana, Pisa, 1339.

Romana, Roma, antiquissima.

Salernitana, Salerno, à Friderico II. Imperatore.

Senensis, Siena, 1387.

Taurinensis, Torino, 1405.

IN POLONIA.

Cracoviensis, Cracovv, 1364.

Elbingensis, Elbingh, 1542. ab Alberto Prussiæ Duce.

Regiomontana, Konigsberg, 1544. ab eodem erecta.

Vilnensis. Vilna 1579.

IN PORTUGALLIA.

Conimbricensis, Coimbra, à JOH. III. Rege Lusitaniæ, qui regnare cœpit an. 1521. Extitere in ea præclari semper liberalium artium Professores, quorum unum, vel alterum adnotasse sufficiat; *Gabrielem* scil. *Acosta*, & *Sebastianum Barradas*, qui in Conimbricensi, & Eborensi insignis primum Professor fuit, deinde verò Orator Evangelicus celeberrimus, Lusitaniæ Apostolus appellatus. In hujus autem inclytæ Academiæ erectione primas contulit *Jacobus Tevius*, Lusitanus Orator, Historicus, & Poëta. Inter eximias hujus doctissimi, ac Religiosissimi Regis dotes, ea potissimum fuit, ut nedum scientias omnes, sed etiam Christianam Religionem longe lateque diffunderet: quare an. 1540 Paulum III. Pontificem per epistolam rogavit, ut novis Indorum gentibus Evangelii Ministros Jesuitas mitteret, qui eos in Christi Fidem adducerent. Hinc S. Franciscus Xaverius cum socio ad eximium hoc Religionis opus explendum missus est. Eo igitur tempore, quo Europæ Principes magno belli furore tenebantur; prudens, ac pius hic Rex, nihil aut Regiæ domus, aut Regni incrementum curans, totus in eo erat, ut Christi Fides ad recens cognitas barbaras gentes propagaretur. Apoplecticus obiit an. 1557. In hac Academia celeberrimus etiam fuit *Franciscus Soarez*, vel *Suarez*, Hispanus, Doctor tamen Eborensis, & à Philippo II. Universitatis Conimbricensis Theologiæ Primarius Professor factus.

Eborensis, Evora, ab Henrico prius ejus loci Archiepiscopo, & Cardinali

nali, postea Rege, instituta. In ea celebres semper fuere Professores: inter quos numerari possunt *Joh. Baptista Fragosus*, qui Ulyssipone, & Eboræ docuit; modò dictus Sebastianus Berradas, qui in Eborensi etiam Professor fuit; *Emmanuel Alvarez*, Jesuita, natus in Insula Maderæ, qui sec. 16. floruit, &c. Nec silentio prætereundus *Andreas Resendius*, Canonicus Eborensis, ac Serenissimorum Principum, Alphonsi, & Henrici, Joh. III. fratrum, præceptor, ac plurium eruditorum Operum editione celeberrimus, qui seculo 16. vixit.

Ulyssiponensis, Lisbona 1290. à Nicolao IV. Papa. Nihil hic de præclara hac totius Orbis Academia dicam: ejus enim vel doctissimos Professores, vel ex ea prodeuntes eruditos Doctores enumerare si vellem, nimius forem. E celebriorum Lusitaniæ Doctorum numero sunt *Petrus Nonnus*, Lusitanus Mathematicus celeberrimus, qui sec. 14. floruit: *Hieronymus Oleaster*, Dominicanus Lusitanus, vir doctissimus, qui sec. 16. vixit, & in Concilio Tridentino Orator pro Joh. III. fuit: *Hieronymus Osorius*, Episcopus Silves, Cicero Lusitanus appellatus: *Jacobus Baiva*, Theologus insignis, & in Concilio Tridentino clarus, ibi Orthodoxæ Fidei contra hæreticos interpres: *Arias*, *Emmanuel*, *& Augustinus Barbosa*, Lusitani Legisperitissimi, & eruditi, qui sec. 15. & 16. claruere: *Thomas Correa*, Conimbricensis eruditus sec. 16. *Rodriquez Cunba*, Archiepiscopus Bracharensis, deinde Ulyssiponensis, sec 16. & 17. *Damianus de Goëz*, Lusitanus sec. 16. *Joh. Soarez*, Episcopus Conimbricensis, & Comes Argavil, qui ex Ordine Eremitarum S. Augustini fuit, Concilio Tridentino interfuit, & Commentaria in Evangelistas scripsit: *Achilles Statio*, nobilis Lusitanus, vir eximiæ eruditionis, de quo præter alios Justus Lipsius Var. Lect. lib. 1. c. 11. Reliquos quis numeret?

IN SCOTIA.

Aberdonensis, Aberden, 1240. ab Alexandro Rege.
Andreapolitana, Saint Andrevv, 1431. ab Henrico de Wardlavv ejus Archiepiscopo.
Edimburgensis, Edimbourg.
Glascuensis, Glascovv, ab Episcopo Jurubulo.

IN SVECIÆ REGNO.

Aboënsis, Abo in Finia, 1260. à Christina Regina.
Derpatensis, Derpt in Livonia 1632. à Gustavo Adolpho Rege.
Lundensis, quæ & Carolina, Lunden, à Carolo IX. Rege.
Upsalensis, Upsal, antiqua.

IN TRANSSYLVANIA.

Albæ Juliæ, Weissemburg, à Ragovio Principe.

IN ASIA.

Goana, Goa in Peninsula Indiæ intra Gangem, à Rege Lusitaniæ.

IN AMERICA, *SIVE* NOVO ORBE.

Guatimalensis, Guatimala in nova Hispania, à Philippo IV. Rege Hispaniæ 1628.

Limana, Lima in Peruvia, 1614. à Philippo III. Rege Hispaniæ.
Mexicana, Mexico in nova Hispania, 1551. à Carolo V. Imperatore.
Quitoa, Quito in Peruvia, 1586. à Philippo II. Rege Hispaniæ.
Sancti Dominici, San Domingo, 22. Febr. 1558. ab eodem Rege.

Atque hæc de nostri ævi præcipuis Academiis, sive Studiorum Universitatibus, dixisse sufficiat; iis prætermissis, quæ vel recentiores, vel minoris famæ sunt. Plura qui cupit, adeat cit. Kidendorp, qui de hac materia prolixius agit.

Regia Societas Anglica Londinensis; *Academia Gallica* Lutetiæ Parisiorum Regio edicto an 1635. statuta; & *Regia Academia Scientiarum*, an. 1666. à Domino Colbert Parisiis erecta, & insigni Observatorio Regio ornata, hic non memorantur. Nam præterquamquod de ipsis non pauca verba, sed magna volumina conficere opus esset; de Prima jam Historiam contexuit doctissimus Spart; de Secunda M. Pelisson; de Tertia edita peculiaris est Histoire de l'Academie Royale des Sciences. Id tamen unum mecum omnes fateantur necesse est, omnes harum Academiarum Socios summa industria, & doctrina ad Scientiarum, Physices potissimum, & Matheseos augmentum, & perfectionem contendere: quod ex editis ferme innumeris eorum Operibus nemo est, qui ignoret.

Tandem ne quis miretur, nos de Italiæ Academiis, quæ tot numerari possent, quot Urbes, ne verbum quidem fecisse, id sibi sciendum, has non proprie Academias, sive Studiorum Universitates dicendas, sed potius Literatorum Societates, ambitiosis, vel phantasticis nominibus insignitas: tales autem Academias nostri instituti non est enumerare, quales Senis sunt *Intronati*; Florentiæ *Della Crusca*; Romæ *Humoristi*, *Lincei*, *Fantastici*; Neapoli *Ardenti*, &c. Accedit, quod harum pleræque jam interciderunt. Vide de iis J. B. Alberti *Delle Academie*, &c.

APPENDIX ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΈΝΩΝ.

CUm multos Philosophorum prætermiserim, vel quia memoria exciderunt, vel quia in mentem non venerunt; hos in calce hujus Historiæ reliquis Philosophis apponendos duxi sub Appendicis Παραλειπομένων, sive *Prætermissorum* titulo, ut mea in inquirendis Philosophorum nominibus diligentia innotesceret. Id quidem non inficior, plurimos in hac Historia tum ex Veteribus, tum maxime ex Recentioribus Philosophis, plura etiam novæ Philosophiæ Systemata desiderari posse: verùm de omnibus, qui extiterunt, & adhuc in tot Mundi partibus exstant, Philosophis exactam notitiam habere, eorumque Philosophiæ Systema, Vitam, & Facta pertractare, ne dum difficillimam, sed ferme impossibilem rem esse existimavi. Prætermissi igitur, & propriis hujus Historiæ locis non appositi Philosophi, sunt ex Veteribus

LEO BYZANTIUS, Platonis discipulus, vixit an. ab U. C. 400. tempore Philippi Regis Macedonum. Leo ad ipsum Orator à concivibus missus, eum interrogavit, cur patriæ suæ Byzantii potiri decreverit? Cui Philippus: Quia ipsam diligo. Hinc Leo subdit: Sed amantes, ò Rex, non armorum strepitu, sed dulci musicorum instrumentorum sono amicitiam testantur. Vide Philostratum. Ideo Philippus territus; ne Leo sapientia, & consilio, optato de Byzantio triumpho adversaretur, famam ad Byzantinos præcurrere fecit, Leonem à Philippo auro corruptum fuisse. Unde Leo concivium facile credentium furorem metuens, se voluntariæ morti dedit, ut testatur Suidas. Plutarchus ait,

ait, ipsum hilarem, & mordendo jocosum fuisse, quod ex ejus quoque responsis arguitur. Gibbo enim ipsum deridenti, quod visus esset infirmi, respondit: Et tu responsum in dorso portas. Orator etiam Athenas missus, ut discissi populi unionem procuraret; primum sermonem in Senatu habens, novit, Senatores suam nimiam pinguedinem irridere; ipse autem imperterritus ait: Si meam uxorem, quæ me obesior est, videritis, quanto magis, Senatores, vos in risum dissolveritis? Sed etsi ambo tam pingues sumus, unus nobis, cum concordes vivimus, lectus satis est: contrà vero nos discordes nec tota Byzantii urbs capere satis erit. Quo ratiocinio Athenienses statim conjunxit. Historiam, & alia plura scripsit, quæ periere. Philostr. in Vit. Sophist. lib. 1. Plutarch. Athen. Suid. & Voss. de Hist. Græc. lib. 1. c. 8.

DION, Dux, & Philosophus Syracusanus, Hipparini, Principis Syracusanorum, filius, Platonis discipulus fuit, Plut. in Vit. tom. 3. p. 254. Brutum cum Dione comparans, ait: *Quorum hic consuetudinem cum Platone habuit; alter præceptis imbutus fuit Platonis. Itaque quasi ex una ambo palæstra sunt ad maxima certamina progressi.* Et post pauca: *Quid si Dion, Brutusque constantes viri, & Philosophi neque ad ullum precipites, aut proclives animi motum, &c.* Hic sororem suam Aristomachen Dionysio seniori, Syracusarum Tyranno, matrimonio junxit; cui primum sororis caussa, deinde propria prudentia, & virtute carus fuit. Plut. ibidem Dionis ingenium, & mores, & ut Platonis discipulus ex ejus in Siciliam adventu factus sit, describens ait: *Fuit ante quoque excelso ingenio, ingentique animo, & forti. Cæterum animus hic magis adolevit, cùm divina sorte appulisset in Siciliam Plato, nullo ille quidem consilio humano; sed haud dubie Deus aliquis aditum procul libertatis Syracusanis instituens, & tyrannidis moliens eversionem, detulit Platonem Syracusas, Dionemque ad alloquium ejus attraxit admodum, tunc quidem juvenem, verùm discipulorum Platonis omnium indolis longe solertissime, acerrimumque ad arripiendam virtutem, ut ipse scripsit Plato, & facta testantur. - - - - Ut autem primùm doctrinam gustavit, & Philosophiam ad virtutem ducem, illico est ad eam animo incensus, atque, &c.* Exinde Dion Platoni carissimus semper fuit; & cum à Dionysio nautis exponendus in Italia daretur; *Id elaboravit Plato efficere, Dionemque ad Philosophiam flexit, detinuitque in Academia. Habitavit hic in Urbe apud Callipum. Oblectamenti caussa prædium comparavit, quod post donavit, in Siciliam navigans, Speusippo, cujus preter ceteros amicos Athenienses utebatur consuetudine, & contubernio; quod vellet Plato colloquio festivo, & scitis facetiis tempestive condito, mores Dionis tinctos diffundere. Id præstare poterat Speusippus; quapropter facetum eum in salibus appellavit Timon.* Dionis virtutes, & Græcorum omnium in eum honores, vide apud Plut. ibidem: ubi etiam refert, Platonem Dionysii jussu Æginæ venditum, quod ipsum tyrannidis redargueret. Sed postea servitute Dionis ope liberatus, honorificè à Dionysio secundò, & tertiò ad ipsum veniens exceptus est. *Nam Regius currus, & splendide cultus præsto fuit è navi egredienti. Tyrannus autem tanquam magno bono Regnum suum esset auctum, sacrificavit, &c.* Tandem Dionis illustria facta; in Dionysium prælia; & ut ipsum Syracusis expulerit; ejus cædem ex amici sui Callipi proditione, & filiorum calamitosam perditionem, lege apud cit. Plut. in Dione; Diod. Sicul. lib. 16. & Corn. Nep. in Vitis c. 10.

ARISTOXENUS, Tarentinus, Aristotelis discipulus, in Magistrum iniquius se gerens, quod Theophrastum, non ipsum in Schola successorem fecisset, eum in suis scriptis perpetuo conviciatus est. *De Philosophia, Musica, & Historia* scripsit volumina ad 453. ex Suida. Meursius edidit sua *Elementa*

Har-

Harmonica cum Notis. Gell. lib. 4. 11. Jambl. in Vit. Pythag. Val. Max. Div. Hieron. Plut. Laërt. Cic. Lactant. &c. Vixit Olymp. 112.

ARISTOBULUS, Peripateticus, genere Judæus, diversa composuit, præcipue *Commentaria in Libros Mosis*, quæ Ptolemæo Philopatori, Ægyptiorum Regi dicavit. Clem. Alex. 1. Strom. Euseb. Præp. Evang. 9. & Hist. Eccles. 7. 26. D. Hieron. Voss. &c.

ADRASTUS, Aristotelis discipulus, Philippopoli natus, scripsit *De Harmonia lib.* 3. qui adhuc extant in Bibl. Vatic. Theon Smyrnæus Musices c. 6. & Porphyrius. Stanlejus in Hist. Phil. p. 48. refert, Adrastum Aphrodisiæum scripsisse *Commentarium in Categ. Arist.* item *de Physicis* ejus, & *de Methodo*, qua ille in Philosophia usus sit.

ZOSIMUS Alexandrinus Philosophus, & Rhetor Platoni maxime addictus cujus scripta in lucem dedit; vixitque annos post Platonem circiter 50. & ante Christum circiter 300. Scripsit etiam plura *Opera Physica* libris 21. comprehensa, quæ Theodosiæ sororis suæ nomine evulgavit, quæ doctissima fuit. Conrad. Gesnerus.

OCELLUS LUCANUS, Pythagoræ discipulus, scripsit librum *De Universi Natura*: quem librum Latine vertit *Ludovicus Nogarola* Comes Veronensis, & Adnotationibus illustravit. Memorandi hic etiam essent DAMON, Pythagoræ discipulus. DEMETRIUS PHALEREUS, Peripateticus, qui tempore Alexandri Magni floruit. DICÆARCHUS Messenius, Aristotelis discipulus, qui Olymp. 115. vixit. DIAGORAS, Democriti discipulus, Olymp. 74. qui *Atheus* etiam dictus est. DICENEUS, Philosophus Ægyptius, sec. 1. tempore scil. Augusti. MANDANES, Philosopus Indus, sapientia celebris, qui Alexandrum Magnum, ad se nuncios mittentem, irridebat, quod se Jovis filium diceret. Et APOLLONIUS Nissenus, Philosophus Stoicus, Panætii discipulus. Scripsit hic quædam, quorum meminere veteres Scriptores. Vide Strab. Geogr. lib. 14. Joh. Meurs. Syntagm. de Apoll. Voss. de Hist Græc. &c.

CRATIPPUS Mitylensis Philosophus, qui Ciceronis filium in Philosophia instituit, ut ex initio de Offic. apud ipsum Ciceronem constat, Athenis docuit, floruitque an. ab U. C. 706. & ante Ær. Chr. 46. Hic Pompejum à Cæsare in Pharsalico bello superatum solatus est, ut ex Plut. in Pompejo, ubi: *Tum ad Cratippum Philosophum conversus (ille enim ex urbe ad eum visendum descenderat) conquestus est, & cum eo disputavit nonnihil de Providentia. Assensus Cratippus est, traduxitque eum ad spem meliorem, ne acerbus, aut importunus esset repugnando, &c.* Incerti autem temporis Philosophi sunt:

HERMIPPUS Smyrnæus Philosophus Peripateticus, ex Josepho contra Ap. scripsit *Historiam Virorum Illustrium*, a Laërtio, aliisque sæpius citatam, atque alia à veteribus commendata. Licet incerti temporis, antiquissimus tamen fuit. SATYRUS, secta item Peripateticus, qui *Vitas Illustrium Virorum* etiam scripsit: quod Opus Athen. & D. Hieron. atque alii sæpe citant. Dubium, an idem sit cum *Satyro Comœdo* Olynthi orto, qui Historicos Tractatus composuit. Vide Voss. de Hist. Gr. lib. 4. ARISTOCLES, etiam Peripateticus, ex urbe Messenæ in Italia, teste Suida, qui plura composuit, potissimum *de Philosophia libros* 10 in quibus de Philosophis, & Philosophorum opinionibus agit: item *Uter diligentior Homerus, an Plato*: Scripsit etiam *de Arte Rhetorica*; & *de Serapide Morales libros* 9. Vide Suidam in Aristotele; Theodoretum; Stobæum; Vossium, atque alios. Fuit & alter ejusdem nominis Philosophus Lampsacenus, secta Stoicus, qui scripsit *Expositionem Operum Chrysippi*; *Quomodo scil. singula nominamus, & intelligimus*; *lib.* 4. Ex Suida ibidem. CEBES denique Thebanus Philosophus, Socratis discipulus, scripsit Dialogos

tres,

tres, quibus titulus *Hebdomas*, *Phrynichus*, & *Pinax*, sive *Tabula*, in qua Ortus, Vita, & Mors hominum continentur. Quæ Tabula usque modò imperfecta credita evulgata est jam perfecta ex Manuscripto Bibliothecæ Regis Galliæ an. 1689.

Ex Recentioribus autem prætermissis unus esset M. PEYSSONEL, insignis Philosophus Massiliensis, qui deposito Cartesiano Systemate, cui primùm se addixerat, novam philosophandi Methodum se invenisse ait per solas Mechanicæ leges, quibus universa Mundi Phænomena se explicaturum pollicetur. Hic reliquas Philosophiæ partes negligens, soli Physicæ animum omnem intendit, & industriam. Hinc novam suam *Physicam Mechanicam* evulgavit; in qua omnem Mundi Machinam, Horologii, similisve automati instar à Deo creatam sibi fingens, in illa omnem motum, non secus ac in isto, fieri à primo aliquo Motore, sive caussa, asserit; sicque Mundi Phænomena per motum similem illi, qui in Horologio fit, explicanda sibi proponit. Quod est *Primum Principium*. Mundi igitur Machinam considerat ut *Extensionem*, sive *Materiam Extensam*, multis partibus compositam, quæ *Corpora* vocantur. Hanc autem Extensionem loco *Materiæ Primæ* esse posse asserit; cujus Extensionis quinque sunt considerandi *Modi*, quibus scil. fit, ut sic, vel sic extensa sit, *Consistentia*, nempe, *Magnitudo*, *Figura*, *Situs*, & *Motus*, vel *Quies ejus*. Qui Modi appellari etiam possunt *Formæ* Corporis. Hinc Corpus non consideratur ut simplex Materia, sive Extensio, sed ut Extensio determinata per hos suos quinque Modos. Hanc autem cognitionem, quam habemus de Materia, & Forma Corporum, *Secundum Principium* Physices Mechanicæ vocat. Itaque in universa Mundi Machina, ut & in Horologio, ad ejus motum, & phænomena omnia explicanda, Materiam tantùm, & suos quinque Modos considerandos affirmat; quæ sua sunt philosophandi Principia: eaque non Philosophorum, sed Machinistarum more accipienda; hoc est non ad eorum definitionem, divisionem, & Physicam cognitionem attendendo; sed ea usurpando per evidentem, & internam cognitionem, quam de ipsis habemus, ut Machinistæ faciunt. Quapropter ultrò se neque Logicum, neque Metaphysicum esse fatetur. *Tertium Principium* suæ Physices Mechanicæ est Cognitio, quam habemus, Mundi Machinam ex septem generum Corporibus componi, quæ sunt *Aër*, sive Cœlum, *Aqua*, sive Mare, *Terra*, *Astra*, *Plantæ*, *Animalia*, & *Ignis* per universum dispersus. Reliqua verò Corpora, quæ præter hæc in Mundo observantur, ut Meteora, Mineralia, Gummi arborum, & Excrementa animalium, non à Deo in ipsa Mundi origine creata, sed à Natura producta asserit; hoc est, non esse nisi mutationes productas in Corporibus à Deo creatis. *Quartum Principium* est dividere hæc septem Corporum genera in *Simplicia*, & *Composita*. Simplicia appellantur *Ignis*, *Aër*, *Aqua*, & *Terra*: Composita vero *Astra*, *Plantæ*, & *Animalia*, quæ ex quatuor Simplicibus componuntur. Simplicia ea vocat, quia nonnisi in partes homogeneas, hoc est, ejusdem generis, & sibi similes, resolvuntur; contrà verò Composita. Hæc autem Simplicia Corpora vocat etiam *Elementa*, atque à Deo primum creata, ait, ex quibus omnia mista inde sunt conflata. Singulis Elementis suos tribuit *Modos Essentiales*; Igni scil. *Activitatem*, Aëri *Fluiditatem*, Aquæ *Liquiditatem*, Terræ denique *Firmitatem*: reliqui verò Modi Accidentales ab eo appellantur. *Quintum Principium*. Considerata structura Machinæ Mundi, Motus partium ejus considerandus, per quem omnes Modorum Substantiæ mutationes accidunt. *Sextum Principium*: Omnia Naturæ Phænomena sunt mutationes, quæ corporibus accidunt per Motum. *Septimum Principium*: Sicut in omni machina *Primus Motor* dari debet, corpus scil. quod se ipsum per proprium motum movens, reliqua

 cor-

corpora ad sui motum movet, qualis in Horologio est subtilissima chalybis lamina in spiram contorta; ita in Mundi Machina *Ignis Primus Motor* est, sive consideretur manifestus, & agens in qualitate luminis, & caloris, sive occultus in spiritibus contentus, & vi, vel influentia agens. *Octavum Principium* est cognitio potentiæ, quam Ignis habet penetrandi omnia corpora; & variæ corporum resistentiæ, sive consistentiæ. Hæc autem vis agendi in Igne, & resistendi in corporibus, vera *Lex*, & *Regula Motus* est. *Nonum Principium*. Ut Machinæ partes moveantur, necesse est, ut *Primus Motor* reliquis partibus alligetur, & hæ ut invicem connectantur. Hinc educit, nullum dari posse Vacuum; sed cunctas Mundi Machinæ partes se mutuo tangi oportere, ut Motus fiat. *Decimum Principium*. Sicut hæc spiralis lamina chalybis nisi per vim constricta, & compressa, caussa motus esse nequit; ita ignis nonnisi in vesiculis quibusdam violenter contentus, & in mistorum partibus inclusus, naturæ motuum, sive naturalium phænomenon caussa erit. *Undecimum Principium*. Uti hæc spiralis lamina chalybis etsi plicata, & constricta, nullum motum in Horario ederet, nisi paullatim se extenderet, & explicaret; ita hic Ignis si semper in vesiculis constrictus, & compressus maneret, motus in Mundi corporibus producere nequiret: quare necesse est, ut è vesiculis prodeat, & in misti partes agat: in vesiculis enim contentus, circulari motu secundum suas partes in ipsis movetur, easque urget ad exitum. Egreditur autem Ignis è mistis, & in alia corpora irruit vel instar granorum, sive seminum spirituosorum, vel instar simplicium vesicularum, sive spirituum, vel instar nudarum particularum Ignis. *Duodecimum Principium*. Pro varia Ignis è mistorum corporibus egredientis, & in alia corpora irruentis, vi, & pro varia horum corporum resistentia, mole, figura, situ, motu, vel quiete, variæ in Mundi Machina mutationes, & apparentiæ fiunt. *Decimumtertium Principium*. Sicut in omni Machina vis primi moventis lentescit, nisi per vices, & intervalla constringatur, & comprimatur, & veluti nutriatur ad novam vim acquirendam; ita in mistorum corporibus nutritio necessaria est, quam ex Igne in vesiculis intra eorum partes incluso habent. *Decimumquartum Principium*. Non secus ac in Horologio, cæterisque Machinis Regula inventa est, per quam celerior, vel tardior motus primo moventi tribuitur; in mistorum machinis scit Natura Ignis vim temperare. *Decimumquintum*, *& ultimum Principium* Physices Mechanicæ. In Mundi Machina, non secus ac in artificialibus, Phænomenorum Ordo Successionis, & Dependentiæ considerandus, qui dici etiam solet Cursus Naturæ, sive Effectus motûs ipsius Machinæ. Atque hæc est nova Philosophia à Peyssonel excogitata: cujus ideam hîc tantum dedimus, excerptam ex ejus Epistolis ad M. Grenet, Philosophum Parisiensem, Cartesianum insignem, datis an. 1705. in quibus veras etiam Motûs Leges, & Regulas ipsi Grenet se tradere dicit; quas vide una cum Epistola, qua Grenet ei respondet, & suam ac doctissimi P. Lamy de hoc Systemate *ἐπίκρισιν* exhibet.

Inter Recentiores Philosophos recensendi etiam meritò essent doctissimi Muys, qui sua edidit Principia Philosophiæ: Hartsoecker: Franciscus Vallesius: Thomas Illyricus: Stephanus Pignatelli: Leo Isaurianus: Antonius Studita: Deipniz: & noster denique Thomas Cornelius, omnes in hac Historia prætermissi. Ipsam tamen claudat maxima, æternaque laude dignus, & qui nescio quomodo ex Philosophorum Indice mihi exciderit,

P. Emmanuel Magnanus, Ordinis Minimorum decus ingens, insignis sec. 17. Philosophus, Tolosæ natus ex nobili, veterique familia 17. Julii 1601. De Magnani, sive Maignani Parentibus, & stirpis claritate ita P. Saguens

etiam

etiam Minimus, Magnani discipulus, & Præceptoris Philosophiæ plures annos Professor, in Vita Magnani, Tolosæ edita 1697. *Pater ei fuit Petrus Maignanus, Consiliarius Regius, Referendarius, & Decanus in Cancellaria Tolosana, vir æquitatem servans, & conspicuus splendidissimi generis, antiqua nobilitate indubitata. Siquidem, ut omnes novimus, Maignani Tolosates isti stirpem suam trahunt ex illis, quos Eluza, urbs nunc obscura, sed antiquitate celeberrima ad Gelisam amnem sita in Comitatu Arminiaco, Barones suos strenuos, opulentos, magnificos per non interruptarum generationum successiones reverenter, ac peramanter complexa est. Matrem habuit Gaudiosam de Alvarez, caram filiam celeberrimi illius Medici Emanuelis de Alvarez, quem Tolosa, urbs literarum omnium amantissima, precibus, ac pollicitationibus multis ex Lusitania advocavit perfuncturum munere Regii Professoris. Hic originem suam ducebat ex antiquissima familia Alvareziorum de Bubendya in Regno Lusitaniæ, & fuit Parens lustricus Emanuelis nostri, qui ex illo nomen Emanuelis obtinuit.* A primis pueritiæ annis non vulgaria pietatis, & literarum amoris signa dedit; fuitque semper illecebrarum, voluptatumque osor, in id totus intentus, ut literis, ac pietati solum vacaret. Quare exactis Grammaticæ, & Rhetoricæ studiis apud PP. Soc. Jesu, ut innocentiam tutius conservaret, Minimorum præclarum Ordinem, quorum conventus frequentabat, & consuetudine à pueritia delectabatur, ingressus, publica vota emisit an. æt. 18. Aristotelicæ Philosophiæ, & Theologiæ cursum apud suos exegit: sed dipari exitu; nam in Theologia & Fidei, & Præceptoribus acquievit; in Philosophia tamen non sic. Enimvero etsi neque Cartesii, neque Gassendi Philosophiæ addictus esset, tamen non secus, ac isti, contra Scholasticam Philosophiam fuit, & ejus *Accidentia*, *Qualitates*, *Formas Substantiales*, & similia oppugnavit; totumque se *Experimentali Physicæ* dedit; Mathematicarum enim disciplinarum callentissimus erat, & quod maxime mirum, αὐτοδίδακτος, à se scil. doctus in re tam difficili. Honorum tum apud suos, tum apud alios contemtor fuit; semel enim vel invitus Provincialis in Aquitaniæ Provincia creatus est an. 1650. & honores à Galliarum Rege sibi oblatos ann. 1660. modestissime recusavit. Quod tum accidit, cùm Rex in itinere Tolosam divertisset, & in Magnani cellula innumeras pene Machinas, & curiosa Mathematica inventa plura vidisset; ut ex cit. Saguens in Vita p. 31. 32. ubi: *Properabat Rex ad celebrandas nuptias suas . . . . . . Sed casu Tolosæ parumper constitit; nec inter res, quæ oculis Regiis dignæ censebantur, infima fuit cellula cœnobitica P. Maignani, quæ intra Religiosæ egestatis angustias, si quid Mathesis pulcrum toluit, includebat; tubos omnis generis, Telescopicos, Microscopicos, Polioptricos, Hygroscopicos, Thermometricos, ut non adjiciam Machinamenta Pneumatica, Hydraulica, Magnetica multa: sileamque de Planisphæriis, Tabellis Opticis, fabrefactis tum ad figurati torni industrias, tum ad vires staticas attinentibus ingeniosissimis plurimis: speculisque ustoriis, &c.* Imo & dormiens nonnisi Mathematica somniabat; & repente ex gaudio inventæ in somnio alicujus demonstrationis evigilans, illam scribebat, vel ut poterat exarabat. Insignis morum probitas, singularis omnigena doctrina, & pietas eximia, ipsum Philosophis, Literatis sui ævi omnibus, & Principibus carissimum reddiderunt. Tandem placidam mortem obiit Tolosæ 29. Octobris 1676. æt. 75.

Quod ad ejus Philosophiam, & Scripta attinet, Magnanus *Elementaris Philosophiæ*, ejus scil. quæ per quatuor Elementa philosophatur, si non *Inventor*, saltem *Restaurator* dicendus est, modò inventionis gloria Empedocli tribuatur. Ut enim Gassendus Atomorum doctrinam emendando, ejus Restaurator, & novæ Sectæ Caput factus est; ita Magnanus, sepositis Scholarum opi-

opinionibus, quibus in adolescentia imbutus fuerat, Empedoclis Elementarem doctrinam corrigendo, & experimentorum, Matheseosq; auxilio meliorem reddendo, novæ *Magnanistarum Sectæ* Princeps extitit, ex qua omnes Minimi PP. numerantur. Hanc Elementarem Philosophiam (nec non Theologiam) annos 14. Romæ, aliisque suos docuit plausu quidem magno; quam deinde edidit primum Tolosæ 1652. 4. vol. in 8. sub tit. *Cursus Philosophiæ*, *&c.* atque iterum Lugduni in fol. 1673. priori magis auctam; in hac enim editione *Tractatum Criticum de Verticibus Cartesii* inseruit; & *Dissertationem de Tuba loquente*, *&c.* ab Equite Morlando inventa. Hinc, ut Cartesio se opponeret, Machinam etiam confecit, qua Cartesianam Mundi fabricam falsam ostenderet, & conatum recedendi à centro motus per tangentem circuli. Feliciori etiam modo, ex Bælii judicio in Lex. Hist. Crit. Magnanus, quam Cartesius explicat, quomodo accidentia sine substantia in admirabili Eucharistiæ Sacramento conserventur; dicendo scil. quod Deus, panis, & vini substantia sublata, easdem coloris, saporis, &c. sensationes in nostros sensus producere pergat. Contra hanc Magnani sententiam vide Rohaultium Entretiens sur la Philosophie pag. 48. Magnani etiam est *Perspectiva Horaria*, Romæ impressa 1648. fol. impensis Cardinalis Spadæ, cui ipsam dicaverat; quod *Opus verè eximium, & ad illa usque tempora intentatum* vocat cit. Saguens p. 17. & Opus Theologico-Philosophicum, cui tit. *Philosophia Entis Sacri*, cujus Tomus primus editus est an. 1662. alter 1672. etsi enim minori tempore opus fuisset ad secundi post primum editionem; quia tamen objectionibus sibi factis respondere debuit, secundum edere posthabuit. Primus, ac maximus suus Antagonista fuit P. Lalouvere Jesuvita Collegii Tolosani, qui in suo *Cicloide* errores plures Magnano objecit circa structuram, & gravitatem corporum, celeritatem motus, æqualitatem angulorum incidentiæ, & reflexionis, &c. Cui Magnanus pluribus respondit argumentis, quibus hunc Physices Geometricæ Aphorismum subdit: *Plus proderit in rebus Physicis peritissimus Physicus mediocriter in Geometricis versatus, quam peritissimus Geometra parum Physicus*. Tum addit: *At si utroque genere excellat, nihil prorsus optabilius esse potest*. Atque hæc Magnani responsio sub *Appendicis* nomine evulgata: Cui *Secundam* addidit *Appendicem*, qua suum hunc Antagonistam replicantem confutare studuit; in eaque observationes habuit de Propagatione successiva luminis; de Scintillatione Fixarum; deque Lacrymis in Hollandia factis. *Tertia Appendice* Magnanus respondet Dom. Ducasse Dissertationi factæ contra suam de his Lacrymis explicationem. *Quarta Appendice*, edita an. 1667. respondet noster Magnanus P. Courboulez ejusdem Societatis, & Collegii Tolosani, qui P. Lalouvere jam mortuo in literaria contentione successerat defendenda. *Quinta* denique *Appendix* Apologia Autoris est contra P. Theophilum Raynaudum, qui scripserat contra Magnanum circa accidentia Sacramenti Eucharistiæ: nec non contra P. Vincentium Baroem, & P. Nicolaum Arnu, Jacobitas, suos etiam adversarios. Inter Magnani Opera recensenda etiam est ejus *Dissertatio Theologica de Usu licito pecuniæ*, edita an. 1673. in 12. quæ tamen quorundam Episcoporum censuram habuit.

Notandum hîc, Magnanum, post evulgata bina sua Opera Mathematica, quorum alterum *Opticum*, sive Perspectiva, cujus descriptio est in *Thaumaturgo Optico Minimi Niceronis*; alterum verò *Catoptricum*, quod repræsentabat integram Cœli faciem, suis omnibus ad rem Astronomicam spectantibus circulis interstinctam; Magnanum, inquam, & Kircherum inter, magnam fuisse de inventionis gloria contentionem; unoquoque ipsorum hac in re suos fautores habente. Verùm *Eruditorum Romanorum cohors suam utrique palmam contulit;*

lit; *protulitque paria esse in gignendis fortunatissimi ingeniis Viri Germaniæ, Galliæque Imperia* Saguens p. 16. & ex eo Bælius loc. cit.

Denique notandum ex Baillet, & aliis, P. Magnanum non confundendum cum *Joh. Chrysostomo Magnenio*, Ticinensi Medicinæ Professore, Luxovii in Burgundia orto, cujus est *Democritus Reviviscens*, editus 1648. *Tractatus de Manna*; & alter *de Tabaco*. Atque hæc de Magnano, omnique Philosophiæ, Philosophorumque Historia Synoptica, dicta sint satis.



Μόνῳ δόξα Θεῷ, ὄντ᾽ Ἄλφα, ϗ Ὤμεγα πάντων.

F I N I S.



IN-



INDEX
LIBRORUM, ET CAPITUM.

LIBER I.

De Ortu Philosophiæ, & de Primis Sapientibus.

LIBER II.

De Philosophia Barbarica, ejusque Sectis.

LIBER III.

De Philosophia Græcanica.

10. De

LIBER IV.

De Philosophis Recentioribus.

IN-



INDEX PHILOSOPHORUM.

Arce-

Gali-

Man-

Mo-

FINIS.

pag.	ver.	ERRATA	CORRRIGE.
50	29	Deo Hebræorum	Dei Hebræorum
64	32	à Laërt.l.84.	à Laërt. L. 84.
81	35	De Vor. Scrip.	De Ver. Scrip.
88	30	auctus homo	acutus homo
99	2	percipi noſſe	percipi poſſe
102	31	Epiſcopi Syneſii	Epiſcopi Cyrilli
110	29	appellans	appellabat
121	41	Epiſt.	Epiſt.
134	9	falſis	fabis
135	24	renacioribus	tenerioribus
136	19	Invenit	Invenio
181	32	Cenſorino	Cenſorio
188	47	anno Romæ 511.	anno Romæ 912.
190	13	aſſeuſus Lucullo	aſſenſus Antiocho
ib.	25	Siſeuna	Siſennæ
195	13	eſſent	eſſet
203	36	Helleniſmi	Hebraiſmi
236	36	Tulli . . . eſt	Tullii . . . eſſe
240	8	alloqui	alloqui
246	9	vocaret	vacaret
285	10	Covil.	Cotcil.

Pag.	ver.	ERRATA	CORRIGE
303	7	Lonii	Lovanii
311	36	ſaniſſima	inſaniſſima
339	35	motu	motus
ib.	44	ærate	ætatem
345	41	tum Ethicorum Chriſtianorum	tum Ethnicorum, tum Chriſtianorum
346	35	ipſi	ipſe
350	5	omnes	omnem
351	33	Romea	Ramæa
352	37	in Buddeus	ita Buddeus
359	3	incubit	incubuit
361	20	Firmicio	Firmico
365	44	Comingius	Conringius
380	17	incubit	incubuit
386	32	penderabiſeſque	ponderabileſque
409	1	Soecia	Svecia
415	36	mentibus	motibus
418	47	Nomina	Nomine
432	44	exiguam	exiguum
435	21	ſit	ſint
438	33	effectis	affectis

